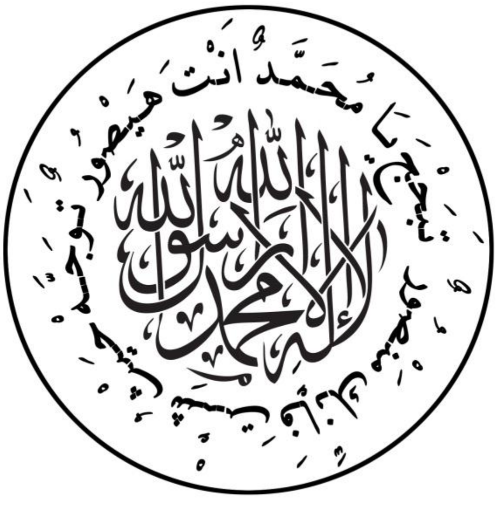
YAZILAR
48

2016

İhramcızâde
Hacı İsmail Hakkı
ALTUNTAŞ

İSBN:
ihramcizadeismailhakki@gmail.com
http://ismailhakkialtuntas.com

Dizgi : **H. İsmail Hakkı Altuntaş**
Kapak :
Baskı- Cilt :

2016

بِسْــــمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين

İnternetteki sitemiz **http://ismailhakkialtuntas.com/** da 2016 yılarında okuyucularımızla paylaştığım yazılardan bir kısmıdır.

Yazılarda sıra gözetilmedi. Değişik konular peş peşe yazıldı. Bu şekilde okuyan açısından fazla sıkıntı oluşturmayacağı düşünüldü.

Tevfik ve inayet Allah Teâlâ'dandır.

İhramcızâde
İsmail Hakkı ALTUNTAŞ
Sivas

Başlangıç: 12. 07. 2016

Bitiş : 02. 08. 2016

4 Yazılar

İçindekiler

MELEKLER – CİNLER ve DAVETİ

Firdevsi Dâvet–nâme'sinde oldukça fazla sayıda melek ve cin ismi geçmektedir. Bu nedenle melekler hakkında aydınlatıcı bilgi verebilmek için Gustav Davidson'm A Dictionarv of Angel adlı kitabı. Encyclopedia Judaica'da "Angels and Angelology" ve "Demons, Demonology" maddeleri, The Encvclopedia of Relisi on and Ethics'deki "Demons and Spirits" maddesi, The Jevrish Encvclopedia' da "Angelology" ve "Demonology" maddeleri, İslam Ansiklopedisi'nde "Melaike", "Cin", "İfrit", "Gul", "Cebrail", "Mikail", "Azrail", "İsrafil", "Münker ve Nekir" ve "Harut ve Marut" maddeleri ve Türk ve Divanet Vakfı İslam Ansiklopedisinde "Azrail" ve "Cebrail" maddelerinden yararlanılarak bir özet verilmiştir.

Davidson, incelediği yardımcı din kitaplarında birçok melek isminin geçtiğini, bu isimlerin çoğunun, birbirlerinin ikilemesi veya bozulmasıyla oluştuğunu belirtmektedir. Bu metinler onu, diğer ilgili kaynak ve metinlere götürmüştür. Bunlar; apokaliptik (vahiyle ilgili), kabalistik (Yahudi mistik geleneği), Talmudik (Musevllerin kanun ve tefsir kitabı), gnostik (hıristiyanlığın başlangıcında ruhani sırları bilmek iddiasında olan dini fırkalar), patristik (eski kilise ileri gelenlerine ve yazdıklarına ait), **Merkabah** (Yahudi mistik), kara büyü el kitapları, yasaklanmış ve unutulmuş bilgi kitaplarıdır. Bu kitaplarda da melek ve , şeytan isimleri vardır. Melek isimlerinde, bir dilden diğerine geçirilirken, bir nüshadan diğerine kopya edilirken metatezler ve tekrarlamalar meydana gelmiştir. Örneğin **Uriel**; **Sariel, Nuriel, Urvan, Jehoel, Chvreel, Oroiael, Pbanuel, Eremieî, Ramiel, Jeremiel. Jaeob–lsrael** olarak değişmiştir.

Melekler, bilgi ve güç yönünden insandan üstündür. Tanrıya bağlıdırlar ve onun yardımcısı olarak hizmet edip, mesajlarını insanlara taşırlar. **Bazıları ise, koruyucu, danışman, rehber, hakim, tercüman, ahçı, avutucu, çöpçatan, ve mezar–kazıcı olarak insanlara hizmet ederler.** Meleklerin mekanları göğün çeşitli katlarıdır. **Melekler ölümsüzdür, fakat sonsuza dek kalıcı değillerdir.** Hergün dünyaya inip insan vücuduna ve ruhuna hizmet ederler. **Her insanda bir iyi, bir kötü melek yaşar.** Melekler bütün insanların geleceğini bilir. İnsanlar, meleklerin bu özelliğini büyülerde kullanmışlardır.

Melek, Arapçada haberci anlamına gelen, eski bir Sami kelimesidir. İslâma göre insandan üstün üç çeşit canlı varlık vardır: melek, şeytan, cin. Bunların insandan farklı olan en Önemli özellikleri tek maddeden oluşmalarıdır. **Tutku ve kızgınlık gibi insani Özellikleri yoktur.** Yemekleri tesbih ve içecekleri takdistir. İşleri, Allah'ın adını tekrarlamaktır. Meleklere gök halkı ya da kalabalık da denir. Allah'ın koruyucularıdır, isteklerini yerine getirir ve emirlerine itaat ederler. Allaha ibadet eder ve bundan yorulmazlar. Ondan Önce söz söylemezler ve onun emri ile iş görürler. **Kuran'da, İblisin cinlerden olduğu ve rabbinin emrinden çıktığı belirtilmiştir.**

Kuran'da meleklerin hangi maddeden yaratıldıkları belirtilmemiş, cinlerin ise ateş maricinden (yalınından) yaratıldığı belirtilmiştir. Aişe radıya'llâhu anhanın naklettiğine göre Hz.

Rasûlu'llâh salla'llâhu aleyhi ve sellem, meleklerin: nurdan, cinlerin ateş maricinden yaratıldığını söylemiştir. **İbn 'Abbâs'tan nakledilen hadise göre,**

üreyen melekler topluluğuna cin denir.

Üreme, cin ve şeytanların özelliğidir. Ya da cinler, kendilerine Adem Önünde secde etmeleri emredilenlerden idi. Cinler hem iyi. hem kötüdür. İmana erebilirler. Peygamber, insanlara olduğu gibi cinlere de gönderilmiştir. Bunların bir kısmı cennete gireceklerdir. Affedilmeyenler ise günahları kadar cehennemde yanacaklardır. Cinlerin bir tek ferdine cinni denir. **Gul, İfrit ve Si'lat** cinlerin farklı sınıflarındandır. Cinlerin folklorik açıdan incelenmesinde en önemli nokta, sihir ve büyüde tuttukları yerdir. Şeriat, sihir ve büyüde cinlerin etkisini kabul eder, fakat bunun caiz olup olmadığı konusunda birbirine uymayan hükümler bulunur. Tılsım kitapları halk edebiyatının büyük bir kısmını oluşturur.

Meleklerin, en büyükleri dört hameletü'l-arş meleğidir. Kıyamet gününde sayıları ikiye katlanacaktır. Görevleri, Allah'ı övmenin yanısıra inananlar için yalvarmaktır. Müslüman efsanelerinde insan, öküz, kartal ve aslan şeklinde geçerler. Birincisi insanlar, İkincisi evcil hayvanlar, üçüncüsü kuşlar ve dördüncüsü vahşi hayvanlar için yalvarır.

Kerrübîyün melekleri gece ve gündüz Allah'ı överler. Bunlara mukarrebün da denir. İblis'in saldırılarından uzakta, göğün ayrı bir yerinde yaşarlar.

Diğerlerinden farklı özellikleri ve isimleri olan dört büyük melek vardır: **Cebrail, Mikail, Azrail ve İsrafil. Bunlar, dünyanın sonu geldiğinde en son ölecek meleklerdir.**

Cebrail, bunların hepsinden üstündür. Cibril veya Cebril olarak da geçer. Mukarreb meleklerdendir. Sadece peygamberlere görünür. Allah ile peygamberler arasında elçilik yapar; Allah'ın emir ve vahiylerini peygamberlere, özellikle Muhammed'e ulaştırır. Cebrail'in dünyanın dirliğini gözetleyen yardımcıları vardır. **Hepsi safran tüylerle kaplı yüz küçük kanattan oluşan altı büyük ve isyan eden kavimlere karşı kullandığı iki kanadı vardır.** Bazı metinlere göre ise on altı bin kanadı vardır. Gözleri arasında güneş, saçları arasında ay ve yıldızlar parlar. **Her gün üç yüz altmış kez Bahrü'n-nûr'a girer, her çıkışında kanatlarından milyonlarca damla düşer ve Rûhânıya adlı melekler oluşur.** Mikail'den beş yüz yıl sonra yaratılmıştır.

Mikail, Mikal , ve Mikain olarak da geçer. Vücut için yemek, akıl için bilgi sağlamakla yükümlüdür. Bütün doğa kuvvetlerini kontrol eder. Her gözünden, Allah'ın her damlasından Mikail'e benzer melekler yarattığı binlerce gözyaşı dökülür. Karar gününe kadar Allaha övgü şarkıları söyleyerek yeryüzünü gözlerler. Bunlar, kerrubiyün melekleridir. Mikail'in yardımcıları olarak, yağmuru, bitkileri, meyveleri kontrol ederler; yeryüzündeki her bitki, her ağaç, her su damlası onların gözlemi altındadır. Sadece Allah Mikail'in şeklini ve

kanatlarının sayısını bilir. Her birinde bir milyon yüz, ağız ve bir milyon çeşit dilde Allah'ın adını anan milyonlarca dili vardır. İsrafil'den beş yüz yıl sonra yaratılmıştır.

Azrail, dört mukarreb melekten ölüm meleğidir. **İzrail olarak da geçer.** Bütün dünyayı kaplayacak büyüklüktedir. Başı en yüksek göğe ulaşır. Dördüncü ya da yedinci gökte nurdan bir makamı vardır; ayaklarından biri buradadır. Diğeri ise cennetle cehennem arasındaki köprü üzerindedir. Yetmiş bin ayağı olduğu da söylenir. **Dört bin kanadı vardır. Vücudunda bütün canlıların sayısı kadar göz ve dil bulunur. Ne zaman bir canlı ölürse, bu gözlerden biri kapanır. Dünyanın sonunda sadece sekiz göz açık kalacaktır, çünkü sadece dört büyük melek canlı kalacaktır.** Her biri özel, bir canlı sınıfına ait dört yüzü vardır; kafasındaki yüz peygamber ve melekler, göğsündeki inananlar, sırtındaki inanmayanlar ve ayağındaki cinler sınıfına aittir.

İlkin o da ötekiler gibi bir melekti. Allah insanı yaratmak istedi, bunun için Cebrail'e toprağın unsurlarından bir avuç almasını emretti. Fakat İblis tarafından karıştırılan toprak öyle karşılık verdi ki, ne Cebrail, ne Mikail, ne de İsrafil aldıkları emri yerine getiremediler. Fakat Azrail başarılı oldu. O zaman Allah onu, yüreğinin sertliğinden dolayı ölüm meleği yaptı. **Ölüm meleği olmasının bir nedeni de kuvvetidir.** Allah ölümü yarattığı zaman seyretmeleri için melekleri çağırdı. **Melekler ölümün kuvveti karşısında kendilerinden geçtiler ve bin yıl süreyle baygın kaldılar.** Allah Azrail'i ölüme hakim kıldığını belirtti.

Azrail, Allah'ın emri olmadan hiçbir iş yapmaz. Allahtan, üzerinde ölecek kişilerin adlarının yazılı olduğu yaprakları aldıktan sonra can alır. Bazılarına göre ise bir koruyucu melek gelir ve onu, ölecek kişinin zamanının azaldığı konusunda uyarır. Melek, ölen kişinin adını bazılarına göre beyaz, bazılarına göre siyah renkle deftere yazar, fakat ismi yazılı yaprak arştan düşünceye kadar bekler. Bazılarına göre ise, yeryüzünde yaşayan, gökte ise ölü olan kişinin adının yazılı olduğu yaprak, ölümünden kırk gün önce düşer. Bir başka inanca göre bir melek, Allah tarafından gönderilen ve üzerinde o yıl ölecek kişilerin adları bulunan listeyi Şaban ayının ortasındaki kader gecesinde Azrail'e getirir. Ruhunu teslimde direnen ve ölüm meleğinin keyfi hareket ettiğini ileri süren insanlar vardır. O zaman melek Allah'ın huzuruna gelerek meseleyi anlatır. Allah ona delil olarak üzerinde Besmele yazılı bir cennet elması verir, insan bunu görünce ruhunu teslim eder. Bundan başka, **Ölüm meleği ruhunu almak için insanın boğazına girmek isteyince, ölmek üzere olan zikre başlar ve kapıyı kapar.** Melek Allah'ın huzuruna çıkar; Allah ölecek olanın elini yakalamasını söyler. Bu el o sırada sadaka veriyorsa, kapı bu sefer meleğe kapanır. Sonunda melek eli -Allah'ın adını yazar,., böylece can vermenin acısı duyulmaz olur ve melek ruhu almak için girebilir. Yardımcı melekler bu ruhu göğün en yükseğine götürür, sonra mezarda vücudun yanına koyarlar. Eğer ölen mümin değilse ruhu şiddetle vücuttan koparır. **Göğe götürülen ruhun önünde semanın kapıları kapanır ve rûh yeryüzüne atılır.** Ölüm meleği, hayattan ayrılan herkesin yanında bulunur.

Bazıları bunu, Azrail'in yardımcıları olduğu, bunların ruhu boğaza kaldırdıkları, Azrail'in de gelip ruhu aldığı şeklinde açıklarlar.

Azrail, ruhları inanan ve inanmayan olmalarına göre acıma ya da ceza meleklerine gönderir. Azrail'in Allah'ın izniyle ruhları çağırdığı, ruhların gelip elinin iki baş parmağı arasına yerleştikleri de söylenir. Bazılarına göreyse Azrail, inanan ruhları sağ eliyle misk kokulu beyaz ipek içinde toplar ve cennete gönderir. İnanmayanları ise ziftli eski bir kumaşa doldurarak cehennemin derinliklerine gönderir. Hiç kimse Azrail'den kaçamaz, büyüyle bile onu aldatmak imkânsızdır.

İsrafil, Kuran'da suru üfleyecek melek olarak tanımlanır. Sur meleği olarak isimlendirilmesinin nedeni üfle emri geldiği anda çalabilmek için suru daima ağzında bulundurmasıdır. İsrafil'in kıyamet günü herkesten önce uyandırılacağı söylenir, **Kudüs'te ölülere hayata dönüş işaretini verecektir.** İlk üflemede dört büyük melek dışında yer ve gökteki herşey ölecek, yerle bir olacaktır. İkinci üfleme tekrar diriliş üflemesidir. Surun etrafında toplanan bütün ruhlar bu sesi duyacaklardır. Ayakları yedi kat yerin altında, başı arşın sütunlarına erişen çok büyük bir melektir. Dört kanadından biri doğuyu, biri batıyı, biri, yeryüzünü örter, biri ile Allah'ın celalinden kendini korur. Bedeninde kıllar, ağızlar ve dilleri vardır. Cehennemin görüntüsü karşısında o kadar çok ağlamıştır ki, Allah ikinci bir Nuh tufanı olmasın diye gözyaşlarını durdurmuştur.

Münker ve Nekir adlı, kabirde Ölüleri sorguya çeken ve gerekirse cezalandıran meleklerin ismine Kuran'da rastlanmaz, bu isimler hadiste geçer. İnsan gömülüp yalnız kalınca bu melekler yanına gelip otururlar ve ölüyü sorguya çekerler.

İnsanlar, gece ve gündüz Hıfz meleklerince insan, cin ve şeytandan korunurlar, ve bütün işleri bu melekler tarafından yazılır. İki gece ve iki gündüz meleği olmak üzere dört tanedirler. Güneşin doğuşu ve batışında yer değiştirirler. Bazılarına göre ise, sürekli insanın yanında olan beşinci bir melek daha vardır. Bu iki melekten biri sağ ve biri solda ya da biri ön ve biri arkada durur, geceleyin ise biri başucu biri ayakucunda durur. **Güneşin doğuş ve batış saatleri tehlikelidir, çünkü cinlerin dolaştıkları saatlerdir. Mümin, bu saatlerde duasını yapıyorsa cinlere karşı emniyetlidirler, dua onları korur.** Dua bitmeden diğer melekler yanına gelirler. Bu dört koruyucu meleğin yanısıra altı melek daha vardır. Biri gururlu olduğunda insanın saçını çeker; diğeri yılanların girmemesi için ağzının Önünde durur; diğer ikisi gözlerini korur; son ikisi dudaklara yerleşir ve dua kelimelerini dinlerler. Bunların bir görevleri de insanların işlerini yazmaktır. Sağ taraftaki iyi, sol taraftaki ise kötü davranışları yazar. Kişi iyi iş yaparsa sağdaki melek hemen yazar; günah işlediğinde ise aynı melek arkadaşına hemen yazmaması, af dilemesi için altı yedi saat beklemesi için yalvarır. Bu melekler sorumlu oldukları kişinin öldüğünü görünce ne yapacaklarını bilemezler. Allaha

yalvarırlar; Allah onlara mezara gitmelerini ve karar günü bu kişinin iyilikleri arasında sayılacak tesbih, tekbir ve takdisi tekrarlamalarını söyler. Bu melekler **Kirâmen Katibin ve – Muakkıbât** olarak da geçerler.

Allah'ın isminin tekrarlandığı meclisleri gezen **Seyyâhün** melekleri vardır. Kulların hataları için Allah'tan af dileyerek yalvarırlar. **Bunlar, resim ya da köpeğin olduğu yere girmezler.**

Harut ve Marut adlı melekler hakkında Kuran'da açıklayıcı bilgi yoktur. Bu melekler hakkında dokuzuncu yüzyıldan itibaren anlatılan hikâyeler vardır. Allaha itaat etmekten vazgeçince, onun gazabıyla Babil'de bir kuyuya hapsedilmişler, ölümlülere büyü sanatını Öğretmişler, fakat insanları kendilerini taklit etmemeleri için uyarmışlardır.

Cennet ve cehennem kesin tanımı bulunmayan meleklerle doludur. Cennetin kapısında Rıdvan adlı melek durur. Hurilerin ise hangi sınıfa sokulabileceği bilinmemektedir. Cehennem, Malik adlı korkunç melek tarafından korunur. **Sayıları on dokuz olan zebaniler onun yardımcılarıdır.** İblis cinlere hükmeden kötü melektir, oğlu yardımcısıdır.

Şeytan veya İblis, önceleri Hâris adlı bir melek imiş. Allah, Adem'i yaratıp bütün meleklere secde etmelerini emredince hepsi secde etmişler. Fakat meleklerin en ulusu ve hocaları olan Hâris, kendisinin cin olup ateşten yaratıldığını, bu nedenle topraktan yaratılmış olan Adem'e secde etmeyeceğini söyleyerek Allaha asi olmuştur. **Allah da onu şeytan kılığına sokmuş ve laneti emiştir.** Şeytan, insanın son nefesinde susuzluğundan faydalanarak su teklif edip karşılığında imanını istermiş. Bu nedenle ölüm döşeğinin yanında su bulundurulur ve devamlı dudakları ıslatılır.

Kazvinı'ye göre, yedi gökte çeşitli melek gurupları vardır; dünyayı çevreleyen

birinci gökte İsmail adlı meleğin emrinde inek şeklinde melekler,

ikinci gökte Mihail meleğinin emrinde kartal şeklinde melekler,

üçüncü gökte Sa'adiyail meleğinin emrinde akbaba şeklinde melekler,

dördüncü gökte Saîsail meleğinin emrinde at şeklinde melekler,

beşinci gökte Kalkail meleğinin emrinde huriler,

altıncı gökte Samahail meleğinin erminde genç erkekler,

yedinci gökte Rubailin emrinde erkekler vardır.

Son olarak cennetin ötesinde birbirlerini tanıyamayacak kadar çok sayıda melek vardır. Çakan şimşek sesine benzer seslerle farklı dillerde Allah'ı överler.

DİVAN EDEBİYATINDA MELEKLER VE CİNLER

Yazıcıoğlu Mehmed, yer ve göğün yaratılışını anlatırken yedi gök yaratıldığında her birine bekçi olarak melekler koyduğunu şöyle anlatmaktadır:

İşbu yedi göğe yedi pâsübân

Kodu kim zabt ola ehl-i âsümân

Evvelinin adı İsmâîl idi

Sânisinin adı Menhâîl idi

Salisinin adı Sadâîl idi

Râbiinin adı Salsâîl idi

Hamisinin adı Kelkâıl idi

Sâdisinin adı Semhâîl idi

Sâbiinin adı Refrâîl idi

Kamusundan âlî Cebrâîl idi

Ferişteh, hur, huri, gılman, ervah-ı kuds, kudsîler, melâik de denen melekler divan şiirinde birçok yönleriyle ele alınıp en çok sevgiliye benzetilirler. Melek huylu, melek simalı sevgiliyi ya da devrin padişahını melekler överler. **Melekler, sevgilinin bulunduğu yeri, sarayı tavaf eder, kirpiklerini ve saçlarını eşiğine süpürge yaparlar, hacet dilemek amacıyla kapısının halkasına yapışıp yüzlerini sürerler.** Bazen şair kendini meleğe benzetir. Sanki melekler ona alkış tutar, duasına amin derler. Ayrıca meleklerin tesbih ve tehlil içinde bulunmaları, Kabe'yi tavaf etmeleri, Adem'e secde kılmaları, Hur ve Gılman gibi cenneti tertib ve tanzimde görevlendirilmeleri, insanlara görünmemeleri gibi inanışlar işlenir. Tabiatta olup bilen hadiseleri Allah, melekleri vasıtasıyla yapar.

Ahmed Paşa:

Gâh medh okur yuca der-gâhuna ervâh-ı kuds Geh tutar saff-i mela'ik karşuna dîvân-ı ’îd

Ahmed-i Da'î:

Çü Rustem yâyını kurdu felekler

Atarlar yıldırım okın melekler

Allaha en yakın olan dört büyük melek kerrûbîyün (kerrübıyân) melekleridir. Cebrail, Mikail, İsrafil ve Azrail adlı bu meleklere ham ele-i arş da denir.

Yahya Bey:

Görünen şebnem değil lutf ile Ka'be yolların

Her gece şâmî gülâb ile sular Kerrûbiyân

Cebrail:

Cebrail, edebiyatta Cibril, Cibrîî-i Rûh, Cibril-i Emin, Rûhu'l-Emîn, Rûhu'l-Kuds, Rûh-ı Kudsî, Hümâ-yı Kudsî, Bülbül'i Kudsî, Tûti-i Kuds, Tâvûs-ı Arş, Tâvûs-ı Sidre isimleriyle anılır. Sidretü'l-münteha'da ikâmet eder. Şiirlerde en çok onun adına rastlanır. Miraç'ta Muhammed'i Arş'a dek götürmesi, kanatları vasıtasıyla uçması, Sidre'de ikamet etmesi, vahiy getirmesi, İbrahim'e ateşe atılacağı zaman yardım teklif etmesi, Meryem'i nefesiyle hamile bırakması ve Cennet varlığı oluşu özellikleriyle alınır. Kanatlarıyla sevgilinin güzelliğine bir gölgelik, Allah kelâmı konuştuğu için bülbül, tûtî ve Hümâ görevini yürüten bir kuş. Muhammed'in miraca çıkışı nedeniyle rehber olur. Bazen aşığın canı Cebrail, sevgilisinin boyu da Sidre olur. Mutasavvıflara göre Cebrail, akl-ı külldür.

Şeyh Galib:

Rûhsun nefha-i Cibril ile tev'emsin sen

Sırr-ı Hakk'sın mesel-i İsi-i Meryem'sin sen

Mikail:

Rızıkların taksimi ile görevlendirilen Mikail, rahmet yağdırır, rüzgarları estirir. Diğer bütün melekleri o idare eder.

İsrafil:

Adem peygambere ilk secde eden melek İsrafil'dir. Kıyamete dek Levh-i Mahfuz'a bakacak ve diğer üç meleğe ne yapacaklarını haber verecektir. Kıyamet gününü, haşır ve neşri suruyla haber verecektir. İlk üfürüşünde bütün canlılar ölecek, ikinci üfürüşünde ise hesap için dirileceklerdir. Edebiyatta ikinci üfürüşüyle tenasüp içinde ele alınır.

İzzet Molla:

İzzet bu lây ki sûr-ı İsrafil uyandıra

Geldi sabâh-ı haşre ne saht oldu hâb-ı çerh

Azrail:

Canlıların ruhunu almakla görevli olan Azrail'e Melekü'l-mevt denir. Kuran'da bu isimle geçer.

Eşref:

Hasta-i hicran olan korkar mı Azrail'den

Azazil (Şeytan):

Azazil, şeytanın melekler arasında yaşadığı ve henüz Adem peygambere secde etme emrini alıp da isyan etmediği zamanki adıdır. Bir efsaneye göre, Allah kâinatı yedi günde yaratırken her gün bir melek yaratmış, bunlardan ilki en büyük melek olup tavus şeklindeki Azazil imiş.

Divan şiirinde rakib şeytana benzetilir. Meleklerle bir arada bulunamayışı, dua edilince kaçışı, müminin imanını çalmaya çalışması, Ramazan ayında elinin bağlanması, hamamlarda ve pis yerlerde bulunması gibi yönlerle anılır. Çirkin ve korkunç görünüşün sembolü olarak ele alınır. İnsan ile bu kötü rûh arasında mukayese yapılarak, insanın ondan daha kötü olduğu belirtilir. **Bir -görüşe göre şeytan, insanın kendi hırsı ve azmış nefsidir.**

Necati:

Aldı sûfînin karârın gösterip yüzün rakîb

Sanki şeytân hastaya su gösterip îmân alır

Nabi:

Aybdır âkile şeytân beni aldattı demek

Kendi nefsimdir eden nefsime ilkâ-yı fesâd

Şeytan gibi cin taifesine mensup olan gûl de çirkin ve korkunç görünüşün ve kötülüğün sembolüdür.

Ahmed-i Da'i:

Niçe bir gûl ile hem-râh olam ben

Niçe bir yol azup güm-râh olam ben

Periler de cin taifesinin bir koludur, fakat gûl ve diğerleri gibi çirkin olmayıp aksine çok güzeldirler. İnanışa göre insana görünmezler, insandan kaçarlar, su, pınar ve çeşme başlarında mesken tutarlar, insanları buralarda çarparlar ve deli ederler. Bu nedenlerden dolayı edebiyatta, sevgili ile birlikte anılırlar.

Ahmed-i Da'î:

Geyik gördükde kuş gibi uçardum

Peri-veş âdemi görsem kaçardum

Harut ve Marut:

Büyü ve sihirde meşhur meleklerdir Divan şiirinde Babil, Çâh-ı Bâbil, cadu, büyü ve sihirle beraber anılır. Sevgilinin gözleri, gamzesi ve saçları sihir konusunda Harut ve Marut'un üstadı sayılır. **Çâh-ı Babil, sevgilinin çene çukurudur.**

Ahmed Paşa:

Sihr ta'lim eyiernekde gamze'i câdû-yı dost Çâh-ı Babilde eder Hârût-ı fettan ile bahs

Rıdvan:

Cennetin kapıcısı ya da hazinedarı olan Rıdvan. Ravza-i Rıdvan tamlaması ile cennet yerine kullanılır. Sevgilinin güzelliğini, memduhun lutfunu ve sarayını övmek amacıyla anarlar.

Kirâmen kâtibin:

Kirâmenkâtibin melekleri, görevlerinin yazıcılık olması nedeniyle anılırlar.

Ahmed Paşa:

Ol hür-ı perî-ru aşurub zulmini hadden Yazmaz mı melek yoksa ol itdügi günâhı

DA'VET-NÂME' DE MELEKLER, CİNLER MELEKLER

Metinde melekler şu şekilde anlatılmıştır:

1. Duruş Şekillerine Göre Melekler

Metinde bu melekler duruş şekillerine göre:

a. **Salatta**

b. **Rükuda**

c. **Sücudda**

d. **Küudda**

duran melekler olarak sınıflandırılmışlardır.

2. Hamele-i ceırş melekleri

Bunlar dört tanedir:

1. **İnsan şeklinde olanlar**: Bunlar daima Allaha dua edip insanlar için şefaat eder ve rızklarını isterler.

2. **Öküz şeklinde olanlar**: Bunlar daima dört ayaklı hayvanlar için dua edip rızklarını isterler.

3. **Arslan şeklinde olanlar**: Bunlar daima yırtıcı canavarlar için dua edip rızklarını isterler.

4. **Kerkes kuşu şeklinde olanlar**: Bunlar daima kuşlar için dua edip rızklarını isterler.

Hamele-i arş melekleri, meleklerin en şereflisidir. Diğer melekler onlara saygı gösterirler, onlarla Allaha tevessül ederler. Ayette belirtildiğine göre bu melekler kıyamet gününde sekiz tane olacaklardır (69/17). Ayrıca ayette "Hamele-i arş ve mukarrebun melekleri müminler için afdilerler" (4/7) ifadesini görmekteyiz.

3. Ruh

Buna Rûhu'l-emin de denir. **Kıyamet gününde diğer melekler bir saf olurken Rûh ayrı bir saf olacaktır** (78/40). Bunun nedeni cüssesinin büyüklüğündendir, veya Allah'ın emriyledir. Onun her nefesinden bir rûh yaratılır; Rûh diye adlandırılmasının nedeni budur.

Bu melek, felekleri döndürmeye ve felek-i Kamer altındaki anasıra, bitkilere, hayvanlara müvekkeldir. Diğer meleklerden daha büyük, daha güçlü ve daha şereflidir. Bazılarına göre yedi gök, yanında bir âlokma kalır. Abd'ullâh ibn Abbâs'a göre bu meleğin bin tane başı vardır. Bu bin baştan her birinde bin yüz, her yüzde bin ağız, her ağızda bin dil bulunur. Bu diller yetmişiki çeşit lisan ile Allah'ı tesbih ve tehlil eder.

4. İsrâfil

Allah'ın emrini başkalarına ulaştıran, cesetlere ruhları üfüren melektir. Elinde Sur vardır. Boynuz biçimindeki Surun ağzı boru ağzı gibidir, gök ve yer arasını kaplayacak kadar büyüktür. Delikleri çoktur ve her bir delikte ellibin can vardır. Üfürülmeye hazır bir şekilde, daima arş yönüne bakar. Surun üç kere üfürülmesi gereklidir. Birincisinde tüm yerde ve gökde olanlar korkacaktır (27/87) . İkincisinde bütün yaratıklar ölecektir ((39/68). Üçüncüsünde bütün yaratıklar tekrar dirilecektir (39/48).

İsrafil in dört kanadı vardır; biri batıda, biri doğuda, biri yer ve gök arasındadır, diğeri yeryüzünü örtmüştür. Başı arşın altında, ayakları, yedinci yerden aşağıdadır. Önünde levh-i mahfuz vardır. Allah bir nesneyi yaratmak istediğinde kaleme emreder, kalem onu Levh-i mahfuza yazar. İsrafil de bu emri Mikâil e götürür.

İsrafil in nefh-ı rûh ve ilkâ-i kuvvet etmede ona yardımcı olan melekleri vardır.

5. Cebrail

Makam-ı kürsi de bulunan Cebrailin diğer adları Eminü'l- vahy, Hâzinü'l-kuds, Rûhul-emln, Rûhu'l-mukaddes, Nâmûs-ı ekber ve Tavus-ı melâike dir.

Allah, onun diliyle dört kitap indirmiştir: Tevrat'ı Musa peygamber, Zebur'u Davut peygamber, Incil'i İsa peygamber ve Kuran'ı Hz. Rasûlu'llâh salla'llâhu aleyhi ve sellem üzerine. Ayrıca yine bu melek aracılığıyla on sayfa Adem peygamber, elli sayfa Şit peygamber, otuz sayfa İdris peygamber, on sayfa İbrahim peygambere göndermiştir.

Metinde, Allah'ın yüzdört kitap indirdiği belirtilmiştir. Dört büyük kitapla beraber diğer dört peygambere gönderilen sayfalar da kitap olarak sayılmıştır.

Metinde, Cebrail'in, Lut kavminin ülkesi büyüklüğündeki altı ülkeyi, kanadının bir tüyü ile yerden kaldırıp göğe çıkaracak kadar, kuvvetli olduğu belirtilmiş; Öyle ki Lût kavmi, gökte meleklerin tesbihini, melekler de bu kavmin horozlarının sesini duymuşlardır. Sonra onları başaşağı bırakmıştır. Kanatlan çok kuvvetlidir; altıyüz kanadı vardır. İki kanadı daha vardır. Bunları bir kavmi yok etmek için kullanır.

Dünyaya müvekkel olan yardımcıları vardır. Bunlar, insan ve hayvanlardan kötülüğü ve zararı kovarlar.

6. Mikâil

Bu melek, insanların hem bedensel, hem de ruhsal ihtiyaçlarına müvekkeldir; çünkü bedenlerin hayatı gıda ile, nefslerin hayatı hikmet ve marifet ile olur. Mekânı, yedinci gökte, bahr-i mescûr üzerindedir. Kanatlarının sayısı belli değildir. Ağzını açınca gökler, yanında bir lokma kalır. **Eğer nuruyla tecelli etse kâinât batar.**

Yardımcıları vardır; anasıra ve yaratılmışlara kuvvet-i kıyam vermek onların şanındandır.

7. 'Azrail

Hareketi durdurmaya ve ruhları almaya müvekkeldir. Makamı aşağı göktedir. Başı, göğün en tepesinde, ayakları yedi kat yerden aşağıdadır. Yüzü, Levh-i mahfuzdan yanadır. Yeryüzü, onun gözünde bir tepsi gibidir. Ecel saati gelen kişinin ruhunu ya kendisi veya yardımcıları vasıtasıyla alır.

8. Kerrubiyün melekleri

Bunlar melâike-i mukarrebûn dur; hazıre-i Kuds 'de toplanıp ibadet ederler ve başkasına iltifat etmezler. **Bazı kitaplarda belirtildiğine göre birinci feleğin melekleri inek, ikinci feleğin melekleri tavşancıl, üçüncü feleğin melekleri kerkes kuşu, dördüncü feleğin melekleri at, beşinci feleğin melekleri kızlar, altıncı feleğin melekleri oğlanlar ve yedinci feleğin melekleri erenler şeklindedir.** Yedinci felekten yukarıdaki meleklerin sayısı bilinmeyecek kadar çöktür ve çokluklarından birbirlerini bilmezler. Hızır peygamber, bunları çeşitli dillide tesbih ve tehlil eder.

9. Kirâmen Kâtibin veya Hıfz melekleri

Allah katında mükerrem oldukları için Kirâmen ve kulların amellerini yazdıkları için Katibin diye adlandırılmışlardır. Yazdıkları kesindir. **Bunlar, kulların yaptıklarını ve kalplerinden geçenleri bilirler; iyi niyeti güzel, kötü niyeti ise pis kokuyla bilirler.**

Hıfz melekleri iki tanedir; sağ taraftaki iyilikleri, sol taraftaki kötülükleri yazar. Sağ taraftaki Hıfz meleği soldakine hükm eder; belki kişi tövbe eder düşüncesiyle kötü niyeti yedi saat

geçmeden yazdırmaz. Sağdaki meleği koruyan **ve yanından hiç: ayrılmayan üçüncü -bir melek daha vardır. Bu melek, elindeki nurdan mızrak ile onu ecinne kötülüğünden korur.**

Bir insan öldüğü zaman Allah, bu meleklere, "kulumun kabri üzerinde durun, onun için kıyamete kadar dua edin" diye emreder.

10. Muakkıbât melekleri

Bunlar, yeryüzüne bereket ile inerler ve ruhları insanoğlunun ameline (yaptığı işlere) göre göğe çıkarırlar.

11. Münkir ve Nekîr melekleri

Bunların bedenleri siyah, gözleri mavidir ve oldukça heybetli meleklerdir. Kabre girerler ve Ölüyü sorguya çekerler. (41b)

12. Seyyâhün melekleri

Bunlar devamlı zikru'llâh ve ilim meclislerini arayıp buralarda bulunurlar.

13. Çeşitli işlere müvekkel olan melekler

Metinde isimleri geçen melekler metindeki sırasıyla alınmışlardır. Bu meleklerin dışında birçok melek daha vardır. Bir insana sayısız melek müvekkeldir ve bunların çeşitli görevleri vardır.

Bazıları kâinâtın ıslahına çalışır ve kötülükleri kovmaya müvekkeldir. Bazı melekler amel etmeyince gıda istenilen vasıflarda olmaz. Ayrıca, yemek yiyen kişiye gerekli şekilde yararlı olmaz.

Gıdalar, cansız olup tek başına hareket edemedikleri için bu melekler aracılığıyla et ve kemiğe götürülür. Bir melek vücudun ısısı için orada oruca başlar. Bir melek sûret-i dem götürür. Bir melek eti, kemiği ve damarları temizler. Bir melek kemiğe gerekli olanı kemiğe ve ete gerekli olanı ete yapıştırır. Bir melek, yuvarlak, yassı ve boşluğu olan uzuvlarda boşluk kalmaması için yapışmayı kontrol eder, çünkü eğer herhangi bir uzva uygun olan gıdadan başka bir nesneye eksik ya da fazla giderse şekli değişik ve çirkin olur.

Gıdanın incesi göz kapaklarına, katıksız olanı göz bebeğine, kabası oyluklara, katısı kemiğe yapışır. Bu işlem gıdanın değeri ve uygunluk şekline göre olur. Gıda her uzva uygun olan şekliyle kendini gösterir, bazı uzuv küçükken olduğu gibi kalır, büyümez.

Davet Edilen Melekler

14. Melek-i Ahmer

Şems Hamel burcuna gelince davet edilecek melektir.

15. Melek-i [dnhş]

Şems Sevr burcuna gelince davet edilecek melektir.

16. Melek-i [myttrvn]

Şems Cevza burcuna gelince davet edilecek melektir.

17. Melek-i Meymün-ı a'zam

Şems Seretân burcuna gelince davet edilecek melektir.

18. Melek-i [şmhvrş]

Şems Esed burcuna gelince davet edilecek melektir.

19. Melek-i [spyd]

20. Melekri [Eby ehnf]

Şems Mizan burcuna gelince davet edilecek melektir.

21. Melek-i Ebyat

Şems Akreb burcuna gelince davet edilecek melektir. Müvekkel Melekler

22. [Şcete'e'yl]

Şems Hamel burcuna gelince müvekkel olan melektir Allah'ın emriyle arş altından gelip güneşe nazır olur. Bu meleğin emrinde üç yüz bin melek, bunların her birisinin emrinde üç yüz bin melek ve bu meleklerin her 'birinin emrinde on beş bin cin vardır.

23. [nğmeğeyyl]

Şems Sevr burcuna gelince müvekkel olan melektir. Arş altından ruhaniler makamından inip güneşe nazır olur. Bu meleğin hükmünde yedi yüz bin melek, bu meleklerin her birinin emrinde yedi yüz bin melek, bunların da her birinin emrinde yedi yüz bin cin vardır. Şems Sevr burcuna gelince Allah'ın emriyle otuz gün boyunca birçok işe başlarlar.

24. [adı yazılmamış] melek

Şems Cevza burcuna gelince müvekkel olan melektir. Allah'ın emriyle Kerrubiyyûn makamından inip güneşe müvekkel olur. Emrinde bir milyon beş yüz bin melek, bunların her birinin emrinde dört yüz bin melek ve bunların da her birinin emrinde iki yüz bin tekvin vardır. Bu tekvinler cinler üzerine müvekkeldir.

25. [shyte'le'yl]

Şems Seretân burcuna gelince müvekkel olan melektir.

Allah'ın emriyle arş altından ruhaniler makamından inip müvekkel olur. Emrinde bir milyar beş yüz milyon melek, bunların her birinin emrinde yüzbinlerce melek ve bunların da emrinde yüzbinlerce cin vardır. Bu melekler Şems Seretân burcuna gelince yeryüzüne inip bitkilere ve hayvanlara müvekkel olup iyi ve kötü yönde etki ederler.

26. [t'eheke' yl]

Şems Esed burcuna gelince müvekkel olan melektir. Allah'ın emriyle Sidrelü'l-münteha' dan bir melek inip müvekkel olur. Emrinde on beş bin kez ( ) melek, bunların her birinin

emrinde sekiz yüz bin melek ve bunların da her birinin emrinde yedi yüz yetmiş yedi cin vardır. Cinler yeryüzüne inip esbaba müvekkel olup etki ederler.

27. [tmehebnye'yl]

Şems Sünbüle burcuna gelince müvekkel olan melektir. Allah'ın emriyle Levh-i mâhfuz altından inip müvekkel olur. Emrinde bir milyon beş yüz bin melek, bunların her birinim, emrinde iki yüz yirmi iki bin melek ve bunların her birinin emrinde yüzbinlerce cin vardır. Bunlar eşyalara iyi ve kötü yönde etki ederler.

28. [thetvre'yl]

Şems Mizân burcuna gelince müvekkel olan melektir. Allah'ın emriyle melik-i e a'lâ dan inip müvekkel olur. Emrinde bir milyon sekiz yüz bin melek, bunların her birinin emrinde yüz yirmi dört bin melek ve bunların da her birinin emrinde yetmiş bin cin vardır. Bunlar yeryüzüne inip iyi ve kötü şekilde etki ederler.

29. [thme'e'yl]

Şems Akreb burcuna gelince müvekkel olan melektir.

Allah'ın emriyle Kerrubiyyün makamından inip müvekkel olur. Bu feriştenin emrinde iki milyon dört yüz bin melek, bunların her birinin emrinde dört yüz bin melek ve bunlarında her birinin emrinde üç yüz otuz bin cin vardır. Kâinata etki ederler.

30. [kfete'yl]

Şems Kavs burcuna gelince müvekkel olan melektir. Allah'ın emriyle yedinci gökten makâm-ı eclâ dan inip müvekkel olur. Emrinde altmış dört milyar melek, bunların her birinin emrinde dört milyon dört yüz bin melek ve bunların da her birinin emrinde yüz yirmi beş bin cin vardır. Bunlar zemine inip etki ederler.

31. [tmekhme'e'yl]

Şems Hût burcuna gelince müvekkel olan melektir. Allah'ın emriyle makâm -ı a'lâ dan Kerrubiyyün meleklerinden, bir melek inip müvekkel olur. Bunun emrinde doksan dört bin melek, bunların her birinin emrinde yüz yirmi bin melek ve bunların da her birinin emrinde seksen sekiz bin cin vardır. Kainata inip iyi ve kötü şekilde etki ederler.

32. [ğynvrş]

43. [hntehehpynvrş, tnmehynvhhvrş, knhelynvhvrş, 'ckelynvrhkrş , tmhmelynvhvş, khmetynvhvrş, kmeğyneyyl]

Serateyn menzilinin müvekkel meleğini davet etmek için okunması gereken yedi melek adıdır.

44. [kbteyyl]

Kamer Butayn menziline gelince müvekkel olan melektir.

45. [‘ftebnyehvr, k’etehvr, şhkbnyehvr, ğrtehehvr, skletehvr, skhmetehvr, kmetetehvr, gmeletehvr, kmetehvr]

Kamer Butayn menzilindeyken iki kişi arasında sevgi yaratmak için yapılan tılsım sırasında okunması gereken isimlerdir.

47. [smmketvrş]

Kamer Süreyya menziline gelince müvekkel olan melektir.

48. [mfytede’yl, terhegek, kme’lybvrh, fymeteysterd, fymetednvrh, fymfynvrh, synte'ery, kmeterhvrş, syletervş, tmete'eyyl, skmetervş, fletegvrş]

Kamer Süreyya menzilindeyken bir kişiyi yoldan döndürmek için yapılan tılsım, sırasında okunması gereken melek adlarıdır.

51. [kfhmeteyyl, kmteheyyl, sfhmeteyyl, nvr'ekeyyl, r’ecleteyyl]

Kamer Deberân menzilindeyken bir kimseyi yoketmek veya –öldürmek için yapılan tılsım sırasında yazılması gereken melek isimleridir.

53. [âlbyfyvş fefylvş, feytyfvş, slfeehyvş, sleetvş, slcemetvş]

Kamer Deberân menzilindeyken cinlerin işe gelmesi için yapılan tılsım sırasında yazılması gereken dev isimleridir.

54. [hme’ekyl]

Kamer Hek’a menziline gelince müvekkel olan melektir.

55. [mbereyyl, mheteyyl, mkekeyyl, bvter’eyyl, bkete’eyyl, skmheteyyl, ktberteryyl, kttberteyyl, ‘vrceyyl, kletemeyyl, ‘rbeteyyl, vlelese’yl, fletvreyyl, fmeğereyyl, fmeheyyl, şmetege’yl, vregereyyl, tvfedegeyyl, fmetere’yl, efleteve’yl, fvğerle’yl, srmere’yl nvreneyyl, tekere’yl, kmekeyyl, kbrekeyyl, mrğeteyyl, hvre’eyyl, mletemeyyl, ştlbdyyl, skheteyyl, vrhemeyyl, mhyeyyl, mykemeyyl, zneteheyyl, tbetehe’yl, vretbele’yl, kmetere’yl, sleme’eyyl, 'ykeyyl, ‘lekemeyyl]

Hek’a menzilinin müvekkel meleğine müvekkel olan kırk bir melektir. (Metinde kırk melek denmektedir.)

57. [k ‘hete’yl]

Kamer Hen’a menziline gelince müvekkel olan melektir.

58. [tergebeyyl, tmegeteze ‘yl, kmeked'eyyl, slemtereyyl, vleterteyyl, fmeteheyyl, tvtere’yl, efletvre‘yl, skletvreyyl, kmcereyyl, kslete’yl, drtebeyyl, sfbeteyyl, 'mlete’yl, mletvre’yl, kmesere’yl, esrefyeyyl, mklke’yl sletefe’yl, 'meke’yl, flekmehel, slekmetel, vbrlekel, drte’el, ktyer’el, skbe'et, ştthvd, mtyten, mkvreeet, sletvr, flekmvrş, fletvrdn, mleterbyn, snshmetvre’yl, vlede’e’yl, kmedkerrm, zmenter’yn, kmetetvr, yenvrete’yl, kştevrn, ksttegezm, nmetezyf, sflatvret, , ‘f’tervn, slfhlvs, slhetervn, tme’edvn, evste’yl, ‘ztelet, fkrtervn, ckrvle’yl, frmetervs, 'efleterkt, ‘v’vlervze, sketynvr, skhmetvres, emletvrek, kncebyedvm, tbkeryk, bvyenstvrş, mrvenvs, mretynervş, ‘trkerv, 'mete’f, sme’eryfvt, fyme'vley, emletvrş, tmterve’yl, mbtrteryeyyl]

Kamer Henca menzilindeyken bir kimseyi ulu devlete ulaştırmak için yapılan tılsım sırasında okunması gereken yetmiş melek adıdır.

59. [hnte'eyyl]

Kamer Zira' menziline gelince müvekkel olan melektir.

60. [ştegeyvyz, kte'hynvrş, tmetmehvrş, 'letynvrş, kmetegyavrş, sfhmetlynvrş, 'metynvrş]

Kamer Zirâ' menzilindeyken bir yola çabuk ve yorulmadan gidip yolda hiçbir şey kaybetmemek için yapılan tılsım sırasında okunması gereken yedi dev adıdır.

62. [fvdcvş, cntvş, hlcfyvş, blckyeş, bntffvş, slclcvş, klcgyvş, hlhynvş, chletvş, kmetvhynvş]

Zirâc menzilinin müvekkel cininin emrindeki on devdir. Kimya ilmine sahip olmak için yapılan tılsım sırasında davet edilirler.

63. [tvheyyl]

Kamer Neşre menziline gelince müvekkel olan melektir.

65. [ftetehvr, kteğekvr, htemeğvr, tmetvkvr, skhetvkvr, kbetekvr, ryekeğvr]

Kamer Neşre menzilindeyken bir kişinin bahtının açılmaması için işini ve gücünü bağlamak için yapılan tılsım sırasında okunması gereken yedi rûh adıdır.

66. [khmete'yl]

Kamer Tarfe menziline gelince müvekkel olan melektir.

67. [hcete'yl]

Kamer Cebhe menziline gelince müvekkel olan melektir.

69. [hmekeke'yl]

Kamer Zübre menziline gelince müvekkel olan melektir.

71. [tmhyşe, hskyed, skfne]

Kamer Zübre menzilindeyken kadınlar tarafından sevilmek için yapılan tılsım sırasında yazılması gereken isimlerdir.

72. ['rmhmetehe'yl]

Kamer Sarfe menziline gelince müvekkel olan melektir.

74. [hmeteşe 'yl]

Kamer Arvâ menziline gelince müvekkel olan melektir.

76. ['metehyetvrş, skmete'etvrş, fletehyehvrş, 'mekekekvrş, ftekmeğvrş, sletekefvrş]

Arva menzilinin cinine müvekkel olan altı devdir.

77. [skhmeke'yl]

Kamer Simâk menziline gelince müvekkel olan melektir.

78. [cbyte'yl, hbytehe'yl, kmekehe'yl, şmekecehe'yl, hmekesle'yl, vr te'mece'yl, eflek vteze'yl, 'metyne'yl,khmeğeryfe'yl,vr'secehe 'yl, ğfretehe'yl, tmeke'yl, skhmekete'yl]

Kamer Simâk menzilindeyken yağmur yağdırmak için yapılan tılsım sırasında okunması gereken on üç melek adıdır.

80. [kfyetehe ‘yl]

Kamer Ğafre menziline gelince müvekkel olan melektir.

81. Tılsım şeklinde adlandırılmış melekler

Kamer Gafre menzilindeyken bir hastayı ya da afete uğramış kişiyi iyileştirmek için yapılan tılsım sırasında okunması gereken adlardır.

83. [hymynte’yl]

Kamer Zubânâ menziline gelince müvekkel olan melektir.

84. [sfyhr’nyel]

Kamer İklil menziline gelince müvekkel olan melektir.

85. [s ‘ ‘tmetel]

Kamer Kalb menziline gelince müvekkel olan melektir.

86. [thmel, tmekel ‘vrtel, fletel, ‘metel, shmetel, stel]

Kam er Kalb menzilindeyken eve dev ve peri gelmemesi için yapılan tılsım sırasında yazılan isimlerdir,

87. [hfthme ‘e ‘yl]

Kamer Şevle menziline gelince müvekkel olan melektir.

88. [sytyvb, styvb, ‘tyvb, kytyvb]

Kam er Şevle menzilindeyken asker arasına zarar görmeden girip çıkmak için yapılan tılsım sırasında yazılan isimlerdir.

90. [sytefyne ‘yl]

Kamer Bula’ menziline gelince müvekkel olan melektir.

92. [sfhmeke’yl]

Kamer Ahbiye menziline gelince müvekkel olan melektir.

96. [khmete’yl]

Kamer Mukaddem menziline gelince müvekkel olan melektir.

98. [ktynehe’yl]

Kamer Muahhar menziline gelince müvekkel olan melektir.

100. ['synte’yl]

Kamer Ne’âyim menziline gelince müvekkel olan melektir.

101. [dualar kısmında]

Kamer Ne'âyim menzilindeyken katırın kaçmaması veya geri gelmesi için yapılan tılsım sırasında yazılan adlardır.

103. [ktyneke'yl]

Kamer Rişâ menziline gelince müvekkel olan melektir.

105. [gfynkme'yl]

Kamer Belde menziline gelince müvekkel olan melektir.

107. [s'fyne'yl]
109. [tfhme'yl, stfhme'yl, kmhfeyyl, sletmhmeyyl, vr'etgyne'yl, tvtgyne'yl, schmete'yl]

Zâbih menzilinin müvekkel cini üzerine müvekkel olan yedi melektir. Kamer Zâbih menzilindeyken sara hastalığını iyileştirmek için yapılan tılsım sırasında yazılan adlardır.

CİNLER

Kitapta cinler şu şekilde geçmektedir:

1. Sahratû'n-nar

Allah ilk insanı yaratmadan önce Sahratu n-nâr'ı yaratmıştır. Sâhratü ‘n -nâr bütün cinlerin anasıdır. Diğer cinler bunun neslindendir ve Allah hepsinin üzerine birer melek müvekkel etmiştir. İnsan şeklinde tasvir edilmiştir, fakat elleri, ayakları, karnı ve başında toplam dörtbin yüz vardır. Ateş ve havadan yaratılmış, su ve toprak karışmamıştır.

Şu şekilde anlatılmaktadır: Allah ona dokuz yüz bin yıl ömür verdi. Yalnızdı. Bu yalnızlıktan kurtulmak için Allaha yalvardı ve bir dost istedi. Duası kabul olunup kendi nefsinden bir nur göründü ve bir dişi yaratıldı. Dişisi bir süre sonra hamile kalıp dört bin oğlan doğurdu. **Dokuz yüz bin yıl içinde nesli üredi. Sâhratü'n -nâr ölünce evlatları arasında fesat başladı, tesbih ve tehlili unuttular.** Yedi iklim ağlayarak Allahtan bunların, yani Sahratü‘n-nâr'ın evlatlarının yok edilmelerini istedi. Allah, yedinci göğün meleklerine Sahra kavmiyle savaşıp öldürmelerini emretti, fakat öldüremediler. Bunun üzerine Allah, hameletü‘l-arş dan **Havi ve Kuvve adlı iki melek** gönderdi. Bunlar cinleri öldürdüler. Sadece bir erkek ve bir dişi kaldı. Tekrar ürediler. Allah, onların üzerine birer melek müvekkel etti. **İmâm Ca'fer-i Sadık, Sahratü'n -nar şeklini başında taşıyan kişinin padişahlar ve beyler arasında saygıdeğer olacağını rivayet eder.** Metinde, Sultan Mahmud Gaznevi'nin de bu şekli başında taşıdığı ve halkın ondan korkup emirlerine itaat ettiği belirtilmiştir.

2. [kytegvrvş]

Şems Şevr burcuna gelince davet edilen meleğin emrindeki ve diğer cinler üzerene müvekkel olan cindir.

3. ['btekvhyfrş]

Şems Cevza burcuna gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir,

4. [tfekehylvzlş]

Şems Seretân burcuna gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir.

5. [ksteğvhynvrş]

Şems Sünbüle burcuna gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir.

6. [tyreğvhynvrş]

Şems Mizan burcuna gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir.

7. [tıyrekhme' 'yl]

Şems Hût burcuna gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir,

8. [frketehvrş]

Kamer Butayn menziline gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir.

9. [frkevtehe1]

Kamer Süreyya menziline gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir.

10. [slfmetvr]

Kemer Deberân menziline gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir.

11. [sktyrvş]

Kamer Hek'a menziline gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir.

12. [rhetymvrş]

Kamer Zirâ' menziline gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir.

13. [sckletvr]

Kemer Neşre menziline gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir.

14. [t m e t v h vr ş]

15. [svre 'etvrş]

Kamer Zübre menziline gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir.

16. [vfslyl]

Kamer Şârfe menziline gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir.

17. ['ynvrhvş]

Kamer 'Avvâ menziline Gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir.

18. [hletynvrs]

Kamer Simak menziline gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir.

19. [hyteketvr]

Kamer Gafre menziline gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir.

20. ['fttel]

Kamer Sevle , menziline gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir.

21. ['fykel]

Kamer Bula' menziline gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir.

22. [t ‘etel]
Kamer Ahbiye menziline gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir.

23. [hynen]
Kamer Mukaddem menziline gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir.

24. [ğfyehel]
Kamer Muahhar menziline gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir.

25. [t ‘ e ‘ el]
Kamer Ne'âyim menziline gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir.

26. [‘fretel]
Kamer Rişâ menziline gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir.

27. [‘ktel]
Kamer Belde menziline gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir.

28. [kfnyel]
Kamer Zâbih menziline gelince müvekkel olan meleğin emrindeki cindir.

SİHİR (BÜYÜ), TILSIM VE DAVET

Da‘vet –nâme’de ve edebiyatta sihir ve tılsımın nasıl geçtiğini daha iyi anlayabilmek için bu konuda önbilgi vermeyi düşündük ve Montague Summershn The Historv of Witchcraft and Demonologv adlı eserinden, Encvclopedia of- Religion and Ethics'deki "Divination" ve "Charms and Amulets" maddelerinden, The Jewish Encvclopedia’daki "Magic" maddesinden, Enevclopedia Judaica'daki "Amulet" ve "Magic" maddelerinden, İslam Ansiklopedisi’ndeki "Sihir" , "Kahin” , "Cedvel" , "Beduh" ve "Cefr" maddelerinden ve Türkiye Divanet Vakfı İslam Ansiklopedisi’ ndeki" Büyü", "Cedvel” , "Beduh" ve "Cefr" maddelerinden bir özet verdik. Büyü, muska ve halk inanışları ile ilgili geniş bilgiler içeren **Volksglaube i m Bereich des İslam adlı iki ciltlik eser de oldukça önemli bir kaynaktır**. .

Ortaçağ Avrupa’sında, cadı denilen kadınların büyücü olduklarına, şeytanın hizmetine girdiklerine ve tanrıya itaat etmekten vazgeçtiklerine inanılırdı. Cadıların çoğu öldürülür veya yakılırdı. Her bölgede, o bölgenin cadılarının bir listesi olan ve büyüleri içeren çok gizli büyü kitapları vardı. Hıristiyanlığın yanısıra, Budizm, Musevilik ve İslâmda dini liderlerin karşı çıkmasına rağmen geri kalmış ve eğitimsiz halk arasında büyü, kehanet ve fal yaygın olmaya devam etmiştir.

İnsanlar ilk zamanlardan beri, büyü gücüne sahip veya kutsal olduklarına inandıkları nesneleri kullanarak kendilerini kötülüklerden korumaya çalışmışlardır. Bu nesneleri üzerinde taşıyarak korunacaklarına, böylece kötü ruhların kendilerine saldırmayacaklarına inanmışlardır. Kâğıt parçaları, parşömen veya genellikle gümüşten yapılan metal takılar üzerine çeşitli formüller yazmışlardır. Diğer tektanrıcı dinlerde de bu arkaik [kadim] dönem inançları görülmektedir.

Hıristiyanlık ve Musevilik gibi dinlerde bu inançlarla ilgili yapılan çalışmalarda muskalar, biçimlerine, sembollerine ya da harflerine göre şu şekilde adlandırılmıştır: **Üçgen, kare, dikdörtgen, altıgen (yani Davut'un yıldızı, Hexagram), beşgen (yani Süleyman'ın yıldızı, Pentacle), Menorah, (yani yedi kollu şamdan) ve el şekli.** Bunların yanında kuşlar, hayvanlar, insan figürleri, şeytan, Metatron meleği de kullanılabilir. Ayrıca, henüz tamamen açıklanamayan, Kabalistik yazı olarak bilinen ve figürlerden oluşan harfler de kullanılır.

Üçgenler:

Üçgen iyi amaçlar için kullanılır. Bu şeklin büyüklüğü kademeli olarak küçültülünce, kötü ruhun kaybolacağına ve etkisinin azalacağına inanılır.

Kare ve dikdörtgenler:

Bu şekiller, her biri bir ya da daha fazla harf içeren kutucuklara bölünür. Böylece, güçlü yazıların gizli olarak yerleştirilebileceği akrostişler elde edilir. [AKROSTİŞ: yun. Edb: Mısraların ilk harfleri yukarıdan aşağıya doğru okununca manalı bir kelime veya has isim çıkacak şekilde düzenlenmiş manzume]

Kareler, dokuz ve altmış dört arası veya yüz kutucuğa bölünebilir. Dikdörtgenler genellikle küçüktür ve Incil'den gizli ayetler içerirler. Bunların kullanımı ve etkileri Incil'deki ayetlere bağlıdır.

Altıgen (Hexagram):

Davut'un yıldızı. Kudüs'te kullanılır. Altı köşeli şekil, elle yazılmış muskalarda da görülür.

Yedi kollu şamdan (Menorah):

Bazı İran muskalarında kullanılır. Gümüş takılarda sadece harfler vardır, parşömenlerde ise bütün bir ayet bulunur.

El :

Kağıda ya da parşömene, kötü gözlerden korunmak için eller dizisi çizilir. Bunun kaynağı Kuzey Afrika'dır. Fas, Tunus ve Cezayir'de Müslümanlarca kullanılır. Bu el, bazılarına göre **Hz. Rasûlu'llâh salla'llâhu aleyhi ve sellemin kızı Fatma'nın elidir.**

Kurs, Hilal, Haç :

Haç ve hilal nadir bulunur. Kuzey Afrika'da kullanılır.

Kabalistik Harfler :

Bugüne kadar açıklanamayan, gizemli harflerdir. Bu çeşit harfler, Yahudilerce kullanılan muskalardan önce eskiçağ muskalarında da bulunurdu. Bazı din adamlarına göre, bu işaretlerin kaynağı çiviyazısıdır, bazılarına göre ise İbrani yazısı olabilir. **Pratik Kabala kitaplarının çoğu melek alfabeleri içerir ve her alfabe farklı meleğe aittir.**

Bazı muskalarda bu alfabelerin kullanılmış olması muhtemeldir. Büyü ile ilgili İbranice kitaplar, çeşitli muska formülleri ve örnekler içermektedir.

Kuran'da sihirle ilgili en önemli ayetin (11,101) açıklaması bazı müfessirlere göre şöyledir:Şeytanlar sihirin kaynağıdır; göğün duvarlarını dinlerler ve işittiklerine yalanlar katarlar, sonra bunları kahinlere naklederler ve bunlardan kitaplar meydana getirirler, insanlara bu kitapların içerdikleri şeyleri okuyarak öğretirlerdi. Bu inanç Süleyman zamanında çok yaygındı. Kahin, bakıcılara ya da gaipten haber veren kişilere denirdi. İlhamlarının kaynağı cin veya şeytanlara dayanıyordu. Cin veya şeytanlar onların ağzından konuşurdu. Fakat bütün cinlerin bilgilerini semevattan çaldıklarının, bu bilgilerin sahte ve karmakarışık olduğunun Kuran'da zikredilmesi, onların kehanetlerini itibardan düşürmüş ve müminlerin kahinlere başvurmalarını önleyen hadisler ortaya çıkmıştır.

Cetvel, içine çeşitli tılsımlı isim ya da işaretler yazılan, üç, dört ya da daha fazla köşeli veya yuvarlak şekiller için kullanılan bir sihir tabiridir. Bu yazılar, Arapça harfler ya da rakamlar, sihirli kelimeler, Allah'ın, meleklerin, şeytanların, seyyarelerin, haftanın günlerinin ve unsurlarının adları ve Fatiha, Yasin, Ayete'l-kürsî gibi Kuran'dan alman bazı ibarelerden ibarettir. Bu yazıları içeren kâğıt, dumanlarıyla bir kişiyi tütsülemek için yakılır, ya da su içinde eritilip içilir. Genellikle de bir muska muhafazasına konur. Cetvellerin özel bir çeşidi vefk denilen karelerden oluşur; hanelerine birbirine uygun rakamlar sıralanır.

Beduh,

Bir tılsım terimidir ve üç sıralı sihirli karenin unsurlarından oluşur. Gazalinin tılsımı, 'ilmü'l-hurüfun temeli veya başlangıcı olmuştur. Beduhun köşelerindeki dört rakam veya harfe müzevvecat, diğer beşine ise müfredat denir. Yapılacak tılsım hayra yönelikse müzevvecat, şerre Yönelikse müfredat, ikisi de isteniyorsa vefkin tamamı kullanılır.

Cefr'in Ca'ferü's-Sâdık tarafından, peygamber ailesinden olan kimselerin eğitimi amacı ile bir cefr, yani sütten kesilmiş bir oğlak veya kuzu derisi üzerine yazılmış bir kitap olduğu söylenir. Zamanla bu kitaptan, ayrı ayrı harflerin remiz gibi kullanılarak, bunlardan ahkâm çıkarma inancı doğdu ve İlmü'1-cefr tabiri İlmü'l-hurüf anlamında kullanılır oldu. Bu, harflere sayı değerleri vermek (ebced hesabı) suretiyle gelecekten haber verme usulüdür.

Büyünün amacı, doğa ve insanlara hakim- olan ruhları çağırmaktır. Ruhları çağırıp kendine itaat ettirmek için büyücü, ruhların adlarını bilmelidir. **Bu yolla melek bilimi oluşmuştur.** Kelimelerin iki, üç kez tekrarlanması, benzeşmesi, ikilemeler ve küçük değişikliklerle oluşan

Müslümanlık dışı melek isimleri yardımcı dini kitaplarda bulunmaktadır. Büyü sanatının ehli olabilmek için, ruhların isimlerinin yanı sıra, ruhların çeşitli zaman birimleri ve nesnelerle ilişkilerinin de iyi bilinmesi gereklidir. Uygun formüller gümüş, porselen ya da ipek gibi uygun nesneler üzerine yazılmalı ve buhur verilmelidir. Allah'ın doksan dokuz ismi büyülerde kullanılmıştır. En güçlü tılsıma sahip olduğuna inanılan en önemli ismi ise insanlar tarafından bilinmez, peygamber ve evliyalarca bilinir.

DİVAN EDEBİYATINDA SİHİR (BÜYÜ), TILSIM, DAVET

Büyü, sihir, füsun, efsun edebiyatta güzellik ile bir arada ele alınır. Büyü, olağanüstü güzellikler meydana getirme halidir. Eğitim gerektirir ve bir üstada gerek vardır. Bu nedenle büyücülüğün üstadı olan Harut'a ve onun bulunduğu yer olan Babil kuyusuna hatırlatmada bulunulur. Hz. Musa zamanında sihir çok ilerlemiş olduğu için büyü-Musa ilişkisi kurulan beyitler çoktur. Büyü ile oluşturulduğuna inanılan olaylardan bazıları, yağmur yağdırmamak ya da çok yağdırmak, insanda akıl ve irade bırakmamak, mecnun haline getirmek, bir insanı aşık etmek, uykusuz bırakmak, insanı şekil değiştirtip başka kılıklara sokmaktır. Büyülenmiş bir kimse istenildiği gibi idare edilebilir.

Nedim:

Gamze-i fettânını koydun ki yıktı âlemi

Bahse dalmışken çeh-i Babil'de câdûlarla sen

Ahmed-i Dai:

Anuh her fitnesinden sihr-i Hârut

Anuh sihrinden almış fitne Mârut

<u>Büyü, okunan veya yazılan bazı ibareler halindedir.</u>

Kaybolan bir şeyi bulmak için suya bakılır. Bunun yanında, ateşte nal kızdırmak, _ saç kılı ile misk kullanmak, elmanın üzerine yazı yazdırıp yedirmek, kâğıda ayet yazıp bal ile karıştırarak yakmak gibi büyü yolları da vardır. Daire veya halka büyü ile birlikte anılır.

Ahmed Paşa:

Anberîn zülfün döker geh gâh câdû gözlenin Kim hemîşe sihr işin müşg ile mü kılur kavi

Eskiden değerli mücevher, para, eşya gibi şeyler yıkıntılara gömülür, bulunmaması için dualar okutulur ve oraya yaklaşana, ejderha veya korkunç bir zenci görünerek korku vereceğine inanılırdı. Buna tılsım denir. Ya da hazine üzerine bekçi olarak bir yılan konur, bu yılan ancak kırk yıl beklerdi. Bu süre sonunda tılsım bozulurdu. **Sûfîler bedeni tılsımlı bir**

defineye, nefsi de yılana benzeterek yılanın gitmesi için tılsımın bozulması gerektiğine inanırlar.

Nesimi:

Bu tılısmı çünkü açtım, zulumâta nâr saçtım

Bu kadar makamı geçtim ki bu cism ü cana geldim

Sihir, etkisinden dolayı oka veya peykâna benzetilir. Sihir ile birlikte genellikle fitne, hile, mekr, al, nireng gibi kelimeler kullanılır, büyü ile bu haller arasında ilişki kurulur. Büyünün dev, peri ve taş gibi bazı varlıklara etki etmediği söylenir.

Sahir, sihir-bâz, sihir-sâz, sehhar, muazzim, füsunger ve cadu kelimeriyle anılan büyücü, bütün bu büyüleri yapar. Büyücü, büyü yaptığını hiç belli etmez. Rüzgâra, süpürgeye binerek uçabilir. Bu iki durumda büyücü olarak câdû ele alınır. Câdû, su üzerinde de durabilir. Bundan, câdûnun herhangi bir büyücüden farklı olduğu, daha etkili bir kudrete sahip olduğu, işlerini daha anlaşılmaz bir şekilde yürüttüğü sonucu çıkarılabilir. Câdûya, kötülük yapma, zulm etme, kan dökme gibi haller yakıştırılır. Bazı yerlerde siyeh-dillik ve siyeh-kârlık yakıştırılır. Bunlarla sevgilinin gözü, gamzesi, saçı, kâkülü ve ayvatüyleri için benzetme yapılır.

Ahmed Paşa:

Çeşm-i hun-rîzi ne câdû-yı siyeh-dildür kim Kanmadı kanum içüp kıldı yine kana heves

Bunların dışında, büyü ve büyücünün ele alındığı bir alan da şairlerin söz ve şiir meydanıdır. Şiir bir sihir, şair de büyücüdür. Sihir, İslamiyette yasaktır, fakat şiir sihir olmakla beraber helal bir sihirdir.

Ahmed Paşa:

Sihr egerçi dîn-i Ahmed'de haram oldı velî Vasf-ı gamzende sözüm sihr-i halâl oîdı yine

Hamail,

Eskiden gümüş veya meşin bir mahfaza içine konularak boyunda taşınırdı. Daha sonraları üçgen biçiminde kıvrılan muskalar balmumu sürülmüş bir beze sarılmaya başlandı. Hamaillerin içine harfler, rakamlar ve ayetler yazılırdı. Her bir harf ve rakamın delâlet veya temsil ettiği bir sır vardı. Divan şiirinde sevgilinin saçı boyna uzandığı için hamail olarak nitelendirilin **Böylece saç, hamail içindeki tılsımın yapacağı işi yapmış olur.** Özellikle nazarlık için takılan hamailler sık geçer. <u>Sevgilinin boynuna dolanmak istenen aşığın kolu da hamail yerine geçer.</u>

Bâkî:

Yazdırıp müşg ile boynuna hamâiî taktı Kendüye etmek için halkı musahhar sünbül

Gelecekte olacak işlerden haber veren cifr ilmiyle uğraşanlara cifrî veya ceffâr denir. Cifr, rakamlar ve harfler yardımıyla bakılan bir çeşit faldır. Beduh da kelimeyi oluşturan harflerin veya ebced hesabına göre karşılığı olan rakamların yazılmasıyla oluşur. Bir kareyi hanelere ayırarak içlerine rakamlar yazılan nüsha veya tılsımlara vefk denir. Bu ilme de vefk veya evfâk denir.

Ziya Paşa:

Müstakbele şimdi hükmolunmaz

Gâıbdeki cifr ile bulunmaz

Kâmî:

Varak-ı hüsnünü yazdıkta debîr-i kudret Nokta-i hâli komuş vuslatına bâr-ı bedûh1

Sünbülzâde Vehbi:

Dahi evfâka heveskâr olma

Meyl-i ikbal ile idbar olma

DAVET-NÂME 'DE SİHİR (BÜYÜ), TILSIM, DAVET

Görüldüğü gibi bu tür inançlar yalnızca bizim kültürümüzde değil, tüm insanlık kültürlerinde eskisi kadar olmasa da hala Önemini korumaktadır. Tezimizin konusu olan Da'vet -name'de büyünün kullanımı ile ilgili ayrıntılı bilgi bulunmaktadır. Bu eserde, davetin hangi amaçlarla yapıldığı, davet etmek için ne gibi şartların oluşturulması gerektiği, burç ve menzillerde hangi müvekkel meleklerin bulunduğu, bu melekleri ve emrindeki melek ve cinleri davet ederken okunması gereken dualar, davetin tılsımları, hatemleri, tesbihleri ve buhurları hakkında bilgi verilmiştir.

Davet etmek isteyen, yani ruhları (melekleri ve cinleri) çağırıp onlara hükmetmek ve bütün isteklerini gerçekleştirmek isteyen kişi ruhları tanımalı ve davet ilminde maharetli olmalıdır.- Davet ilminin sekiz şartı vardır.

Davet yapılırken tılsımlar yazılır, buhur yapılır. Bu işlemler sırasında çeşitli maddeler kullanılır. Bu maddeler şunlardır:

Misk:
(Nisan) yağmuru suyu:
hüdhüd kanı:
(ölü) balıkkanı: yeşil keler ve yılan zehri:
pelenk kanı:
insan (avrat) kanı
kara kedi kanı:
tilki kanı:
tuz (suyu):
hıyar suyu:
keten (bezir) y a ğ ı : (64a-8, 64a-9
kurd ödü:
maymun kanı:
kara horoz kanı:
(beyaz) güvercin kanı:
beyaz soğan suyu:
soğan kabuğu
sirke:
öd:
şeker:
lâden:
maştaki.
Zeytin yağı:
yarasa ve fare kanı:
kızıl sığır ödü:
karga kanı:
sığır sidiği:
mısri mürekkep
çelik kalem:

Bu tılsımlar çeşitli maddeler üzerine yazılır, bazı maddelere sarılır veya içlerine konur. Bu maddeler şunlardır:

Hatâyı kâğıda:
Semerkand kâğıda:
Bağdâdî kâğıda:
sarı kâğıda:
jenkâri abâdi kâğıda:
jenkâr renk kâğıda:
beyaz kâğıda:
eski tabut parçasına:
kefen parçasına:
kalaya:
beyaz, nakışlı ipeğe:
çölmek içine:
(beyaz) mum içine:
kazların perdesine:
şişeye:
akik taşa:
yeşim taşlı sim yüzüğe:
gümüş, levhaya:
bakır levhaya:
çelik levhaya:
tahta levhaya:

mis (ağacı) levhaya:
kavak ağacı tahtasına:
arslan derisine:
geyik derisine:
tilki derisine: eşek derisine:
delinmemiş ayakkabıya:
beyaz at kılına:
sırça çanak içine:
Çömlek balçıkla sıvanır, kâfir mezarlığına gömülür:
ocak altına gömülür:
topraktan kurbağa yapılıp çömleğe konup gömülür:
çini çanakla su içilir:
tılsımlı su içilir:
kilden insan şekli yapılır:
siyah kalem ucu yakılır:
tatlı yenir, acı ve ekşi yenmez:

Bu tılsımlar amaca göre evde saklanır, hayvanlara bağlanır, üzerinde taşınır, yaya bağlanır, yakılır.

Metne göre davette başvurma nedenleri şöyle gruplandırılabilir:

a. Hastalıklarla ilgili olanlar:

Hastalıklardan korunmak,

Sara hastalığını iyileştirmek,

Çocukların sıkıntısını giderip iyileşmelerini sağlamak.

Gece uykuda korkmamak,

Ani ölümden korkmamak,

b. Dev, peri gibi doğaüstü varlıklarla ilgili olanlar: Çocukların devden ve periden korkmalarını engellemek, Peri ve cin çarpmasından kurtulmak,

Cinleri işe getirmek,

Cinleri hapsetmek,

Oturulan eve dev ve peri gelmesini engellemek,

Eve sihir etki etmemesini sağlamak,

Ruhların itaat etmelerini sağlamak,

c. Hayvanlarla ilgili olanlar:

Hayvana zarar gelmesini engellemek,

Çok hayvan sahibi olmak,

Bağı yabani hayvanlardan korumak,

Yılan, arı ve haramileri kovmak,

Uzun kuyruklu ya da akrepleri kovmak,

Köpek, kurt, ejderha ve diğer canlılardan korkmamak,

Arıya zarar gelmesini engellemek ve nazardan, haşerattan ve haramiden korumak,

Arının balının ve oğullarının çok olmasını sağlamak,

Atı ve katırı kaçırmamak, kaçarsa geri getirmek,

Çok kuş ve güvercin elde etmek ve eve bağlamak,

d. Suyla ilgili olanlar:

Yağmur, yağdırmak,

Suya hükmetmek,

Yerden su çıkarmak

Kurumuş kuyuya veya çeşmeye su getirmek,

Denizde sefere çıkmak,

Deniz, dalga ve sel korkusunu yenmek,

e. Aşk, mutluluk, dostluk, düşmanlıkla ilgili olanlar:

Evde mutluluk ve nimeti arttırmak.

Eşe alışmak,

Birini kendine aşık etmek ya da aşkı arttırmak.

Büyük mutluluğa erişmek,

Kadınlar tarafından sevilmek,

Bir kişinin ilgi ve sevgisini arttırıp kendine bağlamak, itaat ettirmek,

insanların gözüne güzel görünmek,

Hatun, hadım ve güzellerden kendine dost edinmek,

Birinin uykusunu bağlamak,

İki kişi arasında düşmanlık yaratıp ayrılmalarını sağlamak, Bir kişiyi aşağılamak ve rezil etmek,

Düşmanlık yaratmak ya da düşmanlığı arttırmak,

Korkuları düşmanın ağzını ve dilini bağlamak, cevap ve zarar vermesini engellemek,

Zalimin elini, gözünü ve dilini bağlamak,

Birinin yolunu bağlayıp dönmemesini sağlamak,

Birinin işini, dilini bağlamak ve bahtının ve işlerinin açılmamasını sağlamak,

Bir kişiyi yok etmek ya da öldürmek,

f. Savaşla ilgili olanlar:

Bir şehri ya da kaleyi almak ve harap etmek,

Bir yeri harap edip tekrar mamur etmemek,

Asker arasına zarar görmeden girip çıkmak,

Savaşırken, savaş alanında zarar görmemek,

Düşmanı yenmek ve düşman askerini korkutup kaçırmak, Düşmanı öldürmek,

Bir kavmin ya da askerin yardım görmesini ve galip gelmesini sağlamak,

Nişana ok isabet ettirmek,

g. Doğum ve büyüme ile ilgili olanlar:

Hamile kalıp çocuk sahibi olmak,

Kolay ve çabuk doğum yapmak,

Çocukların düzgün konuşmalarını sağlamak,

Çocukların öğrendiklerini unutmamalarını ve zeki olmalarını sağlamak,

h. İlimle ilgili olanlar:

Kimya ve simya ilimlerini kolay öğrenmek,

Müzik ilminde ünlü ve iyi olmak,

Fen sahibi olmak,

ı. Sosyal durumla ilgili olanlar:

İnsanlar, beyler ve padişahlar arasında saygıdeğer ve sözü geçer olmak,

Büyükler tarafından beğenilmek,

Bir padişahın meliği ya da başkalarını kendine bağlamak, itaat ettirmek,

İnsanların kendi iyiliğinden bahsetmelerini sağlamak, zühd ve selahiyetli olmak,

İnsanlar arasında gizlenip kötülüklerden uzak olmak, Belalardan korkmamak, sıkıntıdan kurtulmak,

i. İsteklere kavuşmayla ilgili olanlar:

İşlerin rast gitmesini sağlamak,

Dileğine kavuşmak,

Çok mal sahibi olmak,

Bütün isteklerine kavuşmak,

Allahtan her istediğini elde etmek,

j. Yolla ilgili olanlar:

Bir kişiyi yoldan döndürmek.

Yola çabuk ve yorulmadan gitmek ve yolda hiçbir şey kaybetmemek,

Kabe'ye zarar görmeden gitmek, ata zarar gelmesini engellemek.

Kaynak: Fatma BÜYÜKKARCI, FIRDEVSI-I TAVIL VE DA'VET-NAME'Sİ (İNCELEME – METİN – DİZİNLER) Lisans. Türk Dili ve Edebiyatı, Boğaziçi Üniversitesi- Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Tezi,1993, İstanbul

FORBRYDELSENS ELEMENT/ Suç Unsuru (1984)

104 dk

Yönetmen: Lars von Trier

Senaryo: Niels Vørsel, William Quarshie, Stephen Wakelam

Ülke: Danimarka

Tür: Suç, Dram, Gerilim

Vizyon Tarihi:14 Mayıs 1984 (Danimarka)

Dil: İngilizce, Arapça

Müzik: Bo Holten

Çekim Yeri:Det Danske Filmstudie, Lyngby, Sjælland, Denmark

Nam-ı Diğer: The Element of Crime

Oyuncular: Michael Elphick, Esmond Knight, Me Me Lai, Jerold Wells, Ahmed El Shenawi

Devam Filmleri

1984 – Suç Unsuru (7,161)6.9

1987 – Salgın (3,775)6.2

1991 – Avrupa (15,767)7.7

Özet

1984 Cannes Teknik Büyük Ödül

1985 Danimarka Robert Ödülleri En İyi Film, En İyi Görüntü, En İyi Kostüm Tasarımı, En İyi Kurgu, En İyi Ses

1986 Portekiz Fantasporto En İyi Yönetmen

Danimarkalı sinemacı Von Trier'in ilk filmi, fütüristik bir gerilim, Avrupa üçlemesinin de ilk filmi.

Suç Unsuru, Lars Von Trier'in ilk dönem başyapıtları arasında yer alıyor. Yönetmenin bu filmin ardından ünlü 'Dogma' akımını yarattığını hatırlatalım. Film son derece stilize bir görsellik ile bilim kurgu ve kara film temaları arasında gezinen bir içeriğe sahip.

Bu sıradışı distopik deneme hakkında söylenecek bir diğer nokta ise 1984 yapımı olmasına rağmen 80'ler sinemasına son derece uzak bir çalışma olması. Filmde özellikle Franz Kafka okuyucularının çok şey bulacağını söyleyebiliriz.

Eski bir polis olan Fisher yıllar sonra Avrupa'ya geri dönüş yapar. Adım attığı karanlık şehirde bir takım seri cinayetler işlenmektedir. Fisher, farklı insanlarla ilişkiye girerek bu cinayetleri çözmeye çalışır. 'Suç Unsuru' adında bir kitaba sahip olan dostu onun cinayetleri çözmesine yardımcı olmaya başlar. Fakat cinayetleri çözmek için kullanacağı yöntem klasik yollardan son derece farklı olacaktır.

Variety dergisi. **"Suç Unsuru hangi ülkede olursa olsun en içi geçmiş izleyicileri bile serseme çevirecektir"** diye yazıyor

Filmden ve Seçilen Replikler

Fantezi tamam ama benim işim seni doğru yolda tutmak.

Biz gerçeklerin peşindeyiz.

Anlaşılan ne zaman bir problemin olsa Kahire'ye ve bana dönüyorsun.

İki ay önce Kahire'yi, karını ve her şeyini Avrupa'da polis olmak için bıraktın.

Şimdi, baş ağrılarına yakalanmış olarak dönüyorsun.

Eğer sana yardımcı olmamı istiyorsan, baş ağrılarından kurtul.

İki ay öncesine dönmeliyiz.

Her şeyin başladığı o ana.

Bütün bildiğim Avrupa'nın sende bir tutkuya dönüştüğü.

İsminiz neydi?

Bay Fisher.

Bir tutku Bay Fisher, bir düşünce hali.

Hiç şüphem yok ki Avrupa'da kalmak senin için acılı olmuş.

Acılı.

Bu yüzden hafızanın o bölümüne gitmek zorundasın.

Hatırlamanın senin için çok zor olduğunu söylemiştin.

Evet.

Evet.

Hatırlamana yardımcı olmak için hipnozu deneme kararı aldık.

Hipnoz güvenilir bir yöntemdir.

Başarısız olmaz.

Kendini sıkıntılı, yorgun, endişeli hissediyorsan seni bundan kurtaracağım.

Sadece iste.

Sorun değil.

Hem de hiç sorun değil.

Geçmişe gitmeni istiyorum.

İki ay öncesine.

Kahire'den uzaklaşmanı istiyorum.

Kumdan, çölden Piramitlerden.

Nil'den Avrupalılar için çok fazla.

Evet.

Avrupa'yı 13 yıldan sonra ilk kez tekrar göreceğim.

Avrupa'yı 13 yıldan sonra ilk kez tekrar göreceğim Fakat Avrupa eskisi gibi değil.

Akşam karanlığında vardım.

Yolculuk beni rahatsız etti.

Uyuyamıyorum.

Su Her yer su ama içmek için bir damla bile yok.

Hikaye.

Hikaye nedir?

- Merhaba.

-Ben polisim memuruyum.

Sonunda bir cinayeti çözmek için Avrupa'ya geri çağırıldım.

- Merhaba.

-Yapabileceğimi söylediler.

Tüm bildiğim bu.

Osborne'u arıyorum.

- Merhaba! -Tekrar görmek istediğim tek kişi.

Ona Mısır'dan bir şey getirdim.

Merdivenler nerede?

Lanet merdivenlerin yerini değiştirmişsin.

Bana her şeyi anlatmalısın Bay Fisher.

Ne görüyorsun?

Orada kimse var mı?

Nemli bir koridorda, yanmış deri gibi bir koku.

Evin hizmetçisini takip ediyorum.

İyice yaşlanmış.

İyi akşamlar.

Ben Fisher.

Uzun zaman oldu.

Fisher, Tanrı aşkına.

Gerçekten seni tanımayacağımı mı sandın?

Haydi bana kendinden bahset.

İtalya İtalya'ya gitmiştin.

- Kahire.

-Gerçekten mi?

Bir dakika.

Rüzgar şiddetleniyor.

Gitmekle akıllıca davrandın.

En iyisini yaptın.

Seni fena kandırmışlar.

Fakat, Kahire mi?

Akademide işler nasıl?

Yıllardır ders vermedim.

Eğitim yeniden yapılandırıldı.

Bu aslında onların kullandığı kelime.

Sanırım ben de yeniden yapılandırıldım.

Ama şimdi çok memnunum.

Dışarıda birini gördün mü?

Kramer benim için bir iş buldu.

Neden olmasın?

Sen yetenekli birisin Fisher.

Eğitiminde pek bir şey kalmadı.

Kramer biliyor.

Evet, kabul etmeliyim ki dört gözle bekliyorum.

Mısırca "Suç Unsuru".

Senin çalışmaların.

Çevirisi 2 yıl sürdü.

Dipnotlar ve her şey tamam.

Benden izin almadan mı yaptınız?

Kitabıma ne olduğunu bilmek isteyeceğimi düşünmediniz mi?

Düşündüm.

Sana yazdım.

-Hatırlıyorum.

- Cevap da verdin.

Bunu hatırlamıyorum.

Karım öldü.

Bütün kitaplarımı ve çalışmalarımı sattım.

Kötülük yaptılar ama bana mı, yoksa sana mı?

Evet, sonunda evlenmeye karar verdim.

Benim için öldü.

Üzgünüm.

Hiçbir işi yarım bırakmazdı.

Nasıl hatırlanacağını iyi biliyordu.

Aile, en önemli şeydir.

Kahire'de bir karım var.

Neden erkekler karılarını terk ederler?

Anlayamıyorum.

Bu benim için anlaşılamaz bir şey.

Şehir kumla kaplanıyordu.

Kalmak imkansızdı.

O, orada doğmuştu.

Oradan ayrılamazdı.

Ben ayrılan son Avrupalıydım.

Karma bir evlilik, ha?

O günlerden konuşmakta zorlanıyorum.

Onu sevebileceğim kadar çok sevdim, hepsi bu.

Bu benim için sıra dışı bir zevkti Fisher.

Yakın aile dostu, hoş bir tebessüm Kitapların hakkında ne diyeceğimi bilemiyorum.

Bana yol gösterdiler.

Sadece polislik hayatımda değil.

Tüm hayatımda.

Hayır.

Hayır.

Akademi kitaplığından kitaplarımı çıkardıklarında çok öfkelenmiştim.

Şimdi anlıyorum.

Kurgu yazıyordum.

Bilimsel değildi.

Yazdığım şey saftı, tehlikeliydi.

Bilim adına olabilecek en kötü şey sistemin en önemli şey olmaya başlamasıdır.

"Suç Unsuru"nu toplum içinde aradık.

Fakat niye insanın doğasına bakmadık?

Avrupa'da çok şey oldu.

Bu kitap tehlikeli hale gelmeye başladı.

Affedersiniz.

Fisher?

Kutsal topraklardan döndün mü?

Seni akrabalarının yanında bulacağımı sanıyordum.

Hemen oraya gittin demek?

Neler yapabileceğine bakalım Fisher.

Başka bir parçalanmış ceset bulmuşlar.

Küçük bir kız.

Birisi onu doğramış.

Bu saatlerde limanda.

Acele et.

15 dakika.

Üzgünüm.

İlacımı almalıydım.

Kramer seni mi aramış?

O çok meşgul bir adam.

O bugünlerde çok önemli biri.

Kramer bir hiçtir.

Bu Kramer'ın senin için düşündüğü iş miydi?

Bu inanılmaz.

Avrupa uykuda.

Atlı bir adam vagon çekiyor.

Vagon elma yüklü.

Huzur verici.

Onu kömürlükte bulmuşlar.

Şimdi buraya getiriyorlar.

İşte mum.

Yatağına kadar yolunu aydınlatsın.

İşte balta.

Kafanı koparsın.

Yar, çiz, yar, çiz.

Sonuncu öldü.

Yukarıda uyuyan biri var.

Fakat Bay Fisher, Kramer hakkında daha fazla bilgi edinmem lazım.

Neden o bir hiç?

Kimse kımıldamasın! Polis Şefi Kramer konuşuyor.

-Onu eskiden tanıyorum.

Polis akademisinden.

O hep bir baş belasıydı ve şimdi polis şefi oldu.

Fisher, geri dönmen iyi oldu.

Arkadaşın Osborne'u bulmuşsun.

Seni merkezde görmedim.

Hoş çocuk.

Komik dünya Fisher.

Sen hep benden fazla gelecek vaat ediyordun.

Şimdi ben, polis şefiyim.

Osborne okuldan atıldıktan sonra iş teklif edenin ben olduğumu biliyor muydun?

Dünyayı dize getirdim Fisher.

Kısa ve kıvırcık.

Bu, gördüğüm en beceriksiz polis işi.

Evet, tamam Fisher.

Diyelim ki beceriksizlik bizim kullandığımız bir yöntem.

Etrafında bir tür şeytan dolaşıyor.

Hissedebilirsin.

Değişiklikleri her yerde görebilirsin.

İnan bana Fisher, aynı şey bu insanlara da oldu.

Dalmanın ne olduğunu biliyor musun?

Bileğine bağlı bir ip ile yüksekten atlamak.

Buna tören diyorlar.

Bense suç diyorum.

Onları göz altında tutmalıyız.

Sen hep iyi biri oldun Fisher.

Hep çalıştın, hiç eğlenmedin.

Her şeyi anlamak istiyorsun.

Neden polis oldun ki?

Bence bu kanında yok.

Senin gibi insanlar eğlenmeyi hiç bilmez.

Bunun ne olduğunu biliyor musun?

Bu ikimiz arasındaki fark.

Dikkat et! Sen delirdin mi?

-Neden kaçıyordun?

-Bilmiyorum.

Burada bir kız öldürülmüş.

Nereye bakmaları gerektiğini ben söyledim.

Sen bir hayalperestsin Fisher.

-Kimin yaptığını gördün mü?

-Hayır, daha yeni geldim.

Onu tanıyor musun?

Bu gece buraya gelmemeliydi.

Ona söylemeye çalıştım.

O benim kız kardeşimdi.

Piyango satıyoruz.

Anlamış gibi gözükmüyorsun.

Senin yöntemlerin eski ve çok riskli.

Piyango biletleri.

Piyango biletleri mi?

Öldürülenler bizleriz.

Riski biliyordu.

Piyango cinayetleri.

Birisi bilet satıcılarını öldürüyor.

Bu yüzden birlikte çalışıyoruz.

Hep iki yada üç kişi dolaşıyoruz.

Eğer bu akşam gelirse, bir sürü piyango bileti satacağını söylemişti.

Korkmanın aptalca olduğunu söylemişti.

-Küçük bir şekil var mıydı?

-Küçük bir figür mü?

Bu onun yöntemi.

Bilmiyor musun?

–Onu kardeşinle konuşurken gördün mü?

–Uzaktan gördüm.

– Ne zaman?

– Dün.

–Onu tanıyabilir misin?

–Hayır.

Kardeşimin biletlerini alabilir miyim?

Elbette.

Bu konuda bilgilendirilmem gerekmiyor mu?

Ne olacağına ben karar veririm.

Bensiz bir şey yapma.

Artık patronun benim, Osborne değil.

Bu yüzden sınırı aşma Fisher.

Böyle bir iş gerçekten tuttuğunda ben orada Tanrı'yı dolandırıyordum.

Işıklara bak.

Normal Fisher.

Hala normal.

Tılsımı cebimde hissedebiliyorum.

Hoş olmayan bir şekilde kaygan.

Hiç bu şekilde parçalanmış bir vücut görmedim.

Piyango cinayetleri.

Rahatla Bay Fisher.

Gayet iyi gidiyorsun, gayet iyi.

Gerçekten mi?

Fisher.

Dedektif Fisher.

Bana ofisimi gösterir misiniz?

–Kramer çağırmıştı.

Otopsi istiyorum.

–Sadece bir tane mi?

Lütfen kartı biraz daha yukarıda tut ki damgalayabileyim.

Osborne geri döndü.

Osborne.

Büyük Osborne.

Hakkında bir şeyler duyduysam bile çoktan unuttum.

Yeni şerif kasabaya geldiğinde sadece kendi işime bakıyordum.

Salona giriyor ve altı patlarını çekiyor ve "Bu pisliği temizleyeceğim.

" diyor.

Yapacağına inanıyorum çünkü o şimdiye kadar gördüğüm en hızlı silah çeken.

Ben nasıl sizin gibi bir çift baş belasına bulaştım?

Hiç komik değil.

Kendine bir bak.

Merkez.

Bu, hiçbir yere çıkmayan ve sonu olmayan koridorları özlemişim.

Neden bilmiyorum.

Eşyalarımı boşaltmam lazım.

Ofis tanıdık geliyor.

Eskiden Osborne'undu.

Makinede kaset var.

Lütfen Bay Osborne, biraz daha yüksekte tutun.

Dört cinayet.

Hepsi arasında bir ay var.

Tılsımlar.

Tüm vücutlar aynı tarzda parçalanmış.

Bu, halka açıklanmadı.

Aynı kişinin işi.

Kendimi yaşlı hissediyorum.

Polis şefi Kramer bu tür bir davayı çözebilecek yeteneğe sahip bir adam getirtmeyi kabul etti.

Öncelikle bir teori adamı olduğunu kabul ettiğin anlamına mı geliyor?

Affedersin.

Dalma konusunda söyleyecek bir şeyin var mı Kramer?

Sevgili Osborne, borç için teşekkür ederim.

Biz, fotoğrafların Harry Grey hakkında 19040616 – JJ numaralı dava dosyasının bir parçası olduğunu düşünüyoruz.

Arşivlere giden daha kolay bir yol aramaya çalışıyorum.

Uzun zaman önce bir tane vardı.

Postasındaki not Harry Grey dosyasını merak etmeme neden oldu.

Osborne bir şeyler çeviriyordu.

Ne olduğunu bilmek istiyorum.

Şu ana kadar kimse bana bir şey anlatmadı.

Kramer'den pek bir şey beklemiyorum.

Ama Osborne bir şeyler anlatmalıydı.

Hareketleri takip ediyorum ve sadece boşluk çiziyorum.

Küçük bir kızın otopsisine katılmaktansa yapacak başka bir şey bulurum.

Bu, rutinin bir parçası Bay Fisher, değil mi?

Kahire çok uzak geliyor.

Görebildiğin gibi çok güzel bir ceset.

Ceset, kişisel değildir.

Katilin bıraktığı izler, bilim adamını ilgilendirir.

Bir insanın aklının nasıl çalıştığını inceliyoruz.

İşin heyecanı bu.

Bu bir piyango cinayeti mi?

Oh, evet.

Şüphesiz.

Tam olarak aynı şekilde kesilmiş.

Biraz dinlenebilirsin.

Taklit olabilir mi?

Eğer öyleyse, çok iyi bir taklit.

Cinayetler hakkında basında açıklanmayan bir şey var.

Ölüm, parçalanmalardan önce gerçekleşmiş.

Neden ölmüş?

Boğulma.

Bak.

Bu piyango satıcıları zayıf insanlar ve korumasız sakatlar ve genç kadınlar ve diğerleri Bu yarık bıçak ile mi yapılmış?

Kırık şişe.

Bu sizi şaşırttı mı?

Birkaç yıldır uygulamalı polis işlerinden uzaktım.

Fakat siz profesyonelsiniz.

İkimiz de öyleyiz.

Bizim hayranlığımız kurbana değil, suçluya.

Kız öldü.

Suçlu ise dışarıda.

Kendi küçük sistemiyle, küçük izler bırakıyor.

Kesiyor ve kendini çıplak bırakıyor.

Nerede eğitim aldın?

Auschwitz'te mi?

Bay Fisher, Osborne'un evinden arıyorlar.

Dışarıda bir yerde.

Bay Fisher, hemen gelmelisiniz.

Bay Osborne'a bir şey oldu.

Siz gittikten sonra kimseyi içeri almamı istemedi.

Fakat şimdi onu birisiyle tartışırken duydum.

Ve şimdi yanıt vermiyor.

Tora, Tora.

Düştüm.

Biliyor musun, bu tür saldırılar alıyorum.

Hepsi bu kadar.

Bunu nasıl açıklayacağımı bilemiyorum Fisher.

Açıklamanın anlamını biliyor musun?

Bu şekilde ödemem gerektiğini hissediyorum.

-Ne demek istediğimi anladın mı?

-Bilmek istemezsin.

Akşam erken saatlerde, bir cinayete çağırıldım.

Bir kız.

Bu, sen emekli olmadan önce üzerinde çalıştığın davaya benziyor.

Annem yaptı.

Babam yaptı.

-Atlar koşuyor ve -Sanırım yarın tekrar geleceğim.

Harry Grey kim?

Evet, bu güzel bir soru.

" Harry Grey kim?

" Harry Grey artık yok ve piyango cinayetleri kapanmış bir dava.

O cinayetler törenseldi.

Acayip hasta bir beynin meyveleriydi.

Bir manyak.

Ama sistematiklerdi.

En ince ayrıntısına kadar sistematik.

Gaddarca.

Bu, şu an elimizde olan tek H.G. fotoğrafı.

Dört cinayet işlendi.

Bu, bazen çalışmama yardımcı olur.

Bir suçun geometrisi, hatırladın mı?

Üç sene öncesine ait bir dava dosyası ile bir bağlantısı vardı.

Harry Grey adında bir adamın yıkıcı bir şey yaptığından şüpheleniyorduk.

Ama yanıldık.

Üç sene öncesinden hazırlık yapıp yapmadığını merak ediyorum.

Biliyorsun, temel Piyango cinayetleri için temel.

Bir arazi gezisi.

Oh, kahretsin.

Eski metotları kullandım.

Pusuya yattım ve onu bekledim.

Bilmesi gerekirdi.

Arabayla kaçmaya çalıştı.

Takip ettim.

Hızlı kullanıyordu.

Yağmura ve karanlığa rağmen iyi kullanıyordu.

Sonra kayıp yoldan çıktı.

Beton bir direğe çarptı.

Alevler içinde öldü.

Sanki böyle olmasını istiyormuş gibi.

Ona yardım edemedim.

Sadece bir soru.

Bu fotoğrafa kim inanır?

Ben mi, sen mi?

Bu tılsımlar tüm gazetelerde yayınlandı.

Herkes bunun gibi bir şey yapabilir.

Bu, o üç yıllık dava dosyasına göre takip edilen yol.

Bunlar 4 cinayetin de yerleri.

Halberstadt, Friedingen, Oberdorf ve Neukalkau.

Görebileceğin gibi, tam bir karenin köşeleri.

Ortalama birer ay aralıkla 4 cinayet.

Grey öldü ve görevi bitti.

Küçük, güzel bir geometrik bulmaca.

-Geçmiş ve şimdi -Hayır, Osborne.

Bu yeterince iyi değil.

Bir adamı 13 yıllığına sınır dışı edebiliyorsun.

Sonra Avrupa'ya geri getiriyorsun.

Anlaşılan ters giden bir şeyler varmış.

Ne yazık ki delirmiş olan eski öğretmenini arıyor.

Bana Harry Grey'in kim olduğunu sormuştun.

Sana söyledim, Harry Grey öldü.

Karşı çıkmıyorum.

Fiziksel engeli olmayan bu adam polis kuvvetleri ile çalışıyor.

Tek sorun, polis kuvvetleri diye bir şey yok.

Eski öğretmen tehdit edilmiş.

Köpek gibi korkmuş.

Bir suçu örtbas etmek için gerçekleri değiştiriyor.

Dahası, gençliğinin harika teorilerini savunuyor.

Bu hainlikten daha kötü.

Korktuğunu görebiliyorum.

Tehdit ediliyorsan dava dosyası nerede?

Bugün suç bir kimyasal reaksiyon gibidir.

Sadece uygun ortamda meydana gelir.

Zeka ve duyarlılığın etkisi olmalı.

Benimle bu şekilde konuşma! Akademi günleri sona erdi.

Bu kızı Innenstadt Limanı'nda kesilmiş olarak buldum.

Innenstadt da kareye dahil, tam burada.

Grey yaşıyor.

Boş versene.

Eğer kare kapalı bir figürü simgeliyorsa bu bir açılış olmalı.

Çok dokunaklı.

Şimdi mutlusun, değil mi?

Fakat, kendine iyi bak Fisher.

Polislik işi artık eskisinden çok daha tehlikeli.

Biliyorum.

Ben aptal yaşlı bir baş belasıyım.

Tanrı aşkına, sonuçta yine kendin için doğru olanı yapacaksın.

Daha önce hiç tartışmamıştık.

O gerçekten size önem veriyor Bay Fisher.

Biliyorum.

Çok korkmuş En küçük şeylerden bile evden ve karanlıktan.

Hiç dinlenmiyor.

Hep orada, yukarıda dolaşıyor.

Dinle.

Yılın bu dönemi hep böyle karanlık mıdır?

Artık mevsimler yok.

Son üç yaz, aslında yaz sayılmazdı.

Hava sürekli değişiyor.

Hep böyle olur.

Kendine zarar verir miydi?

Bu sabah benden bütün kitapları ve çalışmaları yakmamı istedi.

Bana karısından bahset.

O ölmeden birkaç yıl önce evlenmişlerdi, değil mi?

Bunu o mu söyledi?

Geçen ay aniden döndüğünde, evliydi.

Bir hafta kaldı.

O ölmedi.

Sadece gitti.

Çocuğu gördün mü?

Çocuk önceki evliliğinden.

Onu terk etti.

Bir insan bunu nasıl yapabilir?

Şşşş.

Orada, şimdi orada.

Şimdi, şimdi.

Orada Konuş benimle Bay Fisher.

Dava dosyasını buldum.

Harry Grey buraya Osborne'u korkutmaya ve kendi hakkındaki tüm bilgileri yok etmeye gelmiş.

Osborne ona çok yaklaşmıştı.

Bunu devam ettirmeyi ona borçluyum.

Bu dava dosyası ne işine yarayacak?

Bu Harry Grey'in piyango cinayetlerinden yıllar önce çıktığı masum bir yolculuğun dava dosyası.

Eğer "Suç Unsuru" nu okumuş olsaydınız, bilirdiniz.

Bırakın Osborne konuşsun.

Bırakın adam konuşsun!

Unutmayın baylar, bizler Avrupalıyız.

"Suç Unsuru" bir suçlunun davranış kalıplarını anlamamız için oluşturulmuş çeşitli zihin egzersizleridir.

Anlamak mı?

Orada neler olduğunun farkında değil misin?

Sonraki soru.

"Suç Unsuru" bir suçlunun bilinen bir yaşam parçasının tekrar oluşturulması üzerine kurulmuş bir metottur.

Bu bir polisin, mevcut suçun kendi kafası içinde bir suçlunun bilinmeyen aktivitelerine doğru çalışmasını sağlayan psikolojik kimliğidir.

Bu, anlamaya ulaşabilmek için tehlikeli bir yoldur.

Bizlerin hep böyle kötü olabilme riski vardır.

Polisin erdemi ile toplumunki arasında bir fark yok.

Suçun sadece özel bir unsurla ortaya çıktığını iddia ediyorsun.

Metafizik! Hiçbir zaman metodun tamamen geliştirildiğini iddia etmedim.

Benim burada ne işim var?

Eğer şimdi gidersen bir daha asla dönemezsin.

- Alo?

- Osborne?

-Artık kasayı açabiliriz.

- Alo?

Bu, Halberstadt'daki Schatz Oteli.

Düşünüyordum da eğer gerçekten önemli olduğunu düşünüyorsan Hangi kasa?

Harry Grey'in kasası.

Siz Bay Osborne değil misiniz?

Neden kendini korumuyorsun Osborne?

Hemen yola çıkıyorum.

Yolda değilim.

Bir adamı takip ediyorum.

Harry Grey.

Dava dosyasını, yemek kitabı gibi taşıyorum ve Harry Grey yapmak için gerekli tüm malzemeleri listeliyorum.

3 yıl önce arazi gezisinde yaptığı her şeyi biliyorum.

Yoldayım.

Halberstadt tarafına kasaya doğru gidiyorum.

Telefon çaldığında uyuyor muydunuz Bay Fisher?

Uyuyordum diyemem.

Pek uyku denemez.

-Sen Osborne değilsin.

-Kasayı açacak mısın?

Sende mi polissin?

Burası çok güzel bir otel.

Colamız var.

Eğer sarışın kızlardan hoşlanıyorsan sana sarışın kız getirebilirim.

Kasa.

Bunun piyango cinayetleri ile bir ilgisi var mı?

Vücudu Bayan Gerda'nın evinin arkasında bulundu.

Sen nereden öğrendin?

Turistler buna bayılıyor.

Cinayet mahallini gördüklerinde evlerine götürecek bir şeyler almak istediler.

Bana Harry Grey hakkında ne söyleyebilirsin?

İyi bir adamdı.

Hizmetçilere bahşiş verirdi.

Bir arabası vardı.

Bay Grey ile hiçbir problemimiz yoktu.

-Burada sadece kısa bir süre kalmıştı.

- Tamam.

Buraya o kadar çok turist geliyor ki.

Hepsini hatırlayamam Bir şeyi açıklığa kavuşturalım.

Buraya pek turist gelmez.

Burası bir çöplük.

Burası bir çöplük mü?

Halberstadt her şeydir.

Sanırım sadece daha kötüye gidecek.

Burada ilgi çekecek 3 şey var Otel Schatz piyango cinayeti mahalli ve Bayan Gerda'nın genelevi.

Size yiyecek bir şeyler getirelim mi bayım?

Çarşafları hissettiniz mi?

Bu anlamsız bir şey değil.

Bu, inek.

Kıvrık boynuzlu.

İnek, köpeğe toslamıştı, köpek kediyi rahatsız etmişti.

Kedi fareyi öldürmüştü, fare ahşabı yemişti.

Ev ahşaptı, evi Jack yapmıştı.

Bu hizmetçi üzgün ve mahzun Kıvrık boynuzlu inekten, süt sağardı.

İnek köpeğe toslamıştı, köpek kediyi rahatsız etmişti.

Kedi fareyi öldürmüştü, fare ahşabı yemişti.

Ev ahşaptı, evi Jack yapmıştı.

Bu hizmetçi üzgün ve mahzun Kıvrık boynuzlu inekten, süt sağardı.

İnek köpeğe toslamıştı, köpek kediyi rahatsız etmişti.

Kedi fareyi öldürmüştü, fare ahşabı yemişti.

Adın ne?

Bana Harry diyebilirsin.

Adım Kim.

Ne görüyorsun Harry?

Kuruması için bırakılmış çamaşırlar.

Hiç kurumaz.

Onları ıslak getiriyor.

Halberstadt'ı seviyor musun?

Yer altında bir delikte yaşamayı tercih ederim.

Halberstadt'dan nefret ediyorum.

Beni istiyor musun?

Innenstadt'da yaşayan insanların şeytan olduğu söyleniyor.

Taş devrine kadar seninle sevişeceğim.

Harry, Halberstadt'a geldi ve Kim ile yarım gece kaldı.

Bayan Gerda'nın yerinde uyandığımda Kim gitmişti.

Birkaç dakikadan fazla uyumamıştım.

Friedingen'e giderken feribota bindim ve o yine oradaydı.

Yolun kenarında duruyordu.

Islanmış görünüyordu.

Demek ki bu taş devri.

Innenstadt'a mı gidiyorsun?

Şu an değil.

Friedingen'e gidiyorum.

Nereye kayboldun?

Seninle gelmek istiyorum.

Sen bir polissin, değil mi?

Bana inanıyor musun?

Avrupa'nın ortasında bir Volkswagen 1200'ün içinde yaptığıma?

Sana inanıyorum.

Sanırım sizi hatırlıyorum Bay Grey.

Bize hala iki gece ve ilaç borcunuz var.

Hesabıma yazın.

Geçen geceki oda mı?

Tek kişilik olan mı?

Ne ilacı?

Salycin.

Çok aldınız.

Baş ağrısı için.

Buraya son gelişinizde merdivenlerdeyken dönüp "Benim yüzüm bir şehirdir." dediniz.

Ne demek istediniz?

Hangi şehir?

Benim yüzüm mü, senin yüzün mü?

Neden bahsediyorsun?

Benim yüzüm mü, senin yüzün mü?

Hangi şehir?

Hangi şehir mi?

Neden "Harry Grey" yazdın?

Bu senin adın mı?

Evet, neden "Harry Grey" yazdın?

Bu Osborne'un metodundaki bir sonraki adım.

Dava dosyasına göre Harry Grey buradaymış.

Belki küveti de o çizmiştir.

Bu odayı sevdim.

Güzel bir oda.

Bu oda Baş ağrısı mı?

-Ne yapıyorsun?

-Rotayı inceliyorum.

Kahve?

Hayır, teşekkürler.

Bence almalısın.

Halberstadt'da kalamadım.

Hep sabah saat üçteydi.

Ne demek istediğimi anlıyor musun?

Mutluluğa inanırım.

Tekrar söylememi ister misin?

Mutluluğa inanırım.

Sana bir şey göstermek istiyorum.

Bana ne göstermek istiyorsun?

Kim, beni bir yolculuğa çıkartıyor.

Aşağıya iniyorum.

Aşk tüneline doğru.

Kendini iyi hissediyorsun ama sonrasında kendini çok kötü hissediyorsun.

Pekala.

Sen ve karın.

Ne oldu?

Kuma gömüldük.

Ve sen bıraktın.

Küçük bir dövme hatırlıyorum.

Mavi bir yıldız.

Neresinde?

Sağ göğsünün üstünde.

-Beğendin mi?

-Hayır.

Belki de beğenmiştim.

Hatırlıyorum da Beraberdik.

Hayat devam ediyor.

Hayatta kalmalısın.

Hayır.

Hayır.

Seks yapıyoruz.

Kim'in uyuşturucusu işe yarıyor.

İyi hissediyorum.

Fakat bu peşinde olduğun şey değil.

Bir şeyi açıklığa kavuşturalım.

Bu hapları, yan etkileri aracılığıyla Harry Grey'in baş ağrılarını tekrar tekrar su yüzünde çıkartmaya çalışıyorsun.

Üzerinde çalışacak bir şeye ihtiyacım var.

Kımıldama.

Sana söyledim, yere yat.

Hayır.

Hayır.

Hemen eve gelmeyeceğimi söyledim.

Tamam.

Şimdi bir şey yapmanı istiyorum.

Otobüs ile gelmeni istiyorum.

Ciddiyim.

Bundan 3 yıl önce Harry Grey'in metresi yolculukta ona eşlik etmek için geldi.

Ama 3 yıl önce, otobüsler çalışıyordu değil mi?

Bunun bir polis araştırması olduğundan emin misin?

Eminim ki dava dosyasında yolculuktan bahsediyordur.

Sana çok masum gelse bile.

Harry Grey, piyango cinayetlerini planlıyordu.

Harry Grey.

Senin için yarım saat bekledim.

Otobüs geç kaldı.

Benimle tekrar birlikte olmayı bekliyordun.

Şoförden seni Friedingen'e bırakmasını istedin.

Yaz giysileri içindesin ama hava hala boğucu.

Otobüs kalabalık ve pencereler açılmıyor.

Son birlikteliğimizde küçük bir tartışma yaşadık Fakat artık her şeyin güzel olacağından eminsin.

Otobüsün içinde bir köpek var.

-Beni gördüğüne sevinmedin mi?

-Seni görmekten hoşlandığımı biliyorsun.

"Seni görmekten hoşlandığımı biliyorsun Harry.

" Seni görmekten hoşlandığımı biliyorsun Harry.

Şimdi benden hoşlanıyor musun?

Sizi kim takip ediyor Bay Fisher?

Biraz uyumaya çalışmalısın.

Fakat uyuyamıyorum.

O haplar yüzünden.

Sayı saymayı dene.

Bir, iki üç, dört beş, altı Bay Fisher, neredesiniz?

Avrupa olmalı.

on, on bir, on iki on üç, on dört, on beş Devam etmek istiyor musun?

Etmeliyim.

Harry Grey'i nasıl tasvir edersin?

Küçük kızları öldüren ve onları kırık şişelerle parçalayan birini nasıl tasvir edebilirsin ki?

yirmi beş, yirmi altı İşe yaramıyor.

otuz üç, otuz dört otuz beş, otuz altı otuz yedi, otuz sekiz otuz dokuz, kırk kırk bir, kırk iki kırk üç -Anlamıyorum.

- Ne?

Harry Grey'in Dritten Marsk'ta ne işi vardı?

Umurumda değil Ayda bir cinayet.

Bu demektir ki bir tanesi kayıp.

Haydi, biraz dolaşalım.

Bir şeylerin peşindeymişsin gibi geliyor.

Rota Bay Fisher.

Rota! Rota, seni serseri.

Kütüphane açık mı?

Saatin kaç olduğunun farkında mısın?

Son iki ayın tüm gazetelerini görmek istiyorum.

Kitaplar ve sıkıntı annemi öldürdü.

Kitaplar ve sıkıntı annemi öldürdü.

Babamı da.

Gazetelerde Dritten Marsk'deki piyango cinayetlerinden bahsedilmemiş.

Ya ceset hiç bulunmadıysa?

Aslında, bir mezar buldum.

Ayak ve ağız.

Sanırım Kramer'in adamlarına ihtiyacım olacak.

Kahretsin H.G., kahretsin.

Kahretsin Fisher, kahretsin! Tamam, içeri giriyoruz.

Burada neler oluyor?

Gidelim! Kahretsin! Kahretsin! Kahretsin! Bu operasyondan kim sorumlu?

Ah, şimdi kendini daha iyi hissediyor musun Fisher?

Söylediğim hiçbir şeyi umursamıyorsun.

Umarım kendini bu pislikte boğarsın.

Bu operasyondan kim sorumlu?

Ben Kramer.

Görevi devralıyorum.

Bu deliğin boşaltılmasını ve son parçasına kadar elden geçirilmesini istiyorum.

Bir şeyler yakalamaya çalışıyorsun Fisher.

Osborne'u okudum.

Bunu biliyor muydun?

Ama sadece ben neyin ne olduğunu biliyorum.

Köşedeki kızlar ahlaksız ve sarışınlar.

Genellikle Marie, genellikle Marie.

Demek kendine bir Çin bebeği buldun Fisher?

Onların üstesinden geldin.

Harry Grey asla bir cesedi saklamazdı.

Ölü piyango kızı oradaydı, tamam mı?

Fakat Harry Grey saklamak için öldürmez.

Cinayet bir şekil ile işlenir.

Onu başkası saklamış olmalı.

İyiye ve kötüye inanır mısın?

Kötüyü tekrar iyi yapabilir misin?

"İyiye ve kötüye inanır mısın? " mı?

Yapma Bay Fisher.

Bunu gerçekten söyledi mi?

Harry'ye yaklaşıyoruz.

Hissedebiliyorum.

Tanrı'yı benim içime sokmanı istiyorum.

Ben Kim'im ve sen de Harry'sin.

Karın göğsünde mavi bir yıldız dövmesi ile Kahire'de.

Tanrı'yı oraya mümkün olduğunca çabuk getireceğim.

sss Sadece ben kalkana kadar orada kalacak.

Artık Kramer'ı umursamıyorum.

Osborne'un metodunun hala işe yaradığını ispat ediyorum.

Bu güzel bir duygu.

Gitmek zorunda mısın?

Harry bu gece yalnız avlanacak.

Sorun nedir?

Korkmuştum.

Şimdi iyiyim.

Harry dolaşıyor.

Sürükleniyorsun.

Eğer sürükleniyorsam Harry Grey de sürükleniyordur.

Ben sadece dava dosyasının söylediklerini yapıyorum.

Hikaye ile bağlantılı gözükmüyor Bay Fisher.

O buralarda bir yerlerde.

Ortaya çıkacak.

İlk parça, vücut.

İkinci parça, ruh.

Sürükleniyorsun Bay Fisher.

Dikkatli ol.

Ona çok yakınım.

O tam burada bir yerlerde.

Evlen benimle, göm beni.

Bağla beni.

Tamam, H.G.

Ne yapıyorsun Bay Fisher?

Açıkçası artık ben de bilmiyorum.

Ama birinin üçüncü köşeyi yaptığını gözden kaçırmışsınız.

Bu doğru.

Üçüncü köşeyi görmemişim.

Kim?

Kim?

Burası ne tür bir ev böyle?

Birinin seni korkutmak istediğini göremiyor musun?

Ne oldu?

İçeri girdiğimde kapının arkasında birisi vardı.

Onu görmedim.

Bu oyun değil.

Öldürüleceksin.

Sistemi nasıl kapatacağımı buldum.

Sen Harry Grey değilsin.

Sen Fisher'sin.

Ve monarşi egemenliği engelliyor.

Orada durdu.

Hiçbir düşünce tam olarak yayılamaz.

Bu Halle.

Eğer Innenstadt limanındaki cinayeti dört cinayetin merkezi kabul edersek ve kopyalarsak, iki noktaya varıyoruz.

Dritten Marsk ve Halle.

Geometrik bir figür değil ama bir harf elde ediyoruz.

Eğer sistem bu şekilde işleyecekse yedinci ve son cinayetini, 10 ila 15 gün içinde Halle'de işleyecek Artık istediğini buldun ve bu durabilir miyiz mi demek?

Ya dürtü?

Ya düşünce?

Deli insanların dürtüleri yoktur.

Her şeyi bilmem lazım.

Bu benim işim.

Bu senin işin değil.

Neden Kramer'e bırakmıyorsun?

Kramer ve adamları onu Halle'de yakalayacaklar.

İşte Kramer ile benim aramdaki fark.

Anlayana kadar duramam.

Bunu Osborne'a borçluyum.

Biraz anlıyorsun.

Kitaba göre davranmalıyım.

Şimdi duramam.

Beni geride bırakıyorsun Harry.

Korkarım beni de geride bırakıyorsun Harry.

Gitmeliyim Kim?

Biraz salycin iç.

İşe yaramıyor.

Kiminle konuşuyorsun?

Ne demek istiyorsun?

Kimseyle.

İp, ip.

Daha sıkı.

Daha sıkı, daha sıkı.

Neden kendine işkence yapıyorsun?

Zorundayım.

Mutluluğa inanırım.

Mutluluğa inanırım! Bu senin baş ağrın değil Bay Fisher.

Günler hiç değişmeden geçip gidiyor.

Hey, yılların süsü, dua günü sona erdi.

Adım Harry Grey.

Daha önce buraya gelmiş miydim?

-Hayır.

-Kayıtları kontrol et.

Kayıtları kontrol et.

- İki ay önce buradaymışsınız.

-Ben değilim.

-Harry Grey.

-3 yıl önce.

merhaba?

Fraulein?

5 numaralı, çift kişilik odayı tutmuştunuz.

Yine orayı tutacağım.

-Fakat bu sefer karmaşa istemiyoruz.

-Neden bahsediyorsun?

Belki de uygun olmayan kullanım demeliyim.

Biliyorsun, burası Savoy olmayabilir ama odaları temiz tutmaya çalışıyoruz.

Tamam mı?

Sana bir şey göstermek istiyorum.

Sonra.

Harry, Halberstadt'e gelmişti ve yarım gece Kim ile kalmıştı.

Sadece sen görebilirdin.

Bunu bu şekilde anlayacağını bilmiyordum.

Bak ne yaptım?

Bu, otelde ilk kalışın değil, değil mi?

Ne demek istiyorsun?

Beraber olduğunuzda Harry Grey kan hakkında ne hissetti?

Neden bahsettiğini bilmiyorum.

Kaltak! Sen hastasın! Oh, hayır! Hayır! Oh! Dışarıdaki arkadaşın mı?

Rahatla, Tanrı aşkına.

Rahatla! Beni delirtmeye ve korkutmaya çalışıyorsun.

Bu bir entrika.

-Ne bilmek istiyorsun?

-Her şeyi.

Beraber olurken piyango cinayetlerinden konuştunuz mu?

Dindar mıydı?

Kahvesine şeker koyar mıydı?

Harry Grey'den bir çocuğum var.

Kan beni düşündürüyor.

Bu çok önceden fark etmem gereken bir şeydi.

H.G. ile aynı rotayı takip ettim ve karşıma aynı kız çıktı.

Kim, Harry Grey ile birlikte olmuştu.

Bu haplardan ve Harry Grey'den sonsuza dek kurtuluyorum.

Bu benim baş ağrım değil.

Planlar yapmıştım.

Kalamam.

Benim Kahire'de giydiğim ceket bu hava için ince.

Sanırım Avrupa dinlenmeme hiç izin vermeyecek.

Şu an ne olduğunu merak bile edemeyecek kadar yorgunum.

Öncelikle disiplin gerekir.

Öncelikle disiplin gerekir.

Gelişmeyi, büyüyen bir açlık olarak tanımlayabilirim.

Kendini kaptırmış biri için doyulmaz bir yemektir.

Suç araştırmacıları zayıf olamazlar.

Onlar dokunulmaz, bağımsız, soğuk, objektif olarak kalmalıdır.

Aksi bir durum, metodun yanlış kullanılmasıdır.

Hepsi bu mu Bay Fisher?

Hikayen bu mu?

Evet, hepsi bu.

Sayın Bay Fisher.

Sizinle Bay Osborne'un tavsiyesi üzerine bağlantı kuruyoruz.

Torunumuz piyango satıyor.

Bay Osborne, Bay Grey'in onunla burada Halle'de bağlantı kuracağından endişe duyuyordu.

Anladım şerif.

O zaman Kahire beklemek zorunda kalacak.

Onunla bu gece yalnız buluşmak istedi.

Elbette hemen polise bildirdik.

Yardım etmek istiyoruz.

Müfettiş Osborne'a çok saygı duyarız.

Bir şey olmaz.

Polisler orada olacak.

Plan nedir?

Harry Grey bu gece piyango kızı ile buluşacak.

Ben orada olacağım.

Artık elimde.

Diğer polisler nerede?

Halledebiliriz.

Diğer polisler işi batırabilir.

Kramer'den haber aldın mı?

Kramer gelmemeli.

Sana bir şey göstereceğim.

Beni it.

Çok zamanımız yok.

Evet, var.

O, şu an burada mı?

Korkuyorum.

Hasta mısın?

Durun! Kimse onları durduramıyor mu?

Durun! Dalış umurunda değil! - Pislikler! Kahretsin! - 3-5 - Dur! Ben Kramer.

Atlamayın.

Eğer bu Fisher değilse.

Teorilerim nasıl gidiyor Fish?

İlgini çekeceğini sandığım bir şey var.

Osborne hakkındaki notumu aldın mı?

O tüp sisteminde mesajlar haftalarca dolaşabilir.

Bana bir itiraf yazdı.

Limandaki ve buradaki, Halle'deki cinayet hakkında.

Bu konuda herhangi bir şey biliyor musun Fisher?

Sanırım küçük sırrınızı sizin için çözdüm.

Osborne'un metotlarını biliyorsun.

Harry Grey'in 3 yıllık çalışmalarını su yüzüne çıkardınız.

Biraz fazlaca bulaştım diyebilirim.

Bu tür şeylerin nasıl olduğunu bilirsin, değil mi Fisher?

Buralarda buna anarşi denir.

Özgürlük değil.

Anarşi.

İnsanların kafasını karıştırıyor.

Boyun eğip, batıyorlar.

Osbornelar, "Suç Unsuru" ile pek başa çıkamadılar.

O Osborne'un yaptığı sistemleri seviyordu.

Harry Grey öldüğünde Osborne sistemini bitirebildi.

Bu onu ele geçirdi.

Sen ona inandın.

Artık uyanmak istiyorum.

Orada mısın?

Artık beni uyandırabilirsin.

Orada mısın?

THE THİRD PART OF THE NİGHT (1971) /Trzecia czesc nocy/ Gecenin Üçte Biri

O günlerde insanlar ölümü arayacak, ama bulamayacaklar.
Ölümü özleyecekler, ama ölüm onlardan kaçacak.

105 dk
Yönetmen: Andrzej Zulawski
Senaryo: Andrzej Zulawski, Miroslaw Zulawski
Ülke: Polonya
Tür: Dram, Korku, Savaş
Vizyon Tarihi:04 Kasım 1971 (Polonya)
Dil: Lehçe
Müzik: Andrzej Korzynski
Nam–ı Diğer: The Third Part of the Night
Oyuncular: Malgorzata Braunek ,Leszek Teleszynski , Jan Nowicki ,Jerzy Golinski, Anna Milewska

Özet

İkinci Dünya Savaşında Polonya'nın işgali sırasında bazı Alman askerleri, bir kadını, oğlu ve kızını katlederler. Kocası ve babası ormanda olmaları nedenile kurtulmuşturlar.
Genç adam direnişine katılmak için karar verir. Fakat takibe takılır. Gestapo tam yakalayacakken onun yerine başkasını öldürür.
O kaçış sırasında hamile bir kadının dairesine girer ve doğumunda ona yardımcı olur.
O aslında bağışıklı biti bulmak için kurulmuş tifüs merkezinde aşı yapmak için kobay olarak çalışan denektir.

Film Altyazısı

GECENİN ÜÇTE BİRİ

İNCİL: Vahiy 8

Yedinci Mühür ve Altın Buhurdan

1 Kuzu yedinci mührü açınca, gökte yarım saat kadar sessizlik oldu.
2 Tanrı'nın önünde duran yedi meleği gördüm. Onlara yedi borazan verildi.
3 Altın bir buhurdan taşıyan başka bir melek gelip sunağın önünde durdu. Tahtın önündeki altın sunakta bütün kutsalların dualarıyla birlikte sunmak üzere kendisine çok miktarda
buhur verildi. 4 Kutsalların dualarıyla buhurun dumanı, Tanrı'nın önünde meleğin elinden
yükseldi. 5 Melek buhurdanı aldı, sunağın ateşiyle doldurup yeryüzüne attı. Gök gürlemeleri, uğultular işitildi, şimşekler çaktı, yer sarsıldı.

Yedi Borazan

6 Yedi melek ellerindeki yedi borazanı çalmaya hazırlandı.
7 Birinci melek borazanını çaldı. Kanla karışık dolu ve ateş oluştu, yeryüzüne yağdı. Yerin üçte biri, ağaçların üçte biri ve bütün yeşil otlar yandı.
8 İkinci melek borazanını çaldı. Alev alev yanan, dağ gibi büyük bir kütle denize atıldı.
Denizin üçte biri kana dönüştü. 9 Denizdeki yaratıkların üçte biri öldü, gemilerin üçte biri
yok oldu.
10 Üçüncü melek borazanını çaldı. Gökten meşale gibi yanan büyük bir yıldız ırmakların üçte biri üzerine ve su pınarlarının üzerine düştü.
11 Bu yıldızın adı Pelin'dir. Suların üçte biri pelin gibi acılaştı. Acılaşan sulardan içen birçok insan öldü.
12 Dördüncü melek borazanını çaldı. Güneşin üçte biri, ayın üçte biri, yıldızların üçte biri vuruldu. Sonuç olarak ışıklarının üçte biri söndü, gündüzün ve gecenin üçte biri ışıksız kaldı.
13 Sonra göğün ortasında uçan bir kartal gördüm. Yüksek sesle şöyle bağırdığını işittim: "Borazanlarını çalacak olan öbür üç meleğin borazan seslerinden yeryüzünde yaşayanların vay, vay, vay haline!"

**

Etraf ne kadar da sessiz.
Baban haklıymış.
Burada güvende ve rahat oluruz.
Kısa zamanda tekrar ayağa kalkarsın.
Nasıl oldu?
Altı haftadır hastasın.
Vücudun aşırı şişti sonra ateşin çıktı ve kendinden geçtin.
Yürüyecek gücü bulunca da buraya geldik.
Hatırlamıyor musun?
Hatırlıyorum.
Yine de beni sev, Michal.
Olan bitenin tek sorumlusu ben değilim.
Sen benden daha büyük, daha olgunsun.
Bana daha iyi rehberlik edebilirdin.
Doktor yürümeni önerdi.
Giyinmene yardımcı olayım.
Babam niye buraya gelmedi?
Şu an gayet iyiyim.
Baban benimle konuşmuyor.
Lukasz'ı da yanına al.
Bak, baban nasıl da yakışıklı oldu.
Nasılsın?
İyiyim.
Baba.
Hâlâ anlayamıyorum.
Onu gaddarca bir olaya itti.
Ölüme terk etti.

Bitlere kan verdiğini de uzunca süre bana söylemek istemedi.
Ey bizlere yol göstermeyen Tanrı
Ey masumların ölümüne izin verip nefreti yücelten Tanrı
Ey cefayı artırıp insanları birbirine işkence ettiren Tanrı
Ey en kötüleri göklere çıkarıp ellerine kamçı tutuşturan Tanrı
Ey merhametini saklayan Tanrı, bizleri merhametinden yoksun kılıyorsun.

Michal, ne işin var burada?
Bir ay daha köyde kalman lazımdı.
Helena, annem ve Lukasz öldü.
Köydeki evi de yakıp yıktılar.
Sana nasıl yardımcı olabilirim Michal?
Artık bitlere kan vermeyeceğim.
Artık bolca zamanım olacak.
İstersen sana işlerinde yardımcı olabilirim.
Öyle kolay değil.
Biz yeraltında çalışıyoruz.
Emirler, disiplin.
Meraklanma.
Emir altında da yardımcı olurum.
Hatta şu an çaresizliğe kapılmamak için emir altında olmaktan daha iyisi olamaz diye düşünüyorum.
Kendi ismini annenin ve babanın ismini unutup takma bir isimle yaşaman gerekecek.
- Ne isim almak istersin?
- Bozayı veya Kör.
Sağır veya Topal.
Komutanın olacak kişi gerçekten kör biri.
Burada bekle.
Olek! Olek! Ne oldu sana?
Sancım başladı.

Etrafta kimse yok.
Yardım edin bana.
Hayır ben polis değilim.
Onu kurtarman lazım.
Henüz on gündür buradayız.
Niye peşine düştüklerini de hâlâ anlamış değilim.
Mutfakta sıcak su var.
Yardım et.
Lukasz Çabuk oldu, değil mi?
Henüz hazır değilim.
Hiç hazırlıklı değilim.
Benim için baba olunacak zaman değil.
Belediye sigorta dairesinden geliyorum.
– Helena! – Evleri yangına karşı sigortalıyorum.
– Helena! – Aslına bakarsanız zorunlu sigorta.
– Bir kaza durumunda
– Helena!
Gösterebilirim Helena, beyefendi evleri tifüse karşı sigortaladığını söylüyor.
Tifüs değil, yangına karşı.
Hastalıklara karşı sigorta yapılıp yapılmadığını bilmiyorum.
Bu evdeki tek yangın vardı, o da uzun süre önce söndü.
Burada karanlıkta oturma.
Bir şeyler yemen lazım.
Bacaklarım kaşınıyor.
Rahatsızlık verdiysem özür dilerim.
Ben artık gideyim.
Binadaki diğer dairelere de uğrayacağım.
– Sigortacılık mı yapıyorsunuz?
– Evet.
Bence çok naziksiniz.
İnsanlara bağırmanız lazım.
Neden?
Kusura bakmayın, kendisine yardımcı olmam lazım.
Ona bu işi bulan bendim.
Ey bizleri kandıran Tanrı, bize ne yaptıklarını biliyor.
Karım tıpkı sana benziyordu.
Ama öldü.
Babam çok hasta olduğum için bizi bir köy evine götürdü.
Helena, Lukasz ve beni.
Hava çok soğuk olduğu için onları yatak örtülerine sardım.
Civarın güvenliği sağlanınca onlara geri döneceğim.

Önemli biri miyim yoksa değil miyim, birinin uğruna can verir miyim yoksa birisi uğruma canını verir mi bilemiyorum.

İnsanlar birbirlerinden çok uzak yörüngelerde hareket ediyor.

Birbirleriyle o kadar nadiren karşılaşıyorlar ki karşılaştıklarında da kendilerini kaybetmiş oluyorlar.

Bunlar bazen bir savaş esnasında bit, kan ve gübrelerin arasında oluyor.
Aradıklarının ben olduğumu söyleyebilirdim.
Kocan da benim paltomdan giymişti.
Ama kocanı yaraladılar, onu da beni de sağ bırakmazlardı zaten.
Baba, bu eşyaları sana bırakmak istiyorum.
– Eski paltonu alabilir miyim?
– Al tabii.
Birlikte bir şeyler çalsak mı?
Baba, onlar şimdi öldürüldü değil mi?
Gözlerimle gördüm.
Kafayı yemedim ya?
Evet her ikisi de öldürüldü.
Tanrı günahlarını bağışlasın.
– Ne dedin?
– Öldürüldüler.
Annen de, karın da.
Karım mı?
Adını bile anmıyorsun.
Nasıl bir kayınpedersin sen?
Aşırı duygusallaştırma.
Hayatımda bir kez olsun kişisel ilişkilerin hakkında yorum yapmaya hakkım olduğunu düşünüyorum.
Hiç umursamadan birilerinin mutluluğunu yerle bir ettin.
Üstünkörü bir mutluluk olsa dahi, o kadının seni yakıp yok etmesine müsaade ettin.
Oraya gelip, hastalığın seni nasıl yiyip bitirdiğini nasıl yavaş yavaş eridiğini görünce tarafsız bir yaklaşım sergileyememiş olabilirim.
Baba, kendisine ufacık şeyler haricinde bir şey sunmadım ki.
Ne?
Şu an her nerede ise ölü veya sağ, benden bir şeyler bekliyor sanki.
Öldü ama.
İşte orası muamma.
Kelimelere dökemiyorsun.
Yanımda kal oğlum.
Niye?
Baba ve oğul dediğin tek bilek, tek yürek olmalı ancak şu an aramızda bir duvar, duvar, duvar var.
Talebin mantıksız.
Kim ki o adam?
Onlara ne anlatabilir?
Hiçbirimiz iç yüzünü bilmiyoruz.
Şu an hayatta olmana sevinmemiz lazım.
Gerçi halen talebini düşünmüyor da değilim.
Pek çok değerli insanlar tutuklandı.
Hem de ulusumuzun can damarı olan kişiler.
Oysa senin bahsettiğin şu kişi önemsiz bir adamın teki.
Böylesi önemsiz kişileri kurtarmak için bu girdaba elimizi uzatacak güçte değiliz.

Bu konuda endişelenmiyor da değilim.

Ciddi bir şekilde, giderek her şeyin birbirine benzemeye başladığı bir dünyaya saplandığımızı hissediyorum.

Eylem ve eylemsizlik, cefa ve kayıtsızlık.

Bu nedenle vicdanımın sesini sana iletemiyorum.

Açık olmayan bir şey var.

Gecenin bir kısmını o evde geçirdiğini söyledin.

– Evet.

– Yalnız mı?

– Evet.

Bir sonraki emre kadar oraya gitme.

Ve lütfen buraya da gelme.

Yorgunum.

Lütfen beni yalnız bırak.

Sana bu konudaki cevabımı daha sonra ileteceğim.

2 zloti.

– Tanrı sizi korusun.

– Rahibe Klara ile görüşebilir miyim?

Rahibe hanım, Olek'in annesiyle görüşebilir miyim?

Dünden beri çok cansız.

Gece huzursuzdu.

Beni yanına çağırdı ancak konuşmadı.

Ardından elini bağrına koydu ve "Oğlum öldü.

" dedi.

– Doktor ne dedi?

– Doktorlar iki aydır yoklar.

Söylentiye göre civardaki bir ormana götürüp gazla zehirlemişler.

Nasıl?

Egzoz borusunu minibüsünün içine vermişler.

– Bu konularda teknik bilgin de var.

– Bir şekilde öğrendim.

– Babam seni burada ziyaret eti mi?

– Hiç.

Bu mantıksız çılgınlık ona itici gelir.

Yaşa kardeşim, sağken yaşa.

Beni hatırladınız mı?

Kızıl Saçlı'nın arkadaşıyım.

Oğlunuz Olek'in yani.

Buraya gelip size çok yoğun olduğunu söylememi istedi.

Durumu iyi ama sizi buradan çıkaracak kadar değil.

Burada kalmak zorunda kaldığınız için de çok mahcup.

Aklının sürekli sizde olduğunu söyledi.

Bu haçı da size gönderdi.

Ne yapıyorsun?

Kadınları korkuttun.

Bu kadar sert hareketlerde bulunma! Gestapo'ya gitmiştin.
Seni niye iki kez bıraktılar?
Onlara senin yerine onu verecek gücü kendimde bulamadım.
Geri döndüm.
Bu kadar zayıf biri olduğum için şanslısın.
Rahibe hanım, çok benziyor Acayip şekilde Helena'ya benziyor.
Hiç benzemiyor Michal.
Halüsinasyon görüyorsun.
Ben burada kaldım, değil mi?
Helena'nın kocasını götürdüklerinde ablam bizi burada barındırdı.
Lütfen git ve bir daha gelme.
Sessiz kaldıkça onu daha çok dövüyorlar.
Ancak senden hiç bahsetmiyor.
Seninle geçirdiğim her dakika, ona karşı kabahat işlediğimin farkında değil misin?
Ne yapmam gerektiğini biliyorum.
Git.
Lütfen git.
Onun çocuğu, değil mi?
- Bizim.
- Evet.
Onun, senin ve benim.
Daha sonra niye hiç gelmedin?
İkinizi rahatsız etmek istemedim.
İkimiz diye bir şey yok, sadece göstermelik.
İçten içe yıpranan bir şey.
Neden?
Sen herkese her şeyi yapabilirsin de ondan.
Sadece bedenin hasta Ne?
Kana bulaştığında merhamet, iyilik ve iman artık yok olur.
Öyleyse geriye ne kalır?
Cefa.
Savaştan önce hukuk okuyordum.
Savaş patlak verince hiçbir şeye yeteneğim kalmadı sanki.
Sigorta dairesinde iş bulunca da çok sevindim.
- Kaç yaşındasın?
- 22.
Birileri seni düzgün yönlendirmezse yok olur gidersin.
Sana en doğru işi vereceğim.
Görevim ne olacak?
Hiç.
Sen sabırlı ol.
Olurum.
Birlikte mi çalışacağız?
Evet.
Kaynak ben olacağım ama.

Savaş patlak verince kocam da işsiz kalmıştı.
Postanede bir iş ayarlamaya çalıştı.
Bitlere kan vermesini tavsiye ettim.
Bundan önce aşkın ne olduğunu bildiğimi sanıyordum.
Nedir aşk?
Bilmem.
Cefanın zatıdır.
Aşka ait olmayan her şeyi hor görmedir.
Korkunç bir şey.
Değil.
Bizi zaten korumuyor olan kalkanlarımızı kaldırmamızdır.
Reddedilebilme korkusuyla teslim olmaktır.
– Acıtır.
– Kalbimi hisset.
Yanında kendimi bir yetişkin gibi göremiyorum.
Dert çekmeden sana yakın olamam.
Marian! Kendi kaynağından bana bir referans mektubu alır mısın?
Tekrar kan verme işine gireceğim.
Bir üst düzey yiyecek karnesi lazım.
– Marmelat, ekmek, un.
– Bunları kime vereceksin ki?
Artık günah çıkarma sırası sende.
Hiç bir mucizeye tanık oldun mu?
Mucize diye bir şey yoktur diyeceksin, değil mi Marian?
Bir girdap içindesin sanki.
O iki dünya aynı ölçü birimiyle ölçülemez.
Biri diğerinin yansımasıdır ve sen de aynasın.
Ağzından ne çıkarsa çıksın saf birinin imanını görüyorum sende.
Beni yalnızca sen anlayabilirsin.
Şu anki mesleğimle kimseyi doyurmam mümkün değil.
Bir aile mi kurdun sen?
Evet.
Tanrı bahşetti.
Bize nasıl bulaştırdıklarının farkında mısın?
İçlerini kanla doldurup dışarı atıyorlar.
Açtıkları ufak yaralara kusuyor ardından da tıka basa emiyorlar.
Bu şekilde gitmesi mümkün değil.
Mümkün değil.
Kanunlar olmalı.
Tanrım.
Tanrı'ya yakarma zamanımız geldi.
Ülkenin bağrından bir çığlık yükselmeli.
Bunların anlamsızlaşması veya tarih olması için yakarışlar, dualar
– Ortaçağdan kalma cehaletle
– Sus artık Marian.

Bir anlamı yok.
Şu an yönetildiğimiz kanunlar yerleşirse önümüzdeki dönem umutsuzluk dönemi olacak.
Dünyanın bir zamanlar daha iyi bir yer olduğunu hatırlamak tüyler ürpertici.
Tekrar kan verme işine dönebilmen için sana referans mektubu vereceğim.
– Kiminle görüşeceksiniz?
– Birinci kattaki Bayan Wisniowska ile.
Sizinle görüşmeye geldim.
– İşler kötü gibi?
– Evet.
Kaç kişin bu işte çalışmak için çabaladığını biliyor musun?
Biliyorum.
Hafif bir sıcaklık onlara zarar vermez.
Aslına bakarsan ılık kanı severler.
Doktora vermen için bir not yazayım.
Eşinizin yazdığı kitabı yeni bitirdim.
Çok güzel bir kitap olduğunu kendisine iletebilirseniz sevinirim.
Güzel ve eski.
Uzun yıllar oldu.
Eşim vefat etti.
Hiç tifüsten ölen birini gördün mü?
Müsaade edin.
Sizi hasta olarak kaydedeceğim.
İlk iğneyi de şimdi yapacağım.
– 24 saat boyunca ateşiniz olacak.
– Biliyorum.
Üç gün sonra ikinci iğneyi olacaksınız.
Ardından da yasal olmayan gerçek aşıyı olacaksınız.
Teşekkür ederim.
Bir kadın ve bir çocuk için iki aşıya daha ihtiyacım var.
Buraya gelmeleri gerek.
Kan verenlerin aile bireyleri olarak bu hakka sahipler.
Tamam.
İyi sakla.
Profesörün özel stoğundan.
Teşekkür ederim.
Listeye kaydını yapın.
Bulabileceğin en iyi iş bu Michal.
En iyisi.
Artık gittiğinde yeri boş kalacak.
Kendisiyle bebeğine yiyecek getirdim.
İletebilir misin?
Onları senin eski odana yerleştirdim.
Evde de manastırda da başka müsait oda yoktu.
Orası hem kuru hem de sıcak.
Arayacak olurlarsa da orada bulunmaları zor olur.

Rahibe hanım, söyler misin
Beni kandırmadan açıklar mısın
Başıma gelenlerin bir anlamı var mı?
Benim kavrayamadığım bir anlamı var mı?
Eskiden insanlar neden ölürdü, bilir misin?
Açlıktan, soğuktan, beslenme yetersizliğinden.
Nasıl ölürlerdi, bilir misin?
Rahibe hanım, artık bir üst düzey yiyecek karnem var.
Sana un veririm, dilediğin gibi karnını doyurursun.
Hayır, verme.
Lütfen git Michal.
Rahibe hanım, onun Helena'ya benzerliğinin farkındasın değil mi?
Olmayan şeyleri bir tek sen görürsün.
Sana unla patates getirdim.
Artık düzgün beslenmen lazım.
Sana düzenli olarak yiyecek getireceğim.
İstersen yiyecekleri kapının önüne de bırakabilirim.
Aşı da getirdim.
Kanım eline bulaşmıştı.
Hastaydım.
Kanımda enfeksiyon vardı belki de.
Korktuğum için öyle davrandım.
Sorgulardan, dayak yemeden, dayanamamaktan korktum.
Aynı şeyler onun da başına gelebilir.
Bir süre sonra serbest bırakırlar.
Ne kadar sonra?
Kocanın kim olduğunu, neler yaptığını öğrenmek isterim.
Savaştan önce avukat olmak istiyordu.
Bir yıl belediyede kâtiplik yaptı.
Sonra yazmaya başladı.
Hamile kaldığımda da burada işe başladı.
– İşi iyi miydi?
– Geçimimizi sağlıyorduk.
Benim de bir karım ve oğlum vardı.
Biz de burada oturuyorduk.
Senden bir şey istesem?
Bebeğini biraz kucağıma alabilir miyim?
– Kimsin sen?
– Bir dönem benim evimde kaldın.
Bana edebiyat dersi verdin, ben de karşılığında para verdim.
Evet, hatırladım.
Sonra seninle değiş tokuş yapmaya başladık.
Hiç yoktan iyidir.
Seni tekrar burada görmek bana büyük acı veriyor.
Bu dünyada daha iyi şeyler yaşaman gerektiğini düşünüyorum.

Bir halı yalnızca bir nesnedir.

Bir biblo veya bir çift ayakkabı da öyle.

Nesnelerle ödeme yapmak istemediğini anladım.

Yaratıldığın şeylerle ödemek istiyordun.

Ya kendimi koruma olayını anlamamışsam?

Tanrı'yla eşit şartlarda konuşmak istiyorsun.

Bu mümkün değil.

O'na sessizce sorular sorman lazım.

Sana İncil'inden bir kehanet getirdim.

Yerini işaretledim ama sakın ben gitmeden okuma.

- Sana veda etmeye geldim.

- Veda mı?

- Evet Michal, ben gidiyorum.

- Hemen mi?

Nereye?

Alman varlıklı insanlara pasaport veriyor.

Bu sayede gizlice İsviçre'ye geçebiliyorsun.

Ama Kendimle anneme aldım ama her şeyimi burada bırakmam gerekiyor.

Bunlar çok da mühim değil Michal ama oğlumu burada bırakacak olmak

Her gece gizlice gelip onu ziyaret etmeye alışmıştım.

Seninle son kez konuşmak istedim ama bir şekilde üzerimize sessizlik çöktü.

Oğlumun, yolun sonunda beni beklediğine inanıyorum.

Tıpkı sevdiğin kadını tekrar bulman gerektiğine inandığım gibi.

Niye hâlâ maske takıyorsun?

Kendi yüzüme bakmaktan korktuğum için Michal.

Tam da yola çıkacağım zamanda rüzgârın beni bir mummuşum gibi söndürmesinden korktuğum için.

- Güle güle Bay Rozenkranc.

Tanrı'nın lütufları üzerine olsun.

**

"Gökte olağanüstü bir belirti güneşe sarınmış bir kadın göründü.

Ay ayaklarının altındaydı.

Kadın gebeydi.

Doğum sancıları içinde kıvranıyor, feryat ediyordu.

Ardından gökte başka bir belirti göründü.

Bir ejderha doğum yapmak üzere olan kadının önünde durdu kadın doğurur doğurmaz ejderha çocuğu yutacaktı.

Gökte savaş oldu.

Mikail'le melekleri ejderhayla savaştılar.

Bu büyük ejderha yeryüzüne kovuldu.

Yılanın önünden çöle, üç buçuk yıl besleneceği yere uçup kaçabilmesi için kadına büyük kartal kanatları verildi.

Ben de denizin kıyısında dikilip durdum.

" Sana geldim. Sana. Burada durma.

Gidip onlara yardım etmem lazım.

Kocan ne durumda?
Onu bir gün daha aldatsam beni sever miydin?
**
İnsanın ansızın bu kadar güçlü bir şekilde aşk ateşine tutulacağına hiç inanmazdım.
Hazırlıksız yakalandım.
Altı üstü bir öğrenciydim.
Benim çocuğum nasıldı baba?
Sakin miydi, neşeli miydi?
Helena ile çıktığımız dönemde bizimle sıralarda bekleyecek kadar büyük değildi.
Genelde sandalyenin kolunu eline tutturup, "Burada bekle. " derdim.
Saatler sonra döndüğümüzde hâlâ o halde bekliyor olurdu.
Düşünceler içinde.
Ne düşünürdü acaba?
Canını sıkma.
Ya şu adam?
Bana ondan hiç bahsetmedin.
Sanırım bitlere kan vermekten utanç duydu.
Aslında kimseyi sevmiyordu ve her şeyden çok nefret ettiği kişilere her gün kan vermek zorunda kaldı.
Daha sonra onu yalnızca bir kez gördüm.
O da pencereden.
Onu götürdüler.
Gözlerimle gördüm.
Kalabalık beni bir merdivende kıstırdı.
– İnsanları topladılar.
– Kimden bahsediyorsun?
Kocandan, kocandan!
– Geçerli belgeleri vardı ama.
– Belgelerini yırttığını gördüm.
– Neden acaba?
– Bilmiyorum.
Onu terk etmeni kaldıramadı belki de.
Belki de seni seviyordu, bana onun hakkında anlattıklarının hepsi de yalandı.
Buradan gitmemiz lazım.
Çocuğun bizim olduğunu da aklından hiç çıkarmamalısın.
Bizim! Öyleyse şu an bir kan verici işi boşta demektir.
Çocuğun yaşamasını istiyorsan bu işe derhal başlamalısın.
Derhal! Belgelerini neden yırttı acaba?
Artık bitlere de kan vermiyordu.

İşsiz bir şekilde aylak aylak sokaklarda dolaşmasını aç ve yarı çatlak görünüşünü anlayabiliyorum.

– Yani?
– Savaştan önce fizikçiymiş.
Belli ki yetenekli biriydi.
Karısını dövüyordu.
Kadını evden kovmuş.

Benden başka sığınacağı kimsesi yoktu.
Söylesene evladım, sence hangisi daha önemli?
Tüm olanaksızlıklara rağmen, bedensel hayvani arzularını karşılayarak, bu kadını doğurmaya iten kuvvet mi?
Bu kuvvet onun yanında bulunan, acı çeken, onu sevdiğini sanıp ona ihtiyaç duyan ve hatta kendisini terk edince gözünü kırpmadan ölümü seçen o adama kendini feda etmekten daha mı önemli?
Söylesene baba, sence hangisi daha önemli?
İnsanların kendilerini birbirlerine feda etmeleri mi yoksa paylaşıp saklamak istedikleri yaşanmışlıklar mı?
Saklamak mı?
Hiçbir şey saklanamaz Michal.
Dünya parçalandı, mahvoldu, yok oldu.
Bu çöküşü yöneten yeni düzeni kavramak ve kendini buna adapte etmek durumundasın.
Doğru ancak zalimce davranmanın nedeni de buydu işte.
Yaptığım her şeyin bedelini ödeyebilirim.
Hatta çocuğumuzun varoluşunun bile.
– Selam.
– Merhaba.
Günaydın.
Günaydın.
Günaydın.
10,000 Michal.
Güçlü ve sağlıklılar.
Onlara döngü tamamlanana kadar yarım saat süreyle kan vereceksin.
Ardından bunlara bağırsaklarında çoğalacak olan tifüs mikrobu enjekte edilecek.
Daha sonra da aşı elde etmek üzere bağırsakları özel bir işleme tabi tutulacak.
Bulabileceğin en iyi meslek bu.
Bu sayede sana, seni sınır dışı edilmeni tutuklanmanı ve aç kalmanı engelleyecek belgeler verilecek.
Tiksindirici bir iş ama.
Burada bulunan diğer insanlar da seninle aynı durumda.
Buraya gelemeseler hepsi mahvolacaktı.
O ne?
Bit dışkısı.
Her gün bakteri var mı diye ve kanından onlara hastalık bulaştı mı diye kontrol ediyorum.
Kaşınmamaya çalış.
Bu yüzden ölebilirler.
Adamın biri tüm kitaplarını satıyor.
Dün ikinci el kitap satan bir kitapçıda paha biçilmez kitaplar gördüm.
– Nietzsche, Céline, Spengler'in kitapları.
– Conrad yok muydu?
– Spengler okumak için çok geç.
– Bence kitap okumak için çok geç.
Ben de resim yönünden zengin çok güzel ansiklopediler gördüm.
– Kimse almak istemiyor mu peki?
– Alan biri çıkar.
– Sıkı şekilde kitap okuma vakti aslında.

– Yanlış.
Kitap okuyanlar yuhalanıyor.
Öyle düşünmüyorum.
Var olmayan insanların kaderi hiç şu andan daha önemli olmamıştı.
Balzac ölüm döşeğindeyken yanı başına kendi yarattığı bir doktoru çağırmıştı.
Proust da aynı durumdayken, ikincil karakterlerinden biri için tasalanmıştır.
Tırnağıyla değişiklikleri battaniyesine kazımıştı.
Onun için ölüm anında bunlar gerçeklerden daha önemliydi.
Ne Balzac ne de Proust açlıktan veya toplama kamplarında ölmedi ama.
İkisi de sokaklarda köpek sürüsü gibi itilip kakılmadı.
İşte senin yazdıklarının şaheser olmamasının nedeni budur.
İnsan yazamasa da çocuklarına ekmek götürmelidir Michal.
Saçmalıyorsun.
Bir şiir okusana Marian.
– Yaşamı senden iyi tanıyan yok.
– Şiir mi?
Benim değil de bir arkadaşın şiiri.
"Ay dönmüştü iki kez gümüş yüzünü
Çadırımı kurduğumda, çölün kumuna.
Karımın kucağında ağlayan bebek
Öldü artık, verilsin toprağa.
– Oğullar, kızlar–"
– Yeter! Lütfen konuşmayalım.
Çenenizle hasta edeceksiniz bitleri.
Bir terslik varsa aşıcılar ve kontroller sizleri bilgilendirir.
Bugün öyle bir ısırıyorlar ki sanki haftalardır aç kalmışlar.
Gördüğüm en kötü kan vericilersiniz.
Kimseye çaktırmadan kaşınıyor, hatta votka içiyorsunuz.
Bir oturumda en az bir litre kan kaybediyoruz.
Sus! Kan verme esnasında konuşulmayacak.
Çünkü bitler enfekte olabilirler.
Michal.
Profesörü nasıl götürmüşlerdi, hatırlıyor musun?
Çok sayıda insan kamyonlara bindirilip götürülmüştü.
Ama nereye?
Gördüğün gibi, önemli olan sadece bitler.
Çünkü seni hayatta tutuyorlar.
Onlara zarar vermemen lazım.
Onlar bağırsaklarında ölüm taşıyan anneleriniz sizler de kendi annelerinizi ölümle besleyen sütannelersiniz.
Süren doldu.
Artık çıkarabilirsin.
– Bu kadar geç saatte gelme.
– Yine de yapabilirim.
Nefes nefesesin, deli gibi de terlemişsin.
İşe tekrar başladım.

Buradaki herkese tifüs bulaştırabilirim.

– Hepsi aşılarını oldular.

– Nasıl?

Sizin aşılar doktorlara dağıtılıyor.

– O nasıl?

– İyi.

Kocasını yavaş yavaş aklından çıkarmaya başladı.

Rahibe hanım, bana onun buraya nasıl geldiğini hiç anlatmadın.

Rahibelerimizden biri onu yolda oyalanırken görmüş.

– Hangi rahibe?

– Hatırlamıyorum.

Peki onu neden benim eski odama yerleştirdin?

Anlatmayacak mısın?

“Yedi tası alan yedi melekten biri gelip benimle konuştu: ‘Gel!’ dedi.

‘Sana engin suların kenarında oturan büyük fahişenin çarptırılacağı cezayı göstereyim.

Yeryüzünde yaşayanlar onun fuhşunun şarabıyla sarhoş oldular.

‘ Bundan sonra melek beni Ruh’un yönetiminde çöle götürdü.

Orada yedi başlı, on boynuzlu, üzeri küfür niteliğinde adlarla kaplı kırmızı bir canavarın üstüne oturmuş bir kadın gördüm.

Kadın, mor ve kırmızı giysilere bürünmüş altınlar, değerli taşlar, incilerle süslenmişti.

Elinde iğrenç şeylerle fuhşunun çirkeflikleriyle dolu altın bir kâse vardı.

Alnına şu gizemli ad yazılmıştı:”

Beni kandırıyorsun.

Bitlere kan vermenin insanı ateşlendirdiğini biliyorsun.

Kendi kendime bir çıkış yolu bulamayacağımı biliyorsun.

Benden unutmamı, kendimi küçük düşürmemi ve “Tanrı’nın işine akıl ermez. ” dememi bekliyorsun.

Michal Ben senden sadece kurt…

– Kimi kurtarayım?

Onu mu?

Kendimi mi?

– Ruhunu.

Dediğim gibi aşı oldun mu?

Bu mesele çok önemli.

Sana yiyecek karnesi de getirdim.

– Bir şey mi oldu?

– Yarın sana enfekte olanlar bölümünden iş teklif edecekler.

– Daha iyi ve düzenli bir iş.

– Nereden biliyorsun?

Bunu daha önce hiç yapmadın.

– Bu iş sana uygun değildi.

– Bunu sana kız kardeşim mi söyledi?

Onu bulmam lazım.

Hapishaneye de bakacağım.

Artık dışarı yalnız başına çıkabilecek kadar güçlendim.

Hayır, ben her şeyi öğrenene kadar bir işe yaramaz.

Sana bakınca daha önce yaşadığım yanlış şeyleri tekrar en baştan yaşayabilecekmişim gibi geliyor.

Anlamlandıramadığım şeyler de dâhil.

Aşk habersizce kapımızı çalıp, kum taneleri gibi parmaklarımızın arasından kayıyor.

Belki de Belki de o zamanlar içimde aşk yoktu.

Maalesef sürekli tuhaf şartlarla yüzleşecek gibiyiz.

Tanrım.

Ey bağışlayan Tanrım.

Sen ki zayıflığımızdan ötürü günah işlediğimizi bilensin.

Sen ki felaket döneminde bizlere aşk derdi çektirirsin.

Sen ki bizlere hükmedensin.

Senin gazabında telef olmamıza müsaade etme.

Enfekte olmuş bitlere kan vermeyi ben istemedim.

Helena'nın kocasının başına gelenlerin aynısını yaşamaktan korktum.

Kötü biri olmak istemedim.

Ona bunu yapan bitler miydi, yoksa aralarındaki aşkın bitmesi miydi?

- Anlamadım?

- Onları bugün çok iyi besliyorum.

Ateş gibi olan kanımı çok seviyorlar.

Kafayı bulunca mest olup uykuya dalacaklar.

Ateşli kanın içinde kabarcıklar vardır.

Şampanya misali köpürür.

*

Üzgün gibisin?

Olan biteni anlayabildin mi?

Sırf sizin için yapıyorum.

Sürekli sizleri düşünüyorum.

Artık biz diye bir şey yok.

Süre doldu.

Kafesleri çıkarabilirsiniz.

Sen daha önce tifüse yakalanmışsın Michal.

Dolayısıyla bağışıklığın var.

Bulaşıcı hastalıklar bölümünde aşıcı ihtiyacı varmış.

Enfekte olan bitlere kan verirseniz bir üst düzey yiyecek karnesi alırsınız, düzenli maaşınız da artar.

İstersen hemen başlayabilirsin.

Ben de bir aile kuracağım Michal.

Senden daha da iyi, çok daha iyi.

Çok daha iyi.

Senin karnene karşılık yarın başlayabilirim.

Bolca kan var bende.

**

1918 yılından beri aynı aileyi üretiyoruz.

Orijinal üreme çiftinin ataları oluyorlar.

Onları yakından baktın mı?
Diğerlerine göre daha koyular.
Birkaç yıl önce diriliklerini kaybedince Habeş bitleriyle melezleştirildiler.
- Daha önce aşıcılık yaptın mı?
- Bu sürecin her aşamasında bulundum.
Ben daha altı haftadır buradayım.
Profesör, kocamı şeyden korumak için Poznan'dan buraya getirtti Ölümden.
Onları serbest bırakırsak açlıktan ölürler.
Bir serada beslenip, deney tüplerinde üretiliyorlar.
Tıpkı insanlar gibi kendilerini savunma içgüdülerini yitirmişler.
Çocuğunla aranda, temiz kan çeken bir pompa gibi davranıyorlar.
Benim artık çocuğum yok.
Özür dilerim.
Tekrar bir aile kurarsın diye düşünmüştüm.
Dokunma bana.
Artık enfekte olmuş bitlere kan veriyorsun.
- Ne olmuş?
Aşı vurulmadın mı sen?
- Yakana baksana Michal.
Bu bitleri bu kadar kırmızılaştıran şey kan değil, bakterilerdir.
Rickettsia bakterilerini kapar ve ateşe neden olurlar.
Bozayı Bozayı sana bir itirafta bulunmak istiyorum.
Beni yakalayacak olurlarsa herkesi ele veririm.
Kliniği yerle bir ederim.
Onlara burada, sınır dışı edilmesi gereken bilim adamlarının saklandığını, yazarların bitlere kan verdiğini anlatırım.
Bu işe ailemden gelen bir hazırlığım yok.
Atalarım düşünürdü, avukattı
Laboratuvardaki asistanlar burayı sabote etmeli.
Aşılar daha az etkili olmalı.
Durum bir neticeye ulaşıp kırılma noktasına gelmeli.
Öyle ki içimizde teslimiyete, rezilliğe dair tek bir emare kalmayana dek gerekirse toplu gözaltılar ve işkenceler de yapılmalı.
Belki de bu felaketler insanlara hayatlarının gerçek anlamını kavramaları için yollanıyor.
Birileri kalbinin derinliklerine girse ben de seninle titrerim.
Senden bir ricam olacak.
Bu akşam fırının orada bekle.
Birisinin idamı gerçekleştirilecek.
Sağ elinde bir gazete olsun.
Benim yerime oraya git.
- Bakar mısın?
- Konuştuğumuzu kimse görmemeli.
Gerçeği öğrenmeliyim ama.
İnsanları toplarlarken görmüştüm seni.
- Evraklarını yırtıp atmıştın.

– Ne o?
Hayatta olmama mı şaşırdın?
Kaçtım.
Öyle
Çok bir şey hatırlamıyorum.
Seni bırakıp gitmesinin nedeni sendin.
Bitlerin seni için için yiyip bitirdiğini söylemiş.
Ama hayır, öyle olamaz.
Sen daha önceden de böyle olmalısın.
Tüm bu olanların seni neden bir taşa çevirdiğini öğrenmek zorundayım.
Artık sana karşı kendimi suçlamıyorum.
Helena'ya selamlarımı ilet.
Helena öldü.
Oğlum da.
Başın sağ olsun.
**
Ne alırdınız?
Çay.
Kocam zorla Almanya'ya çalıştırılmaya götürüldü.
Treniniz saat kaçta?
Sabah erkenden.
Müsait oda var.
Biraz uyuyun isterseniz?
Ben sabaha kadar çalışıyorum zaten.
Işığı açmayın.
Teşekkür ederim.

İyi akşamlar.
Hazırlıklarımı burada yapacakmışım.
- Merhaba.
- Hoş geldin.
Kör, geldi.
Her şeyi öğrendik.
Zavallının hiçbir suçu yokmuş.
Onu hücreye götürüp dövmelerinin ardından şunu sormuş:
“Neden? ” Sık sık karısının adının Marta olduğunu söylemiş.
Böylesine dayağı kaldırabilecek kimse yoktur.
Dün hastaneye götürülüp 14 numaralı odaya yatırılmış.
Verdiğim emirle ulaştığım sonucun savunulacak bir tarafı olmayabilir.
Ancak yine de seni, beni ve bana inananları karanlıktan çıkaracak yolların ışıklarını yitirmemem gerekiyor.
Bu yüzden bu masum, lüzumsuz adamı tıpkı senin benim gibi ama elinde silahı olmayan bu adamı bu pısırık adamı kurtarabilirdik.
Bu görevi ifa edecek bir grubumuz var.
Alman üniformaları, silahlar ve bir de araba ayarlayacağız.
Onu gören tek kişi sen olduğun için sabah saat 6’da burada olmanı istiyorum.
Sana nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum.
Gerek yok.
Gördüğün gibi, hakkımda askeri dava açılmış olması bu konuyla ilgisiz diyemeyiz.
Ancak şaşkın bir haldeyim.
Bilemiyorum.
Benim için gerçekten zor.

Sen ve senin gibiler karşısında kendimi savunmak isterdim.
Bozayı sana imreniyorum.
Odanın eşyalarını yeniledim.
Beğendin mi?
Sana söyleyeceklerim var.
– Haberler iyi mi?
– Evet.
Kocan hastanedeymiş.
Adresini biliyorum.
Büyük ihtimal yarın çıkacakmış.
Çıkacak mıymış?
Evet.
Elimde sargı bezi var.
Yarana pansuman yapayım.
Gerek yok.
Ben iyiyim.
Bazı çok kötü şeyler işittim.
Çoğundan da bir şey anlamadım.
Bu pisliğin içinde debelenmemizi istemiyorum.
– Jan'dan bir çocuğun olsun istemiş miydin?
– Hayır.
Evet.
Seni kandıramam.
İstemiştim.
Bu odadan nefret ediyorum.
Daha farklı bir yerde olsaydık keşke.
Ama maalesef senin ihtiyaçlarını karşılayamam.
Artık hayatta kalmak bile çok zor.
Uğruna yaşayacak kimsemiz yoksa yaşamış sayılmayız zaten.
Böylesine bir zamanda insan çocuk yapmamalı.
Eğer aşka çok değer veriliyorsa henüz doğmamış bir çocuk en önemli şey haline gelir.
Buraya gelmemen lazım.
İkinizin de birbirinize bu kadar benzediğinizi görmeni istemiyorum.
Her şey aynı mekânda, aynı sözcüklerle gerçekleşiyor.
Hayır, sözcükler hep yenidir.
– Seni tekrardan buluyorum.
– Evet, başkalarının içinde.
Seni terk eden ben, seninle tekrardan barışıyorum.

Rahibe hanım.

– Siz oraya gitmek zorunda değilsiniz.

– Gitmek istiyorum ama.

Neden?

Çünkü kardeşim, bu sayede bir soru sorup aynı zamanda cevabına da ulaşabilirim.

Gittiler.

Etraf ne kadar da sessiz.

– Gitmem lazım.

– Nereye?

– Zorundayım.

– Bitlere kan vermek için henüz çok erken.

– Babamın yanına uğrayacağım.

– Yalan söylüyorsun.

– Bitlere kan verdikten sonra geleceğim.

– Gitmene izin vermiyorum!

– Geç kalmamam lazım.

– Beş dakika daha kal.

– O niye?

– Bilmem.

İçimden geldi.

– Deli misin?

– Deliyim, deliyim! Gitme oraya.

Dikkatli ol.

Tuzak kurmuşlar.

Baba, buraya bıraktığım palto nerede?

Yaşadığın sürece buraya gelip eşyalarını bırakabilirsin.

Kendi eşyalarını da bu gereksiz şeylerin arasına bırak.

Kuşaklar boyu yangınlardan kıtlık, istila ve savaşlardan arta kaldı bunlar.

Bütün bu eşyalar, kitaplar, resimler sensin.

Baksana, soldan profilini annenden sağdan profilini de babandan almışsın.
Hayatta olduğun sürece buraya gelip gidebilirsin.
Bu paltoyu buraya bırakarak seni tehlikeye attım baba.
Kusuruma bakma.
Gittikçe daha da dibe batacağız.
Deden ömrünün yarısını kendi topraklarında zamanını ölçen hayali bir saatin tik taklarını dinleyerek geçirdi.
Mülayim dönemlerin mülayim insanlarıydık.
Oysa şimdi Bir şey değişmedi ki baba.
Paltonda kan var.
Senin tarafında olup yaptıklarını anlamaya çalışıyorum.
Yapmam gereken şeyleri kendim yapmam gerekiyor baba.
Paltonda bir tabanca var.
Kendi çocuğunun kan kaybetmesinin ne demek olduğunu bilebilseydin keşke.
Biliyorum baba.
Gayet iyi biliyorum.
Mutsuz olan onlar, bizler değiliz.
Birlikte bir şeyler çalalım.
Olmaz.
Sana da, karına da, çocuğuna da lanet olsun.
– Hepiniz beni terk ettiniz.
– Kızını da alıp götürdüler baba.
Şu bitleri gittiğin her yere götürüyorsun oğlum.

İNCİL: VAHİY:BÖLÜM 9

1 Beşinci melek borazanını çaldı. Gökten yere düşmüş bir yıldız gördüm. Dipsiz derinliklere açılan kuyunun anahtarı ona verildi.
2 Dipsiz derinliklerin kuyusunu açınca, kuyudan büyük bir ocağın dumanı gibi bir duman çıktı. Kuyunun dumanından güneş ve hava karardı.
3 Dumanın içinden yeryüzüne çekirgeler yağdı. Bunlara yeryüzündeki akreplerin gücüne benzer bir güç verilmişti.
4 Çekirgelere yeryüzündeki otlara, herhangi bir bitki ya da ağaca değil de, yalnız alınlarında Tanrı'nın mührü bulunmayan insanlara zarar vermeleri söylendi.
5 Bu insanları öldürmelerine değil, beş ay süreyle işkence etmelerine izin verildi. Yaptıkları işkence akrebin insanı soktuğu zaman verdiği acıya benziyordu.
6 O günlerde insanlar ölümü arayacak, ama bulamayacaklar. Ölümü özleyecekler, ama ölüm onlardan kaçacak.
7 Çekirgelerin görünümü, savaşa hazırlanmış atlara benziyordu. Başlarında altın taçlara benzer başlıklar vardı. Yüzleri insan yüzleri gibiydi.
8 Saçları kadın saçına, dişleri aslan dişine benziyordu.
9 Demir zırhlara benzer göğüs zırhları vardı. Kanatlarının sesi savaşa koşan çok sayıda atlı arabanın sesine benziyordu.
10 Akrebinkine benzer kuyrukları ve iğneleri vardı. Kuyruklarında, insanlara beş ay zarar verecek güce sahiptiler.
11 Başlarında kral olarak dipsiz derinliklerin meleği vardı. Bu meleğin İbranice* adı Avaddon, Grekçe adıysa Apolyon'dur.
12 Birinci "vay" geçti, işte bundan sonra iki "vay" daha geliyor.

13 Altıncı melek borazanını çaldı. Tanrı'nın önündeki altın sunağın dört boynuzundan gelen bir ses işittim.
14 Ses, elinde borazan olan altıncı meleğe, "Büyük Fırat Irmağı'nın yanında bağlı duran dört meleği çöz" dedi.
15 Tam o saat, o gün, o ay, o yıl için hazır tutulan dört melek, insanların üçte birini öldürmek üzere çözüldü.
16 Atlı ordularının sayısı iki yüz milyondu, sayılarını duydum.
17 Görümümde atları ve binicilerini gördüm. Ateş, gökyakut ve kükürt renginde göğüs zırhları kuşanmışlardı. Atların başları aslan başına benziyordu. Ağızlarından ateş, duman, kükürt fışkırıyordu.
18 İnsanların üçte biri bunların ağzından fışkıran ateş, duman ve kükürtten, bu üç beladan öldü.
19 Atların gücü ağızlarında ve kuyruklarındadır. Yılanı andıran kuyruklarının başıyla zarar verirler.
20 Geriye kalan insanlar, yani bu belalardan ölmemiş olanlar, kendi elleriyle yaptıkları putlardan dönüp tövbe etmediler. Cinlere ve göremeyen, işitemeyen, yürüyemeyen altın, gümüş, tunç, taş, tahta putlara tapmaktan vazgeçmediler.
21 Adam öldürmekten, büyü, fuhuş, hırsızlık yapmaktan da tövbe etmediler.

TO METEORO VİMA TOU PELARGOU /Leyleğin Geciken Adımı (1991)

Mülteci Dramı

143 dk

Yönetmen: Theodoros Angelopoulos

Senaryo: Theodoros Angelopoulos, Tonino Guerra, Petros Markaris

Ülke: Fransa, İtalya, Yunanistan, İsviçre

Tür: Dram, Romantik

Vizyon Tarihi:13 Eylül 1991 (Kanada)

Dil: Fransızca, İngilizce, Yunanca

Müzik: Eleni Karaindrou

Çekim Yeri: Florina, Macedonia, Greece

Kelimeler: sınır, politikacı, mülteci, ilk görüşte aşk, minimalizm,

Nam–ı Diğer: The Suspended Step of the Stork

Oyuncular: Marcello Mastroianni , ‚Jeanne Moreau , Gregory Patrikareas ,Ilias Logothetis , Dora Hrisikou

Devam Filmleri

1991 – Leyleğin Geciken Adımı (1,216)7.7

1995 – Ulysses'in Bakışı (4,522)7.6

1998 – Sonsuzluk ve Bir Gün (6,371)7.8

Özet

Yunanistan sınırında, sürekli bir mülteci akımının olduğu bir bölgede geçen film, yörede bulunan bir gazetecinin mülteciler arasında tanıdık bir yüz görmesi üzerine yaptığı araştırmayı anlatıyor. Psikolojik derinliği ve Angelopoulos'a özgü anlatımıyla öne çıkan film etkileyici bir politik drama

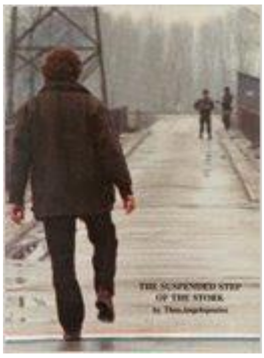
Hakkında

birgaripvampir.blogspot.com

Güneş yüzü görmeyecek denli hüzünlü filmlerin yönetmeni Angelopoulos'u ise filmografisi açısından erişilmez bir yere koymak durumundayım. Kendi ifadesiyle ile bir melankoliktir. Fazla zorluk çekmeden iddia edebilirim ki, Angelopoulos halen yapıtlarının ele aldığı konular ve sinematografik estetiği itibariyle nefes almayı sürdüren en önemli yönetmendir. Tarkovsky üzerine söylediklerimi aşağı yukarı onun için de tekrarlayabilirim. Onun sineması da izleyiciyi izleme esnasında filmin sorunsalı ile haşır neşir olmaya davet etmektedir.

Örneğin To Vlemma tou Odyssea'da Tuna nehri boyunca Lenin'in heybetli bir heykelinin taşındığı çok uzun bir sekans vardır ve o dakikalar boyunca sürekli heykeli ve arada bir de kıyıdan nehre dönüp istavroz çıkaran insanları izlersiniz. Bu bir cenaze törenidir şüphesiz ve komünizmin ölümü teması bundan daha estetik bir şekilde anlatılamazdı. Çekim bütün

ağırlığı içinde, sizi tarih ve değişen durum üzerine tefekküre çağırır, bunun için zaman ve imkân sağlar.

Angelopoulos'un çekim teknikleri onun yönetmenliğini farklı bir konuma yerleştiriyor. Stüdyo çekimi içermeyen, ağır, akıcı, kesintisiz ve dairesel kamera hareketlerinden, tamamen uzak çekimlerden kurulmuş ve montaja ihtiyaç duymayan filmler yapmaktadır ısrarla. Her sahne için sadece bir tek doğru açı olduğunu düşünür. Aşırı titizdir, öyle ki, Harvey Keitel, ona, "Senin bir plan çekim için harcadığın zamanda, Tarantino filmini çoktan çekip bitirirdi" diyecektir.

Filmleri genellikle karakterlerin epik bir tarzda içe ve dışa doğru kat ettikleri yollar ve aşılamayan, yahut aşılan ama hep bir yenisi ile karşılaşılan sınırlar üzerinedir. Karakterlerinden biri, **"Sınırı geçtik ama hep oradayız, evimize varana dek daha kaç sınır geçeceğiz?"** der. Sınır ve sürgün kavramları Angelopoulos'un sinemasının merkezini tutuyor desek yeridir. **Yine Meteoro vima tou pelargou(Leyleğin Havada Kalan Adımı) adlı filminde, komutan Yunanistan ve Arnavutluk arasındaki sınır çizgisinde dikilir, karşıda Arnavut nöbetçiler tetiktedirler, bir ayağını havaya kaldırır ve der ki: Bir adım daha atarsam, başka bir yerde olurum... ya da ölürüm. Angelopoulos'a göre sınırlar ortadan kaldırılması gereken kötülüklerdir.**

Leyleğin Havada Kalan Adımı'nı düşününce hemen zihnimde sınırdaki düğün sekansı beliriyor. Seyredenler varsa mutlaka hak vereceklerdir; bir şiirin en yoğun bölümü gibidir. Evet, Tarkovsky ya da Angelopoulos gibi isimler sadece birer sinema yönetmeni değil, şairdirler. Çünkü iyi bir sinema filmi bir şiir gibidir ve bu isimlerin bir şairden tek farkları eserlerini hazırlarken kullandıkları araçlardır: Kalem yerine kamerayı, kâğıt yerini selüloid film şeritlerini, kelimeler yerine görüntüleri kullanmaktadırlar. İmgeleri bütünüyle çözümlenip rasyonel bir dile çevrilemez ve oradan da yazıya dökülemez. Rusya'da Tarkovsky çizgisini sürdüren Sokurov'un Mat i Syn(Ana ve Oğul) adlı yapıtını hatırlayabiliriz belki. Nasıl anlatabilirsiniz o filmi, kelimeler yetersizliklerini itiraf edip tüyüyorken?

Erişim:
http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:UfdKSkRVm9sJ:birgaripvampir.blogspot.com/2008/05/hzne-ve-baka-pek-ok-eye-dair.html+&cd=5&hl=tr&ct=clnk&gl=tr

Film Alt Yazısı

Görevim için sınıra giderken Pire'de meydana gelen olayı düşünüyordum.

Yunanlı yetkililerin politik sığınma hakkı vermediği Asyalıların denizde yüzen cesetleri.

Yunan Bandıralı "Okyanus Kuşu"nun güvertesinden suya atlayarak ölmeye karar vermeleri Pasifik'i geçerken cesetlerinin bulunması.

Biri nasıl gider?

Niye?

Nereye gitmek için?

Eski unutulmuş mısrada olduğu gibi mi? "

"Ve bir sefer vaktinin daha geldiğini unutma "

"Rüzgâr gözlerini uzaklara sürükler"

Nasılsınız teğmen?

İyiyim, teşekkürler albay.

Er Kouvopoulous, Michail.

Benim korktuğum sınır değil ama yanlış bir hareket ölümle sonuçlanabilir.
Burada zaman geçmez
Sadece, geceleri nehrin gürlemesinden korkarım.
Sınırları bilir misin?
Bu mavi çizgide Yunanistan bitiyor.
Bir adım daha atarsam "Başka bir yerde" olurum veya ölürüm.

Bunu işittin mi?

Hayır.

Benimle gel."

"Aşk dolunaydır "

"Beni çıldırtıyor "

"Ve seni düşlüyorum Seni üçüncü defadır yakalıyorum.

Bir daha olursa seni tutuklarım.

Anladın mı?

Geçen sene, nehirde yüzen bir sigara paketi yüzünden ateş açıldı ve on kişi öldü.

Ticaretin nasıl yapıldığını görüyot musun?

Bunları hiçbir şey durduramıyor.

Yürü!

Bas git!

- Nasılsın evlat.

- Sağ ol.

Yayladaki karla kaplı küçük köyü görüyor musun?

Orası sınıra en yakın köy.

Bölge halkı oraya "Bekleme odası" diyor.

Neden?

Yıllar önce köyün terk edilmiş bir bölgesinde kimi komşulardan, kimileri farklı ülkelerden mülteciler kalırdı.

Erkekler, kadınlar, çocuklar Türkler, Kürtler, Lehler Romanyalılar, Arnavutlar, İranlılar iltica etmek için sınırı geçenler.

Yunan Hükümeti onları bu çeyrek bölgeye yerleştirdi ama zamanla sayıları o kadar arttı ki bütün köyü kapladılar.

Hepsi "Başka bir yere" gitmek için kâğıtlarını beklediler.

Ve bu "Başka bir yer"in anlamı onlar için farklıydı.

Efsanevi

Neredeydin?

Marketi arıyordum.

Beraber misiniz?

Seni bir yerden tanıyorum Seni televizyonda mı görmüştüm?

Evet.

Değil mi?

Bir Bir Bir Üç İki Yedi Yedi Yedi Dokuz Sıkıcı bir gündü.

Soğuk ve nemli.

Bir an için güneş kararsızca açtı!

Sonra hava yine kapandı.

Kayıtta mısın?

Bir Kürt: Kimyasal silahlar ve baskılar yüzünden ülkemizi terk ettik.

Yunan-Türk sınırına geldiğimizde Meriç Nehri'ne yakın bir yerde, beş gün beş gece aç kaldık.

Bir Arnavut: Sınırı geçtikten sonra gerçek işkence başladı.

Ölümü ardımda bıraktığımı biliyordum ve özgürlüğe doğru yürüyordum

Hayatımda hiç koşmadığım kadar hızlı koştum Taşlara ve yabani çalılara takılarak yuvarlandım.

Hala ellerimde ve ayaklarımda çürükler var.

Sesler duydum ve askerler zannederek korktum.

Bir İranlı: Ayın ölmesini isteyeceğimi hiç zannetmezdim.

Ama hatırlıyorum da o an, ayın ölmesini diledim.

Ortaya çıkmasını, ışıklarının bana ihanet etmesini istemedim, beni yakalayacaklardı.

Belki de ölüm korkusuydu.

Geçmeyi başaramasaydım belki ardımda bıraktığım yolla beni bekleyen ölüm eşanlamlı olacaktı.

Niye tekrar oynatıyorsun?

Bu adamı bir yerden hatırlıyorum.

Ne olmuş yani?

Boşver, sen devam et.

Ben fotoğraf arşivine bakacağım.

İşin bittiğinde aynı görüntüye dön lütfen.

E Bölgesinin kalan fotoğrafları burada.

– Başka bir şey var mı?

– Hayır.

Üzgünüm ama bir türlü Yunanca öğrenemedim.

İngilizce konuşabilir miyiz?

Olur.

Ama çok vaktim yok.

Sizi rahatsız ettiğim için özür dilerim.

Ama işimin gereği.

Bir sigara alabilir miyim lütfen?

Teşekkürler.

Konu eski kocanız hakkında.

Onun hakkında bulabileceğim bütün bilgilerle ilgileniyorum.

Kaybolması hakkında.

Artık hiçbir anlamı yok.

Bir politikacının ortadan kaybolmasına her gün rastlamıyoruz.

Özellikle de bu şekilde olmasına.

Birden, ortada hiçbir sebep yokken ayağa kalktı ve meclis salonunu terk etti.

Peki neden şimdi?

Bunca yıldan sonra, geçmişte kaldı.

Artık yeni bir hayatım var.

Benden ne istiyorsunuz?

Karanlıkta kalan çok şey var.

40 gün sonra geri döndü.

Hiçbir şey hatırlayamadığını söyledi.

Anlatmam gereken her şeyi o zamanlar polise anlattım.

Bana yardım etmeyi reddetseniz bile yine de devam edeceğim.

Kitabı için bir ödül kazanmıştı."Yüzyılın Sonundaki Umutsuzluk" için.

Affedersiniz, kocam beni arıyordur.

Bu akşamki programımızda Üç büyük partinin liderleri ilk kez kamera karşısında bir araya gelecekler.

Burada bir değişiklik yapalım Tüm cümleyi bir arada söylemeyi deneyeceğim.

Bu akşamki programımızda Üç büyük partinin liderleri ilk kez kamera karşısında bir araya gelecekler."Yüzyılın Sonundaki Umutsuzluk." Önsöz yerine.

Neden bu satırların 31 Aralık 1999'da yazıldığını farz etmiyoruz.

Burada kanal logosu için ara verelim veya sesle devam edelim veya kanal logosu için durabiliriz veya müzik ya da ne olursa değil mi?

Kanal logosu Tekrar Lütfen sessiz olun!

Bir İki Üç Hala burada mısın?

Patron burada mı?

Politik liderleri memnun etmeye çalışıyor.

Gidelim.

Her şey hazır.

Başlayabiliriz.

Seni arıyordum.

Bir kaç gün daha ekibe ihtiyacım olacak.

Bakarız.

Önemli bir noktaya geldim.

Çok önemli.

Neden karanlıkta oturuyorsun?

Bugün on saat boyunca prova yaptım Bitmiş vaziyetteyim.

Hiç böylesini görmemiştim.

Sonra müziği bir türlü tutturamadık.

Yine mi gidiyorsun?

Kitabın sonunu bir dinle.

Bir soru.

Kolektif bir rüyanın gerçeğe dönüşmesi için kullanmamız gereken anahtar kelimeler nelerdir?

Girebilir miyim?

Kasetçalarınız var mı?

Ondan aldığım son mesaj buydu.

Telesekreterimde bulmuştum.

İkinci kez gidişinden üç gün sonra."

"Sağlığını ve mutluluğunu diliyorum."

"Ama bu yolculuğunda sana katılamayacağım, "

"ben sadece bir ziyaretçiyim."

"Dokunduğum her şey beni yaralıyor.

Onun sesi olduğuna eminim."

"Ayrıca bu bana ait değil."

""Bu benim" diyecek birisi daima olacaktır.

Seni aşağıda bekliyoruz."

"Bir seferinde küstahça söylediğim gibi, "Benim bir şeyim yok." "

"Artık hiçin, hiç demek olduğunu öğrendim.

Bunu ödünç alabilir miyim?

İlk gidişinden sonra geri döndüğünde, her zamanki hayatımıza geri döndük.

Bir yabancı gibiydi.

Dalgındı O kadar ümitsizdim ki.

Yolculuğunu hatırlamasını istedim.

Meclis salonundan sonrasını hatırlamaya çalıştı.

Benimle tartışmadı.

Kabul etti.

Kim gelmiş?

Affedersiniz!

Seni ararım, tamam mı?

Bir yılbaşı zamanına yakın düzenlenmemiş bir dükkan vitrinini önünde durmuştu.

Neye baktığını bilmiyordum.

Üç bilge adama mı yoksa kutsal yıldıza mı?

Sokak boyunca yürüdü.

Orada durdu ve bekledi.

Sonra şehir dışına giden bir otobüse bindi.

Tüm yolculuk boyunca pencereden baktı.

Başka birisine dönüştüğünü görebiliyordum.

Yavaş yavaş.

Orada olmadıklarını farz edin.

Bir oda tuttu.

Yedi numara.

Odasına çıktı.

Kapıyı açtı.

Böyle bir ışıkta, böyle bir gündü.

Abajurdan gelen yumuşak ışıklar hariç.

O gece seviştik.

Vahşice, sessizce, birbirimizi tanımıyormuş gibi.

İki yabancı gibi.

İlk kez bir sinemanın karanlığında tanışmışlar gibi.

Sabah uyandığımda gitmişti.

Bir daha asla geri dönmedi.

Onunla beraberken öyle acı çektim ki.

Nefes alamadım, kaybolmuştum.

Saklı bir yarası vardı.

Bunu benimle paylaşmamasına dayanamıyordum.

Beni nerdeyse çıldırtıyordu.

Sık sık rüyasında öldüğünü görüyordu.

Hayır, hayır, yapmayın.

Bütün bunlar faydasız.

Öldü.

Ne zaman veya nerede bilmiyorum.

Ama öldü.

İlk seferinde kaybolduktan sonra insanlar beni Yunanistan'ın farklı yerlerinden aradılar.

Onu gördüklerini iddia ettiler.

Bir keresinde tren istasyonunda, bir keresinde de mezarlığın önünde çiçek satarken.

Birisi onu inşaatta çalışırken görmüş.

Birisi de Ptolemaida'da fabrikada çalışırken gördüğünü bildirdi.

Bir kadın, onu bir meydanda oturup sigara içerken görmüş.

Başkaları da dini bir törende yağmur duası ederken görmüşler.

Bazen orada, bazen burada.

Ama hep kuzeye gidiyormuş.

– İşi mahvettik.

– Şimdi ne olacak?

Devam edeceğiz.

Daha sonra defalarca kendime sordum

Şehir mi bahaneydi kendisi mi?

Yüzü tuhaf bir sebatla karanlıktan sıyrıldı.

Birisi nasıl gider?

Niye?

Nereye gitmek için?

Günaydın.

Geçen gün patates satan yaşlı adamı arıyorum.

Ne dememi istiyorsun Kimden bahsettiğimi anladın mı?

Arnavutluktan gelen bir mülteci olduğunu duymuştum.

Mülteciler bölümünde yaşıyordu.

İki güne bir gelip bana patates satardı.

Tüm bildiğim bu.

Neden hepsinin toplandığı kahveye gidip sormuyorsun?

– Hangi kahve?

– Şuradaki.

Biz yerlilerin onlarla pek işi olmaz.

Şu tarafta.

Son zamanlarda beladan uzak kalamıyorsun.

Ne olmuş?

Neden gitmiş?

Neden birisi her şeyini bırakıp gider ki?

Eğer aradığını kişi oysa tabii.

Bekleyin.

Konumuz ne?

Neden gittiğinden veya o olup olmadığından?

– Hadi bilardo oynayalım.

– Adamımsın!

– Gidelim.

– Nereye?

Bir yer buluruz.

– Geliyor musun?

– Sonra buluşuruz.

Ne istiyorsun?

Burada ne işin var?

Affedersiniz

Bana Yunan asıllı mültecilerin burada kaldıkları söylenmişti.

Birisi hakkında bilgi edinmek istiyordum.

Anlıyor musunuz?

Bekliyoruz.

Tamam, geliyorum.

Nerdeyse gün doğacak.

Bana başka birisinin ismiyle seslendin.

Kim o?

Yine mi bağırdım?

Gitmeliyim.

Gitmeliyim.

Sırılsıklam oldum ve kayboldum.

Sizi rahatsız etmek istemem.

Ekmeği getirdim.

Bu havada şart değildi.

Ayakkabılarını çıkart.

Biraz saman getir.

> Bu bitkiler sessizliği severler.
> Karanlıkta doğup büyürler.

Bana bir uçurtma hikâyesi anlatacağına söz vermiştin.

– Şu anda mı?

– Evet.

Biraz daha saman getir.

Dünya güneşe çok yakınlaşıp da yanmaya başlayacağı zaman

Gezegenimizdeki insanların gitmeleri gerekecek.

Ve tarihe "Büyük Göç" diye geçecek olan bu olay böylece başlayacak.

İnsanlar olabilecek her şekilde evlerini terk edecekler Hep beraber Büyük Sahra'da toplanacaklar.

> Orada bir çocuk uçurtma uçuracak
> Gökyüzünde, çok yükseklerde.

Ve yaşlısı genci bütün insanlar İpin ucuna yapışacaklar Ve bütün insanlık uzaya yükselecek Başka bir gezegen arayacaklar.

Kimisi bir bitkiyi kucaklayacak, kimisi bir gülfidanını Bir avuç tohumu, yeni doğmuş bir yavru hayvanı.

Kimileri de insanlar tarafından yazılmış şiir kitapları taşıyacaklar.

Çok uzun bir yolculuk olacak.

Peki yolculuk nasıl sona erecek?

Mülteciler istedikleri bir ismi alacaklar.

Çoğunun belgeleri yok.

Kim kimdir kanıtlamak zor.

Kamptaki topal köpeği hatırlıyor musun?

Her yere peşimden geliyor.

Sahibi olacak köylü bir şarkıcı kadına âşık olup delirdi.

Köpeğinin bacağını kesti ve kulübesini ateşe verdi sonra da içeriye dalıp bir meşale gibi tutuştu.

Zavallı köpek üç gün boyunca inleyerek kulübenin önünde bekledi.

Bir numara.

> Tanrı'nın unuttuğu ülkenin bu bölümü sanki farklı bir boyutta yer alıyor.

Yalnızlık Belirsizlik Sürekli bir tehdit hissi.

İnsanlar deliriyorlar.

Gece çöküyordu.

Sonra mültecilerin bölgesinde donmuş gecede alevlerin önünde ateş yakan ve bağıran çocukların seslerini duydum.

> Bilmiyordum
> Bilmiyordum
> O zamanlar anlayamamıştım.
> Sen umutsuz birisin!

Gelsene.

Merhaba!

– Günaydın.

– İyi akşamlar demek istedin her halde.

Dimitris seni arıyordu.

Dün ortalarda yoktun.

Ne oldu?

Moralin mi bozuk?

Karısını aradım.

İlk trenle geliyor.

Doğrudan kalbine!

Bahsi arttıralım mı?

Tamamdır.

Yeni oyun!

Maria Eleni Beni bekle!

Neden benimle konuşmuyorsunuz lan?

Ananıza, avradınıza mı küfrettim?

Lan buraya geldiğiniz zaman yatacak yeriniz yoktu, Sizi odalarıma koydum, size iş buldum.

Şimdi bana karşı çıkıyorsunuz, lan!

Kes lan sesini!

Orospu çocuğu!

Hain!

Ben hain değilim!

Ben hain değilim!

Ben hain değilim!

Kan!

Kan!

Bir doktor bulun!

Çabuk!

Hadi bakalım yatağına!

İyi geceler!

Annem sınırı geçerken öldü.

Babam bu gece geç kaldı.

Yine mi kayboldun?

Sırtım ağrıyor Donuyorum.

Bütün gün telefon direğinin tepesinde kuş gibi oturdum.

Sınır boyunca fırtına yüzünden telefon hatları kesilmiş.

Bazılarımız onarmak için tüm gece çalışacaklar.

Yemek ister misin baba?

Evimiz, senin de evin!

Evimiz!

> Sınırı geçtik ama hala buradayız.
> Evimize varabilmek için daha kaç tane sınırı geçmeliyiz?

Bizimle yemek ister misin?

Geç oldu.

Beni bekliyorlar.

İyi geceler.

Gazeteciyim.

Ne oldu?

Karışıklık!

Anladıysam Tanrı cezamı versin.

> Özgür olabilmek için sınırı geçtiler
> Ve buraya, bu bok çukuruna geldiler
> Yeni sınırlar çizildi, dünyayı küçülttüler.

Hiç konuşmazlar

Sessizlik kanunu

Olay Hıristiyanlarla Müslümanlar arasında mı veya Kürtlerle Türkler arasında mı veya kendi dedikleri gibi devrimcilerle "fırsatçılar" arasında mı kimse bilmez.

Aşağıya indirin.

Geldiğiniz için teşekkürler.

Geçen akşam bir şey oldu.

Kötü bir olay gerçekleşti.

Lütfen.

Yedi numara.

Nerede?

Geçtiğimiz gün öğlen Marketin yanında patates satıyordu.

Yarın görüşürüz öyleyse.

Sonunda bazı bilgiler buldum.

Aradığın kişi polise teslim olmuş on sekiz ay önce Arnavutluktan gelen diğer mültecilerle beraber politik sığınma talebi istemiş.

Adı ne?

Bana söylediğin isme hiç benzemiyor.

- Politik sığınma mı?

- Ne yapabilirsin ki?

Seni rahatsız ediyor, değil mi?

Arkadaşlarını görmüyor musun?

Emir yüksekten geldi.

Geri dönüyoruz.

Genel müdür bizzat aradı.

- Ne zaman?

- Az önce.

Olmaz!

Buraya öylesine mi geldik biz?

Kendin ara konuş!

Nehirdeki buluşmayı çekmeyecek misin?

Ne buluşması?

Yöneticiler delirecekler!

Pekâlâ.

Bakalım onunla ne yapabileceğiz.

Ona açıklamadın mı?

Ben trajik bir karakterim!

Sınırı korumam için para ödüyorlar.

Karım Atina'da ve kızımın da Londra'da okuyor olması lazım.

Çingeneler!

Beni yarın nereye yollarlar Tanrı bilir.

Ne alırdınız?

Disiplini gördün mü?

Eski Arnavutluk askeridir.

Bana konuyu anlattı.

İnanılmaz bir hikâye.

Bu riske değer.

Bu kadın için yarın da kalırız ve nehirdeki buluşmadan sonra Atina'ya döneriz.

Daha iyi misin?

Bizimle geleceksin, değil mi?

İyi bir çocuktur.

Resmi olarak bir şey bilmiyorum.

İyi vakit geçirmiyoruz diyemeyiz.

Yara izine bakalım.

Utandın mı?

Yara izini göster!

Yakından bak.

Irkımızı korumak için.

Biz henüz beşikteyken annelerimiz bıçakla yaparlar.

Buradaki bütün Yunan çocuklarında vardır.

Irkı korumak için.

- Ne alırsınız?

- Bardak getir!

İki tane!

Umarım çok bekletmemişimdir.

Günaydın.

Normalde hep bu saatte gelir ama Bugün emin değilim.

Polis kontrolü yüzünden gelemeyebilir.

Bir sigara alabilir miyim lütfen?

Geliyor.

O değil.

Ünlü politikacının kayboluşu hala gündemini koruyor.

Fransız eşinin ve polisin arama çalışmaları devam ediyor.

Bu arada, kaybolmasına yönelik getirilen açıklamaların hiç birisi resmiyet kazanmadı.

Yazar olarak kazandığı ünü çoktan Yunan sınırlarının ötesine geçti.

Özel hayatında mutlu olduğu biliniyordu ve parlak bir politik geleceği vardı.

Cuntanın yıkılmasından sonra kurulan Ulusal Birlikte vekillik ve bakanlık görevlerinde yer aldı, Yunan politikasının yeniden dirilişinde umut vaat eden simalardan birisiydi.

Yine de 1980 yılında basılan kitabı, "Yüzyılın Sonundaki Umutsuzluk" bir rahatsızlık yaratmıştı.

Günümüzde uluslararası alandaki olaylar çalışmasını haklı çıkartır nitelikte.

Ama duruma getirmiş olduğu eleştiri bütün politik partilerden tepki almasına neden olmuştu.

Ama ilk gidişinden hemen önce çekilmiş şu görüntülere bir bakalım.

O gece parlamento salonu doluydu, ve çok önemli bir politik açıklama yapması bekleniyordu.

Başbakan da aralarında olmak üzere bütün politik liderler oradaydı."

> "Kimi zamanlar vardır ki, "
> "yağmurun sesindeki müziği duyabilmek için "
> "sessiz olmak gerekir."

"Beni bağışlayın.

Sessiz olun lütfen!

Basın.

Kazanacağız!

Kazanacağız!

Kazanacağız!

Tanrı aşkına benden ne istiyorsun? "

"Sağlığını ve mutluluğunu diliyorum."

"Ama bu yolculuğunda sana katılamayacağım, "

"ben sadece bir ziyaretçiyim."

"Dokunduğum her şey beni yaralıyor."

"Ayrıca bu bana ait değil."

""Bu benim" diyecek birisi daima olacaktır."

"Bir seferinde küstahça söylediğim gibi, "Benim bir şeyim yok."

"Artık hiçin, hiç demek olduğunu öğrendim."

> "Bir ismimiz bile yok."
> "Her seferinde ödünç almak zorunda kalıyoruz."

"Bana bakabileceğim bir yer ver."

"Beni denizde unut."

"Sağlığını ve mutluluğunu diliyorum.

Kaçtı.

> Yolculuk
> Dokunduğum her şey beni yaralıyor Bir ismin bile yok

İyi akşamlar albay.

Şarap getir Olması gerektiği gibi!

Cimrilik etme!

Buraya hiç geldiniz mi?

Geldin mi?

Her şey hazır.

Nehirdeki buluşma yarın gerçekleşecek.

Filme almamıza izin vermeleri kolay olmadı.

Israr ettim ve tüm sorumluluğu üzerime aldım.

Bundan sonra hemen Atina'ya döneceğiz, söz.

İyi geceler.

Bir de düğün olacak biliyor musun?

Duyuyor musun?

Kutlama başlamış bile.

Düşününce inanılmaz geliyor.

> İkiye bölünmüş bir köy.
> Yarısı Arnavutlukta, yarısı burada.
> Bütün tehlikeye rağmen yılda bir kez gizlice sınırı geçip buluşuyorlar.
> Adamlarım sık sık nehirde ceset buluyorlar.

İşte gelin!

Seni uyarmadığımı söyleyemezsin.

> Buradaki insanlar çıldırmış durumdalar.
> Buradaki olayların başka bir boyuttan olduğunu söylemiştim.
> Sınırlar, kısıtlamalar onları çıldırtıyor!

İç!

Sarhoşlara saygı duyarım!

Gideceksin ve konuşabileceğim kimsem kalmayacak.

Birliğe geri dönmem gerekiyor.

İyi geceler.

Tek bildiğim

Hislerini önemsemeden

Başkalarını filme çekmek.

Kocam ve ben beraber büyüdük.

Aynı ırktanız.

Eliyle beni tuttuğunu hissedebiliyorum.

Bir gece nehri geçecek ve beni almaya gelecek.

İlk kez böyle hissediyorum.

Ben de.

Çok canım yanıyor.

Benim de Çok.

Anlayamıyorum.

Nehri duyuyor musun?

İşitiyor musun?

Her gece böyle gürler.

Gürler ve çağırır.

Anlayamıyorum.

Beni merak etme.

Mutluyum.

Bu saatte burada ne işin var?

- Günaydın.

- Günaydın.

Bizimle beraber yeni yılı kutlamaya mı geldin?

Bu sabah her şey sakin görünüyor.

Tıpkı ilk gün gibi.

Sınır, nehir, sessizlik.

Bir adım daha atarsam

Bir adım daha atarsam

Sabah erken saatlerde bir köy korucusu nehir kıyısında görmüş.

Nehre bakıyormuş.

Bir bavul taşıyormuş.

Korucu ona seslenmiş ama duymamış.

Korucu endişelenmiş ve polise haber vermiş.

Polisin söylediğine göre aynı sırada

Şehirde bir kadın da onu görmüş.

Otobüs durağında bekliyormuş.

Kadın da bir bavul taşıdığını anımsıyor.

Yanında bir grup mülteciyle sınır boyundaki telefon kablolarını onarıyorlarmış.

Son tanıklık.

Sınırda gözden kaybolmuş.

Polis bu iddiaların hiç birisini doğrulayamadı.

Aradığın adam bu muydu bilmiyorum.

Artık önemi yok Gördüm.

Gördün mü?

Ona ekmek getirmek için sınır yoluna çıktım ve gördüm.

Suya doğru yürüdü, elinde de bir valiz vardı.

Yürüdü, yürüdü

Sınır çizgisini geçti ve kayboldu.

Uçurtma hikâyesini bitiremedi.

Belki senin bitirmeni istemiştir.

Hoşça kal.

Neden bu anın 31 Aralık 1999 olduğunu   farz edemiyoruz?

YİNE BU YIL ADA SENSİZ İÇİME HİÇ SİNMEDİ

Yine bu yıl ada sensiz içime hiç sinmedi
Dilde yalnız dolaştım hep gözyaşlarım dinmedi
Bende şaştım nasıl oldu yüreğime inmedi
Dilde yalnız dolaştım hep göz yaşlarım dinmedi

https://youtu.be/8ZTAqkDg7j0

Beste: Osman Nihat Akın
Güfte: Osman Nihat Akın
Makam: Nihâvend
Usûl: Curcuna Not: Osman Nihat Akın bu eseri her yıl gittiği Büyükada'da ziyaret ettiği can dostu Ahmet Refik Altınay'ın ölümü üzerine yazmıştır.

MASCULİN FÉMİNİN /Erkek, Dişi (1966)

110 dk

Yönetmen: Jean-Luc Godard

Senaryo: Guy de Maupassant, Jean-Luc Godard

Ülke: Fransa, İsveç

Tür: Dram, Romantik

Vizyon Tarihi: 22 Mart 1966 (Fransa)

Dil: Fransızca, İsveççe, İngilizce

Müzik:Jean-Jacques Debout

Nam-ı Diğer: Masculin Féminin | Masculin Féminin | Masculine, Feminine: In 15 Acts

Oyuncular: Jean-Pierre Léaud, Chantal Goya, Marlène Jobert, Michel Debord, Catherine-Isabelle Duport

İngilizce altyazıdan çeviri: M. Akif Berber

Özet

Godard'ın filmleri arasında çok önemli bir yere sahip olan Erkek ve Dişi, politikayla ilgilenen genç bir erkek ile pop müzikten başka birşeyle ilgilenmeyen genç bir kadın arasındaki çekingen ilişkiyi anlatır ve her ikisi açısından da cinselliği sorgular. Film bu sorunu, erkeğin ikilemi olarak ele alır. Paul, parti politikasının erkeksi dünyası ile pop kültürü ve tüketimin dişi dünyası arasında sıkışıp kalmıştır. Bu iki dünyanın olumlu yönlerini birleştirme çabası içindedir...

Paul askerliği bitince, Paris'e döner. Yeni tanıştığı Madeleine ona çalıştığı dergide bir iş bulur. Madeleine şarkıcı olmak istemektedir. Paul ve arkadaşları ise zamanlarının çoğunu, politikayla ilgilenerek geçirirler. Dünyanın bir çok bölgesindeki siyasi olayları takip etmektedirler. Paul kaldığı evden çıkarılınca, Madeleine'in yanına taşınır.

Erkek, Dişi (1966) incelemesi

neco_z (02 Haziran 2012)

Neredeyse hiçbir şey, Jean-Luc Godard'ın kariyerinin başından itibaren tüm filmlerindeki klasik diyaloglara benzemez; karakterlerin karşılıklı şakalaşmaları, röportaj ya da sorgulama şeklini alır. Masculin, feminin'in (Erkek - Dişi) çekildiği dönemde, bu artık sıkı sıkıya uyulan bir ilke olmuştu, insanların birbirleriyle sadece pop-sınavlar, saldırgan sorgulamalar ya da "şöhret isimlerin" analizleri aracılığıyla konuşabildiği duygusu filme bir soğukluk katar. Ayrıca Godard'ın bu tür atışmaları açık bir röportaj tarzında filme alması, siyah-beyaz filmlerinin en coşkusuz örneğini ortaya koyarken karakterlerinin varoluşsal hücrelerinde yalnızlıklarını artırır.

Godard, bu filmi, o zamanki genç izleyicilerini hayal kırıklığına uğratma pahasına, hiçbir duygu paylaşımı taşımayan sosyolojik bir sorgulama olarak tasarladı.

Cinsiyet rolleriyle ilgili görüşü, insanlardan nefret etme sınırındadır:

Kızlar, çekici ama boş tavşan kızlar, geleceğin pop starları, tüketim odaklı bir toplumun oyuncakları; erkeklerse yapmacık, çapkın ve özenti isyancılardır ve ifade ettikleri tüm idealleri, yakın ilişkileri kadar boş ve geçici görünür.

Godard, bu filmde, Jean Eustache'ın La Maman et La Putain'inden (Anne ve Fahişe, 1973) önce davranmıştır.

Yine de geriye dokunaklı bir şeyler, Godard şiirselliğinin geçici tortuları kalır:

Toplumsal kargaşanın içinde, Jean-Pierre Leaud'nun delici gözlerindeki ölümsüz ifade ve filmlerde donup kalmış ruhsal düşünceleri aracılığıyla kendini gösteren kişisel bir hayal dünyası ve bir yalnızlık melankolisi vardır.

MASCULİN FEMİNİN HAKKINDA

http://www.filmloverss.com

Sinemanın politik bir bilinçlenme aygıtı olarak kullanılmaya başlanması; Sovyet Rusya'da Lenin tarafından keşfi ve Eisenstein'ın ellerinde bir bilinçlendirme aracına dönüşmesine dayanır.

Sinema her bakımdan bir "görmeyi öğrenme" sanatıdır.

Jean Luc Godard, bu politik bilinçlenmeyi kendi sinemasında -özellikle Dziga Vertov Grubu sonrası- en üst düzeyde kullanır.

"Godard'ın Sinemasal Manifestosu"

Fransız Yeni Dalga akımının en önemli temsilcilerinden biri olan Godard, senaryosunda Maupassant'ın iki ayrı öyküsünden esinlendiği ve sinemasal manifestosundan esintiler taşıyan Masculin Feminin filminin alt metninde, kadın-erkek ilişkisi kanalından kapitalizmin ve sosyalizmin bağlarını sorguluyor.

Godard'ın Dziga Vertov'un "yapılandırmacı ve idealist" tarzına yönelmeden önce yönettiği son filmlerinden olan Masculin Feminin için etkili bir pre-Vertov filmi diyebiliriz.

Filmin ana karakterlerinden Madeleine'in Fransa'ya giren kapitalist zihniyeti, Paul'un ise antikapitalist direnişi temsil ettiği düşünülebilir.

Filmin genel karakter profilinin -yardımcı karakterler dahil- bu bağlamda kurulduğunu görmek de mümkün. Kadın karakterler salt egosal ihtiyaçları doğrultusunda yaşayan, bir takım kavramlara inanan ancak bu kavramların ne olduğunu sorgulamayan, "tüketim ürünü insan"lar yani Coca-Cola çocukları; erkek karakterler ise radikal politikaya ilgi duyan, insan odaklı, felsefeyi ve sorgulama etkinliğini seven Marx'ın çocukları olarak izleyicinin karşısına çıkıyor.

Bunun yanı sıra; özellikle görsel haz ve bedeni içinde barındıran tiyatro ve sinemanın, toplumsal cinsiyetini analiz etmek adına ideolojinin normal, kabul edilebilir hatta kaçınılmaz yönlerinin kadın ve erkek üzerinden tekrar tekrar vurgulanması, tanınanı tanıdık olmaktan çıkarma amacında olan Brechtyen bir anlatıyı da akla getiriyor. Bu iki olasılık da çoğul okumalara açık ve değişken söylemlerdir. Bu bağlamda Godard, izleyicisine verdiği didaktik ideolojiden kaçış için aralık bir kapı bırakmıştır.

Belli bir dünya görüşü olan, sorgulayan, araştıran ve baş kaldıran erkek karakterlerin sosyalizmden bihaber, Amerikan rüyasında yaşayan, içine çekildiği dünyayı sorgulamadan kabul eden ve en önemlisi bir kapitalizm eleştirisi olan kadınlarla neden bir arada olma ihtiyacı duyduğu da ayrıca sorgulanmalıdır. Kurulan metafor üzerinden sosyalizm kapitalizme, kapitalizm de sosyalizme muhtaçtır denilebilir mi?

"İyinin var olması, kötünün yeryüzünden silinmemesine bağlıdır" düşüncesiyle paralel bir felsefe olarak mı incelenmelidir; yoksa bundan öte midir?

Bir bakıma dünya üzerinde tarihsel sürecin de beraberinde getirdiği bir birikimle her ne kadar farklı statülerde görülse de iyice iç içe geçmiş olan kadın ve erkek rolleri, sosyalizm ve kapitalizm için de aynıdır denilebilir. Diğer bir deyişle, Godard'ın kapitalizme karşıtlığı elbette ki sinemasının da Hollywood karşıtlığını doğurmuştur. Ancak bu karşıt görüşü Amerika'dan bağımsız, salt bir biçimde seyirciye sunmak elbette ki zor olacaktır. Aslında Amerika yoksa, Godard sineması da güç kaybeder.

Fransız Yeni Dalga ve Masculin Feminin

Brecht'in tiyatro kuramı incelendiğinde genel olarak izleyiciyi pasifize etmekten kaçınma ve aktif bir konuma çekme eyleminin varlığından söz edebiliriz. Brechtyen kurama göre izleyici, tiyatroyu/filmi "ve" bağlacıyla izlemek yerine "ama" bağlacıyla izlemelidir. Yabancılaştırma efekti, kullanılan yazılar ve çeşitli görsellerle desteklenmelidir. Diyalog tekrarlarına sıkça başvurulur.

Fransız Yeni Dalga sineması Brecht'in tiyatro kuramından hareketle Aristotelyen anlatı biçimine sergiledikleri "karşı" duruşla sinema çevrelerinden -içinde bulundukları dönem dahil -bugüne dek devam eden bir süreç içerisinde takdir toplamış; izleyiciyi metinler arası okuma yapmaya teşvik etmiş ve böylece iki ayrı izleyici kitlesi oluşturmuştur: Klasik Hollywood anlatı tarzında katarsis yaşamaya meyilli, olay odaklı izleyici kitlesi ve olayların "ne"liğini ve "niçin"ini sorgulayan, 'bir süreç olarak' insanı inceleyen izleyici kitlesi. İkinci kategoride yer alan seyirci için de, tamamen bağımsız bir sorgulamadan söz etmek zor olacaktır. Elbette, bu sorgulama da belli bir yönlendirmeye tabidir. Bu yönlendirmenin bahsi geçen filmde nasıl kullanıldığını inceleyelim.

Masculin Feminin adlı yapımda Brechtyen tiyatro kuramının yabancılaştırma, gestus vb. yöntemsel tekniklerinin Godard'ın diğer filmlerine oranla daha az kullanıldığı görülse de, izleyiciyi filmin dışına itmeye yetecek ölçüde yabancılaştırma efekti kullanıldığı söylenebilir. Tekrarlanan diyaloglar, filmin çekildiği ve montajlandığı vurgusu, oyuncuların deneyimli kişilerden seçilmemesi -hatta filmin girişinde kafe sahnesinde otururken gördüğümüz Madeleine karakteri, o sırada Godard ile görüşmeye gelen Chantal Goya'nın filme başlandığından habersiz halinin izleyiciye bir yansımasıdır-, kafede Brigitte Bardot'nun bir senaryo üzerine çalışıyor olması üzerinden Pierrot Le Fou filmine gönderme yapılması, yabancılaştırma efektinin film içinden seçilip çıkarılan belli başlı örnekleri olarak görülebilir.

Fransız Yeni Dalga filmlerinin önemli özelliklerinden sayılabilecek mekan kullanımları da filmde başvurulan teknikler arasındadır. Kameranın omuza alınması yönetmenlere daha geniş çalışma alanlarının kapılarını aralar. Setler stüdyolardan sokaklara, kafelere taşınmıştır. Masculin Feminin'de de karakterlerin sokaklarda ve kafelerde fazlasıyla vakit geçirdiğini görebiliriz.

Klasik Hollywood anlatısında seyircinin algısını bozma endişesi duyan yönetmenlerin her kamera açısını dikkatle çalışması ve sese büyük bir önem vermesine bir tepki olarak Godard, bilinçli bir şekilde duyulamayan diyaloglar -baskın dış ses kullanımı-, kadrajın yarısında kalan ya da yüzü bir dolap kapağı yüzünden görünmeyen karakterler yaratarak sinemanın, egemen kültürün dayatmalarının dışına çıkabileceğini izleyiciye mükemmel bir şekilde kanıtlamıştır.

Nevrotik Topluma Sosyolojik Gözlem

İnsan üzerine yeni ontolojik yaklaşımlara ihtiyaç duyan izleyicinin imdadına yetişen Godard, A Bout de Souffle ve Pierrot Le Fou'dan itibaren yeni felsefesini ilan etmeye başlamıştır. Olaylarına ve karakterlerine alıştırıldığımız Aristotelyen anlatının aksine Godard filmleri; günlük hayatta insanın başına gelebilecek sıradan karşıdan karşıya geçişler, kitap okumalar, yollarda dolaşmalar, ayaküstü sevişmeler, aniden intihar eden insanlar, polislerden görülen şiddet gibi her türlü olayın oluşturduğu gündelik bir yanılsama yaratma dürtüsüyle gün yüzüne çıkan bir sosyolojik gözlem niteliği taşırlar.

Hastalıklı toplumun yarattığı hastalıklı bireyler ya da hastalıklı bireylerin yarattığı hastalıklı toplumlar, gözlem için geniş bir mecra sunsa da Godard bununla yetinmeyip Paul karakterine filmde de yaptırdığı sosyolojik gözlem ve anketlerle izleyiciyi de kendi yöntemine ortak ediyor. Godard, izleyiciyle kafede tartıştığı sevgilisini/kocasını vuran kadın ve sokak ortasında kendini yakan adam tasvirleriyle hastalıklı toplumun bireylerini karşı karşıya getiriyor.

"Bir Tüketim Ürünüyle Konuşma" başlıklı sahnede Paul, Elsa'ya bir dizi soru yöneltmektedir ve Fransa'yı ele geçirmekte olan kapitalist düzenin insanları neye dönüştürdüğü/dönüştüreceği üzerine sert bir vurgu yapmaktadır. Elsa güzellik, moda, cinsellik üzerine fikir sahibiyken Vietnam'da olan bitenlerden habersizdir ve bu konularda kendisine yöneltilen soruları saçma ve gereksiz bulur. (Güzelliğiyle ön planda olan kadınların film boyunca sorulara tabi tutulması, bu soruların kim tarafından sorulduğunu incelememizi gerektiriyor. Karşısındakine gülümseyerek bakan arzu timsali kadınların daima bilgili erkekler tarafından sorgulanıyor olması salt kapitalizmden çok kadınlara yapılan bir eleştiridir aynı zamanda.) Emperyalizmin insanlara ne yaptığını kapı deliğinden seyirciye gözetleme imkanı sunan Godard, kullandığı yöntemle yarattığı etkiyi ikiye katlamaktadır. **"Bize bir televizyon verin, bir de araba; özgürlüğümüzü elimizden alabilirsiniz"** repliği, tüketimin toplumda nelere mal olduğunun bilinçli bir çıkarımıdır denilebilir.

Özetle; Masculin Feminin gerek beklenenin dışındaki sonu, gerek ölümlerin, cinayetlerin alışılmışın dışında normalize edilmesi, gerekse izleyiciyi karakterlerle bağ kurmaktan men etmesiyle Fransız Yeni Dalga akımının başarısına katkıda bulunan bir Jean-Luc Godard filmidir. Masculin Feminin, klasik Hollywood anlatı yapısından sıkılan izleyiciye, kadın ve erkeğin varoluşu üzerinden sosyalizm ve kapitalizme dair sorular sordurtabilen oldukça başarılı bir film olarak değerlendirilebilir.

Erişim: http://www.filmloverss.com/masculin-feminin/

Film Metni

"Hiçbir zaman değmez gözler, gözlere.

Ne de bir iz yaşamdan.

Sükûnet.

Boşluk.

Hararet.

Işık, sönüyor.

Bu hudutsuz hikâyenin hiçbir yerinde günden güne çekilen tekdüzelikten, ve yorucu hamallıktan bahsedilmez.

Marsilyalı bu isimsiz genç saatlerce konuşuyor başkalarıyla.

Hayatı paylaşıyor yalnız kalma imkânı yokmuşçasına.

Ve hiçbir iz yok.

" Bir sıcak çikolata.

Pardon.

İsminiz, Madeleine Zimmer mi?

Evet.

Niçin sordunuz?

Tanışıyor muyuz?

Sizi daha önce burada görmüştüm de.

Doğrudur.

Şey, bir arkadaşım, Robert Poicard sizin de tanıdığınız birini tanıyormuş.

Dumas adında biri.

Ah, evet.

Marcel.

Kapı! Arkadaşım, Dumas'ın bana bir iş bulabileceğini söylemişti.

Dergide mi?

Dergide mi çalışıyor?

Bilmiyordum.

Eğer Marcel Dumas'dan bahsediyorsak, evet öyle.

Evet?

Siz de mi dergide çalışıyorsunuz?

Fotoğraf bölümündeydim eskiden, artık çalışmıyorum.

Albüm çıkarmaya çalışıyorum.

İş mi arıyorsunuz?

Tam olarak sayılmaz, ama hazır askerliğim de yeni bitmişken.

Nasıldı, zevkli miydi?

Hayatınızın 16 ayı geçiyor.

rahatlık olmadan, para olmadan, aşk olmadan ve boş zaman olmadan.

Bir nevi, modern yaşam gibi diyebiliriz.

Günün her saati, küstah otoriteye boyun eğmek ve 16 aylık bir debelenme, bu genç Fransız göreceli bir özgürlük kazanmak zorundaydı otoriteye karşı kültürle olan tüm bağları da koparılmışken.

Bu bir kölelik yaşamı olabilirdi çünkü askeriye ile sanayi sektörü çok benzerdir ikisi de, para ve emirlerle yürütülür.

Pek zevkli değilmiş sanırım! Daha önceden bir işiniz yok muydu?

Pek sayılmaz.

Zaten yeni bir başlangıç da fena olmaz.

Bazen, aleyhte şartlarda çalışmak zorunda kalırım.

Mesele şu an, Neft Kimyasal'da çalışıyorum.

Hiç duymadım?

Citroën fabrikasının yakınındaki büyük beyaz bina.

Orada birkaç iyi insanla tanıştım.

Paris'in işçi sınıfı, ekseriyetle iyi insanlardır.

Muhabbeti severler.

Belki de haddinden fazla severler.

Partiye zarar veren şey, bu olsa gerek.

Çok parti üyesi var ama bunların çok azı gerçek devrimci.

Bunun sebebi de çalışma şartları.

Hiç mola yok.

Yöneticiler, üretimi artırmak için böyle yapıyorlar.

Böylece işçinin kendine ayıracak zamanı olmuyor.

Böylece yaşamları da; "çalış, ye, uyu ve yine çalış" döngüsünden çıkamıyor.

Dayanılmaz bir durum.

Marcel ile burada buluşacaktık biraz sonra.

Arkadaşınızın adı neydi?

Seni orospu! Hakaretlerinden bıktım! Bunun sorumlusu ben değilim.

Sen sadece hakaretten anlarsın.

Ne istediğinden haberin mi var sanki.

Var, merak etme.

Patrick'i bırak! O benimle kalacak! Git kendine başka kadın bul! Kapı! Kapı!

- Günaydın.

- Günaydın.

Selam.

Nasıl gidiyor?

- Feci.

Ne oldu, sorun nedir?

Saat 10:00'a kadar, işler feciydi diyorum.

Bir espresso.

Saat 10:05 oldu.

Gerçekten mi?

O hâlde her şey çok güzel.

Hâlâ gece vardiyasında mısın?

Gazete okumuyor musun sen?

Grevdeyiz.

Devlet bu kez boyun eğecek.

Yani, öyle umuyorum.

Komünist Sendika da grev diyor mu peki?

Evet anti-Komünist Sendika ile birlikte.

Peki o şerefsizler ne diyormuş?

Bilirsin işte.

Evet, hatırladım.

Katoliklerin dediklerinin aynısı.

Ha unutmadan, imzala şunu.

"Aşağıda imzası bulunan bizler, Rio de Janeiro'daki yedi sanatçının sadece, devlet politikalarına karşı çıkıyorlar diye tutuklanmalarını ve mahpus edilmelerini ki bu durum, Brezilya'da sıkça yaşanmaktadır ifade özgürlüğünü ihlâl etmek olarak görüyoruz ve o sekiz mahkûmun hemen salıverilmelerini talep ediyoruz."

Aynısı geçen hafta Madrid içindi.

Sonraki neresi olacak?

Atina, Bağdat, Lizbon.

Ne kadar kazanıyorsun bu aralar?

- 60.

İNSAN EMEĞİ

- Devrime yardımı bırakma.

ÖLÜ ŞEYLERE HAYAT VERİR

Odayı sordun mu?

Sana söyleyecektim.

Ben yokum o işte.

Hâlâ arabanda mı uyuyorsun?

Evet.

Hâlâ Soissons'da yaşıyorum.

Dündü ya da evvelki gündü, Place Clichy'de sana seslendim.

Görmedin mi beni?

Gördüm de, yanımda kuzenim vardı.

Sık sık görüşüyor musunuz?

Zor iş, biliyorsun.

Seninkini tekrar gördün mü peki?

Kimi, Madeleine'i mi?

Ne benimkisi, unuttum gitti.

Yani yatmadınız öyle mi?

- Stadyum?

- Şehrin diğer ucunda, beyefendi.

Stadyum?

Şehrin diğer ucunda, beyefendi.

Teşekkürler.

Ne yaptın şimdi?

- Kendimi o adamın yerine koydum.

- Yani?

Yanisi yok işte.

Ee?

Derler ya, "Kendini onun yerine koy." Saçma bir laf işte.

İzle.

- Biraz şeker alabilir miyim bayan?

- Tabii.

Teşekkürler.

Fena değil.

Göğüsleri mi?

Bir de ben deneyeyim.

– Biraz şeker alabilir miyim bayan?

– Tabii.

Teşekkürler.

Ee?

Harika.

Gitmem lâzım.

Cuma günü görüşürüz.

Tamamdır.

Paris'de bugün.

Genç kızların hayalini kurduğu şey ne?

İyi de hangi genç kızlar?

İşte canları çıktığı için aşka vakit ayıramayan montaj bandı kontrolörleri mi mesela?

18 yaşında, nehrin sağındaki otellerde fahişelik yapmaya başlayan manikürcü kızlar mı yoksa?

Yahut, burjuva ebeveynleri kendilerini hapsettikleri için, sadece Bergson ve Sartre'yi bilen zengin liseli kızlar mı?

"Fransız kadını" diye bir tip çıkaramazsın ki.

– Nasılsın?

– İyidir.

Marcel, işlerin yolunda olduğunu söyledi.

Evet.

Maaş işini konuştunuz mu?

Salı günü bakacağız o işe.

Bugün ayın 23'ü, biliyor musun?

Evet.

Ne oldu ki?

23'ü önemli bir gün falan mı?

Ayın 23'ünde, "Seninle çıkarım" demiştin.

Öyle bir şey demedim.

Öyle bir şey demedim.

Berbat bir yalancısın.

Değilim.

O "Haha" neden?

Bilmem.

Yalan söylemez misin yani?

Hiç mi?

Eh, bazen olur ama öyle alışkanlık hâlinde değil.

Neden ki?

Arada sırada yalan söylüyorum sana.

Bana mı?

Bana neden yalan söyleyesin ki?

Tipin değilim diye mi?

Hayır, ondan değil.

Sence burnum çok mu büyük?

Hiç de bile.

Bunu duyduğuma sevindim.

Neden benimle çıkmak istiyorsun bu akşam?

Çünkü güzelsin.

Hem de romantizm olur.

Bende sevdiğin, başka bir özelliğim yok mu yani?

Tabii var.

Her şeyin.

Mesela?

Saçların, gözlerin, burnun, ağzın, ellerin.

Peki; bu çıkmak, yatmak anlamına da mı geliyor?

Kesin bir cevap istiyorum.

Cevap versene.

Kaç yaşındasın?

21.

Anne baban yaşıyor mu?

Evet, sağlar.

Peki onları ziyaret eder misin?

Arada sırada.

Kızlarla çok sık görüşür müsün?

Arada sırada.

Seninle yatmak istiyorum.

Ya sen?

Bilmem, hiç düşünmedim.

Şimdi düşünsen?

Neden, "Ayın 23'ünde çıkarız" dedin?

Yalan söyledim.

Neden yalan söyledin?

Sana inanmıştım.

Bu doğru değil, biliyorum ama

– Paul, kızlarla sık sık görüşür müsün?

Evet dedim ya.

Ne tür kızlarla peki?

– Beğendiğim kızlarla.

– Benim gibilerle mi?

Evet.

Hiç, bir fahişeyle beraber oldun mu mesela?

Evet, oldum.

Ama onları sevdiğim söylenemez.

Hep, hüzünlüler ve soğuklar.

– Detaylara girme istersen.

– Bir şey kastetmemiştim.

Neden anlatıyorsun ki bana?

Özel bir sebebi yok.

Nasıl hissettiğimi sana göstermek için.

Akşamları, yalnızken ne yaparsın?

Mesela bu akşam.

Ne yapacaksın?

Bu akşam

– Dergi için fotoğraf seçeceğim.

– Gerçekten mi?

– Evet.

Ne tür fotoğraflar?

Moda çekimleri.

Ama sen, albüm çıkarmaya çalıştığını söylememiş miydin moda çekimleri nereden çıktı?

İkisini birden de yapabilirim ya.

Moda fotoğraflarıyla ilgileniyorum.

Seçiyorum, sınıflandırıyorum.

– Kendi fotoğrafın da var mı?

– Hayır, hiç yok.

Bu akşam birisiyle mi randevulaştın?

Dün akşam yanında bir adam gördüm.

Uzun boyluydu.

Çok uzun.

Aslında o, tesadüfiydi diyebiliriz.

Gerçekten mi?

İnanmıyorum.

– Cidden.

– İnanmıyorum.

Nereye gittiniz peki?

Kafeye gittik, o kadar.

Ne hakkında konuştunuz?

Albümüm hakkında.

Eğer bir yerlere gidersek, ısrarcı olacağımdan mı korkuyorsun?

Benimle çıkmamanın sebebi bu mu?

Evet, olabilir.

Peki bundan neden korkuyorsun ki?

Çok güzelsin.

Rahatsız oluyorum.

Göğüslerin çok güzel mesela.

Mühim bir şeydir bu.

Gözlerime baksana.

Gözlerime baktığında ne görüyorsun?

Bak.

- Hiçbirşey.

Nasıl hiçbirşey?

Bir şeyler düşünüyorsundur elbet.

Düşünmeden duramayız ki.

Şimdi, bakmanı istiyorum.

- Bakıyorum.

- Tamam.

Ne düşünüyorsun?

Şey - Senin için en önemli şey nedir?

En önemli şey mi?

Daha önce hiç sohbet etmedik ve ilk sohbetimizde, garip garip sorular soruyorsun.

Bence çok normal bir soruydu.

- Tabii.

- Haydi ama.

Cevaplasana.

Aşk, sanırım.

Tuhaf.

"Kendim" demedim.

Garip mi geliyor?

Senin için en mühim şey, yine sen değil misindir?

Bir bakıma öyledir.

Anlatsana, neden öyledir?

Varsındır olarak, yaşayarak, kendi gözlerinle görerek kendi ağzınla konuşup, kendi beyninle düşünerek.

İnsanlar yalnız yaşayabilirler mi?

Sürekli yalnız?

Sanmam.

Hayır, yaşayamazlar.

Dediğim gibi: Duygularımız olmadan yaşayamayız.

Kendimize katlanamaz, intihar ederdik.

Gözlerime bak.

"Sana bir gün aşık olacağım" deseydim sana, mutlu olur muydun?

Elbette olurdum.

Zaman değişti.

Artık devir, James Bond ve Vietnam devriydi.

Yaklaşan Aralık seçimleri, Fransa'daki sol görüşlüleri ümitlendirmişti.

İki gün önce 21 yaşına girdim.

Robert ve ben Paris'te civara posterler asıyorduk.

Madeleine ile ilişkimiz iyice alevleniyordu.

Beni Elizabeth'le tanıştırdı.

Robert, Catherine'den hoşlanıyordu ki o da muhtemelen bakireydi ama bir devrimci olma potansiyeline sahipti.

- Merhaba.

- Merhaba.

- Vietnam'ı haklıyorsunuz ha?

- Hı hı.

- Bol bol komünist öldürüyorsunuzdur?

- Hı hı.

Tüm ülkeyi napalmle yakmak.

Muazzam olmalı! Kadınlar, çocuklar; hepsi temizlendi.

Temiz iş.

VIETNAM'DA SAVAŞ BİTSİN

- Amerika, Vietnam'dan defol!

- Defol! Filozoflar ve yönetmenler içinde bulundukları neslin bakış açısını yansıtırlar.

Paris, 25 Kasım, 1965.

Üzerimde düz mavi bir palto var.

Elizabeth ise beyazlara bürünmüş.

Onda kalıyorum, evi yol üzerindeki köprü demiryolunun karşısında.

Hava soğuk.

rue Marbeuf yakınındaki bir sandviççide öğle yemeği yedik.

Paul beni ikinci kez öptü.

Elizabeth biraz kıskanç gibi.

Umrumda değil.

RCA iki gün içinde, ilk plâğımı çıkarıyor.

Umarım iyi satar.

Böylece bir Morris Cooper alabilirim.

Paul beni sevdiği için mutluyum.

Belki bir gün sevişebiliriz de.

Umarım ilerde değişip, baş belâsı olmaz.

Bir şey gördün mü?
Hayır.

Ne yapalım?

Etoile'de iniyorum ben.

Haydi Palladium'a gidelim.

Hayatta olmaz.

Çok yorgunum.

Montparnasse'a kadar seninle geleyim.

– Haydi ama.

– İstemiyorum.

Aptal bir zenci gibisin cidden.

– Yorum yok.

– Ne?

"Yorum yok" dedim.

Bu kadarı yeter.

Bitirin şu oyununuzu! Siz zenciler nesiniz, söyleyeyim mi?

Hepiniz potansiyel katilsiniz.

Üstelik bunu da biliyorsunuz.

Peki sen, eminim hayalin Hollywood fahişelerinden biri olmaktır.

Tek kutsalın paradır.

Zaten yüzüne bakan bunu anlar.

Bir türlü anlamıyorlar.

Bir türlü anlamıyorlar.

Kafalarını ellerinin arasına alıp saçmalıyorlar.

"Ah, Bessie Smith'i çok seviyorum.

" Oysa onun şarkıları ne anlatır hiçbir fikirleri yok.

"İşte, benim büyük kara kıçım.

" Onun şarkılarındaki asıl dert aşk değil ki.

Neymiş o zaman?

Tutku yahut keder falan da değil.

Sizin düşündüğünüz şeyler değil.

Söyleyeyim mi?

Onun o büyük kara kıçı, sana "siktir git" diyor.

Böyle işte.

Müzisyenler de aynı.

Charlie Parker'ı ele alalım mesela.

Hey! Dikkat et! Ona desen ki, "Charlie, dostum, saksofonunu bırak çünkü önüne çıkan ilk on beyazı öldürebilirsin.

" Aletini okyanusa fırlatır onunu da öldürürdü, bir daha da hiç çalmazdı.

Siz moronlar neye bakıyorsunuz öyle?

GERİDE KALANLAR YALNIZCA BİR KADIN BİR ERKEK VE BİR DE KAN GÖLÜYDÜ

Oralar mı

– boşversene! Onlar da vücudun bir parçası.

– Öyle tabii de

– Cinsellik.

Sana katılmıyorum.

Sence nasıldır peki?

Bence, her şeyden önce; cinsellik, cilt temasıyla başlar.

– Ne?

– Dokunma çok önemlidir bence.

Dokunma, demek.

İki insan arasında bir şey olamaz eğer

– Her şey dokunmayla başlar bence.

Mesela birisiyle el sıkışırsın.

O tokalaşma ile hemen anlarsın eğer bir şey hissetmişsen.

Bakış, gözler ve başka şeyler, bunlar mühim değil midir?

Pardon?

Gözleri, bakışları diyorum.

Bilmem.

Sence Paul yatakta iyi midir?

– Kim?

– Paul.

KÖSTEBEĞİN GÖZLERİ KÖRDÜR, AMA YOLUNU HİÇ ŞAŞMADAN KAZAR

Fazla vaktim yok.

Anlayışlı olsana.

En fazla beş dakika sürer.

Sen umursamıyorsun belki ama ilk albümüm benim için çok önemli.

Önemsiyorum.

Gerçekten.

Biraz oturalım.

Ee, şimdi ne olacak?

Burası iyi değil.

Diğer tarafa geçelim.

Söylesene işte.

"Yaban gülü, aşkın coşkusunda.

" "Oturulması istendiğinde, hemen uzanan kızlar hep olacaktır."

" "Düşes çıplaktı ve küçük prens Şarlo gibi giyinmişti."

" "Ne sütyen ne de külot vardı üzerinde, çırılçıplaktı."

" "Zambak desenli külodu yerdeydi."

" "Uzun bacakları vardı."

" "Ertesi günün sabahında, küçük bahçeye bakmaya gitmiştim."

" "Bütün tipleri gördüm ve hiçbiri de istekli değillerdi."

" "Her şeyden önce, kaybedecek zamanım yoktu."

Onu soydum ve battaniyemin üzerine yatırdım kollarını büyük bir zevkle-"

"Sadece 50 kiloydu ama dolgun, pürüzsüz kalçaları vardı, aşka ve öpülmeye hasret bekleyen.

" Burası daha iyi.

Meyveli soda.

Teşekkürler, bir şey istemiyorum.

İstediğimden değil.

İhtiyacım olduğundan.

Karımın ölümü bana bir şey öğretmişti.

Duramıyordum.

Yeniden başlamak zorundaydım.

Senden, sabırlı olmanı rica ediyorum.

Geç kaldım, gitmem gerek.

Yalnız bırak beni

Lütfen bırak peşimi

Biz sadece arkadaşız

Hâlâ farkedemedin mi

Bırak, değiştirmeyeyim kendimi

Demeye çalıştığım şey benimle evlenir misin?

Bunu sonra konuşalım.

Acelem var.

Lütfen, bir şansım varsa söyle

Gerçek aşkı bulabilir miyim böyle

Öyleyse bileyim, beklerim ölesiye

Hayatımın erkeği gelsin diye

Tüm kızlar senin için ağlıyor

Yanındayken, bilmiyorum ne oluyor

Farkedemiyorum, zaman nasıl geçiyor

Gel diye gözlerim hep kapıyı gözlüyor

Bir şeyler içelim mi?

Bir Orangina, lütfen.

Meyveli soda.

Önceki yaptıklarım için özür dilerim.

Sandie Shaw sence de muhteşem, değil mi?

Midemi bulandırıyor.

Böyle sürdürmek.

Kafayı yiyecek gibi oluyorum.

- Bir fikrim var.

- Evet?

Gidelim.

Bugün buna yeterince katlandık.

İyi fikir.

Ödersin artık.

- Havuzda görüşürüz o zaman?

- Çav! Borcumuz ne kadar?

Kola lütfen.

Benimle fotoğraf çektirmek ister misiniz beyefendi?

Ne çektirmek?

Fotoğraf.

Tamam, neden olmasın?

Göğüslerimi görmek istersen 150 Frank ver.

Ama bende sadece 100 var.

Pekâlâ.

O zaman dokunamazsın.

Haydi oradan be! Seninle yaşamak istiyorum.

Bu gece, yanımda kalmanı bekliyorum.

Kayarken yıldızlar.

Madeleine, işte karşımızda, büyük şehirdeki ışıklar.

Madeleine, düşün bir kağıda şöyle yazıldığını:

"Astor, modern erkeğin sigarası.

" Aklına getir, havuzdan yeni çıktığını.

Hani o aynı şarkı çalardı.

Hatırla, hatırla.

5 Aralık, 1965.

Yıldızlar.

Seninle yaşamak istiyorum!

Evet, seni bikini yanıklı esmer.

Gönlüm elbet, langırt oynamak ister! İşte, havaalanındayız!

Rujunu sürmüşsün ve sarılmışız.

Kalktı uçağımız.

"Burası kontrol kulesi.

Boeing 737 arıyor Caravelle'i.

Paul da arıyor Madeleine'i!

" Artık inanmıyorum ben sana

Çünkü çok yalan söyledin bana

Çok iyi biliyorsun adresimi

Ama bir tek mektup yollamamışsın bana

Kalbimi kırdın ki onarılmamacasına

Neden böyle oldu kendine bir sorsana

Hayalini kuruyorken ben

O muhteşem kavuşmamızın

– Kapı!

– Birdenbire farkettim.

Arkamdaki ayak seslerini.

Kimdi gecenin bu vaktinde koşan?

Arkamı dönüp baktım.

Adamın biri, "Özür dilerim.

Sizi korkuttum mu yoksa?

Çok üzgünüm.

Lütfen affedin beni." dedi.

Ses gitti diye düşünüyordum.

Yürümeye devam ettim oysa yine ayak sesleri, üstelik sürekli yakınlaşıyor gibiydi.

Sonra baktım ki adamın biri: "Pardon, sizi korkutmak istememiştim lütfen bağışlayın beni" dedi.

Çok kibardı anlayacağın.

Dikkat etmiştim de, önceki adam değildi.

Yürümeye devam ediyordum.

Sonra, birdenbire üçüncü defa ama bu kez ayak sesleri önden geliyordu.

Rahatlamıştım ama önümdeki adam durdu.

Adama baktım bu da farklı birisiydi.

Yani ne ilki ne de ikincisiydi, üçüncü bir adamdı işte.

Ben de dedim ki, "Aynı adam değilsiniz."

O da bana baktı ve dedi ki,

"Öyle olabilir.

Mühim olan bu değil.

Mühim olan; senin, takip edildiğini düşünmendi.

Kimin tarafından olduğu önemli değil.

Ama kötü hissettim.

Daha hızlı yürüyebilirdim.

Sen daha çok korkardın.

Yavaşça yürüdüm.

Sen de korkmadın.

" Ben de ona, "Bana bak eğer bu bir şakaysa, çok iğrenç, kötü bir şakaydı" dedim.

O da yüzüme baktı ve, "Ne şakası?

Bunun şaka olduğuna gerçekten inanıyor musun?

" Ve sonra - Sonra ne oldu?

Bana dedi ki, "O hâlde hiçbirşey anlamamışsın.

" Cumartesi günü poster asmam gerek.

Sen de gelsene?

Cumartesi olmaz.

Sebebini biliyorsun.

Onu da getir.

Asla.

Yanlış yoldasın.

Ama keyfin bilir.

Meseleler kişisel bakış açısıyla çözülmez.

Öyle bir kişisel çözüm yoktur.

Savaşmak zorundasın.

Ve o hengâmede de, meseleyi öğrenmiş bulunursun.

Sen, savaşmadan kabullenmişsin çok şeyi, savaşmalısın.

Kız mevzularına girmek benim de hakkım.

Kızlar, para - aslına bakarsan hepsi aynı kapıya çıkar.

Meselenin özü her şeye karşı olmak, savaşmakta.

Senin kabullendiklerini ben kabullenemem mesela.

Devrimci olmamın sebebi de budur.

Seni takdir ediyorum.

O hâlde benimle gel.

Bir düşüneyim.

Ne okuyorsun?

- Bob Dylan hakkında bir yazı.

O kim?

Vietnik'miş, anlarsın ya.

O ne demek?

Yanki uydurması bir kelime, "asi" ve "Vietnam" kelimelerinin birleşimi.

Bir bakayım.

"Kimsiniz siz, Bay Bob Dylan?"

Hitler demişti vaktinde Stalin de tabii Şimdi de ihtiyar Johnson söylüyor

Yapılacak tek şey var: Hepsini öldürmek tek çözüm.

Madeleine söylemedi mi sana?

Albümü günde 10,000 satıyor.

Madeleine mi?

Ona da postayı koyarım herhâlde.

Gerçi bu gece görmek zorundayım onu.

Neden "zorundasın"?

Kalacak yerim kalmadı.

Bizim ev sahibesinin yeğeni gelecekmiş.

Belki Madeleine'in yanına taşınırım.

Orada yatacak yer var.

Gerçi Elizabeth izin verir mi belli değil.

Onun çillerini seviyorum ben.

Catherine ile daha iyi bir şansın olur ama.

Öyle mi dersin?

Geçen hafta Rex Sineması'ndayken ne renk sütyen giydiğini sormuştum ona.

Ee?

Tokadı yedim! "Evet tabii" türü sütyen giyiyor demek ki.

"Evet tabii, göğüslerim çok güzel!" Camille neden böyle meşhur oldu, biliyor musun?

Hayır, bilmiyorum.

Elini uzat.

Şimdi de çıkar parmağını.

Niye gülüyorum bilmiyorum ama.

Aslında moralim çok bozuk.

Madeleine yüzünden mi?

Farkettin mi, "erkek" kelimesinin içinde "maske" ve "kıç" kelimeleri var?

- Peki ya "dişi" içinde?

- Bir şey yok maalesef.

MASUMİYET BU DÜNYAYA AİT DEĞİLDİR AMA HER ON YILDA BİR IŞIĞI; PARLAYARAK BİZİ AYDINLATIR

Gece sakin ve keder dolu üstelik güneş de doğmayacak gibi.

Amerikalı bilim adamları bir beyinden diğerine enjeksiyonla düşünce zerk etmeyi başardılar.

İnsanoğlunun bilinç düzeyi varoluşunu kavrayamaz.

Onun sosyal kimliği, bilincini oluşturur.

Tahmin ediyoruz ki 20 yıl sonrasında her yurttaş, vücudu kaplayan bir elektronik alet taşıyacak ve bu aygıt da mutluluk ve cinsel zevk ihtiyacını karşılayacak.

Bize bir televizyon ve de bir araba verin özgürlüğümüzü elimizden alma hakkına sahipsiniz artık.

"Sevgili Marquis, ne kadar da müteşekkirsin.

Her şeyden mutlu oluyorsun, neşenin bozulmasına izin vermezsin Bize açık gönüllülükle anlatır mısın. böylesine neşeli olma hakkını nereden bulmaktasın?

" Sesim, en derinlerdeki düşüncelerimi yansıtmaktan aciz.

Boileau bunu kastetmemiş olsa da.

Lise yıllarıma dönmüş gibiyim.

Nasıl oluyor, anlatamam.

Başıma sık sık gelir bu durum.

Nerede kaldı bunlar?

Sık sık aşık olur musun?

Seninle açık konuşayım mı?

Tabii.

Öyle dedin ama, içinden gelerek demedin ki.

Saçmalama.

Çok açık sözlü gözüküyorsun ama bu da bir kendini geri çekme biçimi.

Umursadığımdan değil.

Benim için Madeleine önemli.

Yine de, üzülüyorum.

O senin düşüncen.

Sana bir soru sorayım.

Sor?

Sana sormamı istedi de.

Ee?

Onu hamile bırakacağından korkuyor.

Salak mıymış o.

O tür şeyleri biz de düşünüyoruz elbet.

Peki sen de korkuyor musun hamilelikten?

Hayır.

Ben bir zımbırtı kullanıyorum.

O ne yahu?

Nedir, söylesene?

Amerika'dan geldi, acayip bir zımbırtı.

Air France'da çalışan bir adam Elizabeth'e bir tane getirdi.

Madeleine'e göre o aleti kullanmak edepsizlikmiş.

Niçin korktuğunu anlıyorum.

Eminim ki senden, bana sormanı falan da istememiştir.

İnanmıyorsan, geldiğinde sorarsın.

Neyi soracakmış?

Hiçbirşey.

- Japonya listelerinde 6. sıraya çıktım.

- Gerçekten mi?

"Pinball Champ" ile beraber.

Yetmez! Peki senden yukarda kimler var?

The Beatles, France Gall, Bob Dylan -

"Hayat dolu ve sıcakkanlı biri" olduğunu bilmiyordum.

" "Kendi tarzını oluşturuyor.

Keskin yüz hatları ve beyaz gülüşüyle, yüzünün güzelliğini ortaya koyuyor.

Yıldızımızın inceliği ve dış görünüşü canlı gülüşü gözlerindeki afacan bakışlarla çelişiyor gibiydi.

Kendisine ve onun gibilere güvenmemizi rica ediyor.

Marjinalliklerden sıkılmış, ama hayat dolu.

Dürüst ve açık olmayan şeylere güvenmiyor.

" Bırakın dalga geçmeyi.

Ne dalgası, burada yazanlar gerçek.

Baksana, France-Soir'da yazmış, yalan olamaz.

Bir bakayım.

Seni biri aradı.

Kim?

Bilmiyorum.

Hafızamı kaybettim.

– Çocuklaşma da söylesene.

– Paul açtı telefonu.

Ona, ihtiyar annemi rahat bırakmasını söyledim.

"Neler oluyor, Marquis?

İhtiyar anne de nereden çıktı!" Kafayı yedi.

Durdurun şunu.

Derdin ne senin?

Masayı kaldır! Ah, Bayan Smith, kızınız gerçekten Ah, Bayan Smith, kızınız gerçekten koca burunlu.

Duş alıp yatarım.

Yine mi o korkunç müzik! İyi bildin.

O zaman kaçıyorum.

Buraya dikkat.

Dikkat.

Orkestra müthiş.

Ne yapıyorsun öyle?

Pire var sanki.

Yakaladım! Tuvalet kağıdı bitmiş?

Banyo dolabının üstünde Le Figaro olacaktı, onu kullan.

Mauriac'a ayıp olacak ama.

Bir düşünsene; sanatçıların şâhı Beaumarchais "Figaro" diye bir isim uydurdu ve o isim şimdi burjuvaya dair her şeyin sembolü oldu.

İnsanı sinirden delirtebilecek bir durum.

Robert'in yanında fazla kaldı sanırım.

Aptal! Paul'u sen al.

Yerin daha rahat.

Olmaz.

Paul, geliyor musun?

Müsaade eder misin?

Ne yapacaksan yap.

Günün son sigarası.

Hayatta olmaz! Işıklar kapanıyor! Şu kısmı da okuyayım.

İyi geceler.

Görüşürüz.

Arkanı kaydır biraz, Madeleine.

"Arka" deme.

"Alt taraf" de.

"Alt taraf" olmaz.

En iyisi "kalça.

" Hayır, "popo" de.

"Kıç.

" "Göt.

" "Kâse.

" "Kaporta.

" Peki ya üreme organlarına ne denir?

Ben uyuyorum.

Onlara "takım" denir.

Elimi şöyle koyabilir miyim?

Yapmayın ama! Hep düşünmüşümdür

– Sakin ol, Paul.

"Aşk, aşk

Erkeğin kalbinde yalnızlık vardır

Yüzünü de çevirmişsin

Kadınsı çıplaklığımın kenarında

Aşkım da denizdedir

Rüyalarda İşte böyle, ölüme karşı koyuyoruz."

UYKU, ACININ DA GÖZLERİNİ KAPATIR BENİ BENDEN SAKLAR BİR AN

Ne yapıyorsun?

Şu ipi tut.

Şöyle getir.

Marquis de Sade'ı bilir misin?

Şunları o demişti: "Fransızlar, cumhuriyetçi olursanız başka hiçbirşeye gerek kalmaz."

Turenne'de, kılıcı eline alan bir ulus Avrupa'da adalet ordusu kurulmasına önayak oldu.

Ve yüz yıl boyunca, bu dağınık ordu.

.

.

dünyanın en yüce hayalini gerçekleştirdi.

20 kralı tahttan indirdiler.

Alpler'i ve Ren Nehri'ni geçtiler.

Ne yapacağız biz Bay Mitterrand tüm Avrupa'yı ayağa kaldıran özgürlük nidâlarına karşı?

Adın Elsa mı?

BİR TÜKETİM ÜRÜNÜYLE KONUŞMA

– Madeleine'in arkadaşı mısın?

– Evet, tanıyorum onu.

Nerede tanıştınız?

Dergide.

Burada çalışıyordu.

– Hangi dergi?

Miss 19 mu?

– Evet.

Burada ne yapıyorsunuz?

Özel bir durum, "Miss 19" seçildim de.

Nedir bu sorgu sual?

IFOP'da çalışıyorum.

İşini mi değiştirdin?

Dergiden iyi kazanamıyordum.

IFOP, bir anket kuruluşu biliyorsun.

Sosyolojik gözlem yapıyorum da.

Ne güzel.

Neden "Miss 19" olmak istedin?

İstemekle olan bir şey değil, seçildiğim için şanslıyım.

Olayları pek anlamadıysam da "Miss 19 seçildim" ve bu bir yıl boyunca sürecek.

Neden, "şanslıyım" dedin ki?

Bu müthiş bir şey.

O kadar çok avantajı var ki.

Ne tür avantajlar?

Birçok müthiş şey kazandım.

Bir araba ve birçok seyahat.

Bundan önce ne yapıyordun?

Öğrenciydim.

Kaçıncı sınıftaydın?

Mezuniyet sınavlarına hazırlanıyordum.

Mezun olmak istemiyor musun?

Hayır, seçilmem her şeyi değiştirdi.

Yani diploma almak yerine araba almayı tercih ettin öyle mi?

İkisine de sahip olmak çok güzel.

Sence sosyalizmin bir geleceği var mı?

Sosyalizm mi?

Onu mu sormuştun?

Soruyu cevaplayacak birikimim yok.

Mesele hakkında hiçbirşey bilmiyorum.

Sence sosyalizm nedir?

Anlatmaya çalışmayacağım, çünkü her şey birbirine karışacak.

Mesela şöyle bir soru sorsam.

"Amerikan tarzı bir yaşam mı yoksa sosyalist olmak mı istersin?"

Veya, sence bunlar farklı şeyler mi?

Elbette ama cevaplamaya gelince

- "Amerikan tarzı" senin için ne ifade ediyor?

Hızlı bir yaşam mesela.

Ayrıca özgür.

Böyle söylememin kaynağı, Amerika'ya gidip yaşantıyı görmemdir.

Peki nasıldı?

Akıl almazdı.

Gerçekten muhteşemdi.

"Akıl almaz.

" Tam olarak ne söylemeye çalıştın?

Orada her şey Fransa'dan farklı.

Sıkı çalışıyorsun ama yaşam çok hızlı.

Sürekli bir telâşe içerisinde olma, sürekli yapacak çok işinin olması düşüncesi oluyor hep kafanda.

Kadınlar daha faâl orada.

Bu da iyi bir şey.

"Gerici" kelimesi senin için bir anlam taşıyor mu?

Efendim?

Okkalı bir soru! Bilmem.

Gerici demek çoğu şeye karşı çıkmak, olacaklara destek vermemek anlamındadır sanırım.

Peki bu iyi mi kötü mü sence?

İyi olsa gerek.

Her şeyi kabullenen insanları sevmiyorum.

Halk Cephesi nedir, bir bilgin var mı?

Sorulara bak!

Komik olan nedir?

Saçmasapan sorular.

Cevap vermek istemiyorum.

Çocuk sahibi olmayı istiyor musun?

Evet ama ileride.

Şimdi değil.

Neden şimdi değil de ileride?

Çünkü hayatımın bu çağında, doyasıya yaşamak istediğimi yapmak, tam olarak özgür olmak istiyorum.

Çocuk seçeneği eleniyor yani.

Doğum kontrolü hakkında bilgin var mı?

Biraz.

Bu aralar gündemde olan bir mesele.

Basitçe anlatır mısın, nedir?

Haydi ama.

Çekinme, anlat.

Rahatsız olmaya başladım.

Cevaplamayacağım.

Ne olduğunu biliyorum ama

– Bu anket, Fransız kadınları arasında.

Sen de bir Fransız kadınısın.

Elbette öyleyim.

Şey, doğum kontrolü

– Çocuk sahibi olmamak için başvurulan yöntemleri biliyor musun?

Çok yöntem var.

Ne olduklarını söylemesem daha iyi.

Bir iki tanesini söyle yeter.

İlk akla gelenlerden birisi, doğum kontrol hapları tabii.

Ya da diyafram.

Haplardan başka yöntemler yok mu?

Diyafram dedim ya az önce.

Sık sık aşık olur musun?

Kesinlikle hayır.

Aşık olmayı mı sevmiyorsun?

Severim de.

Aşk öyle arayınca bulunacak bir şey değil ki.

Aşık olursun işte.

Nasılını nedenini anlamadan.

Olduysan, müthiş bir şey tabii.

Ama mütemadiyen olamazsın demek istiyorum.

Ama olduysan eğer

– Şu an dünyanın hangi bölgelerinde savaş var söyleyebilir misin bana?

Bilmiyorum, üzerine kafa da yormadım.

Yani bilmiyor musun, dünyanın hani bölgelerinde savaş olduğunu?

Bilmiyorum.

Buna ne demeli?

15 dakikaya burada olur.

Eğer müzik kutusunda Olympia'yı seçerse, öldürürüm onu.

Delirmişsin sen.

Ciddiyim, öldürürüm.

Midemi bulandırdı.

O zaman konuyu değiştirelim.

Madeleine ile işi pişirmişsiniz.

Hâlâ onu mu düşünüyorsun?

Hayır, babamı düşünüyorum.

Her şey patates püresiyle başladı.

Nasıl?

Bir keresinde, patates püresi yiyorduk, babam da vardı.

Sonra, babam birdenbire durdu ve, "Buldum!" dedi.

Kızkardeşim sordu, "Neyi buldun?

" Meğer babam; dünyanın, güneşin etrafında dönmesini çözmüş.

Tabii, önce Galileo bulmuştu bunu ama.

Anlayacağın babam, öyle birdenbire dünyanın güneş etrafında döndüğünü anlamıştı.

Eminim, Galileo da aynı şekilde öğrenmiştir.

Bir gün patates püresi yerken, "Buldum!" diye bağırmıştır.

Aman ne mühim.

Böyle demiştim ona.

Sonra da patates tabağını yüzüme yemiştim.

Cumartesi günü görüştüğümüz o adamı geçen tekrar gördüm.

Hangi adamı?

Fontainebleau'ya beraber gittiğimiz adamı.

Oraya gittiğinizi bilmiyordum.

Madeleine söylememiş miydi sana?

Hatırlamıyorsun.

Çünkü Pazartesi günü çok kızgındın.

Kitap meselesi yüzünden kızmıştım.

Ben de öyle hatırlıyorum.

Efendim?

Bir şey yok.

Seni üzecek bir şeydi zaten.

Neymiş o?

Söylesene.

Bir şey değil.

O adam, bu haftasonu bir daha gitme teklifinde bulundu.

İkimizi beraber gördüğü için karısın da getirmeyi düşünüyormuş.

Zavallı Paul.

Neden?

Farklı dünyalara aitiz.

Hep mutsuz olacaksın.

Bundan sana ne?

Bundan sana ne?

Tekrar ediyorum: Bundan sana ne?

Ağzımdan öyle çıktı işte.

Her neyse, umrumda da değil.

Madeleine hamile.

Ama sana belli etmiyor.

Ben biliyorum.

Onu iyi tanıdığından şüpheliyim.

Gizli gizli ateşini ölçüyor.

Yatmadan önce yapıyor.

– Sensiz başladık.

– Selam, nasılsın?

Nefessiz kaldım da.

Koşuyordum.

Pek öyle gözükmüyorsun.

Bak, hisset.

Ben yokum zaten.

Yapma ama, Elizabeth.

O kadarına da hakkı vardır.

Stüdyoda Sylvie ile karşılaştım.

Bana imzalı bir albümünü verdi.

Ben de sana veriyorum.

İşte.

Senin modern müzikle pek alâkan olmadığından – Ben olsam Bach isterdim.

Do minör konçertosu Bach.

İşiniz bitene kadar ben burada bekliyorum.

Şuradaki kadın

– Daha önce gördüm sanırım.

Ah elbette, kafede kocasını vuran kadın.

Ona zerre benzemiyor bile.

Sende ne kadar var?

Fahişe olmuş.

Fazla dedin.

O kadar param yok.

Loire Şato'sunu görmeye gideceğim de.

Ne kadar var sende?

100, 200, 300?

O kadarı çok.

Sende ne kadar var?

O kadar yok.

Neden?

Tarifeyi mi değiştirdin?

Ne yapmamı istediğine bağlı.

Bekle, halledeceğim şimdi.

Alman mısın?

Benim de Alman olduğumu düşünüyorlar bazen.

Ama Fransız da değilim.

Ve Almanlardan nefret ederim.

Sahi mi?

Neden peki?

Çünkü annemle babam Almanya'da öldü.

Neresinde?

Toplama kampı diye bir şey duydun mu?

O konuyu açmak zorunda mıydın?

Hep aynı terâne.

Bıktım artık.

İnsanlar ne zaman aradaki farkı anlayacak?

O zamanlar 10 yaşındaydım.

Sen de öyle, küçük hanım.

Hatırlamak zorunda değilsin.

Sen belki 10 yaşındaydın ama baban değildi.

Babamla tüm bağlarımı kopardım.

Bir günde 50 kişiyle yatmak da değişik bir şey olmalı.

50 yoktur.

2-3 tane anca vardır.

Haftasonları, 110'u bile buluyordur.

Kimi suçlamalı şimdi?

Kendine mi gülüyorsun?

Kendime gülmek beni güldürüyor.

Şu kadın Brigitte Bardot'ya benziyor.

Sayfayı işaretledim.

Olmuyor çünkü çok yavaşsın.

Sahne hızlı akacak.

Vauthier öyle yazmış.

"Yalanmış, sahteymiş, yanlışmış nasıl olursa olsun farketmez bana zevk verip egomu okşayan ne varsa seviyorum ayırmadan.

Bu yanlışsa, yanlışı da seviyorum zaten."

Biraz daha hızlı olmalıydı.

Kaza şeyinde de öyle olmalıydı

- Adamı ezdiğinde de mi?

O da iyi değil.

Ritim bozuk.

Sahne düzeni hızlı akmalı.

"Birden arabanın önüne çıktı."

"Çarptın mı çarpmadın mı?

" "Talihsiz bir kaza işte.

" Sonra ne diyeceğim?

"Bir aptal eksildi.

" Sahne düzeni, "çabucak.

" "O da dikkatli olsaymış.

Adam ölmüş olsa bile suçlusu ben değilim.

" Toplu konut ziyaretinde de aynı.

Şöyle yazıyor: "büyük bir heyecanla.

" "Bu mucizevî yeniliğin bir hatırası kalacaktır.

" Adı boşuna Mucizeler değil ya.

Ve sonra, Gilly, "istekle."

"insan eliyle kurulmuş bu geniş bölge ki sadece bir kopyadır, aynı küçük kutu."

Bence rolü oynamaya başlamadan önce okuduklarını tamamen unutmalısın.

İlk kez okuyormuşçasına oynamalısın.

Prova falan yaptığını sil kafandan.

Sadece oku ve oyna.

Denerim.

"Kurulmuştu.

Hatalıydı.

Etrafta kimse gözükmüyordu.

İnsanlar çekip gitmişlerdi, arkalarında, övündükleri şeyi bırakarak.

Başka hiçbirşey yoktu.

Kaybolmuştuk, tüm hevesimiz de kaçmıştı.

" Buradan efendim.

Bakalım beğenecek miyim.

Bozukluğun var mı?

- Hayır efendim.

- Bende de yok.

Ne yapıyorsun?

Buraya gelsene.

Tamam, tamam! Çişe gitmem lâzım.

Altyazılıymış, iyi.

Dublaj işi çok salakça zaten.

Defolsana, götlek!

KAHROLSUN DÖNEKLER CUMHURİYETİNİZ!

Paul, şaklabanlığı kes.

Karar veremedin gitti.

Seni seviyorum, sersem.

- Ne dedi?

- Duymadım.

Öndekiler, düzgün durun da görelim! Kes sesini, Troçkist!

Yuh! Yanlış oranda bu!

- N'olmuş yani, boşversene.

Olmaz, şikayete gidiyorum.

Gösterim odasına mı?

Yukarda.

"En-boy oranının, 1.65 ile 1.75 arasında olması film çekimlerinde bir standarttır.

Gösterimlerde de 1.85 oran limitinin aşılmaması ISO tarafından tüm dünyaya ilan edilmiştir.

"Düşüncelerimize hükmedebiliriz, ki onların zerre önemi yoktur oysa, her şeyden mühim olan duygularımız bizden bağımsızdır."

Konusunu anlatsanıza.

Yabancı bir şehirde bir başlarına kalan bir erkek ve kadını anlatıyor

– Haydi gidelim.

Çok saçmaymış.

Ben izlemek istiyorum.

Haydisene.

Erotizmden nefret ediyorum.

Kendi adına konuş.

O zaman sen git.

– Kalmak mı istiyorsun?

– Evet, kalıyorum.

Bol bol sinemaya giderdik.

Beyaz ekran parlamaya başladığında, hepimiz heyecanlanırdık.

Ama Madeleine ve ben genelde hayal kırıklığına uğrardık.

Ama Madeleine ve ben genelde hayal kırıklığına uğrardık.

Görüntü, kalitesiz ve titriyor olurdu.

Marilyn Monroe da çok yaşlanmış görünüyordu.

Üzülüyorduk.

Film, hayallerimizdekinden çok uzaktı.

Aslında, içimizde taşıdığımız o film hiç değildi bu.

O film ki, hayallerimizde çektiğimiz ve hatta içimizde gizlice yaşattığımız bir filmdi.

Ee?

Çenende kilit mi var senin, konuşsana?

Devlet, işçilerin üniversite okumasını engelliyor.

Gerçekten mi?

Neden?

Korkudan, o yüzden onları hep boğar.

Nasıl yani, boğar?

Maddî sıkıntılarla boğar.

Taleplerini iletmek, tecrübesizler için zor olur.

Vaugirard'a giderken, bana ne söyleyecektin sen?

Neden bana değil de Paul'a aşıksın?

Paul'a aşık falan değilim.

Madeleine aşık ona.

Tabii öyledir?

Sorumu cevaplasana.

Bu konu hakkında konuşmak istemiyorum.

Neden?

Nedeni, seni ilgilendirmemesi.

Erkeklerle çıkmayı sevmez misin?

Severim de, hangi erkekle çıkacağıma bağlı bu.

Bu aralar çıktığın biri var mı?

Seni ilgilendirmez.

Bu akşam nereye götürürsün mesela?

Sinemaya.

- Kızları sinemaya mı götürürsün?

- Her zaman değil.

Ne tür kızlardan hoşlanırsın?

Senin gibi olmayanlarından.

Senin çıktığın erkek nasıl bir tip?

Şu an biriyle çıkmıyorum.

- Yani önüne gelenle yatıyorsun?

- Hayır, bir yerinden uydurma.

E, az önce söyledin ya.

Öyle bir şey söylemedim.

Ben sana, bu aralar birisiyle görüşmediğimi söyledim.

"Çıkmak" ile "yatmak" farklı anlamdadır, biliyorsan.

Demokrasi hakkında düşüncelerin var mıdır?

Açıkçası yok.

Peki, sen - Ben ne?

Etrafında neler döndüğü ile ilgilenir misin?

Elbette.

Ama olayına göre değişir.

Politikayla ilgilenmem mesela, ama diğer şeylerle ilgilenirim.

Ne gibi şeylerle?

Bilmem.

Şimdi aklıma gelmiyor ama, çok şey var işte.

Örnek versen?

Bilmiyorum ki, değişir dedim ya.

Gazete okurum mesela.

Bir makale ilgimi çekerse, okurum.

Ama çekmezse sayfayı geçerim.

Sıkılmaya gelemezsin yani.

Aynen öyle.

Biraz da kendini anlatsana?

Anlatsam ne olacak ki.

Hem seni ilgilendirmez.

Niye konuşayım senin – pardon benim hakkımda, bilmiyorum.

Seni ilgilendirmez ki.

Fahişelere gittin mi hiç?

Bazen.

Sevgili bulamadığın zamanlarda mı?

Sevgili bulamama meselesi değil.

Tam da bilmiyorum.

Onları da birçok yönden sevdiğim içindir belki.

– Ne kadara patlıyorlar peki?

– Para ödemiyorum.

Seninle çıkacağımı hiç sanmıyorum.

Paul'u mu tercih edersin?

Paul'la aramızda bir şey yok .

Dün, ona nasıl baktığını gördüm.

Düpedüz aşıksın.

Şu meseledeki saçma ısrarı bırak.

Öyle bir şey yok dedim ya.

Başka birini mi seviyorsun?

Hayır, neden sordun?

Ciddi cevap verdin değil mi?

Sence Madeleine'den güzel miyim?

Hayır, ben Madeleine'i seçerdim.

Madeleine sana göğüslerini göstermiş, öyle dedi bana.

Hatırlamıyorum.

Doğru değil.

Evet, gösterdi.

Paul'a da göstermiş midir?

Hep Paul'dan konuşalım istiyorsun, değil mi?

Hayır.

Konuyu değiştirelim.

Erkeklerle çıkmak hoşuna gider mi?

Evet, erkeğine de bağlı tabii.

Ne tür erkeklerden hoşlanırsın?

Özel bir tip yok.

Ama ilk görüşte anlarım.

Johnny Hallyday mesela?

De Gaulle?

- O da değil.

Kim peki?

Amerikan film yıldızlarından mı?

Paul bizi tanıştırmadan önce sanırım seni Montparnasse'da bir barda gördüm.

Olabilir.

Montparnasse'daki barlara sık sık giderim.

Ne yaparsın oralarda?

Orada çok arkadaşım var.

Muhabbet eder, langırt oynarız.

Kendin hakkında konuşmaktan pek hoşlanmıyorsun değil mi?

Neden peki?

Çünkü bu seni ilgilendirmez.

Ama seni ilgilendirir.

Tamam işte, seni değil beni ilgilendirir.

Peki neden kendin hakkında konuşmuyorsun?

Çünkü bu seni ilgilendirmez.

Ne düşündüğünü öğrenmek istiyorum, çünkü seni seviyorum.

Belki bu karşılıklı değil, bencil olmamalısın.

Şu ana kadar biriyle yattın mı?

Hayır.

Neden sordun?

Hiç mi?

Seni ilgilendirmez.

Yani hiç sevişmedin mi?

Seni ilgilendirmez dedim ya.

O kağıt ne için?

Bu akşamki hücre toplantısı için hazırladım.

- Ne hakkında?

- Devrim.

Neden bazı çalışanlar "vasıflı emekçi" olarak adlandırılır da mesela aktörler ve devlet memurları böyle anılmazlar?

Anlatayım.

Vasıflı emekçilerin türleri vardır.

Üçe ayrılır.

Ben de üçüncü türdenim.

Ben, tam devrim yapabilecek vasıftayım.

Tam devrim derken?

Mesela: "Sana, kompleks bir şey verirler kullanması zor bir makina mesela.

Sonra sana ara malları verirler ve üretilecek şeyin dizaynını da alırsın.

Zaman çok önemli.

İşi bitirmen için az bir süre var.

Düşüncelerinin ve hareketlerin mükemmel bir uyum içinde olmak zorundadır.

İşin nasıl yapılacağının muhakemesini kısa sürede yapman gerekecek hiçbir adımı kaçırmaksızın.

Plânını kafanda kurarsın işe başlamadan önce.

Eline aldığın her parçanın nerede ve nasıl kullanılacağını çoktan biliyor olman gerekir."

"Çalışma esnasında, işi kafanda bitirmişsindir bile.

Aletlerini aldın ve tüm aşamaları plânladın.

İşte, kelime oyunlarına başvurmadan anlatırsak; devrim tam olarak budur.

Ama bunun için devrimci bir ruh gereklidir.

" Tam olarak budur.

BU FİLMİN DİĞER BİR ADI DA BUDUR: COCA-COLA VE MARX'IN ÇOCUKLARI ARTIK HANGİSİNİ SEÇERSENİZ

Ateşin var mı?

Kibritimi versene! Kes! Çocukları benim için öp.

Kibritim.

Bırak da geçeyim Tanrı aşkına.

Haydi.

Ne iş peşinde, bir bakayım.

Üzerine benzin döktü ve kibriti çaktı.

Haydi canım! İmkânı yok bağırırdı.

Duymadım ben bir şey.

Kafandan bir şeyler uydurup duruyorsun.

Bağırmamak için ağzını bantladı.

Peki neden, Amerikan Hastanesi önünde yaptı bu işi?

Not bırakmış.

Kendin bak, bana inanmıyorsan.

Ee?

Ne yazıyordu notta?

- "Vietnam'daki savaş bitsin."

Öldü.

Lanet olsun! Bir kişiyi öldürürsen, katil derler.

Binlercesini öldürürsen de fâtih derler.

Eğer hepsini öldürürsen de, Tanrı derler.

Tanrı diye bir şey yok.

İlerde anlarız.

- Madeleine'i seviyor musun?

- Yine başlama istersen.

Şarkımız, "Bana adını söyle önce."

Bana adını söyle önce Ben de söylerim adımı Haydi kaçalım buradan bir an önce Sonraya bırakalım konuşmayı İstemiyorum kimse bilsin Sana olan aşkımı İstemiyorum kimse anlatmasın Öptüğünü, dudaklarımı Ne işin var orada?

Çekilsene.

P'lere dikkat.

Sesimi tam duyamıyorum.

Çok fazla yankı var.

Madeleine, ritmi takip et yeter.

- Şarkıya, tüm sevecenliğini katmanı istiyorum tamam mı?

- Tamam.

Tamam.

Son kez deneyelim.

Ama ben yoruldum.

Sıkılmaya başlıyorum.

Bana adını söyle önce

Ben de söylerim adımı

Haydi kaçalım buradan bir an önce

Sonraya bırakalım konuşmayı İstemiyorum kimse bilsin

Sana olan aşkımı İstemiyorum kimse anlatmasın

Öptüğünü, dudaklarımı Fena değil, Madeleine, fena değil.

Şöyle-böyle diyebiliriz.

Beğendiniz mi?

Güzel miydi?

Dinleyebilir miyiz?

Durdurabilirsin.

Yarın tekrar yapalım.

Sesimi beğenmedim.

- Nasıl istersen.

Yarın olsun.

Öğleden sonra 3:00'de.

3:00.

Tamam.

– Görüşürüz.

– Kendine iyi bak.

Hoşçakalın.

Radyodan biri var dışarıda.

Güzel.

Görüşürüz.

–Güle güle.

Madeleine Zimmer?

Albüm çalışması mıydı?

İyi geçti mi?

Çok iyiydi.

Radyodan mısınız?

Bir saniye, asistanımla görüşeyim.

Hemen gelirsiniz değil mi?

– Arabayı getirir misin, Paul.

– Ne arabası?

– Aptallaşma.

– Emredersiniz, hanımefendi.

Nereden bulacağım şimdi araba?

Elinden her iş gelirdi hani.

Kanıtla işte.

Biraz sussana sen! Telefon görüşmesi yapacağım.

Bu ikinci albümde – İkinci albümün adı, "Bana adını söyle önce."

Peki en sevdiğiniz müzisyenler kimlerdir?

The Beatles, ayrıca klasik müzikten, Bach.

Bach'ın klasik olduğu su götürmez ama, tarzınız ona pek benzemiyor sanki?

Birbirine zıt tarzlar değiller.

– Öyle düşünüyorsunuz demek?

– Evet.

Peki, sizi diğerlerinden ayıran özellikleriniz nelerdir?

Şey, neredeyse hiç makyaj yapmam.

Kıyafet olarak, nasıl giyindiğimi de görüyorsunuz zaten.

Topuksuz ayakkabılar ve etek.

- Spor bir görünüş.

Seviyor musunuz bunu?

- Çok seviyorum.

Amerika'da otoyol kenarlarında büyük ilân tahtalarında. şöyle yazıyor: "Sen de Pepsi nesline katıl."

Siz de katıldınız mı?

- Evet, Pepsi-Cola'yı çok severim.

- Gerçekten mi?

- Evet, cidden.

- Üçüncü albümde görüşmek dileğiyle?

- Pekâlâ.

- Hoşçakalın.

- Görüşmek üzere.

Çabuk ol, geç kalacağız.

Araba işini ayarladım.

- Ne arabası?

- Araba işte.

- Çaldın mı yoksa?

- İşte ona inanmam.

Sen Çılgın Pierrot gibi olamazsın.

O, sevgilisi için araba çalar.

Ne?

Genelkurmay'ı aradım.

"Ben General Doinel.

Arabam nerede kaldı?

Yarım saattir bekliyorum!" "Emredersiniz efendim." İşe yarayacağı kesin değil.

Robert ile, bunu daha önce İçişleri Bakanlığı'nı kullanarak denemiştik.

İşte geliyor.

Ordumuz daim olsun! Ocak'tan Mart'a kadar anket işinde devam ettim.

Elektrikli süpürgeler iyi satıyor mu?

Diş macunu içinde peynir olsun ister misiniz?

Kitap okuma sıklığınız nedir?

Hücre çekirdeği nedir, biliyor musunuz?

Şiir sever misiniz?

Kış sporları?

Kısa etekler?

Bir kazaya şahit olursanız nasıl tepki verirsiniz?

Sevgiliniz sizi bir zenci için terkederse, üzülür müsünüz?

Hindistan'daki sefalet hakkında bilgi sahibi misiniz?

Komünist ne demek, bilginiz var mı?

Doğum kontrol hapları mı kullanırsınız yoksa vajinal yöntemlerle mi korunursunuz?

Nerede yaşıyorsunuz?

Maaşınız ne kadar?

Neden sosyete kızları işçi kızlardan soğuktur?

Irak'taki Kürt savaşından haberiniz var mı?

Ve, üç ayın sonunda farkettim ki bu sorular topluluğun görüşlerini yansıtmıyor, bilakis onları etkiliyor.

Benim, belki de farkına varmadan objektifliğimi kaybetmiş olmam da yaptığım anketlerdeki güvenilirliğin az olmasını tetikliyor.

Bilmeden, onları kandırıyordum, onlar da beni kandırıyordu.

Neden?

Nedeni, belki de bu anketlerin gerçek amaçları olan toplumsal bilinç ve tepkinin ölçülmesinden kayarak gizlice, değer yargılarını eleştirmeye dönüşüyordu.

Farkettim ki, Fransız yurttaşlara hangi soruyu sorarsam sorayım bu soruların temsil ettiği görüşler.

şimdiki zamana değil de geçmişe aitti.

Yani ben de bu işe dikkat etmeliydim.

Bu yüzden, prensip olarak, bazı gelişigüzel kavramları kullanıyordum.

Filozof, vicdanını düşünce yerine koyar.

" "Vicdan sahibi olmak, dünyaya açık olmak demektir.

" "Vicdan, zamanın akışından etkilenmez.

" "Bilgelik, hayatı anlamaktır, gerçekten anlamak.

Gerçek bilgelik budur.

" Olay nasıl oldu?

Annesi ona biraz para bırakmış o parayla apartman dairesi aldı.

Başlarda inanmadık tabii ama Elizabeth ve Madeleine gidip gördüler böylece inandılar.

Zengin muhitteki bir apartmanda büyük bir daireydi.

Odaların düzenini tartışıyorlardı: mutfak, yemek odası vesaire.

Kavga bile ediyorlardı sanırım.

Elizabeth anlatmıştı bana çünkü Madeleine; onun, yanlarına taşınmasını istiyordu ve Paul da bunu istemiyordu.

Sanırım fotoğraf çekerken geri geri çok gitti ve düştü.

İntihar olma ihtimali yok.

Aptal bir kaza işte.

Sıradaki.

Sıra sende.

Siz, Madeleine Zimmer değil misiniz?

Evet, benim.

Nasıl oldu?

Catherine'in anlattığı gibi.

Aynen öyle oldu.

Arkadaşınız Elizabeth Choquet, hamile olduğunuzu iddia etti.

Ne yapacaksınız?

Bilmiyorum.

Emin değilim.

Elizabeth, kurtulmam için bir şeyler önerdi ama.

Bilmiyorum.

Bilmiyorum.

DİŞİ.

SON.

MY WİNNİPEG /Benim Şehrim Winnipeg (2007)

"Ama özellikle Forks ve Forks'un altındaki Forks yüzünden."

80 dk

Yönetmen: Guy Maddin

Senaryo: Guy Maddin, George Toles

Ülke: Kanada

Tür: Belgesel, Komedi, Dram

Vizyon Tarihi:07 Eylül 2007 (Kanada)

Dil: İngilizce

Oyuncular: Ann Savage, Louis Negin, Amy Stewart, Darcy Fehr, Brendan Cade

TV-Rip: Burak ŞAHİN

Özet

Guy Maddin bir anlamda, hiç kimsenin neden şehri terk edemediğinin sebeplerini araştırırken yıllar sonra şehrine geri dönüyor ve çocukluk anılarını yeniden yaşatmak için bir film ekibi kurarak ailesini ve yaşadıklarını yeniden canlandıran bir film çekiyor.

Kanada Pasifik Demiryolu'nun kurucusu William Cornelius Van Horne, 1888 yılında Winnipeg'de ilginç bir oyun başlattı. Kanada'nın zorlu doğa koşullarına bile başkaldıran bu demiryolu dehasının kışın ilk gününde "başla!" komutunu verdiği bu oyun şehrin tüm

gençlerinin katılımına açıktı. Hepsinin eline birer harita veren Van Horne, onları bu haritanın gösterdiği hedefi bulmaya zorladı. Ödül, şehir dışına çıkan ilk trene "sadece gidiş" biletiydi. Buradan kurtulmak isteyen düzinelerce genç, şehrin altını üstüne getirip birinci olmaya çalışırken, büyük ödülün aslında şehirleri Winnipeg olduğu gerçeği ile yüzleştiler. Van Horne'un bu dahiyane numarası kesinlikle işe yaramıştı!

Hakkında

guy maddin'den doğup büyüdüğü ve hala yaşadığı şehre şiirsel bir haykırışı sıradan bir şehir belgeseli gibi başlayan, fakat derinlere indikçe şehir ve şehrin sakinleri ilişkisi üzerine evrensel değerleri işleyen mütevazı, sıcak bir filmde bir şehrin ruhu bu kadar mı iyi verilir?

Maddin, bildiklerini unutmanın bilgeliğe açılan kapı olduğunu biliyor. tüm hatıralarını, şehrin kendinde taşıdığı tüm anıları alayla, hüzünle, şaşkınlıkla, çağrıyla, sitemle şehrin atardamarları saydığı isimsiz ara sokaklarını, binalarını, nehrini, çöplükten bozma tek tepesini, donmuş atlarını kaçış yolculuğunda, trende uyuyakalarak unutuyor.

Maddin, **'içinde olma'nın körleştirici etkisinden kurtulmuş, hapsine gönüllü razı olmuş: bir şehir, ev, iş, aile...**

Yarı bilinç arasından fırlayıp gözünüzün baktığı yerde izi kalan tamlamalar, saçmasapan çıkarımlar gibi. yarı bilinç arasından fırlayan o ne idüğü belirsiz çıkarımın hayatınızı bir süre şeffaflaştırması gibi, öyle mahmur, öylesi bir ayıklık hali. o saçmasapan görünen şey, hayatının özüne dair yapabileceğin en iyi tespit. bazı hissiyatlara nokta atışı yapmakta öyle başarılı bu film,, winnipeg'in o **kafkaesk atmosferine vaktinde vâkıf olmuş herkesin hayatına. winnipeg, my winnipeg.. shittypeg! bir şehirde yaşadım, bak işte bu da hayatım. hayat.**

Kanada'nın ve dünyanın en soğuk şehirlerinden winnipeg'den kurtulmak, kaçmak, aidiyet hissedilen her yerden kurtulup kaçmakla aynı sihirli formülle mümkün: hatırlayıp unutmak.

münzevi > özgür

Yorum

21 Eylül, 2015 / yazar: Gökhan Gök / Keşfet

Batı Kanada'da Manitoba eyaletinin başkenti ve en büyük şehiri olan Winnipeg, Kuzey Amerika kıtasının coğrafi merkezine yakınlığı ve Kanada'nın doğu-batı doğrultusunun merkezinde bulunması sebebiyle stratejik avantajlara sahiptir. Verimli tarım arazilerinin ortasında olması sebebiyle tarım, ulaşım, sanayi merkezi haline gelmiştir. Oysaki Guy Maddin'in anlattığı Winnipeg, şehrin stratejik cazibe merkezi kısmından çok, insanların Winnipeg'i nasıl gördüğü, yaşanılan yerin boğucu rutini ve çıkışsızlık hissiyle ilgileniyor. Bu yüzden ismi My Winnipeg (Benim Şehrim Winnipeg).

Görünüşte bir belgesel olan My Winnipeg'te Guy Maddin, gerçek ile fanteziyi kendi belleğinden damıtarak, çoğu kez net olmayan anımsamalarıyla harmanlıyor. Elde edilen ve fantezi belgesel diye adlandırabileceğimiz bu yeni formu da bir kaçış öyküsü ile izleyiciye sunuyor.

Baştan söyleyelim; My Winnipeg izlemesi oldukça zahmetli bir film.

Daha çok bir masal, sözsel bir anlatı şeklinde ilerliyor. İzlediğimiz görüntülerin birbirleriyle bağları geniş bir düzlemde ele alındığı için oldukça zayıf, bir tür anımsama halinden öteye gidemiyor. Film boyunca anlatıcı olarak görev yapan dış ses de bu atmosferi güçlendiriyor. Çoğunlukla Guy Maddin'in düşlerine bir yolculuk şeklinde ilerliyoruz. Bunu rüya gören birinin sayıklamalarına ortak olmak gibi düşünebiliriz. Kentin boğucu çıkmazları kadar kaçış yollarını da anlatıyor Maddin. Diğer taraftan çıkış yolunu her fırsatta kendisi kapatıyor. Geçmişin izleri ise bazen bir halıyı düzeltmek gibi tekrarlanan rutinlerden bazen de donmuş atların ürkütücü görüntülerin oluşuyor.

Benim şehrim, benim hatıralarım…
Bir belgesel filmden sübjektif / öznel yargılardan uzak, tarafsız sadece gerçekleri ortaya koymasını bekleriz. Oysa tarafsızlık dediğimiz sınır da o kadar net değildir.

Guy Maddin memleketi Winnipeg'te bir belgesele imza atarken otobiyografik ve düşsel bir sorgulamaya giriyor.

Atmosferik, dışa vurumcu ögeler de içeren benzersiz sinemasının da etkisiyle gerçekler ile düşler birbirine karışıyor. Filmin belirli bir mantık gözetmeden art arda sıralanan görüntülerinin sanki yönetmenin kafasında seyahat ediyormuş hissi uyandırmasının sebebi de bu aslında. Diğer taraftan eski bir artist olan annesi ile olan ilişkileri ve çocukluğunun izlerini de belgesel içinde bir film olarak ayrıca anlatıyor. Maddin'in film içerisinde şehrin yakın tarihinden yaptığı alıntılar da bu tuhaf düşsel atmosfer içerisinde ya değişiyor ya da gerçekliği oldukça şüpheli hale geliyor. Örneğin anlatısının başlangıcı olan Kanada Pasifik Demiryolu'nun kurucusu Van Horne'nun "ödül oyunu" naif ama bir yandan da gerçeküstü görünüyor.

Yaşadığımız çevrede olan biten ne kadar kötü olsa da bir süre sonra tüm olaylara alışıyoruz.

Winnipeg de bunlardan muaf değil.

Maddin düşsel anlatısını bunlar üzerine kurguluyor.

Göl ortasında donan atlar, kesilen ağaç ya da grevler.

Kolektif hafızayı oluşturan bu trajik olaylar bir süre sona sıradanlaşıyor.

Nasıl ki suç oranının yüksek olduğu bir yerde suç önemini yitirirse, Winnipeg de sıradanlık rutinine dönüşerek trajediyi azaltıyor.

İnsanlar bir süre üzülüp hayatlarına devam ediyorlar.

Yaşananların gerçekliği muğlâk olsa da şehirlerin tarihsel geçmişlerinde trajedi yattığı gerçeğini de değiştirmiyor.

Guy Maddin, My Winnipeg ile bir anlamda kendi geçmişini de ortalığa döküyor. Kafasından geçenlere, çocukluğundan beri büyük aşkla bağlı olduğu kent hakkındaki düşlerine izleyiciyi

ortak ediyor. Son tahlilde hayal ve hatıraları kusursuz bir biçimde iç içe geçirerek, öznel bir anlatıya dönüştürmeyi başarıyor.

Sahi “insan kendi şehrinden nasıl kaçar?

http://www.cinerituel.com/2015/09/my-winnipeg-2007-guy-maddin.html

Film Metni

Tamam. "Ben daha dün doğmadım canım.

" Ben daha dün doğmadım canım. "Kürkü de, kanı da biliyorum. " Kürkü de, kanı da biliyorum.

- "Nerede oldu bu?

" - Nerede oldu bu?

Arka koltukta mı?

- Ne nerede oldu?

- Asıl parti. Baştan alalım. "Asıl parti. Seni zorladı mı?

" - Asıl parti. Seni zorladı mı

- "Yoksa geriye uzanıp " Yoksa geriye uzanıp işi oluruna mı bıraktın?

"Yoksa geriye uzanıp işi oluruna mı bıraktın?

" Yoksa geriye uzanıp işi oluruna mı bıraktın?

"Koşu takımındaki çocuk muydu, yoksa levyeli adam mı?

" Koşu takımındaki çocuk muydu, yoksa levyeli adam mı?

Biraz daha öfkeli. "Koşu takımındaki çocuk muydu?

" Koşu takımındaki çocuk muydu, yoksa levyeli adam mı?

- Mükemmel. Kes.

- Kesin.

**

Winnipeg, Winnipeg

Harika Winnipeg

Güzel şehrim Güzel yuvam

Dönüp duran dünya

Winnipeg, Winnipeg

Harika Winnipeg

Sana aidim ben

Uzun, mutlu bir şarkı

Neşelendirir bizi

İşte dostlarım

Ve güler yüzler

Tanıdığıma memnun olduğum İnsanlar

Anılar, tanıdık yüzler

Sevgiyle bağrına basacağın

Winnipeg, Winnipeg

Harika Winnipeg

Pek cennet sayılmasa da

Evim benim, güzel evim

**

Herkes binsin!

> Winnipeg. Winnipeg. Winnipeg. Karlı, uyurgezer Winnipeg. Hayatımı geçirdiğim yer. Bütün hayatımı. Buradan gitmeliyim. Gitmeliyim. Hemen gitmeliyim.

> **Ama insan kendi şehrinden nasıI kaçar? İnsan nasıI uyanır da kendi yolunu bulmak gibi korkutucu bir işe kalkışır?**

Dünyanın en büyük banliyö treni.

Şahdamarları.

Demirden damarlar.

Dışarı uzanan yollar.

Hayallerimin treni.

Çuf çuf ediyor, hayaller kuruyor.

Uykusunda çuf çuf ederek şehrin hattından çıkıyor.

Forks, Red ve Assiniboine'in belirlediği hat.

Forks Assiniboine ve Red.

Hayvanları ve avcıları aynı kıyılara iten nehirler.

Forks, çevre.

Forks, hat.

Forks, çevre.

Forks, çevre.

Burada, tam burada olmamızın kıtanın merkezinde kıtanın en merkezinde olmamızın nedeni.

Av bölgesi.

Yün bölgesi.

Annemin kucağı.

Şahdamarları.

Forks'un altındaki Forks.

Eski halklardan kalma bir hikâyeye göre, yer altında çatallar varmış.

İki gizli nehir kesişiyormuş.

Assiniboine ve Red'in tam altında.

İki nehir birleşince doğaüstü bir güç ortaya çıkıyormuş.

Hayvanlar, avcılar, tekne yolları, su ve demiryolları.

Bunlar için buradayız.

İstasyondan ayrılıyor.

İstasyondan ayrılıyor.

Ya onlarca yıl önce gitseydim?

Ya öyle yapsaydım?

Winnipeg daima kış.

Daima kış.

Daima uykulu.

Winnipeg Winnipeg Winnipeg.

Demiryolu rayları tramvay raylarıyla kesişir ve caddelerden, ara sokaklardan geçer her şey zaman, asfalt ve kardan ince tabakalarla kaplanır.

Şahdamarları hâlâ burada mı?

Onları her gece kazıp çıkarıyor, her şafakta yeniden gömüyorlar mı?

**

Biz Winnipeg'liler nostaljiye öyle kaptırmışız ki bundan emin olamıyoruz.

Kesin olarak bildiğim hiçbir şey yok tek bildiğim, ömür boyu deneyip çuvalladıktan sonra bu defa temelli gideceğim.

Yine! Winnipeg'in ilk yıllarında Kanada Pasifik Demiryolları geleneksel bir hazine arayışı düzenlerdi.

Bu yarışmaya göre halk bütün gün şehirde dolaşıp sokakları ve mahalleleri gezecekti.

Birincilik ödülü, şehirden ayrılan ilk trende bir biletti.

Ana fikir, memleketinde bütün bir gün geçirip buraya yakından bakan kimsenin gitmek istemeyeceğiydi.

Gerçek hazinenin burası olduğuydu.

Biliyor musunuz, kazananların hiçbiri o trene binip gitmedi.

Yüz yıldır tek kişi bile.

Hazine avına ihtiyacım yok.

Benim biletim hazır.

Yalnızca şehrin öbür ucuna gitmem gerek.

Gördüğüm ve yaşadığım sevdiğim ve unuttuğum her şeyin içinden geçerek.

Yoğun donun içinden geçip şehrin sınırına gideceğim.

Sonra buradan gideceğim kıtanın yüreğinden uzaklara Yünlü, tüylü, don kaplı çevreden uzaklara.

Forks, hayvanlar, avcılar, tekne yolları, trenler ve annem.

Bunlar yüzünden buradayız.

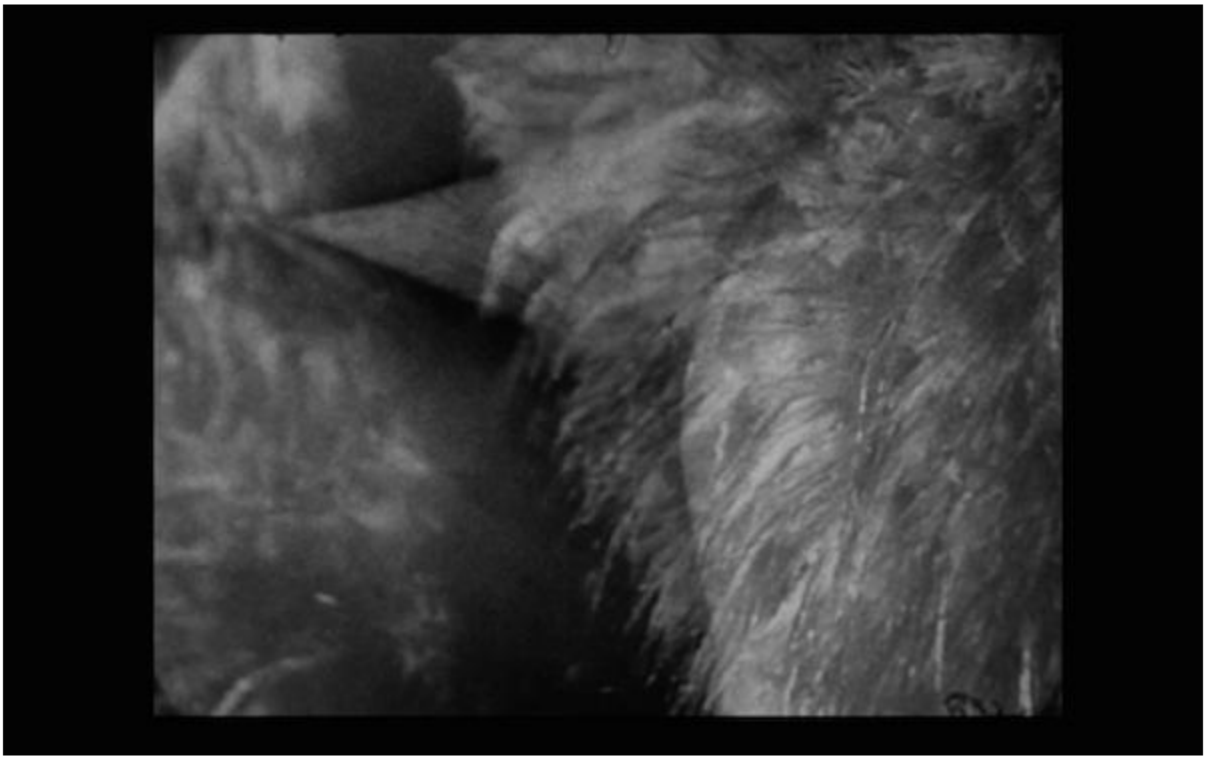
Bunlar yüzünden kaldık.

Bunlar yüzünden gidiyorum.

Buradan gitmeme yardım edecek olan şeyler bunlar.

Forks, hat, tüyler.

Forks, hat, tüyler.

Annem bazen trene gelip yolculara bakar.

Annem Manitoba'daki bütün trenler kadar güçlüdür.

Kış kadar sürekli, bizon kadar kadim Forks kadar doğaüstü.

Kucağı mıknatıs gibidir, uzun süre ayrı kalamam.

Winnipeg'lileri burada tutan uyku olsa gerek.

Uyanık kalıp kafamı gittiğim yere verebilsem ve buradan gidebilsem.

Uyanık kal.

Uyanık kal.

Yürürken uyuyoruz rüya görürken yürüyoruz.

Winnipeg'in uyurgezer oranı, tüm şehirlerin 10 katıdır.

Yürüdüğümüz yeri hayal ettiğimiz, hayal ettiğimiz yere yürüdüğümüz için her zaman yolunu yitirmiş ve şaşkınızdır.

Ayakta uyuyan Winnipeg'li gece insanıdır.

Winnipeg gecesi. Neden böyle?

Neden bu kadar uykuluyuz?

Neden bir türlü açamıyoruz gözlerimizi?

Forks Nehri'nin mistik bir şekilde birleşmesi yüzünden mi?

Bizonumuzun biyomanyetik etkisi yüzünden mi?

Güçlü Kuzey ışıkları yüzünden mi?

Bilmiyoruz. Uyuyoruz. Uykumuzda yürüyoruz. Uykumuzda yürüyoruz.

Eski evlerin merdivenlerine geliyoruz.

Eski evlerin.

Eski evlerimizin, sevdiklerimizin evlerinin.

Yasalara göre bu eski, huzur dolu mekan ve adreslerin anahtarlarını taşımaya hakkımız var.

Eski evlerde yaşayanlar da yolunu kaybetmiş bir uyurgezeri içeri alıp o şaşkın uyanana kadar kalmasına izin vermelidirler.

Winnipeg'de yasa böyle.

O eski, huzurlu adresler.

Anahtarlar anahtarlar.

Winnipeg.

Yuvam.

Yanlarında koca anahtar takımlarıyla bütün eski adreslerinin anahtarlarını taşıyan diğer uyurgezerlerin aksine ben yanımda yalnızca bir tane taşıyorum.

800 Ellice'in anahtarı. Evimin.

Hayallerim

Hayal görüyorum

Hayal görüyorum

Her gece aynı mutlu rüyayı görüyorum.

**

Çocukluğumdaki evime dönmüşüm.

Mahalledeki en büyük evdi, ayrıca en tuhaf olanıydı.

Bu tuhaflıkla gurur duyuyordum ama utanıyordum da.

Kapıdan kimin girdiğine bağlıydı bu.

Çünkü evde üç yapı iç içeydi.

Çok utanç vericiydi.

Annemle Lil teyzemin işlettikleri güzellik salonu arkada teyzemle büyük annem için yedi odalı bir süit ve yukarıda bir sürü yatak odası.

Annem, babam, üç kardeşim Ross, Cam, Janet için.

Ayrıca Chihuahua köpeğimiz Toby.

Çok uzun zaman önce ölen Chihuahua'mız.

Küp gibi, koca bir ev.

Koca, mutlu bir ev.

Bir kuaför salonunda büyümenin beni nasıl etkilediğini hep düşünmüşümdür.

Orayı annem 1940'ta tasarladı.

Gürültüleri severdim.

Dükkânda hep bir dedikodu uğultusu olurdu.

Kahkahalar, vızıltı, makas sesleri.

Yere düşen tepsilerin, kapı zillerinin, durmadan çalan telefonun sesi.

Bağrışmalar.

Kurutucuların kükremesine rağmen duyulan bağrışmalar.

Havada hep keskin bir losyon kokusu olurdu.

Ya da spreyler yüzünden göz gözü görmezdi.

Sprey bulutlarıyla kaplı.

Kurutucu başlıklar.

Saç kesilmesi.

Saç işkencesi.

Kurutucu başlıklar.

Saçın kuruması.

Kurutucu başlıklar.

Saçın süpürülmesi.

Süpürülen saçlar için bodruma inen yol.

Yukarı, yatak odama çıkan ve o kadınlar diyarında konuşulan her şeyi duymamı sağlayan havalandırma.

Okulda saç malzemesi kokardım.

İhtiyar pomadı, ihtiyar losyonu.

Ayak kremi ve dezenfektan korse ve pudra, kürk manto ve el çantası gibi kokardım.

El çantalarının içi gibi.

Kadın kibri ve umutsuzluğunun kokusu.

Onların etkisiyle büyüyerek böyle biri oldum.

Bu dükkânı daima seveceğim.

Beyaz blok ev.

Beyaz blok ev.

Bu evi hayal etmeden duramıyorum.

Biz sattıktan sonra değişti.

Hayallerimde de hep değişiyor.

Yeni şekiller alıyor.

Benzer ama karmaşık.

800 Ellice'in olması gereken yerde çıkan bütün adresler daha küçük, daha uzun, daha karanlık daha basık, daha eski, daha büyük ama asla evim değil.

Evim.

Evim.

Eve dönme hayalleri ne güzel.

Ama uyanmak acı acı.

bitter bitter.

Acılık.

Kışlarımızın soğuğu kadar tatlı olan acı.

Dünyanın en soğuk şehriyiz biz.

Bu soğuk, doğru şekilde yaklaşana çok şey katar.

Şehir, ciğerler dolusu bol temiz hava sunar ağızlarını doldurmak isteyenlere.

Mutluluk.

Doğadaki baş döndürücü mutluluk.

Yün eldiven giyip onu kucaklamak isteyenler,.

.

her kar tanesinden zevk almak isteyenler için.

1906'da Winnipeg'liler olarak kendi Mutluluklar Diyarı'mızı yaptık.

Kendi Ay Parkı'mız, kendi Mutluluklar Diyarı'mız.

Belli olmuyor ama Aubrey ve Dominion'ın batı caddeleri arasında Portage Caddesi'yle Assiniboine arasında tuhaflıklarla dolu, muazzam bir oyun bahçesi vardı.

Rüzgârı yiyen lunapark trenleri ve dönme dolaplar yılın çoğunu buz tutmuş olarak geçirirlerdi.

Kışsever Winnipeg'liler için bir Mutluluklar Diyarı'ydı.

Mutluluklar Diyarı.

Bizi mutlu ediyordu.

Hepsi bir rüya.

Uyanmalı ve ne yapıp edip gözümü açık tutmalıyım.

Buradan gitmeliyim.

Buradan gitmeliyim.

Ya olursa?

Ya buradan gidişimi filme alırsam?

Ciddi tedbirlere başvurmanın zamanı geldi.

Kendi Mutluluklar Diyarı'mı yapmalıyım, 800 Ellice'de.

Annemle babamın 65.

evlilik yıldönümü anısına.

Büyüdüğüm evi kiracıdan bir aylığına devraldım.

Annem her şeye vardı, her zamanki gibi.

Evinin geçmişini araştırmaya pek hevesli.

Taşımacılar tuttum.

Vergiden düştüm.

Filmciyim ben.

Aile tarihimden örnek sayfaları ancak burada canlandırabilirim.

Bu dinamikte beni Winnipeg'de tutan şeyin ne olduğunu ancak burada saptayabilirim.

Filme alınmış bu saptama tamamlanınca,.

.

ailemin ve şehrin bu iğrenç gücünden kurtulup temelli kaçabilirim belki.

Her şeyi filme almamın yanında, geçmişe yapılan bu tuhaf yolculuğun kaydını da tutuyorum titizlikle.

1963 civarı, beni bugün güçsüz düşüren anı ve duyguların anahtarının bulunması en olası yıl.

Annem eski odama her şeyi eskisi gibi yerleştirdi.

Bir köşede eski siyah beyaz televizyon saksılar, döküntü kanepe, rahat koltuk.

Bir ay boyunca eski yatak odamda kalacağım.

Kapıya beceriksizce kazınmış Y- U-G harfleri hâlâ duruyor, Noel Baba burada olduğumu bilsin diye.

Her şey tıpkı çocukluğumdaki gibi.

Babam bu deneye dahil değil.

Onu formüle katmamaya karar verdim.

30 yıl önce öldüğünden beri onu fena hâlde özleyen annem onu da katmam için bastırıyor.

Orta yolu bulduk ve babamı oturma odası halısının altına gömdüğümüzü farz etmeye karar verdik.

Annem buna kandı gibi.

En azından şimdilik.

Beni düşündüren canlandırmalarda ağabeylerimle ablamı oynayacak aktörler tuttum.

Aktör bulmak zor değil.

Hatta klasik orijinallere ürkütücü bir benzerliği olan birilerini bile bulabildim.

1967'de Pan Am Oyunları'nda altın madalya alan, şimdi de Manitoba Spor Şöhretler Müzesi üyesi olan ablam Janet.

1963'te 16 yaşında ölen ağabeyim Cameron.

Üniversitede çok başarılı olan ağabeyim Ross.

Köpeğim Toby.

11 yaşına kadar yaşadı, bir türlü eve alışamadı.

Onu kız arkadaşımın köpeği Spanky canlandırıyor.

Annem hariç hepsi için aktör tuttum.

Evi bize kiralayan kadın son anda gitmekten vazgeçti.

Çok canımızı sıktı.

İşte eski eşyalarımız.

Deney iyi gidiyor.

İlk birkaç saat kolay bir şeyle başlıyoruz.

Aktörler, annem, evinden gitmeyen kadın, hep birlikte televizyonun karşısında toplanıyoruz ve Winnipeg'de çekilmiş tek televizyon yapımını izliyoruz.

Beni tatlı dille kandırmaya çalışma.

Hep laf, laf.

Tek yaptığın konuşmak.

Bu defa gerçekten yapacağım! "LedgeMan" adlı günlük bir diziydi ve annem 1956'dan beri dizinin baş kadın oyuncusu.

Ödlek olduğunu, istediğin olsun diye hep tutturan bir mızmız olduğunu bilmediklerini sanma.

Bu dik başlılığınla ödümü koparıyorsun bir de aşağıdaki muhabirlere malzeme ediyorsun beni.

Dizi her gün öğlen yayınlanıyor.

Aynı alıngan adam bir lafı yanlış anlıyor ve pencereye çıkıp atlamakla tehdit ediyor.

- Atlayacağım.
- Ve her bölümde annesi en yakın pencereye geliyor ve ona yaşaması için nedenler sıralıyor.

Sandığının aksine, beni asla hayal kırıklığına uğratmadın.

Buna zorlama beni.

Hudson Bay'de modeldin sen.

Öyle gurur duyuyordum ki nefes bile alamıyordum.

O küçük ekose takım elbisen.

Her şeyin dört dörtlüktü.

Beni tatlı dille kandırmaya çalışma! - Her bölümün sonunda - Seni seviyorum anne.

oğul ikna ediliyor ve kurtuluyordu.

Ama ertesi gün yine pencereye çıkıyordu.

"LedgeMan"de gelecek bölümde Portage ve Main'de intihar! Dizi 50 yıl oynarken annem tek bölümü kaçırmadı.

İlginçtir, televizyonda yarım asır rol yaptıktan sonra bu heyecanlı deneyde kendisini oynamaya pek yanaşmıyordu.

Oysa bir ailenin sırlarını ortaya çıkarmanın yanı sıra yeni bir film türü olabilir bu.

-6A, birinci çekim.

Replikleri alamaz mıyım?

Onun için çok daha iyi olur.

En önemli fikirlerime daima inatla karşı koydu.

Patronluk taslamak için repliğini unutuyor veya yanlış söylüyor çekimi bozmak için ne gerekiyorsa yapıyor.

Arabayla- pardon.

Kaza diye bir şey yoktur! - Baştan alalım.

- Evet, biraz şaşırdım.

Sırf zorluk çıkarmak için yapıyor, biliyorum.

Kusura bakma, repliklerden giderek uzaklaşıyorum.

Sette kavga ediyoruz ama gerçek geçmişi kabullenmeyi reddetmesinin bilimsel bir anlamı var bence.

Çok anlamlı.

- Bir daha alabilir miyim?

- Tabii.

"Hiçbir masum " Güzel bir ay olacak.

Kaçış ayım.

Güzel, kes! Bu ay benzersiz bir fırsat.

Kim kendi çocukluğunun kesitini görme fırsatı bulur ki?

İlk uzun sahne, çocukluğumda her gün usanmadan tekrarlanan koridor halısının düzeltilmesi.

Herkesin inanılmaz derecede canını sıkan bir şeydi çünkü halıyı düzeltmek mümkün değildi kim hangi uçtan ne kadar çekerse çeksin.

Annem de kenardan hep kafa ütülerdi.

Aktörlerin performansı donuktu, etkiyi iyi yansıtamadılar ve canı sıkılan onlar değil, kamera arkasındaki ben oldum.

Spanky'yle ilham geldi ve uzun zaman önce ölen Toby'nin her zaman yaptığı gibi ayak altında dolanıp durdu.

Ama bu canlandırmadaki veriler neredeyse hiçbir işe yaramaz.

Yine de yürüyor.

Annem havaya girdi.

Bir Winnipeg annesinin azmini asla küçümsememeli.

**

1957'de Winnipeg, Wolseley karaağacı skandalıyla çalkalandı.

Wolseley Caddesi'nin ortasında, kaldırım ve otların arasında çıkan bu karaağacı İster İnan İster İnanma yapımı dünyanın en küçük parkı ilan etmişti.

1957'de şehir, bir ekibi ağacı kesmekle görevlendirdi.

Çıkan tartışma sonrası, civardan bir düzine yaşlıca kadın kol kola verip ağacı sararak belediyenin testerelerinden korudular.

Birkaç dakika sonra polis geldi,..

panzerlerle falan.

Polis arabası yani.

Millet toplandı.

Bir kadın "Ağacı keseceklerse," dedi,..

önce bizi kesmeleri gerek.

" Sonunda, yeni göreve gelen Belediye Başkanı Stephen Juba olayı sükunetle çözdü.

Cadillac'ıyla gelip işçileri gönderdi.

O hafta, kuşkusuz belediye için çalışan vandallar ağacı dinamitle havaya uçurdular.

Ya olsaydı?

Ya belediye halkın sesini dinleseydi?

**

1919. Dönen askerlerle polis sağda. İşçilerimiz solda. Şehrimizin en parlak anının draması 1919 genel grevi.

Yürüyüşçülerin çarpışması,.. dört bir yandan gelen yürüyüşçülerin ortada buluşması.

Nerede buluştular?

Bugün,.

.

St.

Mary Kız Akademisi'nin önünde.

St.

Mary Kız Akademisi orta sınıfın dini bütün küçük prenseslerinin babalarının işçi korkusuyla titredikleri yer.

İşçiler bir gün adil ücret alabilirler diye.

Ama işçiler inkar edilemez.

Ne polis copu ne de burjuvazinin serveti onların azmini sarsamaz.

Gazeteler işçileri tecavüzcü Bolşevikler olarak resmettiler bu da kızların endişeli babalarında paranoyaya neden oldu ve sürekli afyon çeken, yetiştirdikleri hindiler kadar budala olan rahibeler panikten hindiler gibi koşuşturdular.

Kıtadaki işçi hareketi Winnipeg'de böyle vuku buldu işte.

Cesur adamlar, yapılması gerekeni yapıyorlar.

Yeni nesle kaçınılmaz olandan kız gibi korkmamayı öğretiyorlar.

İşçiler.

İşçilerin gece okulu ve en hevesli öğrencilerinden bazıları uykusunda dolaşıyor barikatları aşıp yeni öğretmenleriyle tanışıyorlar.

Ne istediklerini bilmiyorlar ama elde edecekler ve şehrimiz bundan böyle işçi hakları hareketinin daima başını çekecek.

Gece vakti St. Mary Akademisi'nin yakınından geçerken işçilerin ruhunu hâlâ hissedebilirsiniz. Artık karların altında kalan faydasız çiti görebilirsiniz bir zamanlar kahraman Bolşevikleri durdurmaya çalışmıştı. **Şimdi bir tek uyurgezer, grevcilerin okulun önünde yürüdükleri tarihi yolda yürüyor tek başına. Günler öncesinin o heyecanını damarlarında mı hissediyor?**

Yoksa cebindeki anahtarları çalkalayan sıradan bir uyurgezer mi?

St. Mary'de fark edilmiyor bile. Benim başka zamanlarda olduğum kadar görünmez biri. Belki de benimdir. St. Mary Kız Akademisi'ne en çok yaklaştığım gün üç yaşımdayken yeşil kamyonuma binip evden uzaklaşarak kaybolduğum ve kendimi St. Mary'de bulduğum gündü. **Erkeklere yasak bir bölgeydi. Meraklı kızlar kısa sürede etrafımı sarmış, beni kucaklayıp alay etmeye, göğüslerine bastırıp öpmeye başlamışlardı. Benim için yarışıyor gibiydiler büyük bir rahibenin gelmesiyle sona erdi bu.** Bu kapalı okulun öğrencileriyle ilişkim öğle yemeği vakti kısıtlı bakışmalarla sınırlı. Kızlar sokağın karşısındaki Munson Park'ta sigara içiyorlar.

Yaramaz kızlar. Annemi bu kadar kızdıran başka bir şey yoktur. Yaramaz kızlar artık geçmişte kaldı anne. Şimdi işe koyulma zamanı,.. bu kasabadan kopma işimin başına dönmeliyim.

Çekmeyi dört gözle beklediğim sahnelerden biri, ablamın Kenora'dan dönerken yolda bir geyiğe çarpmasının canlandırması. O gün annemin aşırı tepki verdiğini düşünmüştüm. Bu bölümü bir daha izlemeliyim.

Ablamın hatası mıydı?

Yoksa annemin mi?

Motor! Anne! Bir kaza yaptım! Kaza mı?

Arabayla mı?

– Bir geyiğe çarptım.

– Otobanda mı?

Kaza diye bir şey yoktur! – Orada ne işin vardı?

– Dedim ya, koşu takımıyla partideydik. Oğlanların senden hızlı koşabildiği ormanda mı?

– Hadi ama.

– Geyik ölmemişti. Orada durup ağladım, sonra bir sürücü durdu.

– Ne istiyormuş?

– Yardım etti anne. Bir levye çıkardı ve geyiğin acısına son verdi. Eminim öyledir. Hasarı bir görelim. Kendini nasıl savunacaksın bakalım?

Geyiğin tüyleri, kan ve göçük. Dediğim gibi oldu. Ben daha dün doğmadım canım. Nerede oldu?

Arka koltukta mı?

– Ne nerede oldu?

– Asıl parti. Seni zorladı mı, yoksa geriye uzanıp işi oluruna mı bıraktın?

Annem. Bütün ipuçlarını okur. Kötü niyeti maskeleyen nazik davranışları da. Kim yaptı?

Koşu takımındaki çocuk muydu, levyeli adam mı?

Anne, anlamıyorum seni.

Deli gibi konuşuyorsun.

Ne kadar deliymişim, göreceğiz.

Dışarısı nasıl bir yer, bilirim.

Her gece aynı hikâye.

Soyun, sok, çıkar, şunu yap, bunu yap.

Sabrımı sınama.

Bütün belirtiler ortada.

Masum kızlar saat 10'u geçirip eve çamurlukta kanla gelmezler.

– Benim hayatım bu, senin değil.

– O hayatı sana kim verdi?

– Ben istemedim ki!

– Ben de! Senin kendini idare edebilecek bir çocukla değiştirebilsem, , yapardım bunu.

Yapsaydın keşke.

Yetim olsam daha iyiydi! Beni zorlama! Her gece gözüm haplarımda.

Tek gereken küçük bir kıvılcım.

Levyeli adamdı.

Kanla tüyleri gördü, o kadar.

Öyle olmadı.

Sen orada değildin.

Sana para verdi mi?

Hayır.

Ne sandın beni?

Geyik için döktüğün gözyaşları neye yaradı?

Yalnızca seni diğeri için havaya soktu.

Onu bir daha görmeyeceğim! Tabii ki.

Nasıl biri olduğunu beş dakikada anlamıştır.

Ablam bir geyiğe çarpıp öldürmüş.

Annem bu imayı yutmadı.

Bir ima bu.

Bu şehirdeki her şey ima.

Annem geyik kanıyla tüyün anlamını bir saniyede çözmüştü ve her nasılsa haklıydı.

Ailemizi, sırlarımızı arzularımızı ve utançlarımızı gazete okur gibi okuyabilir.

Annem Winnipeg'liler içinde belki de en medyum olan.

Nerede olursam olayım beni izlediğini hissediyorum.

Uykumda yürürken elini omzumda hissediyorum beni yatağıma yönlendiriyor.

Uyuyor ya da uyanık olması, hayatta ya da ölü olması fark etmez.

Nerede olduğumu her zaman bilir.

Winnipeg'liler yüzeysel olanın ötesini görüp şehrin gizli derinliklerine inmekte usta olmuşlardır her zaman.

**

Küçük çaplı düşünürsek, 1930'larda Acayip Lou Profeta vardı. Winnipeg'lilerin lanetli dediği eşyaları hortlaktan temizlerdi. Hatta bir defasında belediye yolcuları ürküten bir tramvayı temizlemesi için tutmuştu onu.

Sör Arthur Conan Doyle, gördüğü şehirler arasında en yüksek psişik potansiyel olan yerin Winnipeg olduğunu yazmış.

herhâlde hat, tüyler don falan yüzündendir.

Ama özellikle Forks ve Forks'un altındaki Forks yüzünden.

Buranın eskileri, Conan Doyle'un sezdiği şeyi zaten biliyorlardı ve yüzyıllar boyunca ölülerini dört nehrin belki de en güçlü kesiştiği yerin olabildiğince yakınına gömmüşlerdi.

Red ve Assiniboine.

Red ve Assiniboine.

1920'lerde Winnipeg'li seçkin doktor ve politikacı Thomas Glendenning Hamilton ölü oğluyla bağlantı kurmak için evinde seanslar düzenledi ve bunlar ayrıntısıyla belgelendi.

Bu gece toplantıları kısa sürede Burada gördüğünüz yapışkan ve pamuksu sanrıları doğurdu.

Winnipeg'lilerin içinde yaşadıkları iki dünya arasındaki sürekli devam eden, gelecekte de etmesini bekledikleri savaşı resmediyorlardı.

Winnipeg'de gerçeküstü alandaki en ilginç çalışma medyum Gweneth Lloyd'un 1939'da yürüttüğü çalışmaydı.

Kendisinin aynı yıl kurduğu yer, sonunda Winnipeg Kraliyet Balesi oldu.

Düzenlediği bir dizi meşhur seans boyunca öbür dünyanın huzursuz sakinlerinden gelen mesajları konuşmaktan ziyade dansla ifade etti.

Bu toplantıların en meşhur olanını Vilayet Adliye Binası'nda yapmıştı orası aynı zamanda dünyanın en büyük Mason locasıdır.

Bütün kabinesi gibi kendisi de üçüncü derecede Mason olan Eyalet Başkanımız Rodmond P. Roblin tarafından 1922 yılında, kadim talimatlar doğrultusunda inşa edilmiştir.

Kubbenin üstündeki Yunan Tanrısı Hermes'tir.

Başakların arkasına saklanıp Altın Çocuk kılığına girmiş, uykulu gözlerimiz onun korkunç pagan gücünden ve çağdaş Kuzey Amerika'da bulunmasından hiç kuşkulanmıyor.

O gece medyumun masasında şehrimizin en saygın babaları vardı.

Asla usulsüzlük yapmayan Belediye Başkanı Cornish meşhur genelevlerimizden madamlar, satıcılar siyasi zekâları ve giyimleriyle toplumda saygı gören kadınlar.

Merkezimizde sayısız sokağa o kadınların adları verildi.

**

Hüzünlü bir Manitoba sabahı Hiçbir şey gerçekte olmuyor Asla da olmaz

Ocak ayında son kez.

En soğuk, en karanlık ay.

Kışın en derin yeri, sonu görünmüyor.

Prezervatifler çıkıyor.

Winnipeg'in prezervatifsiz ayları bunlar.

Nefesiniz yüzünüzün önünde donar ve tıkırdayarak ayağınızın dibine düşer.

İnsan ve köpek, beraber yürürüz sokaklarda.

Zamanda rehberim olan köpek.

Hayatında kar görmemiş insanlar bile karla boğuşmak nasıldır, tahmin edebilirler.

Ayak izleri, oyuklar bırakırsın.

Taze kara basınca ayağına yapışır.

Kaldırımda ayağından çıkar.

Sonra kar taneleri uçuşunca o negatif yerde pozitif bir iz oluşur.

Ayak izinizi bırakır, bir tür rölyef gibi.

Bunları kar fosili gibi görüyorum.

600 milyon yıl durmuyorlar.

Yalnızca birkaç ay.

Ama bu kar fosillerini geriye doğru takip ederek kış boyunca kaldırımda izlediğin yolu görebilirsin.

Kış süresince zamanda ileri ve geri gitmek gibi.

Winnipeg.

Büyük beyaz yolların, kar labirentlerinin, buradaki hayatımızın yollarını belirleyen ektoplazma labirentlerinin pazarlığını yaparız.

Gideceğimiz yerler, uyuyacağımız yerler,..

hissedeceğimiz duygular kısıtlıdır.

Silinip yazılmış parşömenlerle, derilerle,..

deri üstünde derilerle dolu bir şehir.

Şehrin levhalarını nasıl çözmeli?

Bir yasa daha var.

Eski levhaları yok etmemiz yasak.

Eski levha mezarlığında sonsuza dek saklanırlar.

Winnipeg'in derinlerine inin büyük annemden yalnızca dört yaş büyük bir şehir.

Bazen çok genç görünür, bazense çok yaşlı.

Ürkütücü.

İnsanın zamandaki yeri ürkütücü.

Kar düşmeye başlayınca kanunsuzluk hissi gelir şehre.

Kanunsuz ama güvenli.

Kar sokaktaki çizgileri siler, her şey serbesttir artık.

Muazzam bir çarpışan araba oyununa döner.

Işıklar çok güzeldir.

Çoğu zaman silecekten ötesini göremezsiniz.

Patinaj yapıp kırmızıda geçebilirsiniz polisler bir şey demez.

Winnipeg'de şehri yalnızca arka sokaklardan dolaşmak çok daha eğlencelidir.

Şehirde bu isimsiz sokaklardan bol bol var.

Adı geçmeyen, dar yollardan bir ağ.

Apayrı bir cazibeleri var.

Şehir haritasına bile alınmıyorlar ama onları herkes biliyor ve resmî sokaklardan daha sık kullanıyor.

Şehrin iki taksi şirketi arasındaki anlaşmazlık bir şirkete normal sokakları, diğerine de arka sokakları kullanma hakkı vererek çözüldü.

Hatıraların en doğru şekilde canlandığı Gerçek Winnipeg bu kara şahdamarlarındadır.

Bu sokakların oluşturduğu ağ, bilinen şehrin üstünde gizli bir şehir kurulmuş olduğunu düşündürür.

Adını politikacı ve müteahhitlerden alan sokakların üstünde adları ancak kulaktan kulağa söylenerek hatırlanan sokaklar vardır.

Bu sokaklar gayrı meşru şeylerdir, bahsetmemek gerekir.

Ayıptır.

Evlerin ters tarafı bakar bu sokaklara, nazik insanlara gösterilmeyecek olan yerler.

Utanç dolu bir terk edilmişliğin ot bürümüş görüntüsüdür onlar çöp toplama yerleri.

Artık görmek istemediğimiz şeyleri buraya atarız.

Ve her şeyi, özellikle Winnipeg spesiyali. Ölümcül lekeler taşıyan, katlanmış bir yatağı karlarımızın unutkanlığı kaplıyor hemen.

İnsanın en yakın dostuyum ben, aynı zamanda Sokaklara tuhaf dalga boyları hakim. Santral doğrudan sizinle konuşuyor sanki.

Evet, bu sabah aldım.

Yollar daha rahat, minder gibi yumuşacıktır.

Kabartılmış beyaz bir yastık gibi.

Bir de Lorette denen tuhaf şey var.

Hermafrodit bir sokak.

Yarısı ana yol, yarısı arka sokak.

Lorette'ten kimse bahsetmez.

Winnipeg'de mimari bile hüzünlü.

Kendine özgü, karmaşık bir tarzı var.

Arlington Caddesi Köprüsü bunun simgesidir.

Pürüzsüz, çelik kirişler muazzam şekilde yayılarak şehri kaplayan tren depolarının üstüne uzanır.

Trenler siste eşleşir, bir süre homurdanır ve gürültüyle boşanırlar.

Yüz küsur yıl önce Londra'dan Vulcan Iron Works şirketinin yaptığı bu köprü aslen Mısır için tasarlanmış.

Nil'in üstünden geçecekmiş.

Ama bir hesap hatası yüzünden o nehre uymayınca ucuzluk meraklısı Winnipeg'e kelepir fiyatına satılmış köprü.

Köprü, sürekli sabit olan yeni evine alışamadı.

Sık sık uykusunda dönüp duruyor.

herhâlde rüyasında zengin ve coşkulu asıl evini düşünüyor ki bir kirişini koparıyor.

Geceleri depodan yükselen homurtu sesleri muazzam ölçüde bir romatizma ağrısını andırıyor.

Nasıl ki Arlington Caddesi Köprüsü rüyasında Nil'i görüyorsa rüya gören insan yapısı bir eserimiz daha var.

Bu defaki aldatıcı bir manzara.

Çöp dağı.

Dümdüz Winnipeg'in tek tepesi.

Halkın yarım yüzyıllık çöplerinden oluşuyor,..

bir nesil önce üstüne çimen ekip park niyetine yutturdular.

Kızakla kayan çocukların eksik olmadığı bu muazzam tepe çöplerle dolu pis rüyalar görüyor.

Bu tepeden kayan çocukların paslı bir ray ya da buzun açığa çıkardığı eski bir araba çamurluğuna çarpıp yaralandığı görülmemiş şey değildir.

Benim Winnipeg'im.

90'ların sonunda korkunç bir mimari trajediler zinciri başladı.

Portage Caddesi'ndeki Titanik'vari Eaton mağazamız çayırdan buzdağına çarpıp battı.

İflas etti.

Eaton bir zamanlar şehrin hakimiydi.

Öyle ki, Winnipeg'de harcanan her doların 65 senti bu dükkâna giderdi.

Winnipeg piyasasını belirliyordu desek abartma olmaz.

İflasın ardından yöneticilerimiz eski dükkâna ikinci bir fırsat vermeyi hiç düşünmeden ani ve affedilmez bir şekilde yerle bir ettiler.

Şehrimizin az sayıdaki gelişkin sanayisinden biri, yıkım sanayisidir.

Bir gün geçmeden, Eaton arazisinde inşaata başlanacağı açıklandı.

NHL Jets için yeni saha yapmayı yıllarca reddeden, inatla direnen ve sonunda bizi bırakıp Phoenix'e gitmelerine neden olan belediye meclisi, ne tuhaftır ki birdenbire Winnipeg halkına yeni bir mimari yalan uydurdu. Sonuç, küçükler ligi hokeyi için kısır, yetersiz bir yeni sahaydı.

Bir mucize olup da yeniden büyük lig fırsatı yakalasak bile koltuk sayısı, NHL'in minimum rakamına ulaşamıyordu.

Gülünç, siyasi amaçlı bir trajediydi bu.

Adı da "Boş Stadyum"du.

Bu "Boş Stadyum"da da anılar birikecektir zamanla, eminim ama ucuz ve yeni olması dışında hiçbir özelliği yok.

O zamana dek bu düşüncesiz yeni bina şehrin rüzgârlı bir köşesinde, takım elbiseli bir zombi gibi duracak.

Tuğla kaplaması, yerle bir ettikleri Eaton'a sözde saygı gösterisi olsa da aslında o koca mağazaya da hakaret ediyor bize de hakaret ediyor.

Gelelim asıl trajediye.

Bir anda iki hokey sahamız olduğu için gerçek Winnipeg Arena, eski Winnipeg Arena,. şehrimizin tarihindeki en destansı, en efsanevi ve hatıralarla dolu anıt olan sahayı istimlak edecekler.

İstimlak! Hatta başladılar bile.

Bir kafatası beyne nasıl uyuyorsa, bu buz hokeyi sahası da 50 yıldır Winnipeg'e ve şehrin sporuna öyle uyuyordu.

Bu bina benim babam gibiydi.

Çocukluğumda erkekliğe dair ne varsa burada öğrenmiştim.

Hatta burada doğdum ben.

Bu soyunma odasında.

Bakın.

Winnipeg Maroons'la Trail Smoke Eaters arasındaki bir maçın devre arasında doğmuşum.

Maçtan sonra kundaklayıp eve götürmüşler ve birkaç gün sonra ilk tam maçımı izlemem için getirmişler.

Babam Winnipeg Maroons'ta, yedeklerin arkasında çalışırdı.

1964 Allan Kupası'nı kazanmışlardı.

Orijinal 6 döneminde büyükler hokey şampiyonuydular.

Kanada milli takımında da çalışmıştı,.

Winnipeg o devrimci, dehşetengiz Sovyet takımına korkunç maçlarda ev sahipliği yaparken.

Burnu büyük NHL 1972'de ilk Zirve Serisi'ni yapmaya karar vermeden yıllar önceydi bu.

İşte o serinin üçüncü maçına biletim.

4-4 berabere bitmişti,. uluslararası hokeyin dünya başkenti olan bu sahada normalde oynanan çekişmeli maçların yanında yavan bir maçtı.

NHL bizi, Winnipeg'i hiç sevmedi.

1979'da katıldığımızda en iyi oyuncularımızı çaldılar.

Ben soyunma odalarında büyüdüm,. eşlere ayrılan bölümde emzirildim ve çoğu zaman konuk takımın sopa taşıyıcısı yapıldım.

İlk kez Sovyetlerin duşunda bir süper yıldızla tanıştım.

Anatoly Firsov buharın içinden çıkınca şaşkına dönmüştüm gövdesini kaplayan köpük haricinde çıplaktı.

Ona öyle hayrandım ki bir defasında meşhur 11 numaralı formasını çalıp eve götürmüş, çıplak vücuduma giymiş ve erotizm yüklü birkaç şut çektikten sonra KGB yakalar korkusuyla Forks'a atmıştım.

Kumaşın temasından ve korkudan neredeyse bayılacaktım.

Boş günlerimde sahaya gider, 10 bin koltuğu indirmenin tuhaf zevkini yaşar, hayran hayran baktıktan sonra hepsini yine kaldırırdım.

İdrar, anne sütü, ter.

Hokey katedralinin kutsal koku üçlemesi.

Bu kokular bu kutsal yere ebediyen sinecekler.

Yerine nasıl bir kafirlik yapılırsa yapılsın.

Bu kafirlik olacak, emin olun.

1970'de bir bürokratın imzasıyla milli takım dağılınca, babam öldü.

Yapacağı bir şey kalmayınca öldü.

Buzun ortasında kendi kendine tutuştuğunu söylemek isterdim.

Harika olurdu.

Ama daha sessiz bir ölümdü.

Sigara dumanı olup puf diye uçuverdi.

Binam artık karların içinde, deşilmiş bir kalp gibi duruyor kendisine tapan halkın yakınında.

Ya Eaton mağazası hiç yıkılmasaydı?

Ya öyle olsaydı?

Ama yıkım güllesinin darbelerine rağmen 70, 80, hatta 90'larındaki oyunculardan kurulu tuhaf bir takım eski sahada oynamaya devam ediyor.

Takımın adı Kara Salılar.

1929 ekim ayında dünyanın bunalıma girmesi anısına.

Oyuncular eski takımlardan.

Jets, Maroons,ya da daha eskilerden.

Warriors, Victorias,.. hatta 1920'de Anwerp'de Kanada'nın ilk hokey altın madalyasını kazanan Falcons'tan.

Cec Browne, 1970'te Nanitoba'da yüzyılın sporcusu seçilmişti.

Ollie Turnbull.

Buster Thorstenson.

Kıvırcık George Cumbers.

Sırıtkan Dzama, lakabını sürekli mutlu gezmesine neden olan sayısız kafa sakatlığından almıştı.

Başka emektar oyuncular.

Baldy Northcott, Fred Dunsmore, Maroons'un en iyi oyuncusu ve Manitoba tarihinin en atletik ismi.

Çocukken üç farkı adresim vardı, hepsi de Minto Sokağı'ndaydı.

Ne tuhaftır, belki de bu şehirde kol gezen mistik uyum yüzündendir, müstakbel eşi Margaret de çocukken müstakbel kocasıyla tanışmadan aynı üç evde kalmış.

Billy Mosienko, Winnipeg'li.

21 saniyeyle NHL tarihinde üç gole en hızlı ulaşan oyuncu.

Ayrıca Kuzey Main caddesinde şahane bir bovling salonu var.

Falcons'ta Konnie Johansson Frankie Fredrickson, Falcons'un en güzeli Huck Woodman.

Hatta oynayan her yeri sargılı kalecinin Terry Sawchuk olduğu rivayet edilir, 30 küsur yıl önceki esrarengiz ölümüne kadar NHL tarihinde en çok maç kazanan ve kurtarış yapan kaleciydi.

Ama bu imkânsız tabii.

Çökmek üzere olan eski soyunma odasında giyiniyorlar gençler gibi hazırlanıyorlar.

Kara Salılar'ın neden kurulduğunu kimse bilmiyor.

Söylemiyorlar da.

Bence hokeyi bu uyurgezer kasabaya göre fazla zengin bir spora dönüştüren NHL'in iğrenç hırsını protesto etmek için yapmışlardır.

Oyun hayalleri, yaramazlıkla geçen zamanda yitip gitmek.

Uçarken zaman da uçar gider.

Cerrahın duygusuz neşteri tapınağın kemiklerine saplanıyor ve anıları kesiyor.

Derin bir üzüntüyle, kafamda bir miğferle son kez milyonlarca defa yaptığım gibi bu binanın meşhur tuvaletinde rahatlıyorum.

Bu tapınağın şanlı tarihinde bunu yapan son kişiyim.

Birkaç dakika sonra tuvalet yıkılıp yok olacak.

Bu harika ruhların muhteşem kariyerleri de beraberinde.

Tamam, hadi bakalım.

**

Beş, dört, üç, iki, bir.

Ateş! Bastır Jets! Bastır Jets! Bastır Jets! Bastır Jets! Tuhaf bir galibiyet.

Salonda, yalnızca NHL'i ağırlamak için 1979'da eklenen kısmı yıkılıyor dinamit patladığı zaman.

Bunu bir işaret olarak görüyorum o lige asla katılmamamız gerektiğinin işareti.

Bunun idamı geciktirmesini ummuştum ama hayır.

Neden oldu bu?

Olmasına neden izin verdiler?

Hokey sahası, babam babacan amfitiyatromuz katledildi sırf lüks localar yok diye.

Bir yandan işçi geleneğimizle övünürken, öte yandan lüks loca yok diye tapınağımızı feda ettik.

Kendimizden utanıyorum.

Winnipeg'li olmaktan utanıyorum.

Elveda.

Elveda sevgili babam.

800 Ellice'te son bir deney.

Aile kavgalarında annemin tarafını tutmam çok nadir olurdu.

Ona sempati duyduğum bir olayı yeniden yaşamalıyım bakalım bu defa da öyle mi hissedeceğim.

Kadraj.

Ve motor.

Uyan anne.

Uyan anne.

– Uyan.

– Hayır.

– Anne, uyan lütfen.

– Ne istiyorsun?

Karnımızı doyurmalısın. Çok acıktık. Kendinize bir şey hazırlayın. Yemek yapmak için çok yaşlıyım. Aşçılık günlerim bitti.

– Açlıktan ölelim mi?

– Tavalar nerede bilmiyorum. Kendinize tost yapın.

– Tostu yaktık.

– Sen yapmayınca güzel olmuyor.

– Her şeyi atıyoruz.

– Ya da kusuyoruz, yiyemiyoruz. Aklımda bir yemek tarifi yok artık. Aşçılık günlerim bitti. Kendine yaptığını paylaşabiliriz. Hayır. Benim olan benimdir. Papağanı yanımızda getirdik. Neydi bu?

– Papağanı getirdik.

– Bu ne cüret!

– Sizi uyarmıştım.

– Nazik olmaya çalıştık. Ama dinlemediniz.

– Göster ona Muli! – Bırak beni lütfen! Pisliğini saçına sık.

Annem kuşlardan hep korkardı.

Nereden çıkmış bilmem.

Dağınık saçtan da öyle.

Hatırlıyorum, bir defasında Warroad, Minnesota'daydık dost ziyaretindeydik.

75 yaşında, muazzam bir kelime dağarcığı olan bir mayna kuşları vardı ve evde uçmasına izin veriyorlardı.

Kuş omzuna konunca annem onu yere çaldı.

Tek harekette öldürdü.

Hayvancağız 75 yıldır mutlu yaşıyordu ama hayatı bir anda bitiverdi.

Çekin şunu! Kalkıp bize et yaparsan geri çekerim onu.

Hemen! Kayda geçecek bir tane daha var.

Whittier Park, 1926, kışın başları feci bir soğuk dalgası var.

Bir sincap elektrik kablosunu kemirip kavrulunca ahırlarda yangın çıkıyor.

Atlar panik hâlinde, korkuyla alevlerden kaçıyor.

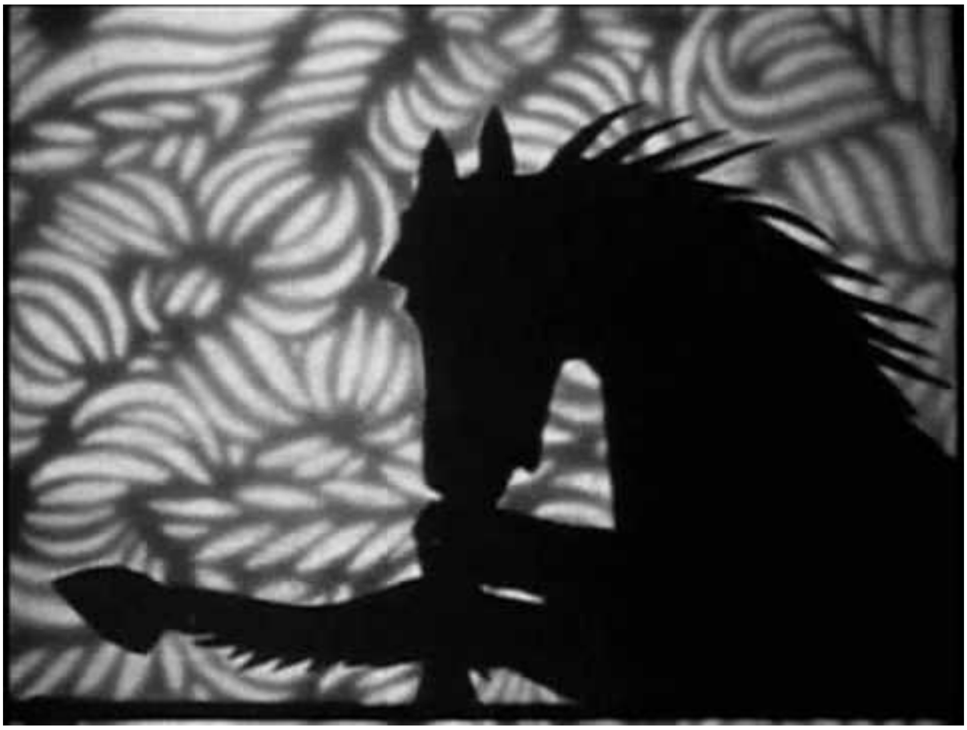
Canlarını kurtarmak için son çare olarak o gaddar soğuğa yöneliyorlar, Red Nehri'nden başka kaçacak yer yok.

Akıntıda yüzüyor, akıntıya direniyorlar.

Akıntı, kopmuş buz parçalarını da taşıyor.

Buz her şeyi donduruyor.

Ölümcüllük.

Korkunç bir şekilde hepsi birbirine yapışıyor.

Atlarla buzlar bir buz ve at karışımı olup kalıyor hayvanları panik hâlinde uzattıkları boyunlarıyla yakalıyor korku dolu kafalarıyla.

Kafalar kış boyunca böyle kalıyorlar.

Forks'ta beş ay.

Beyaz, devasa bir satranç tahtasındaki 11 at gibi.

Müthiş bir açık hava gösterisi.

Üzüntüye alışıyoruz, hayatımızın bir parçası yapıyoruz.

Bir süre sonra Holly Snowshoe Kulübü at başlarına haftalık geziler düzenleyip yarışmalar yapmaya başlıyor.

Kış gezginleri, romantik yürüyüşlerle kafaları sık sık ziyaret ediyorlar.

Sevgililer donuk kafaların arasında, hatta üstünde oturmayı seviyorlar.

Piknik yapıyor ya da şehrin ay ışıklı kubbesi altında sarılıyorlar.

At kafaları hep aynı panik ifadesiyle donmuş Winnipeg'li genç âşıklara üstü kapalı bir mesaj verircesine.

Ertesi sonbahar, şehirde bir doğum patlaması yaşanıyor.

Atlardan doğan insanlar.

Mutluluk.

Şehrin bahis susuzluğunu giderecek bir yarış pisti olmayınca Winnipeg'liler yasadışı, izinsiz olaylar üstüne bahis oynuyorlar.

Portage Caddesi'ndeki, Eaton'ın kardeşi Hudson Bay mağazasının üst katındaki Paddlewheel Gece Kulübü'ndeki Altın Çocuk yarışmaları.

Erkek güzellik yarışmaları.

Erkekler güzel, bahisler yüklü.

Normalde yasaları asla çiğnemeyen Belediye Başkanı Cornish, şehrin yasalarını hiçe sayarak yarışmalarda jüri oluyor.

Altın Çocuk'u o seçiyor, kumarın sihrine kapılmış zenginlere servet kazandırıyor ya da kaybettiriyor.

Tırıs gidiyorlar, tırıs gidiyorlar Belediye Başkanı için Winnipeg için sergiliyorlar kendilerini hepsi de safkan.

Kabarık etek kısmına yalnızca bayanlar alınıyor.

Modern Winnipeg gece hayatının doğuşu.

Altın Çocuk seçilmek için ne yapmak lazım?

Güzellik nedir?

Kim bilir?

Buna Belediye Başkanı karar verir.

Arzu.

Şanslı olanı seçmek.

Özel olanı.

Altın Çocuk.

Cornish devri 1940'ta patlak veren skandalla,çok sayıda Altın Çocuk'a belediyede iş verildiği ortaya çıkınca sona erdi.

Bu rezil Cornish yılları "Portakallı jöle günleri" olarak anıldı.

Paddlewheel'ın sunduğu bu basit ama enfes özel tatlı şehri birbirine katıyordu.

Portakallı jöle.

Yalnızca portakallı jöle.

Gecenin sihri, dişlerimizin arasından sıyrılıp ağzımızın dış kısmına yayılır ve yine ortaya döner.

Bitmeyen bir döngü.

Portakallı jöle.

Paddlewheel.

Bunu izleyen yıllarda, bir zamanlar kıpır kıpır olan çatı katı bahis bakımından iyice durgunlaşır.

50'lerde her hafta sonu yapılan pipo içme yarışmaları aynı heyecanı tutturamıyordu 60'larda da geriye yalnızca güzel günlerin anıları kalmıştı.

Bugünlerde mağaza için korkuyorum.

Uyurgezer bile bulunmuyor artık.

Son bir kez.

Beşinci kata hâlâ çıkabilirim.

Tek müşteri bile yok.

Mağaza, sürekli yer değiştiren Manitoba Şöhretler Spor Müzesi için yer kiralar burada.

Orada ablamı bulabilirim.

Fred Dunsmore'u da tabii.

Fred, Şöhretler Müzesi anıt kulelerini neden hep bu kadar ince buza diker ki?

Manitoba Spor Şöhretler Müzesi, adını duyduğumdan beri defalarca taşındı.

Ne zaman bir binaya taşınsa o bina iflas eder.

Resimlerle flamaları alıp uyuyarak başka şehre gitmesi gerekti.

Bay mağazası için endişeleniyorum.

Bay battaniyelerimiz her zaman olacak, bu meşhur battaniyeleri babamın takımları kullanırdı ve 1670'den beri kürk tüccarlarının para birimiydi onlar.

Belediye bu binayı yıkamaz.

Böyle bir cinayeti bir kez daha işleyemezler.

Neden ki?

Daha önce de öldürdüler ve pişman değiller.

Ya yine yaparlarsa?

Ya olursa?

Uyan.

Üçte ikisi çoktan kapanmış olan sevgili Sherbrooke Havuzu'na uğramalısın.

1931'de, Buhran döneminde iş sahası açmak için yapılan bu tesis, bir binada üç yüzme havuzu barındırır ama üst üste, dikey olarak dururlar.

Dünyada bu şekilde olan tek binadır belki de.

Cinsiyete göre.

Derinliğe göre.

Aileler ana katta, giriş katında yüzüyorlar.

Bir seviye derini, kızlar için.

Yalnızca kızlar.

Daha da derinde, en dipteyse yalnızca oğlanlar buhar ve rutubet içinde.

Beşinci sınıftayken sınıf arkadaşlarım bir cumartesi yüzmeye çağırmışlardı ama gidince gördüm ki arkadaşlarımın suya girmeye niyetleri yoktu.

Bunun yerine bütün gün soyunma odasında çıplak hâlde zıplıyorlardı.

Küçük vahşiler cumartesi eğlenceleri için beni de soymak istediler etrafımı sardılar, heyecandan hepsi coşmuştu ve oyunlarına katılmazsam ufacık, tüysüz şeyleriyle tepeden tırnağa üstüme işemekle tehdit ettiler beni.

Neden?

Neden?

Neden yüzmüyoruz ki?

Oğlanların havuzuna doğru havuzun altındaki havuzun altındaki havuza inerken Forks'un altındaki Forks'u düşünüyordum ve mistik bir güç beni ele geçirdi.

Aşağı indikçe göğsümde bir şeyler yerinden oynuyordu.

Oğlanların havuzunun suyunun Forks'un altındaki Forks'tan doğrudan geldiği söylenirdi.

Bu söylentiye inanıyorum.

Havuzun alttaki iki katı 1966'dan beri kapalı.

Neden?

Eğer olursa?

Eğer Günü.

19 Şubat 1942.

Şafakta 5 bin Nazi Winnipeg'i işgal edip sıkıyönetim ilan ettiler.

Faşist subaylar Belediye Başkanı Queen'i, Eyalet Başkanı Braken'ı ve tüm kabinesini tutukladılar.

Bir anda gamalı haçın dalgalandığı bir esir kampına dönüşen tarihi Garry Kalesi'nde öğretmen ve politikacılar birlikteler.

Portage Caddesi'nin adı, öğlen olmadan Hitlerstrasse olmuştu bile.

Winnipeg'in adıysa Himmlerstadt oldu.

Halka zorbalık yapıldı, itilip kakıldılar, taciz edildiler.

Eğer?

Eğer?

Eğer?

Zamanda korkunç bir yolculuk dediğin bu olsa gerek.

Zamanın birçok eşek şakası yaptığı Winnipeg'de bu gayet makul.

Bu 5 bin Nazi aslında Rotaryen Kulübü gönüllüleri.

Hollywood'dan kiralanmış kostümler giyiyorlar.

Eğer Günü çok başarılı oluyor.

Winnipeg'lileri korkutup çok miktarda savaş hissesi almaya itiyor.

Winnipeg'liler için "Eğer" sözcüğü bile korkutucu.

Winnipeg'de her gün bir Eğer Günü.

Tren değiştirirken dikkatli olmak gerek.

Yanlış hatta binip dönüp durmamalı.

İşte bu yüzden insan gittiğini sandığı yere, Mutluluklar Diyarı'na gerçekten gitmek istiyorsa uyanık kalmalı.

Çünkü zaman, bu kadim diyarların zalim doğası ona son bir oyun oynar.

Zalim doğa.

Çayır sürüleri bir kez daha hızla gelirler üstümüze.

Gümüş Tepeler'in ovalarından acı dolu haykırışlar yükselir çiftleşen iki Talinkty, yani eşcinsel boğalardan Ojibweler ruhlarındaki ikilik yüzünden kutsal sayar onları Mutluluk Diyarı'na doğru koca boğa toynağını vurup yere çiğnediler toprakları on dakikada dümdüz ettiler.

Derken üçüncü bir coşku.

Bu defa unutulmuş adamlarımızdan Büyük Savaş'taki gazilerimizden.

Yerliler de bu savaşta evsiz kalan insanlarımızla yan yana savaştılar.

Mutluluk Diyarı'nı yağmalayıp götürebildikleri kadar mutluluğu götürmeye başladılar.

Her türlü eğlence.

Lunapark treni, tren, dönme dolap.

Son zerresine kadar mutluluğa ihtiyaçları vardı.

Aç birinin tabağını temizlemesi gibi bir hızla hallettiler bunu.

Bu unutulmuş ruhlar, unutulmuş aileler, kabileler bu tuhaf yağmaları çatılardaki gizli evlerinde kullandılar.

Kendi Mutluluklar Diyarlarını kurup bu çöplükten bir şeyler kurtarmaya çalıştılar.

Gözden uzak, gönülden de uzak.

Görünmeyen bu evler bugün bile duruyorlar.

Zalim doğa faydalı bizon.

Winnipeg, başka şehirlerde yerden bitiveren gecekondu mahalleleri ve yoksul semtleri yasaklamıştı.

Yine de kitaptaki bir kurala göre evsizler gözden uzak, çatılarda kalıyorlar.

Bulutların üzerinde bir Mutluluklar diyarı.

Aborjin Mutluluklar Diyarı.

Unutulmuş Mutluluklar Diyarı.

Unutulmuş İnsanlar Mutluluklar Diyarı.

Mutluluklar Diyarı.

Şehrin sınırındayım, vaktim azalıyor.

Gerçekten gidiyorum.

Winnipeg bensiz nasıl olacak?

Pişmanlıklarına kim bakacak?

Giderken onu düşünmeliyim.

Winnipeg Citizen kolektif bir gazeteydi 1919 grevi sırasında işçilerin sesini duyurmuştu.

Dünyadaki tek kolektif günlük gazeteydi.

Citizen'da hiçbir zaman üçüncü sayfa kızı olmadı.

Ama olsaydı, sıradan bir bulvar gazetesi kızı olmazdı.

Citizen Kızı olurdu o.

Endişeli bir yoldaş.

Üzgün ama güçlü.

Mürekkepli sayfalardan sıyrılıp şehrimizin zirvesine çıkacak havadaki Mutluluklar Diyarı'mıza bakacak kadar güçlü.

Ve yukarıdan, Mutluluklar Diyarı'ndan Forks'a binerek Winnipeg'in ilk zaman yolculuğundaki bütün hasarı geri alabilir.

Elini bir sallayarak Eaton'ı yeniden açabilir Jets'i ve eski sahamızı da geri getirebilir.

Kara Salılar için sakin bir orman bulur o harika ruhlar için.

Minto'ya Fred Dunsmore'un adını verir Sherbrooke Havuzu'nun üç katını da açar.

Citizen Kızı, Wolseley Caddesi'nin ortasına yeni bir karaağaç diker.

Elini bir sallamakla Paddlewheel'ı yeniden doldurur Whittier Park'ı küllerinden canlandırır atlarımızı ve okullu kızlarımızı korur, göz kulak olur ve Clifford'un önündeki tabelayı geri koyar.

Bu şehre bakar.

Benim şehrime, Winnipeg'ime.

Onun yeni hattı olur.

İşte o zaman ben de artık gitme zamanımın geldiğini anlarım.

Şehri onun ellerine bırakırım.

Güven, şefkat, sevgi dolu.

İşte o zaman hayaletlerin olmadığı bir yere gidebilirim.

Hayaletler.

İnsan hayaletleri olmadan nasıl yaşayabilir?

Hayaletleri olmayan bir şehir nedir ki?

Blinmeyen bilinmeyen.

Bilinmeyen.

Bu deney anneme ne yaptı, bilmiyorum.

Ölen ağabeyim Cameron'a, 40 yıl sonra büyük bir yakınlık duymaya başladı.

En azından onu canlandıran Brandon'a.

Aramız daha iyi.

Evet.

Artık ölüsün.

Eskiden yakın olmayı sevmezdim.

Neden?

Rahat edemezdim.

Şimdi rahat mısın?

Çoğunlukla, evet.

Ben de.

Soğuk şal yapış yapış.

Önemli değil.

Kimler hayatta?

Kimler hâlâ hayatta?

Hatırlamak çok zor.

Bazen unutuyorum.

Ağabeyim Cameron'un öldüğünü unutuyorum.

21 yaşımdan beri babamın olmadığını unutuyorum.

Bir yeri yeterince özlerseniz, bir noktadan sonra resimlerdeki fonlar, insanlardan daha önemli olur.

Uyanıkken her saati televizyon başında geçirdiğimiz eski oturma odamız.

Annem, babam ve ben kanepede uzanarak kanepede uzanarak kanepede uzanarak.

Evden bir parça.

Beyaz blok ev.

THE SADDEST MUSİC İN THE WORLD (2003) Dünyanın En Hüzünlü Müziği

100 dk

Yönetmen: Guy Maddin

Senaryo: Kazuo Ishiguro, George Toles, Guy Maddin

Ülke: Kanada

Tür: Komedi, Müzikal

Vizyon Tarihi: 31 Ağustos 2003 (İtalya)

Dil: İngilizce, İspanyolca

Müzik:Christopher Dedrick

Çekim Yeri:Manitoba Production Centre, Winnipeg, Manitoba, Canada

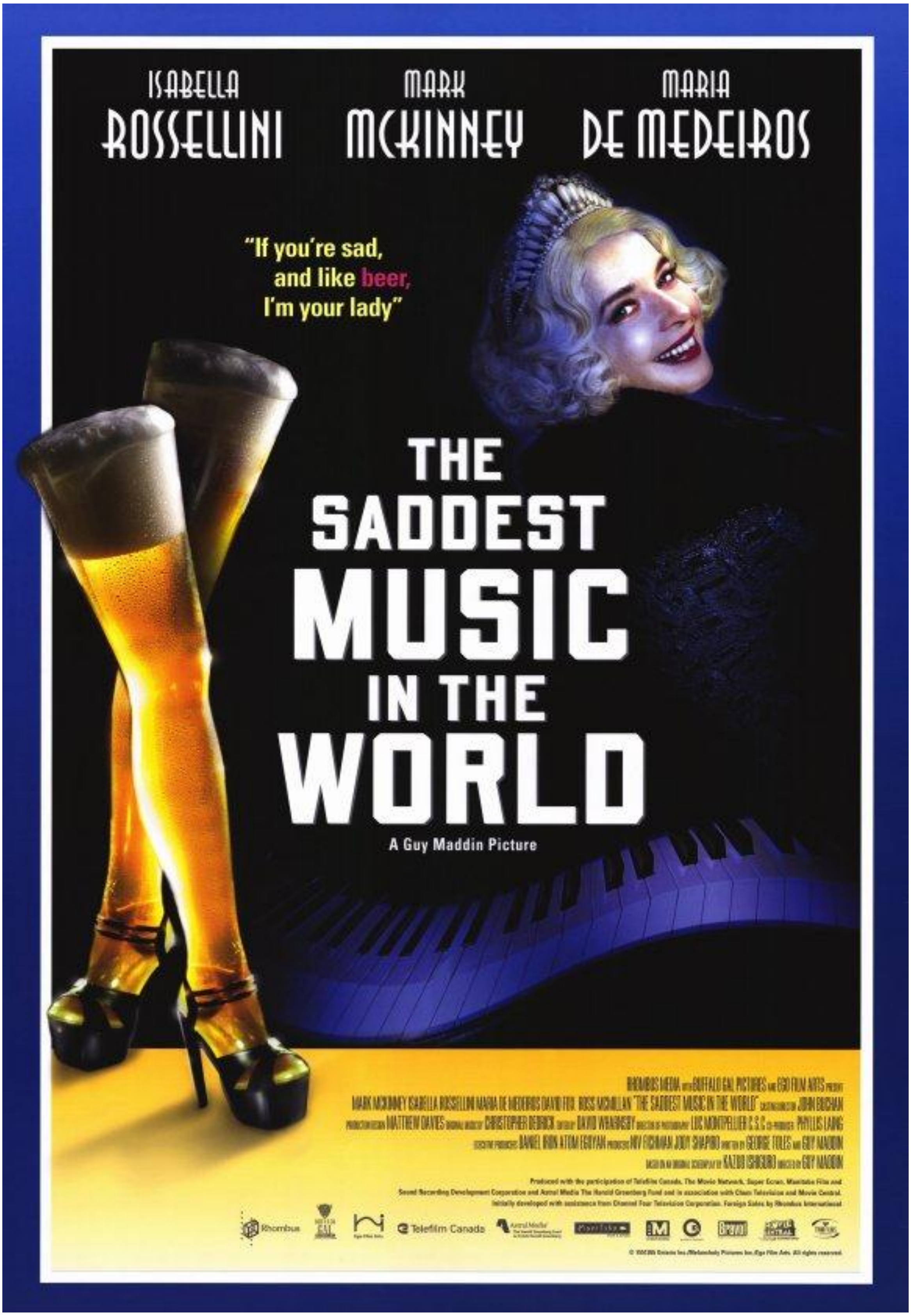
Oyuncular: Mark McKinney, Isabella Rossellini, Maria de Medeiros, David Fox, Ross McMillan

Çeviri: alihsans

Özet

Büyük Buhran Dönemi'nin ağırlığını fazlasıyla hissettirdiği bir dönemde, Winnipeg'de yaşayan Bira Baronesi tüm dünyanın ilgisini çekecek bir yarışma düzenler. Dünyanın En Hüzünlü Müziği'ni çalacak olan bir grup, orkestra veya müzisyen 25 bin dolar gibi bir para ödülünün sahibi olacaktır. Dünyanın her tarafından farklı kültürler kendi hüzünlerini ortaya koyan müzisyenlerle şehire akın ederler. Fakat Barones'in kişisel ilişkileri ve saplantıları yarışmanın tarafsızlığına gölge düşürecektir...

Kanadalı Guy Maddin günümüz sinemasının en sıradışı yönetmenlerinden birisi. Gerçeküstü bir müzikal olarak tasarlanan bu yapım da klasik bir Maddin filmi. Özellikle siyah-beyaz'ın kullanımı açısından son derece ilgi çekici. Bu ise rüya ile kabus arası bir atmosferin yaratılmasında son derece etkili. Fakat yönetmenin amacının dünyanın en hüzünlü müziklerini dinletmek olmadığını belirtmek gerek. Olayların ve karakterlerin tüm garipliğine ve karışıklığına rağmen politik göndermeleriyle de dikkat çekiyor.

Film Metni ve Takılanlar

Çok hüzünlü birisiniz, Bay Kent.

Hiçbir şey moralimi bozamaz güzelim.

Ellerinizi buzun üzerine, benim ellerimin yanına koyun.

Bir saniye.

Arkamda dur.

Manevi destekte bulunur.

Diğer cebim de yapayalnız.

Anlat bakalım.

Bir şeyler hissedene kadar ellerinizi hareket ettirin.

Çok bilge bir ihtiyarmış.

Buzun içine bakın.

Bakıyorum.

Daha yakından.

Ruhunuza bakın, Bay Kent.

O bilge parmaklarının söylediği gibi annemin cenazesinde ağlamamıştım.

Şu an da ağlamayacağım.

Izdıraplarınıza dikkatlice bakın, Bay Kent.

Aksi takdirde ölüden farkınız olmaz.

Narcissa, biraz daha bozukluğun var mı?

Bahşiş bırak. Ölüden farkınız olmaz!

Ölü!

Paranla ne kadar mutluluk satın alabileceğini göreceksin.

Dünyanın En Hüzünlü Müziği

Winnipeg, 1933. Büyük Buhran yılları. Beni oraya götürmek de nereden çıktı?

Seni ilk gördüğümde tenyam şöyle dedi: "

"Falcı'ya git."

İşte öyle. Tenyamla asla ters düşmem. Tenyana inanmıyorum. Çoğu tenyalar sadece çiğner, konuşmaz. Doğru. İradesi çok güçlüdür. Karşı konulamaz bir varlık. Üşüdüm. Tramvaya binelim. Paramız yok ki. Bu 23 numaralı tramvay. Para ödemek zorunda değiliz.

Amerikalı mısın?

Amerikalı değilim. Nemfomanyağım.

Amerikalı değilsen ne istersen olabilirsin. Ama o Amerikalı. Yanıldınız. Üzerine Amerika kokusu sinmiş olabilir ama kesin Kanadalıdır. Hem de yüzde yüz.

- Bana yalan mı söyledin?

- Hayır. Dediğim gibi. New Yorklu bir yapımcıyım. Ama talihsiz biri. Kanlı canlı Yankee-Doodle erkeği. Öyleyse benim oğlum değilsin. Muskeg Birahanesi. Son durak! "

" Kalk ayağa, giy çizmeni "

" Çabuk ol, çabuk ol "

" Bak tadına, boşa geçmesin zaman "

" Leydi Port-Huntley Birası Tadına doyum olmaz "

" Götür biraları Bir, iki, üç, dört "

" Kentin dört bir yanında herkes içsin biramızı "

" Leydi Port-Huntley'nin birası "

" Hepimizin ağzına layık "

" Hepimizin ağzına layık "

Muskeg bira saati ile coşkuya devam!

Bendeniz klasik müzik programcınız Duncan Ellsworth. Sizlere çok önemli bir haberim var. Bir yarışma düzenlenecek sevgili dinleyiciler. Hem de tarihin en heyecanlı yarışması. Hüzünlerinizi mangıra dönüştürmek ister misiniz?

Leydi Port-Huntley tüm sükûnetiyle açıklamasını yapacak. Teşekkür ederim, Duncan. Winnipeg'in seslerine kulak verin. Bu hüzünlü dünyada, geceleyin hareketlenen bu kentin masumca nefes alışına kulak verin. Muskeg Birahanesindeki bizler Winnipeg'in London Times gazetesi tarafından üst üste dördüncü kez, Büyük Buhran döneminin en hüzünlü şehri seçilmesinin gururunu yaşıyoruz. Bu onur nedeniyle dünya çapında bir yarışma düzenleyeceğiz. Bu yarışmayla, hangi ulusun müziğinin "

"dünyanın en hüzünlüsü" sıfatını gerçekten hak ettiğini kararlaştıracağız. En ağlamaklı melodilerin virtüözleri buraya gelip kendilerini göstererek donmuş gözyaşlarıyla bezenmiş taca ve 25,000 dolar para ödülüne sahip olabilirler. Doğru duydunuz. 25,000 Büyük Buhran doları. Manhattan'a dönüş biletini görür gibiyim. İçkilerimizi çabucak bitirelim. Odaklanmam gereken bir iş buldum. **Leydi Port-Huntley'nin Dünyanın En Hüzünlü Müziği Yarışması. Ve başlıyoruz!**

Bu paranın karşılığında sahiden ne elde edeceğiz?

Bakın. Kongre birkaç ay içinde içki yasağını kaldıracak. Böylece Amerika, içki kaçakçılarına güle güle diyerek koşar adım, üstüne basa basa söylüyorum; koşar adım muhitteki barlara akın edecek. Düşünün, yüz milyon içki tüketicisi yasal içkiye dolarlarını vermek için sıraya girecek. Kiralarına veya çocuklarına ayakkabı almaya güçleri yetmeyenler bile. Kuzeydeki mutlu biracıların memleketi olan Kanada olarak bizler kapılarımızı sonuna kadar açarak vurgunumuzu yapacağız. Hüzünlüyseniz, biradan da hoşlanıyorsanız aradığınız kişi benim. Biraz ortadan kaybolsan iyi olur gibi. Dur. Beni bırakıp gitme sakın. İşin ne kadar sürer?

Kapıdan çevirmezlerse yarım saate gelirim. Ben de şuraya uzanıp biraz kestireyim. Buhranı yüksek derecede yaşayan ülkeleri ortaya çıkaracağız. İçkiyi en çok tüketenler bu ülkelerdeki insanlardır.

Böldüğüm için özür dilerim " "Amerika'nın Hüzün Elçisi"

olduğunu iddia eden biri derhal sizinle görüşmek istiyor. Diğerleri gibi bekleme odasında otursun. Beklemek istemiyor. Geldiğini hemen size bildirmezsem beni kovarmışsınız. Bu şaklaban nasıl biri?

Yeni elbise diktirmiş, kısa tozluklu, temiz tırnaklı ve tıraşlı biri. Tozluk mu?

Saçını da yapıştırmış mı?

Chester Kent. Evet beyler. 15 dakika ara.

Teddy, sen kal. Leydi P. Trenimin kalkmasına birkaç saat var, bir uğrayayım dedim. Ne maksatla?

Ne haldesin diye bir bakayım dedim. Kötü bir dönem geçiriyorum. Çoğu kişinin fakirlikten kıvrandığı bir dönemde deli gibi para kazanma planları yapmanın suçluluğunu yaşıyorum. Elinden geleni ardına koymuyorsundur. Yanımdaki zavallı Teddy nedeniyle de çok kederliyim. Harika bir karısı ve iki çocuğu var. Ne zaman ondan işini yapmasını istesem tahterevalliye oturup bana şarkı söyletmesi gerekiyor.

- Hemen bozulma, Teddy.

- İdealizm ile iş nadiren uyuşur. İzninle?

Hep şöyle düşünüp kendimi avutuyorum, Chester. Seninle hiç tanışmasaydım, utanılacak bir şey yapmazdım!

Felsefeme göre bünyemde utanca yer yok. Duvardaki fotoğraflara bak!

Bak bakalım!

Düşüncelerini söyle!

Her yerdesin. Kendi hayatının yıldızı olduğunu söyleyebilirim. Bir hayatım varken, dediğin doğruydu. Yeni tekerlekli sandalye yapmışsın. Çok hoş. Teddy, bacaklarıma ne olduğunu hiç merak ettin mi sen?

Çok tatlı biridir. Bir kez olsun sormadı. Haksızlık yapma, Helen. Sadece bir bacağının suçunu bana yükleyebilirsin.

- Benden ne istiyorsun?

- Para ödülünü istiyorum. Nasıl elde etmeyi planlıyorsun peki?

En hüzünlü parçayı söyleyerek. Bende bir geyiği bile ağlatacak derecede duygusal parçalar var. Hadi ya?

Amerika'yı mı temsil edeceksin yani?

Evet. Gözyaşı, Helen. Bu çok uluslu ihtiyar ülke hüngür hüngür ağlasın diye. Chester, acaba diyorum dünyada kederden senden daha az anlayan bir insan evladı var mıdır?

Havan batsın!

Hüzün, mutluluğun baş aşağı dönmüş halidir. Tamamen bir gösteri yani. Hazırda orkestran var mı?

Hemen kanıtlayabilirim. Olmaz mı!

- Tamam, çağır öyleyse

- Teddy, orkestra. Çok soyludurlar. Gözleri kapalı çalarlar. Yenilikçi bir akım olsa gerek. Sebebi ne?

Ben Teddy ile tahterevallide şarkı söylerim, onlar da çalarlar. Ulaşılması zor bir başarı. Senin müzik testin daha basit olacak. Benim sözüm ona "kazam" hakkında bir performans sergilemeni istiyorum. Tabii hâlâ hafızanda yer ediyorsa. Teddy!

Hayır, Teddy. Bugün eşlik etmeyeceksin. Kenara çekil. Müzik başlasın. Hızlı çalmayın, bir de duygusal olsun.

- Nereden başlayayım?

- Babandan başlamaya ne dersin?

Ve onunla bitir. Bütün olayları işle. Evet. O sana âşıktı, ancak bir sorun vardı sen beni seviyordun. Evet. Oysa sen beni hiç sevmedin. Evet, görüyorum.

- Üzerinden çok zaman geçti.

- Bana sanki dün gibi geliyor. Gururum okşanmıştı. Çok güzel bir kadın benimle ilgileniyordu. Benden şüphelenmişti. Haklı sebepleri vardı. Burnunun dibinde, her fırsatta...

- Onu sarhoş ederdik.

- Seninle evlenmek istiyordu. Senin tarafından boynuzlandığını düşündü.

- Evet, görüyorum.

- Üzerine çok zaman geçti. Bana sanki dün gibi geliyor. Eski üniformasını giymeye başladı. Kanadalı teğmen. Birinci Dünya Savaşı. Geceleyin elinde tüfeğiyle merdivende bir yukarı bir aşağı gider gelirdi. Sarhoş halde. Kardeşin Roderick onu müzikle iyileştiremeye çalışırdı. Arabayla yolculuğa çıktığımız gün. Buz fırtınası. Bomboş yollar. Onun arabayı durdurmaya çalışması dışında.

- Elini kaldırmıştı.

- Kafanı kaldırırken görüş alanımı kısıtlamıştın.

- Evet görüyorum.

- Ben de. Üzerine çok zaman geçti. Bana sanki dün gibi geliyor.

- Tanrım!

Ne yapacağız, baba?

- Çantamı getir. Bacağı sıkışmış. Kurtaralım!

Bacağını koparacaksın, ahmak. Ne diyorsam onu yap. Doktor olan benim.

- Sarhoşsun.

- Çantam!

Sevdiği kadını kurtaracağım. Duydun mu beni?

Sevdiğim kadını!

Evleneceğiz. Yalvarırım. Yalvarırım bir şeyler yapın. Yardım edin!

Bacağını keserek halledeceğiz.

– Baba, bırak da yardım edeyim.

– Karışma. Canımı sıkıyorsun. Aşkım benim. Al sana bulmaca. Kımıldama. Kımıldama, kımıldama... Yanlış bacağını kesiyorsun!

Baba, kemiğe kadar dayandın bile!

– Diğer bacağı yaralı!

– Şuna bak, ne yaptırdın bana!

Yeter!

Tanrım...

**

Merhaba, Helen. Kanada'yı temsil etmeye geldim. Tabii müsaade edersen. Maskelerinizi çıkarabilirsiniz beyler. Kulak verin. Kanada konuşuyor. Kızıl Akçaağaç Yaprakları'nı çalın. Marş marş!

Burada yaşayıp bu parçayı bilmediğinizi söylemeyin sakın! "

" Kızıl akçaağaç yaprakları... "

Bulacaklar beni.

" Tam da kalbimi...

" Geri döndüklerinde...

" Kızıl akçaağaç yaprakları altında.

– Hayat sürprizlerle doludur, Ne diyorsun?

– Bacakların hakkında mı?

– Çok talihsiz bir olay.

– "Yani hiç hüzünlenmedin mi?

– "Helen. Aş o sürprizleri, hayat insana tatsız tekliflerle de gelir. Bırak da çatılardan haykırayım.

Seninle aynı nedenden ötürü. Son kez şansımı deneyeceğim. Ölene kadar bu kadını seveceğim.

– Haksız mıyım, baba?

Niçin buradasın?

– Hatta ona bir şey de getirdim.

– Yeter!

Rüşvet istemem. Pekâlâ. Şu açıdan düşün, Helen. Amerika ile Kanada karşı karşıya. Küstah oğul, savaş gazisi babasıyla müzikal olarak yarışır. Baba kederine boğulmuştur, oğul ise bunun bir parçası olmak istemez. Ancak ödülü kazanmak için bu Amerikalı derhal gözyaşı

dökecek bir şeyler bulmalıdır. Güzel bir noktaya parmak bastın. Peki, Amerika. Kabul edildin. Şimdi de Avrupa'nın en büyük çellocularından Büyük Gavrillo geliyor. Henüz yüzünü açık açık gören olmadı. Halk konserleri de dâhil olmak üzere sürekli olarak, o gece kadar karanlık peçesini takıyor.

– Haklısın, Mary. Sırbistan'ın hüznünü ifade etmesi açısından taktığını söylüyorlar. Bilindiği üzere meşhur Sırp suikastçı Gavrilo Princip Birinci Dünya Savaşı'nın fitilini ateşlemişti. Sayısız savaş yaşanmıştı. Dokuz milyon kişi öldü, Duncan. İnsanı gerçekten hüzne boğmaya yeter de artar bile. Roderick?

– Roderick.

– Baba. Yaklaş. Babana bir sarıl bakalım!

Kusura bakma.

Tenim çok hassastır da.

İyi görünüyorsun baba.

Sağlığımı kaybettim.

Ama sarhoş değilim, faturalarımı ödüyorum, pantolonum da ütülü.

Chester nerede?

Buralarda olmalı. On yıl önce sabrımı yeterince taşırmıştı.

– Şimdi beni neden hazmetsin?

– Roderick... Buralarda ışığın ne denli parlak olduğunu unutmuşum. Mahzuru yoksa gözlüğümü takacağım. Onu takınca nasıl görebiliyorsun?

Sadece izleyerek bir resim yapmak gibi.

– Chester nerede?

– Müzikholde olmalı. Bu gece açılış gösterisi düzenlenecek.

– Marş marş oğlum!

– Baba... Chester müzik kutumu çaldığını itiraf etti mi?

O olay on yıl önceydi evlat. Hiçbir şeyi unutmaz mısın sen?

İşte böyle. Geldik. Şöyle. Evim. Tanrım. O da ne?

Kulaklarını tıka. Müsaadenle. Kardeşin geldi. Acilen misafirini yollayıp aşağı iner misin?

Arka kapıdan yolla. Eve döndüğümde yabancıları görmekten hoşlanmam.

– Artık çalmıyor musun?

– Çalıyorum, ama dizlerimin üzerinde. İtibar kalmadı artık. "

"İtibar kalmadı artık."

" Ailemizin düsturu.

– Nasılsın bakalım, Roderick?

– Chester!

Aynen hafızamdaki gibisin. Merdivenden koşarak inmeler, aniden odaya dalmalar. Yalın ayak gelsen de... Sesin hâlâ ağlamaklı çellon gibi çıkıyor. Gürültülü bir evde uysal birileri de olmalı. Müziğimizin süslemesi sayılır. Aklıma bir şey geldi. Onca yıl boyunca sana vermek üzere bir hediye saklıyordum.

– Hep bu günü bekliyordum.

– Hiç gerek yok baba. Farelerin koşuşturduğu gecelerde bunu elime aldığımı hatırlıyorum. Pencereye doğru yaklaşıp belki seni eve döndürür diye adını sesleniyordum. Ona vermek üzere sakladığın başka neyin var?

Sana bir süveter ördürmüştüm. Aslında üç tane ördürdüm. Her birinize... Sana, karına ve oğluna. Maalesef tenim yüne karşı da hassas.

– Işığı kapatabilir miyiz acaba?

– Hâlâ hastalık hastasısın. Almanya'nın en iyi doktoru olan Dr. Loords'un tavsiyesi. Söylediğine göre hâlâ hayatta olduğuma şükretmeliymişim.

– Karından hiç haber almadın mı?

– Hiç ama hiçbir haber almadım. Oğlun ölünce aniden ortadan kayboldu mu yani?

Yavaş yavaş oldu. Gemi yavaşça battı. Işığı da sesi de yavaş yavaş yok oldu. Beni sevmeyi de unuttu. Oğlumuzu bile unuttu. Bu tıslama da ne?

Biriniz kapatabilir mi acaba?

Yukarıdan musluk sesi geliyor gibi.

– Arkadaşın hâlâ evde mi?

– Arka kapıdan çıkıp gitti. Birisi musluğu açık bırakmış olmalı. Tartışmayın artık. Kapatın şunu!

Tamam, ben bakarım. Roderick'i inciteyim deme!

Leydi Port-Huntley'nin düzenlediği Dünyanın En Hüzünlü Müziği'nin geçit töreni başladı. Afrikalı Zanilerin eşliğinde ışıl ışıl bir akşam yaşanıyor!

Opera dürbünümün odağını ayarlayabilirsem eğer... Evet!

Yüzlerindeki boyalar da muhteşem görünüyor. Tam anlamıyla enfesler. Hüzünlü ulusları buraya toplayan Leydi Port-Huntley Biraları insanın çaresizliğine parmak basan dehşet bir yarışma düzenliyor. Izdırabın geçit töreni sanki. İşte Polonya, Çin, Arnavutluk!

– Bayağı eğlendim, Narcissa.

– Sana rüyamı anlatmadan edemeyeceğim. Çabuk ol ama. Yarışma başlamak üzere. Adamın biri bana kazın bağırsaklarının nasıl çıkarılacağını öğretiyordu. Kanatlarına basıp, kazın bacaklarını hızlıca çekiyordu. Öyle yapılır zaten. Göğsü ve kalbi hariç tüm iç organları bir öbek halinde çıkageliyordu. Kalbi avucuma koydu. Hafif de olsa hâlâ atıyordu. Böyle bir şarkı yazarsan bize ödülü kazandırabilirsin. Rüyamın sonunda avucumdaki kalp kazınki değil gibi geldi. Minicikti. Kimin kalbiydi acaba?

– Ardından uyandım.

- Hem küçük hem de yağlıysa büyük ihtimal benim kalbimdir. Beni hiç anlamamış gibisin. Asıl sen şunu anla. Birisi bana destek verip parçayı hazırlamazsam veya afili bir kıyafet bulamazsam aşağıdaki yabancı uyruklu angutlardan biri para ödülüme konacak. Haydi. Harekete geçme vakti. Siyam - Meksika Siyamlıları kimse yenemez. Hele ki kediler veya ikizler söz konusuysa. Üzülerek söylemeliyim ki şu ana kadar Siyam hüznünü hiç bu kadar ciddiye almamıştım. Bu hüzünlü flüt solosunda savunmasız bir kıyı köyüne yaklaşan tayfunun sesini işitebiliyorsunuz. Ölümcül su baskınları da kuşlar tarafından duyuruluyor. Sanatçımız kuşların gözünü çıkararak bu uyarı cıvıltılarına ayrı bir ruh kazandırmak istemiş. Her şey detaylarda saklı Mary. Şimdi de Meksikalılar eserlerini çalmaya başlıyorlar. Şarkıcı, Meksika'daki çocuk defin törenlerinde söylenen bu şarkıyla bizleri hüznün doruğuna çıkarıyor. Meksikalı anne ölen bebeğinin ardından metin bir şekilde ayakta duruyor. "

"Yoksun artık"

" diyerek ağıt yakıyor. Öldün sen. Geceleri emmek için mememe uzanma artık. O süt yaşayanların hakkı. Kanadalı dinleyicilere bu sözler biraz ağır gelebilir. Bence ölü çocuklar da diğerleri gibi durumlarını anlamalı. Meksikalılar zaferlerini Port-Huntley Bira Havuzunda kutluyorlar. Meksikalılar hayatlarında ilk kez biraya bu kadar doyacaklar. O kadar da coşkulu değil gibiler. Şu ana kadar bira içen olmadı. Tanrım!

Bizde içki yasak ola dursun adamlar Kanada'da bira dolu havuzlarda yüzüyorlar. Niye içmiyorlar ki Ed?

Meksikalılar Alamo'dan beridir kazanmaya alışık değiller. Bir bityeniği sezmiş olmalılar. O şans elime geçse boğulana kadar içerdim. Bu hüzünlü işte. Şu sokağa bir bak. Winnipeg'deki bu kara kışta, bu buhran döneminde sanatıma müşteriyi nereden bulacağım ki?

- Ne kadar para lazım?

- Daha yeni bir depo kiraladım. İnsanlar seti, kostümleri hazırlamak üzere sıraya girmiş durumda. Müzisyenlerim, aranjörlerim var. Ama adamlara para vermek lazım, yoksa çalışmazlar. Biraz sade bir şeyler mi hazırlasan acaba?

Amerika ve sade. İyi espriydi. Açık seçik bir şey olacak. İçinde bir sürü hile barındıracak. İçinde sululuk ve enerji olan bir hüzün ortaya koyacağız. Numarayı yutacaklar, ancak çok farklı yollar deneyeceğiz. Çünkü jürinin gözüne bir şeyi birden çok kez sokacak olursan çabalar boşa gider. Bayım, açız. Bize verebileceğiniz yiyeceğiniz var mı?

Hayır yok. Yarışmadan çekilip Amerika takımına katılırsanız eve dönüş masraflarınızı ben çekerim.

- Sahi mi?

- Birahaneye gidip beni bekleyin. Lanet olası uyurgezer. İyi geceler anne. Yani sürekli kederli kalmayı başarabildin, öyle mi?

Cebimde bir kavanoz var. Kavanozdaysa gözyaşlarımla koruduğum oğlumun kalbi var. Yarışmayı bu parça kazanacak. "

"Bu Şarkı Sana."

" Anneme çalmıştık. Ben de oğlumun cenazesinde oğlum için çaldım. İşte benim hüznüm. Bir ölüm. Veya iki. Her gün önce gramofonda ardından çellomla çalarım. Bundan hüzünlü ne

olabilir. Bu şarkıya müptelayım. Ancak asla para için çalmayacağım. Aslına bakarsan karımı bulana dek bu şarkıyı kimsenin dinlemesini istemiyorum. Geçmişin üzerinde bu kadar durmamalı. Ben Sırbistan'ın hüznünden ilham alacağım. Birinci Dünya Savaşını başlatan o küçük ülkenin. Büyük Gavrillo, dokuz milyon insanın kefaretini hepsini Chester'ın kursağına dizmek suretiyle ödeyecek. 25,000 doları ben kazanacağım. Belki ardından karımı düzgünce aramaya maddi olarak gücüm yeter. Sen bir Kanadalı olarak doğdun, bir Kanadalı olarak büyüdün. Belgrat sokaklarına ilk adımlarımı atana dek hiçbir yeri evim gibi görmedim ben. Kim olduğumu orada anladım. Ve kalbimin ne için hayat sürdüğünü. Gel. Sana kalbimi nerede sakladığımı göstereyim. Tenyan cenazeler hakkında ne diyor?

Düğündeki bir gelin gibi. Kurtçuk festivali sanki. Bugün ihtiyar bir Winnipeg bankeri toprağa dikiliyor. İçimden bir ses dul karısının kocası için hüzünlü bir şarkı çalınmasını isteyeceğini söylüyor. Haydi. Ailenin içine karışıp kendimize güzel bir yer edinelim. Sana ufak bir sır vereceğim. Bunca hüznün gerçekten var olduğuna inanmıyorum. Ne hoş bir görüş. Bayağı kötü şeyler oluyor, orasını inkâr edemem. Ancak her nasılsa insanlar bu kötülüklerden etkilendiklerini gösterirken yapmacık davranıyorlar. Aslında kimse umurlarında değil. Ancak insanlara acı çekermiş gibi görünmek istiyorlar. Diğerleri de bunlara uyarak somurtuyor ve gün gelir de kendi başlarına da bir iş gelirse bu yapmacık kalabalık onlar için de toplansın istiyorlar. Şimdi de Michael'ın kızı Agnes onun en sevdiği şarkıyı söyleyecek. "

" Zıpla, zıpla, helâma zıpla "

" Helâma zıpla sevdiğim. Üzerime düşme sakın!

Bayan Burnjones, ismim Chester Kent. New Yorklu meşhur bir müzik yapımcısıyım. Herkes gibi ben de kızınızın performansından çok etkilendim. Sesini birçok insana ulaştırmamız gerektiğini düşünüyorum. Bir de kocanıza adanan o hüzünlü şarkıyı tabii. Kocanızın anısına ulusal radyoda bir şarkı çalacak olursak insanlara onun değerini hatırlatmış oluruz. İnsanlar bu muhteşem bankeri gerçek anlamda öğrenmiş olur. Radyo yarışmasında mı yoksa?

Hayır!

Dur hele!

Orada da kullanabiliriz. Bir sürü dinleyicileri var. Kızım sizin için şarkı söyleyecekse o kadar ucuza gitmeyecektir. Parasını da peşinen ödersiniz. 1.75 dolar gibi yüklü bir miktar ödeyebilirim. Ondan fazlasını eder. Kimse meteliksiz olduğumun farkında değil. Perişan bir müzisyene biraz Amerikan parası verin o da Sam Amca'ya bağlı kalsın. Dans etmek mi istiyorsun?

Zavallı Yiddiş. Bir ülkeniz bile yok değil mi?

Hadi gelin Amerika'ya karışın siz de. Gözlerin alışana dek ışığı hafif şekilde açık bırakacağız. Bacaklar. Ne kadar esnek, narin ve dayanıklılar. Tehlikeli havalar. Narin ifadeler. Bacak vardır insanı kızdırır. Bacak vardır insanı suçlu hissettirir. Bacak vardır utanır ve özür dilemek ister. Bacak vardır kekeleyerek aşkını söyler. Bacak vardır aşkını inkâr eder. Kazadan beri, yani doktorluk lisansımı iptal ettiğimden beri bir gün geçmedi ki Helen'in hayatını kolaylaştırmak için neler yapabileceğimi düşünmeyeyim.

- Besbelli ki onu çok seviyorsun.

- Aksini nasıl düşünebilirsin ki?

Şimdiye kadar takma bacak taktırması gerekirdi. Ama taktırmadı. Ahşap ve deri ona iyi gelmez. İsilik yapıp kocaman izler bırakır. Sıradan protez malzemelerin hiçbiri ona uymaz. İçtiğim içki şişelerinin arasında otururken nihayet aklıma bir fikir geldi.

– Cam.

– Cam mı?

Evet, kusursuz çözüm. Helen camı sever. Dört bir yanında cam vardır. Evinin her yanında camdan aksesuarlar var. Küçüklü büyüklü yaratıklar. Camdan bebek biriktirir. Vitray bir odada yüzlerce cam bebeği var. Tıpkı onun gibi yürümeyi bekliyorlar. Bak. Bunları ona vermeye çalıştım.

– Ancak doğru zamanı bir türlü tutturamadım.

– Aman Tanrım. Bunlar hem de burada, Kanada'da imal edildiler. Artık Leydi Port-Huntley dünyanın en hüzünlü müziği eşliğinde dans edebilecek. Hatta içlerini de Port-Huntley Muskeg birasıyla doldurdum. Niye çattın kaşlarını?

– Karım aklıma geldi.

– Kötü şeyleri düşünmeyelim. Elimde bir çukurdan atlarken çekilmiş bir fotoğrafı var. Bacakları havada asılı kalmış durumda. Sanırım bunlarla atlanmaz ama bayağı esnerler diyorum. Fotoğrafa bakabilir miyim?

Olamaz!

Bu... Tahmin ettiğim gibi çıkmadı da. Affedersiniz, beş dakikadır kulağınızı izliyorum. Çok ama çok beğendim. Sol kulağınız çok biçimli. Acaba kulağınıza bir şey fısıldasam olur mu?

Beğeneceğinizi umduğum minik bir hikâye. Müsaade eder misiniz?

Çok yaklaşmadan anlatırım. O kulağım sağır. Fakat diğer kulağım gayet iyi duyuyor. Olmaz. Ben bu kulağınıza anlatmak istiyorum. Olsun, nefesimi hissedebilirsiniz. Ne anlattığımı da hayal edersiniz. Beni neden çağırttın?

Sana dönmeye karar verdiğimi farz et. Gayet sportmence bir davranış. Seni uyarıyorum, karşılığında ödemen gereken çok fatura çıkacak.

– İkimiz de faturalarımızı ödeyebiliriz.

– Sanırım benim kazanmamı istiyorsun. Soy beni. Anlamadım?

İlk faturanı derhal ödemen gerekiyor. Birayı sevmem. Jübilem için şampanya ve süt getirttim. Bayağı küçük bir küvet.

– Yeterince büyük.

– Ya reddedersem?

Vaktini heba ediyorsun. Talimatları alsam?

Gayet basit. Beni soyacak, küvete girecek ve beni yatağa götüreceksin. Emir almayı sevmem, rica etsen?

– Neyi sevdiğin kimin umurunda?

– Senin!

Kabadayılığı bırakıp, beni arzuladığını söylesen?

Seni arzulamak kolay Helen. Hâlâ çok güzelsin. Söyle hadi. Ardından daha da ciddileşebileceğimiz bir yere gidebiliriz. Beni soy yeter. İndirim yok. Elemanlarından biri işin bittiğinde maskesini çıkarıp seni oradan çıkarır. Peki, gururumu ayaklar altına alıyorum. Teklifin hâlâ geçerli mi?

Kuvvetli bir karakter erkeğe çekicilik katıyor. Beşe kadar sayana dek soyunacaksın. Bir. İki. Üç. Dört. Kanada – Afrika Bu akşam Kanada'yı temsil eden ilk sanatçımız Fyodor Kent. Birinci Dünya Savaşındaki üniformasını giymiş gibi. Sahnede, ters dönmüş bir piyanonun önünde duruyor. Avrupa cephelerinde savaşmış Kanadalıları anıyor. Kanada birlikleri Vimy'de konuşlanır. Güdümlü mermi kalk borusunu öttürüyor. Fransa toprakları ve kudurmuş okyanusla uğraşan kızıl yaprağın peşinden gidelim. Memlekete dönün evlatlarım. Memlekete dönün. "

" Kızıl akçaağaç yaprakları "

" Döndüklerinde bulacaklar beni "

" Tam da kalbimi bıraktığım yerde "

" Kızıl akçaağaç yaprakları altında "

" Akçaağaç yaprakları Şimdi de Kamerunlu Zani sanatçıları bizlere bir cüce cenazesinin nasıl gerçekleştiğini tasvir ediyorlar. O aşınmış tenleriyle bir yakınını kaybetmenin gerçek şarkısını dinliyoruz. Bu esnada merhumun dostları ve aile efradı keskin taşlarla kendilerini hırpalıyorlar. Dizkapaklarını ve alınlarını çizerek yaralıyorlar. Bu yaralardan da gözyaşı gibi kan akıyor. "

" Süpürerek topladık yaprakları "

" Âşıklar böyle yapar "

" Sen yoksun ama kucaklıyorum onları "

" Senden bana kalan tek hatıra "

" Senden bana kalan tek hatıra "

" Senden bana kalan tek hatıra "

" Senden bana kalan tek hatıra "

" Senden bana kalan tek hatıra "

" Senden bana kalan tek hatıra "

" Senden bana kalan tek hatıra "

" Senden bana kalan tek hatıra "

" Senden bana kalan tek hatıra "

" Senden bana kalan...

Bu akşam buraya geleneksel olarak toplanmış Kanadalı dinleyiciler için güzel bir açılış birası oldu.

Halk ayağa kalkmış Zani coşkusunu yaşıyor.

Afrikalılar ilk müsabakada Kanada'yı eliyor.

Bu zafer bira banyosuyla resmiyet kazanıyor.

Fyodor Kent'in dünya çapındaki bir yarışmada olağan gözyaşlarının kâfi gelmeyeceğini bilmesi gerekiyor.

Evet, Mary.

Hem Kanada hem de Fyodor Kent için büyük bir hüsran oldu.

Zaniler zaferlerinin tadını çıkarıyorlar.

Şu an sevinçle Port-Huntley dağının bira mayasına etrafa sıçratıyorlar.

Ağzına sağlık baba.

Bundan iyisini söyleyemezdin.

Şu kabile üyeleri de iyi iş çıkardı.

Onlardan öğreneceklerimiz var.

Umarım şu metresini yanında getirmemişsindir.

- Hangisinden bahsediyorsun?

- Tramvayımdaki kız.

Sanırım kardeşin eve geldiğinde fırtınalar koparan kız da oydu.

Narcissa mı?

Tabii ki o da burada.

Parçamın tamamı onun üzerinden ilerleyecek.

Bir dakika.

Ne oldu ki?

Nereli bu kız?

Onun hakkında ne biliyorsun?

Fuar alanında tanıştık.

Sırbistan'dan geldiğini söyledi.

Gerçi çok pot kırıyor ama.

- Hiç Roderick'ten bahsetti mi?

- Hayır, hiç karşılaşmadılar.

Parçanı iptal et.

Onu buradan uzaklaştır.

Haklı çıksam da çıkmasam da risk almaya değmez.

Baba, benim geldiğim yerde kazanmak için her türlü risk göze alınır.

Beni de kardeşini de öldürteceksin.

O kadın Roderick'in karısı.

İyi uydurdun ha!

Ama yemedim.

Gerçek olsaydı bile, eğlence sektöründeyiz.

Oğlum olduğuna inanamıyorum.

Senin kendi parçanı iptal ettiğine şahit olmadım ama.

Bu rauntta, Amerika hüznüyle İspanya hüznünün karşılaşmasını izleyeceğiz.

Broadway yapımcılarından Chester Kent güneyin pamuk tarlalarından topladığı tam bir Amerikan hüznü mahsulünü bizlere sunuyor.

Haydi.

.

.

Haydi şu yaygaradan kurtulalım artık.

Senin sükûnete ihtiyacın var.

Hayır.

Bu Broadway züppeleri hüzün hakkında ne biliyormuş görmek istiyorum.

İspanya, değil mi?

Bakın.

Yarışmadan çekilip Amerika'ya katılmak isterseniz kazandığımda eve dönüş masraflarınızı ben çekerim.

Bir düşünün.

İspanya - Amerika Sürekli tez canlı olan İspanyollar bizlere günahın bedelini hapisten izleme şansı sunuyorlar.

Esmeralda idamını beklemektedir.

Hapisteki hücresi ızdırap dolu çığlıklarıyla inler.

Şöyle geç güzelim.

"

" Salın yavaşça "

" Güzel araba "

" Beni eve götürmek için Çıktın ortaya "

" Salın yavaşça "

" Güzel araba "

" Beni eve götürmek için Çıktın ortaya Gözlerim. Kapat gözlerini oğlum. Kapat gözlerini!

Derince nefes al. Akşam yemeğine bir sürü çöreğimiz var. Kes şunu!

Kulaklarım!

Sanki kulaklarımı dişliyor! "

" Beni eve götürmek için Çıktın ortaya Yağmur damlaları tenimi yakıyor!

Çıkardığı sesi işitiyor musun?

Gidelim. "

" Beni eve götürmek için Çıktın ortaya Kokuyu almıyor musun?

Gül kokuyor. Burun deliklerim tıkandı. Ne çok dikeni var!

Burnum kanıyor!

Durmaz şimdi bu kadın!

Narcissa!

" Güzel araba "

" Beni eve götürmek için Çıktın ortaya Çıldıracağım. "

" Beni eve götürmek için Çıktın ortaya Bu karşılaşmada Amerika, İspanya'yı resmen yerin dibine soktu.

Toplanan kalabalık hem sanatçılardan hem de şatafattan ötürü kendilerinden geçmiş durumda.

Onlara kalırsa şamatalı ufak bir gösteriyle hüznün anlamına sekte vurulmuş olunmuyor.

Kimsin?

Büyük Gavrillo. Cenazede enstrüman çalmak için geldim. Girebilirsin. Kimsin?

Roderick Cuckoch, Fyodor'un oğlu. Enstrümanımı arıyordum. İçeri gir.

- Niye bu kadar geciktin?

- Elimden geldiğince çabuk geldim.

Bir sürü kapıdan geçtim.

Buraya gelmek için o kapılardan geçmene gerek yoktu ki.

Onlara bilmek istedikleri şeyleri söyledin.

Artık o öldü.

Ben de aramızdaki bütün kapıları kapatıp bu anahtarla kilitleyeceğim.

Oğlumuz öldü mü?

Kapılar ona yönelikti, senin için değillerdi.

O kapıları oğlumuzdan uzaklaştırdın, sonra da öldü.

Lütfen beni burada bırakma.

Cenazede kim enstrüman çalacak sonra?

Buradan çalarsın.

Ama belli belirsiz çalma ki duyabilsin.

Sırbistan.

Sırbistan bekleniyor.

Lütfen acilen cevap verin.

Oğlum?

Yalvarırım gitme.

Çalmak zorundayım.

Lütfen.

Lütfen gitme!

Herkes dinleyecek.

Sırbistan - İskoçya Geciken büyük Gavrillo, sabırsız seyircilerin karşısına çıkarak sahnede yerini alıyor.

Dertli çellosu hakkında çok şey işittik.

Bu çello ile eski dünyalıların gözlerinden Manş Denizini dolduracak kadar yaş akıttığını biliyoruz.

Sizleri beklettiğim için özür dilerim.

Yürü be İskoçya!

Üzülerek söylemeliyim ki kulaklarım aşırı derecede hassastır.

Ön sırada oturan bazılarınız çok sesli bir şekilde yutkunuyor.

Ve bayım siz, rica etsem de burnunuzdan o şekilde solumasanız?

Bir de hasır şapkalı bir bayanın midesi guruldüyor.

Bu koku ne be!

Burası domuz ahırı mı yoksa konser salonu mu?

Büyük Gavrillo'nun durumu hakkında hâlâ bir açıklama yapılmış değil.

Komada mı, yoksa aşırı derecede üzgün mü bilmiyoruz.

En kısa sürede öğrenmeye çalışacağız.

Port-Huntley Biralarının söyleyeceği bir şey varmış. "

" Kalk ayağa, giy çizmeni "

" Çabuk ol, çabuk ol "

" Bak tadına, boşa geçmesin zaman "

" Leydi Port-Huntley Birası Tadına doyum olmaz "

" Götür biraları Bir, iki, üç, dört "

" Kentin dört bir yanında herkes içsin biramızı Yaklaşma ona. Yaptıkların yetmedi mi?

Narcissa, kardeşimi daha önce görmüş müydün?

Sanki tanıdık gibi geldi. Bu beyle evlenmedin, değil mi?

Çocuğunuz falan olmadı ya?

Bunları da unutacak değilsin ya. Sevdiklerime karşı bu kadar kayıtsız kalsam kendimden nefret ederdim. Fakat... Herhangi biri olabilir. Tamam, biraz alık bir kız ama yalan söylemiyor!

Kız salıncaktayken adamın halini görmüş müydün?

Bir de şimdi bak!

- Kendisiyle konuşsam...

- Olmaz, ikiniz de buradan gidin. Uyandığında sizi burada görürse bir daha asla enstrüman çalamayabilir. Sen de duydun Narcissa. Kıskanç bir tip olmadığını biliyorum fakat tenyama göre kardeşinle en az bir gece geçirmeliymişim. Onun kardeşim olmasının da güzel bir nedeni olabilir.

- O iş beni aşar.

- Senden yapmamanı istiyorum. Utanç verici ama senden yapmamanı istiyorum. Merak etme. Bana ne oldu öyle?

Yoğunlaşan hislerin gevşeyecek zamanı bulamadı. Başka fırsatlar da olacak. O salıncak beni hipnotize etti. O kız... Kimdi o?

North End striptizcilerinden biri. Chester'ın kızlarından biriydi. Şu Broadway şarkıcılarından. Sen de müziğin sözlere ihtiyacı olmadığını düşünüyorsun değil mi?

Narcissa'nın sesini işitip kendini gördüm. İçimi ürpertti. Bir dahakine, konserine başlamadan önce zihnini tamamen toparla derim. Tabii çalmama izin verirlerse. Jüri bana kızmış olmalı. Sen üzülme oğlum. Bu akşam onu öyle mutlu edeceğiz ki her şeyi ama her şeyi affedecek. Şansımızın çok olacağı bir anı beklesek mi acaba?

Bunları benim yolladığımı kesin söyle ama. Teddy, tartışmayalım artık. "

"Versay Barış Antlaşması"

" parçası tam bir rezalet, değil mi?

Şu Almanlara mutfağımı mı temizletsem ne?

Affınıza sığınarak, Leydi Port-Huntley özel olarak görüşebilir miyiz?

Büyük Gavrillo. Arşidükten bir içki daha alır mısın?

Lütfen. Huzurunuzda bulunmamın nedeni, size bir takdimde bulunacak olmamdandır. Fark ettin mi bilmiyorum ama şu an bir yarışmada jürilik yapmaktayım. İnanın bu takdim her

şeyden daha önemli. Bir dümen olmasın ama. Sen de herkes gibi yarışmayı sahnede kazanmaya çalışacaksın. Burada mutluluğu temsilen bulunmaktayım. Şu arkadaşlarınızla ayrıldığınızdan beri doğru dürüst bir huzura kavuşamadınız. Kaba olduğun kadar küstahsın da. Git artık.

- Yanlışsam söyleyin.

- Yanlışsın. Yanlışsam el ele vererek bu arkadaşlarınızı balkonda aşağı atabiliriz. Tabii onlara uyabilirsen. Teddy. Git de parmağınla işaret et. Polonya Almanya'yı yendi. Şu son yazı turamızı atmadan bakalım öyleyse. Bir saniye. Babamdan. "

" Sana baktığımda Duyuyorum müziği "

" Gördüğüm tüm hayalleri "

" Kalbimin derinliklerinde "

" Duyuyorum sesini "

" Çalmaya başlıyor "

" Ardından kaybolup gidiyor "

" Sana baktığımda Duyuyorum müziği "

" Gördüğüm tüm hayallerden Daha güzel motifli "

" Kalbimin derinliklerinden "

" Şöyle bir ses geliyor "

" Gün bugün mü? "

" Duydum tek başıma Bu hoş melodiyi "

" Duydum tek başıma Bu sevinçli nakaratı "

" Her daim içimde miydi acaba? "

" Niye gitmesini sağlayamıyorum? "

" Niye öğrenmeni sağlayamıyorum? "

" Niye kalbimin şarkı söylediğine seni inandıramıyorum? "

" Aşk, gençlik ve bahar temalı Şahane bir rapsodi "

" Müziği güzel "

" Sözleri doğru "

" Sensin bu şarkı. "

" Sana baktığımda Duyuyorum müziği "

" Gördüğüm tüm hayallerden Daha güzel motifli "

" Kalbimin derinliklerinden "

" Şöyle bir ses geliyor "

" Çalmaya başlıyor "

" Ardından kaybolup gidiyor "

" Eline dokunduğumda Duyuyorum müziği "

" Afsunlu yerlere ait Güzel bir melodi gibi "

" Kalbimin derinliklerinden "

" Şöyle bir ses geliyor "

" Gün bugün mü? "

" Duydum tek başıma Bu hoş melodiyi "

" Duydum tek başıma Bu sevinçli nakaratı "

" Her daim içimde miydi acaba? "

" Niye gitmesini sağlayamıyorum?

Niye öğrenmeni sağlayamıyorum? "

" Niye kalbimin şarkı söylediğine seni inandıramıyorum? "

" Aşk, gençlik ve bahar temalı Şahane bir rapsodi "

" Müziği güzel "

" Sözleri doğru "

" Sensin bu şarkı. "

" Sensin bu şarkı. "

" Sensin bu şarkı.

Beğendiysen başka bir şarkı da söyleyebilirim. Bu çok özel acımızı pezevenk kardeşimin biletlerini sattığı iğrenç bir kucak dansına çevirdin!

Kendine dans edecek bir partner bulsana. Melodi gayet yerindeydi, uzun saçlı. Oldukça akılda kalıcı!

Geber!

Bana biraz daha şampanya versene. Yeterince uzakta kaldın artık. Dansa var mısın?

Bak sen. Bildiğin Külkedisi. Kırılmaz olduğumu söylediler!

Ben de vurdum topa!

Hemen ardından şöyle düşündüm: "

"Bu akşam yapacağım!"

Orkestramı toplayacağım. Maskeli balo gibi de olmayacak. Bütün maskeler açılacak!

Hadi!

Karın olmamı mı istiyorsun?

Karınım demekten mutluyum ben. Ölmüş bir oğlumuz var diyorsan buna da itirazım olmaz. Fakat gerçekten öldüyse... Ne fark eder ki?

Hayal meyal hatırlıyorum. O kaybettiğim harika yıllarımı tekrar yaşayacak gibiyim. Gerçek anlamda değil tabii, ama öyle hissediyorum. Hayal meyal hatırladığım şey seni mutlu görmekti. Zalim Helen'e ne oldu?

Tüm piyasa ellerinin altında. Bacaklarımızı karşılaştıralım. Haydi. Karşılaştırmak bile saçma. Öncelikle benim bacağımın içi birayla dolu değil. Nasıl da ışıldıyor. Öyle pürüzsüz ki. Epilasyona hiç gerek kalmayacak. Dokun haydi. Yemin ederim elini hissedebiliyorum. İçime gıcık veriyor. Ojen varsa ayak tırnaklarına sürebilirim. Seni şeytan seni. Para ödülünü çoktan saymaya mı başladın yoksa?

Yok canım. İki yabancı olsak da olur. Yüce Tanrım. Geçen yıllar hiç iz bırakmamış. Yüzünde bir tek kırışık bile yok. Hem zaten sen benden de çok acı çekmiş olmalısın. Dur bakalım!

Benden mi geldi?

Kırdım mı?

Yok. Ses alt kattan geldi. Başka bir camdan kadındır. Kalitesiz bir ustaya yaptırmış olmalı. İyi oldu. Umarım tekrar görüşürüz.

- Nereye gidiyorsun?

- Prova yapmam lazım. Yarışmada sana bol şans dilerim. Sana bir süreliğine de olsa yetecek miyim?

Dans listemdeki tek isimsin. Bana ne zaman gülmeye başlarsın?

Ben seni mutlu edeceğim. Başaracak olursan seni çok ama çok zengin biri yaparım. Keşke bacağımla eteğimdeki soğukluğu hissedebilseydim. Baksana, ne bir sarkma ne de bir varis var. İnsan bu bacaklar için nelerini feda etmez güzelim. Siz ikiniz, gülecek bir şeyler arıyorsanız bana gelin.

- Baba. Helen, er ya da geç hürmetini sunmak üzere çıkageleceğini biliyordum. Sana teşekkür etmeden önce on fırın ekmek yemen gerekiyor!

Testere olayında bana o yardım etmişti, unuttun mu?

Yalan söyleme. Ben de oradaydım, asıl sen unuttun mu?

Peki. Peki, lütfen bağışla beni. Boş versen daha iyi baba. Çabaladıkça batıyorsun. Gidelim!

Senden rica etmiyorum!

Gidelim!

Ne iğrenç bir adam bu!

Bacak, bacak, bacak... Onu gömdüğümüzde ailenin sonu gelmiş olacak. Bana kalırsa ailemizin sonu çoktan gelmişti zaten. Seni buraya hangi rüzgâr attı?

Buraya son geldiğimizde Chester burada tipi vardı, hatırladın mı?

Hatıraların ne faydası var Narcissa?

Biraz üzgün görünsene!

Üzgün değilim ki. O gün çok mutluydum. Ben üstüne üstlük bir de kardan melek yapmıştım. Roderick, sağ ol. Parçada kullanmak üzere aklıma harika bir fikir soktun. Böylelikle, Amerika

adına yarışan Chester Kent ile Sırbistan adına yarışan Büyük Gavrillo yarın akşamki Leydi Port-Huntley Biraları Dünyanın En Hüzünlü Müziği finalinde birbirlerine rakip oldular.

- Üşümeye başladım.

- Ne zamandır üşüyorsun?

Senin özel kar ikramlarından biriyle karşılaşırım diye umuyordum. Sadece şarkımıza mı yoğunlaşsak ne?

Nasıl istersen. Senin şu tenya beni işten uzaklaştırmaya karar verdi mi?

Sanırım öldü. Üzüldüm. Gayet iyi geçiniyorduk. Belki de oturmuş yiyordur. Sanki içim boşalmış gibi. Bir de bana sor. Son parçayı bir türlü bitiremiyorum. Sonuç çoktan belli değil mi?

Jüri uykusunda Amerikan Milli Marşını söyler gibi. İnsanların benim hak ettiğimi söylemesini isterim.

- Hangi insanlar?

- Kardeşim. Şu ben baş ağrısından ölmek üzereyken tüm geceyi birlikte geçirdiğin eleman. Onu mahvedeceğim. Sırbistan aşkına her ikinizi de öldüreceğim. Dünya Savaşı başlasın artık. Kaç mermi sıkmam lazım daha!

Roderick!

Bana üçüncü kez saldırmış oldun. Deli olup olmadığın umurumda değil. Yetti artık.

- Niye ölmüyorsunuz?

- Silahın yoktu ki. Büyük Gavrillo ıskalamış olamaz. İki ateşten sonra Saraybosna ve tüm dünya savaşa girecek. Dokuz milyon ölü, Narcissa. Oysa sen bir tanesini bile hatırlamıyorsun. Dur da ineyim. Gayet keyifli bir birliktelikti. Şeref turunda beni ararsın artık. Hindistan'a bayağı uzaksınız. Benim için 10 dakikalığına Eskimo kılığına girip kolay yoldan para kazanmaya ne dersiniz?

Casuslarıma göre, Narcissa ile ta ki kız geçen akşam tundralara doğru uzaklaşana dek görüşmeyi kesmemişsin. Sana bitti dediğimde gerçekten bittiğini düşünüyordum.

- Bitmek üzere gibiydi.

- Bayağı bir iş hallettin Chester Kent. Haklısın. Benim bu yönümü seviyorsun sen de. Sen benim için bile bayağı büyük bir lokmasın. Seninle işim bitti mi diyorsun yani?

Keşke öyle diyebilseydim.

Artık topun ağzındasın diyorum.

Öyle olsun.

Bu akşamki parçamı dinledikten sonra beni o topun ağzından indirirsin diyorum.

Dinle beni Helen.

Yemin ederim senin gözünde tekrar eski konumumu kazanacağım.

Bacağımın arkasına baksana.

Çatlak falan olmasın sakın.

Bir şey yok.

Amerika'yı temsil eden Chester Kent havada da karada da zafer kazandı.

Şimdi de suya boyun eğmiş çoktan unutulmuş olan Alaska'nın 1898'deki kayık trajedisini ölümsüzleştirmek istiyor.

Şimdi de sahneye yaklaşan kişi; melankolinin maestrosu Sırpların kusursuz çellocusu Büyük Gavrillo!

Final Amerika - Sırbistan Leydi Port-Huntley'nin hem jürilik yapıp hem de bu parçalardan birinde yer alması tuhaf değil mi?

Mary, bence olağanüstü olmuş. Trajik fırtına geliyor. Dalgalar denizin gerçek fırtınasında tüyler ürpertici bir yanılsamayla kabarıyor. Tanrı aşkına!

Mary!

Kes şunu!

Bu yabaniye biriniz dur desin!

Kes şunu!

Teddy!

Teddy!

Çok sağ ol Teddy. Helen.

İyi misin?

Halime bir bak.

- İyi miyim sence?

- Bunu halledebiliriz!

Yapılan her şey tekrardan yapılabilir. Bu zorlukları aşacağız. Söz veriyorum sana. Sana güvenmek istiyorum.

- Beni buradan çıkarır mısın?

- Elbette. Niye daha önce aklıma gelmedi ki. Kusura bakma. Çıkmak istediğine emin... Şimdi elime gülünecek bir şeyler verdin işte. Bunu jürinin son kararı olarak mı düşünmeliyim?

Cehenneme git Chester!

Vakti geldiğinde giderim. Öncelikle galibiyet sigaramı yakayım. Tanrının yardımıyla bunu hak ettim. "

" Sana baktığımda "

" Duyuyorum müziği "

" Gördüğüm tüm hayallerden Daha güzel motifli "

" Kalbimin derinliklerinden "

" Şöyle bir ses geliyor "

" Çalmaya başlıyor "

" Ardından kaybolup gidiyor "

" Eline dokunduğumda "

" Duyuyorum müziği "

" Afsunlu yerlere ait Güzel bir melodi gibi "

" Kalbimin derinliklerinden "

" Şöyle bir ses geliyor "

" Gün bugün mü?

Uzaklaşın!

Çalmaya devam edeceğiz. Tüm parçayı dinleyelim! "

" Duydum tek başıma Bu hoş melodiyi "

" Duydum tek başıma "

" Bu sevinçli nakaratı "

" Her daim içimde miydi acaba? "

" Niye öğrenmeni sağlayamıyorum? "

" Niye gitmesini sağlayamıyorum? "

" Niye kalbimin şarkı söylediğine seni inandıramıyorum? "

" Aşk, gençlik ve bahar temalı "

" Şahane bir melodi "

" Müziği güzel "

" Sözleri doğru "

" Sensin bu şarkı. Soruyorum size. Var mı benim kadar mutlu olanı?

BRAND UPON THE BRAİN! A REMEMBRANCE İN 12 CHAPTERS /Beyne Vurulan Damga (2006)

Cinselliğin ve gelişiminin çocuk zihnindeki serüveni

95 dk

Yönetmen: Guy Maddin

Senaryo: Guy Maddin, Louis Negin, George Toles

Ülke: ABD, Kanada

Tür: Komedi, Fantastik

Vizyon Tarihi: 08 Eylül 2006 (Kanada)

Dil: İngilizce

Müzik: Jason Staczek

Nam-ı Diğer: Brand Upon the Brain!

Oyuncular: Gretchen Krich, Sullivan Brown, Maya Lawson, Katherine E. Scharhon, Todd Moore

Özet

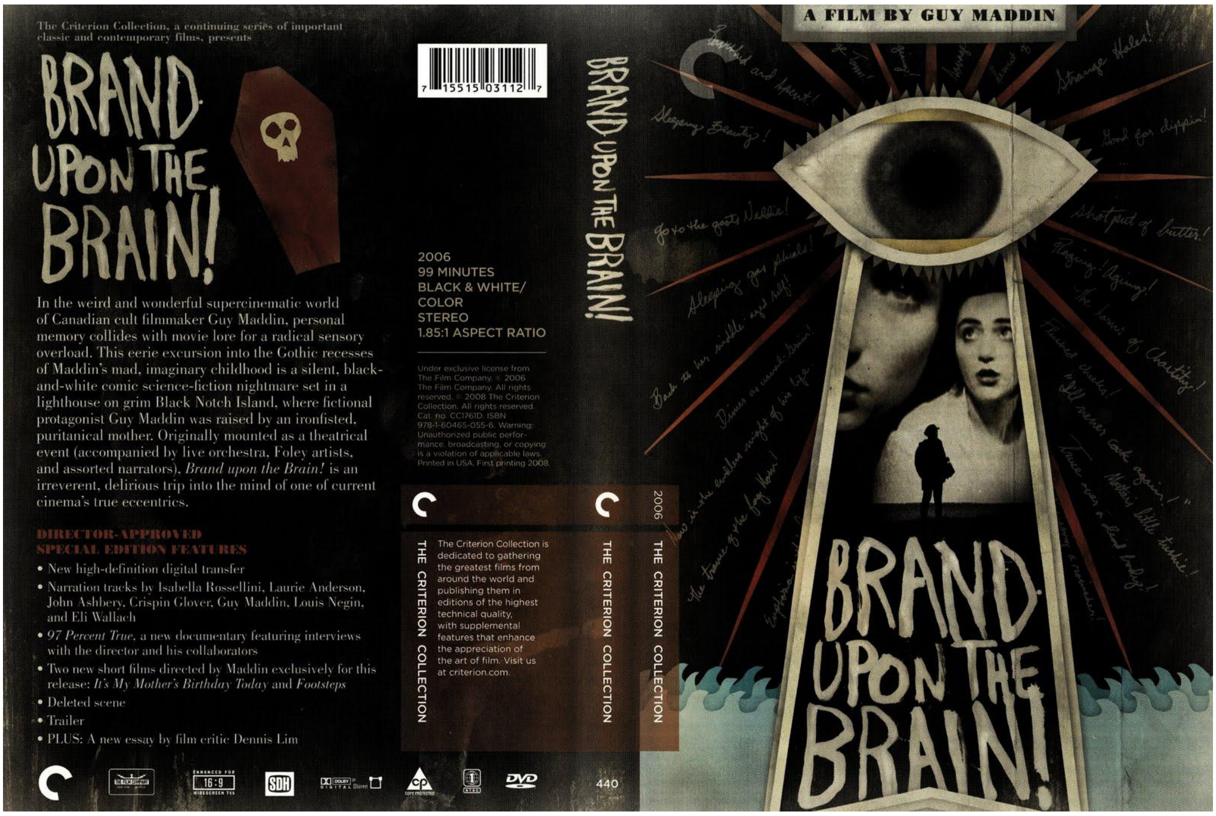
Tüm filmlerinde olduğu gibi Beyne Vurulan Damga'da da, kendi yaşamından parçaları filmine serpiştiren Guy Maddin, siyah-beyaz ve diyalogsuz bir film ortaya koyuyor.

Çocukluk anılarını, bir korku ve bir dedektif filmini, bir de Grand Guignol sevdasını harmanladığı film, dolambaçlı bir senaryonun esrarengiz labirentleri ile birbirine bağlı. Yetişkin Guy Madden, doğup büyüdüğü gizemli adadaki çocukluk günlerini hatırlayıverir.

Kız kardeşi, birlikte yaşadıkları diğer yetim çocuklar, zorba bir anne ve kendisini bilime adamış bir baba...

Bu hali ile bile yeterince esrarengiz olan yaşayışları, adaya iki yeniyetme dedektifin gelmesi ile daha da ilginç bir hal alır...

Filmde İnsanların geçirdiği lezbiyen aşk teması ve o şekilde sunulmuş bedeninin ruh ile ilişkisi, ergenlik-büyüme, anaerkil düzen, bilimkurgu (hayatın özsuyu/nektar), anne sevgisi, şiddet gibi zihnin uç terimleri ile çarpışan zihin yorgunlukları ile büyüdükten sonraki geri dönüşün sancıları birer bire işlenmiştir.

Film Altyazısı

Beyne Vurulan Damga!

12 Bölümlük Bir Hatıra

Bölüm Bir Eve Gidiş

Guy Maddin, boyacı. Kendi küçük rüyalarının küçük hatıralarının girdabı içinde dönüyor. 30 senelik bir ayrılığın ardından çocukluk evine dönmek üzere. Annesinden gelen bir mektupla çağırıldı, onu da 30 senedir görmüyordu.

"Ölmeden önceki son isteğimdir ki Black Notch'taki eski evimize geri dön ve deniz fenerinin duvarlarına iki kat boya sür böylece ben de bu hayattan göçmeden evvel orayı en azından bir kere düzgün ve şık görebileyim."

"Gelebildiğim zaman geleceğim. Gelebilirsem tabii. İmza, Anne."

Tekrar evinde! Geçmiş.

Geçmiş.

Geçmişe doğru.

Hatıra şelalesi.

Issız Black Notch Adası.

Issız deniz feneri.

Guy'ın ailesi tarafından işletilen eski yetimhane arazisi.

Ne kadar uzak, uzak hatıralar.

30 senedir görülmemiş.

Bir kat boya vur şuraya! Kapla üstünü.

Kapla üstünü, Guy! İki iyi kat.

İki tane.

Geçmiş.

Geçmiş.

Geçmiş.

Boyuyor, düşüncelere dalıyor, geçmişi düşünüyor evini, çocukluğunu düşünüyor kaybettiği sevdiklerini dağılmış arkadaşlarını eskide kalmış mutlulukları düşünüyor.

Düşüncelere dalıyor, boyuyor.

Boyuyor ve düşüncelere dalıyor.

Geçmiş! Geçmiş.

Geçmiş.

Genç Guy, 12 yaşında.

Yetimlerin gizli toplantısında.

Bütün gözler Vahşi Tom'da.

Adanın en büyük yetimi.

Karanlık bir grubu yönetiyor.

Bataklıkta bir cadılar meclisi! Vahşi Tom, en büyük yetim.

Guy'ın en iyi arkadaşı, Neddie.

Neddie, tik demeti gibi.

Korkunç bir tarif!

Bir büyücünün karışımı!

Vahşi Tom Genç göğüslerde en ilkel korkuları ateşlemek için yaşıyor!

Son bir malzeme daha kaldı!

Bir insan kalbi!

"Neddie'nin çarpan kalbini çıkaralım!"

"Guy!

Yemek hazır!

Neredesin?"

"Geliyorum, Anne." Anne, gözleriyle, çocuklarının kalbinden geçenleri okuyabilir. Ancak bir projektör kullanmayı tercih ediyor.

"Abla!

Yemek hazır!

Bir an önce eve gel!

" Guy'ın ablası. Hep tehlikeli yaşar. "Bahse girerim seni sigara içerken görmüştür!" Abla'nın başı hep belada olur, hep belada. "Belki yemek hazırlamam umurunuzda değildir." Genç çocuğun isteklerini kırmak için. Guy'ın annesi onu her gün adayı satmakla tehdit eder. Guy, babasının adasının ve yetimhanesinin varisidir. Ve bu tehditler çocuğun göğsünü solucanlar gibi kemirir. Yemek her zamanki gibi. Asık suratlı. Abla gelir Her zamanki gibi geç.

"Bir gönül çelenin yatağından çıkmış gibisin!"

"Saçları alnından çek!"

Anne, namus yeminlerini katı bir şekilde uygulardı. Çocuklarını, kadın ve erkeğin farklılıklarından bihaber büyütmek isterdi.

"Belki yemeği bensiz yemek istersin!"

Yemek her zamanki gibi. Asık suratlı. Baba çağırıyor!

Guy, her zaman memnun etmek için isteklidir!

Memnun etmeye ihtiyaç duyar, korkmaz!

Baba, her zaman iştedir.

Bölüm İki Black Notch Hatıraları

Anne, Guy'ın yetimlerin yatakhanesini açmasına izin veriyor.

"Kir, kötüdür!"

"Yetim olmanız, çalışamayacak durumda olmanız anlamına gelmiyor!"

"Kir, kötüdür!"

Yetimler, büyükler gibi iş yaptıkları için mutlular.

"Ben de bir yetimim."

"Bana söylenene göre annem çok güzelmiş ancak tamamen kelmiş."

"Kız kardeşinin muhteşem saçları varmış ama kısırmış."

"İki kız birbirlerini çok kıskanıyorlarmış."

"Bir diğerinde olmayan şeyleri: Saç, bir bebek "

"Birbirlerine tek kelime etmiyorlarmış."

"Nefretleri, kanlı bir şiddete dönüşmüş."

"Ellerinden bıçak eksik olmuyormuş."

"Birinin, güzel saçları yüzünden kafası yüzülmüş."

"Diğeri de bebeğe ulaşma adına, karnından bıçaklanmış."

"Diğer yırtık da açıldı!"

"Pencere gibi açılan rahim!"

"Annemin zamansız yırtılmış rahminden ben, annemin göbeğinden kazınarak çıkarılmışım."

"Şimdi annem ve teyzem, gölün kumlarında gömülüler."

"Yan yana."

"Rezil olmuş, unutulmuş şekilde." Bütün bunların ortasında, Guy çocukluğuna geri döner. En eski çocukluğuna.

Hatıralar!

Dokunuş

Kokular

Görüntüler, sesler Guy'ın biricik adasının hissi. Yetimler, sıkıcı günlük işlerini yaparken genç Guy, adayı gezmek için özgür olur. Kendini şımartmak için, hatırlamak için özgürdür. Hatırlamak için özgür. Ada, devamlı olarak Guy'a bir şeyler anlatma eğiliminde Ne söylemeye çalıştığına dair bir mantık yürütebilirse tabii. Tekrar ziyaret edilmesi gerek çok sayıda gizli nokta vardır. Ve fışkıran hatıralar seli.

Geçmiş!

Geçmiş!

Bir hatıra, diğerinin ortaya çıkmasına neden oluyor. Hatıralar zinciri! Ve bütün hatıralar da biricik evini hatırlatıyor. Lezzetli hatıralar! Daima turtalar! Daima tatlılar! Hatıralar zinciri! Doğru eşleşmeyi bulmak. Şiirlerdeki baharlardan! Meydana gelmiş her şey, bir defa daha olacak, iki defa daha.

"İlkinde sadece bir şeyler göreceğim kokusunu ya da tadını alacağım."

"Ancak çok sürmeyecek."

"Biliyorum ki bir gün böyle şeyleri gerçekten hissedebilmek için ikinci bir şans gelecek."

Bir gün, Guy'ın yalnız tecrübeleri çarpıcı, rahatsız edici bir sarsıntıya sahne oldu. Her zamanki alışık olduğu adasında aniden bir ünlü belirdi. O mu?

O mu?

Bu Wendy Hale kardeş dedektiflerin kız kardeş olanı. Dünyanın her tarafında, şu kitabın okuyucuları tarafından tanınan:

"Ampul Çocuklar".

Kardeşi Chance Hale ile beraber bu iki yiğit hafiye arp çalmalarıyla ve suç davalarını çözmeleriyle çok uzaklara yayılmış bir üne kavuşmuşlardı.

"Buraya, Black Notch Adası'na "Deniz Fenerindeki Suret" davasını çözmeye geldim."

"Görünüşe göre buradaki yetimlerin kafalarının arkasında şüphe uyandıran delikler varmış." Wendy, rahatsız edici ve dertli bir havada arpını çalar. Guy'ın yalnızlığı ve korkusu, müziğin içinde erir gider. Cazibeler, eğlendirilmeyi ister. Adi eğlence!

"Wendy "

Abayı yakmış! Gizli duygular tarafından yutulmuş bir kalp! Sırlar. Guy, Wendy'yi Anne'den bir sır olarak saklamaya karar verir. Adada, tetikte olan herkes her şeyi sır olarak saklıyor! Sırlar her zaman fısıldanarak söylenirler.

"Neredesin Guy?"

"Yemin ederim bu yeri satacağım!"

Memnun etmek için yolda!

Guy, her zaman koşar.

Memnun etmek için koşar.

Memnun etmek için yarış!

Her zaman memnun et!

Sırlar. Sırlar. Sırlar.

"Anne!"

Ara Fasıl Hava Telefonu

Guy'ın babasının icat ettiği hava telefonu, birbirini seven iki insanın büyük uzaklıklardan iletişim kurmalarını sadece içine doğru konuşarak ya da eğilip kulak vererek sağlar. Sinyal, duyguların çok yüksek olduğu zamanlarda iletişime geçenler birbirlerine sırılsıklam aşık olduklarında bir yandan da taşkınlık ve aşırı kızgınlık anlarında kuvvetli olur. Diğer durumlarda sinyal çok zayıf olur ya da oluşamaz. Ve böylece, Anne, iki çocuğuna bu hava telefonunu onlara olan sevgisini dile getirmek ve başlarını beladan uzak tutmak için vermişti. Guy'ın babasının icat ettiği muhteşem aletlerden biri.

Bölüm Üç Karanlık Program

"Eninde sonunda eve gelmeye karar verdin demek."

"Eğer hoşuna gitmiyorsa bu adayı satabilirim." Sokağa çıkma yasağından sonra. Önce kızların kapısı Sonra oğlanların. Neddie dehşete düştü! Vahşi Tom'la aynı odada kalmaktan korkuyor. Anne arıyor!

Sırlar! Sırlar! Sırlar!

Anne'nin göstergesine yakalandı.

Wendy Hale ile kaçış!

Gizli bir oyun. İlk defa öpüştü. Trans! Hayatını sarsan eski bir hatıra.

"Ne?"

"Bir kaza olmuştu."

"Neddie kendi kardeşini öldürmüştü." Görünüşe göre Neddie, bir keresinde küçük kardeşinin oyuncağını güçlü bir transformatörün üstüne atmış gidip alacağını tahmin etmeden. Küçük çocuk yanıp kül olmuş. Ve Neddie'nin o günden beri tikleri var.

"Küçük bir çocuk en fazla ne kadar öpülebilir ki?

" Kıskanç Guy. Bir kara hikaye diğerini doğuruyor.

"Anne'nin doğumunun hikayesi."

"Hamile ve tamamen kel!"

"Sağlıklı saçlar "

Bir canlandırma.

"Bir bebek "

"Nefret!"

"Kafa derisi yüzülmüş!"

"Nefret!"

"Bir diğer kesik açılmış!"

"Neredesin, Guy?"

Wendy mest oldu! "Beşik gibi açılan bir rahim!" Wendy büyülendi. Alındı! **"Annem ve benim ikimizin de rahmimizin üzerinde aynı doğum lekesi var."**

"Sanki bir bıçak bizi de yarıp açmış gibi."

"Ürpertici değil mi?

Romanya'ya benzemiyor mu?"

"Romanya! Romanya! Romanya!"

"Neredesin, Guy?"

"Guy! Abla! Derhal eve gelin!"

"Abla!"

"Ah Romanya! Ne çok severim Romanya'yı!"

Bir ampul yanar!

Cazibeler, eğlendirilmeyi istiyor.

Bölüm Dört Wendy'nin Chance'i

Wendy, Black Notch Adası'na olan ilgisini bir erkek olarak devam ettirmesinin daha iyi olacağına karar verir. Bu yüzden hemen, kardeşi genç dedektif **Chance Hale olarak kılık değiştirir. Chance, Wendy'nin gizli bir iş için eve dönmesi gerektiğini ve bundan sonra Black Notch araştırmalarını kendisinin yürüteceğini açıklar.**

"Wendy "

"Neden Wendy gitmek zorunda kaldı ki?"

Anne ve Baba'ya deniz feneri denetçisi taklidi yapıyor Chance gizliden gizliye yetimhanede olup bitenlerle ilgili bir araştırma başlatır. Dedektif işe koyulur. Yetimleri ziyaret. **Chance, bütün delilleri topluyor. Guy, yine abayı yakmıştır. Bu sefer göz kamaştırıcı olan Chance'dir.** Chance, araştırmalarını uç noktalara taşır.

"Chance Chance "

Kahraman ve rol modeli. Tehlikeli araştırmalarda Chance her zaman resmi giyinir! Ünlü Chance, hayranlık içindeki Guy'ı asistanı yapar.

"Chance Hepsi benim."

Chance, diğer bütün erkek çocuklardan farklı düşünür. **Sınıfta bir gün. Anne, eğitimine destek olarak intihar tehditleri uygulardı. Yetimleri ve çocukları renkli blöfler yaparak hizaya getirirdi.**

Chance'in bir teorisi var ve onun teorileri her zaman doğrudur. Anne ve Baba, suçlulardır. Chance öyle diyor. Garip delikler

Yetimlerin kafalarında! Uyuyan Güzel!

Bölüm Beş Başka Bir Wendy Bulmak

"Wendy'yi görmeden hemen önce dokunduğum yerleri esas sırasıyla hatırlayabilsem keşke."

"Wendy, Wendy "

Wendy'nin dönüşü!

Wendy!

Boşluk!

Wendy, çok erken gitti. Her şey iki defa olur, iki defa.

[Adanın tanıdık hatıralar seli.]

Ve bütün hatıralar Wendy'ye çıkıyor! Doğru kombinasyonu bulmak. Her şey bir kez daha gerçekleşecek! Ve bir kez daha!

Wendy geri dönecek Bir gün dönmeli!

"Guy! Yemek! Neredesin?

" Yemek her zamanki gibi. Asık suratlı. Ama neyse ki kısa. "Seni görebileceğim yerlerde oyna."

"Ne yapıyorsun?"

"Bir daha yemek yapmayacağım!"

"Nankör!"

"Bunu baban duyana kadar bekle!"

"Daha az umursayamazdım!"

"Şimdi sen de bu işin içindesin genç bayan!" Sis Düdüğü Transı "Neyin var senin?"

"Gitmeli "

Bu sırada

"Guy! Yemek! Neredesin?"

"Efendim, Guy?"

"Yine mi yemek Anne?"

"Seni ben çağırmadım."

"Ama hava telefonu "

"Dinle "

"Baba birçok şey icat eder "

"Ve çok çalışkan bir adamdır."

"Hava telefonunun hala eksikleri var "

"Bazen eski mesajları tekrarlıyor."

"Baban buna hava telefonunun yankı yapması diyor."

"Bazı mesajlar en garip zamanlarda geliyor."

"Orada ne oldu?"

"Nerede?"

"Keçilere git, Neddie." Daha sonra Chance, Guy ve Abla'ya gizli şifrelerini öğretiyor.

"Anneniz geliyor!"

"Arkanı dön."

"Dokunmadan!"

Esasında kız olan gerçek kimliğinin ortaya çıkarmasından korkan Chance, öpen eldivenler diye bir strateji geliştirir.

"Yalnızca bu şık eşyalardan kullanan biri her şeye dokunma hakkına sahiptir." diye belirtir Chance. Chance,

Abla'nın kalbinin efendisi!

Erkekmiş gibi öpülmek! Tatlı eldivenler [Ünlü Chance Hale!]

"Nefesimi onun nefesine katmak!"

Namus Sirenleri!

"Eve gel!"

"Dur! Şu saçlarına bak!"

"Doğru babana."

Beklemek

Bölüm Altı Soyan Eldivenler

En Nemli Sabah

"Keçileri gerçekten severim."

Neddie'den keçilere dair.

"Guy'ın annesi onların şeytan olduğunu söylüyor çünkü göz bebekleri kareymiş."

"Bence onlar yalnız."

Chance, işi ekiyor Abla'yla olmak için!

Etrafında Abla gibi bir kız olunca çalışmak zor!

Chance Abla'yı istiyor, Abla da Chance'i. Devam edebilir mi bu?

Ve Guy Hala Wendy'yi hatırlamak için o adımları takip ediyor.

Üç silah arkadaşı!

İki üçgen.

Guy ve Abla, ikisi de Chance için deliriyor.

Guy, Wendy'nin özlemini duyuyor ama yeni kahramanı Chance ile geçirdiği her anı seviyor. **Sırlar! Sırlar! Sırlar!**

"Bu adada olmamın esas sebebi "

" aileni suçüstü yakalamak."

"Ve onları tutuklatmak!"

Ampul Çocuklar ve "Deniz Fenerindeki Yüz" Davası

Dedektif, meslektaşlarının yerine vekalet ediyor. Destek geldi!

Hayran kulübüne katılmaktan çok daha iyi!

Öpen Eldivenler!

Araştırma derinleşiyor!

Anne'nin alışkanlıkları. Baba'nın alışkanlıkları.

"Chance çok sıkı çalışıyor!"

Tom'u anlamak. Kısa bir mola.

"Elleri kullanmak yok!"

Chance ve Abla arasında olan gizli dokunuşlar ve daha gelecek olan gizli dokunuşlar.

Bu esnada Anne'nin terebentin banyosu. Günahlardan arınmak için. Sonunda Özel anlar!

"Ne düşünüyorsun?"

"Aileni düşünüyorum."

"Elleri kullanmak yok!"

"Elleri kullanmak yok!"

Öpen eldivenler şimdi soyan eldivenler oldu. Soyan Eldivenler'in Macerası!

Gecenin içinde küçük ayaklar. Ayak sesleri. Yetimler alayı. Gece töreni!

Baba için tören.

Ayak sesleri.

Guy'ı ancak bir metronom uyutabilir.

Nektar Hasatı.

Anne kendini hazırlıyor

Nektar Hasatı ile olan gece randevusu için!

Baba ile olan gece randevusu için!

Gece gösterdiği çabalar karısının içinde bir geri ödeme hissi oluşturdu!

Anne, değişmiş bir insan!

Anne şimdi yirmi yaş daha genç!

Nektar:

m l. myth. şarabı kevser; nekter; ilählann içkisi 2. bot. balözü, rahik -ine f bot. ölkersiz (od. tüysüz) seftali; duraki -ium n bot. balözülük; nektar uzvu

Bölüm Yedi Duvardaki Yağ

Gündüz.

Baba işe geri döndü. Anne, gençleşme konusunda kararlıdır.

[Anne'nin gizli planı.]

Yeniden çocuk olmakta kararlı! Baba'nın işlemleri onu cesaretlendirdi. Ancak onu olgun kadınlığın öncesine götürme konusunda değişim başarısızlığa uğradı Zamanda geri dönmeye! Yeniden küçük bir kız, hatta bir bebek olma tamamen masum olma konusunda. Hatta bebeklik günleri sonunda geri gelir diye odasının bir kenarına beşik bile kurmuştur. Yeniden ergenliğe giren Anne ile garip bir kahvaltı.

"Düğmeler iliklensin!"

"Babanızın bana ihtiyacı var!"

"Babanız her zaman çok çalışıyor."

"Onun her zaman yanında olacağım." Kısa bir kaçış Chance ile! Sırları, sır olarak tutmak çok zordur. "Düğmeni ilikle!"

"Eve gel!" Bir anne bekler Bir kız çocuğu gelir "Bu yetimhane için bir utanç kaynağısın!" Gülle gibi yağ. "Kimse beni sevmiyor!"

"Sana ne dedim?"

"Düğmelerini ilikle!"

"Beni iğrendiriyorsun!"

"Sade kalmalısın!"

"Bana sırtını dönme!"

"Bu yetimhaneyi utandırıyorsunuz!"

"Sen ve erkek arkadaşın!"

"Belki baban içine biraz mantık koyabilir!" Baba'ya rapor. Anne'nin öfkesi orta yaşlı haline döndü. Savaşın sonucu. Duvarda yağ. Savaşın kalıntıları bandırmak için iyi oluyor. Bir gece Chance ve Abla tam Anne'nin burnunun dibinde Abla'nın odasında buluştu. Yeni yıkanmış Guy Anne'nin dikkatini dağıtmak için hava telefonuyla ilgileniyormuş gibi yaptı. Anne heyecanlandı! Karşı konulamaz!

Annesinin tatlı poposu!

"Beni kimse sevmiyor!"

Şimdi sıra Abla'nın odasını kontrol etmekte. "Baba!" Genç Guy, diğerlerinin gizli cinsiyetlerinden hiç şüphelenmiyor.

Tatlı eldivenler Soyan Eldivenler! Bir kez daha genç! Neşe! Genç olmanın neşesi! Ve daha da gençleşmek!

Bölüm Sekiz Homurdanan Et Yığını

Chance için süslenme.

"Chance nerede?"

"Neden her zaman çalışıyor?"

"Neden?"

Esrarengiz şişeler. Ana karaya doğru sıralanmış. Anne'yle dışarıda olmaktan her zaman utanırdı. El ele tutuşmaktan.

"Guy! Yemek! Neredesin?

" Chance, gizli bir zula buluyor. Şişelerce garip bir nektar. Nektarın etkisi altında! Bu sırada Chance ne zaman yok olsa kalbinden rahatsızlanan Abla Chance ile bağlantı kurabilmek için Anne'nin hava telefonunu çalmış. Ancak Chance, Abla'nın hava telefonunu odasında unuttu. Tatlı hava telefonu!

"Chance!"

"Geri dönmedin mi daha?"

"En azından Chance'ın odasının beni duymasını sağla!"

"Hey lavabo, benim!"

"Benim, halı!"

"Benim, yatak!"

Aniden Nektardan deliren Chance! Vahşi Tom'a karşı kafasına estiği gibi davranıyor. "Alçak hava telefonu!" Vahşi Tom kirlenmiş ve bitkin düşmüş. Soyan Eldivenler! Bir fikir! Bir gaspçıyı gasp etmek! Oyun zamanı! Roller değişti! Chance için büyük korku! Wendy'nin Chance'ın kıyafetleri içindeki gizli yaşamı Soyan Eldivenler'in merhametine kaldı!

"Benim gerçekte ne olduğumu görünce Abla ne yapacak?"

"Odadan iğrenerek kaçacak mı?"

"Bu soyan el beni cennete de götürebilir "

" cehenneme de sürükleyebilir!"

"Senin ellerinde tattığım zevkleri "

" benim ellerimle hissetmeni öğretmeme izin ver Chance!"

"Mahremiyet lütfen."

Kapının ardında olanlar bir sır. Sır. Sır. Keşke bakıp içeriyi görebileceğim bir anahtar deliği olsaydı.

Esas Gün! Korkutucu ilk hamle!

"Bana sen lazımsın Guy!"

"Abla'ya neler olduğunu bulmak için!"

"Büyük Gün." ["Baba'nın laboratuarına!"] "Baba'yla ilgili bütün sorular bu gece yanıt bulacak."

"Bütün gizemler derhal çözülecek!" Sorun daha da zorlanıyor. "Bu meseleyi zorlayacağım."

"Anne, beni Baba'nın laboratuarına daha hızlı "

Guy, bacadan Baba'yı gözetliyor. Bu sırada Chance, Anne'yi gözetliyor. Halatı tırmanmak. Ailenin mühür yüzüğü.

Öfke! Devamlı öfke! [Anne öfkelendi!]

Öfke insanı yaşlandırır! Öfke herkesi yaşlandırır!

Nektar hasatı! Nektar! Beyinden toplanmış!

Hiçbir zaman yeterli değil! Yeter! Baca tütüyor. Guy için çok fazla!

Doğruca yatağa! Ateşle beraber!

Bölüm Dokuz Bir Olmayan Cenaze

Ölü beden üzerine ateşkes.

Anne ve Abla, Baba'yı gömmek için hazırlıyorlar. Kabarık denizde gömülme. Baba'nın tabutunu toprak altına itmek için birçok yetimin ağırlığı gerekti. Baba'nın tabutunu ancak yetimlerinin ağırlığı batırabilir. Abla'nın ünlü erkek dedektifle yaptığı cinsel saçmalıklar Anne'ye fazla geliyor.

En dikkat çekici intiharını ayarlıyor!

Zehir!

"Kim o?"

"Baba?

Sen misin?"

"Hayır, oğlun."

"Abla! Abla!

Ben ölüyorum!"

"Ölüyorum!"

"Mezarıma bir damla gözyaşı dökmeyecek misin?"

"Belki de bu adayı satsan "

" ya da yetimlere bıraksan daha iyi olur!"

"Yakında, ana karanın topraklarında uyuyor olacağım "

" ve sen de uzun yıllar sonra öldüğünde "

" benim üstüme gömülebilirsin."

"Mezarıma bir damla gözyaşı dökecek misin?"

"Tanrı, varlığımı zehirledi!"

"Abla!"

"Abla!"

"Anne öldü."

"Bizler yetimiz."

"Yetim melekleriz şimdi."

"Cennet borcu kuruşlarla ödendi"

"Nehirden geçmek için."

"Bizi çalıştıramayacak artık."

Gizlice Evlilik olmadan bir intihar girişimi nedir ki?

Aynı anda atan iki kalp! "Abla!"

"İntiharlarınız yetti!"

"Baba bunu duyana kadar bekle sen!"

"B Planı!"

Anne, Baba'nın mezardan çıkarılmasını emrediyor.

Baba'nın sırılsıklam ölü vücudunun dönüşü.

"Sedyeye götürün!" Nektar şoku!

Romanya'nın tam güneyi!

Romanya! Romanya! Romanya! Ve şimdi Atlama kabloları.

Kalpten kalbe bir diriltme için. Kalpten kalbe.

Taze ter ve bayat deniz suyu. Baba'nın yeniden canlandırılan bedeninden. Kefeninden sıyrıldı! Baba'nın bedeni yaşayan türlere geri döndü. Ölü ya da diri, işine geri döndü. Yine, olanlar Guy'a fazla geldi. Beyin ateşi!

"Baban seninle bir çift laf etmek istiyor."

"O çocukla beraber "

" neyin peşinde olduğunuzu biliyorum."

Daha sonra Dirilişe tanıklık etti.

Bölüm On Gizli Bir Bahçe

Erkeksi bir görünüm için sabırsız Anne, saçlarını genç bir çocuk gibi kesiyor. Anne Tekrar karakolunda Ve Guy Ateşler içinde yatağından kalktı Uyurgezer! Rahatlama. Lanetlenmiş rahatlama. Ateşler. Üşümeler.

[Guy'ın duyuları.]

Ateşle aşırı ısınmış. Uyurgezerlik. Savaşan bin tane duygu. Baba, yine işte Hayatının hiç bitmeyecek gecesinde. Bu sırada Yatakhanelerde Baba'nın dirilişinden sonra bir voodoo hareketliliği hüküm sürüyor.

"Ben şahidim!"

"Hepimiz şahidiz!"

"Koş! Koş! Koş! Çık! Çık! Çık! Koş! Çabuk! Çabuk! Çabuk!"

"Çabuk! Çabuk! Çabuk!" Böylelikle, garip güçler karışır ve yıldız kubbesinin altına götürülürler. Al al yanaklar!

Ciğerlerinde coşku!

"Anne'ye dikkat edin!"

"Herkes kaçıyor! Herkes koşuyor, koşuyorlar!"

"O, ayağa kalktı!"

"O, yaşıyor!"

Anne Öfkeleniyor! Yaşlanıyor!

"Geliyor!" Ayağa Kalkan için aydınlanan patika!

"O yaşıyor!"

Ay Büyüsü.

Gizli koruluk. Onun da ötesindeki sırlar! Pişmanlık, korku, tutku ve kaygı

Guy'ın kafasında en çılgın danslar dönüyor. Ne pahasına olursa olsun nektar!

"Ayağa kalktı!" Bunlar Guy'a fazla geldi.

Bölüm On Bir Yeni Yönetim

"Hoşçakal!"

"Sanırım bu, bana daha fazla ihtiyacın olmadığı anlamına geliyor Abla?"

"Hoşçakal!"

Arp kutusuna tıkılmış Baba ile beraber Anne ve Vahşi Tom sürgüne gönderildi.

"Bunu kendi annene nasıl yaparsın?"

"Hoşçakal Guy!"

"Gitme!"

"Seni seviyorum Anne!"

"Seni seviyorum Guy!"

"Hoşçakal!"

"Seni seviyorum Anne!"

Abla, bir şans yakalıyor!

Başka bir karar

Tutkunun doğuşu!

Uyanış ile Guy için yeni ebeveynler. Guy evlatlık verildi, adadan gönderildi! Üç kişi, balayı için fazla kalabalıktır. Evden, Abla'dan, Chance'den, Wendy'den uzak! Guy, sürgüne gönderildi. Bütün rakipler ve oyalayıcılar temizlendi!

Abla, Chance'i ile yalnız! "

Yitiyorsun, geziyorsun. Yitiyorsun, geziyorsun her şeyi, her şeyi iki defa."

"Yitiyorsun, geziyorsun. Yitiyorsun, geziyorsun her şeyi, her şeyi iki defa. her şeyi iki defa."

"Yitiyorsun, geziyorsun. Yitiyorsun, geziyorsun her şeyi iki defa. Her şeyi yine iki defa."

"Yitiyorsun, geziyorsun. Yitiyorsun, geziyorsun her şeyi, her şeyi iki defa." her şeyi iki defa."

"Yitiyorsun ve geziyorsun, merak ediyorsun."

"Yitiyorsun ve geziyorsun, merak ediyorsun."

"Yitiyorsun, yitiyorsun."

"Fellik fellik."

"Geziyorsun, yitiyorsun."

"Yitiyorsun, geziyorsun."

"Kapla orayı Guy. Kapla orayı." Son Bölüm

Her santimetrekareyi kaplamak. Ancak bazı şeyler sadece boyayla kapanmaz.

Geçmiş! Geçmiş! Geçmiş!

Gelecek!

Aramalar, aramalar

"Her şey bir kez daha gerçekleşecek!"

"Ve bir defa daha!"

"Her şey bir kez daha gerçekleşecek!"

"Ve bir defa daha!"

Abayı yakmış!

"Bir defa daha gerçekleşince hemen konuya gireceğim!"

Doğru eşleşme arayışı Wendy'ye götürecek! Başarıyla taçlandırılmış! Wendy dönüyor! Wendy Yalnız ve suratsız.

"Abla ve Chance, zalimce bir operasyon yürütüyorlar!"

"Terörün saltanatı!"

"Nektar hasatı!"

"Ta ki bir gün "

"Chance çalıp götürünce "

"Genç bir çocuk ile, bir kargo dolusu nektarı!"

"Abla göğsüne vurdu!"

"Ve saçlarını yoldu!"

"Ve ateşin yanındaki bir güve gibi çıldırdı!"

"Deniz fenerinin etrafında koşuyor, gülüyor ve ağlıyordu "

"Her dönüşünde daha küçük çemberler çizmeye başladı."

"Ta ki kendini yakıp öldürünceye kadar."

Wendy Yalnızca bir başka hayalet. Anne. Bir yarasa kadar kör!

"Seni seviyorum Anne!"

"Hayır sevmiyorsun!"

Gerçek baba dönüyor!

Otuz senedir bir arp kutusunda kuruyup gitmiş. Baba, evdeki hakkı olan yerine geri dönüyor. Hayatı boyunca annesinden her şeyi sakladıktan sonra Ve annesinin de hayatı boyunca ondan saklandığını bilince Yaşlı Guy, annesini, alacakaranlık yıllarında tanımaya çalışıyor. Yeter! "Kimse beni sevmiyor!"

Guy, dökülen deniz fenerindeki işlerine devam ediyor Kocaman yapısal çatlakları incecik boya tabakasıyla örtüyor Bu arada da perişan haldeki yaşlı annesini teselli etmeye çalışıyor.

Guy'ın hayatı Pişmanlıklar silsilesi. Endişe ve düzenbazlık.

Guy, Wendy'nin hayaletiyle randevulaşıyor. Sefil arzular! Görmek için fazla kör!

Wendy'nin hatırası bile Anne'den sır olarak saklandı.

Sırlar! Sırlar! Sırlar!

Bir gece Kürekçiler, yaşlı yetimler bir hesabı kapatıyorlar. Beden alıkonuldu Ve ateşe verildi! Anne, cehennem ateşlerini farketmedi bile Onlara gözlerini dikmişken!

"Guy! Şu kamp ateşini söndür!" Anne, Baba'nın hala yaşıyor olduğuna dair kandırıldı Yakılmış ceset bir hamsterla ve bir metronomla yer değiştirdi. Sevgilinin ayaklarına dönüş! Aniden "Abla'nın saçları alnına düşüyor mu?"

"Sanırım, Anne."

"Düzeltebilir misin Guy?"

"Evet, Anne."

"Ben iyi bir anneydim değil mi?"

"Evet, Anne." Son nefesi saklamak!

"Seni seviyorum Guy!"

"Ve ben "

Guy Tamamen yalnız! Şimdi, üçüncü bir kat Fazladan! Kapla orayı!

"Neredesin, Guy?"

"Ben bir zamanlar küçük, ufacık bir çocukken,"

"Hey'lerle, Ho'larla rüzgarla ve yağmurla."

"Aptal şey, bir oyuncaktan fazlası değilken,"

"Her gün yağan yağmura "

Kalmak Ya da gitmek

"Ağla bebeğim ağla "

"Sok gözüne parmağını "

"Ve git annene, ben yapmadım de!"

Beyne Vurulan Damga!

THE HEART OF THE WORLD /Dünyanın Kalbi (2000)

6 dk

Yönetmen: Guy Maddin

Senaryo: Guy Maddin

Ülke: Kanada

Tür: Kısa Metraj

Vizyon Tarihi:07 Eylül 2000 (Kanada)

Dil: Hiçbiri

Çekim Yeri: Winnipeg, Manitoba, Canada

Oyuncular: Leslie Bais, Caelum Vatnsdal, Shaun Balbar, Greg Klymkiw, Tammy Gillis

https://youtu.be/r4JmeXXRmZg

Film Hakkında

Dünyanın kalbi ve iki kardeş var. İyi ve kötüyü oynayan. [Habil ve Kabil] Bu iki kardeş Nikolai ve Osip. Nikolai genç, levazımatçılık yapıyor. Osip ise bir oyuncu ve Çile oyununda İsa'yı oynuyor.

İki kardeş aynı kadını, Anna'yı seviyorlar. Anna devlet bilim-kadını. Anna'da iki kardeşi de seviyor ve dünya'nın çekirdeğini araştırıyor. Dünya'nın ve kalbinin derinliklerini. Trajik hesaplamalar yapıyor. Üç kez kontrol ettikten sonra hata bulamayınca karar veriyor!

Dünya, kalp yetmezliğinden ölecektir!

Anna Dünya'yı uyarıyor!

Trajik bir durum, Dünya'nın sonu gelmiştir.

"Bir gün kaldı. Bir gün kaldı."

"O zaman hangi kardeş seçilecek?"

"Osip mi, Nikolai mi?"

Anna birini seçecek ve sevmek için hangisini sevecek?

Rekabet! Başlıyor.

Cümbüş!

Osip mi, nikolai mi?

Ancak bir kara kutu giriyor, Fabrikatör Akmatov. [Şeytan]

İki kardeş bundan rahatsız oluyor. Dünya ölümcül kalp krizi geçiriyor.

Anna Akmatov ile evlenip balayına çıkıyor. Fabrikatör Akmatov istediğine kavuşunca Anna'ya dünyayı kurtar! Diyor. Anna önce Akmatov'dan intikamını alıp onu yok ediyor.

Şimdi Anna'ya düşen görev yolu temizlemektir. İki kardeş onu seyrediyorlar.

Anna, Dünya'nın ve kalbinin derinliklerine doğru gidip yeni ve daha iyi bir kalp takıyor.

Bu kalp ise "Sinema! Sinema! Sinema! Sinema! Sinema!"

**

(**Not:** Bizim 1930 lu yıllarda Safiye Mithat Hanımefendinin tavsiyelerini duymayışımızın acısını bir daha derinden hissettim.

> Bu gün edebiyatın mübalağalarına zaman hasretmeğe değmez ve esasen ona lüzum kalmamıştır. Medenî hayatın asarından biri olan sinemalar daha bariz daha canlı bir şekilde ve kısa bir zamanda bizi daha çok enteresan edecek bir surette ihtiyacımızı tatmin ediyor. Fakat bizim için asıl düşünecek mes'ele bu değildir. Bunlara milyonlarca döktüğümüz parayı düşünelim. **En basit iş olan filimciliği bile şimdiye kadar memleketimizde ihya edemedik.** Bunu ıslah ve ihya etmek için bilgi ve servet lâzım. Birinin bilgisi diğerinin serveti birleşecek olursa muvaffakiyet kolaylaşır. Fakat bunu da fakir tiyatroculara tahmil edersek başka memleketleri değil: bizi bile enteresan etmeyen henüz canlı tarihi olduğumuz vakayii tarif ve tasvir eden filimler imal ve irae edilir. Vatanımızın mütefekkirlerine, zenginlerine, münevverlerine hitap ediyorum. Sükût insanlara hiç bir şey öğretmemiştir. Türklüğe yakışmayan bu lâkaydi ve ataletten kendimizi kurtarmak zamanı gelmiştir. Zamana uymayan milletlerin akıbet cezaları, inkırazdır.
>
> **Kadın Ruhu**

https://ismailhakkialtuntas.com/2013/03/08/kadin-ruhu/

Çok geç kaldığımız kader yazıcısı sinema birçok hususa öncülük ederken ve hayatta veriyor.

https://en.wikipedia.org/wiki/The_Heart_of_the_World

THE FORBİDDEN ROOM /Yasaklı Oda (2015)

130 dk

Yönetmen: Guy Maddin, Evan Johnson

Senaryo: Guy Maddin, Evan Johnson, Robert Kotyk

Tür: Komedi, Dram, Gizem, Romantik

Dil: İngilizce

Müzik: Galen Johnson, Guy Maddin, Jason Staczek

Oyuncular: Roy Dupuis, Clara Furey, Louis Negin, Udo Kier, regory Hlady

Özet

Göbekli, saten kaftanlar içindeki Marv Yasaklı Oda'yı açar ve bizi banyo yapmanın tarihi ve önemi hakkında bilgilendirmeye başlar. Kanadalı sinemacı Guy Maddin, bu kez Evan Johnson'la birlikte yönettiği filminde sessiz filmlere, klasik sinemaya saygı duruşunda bulunuyor. Enerji patlamarıyla dolu film bizi nelerle karşılaştıracağını asla tahmin edemeyeceğimiz, büyüleyici, eşi benzeri olmayan gerçeküstücü bir yolculuğa davet ediyor. Oyunculuğu ve kendine has mizah anlayışıyla parıldayan bu son başyapıtında Maddin bizi önce bulutların ve gökyüzünün uçsuz bucaksız maviliğine yükseltiyor; sonra suların altına, dünyanın etrafında dolaşıp düşlerin krallığına, oradan da bütün masallarda olduğu gibi kötülüğün, cinayetin, unutkanlığın, aldatmanın ve tutsaklığın diyarına götürüyor. Yıllar sonra büyüleyici bir oyuncu kadrosuyla tam anlamıyla epik bir filmle geri dönen Guy Maddin'e dümende Matthieu Amalric, Charlotte Rampling ve kült oyuncusu Udo Kier eşlik ediyor.

Can Dostumun Yorumu

Guy Maddin çok müstesna bir yönetmen olduğunu bir daha gösterdiği bu filmde, rüya-bellek izini süren onlarca benzeri arasından sıyrılmasına sebep öyküsüz öykülerinden ziyade, onları anlatma biçimi ve bir anlamda da orijinal tekniğidir. Bu filmde en çok çarpılacağınız şey sinemanın modası geçmiş addedilen pek çok tekniğine el atması oluşuyla kendini açığa vurmaktadır.

Eğer filmi salt anlamak için izleyecek olsaydık en güzel yorum, **"Bu filmle yasaklı oda denilen zihnin karanlık odasına gireceğimiz bir kapıyı aralıyor."** en isabetli tesbit olurdu. Dahası Guy Maddin'i de bir biçimde özetlemişte oluruz.

Tavsiye

İç âleminde travmaları olan kişilere bu filmi tavsiye ederiz. Sabırla seyrettikten sonra gönül kaptanının pamuk prensesine kavuşacaktır. Film sonunda rüyaları ve gerçeği kendini karşılayacaktır.

"YAŞAMAYI ÖĞRENMEK İSTİYORUM." [a pprendre á vivre]

Hamlet:... Yemin edin.

Hayalet [Aşağılardan]: Yemin edin! [Yemin ederler]

Hamlet: Rahat et, rahat et, rahatsız ruh!

Şimdi, dostlarım, bütün yüreğimle Sizlere emanet ediyorum kendimi.

Buna karşılık ben, zavallı bir insan, Hamlet,

Bütün sevgimi, bütün dostluğumu

Eksik etmeyeceğim sizden.

Haydi, dönelim içeri hep beraber.

Parmağınız hep dudaklarınızda olacak, unutmayın.

Çığrından çıkmış bir zaman bu:

Ey kör talihim benim! Bana düşmez olaydı dünyayı düzeltmek.

Haydi, gelin artık, gidelim hep beraber. [Çıkarlar]

(Perde I, sahne V)

**

İçimizden biri, siz ya da ben, bir adım öne çıkıp: **Yaşamayı öğrenmek istiyorum artık,** der.

Peki, ama neden, artık (enfın; sonunda)?

Yaşamayı öğrenmek. Tuhaf bir slogan.

Kim öğrenecek ki?

Kimden öğrenecek?

Yaşamayı öğretmek, tamam da, kime?

Bunu bilen olacak mı hiç?

Yaşamayı acaba bilecek miyiz?

Her şeyden önce de, "yaşamayı öğrenme"nin ne demek olduğunu acaba bilecek miyiz?

Peki de, neden "artık"?

Tümcesi olmayan bu slogan, tek başına, bağlam dışı –ne var ki, bağlam denen şey hep açık uçludur, yani hep yetersiz ve kusurludur– ele alındığında nerdeyse anlaşılmaz bir söz dizimi oluşturur. Kaldı ki, taşıdığı deyim yükü ne denli çevrilebilir ki?

Gene de, ustalara yaraşır bir deyiş, hatta tam da böyle. Çünkü, bu slogan parçasını ustalardan birinin ağzından duysak, şiddeti andıran bir şeyler gelir hep aklımıza. Bakışımsız ve tek yönlü bir seslenişin akışı içinde, çoklukla babadan oğula, ustadan çırağa ya da efendiden köleye **("yaşamak neymiş göstereceğim –öğreteceğim– ben sana")** doğru yol alan bir ok gibi titrer. Böyle bir sesleniş duraksamadan edemez: deneyim olarak sesleniş **(yaşamayı öğrenmek, deneyim değil de, nedir?),** eğitim olarak sesleniş ve evcilleştirme olarak

sesleniş arasında gidip gelir.

Ama, yaşamayı öğrenmek, bunu kendinden öğrenmek, tek başına, kendi kendine yaşamayı öğretmek ("Yaşamayı öğrenmek istiyorum artık") yaşayan biri için olanaksız değil mi?

Mantığın bile yasak koyduğu bir şey değil mi?

Yaşamak, tanımı gereği, öğrenilemez. Kendi kendinden öğrenilemez, yaşam yoluyla yaşamdan öğrenilemez. Bir tek başkasından ve ölüm yoluyla öğrenilebilir. Ne olursa olsun, yaşamın kıyısındaki başkasından öğrenilebilir. İç kıyısındaki ya da dış kıyısındaki, yaşamla ölüm arasında yer alan bir ötekinden-öğrenme (heterodidactique) karşısındayız.

Oysa, başka hiçbir şey de bu bilgelik kadar gerekli değil. Hatta, etik bu zaten: yaşamayı öğrenmek, tek başma, kendinden. Yaşam, daha başka biçimde yaşamayı bilmez. Ve zaten her zaman yaptığımız da yalnız başımıza, kendi kendimizden öğrenmekten başka bir şey mi ki?

Hem olanaksız hem de zorunlu olarak, yaşadığı varsayılan bir canlı için tuhaf bir bağlanma biçimi: **"Yaşamayı öğrenmek istiyorum."** Bir tek ölümle hesaplaşmaya girişildiğinde (auseinandersetzen) hem doğru hem de anlamlı olabilir. Hem benim hem de ötekinin ölümüyle. Demek, hep doğru gibi konuşmayı sağlayan yargılayıcı bir buyruk ölümle yaşam arasında yer almaktadır.

Bundan sonraki satırlar, gece karanlığında -gelecek olarak kalması gerekenin bilinmezliğinde- ilerleyen bir deneme, **"Yaşamayı öğrenmek istiyorum. Sonunda."** diye başlayan bir düşünceyi, birtakım sonuçlarıyla birlikte çözümleme yolunda bir girişim. "Sonunda." Peki, neyin sonunda?

Yaşamayı öğrenmek hâlâ gerçekleşmeyi bekleyen bir şeyse, yalnız yaşamla ölüm arasında gerçekleşebilir. Ne tek başına yaşamda, ne de tek başına ölümde gerçekleşebilir. İkisi arasında olup bitenler, tıpkı yaşamla ölüm arasındaki gibi, tüm "ikiler" arasında olup bitenler, ancak herhangi bir **"hayalet" üstüne veya hayaletlerle konuşmaktan** (s' entretenir de quelque fantome) öteye geçemez. Öyleyse, ruhları öğrenmek gerekecek. Hatta hayaletler alanı var olmasa bile; özellikle de bu nedenle öğrenmek gerekecek. Hatta ne töz, ne öz ne de varoluş olarak böyle olduğu haliyle hiç var olmuyorsa bile özellikle de bu nedenle... **"Yaşamayı öğrenmek"** zamanı, vekâletinin devredilebileceği bir şimdiki zamanı olmayan bir zaman şuraya sürükleyecek bizleri, giriş sözünün bizi sürüklediği yer bu işte: hayaletlerin ticaretsiz alışverişinde, söyleşilerinde, dostluklarında ya da yoldaşlıklarında hayaletler ile birlikte yaşamayı öğrenmek. Başka biçimde ya da daha iyi yaşamayı öğrenmek. Daha iyi değil de, daha adilce... Ama onlar ile. Genel olarak ile-olmayı bize her zamankinden daha da gizemli kılan şu sözü edilen ile olmaksızın öteki olmak da olamaz, socius da olamaz. Ve bu hayaletler ile-olmak, yalnızca belleğin, mirasın ve de kuşakların bir siyasetine indirgenmese de, aynı zamanda bunların bir siyasetidir de.

Hayaletlerden, miras ve kuşaklardan, hayalet kuşaklarından, yani ne bizler için, ne bizim içimizde ne de dışımızda şu an yaşamayan, aramızda bulunmayan bazı başkalarından uzun uzadıya söz etmeye hazırlanıyorsam, bunu adalet adına yapıyorum. Henüz var olmadığı yerde, henüz orada olmadığı, artık olmadığı yerde, yani artık mevcudiyette bulunmadığı ve de hukuka indirgenebilir yasada olduğundan farklı bir biçimde, asla mevcudiyette

bulunmayacağı yerde, adalet adına yapıyorum bunu. Artık olmayan başkalarına ya da ister zaten ölmüş ister henüz doğmamış olsunlar, hâlâ orda, şu an yaşamayan başkalarına ilke olarak saygı duymayan, devrimci olsa da olmasa da hiçbir siyaset, hiçbir etik olanaklı ve düşünülebilir ve doğru olmadığı için, hayaletten söz etmek, hatta hayalete ve hayalet ile konuşmak gerekir. Tüm canlı şimdinin ötesinde, canlı şimdiki zamanı [kendinden] ayıran (disjointe) şeyin içinde, henüz doğmamış olanların ya da zaten ölmüş olanların hayaletleri önünde, siyasal ya da başka türden şiddet uygulamalarının, ulusçu, ırkçı, sömürgeci, cinsiyet ayrımcısı ya da daha başkaca kıyımların, kapitalist emperyalizmin ya da her türden totalitarizm biçimlerinin, savaşların kurbanı olmuş ya da olmamış kişilerin hayaletleri karşısında, herhangi bir sorumluluk ilkesi olmaksızın, herhangi bir adalet -hiçbir yasa değil, bir kez daha anımsatalım ki hukuktan söz etmiyoruz burda- ne olanaklıdır ne de düşünülebilir. Canlı şimdinin bu kendi kendisinin çağdaşı-olamama durumu olmaksızın, canlı şimdinin gizliden gizliye ayarım bozan (desajuste) şey olmaksızın, orda olmayanlara karşı, artık mevcut olmayan ve yaşamayanlar ya da henüz mevcut olmayan ve yaşamayanlar için adalete duyulan bu saygı ve bu sorumluluk olmaksızın "nereye?", "yarın nereye?" (whither?) sorusunu yöneltmenin ne anlamı olacaktır ki?

Bu soru, gelecek-olanda neler olacağına dair sorular sorulmasına varır, eğer varırsa. Geleceğe yönelik olduğu, geleceğe doğru gittiği için, gelecekten de gelir, gelecekten kaynaklanır. O halde bu soru, kendi kendine mevcut olma durumu olarak alman her türlü mevcudiyetten fazla bir şey olmak zorundadır. En azından da, bu mevcudiyeti, herhangi bir bitişmezlik, ayrılma ya da orantısızlık ile, yani kendisine upuygun olmama ile olanaklı kılmalıdır ancak. Oysa, bu soru, bize doğru geldiğine göre, yalnızca gelecekten gelebilir

(whiter? Yarın, nereye gideceğiz? Sözgelimi, Marksizm nereye gidiyor? Onunla birlikte, biz nereye gidiyoruz?),

önde duran da, onun kökeni olarak önce gelmeli ondan: ondan önce. Kaynaklandığı yer, gelecek bile olsa, tıpkı her kaynak gibi, gelecek de salt ve geriye döndürülemezcesine geçmiş olmalı. Gelecek olarak geçmişin "deneyimi", herhangi bir şimdiye getirilecek her değişikliğin ötesinde, her biri de aynı ölçüde saltık bir geçmişle bir geleceğin deneyimi. Bu soru olanaklıysa, sorunun olanaklılığının ciddiye alınması gerekiyorsa, belki de artık bir soru bile değil de, bizim burada adalet dediğimiz şey, mevcut yaşamın yani benim yaşamımın ya da bizim yaşamımızın ötesiyle genelde yaşamla ilgili olmalıdır. Dün, başka başkaları için olduğu gibi, yann da "benim yaşamım" ya da "bizim yaşamımız" için aynı şey olacak: Demek ki genelde canlı şimdinin ötesinde...

Doğru olmak: genelde capcanlı şimdinin ve de onun yalın, olumsuz tersinin ötesinde. Hayaietimsi an, eğer bu sözle kipleştirilmiş şimdiler zinciri (geçmiş şimdi, güncel şimdi: **"şu anda", gelecek şimdi)** anlaşılıyorsa, artık zaman içinde yer almayan bir andır. Bu anı sorguluyoruz, zamana, en azından bizim zaman dediğimiz şeye boyun eğmeyen bu an konusunda sorular yöneltiyoruz kendimize. Hayaletin uçucu ve zamansızca ortaya çıkışı zamana ait değildir, zamanı vermez, şu sözünü ettiğimiz zamanı vermez:

"Enter the Ghost, exit the Ghost, re-enter the"

(Hamlet).

Buysa daha çok bir beliti,[aksiyom] hatta aksiyomatiğe ilişkin bir beliti andırır, yani fiyatı,

değeri, niteliği (axia) olan konusunda kanıtlanamaz varsayılan herhangi bir apaçıklık konusunda bir beliti andırır. Hatta, Kant'ın haklı olarak her türden ekonomiden, karşılaştırılabilir ya da karşılaştırılmış her değerden, her ticari fiyattan (Marktpreis) üstün tuttuğu şu koşulsuz saygı (Würdigkeit), (sözgelimi, sonlu ve us yürütebilir bir varlık örneği olarak insanın onuru) konusundaki kanıtlanamaz bir beliti de andım. İyice şaşırtabilir bu varsayım. Hemen karşı çıkılabilir buna: Sonuçta, hukukun ve normun ötesinde bile olsa, capcanlı birinin yaşamına karşı değil de, kime karşı, kime ve neye karşı başlayabilir ki böylesi bir adalet ödevi?

Son kertede, doğal yaşam ya da ruhun yaşamı olarak anlaşılsın, capcanlı birinin yaşamından başkaca bir şey karşısında kendini (capcanlı kendini) sorumlu tutmak zorunda kalmayacak bir sorumluluk ya da adalet girişimi, adalet olur mu hiç?

Olmaz, kuşkusuz. Böyle bir karşı çıkışın yadsınacak hiçbir yanı yok gibi. Ne var ki, yadsınamayacak olan şey de, bu adaletin, yaşamı mevcut yaşamın ya da yaşamın gerçek orada-oluşunun, ampirik ya da varlık-bilimsel gerçekliğinin ötesine taşıdığını varsayar: ölüme doğru değil de, bir üst yaşama doğru, yani yaşamla ölümün bile birer izden ve izlerin izinden başka bir şey olmayacağı bir ize doğru; capcanlı şimdinin kendine özdeşliğini ve de her türlü etkililiği önceden ayırmaya ya da ayarını bozmaya yönelik bir yaşamda kalmaya doğru. **Bu durumda ruh çıkar karşımıza. Ruhlar çıkar. Bunları da hesaba katmak gerekir. Birden çok olan bu ruhlar hesaba katılmadan edilemez, hesaba katılmaları gerekmeden edilemez: bunlar birden fazladır.**

Sh: 9-14

ÇIĞRINDAN ÇIKMIŞ BİR ZAMAN BU: "Hamlet"

Kaynak: Jacques Derrida, Marx'ın Hayaletleri-Borç Durumu, Yas Çalışması ve Yeni Enternasyonal, İkinci basım 2007, İstanbul

UZAKTAN ÖZNE-BEN: ŞİİRİNİN ÖZNESİ OLARAK ŞAİR

> "Bir harf insanın hayalinde 'zihinsel' olarak varsa, ancak o zaman onu kullanır, çünkü o harf bir zihinsel oluşumdan, bir sözden ya da bir yazıdan mürekkeptir"
>
> **İbn Arabi**

Nedir yazı?

Yazgımızın silinemez, karanlık kuytu köşelere terk edilemeyecek tek tesellisi değil midir?

Bir yazı neden kişiyi çeker kendisine? Düşlemleriyle ve kurgusuyla bir yazı dünyası neden hep bir sanrı gibi belirir yaşamımızda? Cevabını kendi içinde saklayan bir gize sahiptir bu soru.

Peki, ya kelimeler?

Yazıya düşen gölgeler gibi mürekkebin satır aralarında soğurttuğu bir utkudur kelimeler. Bu sebepten olsa gerek suskuya eşdeğer düşsel bir kapanımdır yazı. Bir o kadar da, varacağı son eşiği hep bir geçiş anına eşitleyen bir sonsuzluk düşüncesidir.

Yazmak edimi yüzyıllar boyu meşgul etmiştir insanoğlunu. Düşünen, hâyal eden, harekete geçmekte sabırsız tüm zihinleri alışılmışın dışında bir zamana ve mekâna hapseden bir itki olmuştur. Üzerinde çokça durulması, farklı sapaklara uğrayan, düşünce ve hayal iklimlerinin kapılarını ardına kadar zorlayan bir yapısının olması da bu yüzden hep doğal karşılanmıştır.

Yazmak ediminin yalvaçlığı, erişilmez utkusu hep kendisine doğru çekmiştir insanları. Kendi yaktığı ateşin yalımı kadar başka hiçbir şey bu kadar yakın olmamıştır ona.

İnsana, gölgesini yitirmiş bir yaşam kadar acı verir kendi ben'ine uzak bir yazı deneyimi. Tüm olgusal dizgeleri sıfıra indirgeyen bir görü gerçek anlamda bir yazının imlediği özgül bir dünyayla örtüşür. Bu dünya, yazının hayatı öncelediği biricik, yaşamsal vazgeçilmez dünyamızdır. Ancak yazının sınırlarını olabildiğince aşan bir zihin bu dünyanın parçalarından bir bütün oluşturmayı becerebilir.

Yazı'nın hayata eşitlendiği ya da kurgusal ile gerçek olanın bağlantı noktaları düşünüldüğünde Batı düşüncesinde de hep bir karşıtlıklar dizgesinin birbirleriyle olan, bitmek tükenmek bilmeyen, mücadelelerine tanık oluruz. Yazı'nın eşitliğine kapanan anlam bu karşıtlıklar dizgesi bağlamında, hep bir baskıya maruz kalır, hem de hiçbir zaman yere düşürülemeyeceğini bilmenin hazzını da beraberinde taşır.

İşte bu yüzden, yazı, hep gölgede kalmış bir hayata yapılan müdahaledir.

Maurice Blanchot'nun "mırıltı" olarak dillendirdiği, varlığı esinleyen bir edimden başkaca bir şey değildir yazı. Dünyanın anlamlarını ve imlemlerini faş eden bir mırıltıdır. Tıpkı Magdelalı Meryem'in yüzünü aydınlatan mum ışığından arta kalan leke gibi.

Mürekkebin soğurttuğu harflere inat kendi ben'ine kapanan bilinçlerimizin karanlığında bir mırıltıdan daha ziyade bir mum lekesinin tanrısal bir tutku olarak belirdiği bir gelecek değil de nedir yazı?

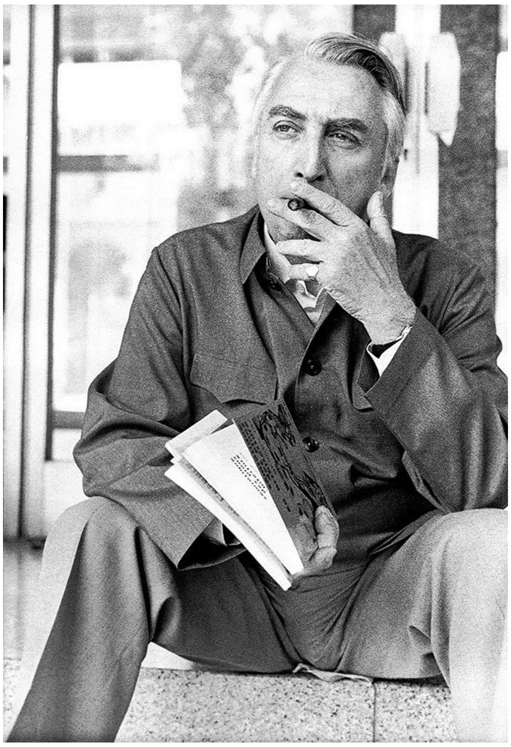
Sh:100-101

Kaynak: Ahmet Bozkurt, Şair Çalışıyor, Yön Yay. Ocak 2007,İstanbul

YAZARIN ÖLÜMÜ, ROLAND BARTHES

13 Kasım 2015
Çeviren: Oğuz Tecimen

* Roland Barthes'ın (1915-1980) "Yazarın Ölümü" ilk olarak 1967'de Amerika'da (Aspen), 1968'de Fransa'da (Manteia) yayımlanmıştır. Buradaki Türkçe çeviri, İngilizce çevirisi Fransızca aslıyla karşılaştırılarak yapılmıştır. "Yazarın Ölümü", Barthes'ın da göstergebilimci ve yapısalcı ilkelerini gözden geçirdiği sonraki dönemine geçişinin başlangıcı olarak görülür. Paris akademik çevrelerinde popüler olan, 60'larda Barthes, Althusser, Lacan, Lévi-Strauss ve Foucault gibi isimlerle anılan "yapısalcılık", gerçeklikten kopuk olması ve eylemciliğe mesafeli durması sebebiyle "sokakta felsefe!" sloganının benimseyen Mayıs '68 hareketlerinin başlıca hedeflerinden biri olmuştur: "Yapılar sokağa çıkarmaz." Zira, 60'lı yılların sonlarına doğru Foucault "yapısalcılık"tan kendini açıkça ayıracak, Derrida da "yapısalcılık"ın soyut, durağan ve sistem merkezci kaidelerini eleştirip, "yapı"lar üstüne söylemsel değişkenlere ve kopmalara açık dinamik düşünme biçimlerine işaret edecektir. (bkz. Derrida, "İnsan Bilimleri Söyleminde Yapı, Gösterge ve Oyun" (1967); Foucault, Bilginin Arkeolojisi (1969). Yapısalcılık ve Mayıs '68 hareketleri arasındaki ilişki için bkz. François Dosse, History of Structuralism.) Ayrıca, Foucault'nun "yazarın ölümü"nü ve söylemsel farklılıklara bağlı olarak değişkenlik gösteren "yazar işlevi"ni ele aldığı, yapıtı önceleyen ve ona anlam veren kişi olarak yazar mefhumunu, yazarın ayrıcalıklı konumu yerine geçen "yazı" kavramını eleştirdiği, kimilerine göre Barthes'a üstükapalı bir cevap olan yazısı için bkz. "Yazar Nedir?" (1969). (ç.n.)

Balzac, Sarrasine adlı novelasında, kastrato olarak gizlenmiş bir kadını şöyle anlatır:[1]

"Ani korkularıyla, mantıksız kaprisleriyle, içgüdüsel huzursuzluğuyla, sebepsiz küstahlığıyla, cüretkârlığıyla ve lezzetli duyarlılığıyla tam bir kadındı."

Kimdir böyle konuşan?

Konuşan kişi, kadındaki gizli kastrato kimliğini görmezden gelmekte kararlı olan hikâyenin kahramanı mı?

Yoksa kadın felsefesi üstüne kişisel tecrübesini kuşanmış Balzac'ın kendisi mi?

Ya da kadınsılık üzerine "edebi'' fikirler öne süren yazar Balzac mı?

Veya evrensel bir irfan mı?

Romantik psikoloji mi?

Bunu bilmek asla mümkün olmayacak, çünkü yazı[2] [l'écriture] bütün seslerin, bütün kökenlerin imhasıdır: yazı, tam da öznenin sıvıştığı bu nötr, bileşik ve dolambaçlı alandır; yazma eylemini gerçekleştiren bedenin kimliği başta olmak üzere tüm kimliklerin yok olduğu negatif alandır.

Muhtemelen bu her zaman söz konusu olan bir durumdu: bir olay geçişsiz olarak, gerçek üzerine doğrudan bir eylemde bulunmaksızın, yani sembolün icrası dışında herhangi bir işlev olmaksızın anlatılmaya başladığında böyle bir yol ayrımı gerçekleşir, ses kaynağını kaybeder, yazar [l'auteur] kendi ölümüne adım atar ve yazı başlar. Yine de bu olgu karşısındaki görüş hep değişken olmuştur; primitif toplumlarda anlatı bireyin değil, "deha"sı yerine "performans"ı (yani anlatı ilkesindeki ustalığı) takdir edilen bir aracı, şaman ya da anlatıcının işidir. Yazar, şüphesiz ki ortaçağın bitiminden sonra İngiliz empirizmi, Fransız rasyonalizmi ve Reformasyon'la ortaya çıkan kişisel inançla birlikte toplumumuz tarafından üretilmiş modern bir figürdür ve bireyin, daha soylu bir ifadeyle "birey insan"ın saygınlığını keşfetmiştir. Bu nedenle edebiyat bağlamında şunu söylemek mantıklıdır; kapitalist ideolojinin özeti ve doruk noktası olan pozitivizm, yazarın "kişiliği"ne en büyük önemi atfetmiştir. Yazar, edebiyat tarihi kitaplarında, biyografilerde, dergilerdeki söyleşilerde ve hatta eserleriyle kişiliklerini günlükler ve hatıratlar yoluyla birleştirme kaygısı olan edebiyatçıların bilinçlerinde hâlâ hüküm sürmektedir; çağdaş kültürdeki edebiyat imgesi despotça yazarın kişiliğine, yaşamöyküsüne, beğenilerine ve tutkularına odaklanmıştır; eleştiri hâlâ büyük ölçüde, Baudelaire'in eserlerini ele alırken bir insan olarak Baudelaire'in başarısızlığından, Van Gogh'un deliliğinden, Çaykovski'nin günahından söz etmekten ibarettir: sanki kurmacanın iyi kötü şeffaf alegorisiyle "sır"larını ifşa eden eserdeki sesle yazarınki birmiş gibi, eserin açıklaması her zaman onu üreten kişide aranmıştır.

Yazar'ın imparatorluğu hâlâ çok güçlü olsa da (ki yeni eleştiri ekolleri bunu pekiştirmekten başka bir işe yaramamıştır) uzun süredir kimi yazarlar [écrivains] bunu yıkmaya çalışmaktadır. Fransa'da, dilin kendisinin şu âna dek dile sahip olduğu varsayılan insanla yer değiştirmesi gerekliliğini tüm boyutlarıyla ilk gören ve hatta öngören şüphesiz, Mallarmé'dir;[3] ona göre, konuşan yazar [l'auteur] değil, dilin kendisidir: yazmak, önceden var

olan bir kişidışılık [impersonnalité] yoluyla -ki bu kişidışılık asla realist romancının iğdiş edici nesnelliğiyle karıştırılmamalıdır- dilin tek başına sahne aldığı, "kendisi"ni değil, "performans"ını sergilediği bir noktaya ulaşmaktır: Mallarmé'nin bütün poetikası yazı uğruna yazarı zapt etmek üzerine kuruludur (işte bu da, ileride göreceğimiz üzere, okurun itibarını iade edecektir). Tıka basa benlik psikolojisiyle dolu olan Valéry,[4] Mallarmé'nin teorilerini büyük ölçüde yumuşatmıştır, fakat klasizm beğenisi sayesinde retorik derslerine yönelerek, daima Yazar'ı sorgulamış, alaya almış, uğraşının dilbilimsel ve aynı şekilde "tesadüfi" denebilecek doğasına dikkat çekmiş, düzyazı eserlerinde edebiyatın özündeki sözlü halini savunmuştur, ki bu nedenle de yazarın içselliğine herhangi bir dönüşü salt hurafe olarak görmüştür. Proust, analizlerinin görünürdeki psikolojik karakterine rağmen, yazar [écrivain] ile karakterleri arasındaki ilişkiyi aşırı bir inceliklileştirme yoluyla kaçınılmaz biçimde bulanıklaştırma görevini üstlenmiştir: anlatıcıyı; gören, hisseden ve hatta yazan kişi yapmamış, aksine onu yazacak kişi yaparak (romanın genç adamı -peki kaç yaşındadır ve kimdir?

- yazmak ister ama yazamaz ve roman, yazının olanaklı olduğu yerde biter), modern yazıya epik formunu vermiştir: yaşamını romana aktarmak yerine, radikal bir tersyüz edişle bir anlamda kitabı için bir model olarak kullandığı yaşamını roman haline getirmiştir, bu nedenle, Charlus, Montesquiou'nün taklidi değildir, Montesquiou, öyküsel ve tarihsel gerçeklikte Charlus'ten türemiş ikincil bir fragmandır.[5] Modernitenin bu tarihöncesi aşamasında kalmak gerekirse, dile en son egemen bir konum veren, sürrealizm değildir, çünkü dil bir sistemdir ve sürrealizmin amacı romantik biçimde bütün kanunları doğrudan yıkmaktır - bu yanıltıcı bir yıkımdır, çünkü kanun asla yok edilemez, onunla ancak "oynanabilir"; öte yandan sürrealizm, beklenen anlamı aniden yıkarak (ki bu meşhur sürrealist "şok"tu), kafanın göz ardı ettiği olabildiğince hızlı yazma işini ellere emanet ederek (bu da otomatik yazıydı), çoklu bir yazı deneyimi ve ilkesini kabul ederek, Yazar imajının dünyevileşmesine katkıda bulunmuştur. Son olarak, edebiyat dışında dilbilim (ki bu ayrımlar şimdilerde kalkmaktadır), sözcelemenin [énonciation][6] muhataba ihtiyaç duyulmadan kusursuz biçimde işleyen, bütünüyle içi boş [vide] bir süreç olduğunu göstererek, Yazar'ın yıkımını değerli bir analitik araçla taçlandırmıştır: dilbilimsel olarak Yazar asla yazan birinden öte bir şey değildir, tıpkı benin, ben diyenden öte bir şey olmaması gibi: dil "kişi"yi değil, "özne"yi tanır ve onu tanımlayan sözcelemenin haricinde içi boş olan bu özne, dilin "işlemesi", yani dilin onu tüketmesi için yeterlidir.[7]

Yazar'ın ortadan kaldırılması (Brecht'le[8] birlikte tam olarak bir "mesafelenme"den, edebi sahnenin en uzak ucunda küçük bir figür gibi silinen Yazar'dan söz edebiliriz) yalnızca tarihsel bir olgu veya bir yazma edimi değildir: yazarın ortadan kaldırılması, modern metni baştan aşağı dönüştürür (ya da benzer biçimde böyle yazılan ve okunan metnin her aşamasında Yazar kendini yok eder). Öncelikle, zaman eskisi gibi değildir. Yazar her zaman kendi kitabının geçmişi olarak tasavvur edilmiştir: kitap ve yazar kendiliğinden aynı çizgide bir önce ve sonra olarak konumlanmıştır: Yazar'dan kitabını beslemesi beklenmiştir - yani yazar kitaptan önce var olmuş, onun için düşünmüş, acı çekmiş, yaşamıştır; kitabıyla baba-oğul ilişkisine benzer bir ilişki kurmuştur. Öte yandan modern yazman [scripteur] metniyle eşzamanlı doğar; o asla yazısını aşan veya önceleyen bir varlıkla donanımlı değildir, asla kitabının dayanağını oluşturan özne değildir; bu nedenle metnin sözcelenme ânından başka

bir zaman yoktur ve her metin daima şimdi ve burada yazılır. Bu nedenle (ya da sonuç olarak) yazmak, artık bir kayda geçirme, tespit yapma, temsil etme, (Klasik yazarların söylediği gibi) "resim yapma" işlemi olarak tanımlanamaz; tam tersine, yazmak, Oxford felsefesini[9] izleyen dilbilimcilerin söylediği gibi sözcelemenin, dile getirdiği edimden başka bir içeriğinin (ifadesinin) olmadığı edimsel ve (özel olarak birinci kişi ve şimdide verilen) ender sözlü biçime işaret eder: kralların ilan ediyorumu [Je declare] ya da eskiçağ ozanlarının söylüyorumu [Je chante] gibi bir şey; Yazar'ı toprağa gömmüş olan modern yazman, böylelikle seleflerinin dokunaklı [pathetique] görüşlerinde olduğu gibi ellerinin düşüncelerine veya tutkularına yetişemediğine artık inanamaz ve sonuç itibariyle, zorunluluğu kanuna çevirerek bu yetişememenin üstüne gider ve durmadan biçimi üstüne "çalışır"; elleri tüm seslerden bağımsızdır, (ifade değil) salt bir kayıt [inscription] jestiyle güdümlenir ve kökeni olmayan ya da en azından dilden başka kökeni olmayan, yani bütün kökenlerin durmadan sorgulandığı bir alanın izini sürer.

Artık şunu biliyoruz, bir metin tek bir teolojik anlama (Tanrı-Yazar'ın "mesaj"ına) sahip bir sözcükler dizisinden oluşmaz: metin, hiçbiri özgün olmayan çeşitli yazı biçimlerinin boğuştuğu ve iç içe geçtiği çokboyutlu bir uzamdır, binlerce kültürel mihraktan etkilenen bir alıntılar dokusudur. Hem yüce, hem komik olan ebedi kopyacılar Bouvard ve Pecuchet'nin[10] derin absürdlüğünün tam da yazının hakikatine işaret etmesi gibi, yazar [l'écrivain] yalnızca daima önceden gelen, asla özgün olmayan bir jesti taklit edebilir; onun yegâne gücü, tek bir yazı biçimine yaslanmamak için çeşitli yazı biçimlerini karıştırmak ve çarpıştırmakta yatar; eğer yazar kendini ifade etmek istiyorsa, en azından şunu bilmelidir, "tercüme" ettiğini iddia ettiği içsel "şey"in kendisi, sözcüklerin yalnızca diğer sözcükler tarafından açıklandığı, sonsuza dek uzayan hazır bir sözlüktür: mutlak modern fikir ve imgeleri o çok yetenekli olduğu ölü Yunan diline çevirmeye kalkışan genç Thomas De Quincey'nin[11] örnek alınacak serüvenini Baudelaire şöyle anlatır, "De Quincey, kendisi için bayağı bir sabrı gerektiren ve salt edebi temalardan oluşan sözlüklerden daha kapsamlı ve karmaşık kalıcı bir sözlük yaratmıştır" (Yapay Cennetler); Yazar'ın [l'Auteur] yerine geçen modern yazman [scripteur], artık içinde tutkular, mizaçlar, duygular, izlenimler değil, durmak bilmeyen bir yazının kaynağını aldığı o devasa sözlüğü barındırır: yaşam, kitabı taklit eder ve kitabın kendisi bir göstergeler dokusundan, sınırsızca uzayan kayıp bir taklitten başka bir şey değildir.

> Yazar ortadan kalktığında, metnin anlamını "deşifre etmek" gereksiz hale gelir. Bir metne Yazar atamak o metne kilit vurmaktır, onu nihai bir gösterilene/kavrama mahkûm etmektir, yazıyı kapatmaktır.

Bu anlayış, en büyük görevini eserin altındaki Yazar'ı (veya kaidelerini: toplum, tarih, psişe, özgürlük) keşfetmek olarak belirleyen eleştiri türüne çok uygundur: Yazar bulunduğunda, metin "açıklanır": eleştirmen zafer kazanır; tarihsel olarak Yazar'ın saltanatının aynı zamanda Eleştirmen'in saltanatı olagelmesi hiç şaşırtıcı değildir, ama artık bu eleştiri (yeni eleştiri ekolleri bile) Yazar'ıyla birlikte devrilmektedir. Çoklu yazıda gerçekten de her şey çözülür, ama asla deşifre edilemez; yapı takip edilebilir, tüm yinelemeleriyle ve aşamalarıyla (bir çorap söküğü gibi) "örülebilir", ama taban yoktur; yazı uzamının içinden değil, üzerinden geçilir: yazı durmaksızın anlam ortaya koyar, ama bunu daima anlamı buharlaştırmak için yapar: yazı, sistematik olarak anlamın dışarda bırakılmasını ifa eder. Böylelikle edebiyat

(artık yazı demek daha doğru olacak), metne (ve metin olarak dünyaya) bir “sır”, yani nihai bir anlam atfetmeyi reddederek teoloji karşıtı ve tam anlamıyla devrimci diyebileceğimiz bir etkinliği özgürleştirir, çünkü anlamın hapsedilmesini reddetmek nihayetinde Tanrı’yı ve onun kaidelerini, hikmetini, bilimini ve kanunu inkâr etmektir.

Şimdi Balzac’ın cümlesine geri dönelim: kimse (yani hiç “kimse”) böyle bir şey söylemez: yazının gerçek yeri cümlenin sesi ve kaynağı değil, okumadır. Şu örnek konuyu netleştirecek: son zamanlarda yapılan bir inceleme (J.-P. Vernant),[12] Yunan tragedyalarının temeldeki muğlak doğasına ışık tutmuştur; bu metinler her karakterin tek taraflı olarak anladığı çift anlamlı sözcüklerle örülmüştür (bu daimi yanlış anlama tam da “trajik”le kastedilen şeydir); ama her sözcüğü hem aldatıcı yönleriyle kavrayan hem de karşısında konuşan karakterin sağır olduğu anlamlara vakıf olan birileri vardır: bu birileri tam da okura (veya burada izleyiciye) karşılık gelir. Böylelikle yazının bütün varlığı açığa çıkar: bir metin birçok kültürden kaynağını alan ve birbiriyle diyalog, parodi ve çekişme yoluyla ilişkiye giren çok sayıda yazıdan oluşur; ama bu çokluğun yoğunlaştığı tek bir yer vardır ve hep söylenilegelenin aksine bu yer yazar değil, okurdur: okur tam da bir yazının içerebileceği tüm alıntıların eksiksiz olarak kaydedildiği [s’inscrivent] uzamdır; bir metnin birliği kökeninde değil, varış yerindedir; ama bu varış yeri artık kişisel olamaz: okur, tarihi, biyografisi, psikolojisi olmayan insandır; o yalnızca yazıyı oluşturan tüm izleri tek bir alanda bir arada tutan biridir. İşte bu nedenledir ki yeni yazının, kendini ikiyüzlü biçimde okur haklarının savunucusu ilan eden bir hümanizm adına kınanmasını duymak saçmadır. Okur, klasik eleştirinin asla umurunda olmamıştır; ona göre, edebiyatta yazan kişinin dışında kimse yoktur. Artık yüksek sosyetenin tam da dışladığı, yok saydığı, umursamadığı, parçaladığı veya yok ettiği şeyler lehine kibir dolu karşıtlayıcı suçlamalarla bizi enayi yerine koyduğuna ayılmaya başlıyoruz; yazıya, geleceğini iade etmek için miti tersine çevirmemiz gerektiğini biliyoruz: okurun doğuşunun bedeli Yazar’ın ölümü olmalıdır.

NOTLAR

[1] Kastrato; soprano, mezzo-soprano veya kontralto seslerinde, sesi kalınlaşmasın diye ergenlik öncesi iğdiş edilmiş erkek opera şarkıcısıdır. Balzac’ın Sarrasine (1830) adlı novelasında, heykeltıraş Sarrasine, kadın sandığı Zambinella adındaki İtalyan kastratoya âşık olur. Roland Barthes daha sonra S/Z (1970) kitabında bu novelanın geniş çaplı bir çözümlemesini yapar; çok sayıda göstergeler dokusundan oluşan metnin anlamını yazarın niyetinin veya bağlamının belirlemediğini, anlam çoğulluğunun metinsellik dokusunda, gösterilenin (amaçlanan anlamın) değil, gösterenler arası “oyun”ların (yani yazının [l’ecriture]) aktif olarak yorumlanmasıyla olanaklı olduğunu ortaya koyar. Yine bu kitapta Barthes’ın yaptığı ayrıma göre, “okunabilir metin”ler [texte lisible], okurun kendi anlamını üretmesini gerektirmeyen, onu pasifleştiren, tüketmelik hazır anlamlardan oluşan, statükoya uyan, genellikle geleneksel metinlerken, “yazılabilir metin”ler [texte scriptible] okurun özne konumunu sorgulayan, onu aktif olarak çok sayıda kültürel ve ideolojik “kod”un yorumuna sevk eden, ona metni tekrar yazdıran, onu tüketiciden üreticiye çeviren metinlerdir. (ç.n.)

[2] Metinde geçen birbiriyle ilişkili anahtar sözcüklerin Fransızca asılları: écriture (yazı), écrire (yazmak),auteur (yazar), Auteur (Yazar), scripteur (yazman), écr ivain (yazar), texte (metin). Barthes’ın yer yer büyük harfle kullandığı “L’Auteur” (Yazar)

sözcüğü ile "autorité" (otorite) sözcüğü aynı kökten gelir: Latince auctor, "kurucu, yaratıcı, fail" anlamına gelir. (ç.n.)

[3] Barthes gibi "post-yapısalcılık" şemsiyesi altında gruplanan, dilin sınırları ve olanakları üstüne düşünen Derrida ve Blanchot gibi filozoflar da yazara değil, yazıya ve dilin kendisine öncelik tanıyan "sembolist" şair Stéphane Mallarmé'nin (1842-1898) dil ve şiir anlayışından etkilenmiş ve bu konuda önemli metinler ortaya koymuşlardır (bkz. Mallarmé, "Şiir Krizi", "Zarla Şans Dönmeyecek"; Derrida, La Dissémination; Blanchot, L'Entretien Infini). (ç.n.)

[4] Mallarmé'nin takipçisi şair ve eleştirmen Paul Valéry'nin (1871-1945) şiir ile insandaki zihinsel-bilişsel süreçleri ilişkilendirdiği yazısı için bkz. "Şiir ve Soyut Düşünce". (ç.n.)

[5] Marcel Proust'un (1871-1922) Kayıp Zamanın İzinde (1913-1927) romanındaki Baron de Charlus karakterini, zamanın ünlü esteti ve dandy'si Robert de Montesquiou'yu (1855-1921) model alarak yazdığı söylenir. (ç.n.)

[6] Dili iletiye/ifadeye dönüştüren edim. (ç.n.)

[7] Göstergebilimin ve yapısalcılığın kurucusu Ferdinand de Saussure'e (1857-1913) göre dil, göstergelerden oluşan kendi içinde bir sistemdir; göstergeler de aralarında zorunlu bir ilişki bulunmayan gösteren (ses-imaj) ve gösterilen (kavram) olan iki öğenin birlikteliğidir. Anlam, bireylerin sözcükler yoluyla önceden var olan kavramları adlandırmasıyla değil, gösterenler arasındaki ve dolayısıyla gösterilenler arasındaki "fark", yani dilin "sistem"i dahilindeki ilişkileri sayesinde ortaya çıkar. Dil sabit bir içerik değil, "sistem"e ve "fark"a tâbi bir formdur. Dili bireyler üretmez, ama dil özneler yoluyla konuşur, yani özne kendi edimlerinin yaratıcısı ve faili değildir, konuştuğu dilin sistemi tarafından koşullanır veya belirlenir. Saussure'ün dil kuramı kültürel fenomenlerin göstergebilimsel incelemesinde (Barthes, Mythologies) uygulanmış ve antropoloji (Lévi-Strauss), psikanaliz (Lacan), Marksizm (Althusser), tarih/sosyoloji (Foucault), felsefe ve edebiyat kuramı (Derrida) gibi birçok disiplinde kabaca "dilsel dönemeç" (linguistic turn) denen şeyin temelini oluşturmuştur. (bkz. Saussure, Genel Dilbilim Dersleri) (ç.n.)

[8] Brecht, Aristoteles karşıtı "epik tiyatro"sunda yabancılaştırma-efektiyle [Verfremdungseffekt] oyuncunun karakterle, seyircinin sahnedeki teatral gerçeklikle özdeşliğini kırar. (bkz. Brecht, Tiyatro için Küçük Organon) (ç.n.)

[9] Oxfordlu dil felsefecisi J.L. Austin'in (1911-1960) gündelik dildeki kullanımları incelediği "söz edimleri kuramı"na göre, edimsel sözce [performative utterance] gerçekliği betimlerken gerçekliğin üstünde eylemde bulunmayı içerir, Austin'in deyişiyle, "Bir şey söylemek, bir şey yapmaktır." (bkz. Austin,Söylemek ve Yapmak) (ç.n.)

[10] Gustave Flaubert'in (1821-1880) bitmemiş Bilirbilmezler (1881) romanında emekli iki kopyacı Bouvard ile Pecuchet kırda bir çiftliğe yerleşirler, cahil olduklarını düşündükleri alanlarda uzmanlaşmaya çalışırlar, her alandaki başarısızlıkları onları başka bir alana gönderir; tarımdan kimyaya, arkeolojiden edebiyata, aşktan dine vb. (ç.n.)

11 İngiliz denemeci Thomas De Quincey (1785-1859). (bkz. Bir İngiliz Afyon Tiryakisinin İtirafları) (ç.n.)

12 Bkz. Jean-Pierre Vernant ve Pierre Vidal-Naquet, Eski Yunan'da Mit ve Tragedya. (ç.n.)

**

ROLAND BARTHES VE 'YAZARIN ÖLÜMÜ'

10.03.2009/ Hilmi Yavuz

Roland Barthes, 'Yazarın Ölümü' başlıklı yazısında şöyle der: 'Bir metin, birçok kültürden alınan ve karşılıklı diyalog, parodi, yarışma bağıntısı içine giren çoğul yazılardan oluşur.

Ama bu çoğulluğun odaklandığı bir yer vardır, bu da bugüne kadar sanıldığı gibi yazar değil, okurdur.[...]Bir metnin tekliği onun nereden geldiğinde (kökeninde) değil, nereye gittiğindedir.[...] Okurun doğuşu, yazarın ölümü bahasına gerçekleşmek zorundadır.'

Barthes'in okur merkezli bir okumayı öne çıkardığı bu metin, bizzat onun da söz ettiği gibi, XIX. yüzyılda Stephane Mallarmé ile başlayan bir geleneğe işaret ediyor: 'Fransa'da Mallarmé, diyor Barthes, 'hiç şüphesiz, Dil'in, o güne kadar [metnin] sahibi olduğu sanılan yazarın yerine ikame edilmesi zorunluluğunu bütün boyutlarıyla gören ve öngören ilk kişidir.'

Barthes'e göre edebî bir metinde konuşan, dil'in kendisidir; -yazar değil!' Dolayısıyla Barthes'in teorik olarak gerekçelendirdiği Strüktüralist (Yapısalcı) okuma, 'eser'le 'metni' birbirinden ayırır. Eser, yazara, metin de okura aittir. Metin (text), okura kendisi için anlam ve etki üretmek üzere bir gösterenler örgütlenmesi olarak verilmiştir. Anthony Easthope'un Literary into Cultural Studies' te belirttiği gibi, 'ister edebî, ister popüler kültürel metinler olsun, [metinler] bir göstergeler sistemiyle çalışır; anlam da gösterenlerin organizasyonundan çıkarsanır.'

Bu nedenle de Barthes için, okur daha önceleri yazarın yaşadığı alanda yaşar. Burada, David R.Shumway'i Michel Foucault üzerine yazdığı kitabından alıntılayarak söylersem, okurun yerine 'eleştirmen'i koymak daha doğru olacaktır;- Barthes'in istediği, eleştirel bir okuma üretimine, özgün eserden daha büyük bir önem verilmesidir çünkü... Böylece 'kural öznelliğin, teknik de ifadenin yerini alır'.

Barthes'in Balzac'ın Sarrasine okumasında da dilegetirdiği gibi, yazarın Sarrasine'de kendisini ifade etmesi gibi bir durum düşünülemez;- çünkü bu, yazarın, yazdığından bağımsız ve yazdığından önce bir kendilik'i (self) olduğu ve bu kendilik'in dilde yazar tarafından temsil edildiği anlamına gelir. Oysa yazar, metnin bir konvansiyonudur; 'kâğıttan bir yaratıktır', ya da bir 'dil-etkisi'dir;-hepsi o kadar!

John Sturrock, Structuralism and Since'de Barthes üzerine yazdığı makalede, Barthes'e göre yazarın konumunu 'yazar[ın], yazının parçası olan, gerçek ya da içerilmiş bir dilbilgisel özne' olduğunu bildirir. Bu 'kâğıttan yaratık', 'Metnin Hazzı'nda bir **'örümcek metaforu'** ile işaretlenir: Yazar ya da özne, 'örümceğin ağını yapmakta kullandığı salgılarının içinde kendi kendini eritmesi gibi' yokolur. Zira, 'metin demek, dokuma demektir; ama bugüne kadar bu dokuma, bir ürün, yapılıp bitmiş bir kumaş olarak ele alınmış, arkasında iyice gizlenmiş ya da hafifçe örtülmüş bir anlamın bulunduğu düşünülmüş olduğu halde bugün, dokumanın kendisine odaklanı[lmaktadır.]'

Pek iyi de, Michel Foucault soruyor: 'Yazarın ölümü mümkün müdür?

Bu sorunun yanıtı ayrı bir yazının konusudur.

Erişim: http://www.aktuelpsikoloji.com/roland-barthes-ve-yazarin-olumu-532yy.htm

**

ROLAND BARTHES'TA "YAZARIN ÖLÜMÜ" DÜŞÜNCESİ

Hzl: Nil Göksel

Roland Barthes'ta yazarın ölümü düşüncesi metnin çokanlamlılığını güvence altına almanın gereğidir. Okur karşısında metin, parmağını bir yöne doğru uzatarak "işte anlamı bu" diyorsa, okur kendisine benimsetilmeye çalışılan bu tek anlamın yetkesi altında demektir. Zorla benimsettiği bu tek anlam dışında diğer tüm anlamları ezen bir metin, okurunun yalnız bu anlamı aramasını talep eder ve okur, kendisine asıl söylenmek istenen, metne yerleştirilmiş bu anlamı bulup çıkardığında, metnin bir eleştirisini ya da değerlendirmesini yapmak için ilk adımı da atmış olur. Bu yaklaşım metni bir ileti olarak görmeyi gerektirir. Metin bir ileti olarak görüldüğünde, metnin anlamı ya da hesabı bu iletiyi hazırlayan, alıcıya göndermek üzere paketleyen üreticisinden, iletinin sahibinden sorulur. Bu durumda metnin anlamı yazardadır. Okumak, yazarın niyetini görmek, yazarın kafasına girebilmektir. Okur ancak, yazarın kendisinin önüne koyduğu o tek anlama ulaştığında, metni anlamış sayılır. Yazar tanrılar katına bu yoldan çıkmıştır: yazarın metni, okura bir doğruyu ve o tek doğruya ulaşma yolunu gösteren eşsiz, dahiyane bir "yaratı"dır. Böyle bir anlayış, bu "yaratı"ların hikmetinin, yazar tanrılarında; onların yaşantılarında, hatta ruhsal-bedensel hastalıklarında aranmasına yol açar.

Barthes'a göre, okurun kendisine sunulan tek anlama boyun eğişi ve okuma etkinliği içindeki edilgen tavrı, ancak metnin anlamının sahibi, metnin yaratıcısı "tanrı-yazar"ın yetkesine bir karşı çıkışla aşılabilir. Yazar ölür ve metin sahipsizleştirilir: Söz yazarın olmaktan çıkar. Yazarın egemenliğine, sahipliğine alacağı bir söz olduğuna inanç yıkılmıştır artık. Her söz daha önceden söylenmiş, her metin daha önceden yazılmıştır. Okur, birer birer düğümleri çözüp "son söze" varmaya yönelik okuma alışkanlığını bırakır ve bu sonsuz alıntılar ağında istediği yerden başlar, istediği yerde durur ve istediği yerde bitirir. Artık anlamın egemenliği okura geçmiştir.

Tanrı-yazar

Çok yakın bir zamanda ölümünden sözedilmeye başlanan yazar, Barthes'a göre zaten yeni bir figürdür. Modern toplumun ürettiği bu yazar figürü, salt anlatıcılığından ziyade; yaratmak ve söz söylemek konusunda doğuştan özel bir yeteneğe sahip, kendisine neredeyse yarı kutsal, yarı tanrısal bir nitelik atfedilen kişiyi tanımlar. Oysa Barthes'a göre eski zamanlarda benzer işlevlere sahip figürleri düşündüğümüzde farklı bir görüntüyle karşılaşırız. İlkel topluluklarda öyküyü anlatan anlattığı öyküyü üstlenmez, sadece bir aracıdır. Bu şaman ya da öykünün anlatıcısına, "deha"sı için değil, anlatı düzgülerini kullanmasındaki ustalığı dolayısıyla hayran kalınabilir. Yazar figürünün tanrılaşması, modern topluma; bireyin saygınlığının keşfedildiği bir zamana denk düşer. Ortaçağın sonlarından itibaren, İngiliz deneyciliği, Fransız akılcılığı ve Reformasyonla birlikte gelişen süreç yavaş yavaş yazar tipini şekillendirir. Dehasıyla kutsallaştırılmış bu yazar figürünün gelişimini Barthes, doğrudan kapitalist ideolojiye bağlar. Bu düşüngünün egemen olduğu çağdaş kültürde edebiyat, "tiranca" bir biçimde yazara, onun kişiliğine, geçmişine, zevklerine, tutkularına odaklanmıştır. (Barthes, 1989:49-50) "Söz bir güç"tür ve Barthes'a göre yazar, üçyüz yıl kadar bir süre bu gücün sahibi olmuştur: Tüm klasik kapitalist dönemi boyunca, yani XVI. yüzyıldan XIX. Yüzyıla kadar Fransa'da dilin tartışmasız sahipleri, yalnızca ve yalnızca yazarlardır. Kendi meslek dillerinin içine kapanıp kalmış olan vaizler ve hukukçular sayılmazsa, bu süre içinde yazarlardan başka kimse konuşmaz. (Barthes 1995:145)

Sözün sahibi yazar, sözün babasıdır da. Yapıttan önce o vardır. Yazar her zaman kendi kitabının geçmişi olarak düşünülür. Tıpkı bir baba ile çoçuğu gibi, yazar ve kitabı da aynı çizginin öncesi ve sonrasıdırlar. Baba-yazar da kitabını kendi hayatıyla besler ve onun için yaşar; tüm yaşamı, düşünceleri, acıları kitabını daha öncesinden var kılar. (Barthes, 1989:52)

Bu bakımdan anlamı belirleyen, yapıtın arkasında duran yazardır. Barthes'a göre yapıtı okurdan, yazardan, yazıldığı toplumsal ve tarihsel koşullardan soyan, onun kendi kendine yeter kapalı dilsel bir bütünlük olduğunu savunan Yeni Eleştiri de dahil olmak üzere eleştiri, yapıtın arkasındaki yazarı arar ve yazarın keşfedilmesiyle metnin de açıklandığını varsayar. (Barthes, 1989:53) Okur ya da eleştirmen, yazarın bir amaca doğru geliştirip kapattığı metnin örgülerini çözmeye, yazarın metne koyduğu saklı, üst bir anlam bulmaya yönelir. Yazarın iletisi de ancak bu yolla "okunabilir". Çünkü herşeyden önce yazarın metni "okunabilir" (lisible) bir metindir. Böyle bir metin herşeyin birbirini desteklediği bir döngü içine kapatılmıştır. Okunabilirliğin ilkesi, bu kapalı döngü içinde karşıtlıkların yer almamasıdır. Metin içindeki unsurların birbirlerine bağlı ve titiz bir dayanışma içindedirler. Öyle ki söylem, unsurların birbirleriyle olan dayanışmasını her seferinde daha da güçlendirir ve anlatılan olayları bir tür mantıksal 'yapıştırıcı'yla birbirine birleştirerek, karşıtlık karşıtı ilkeyi bir saplantıya kadar götürür. Metindeki bu usurların, bu belirlemelerin dayanışıklığı böylece "bir savunma silahı" olarak ortaya çıkar: Bize anlamın bir güç olduğunu, bir güçler dizgesi içinde yaratıldığını söyler. (Barthes 2002:139)

Okunabilir bir metin olan yazarın yapıtında hemen farkına varabileceğimiz şey, onun basamaklar halinde ilerleyen iç düzenidir. Böyle bir metin karşısında, yazarın kafasında bir şey, bir kavram; bir "gösterilen" olduğu; bizi bu gösterilenle yüz yüze getirmek için yazarın, uygun düşecek en iyi anlatımlar, tanıtlayıcı örnekler, kafasındaki gösterilene en uygun gösterenler aradığı izlenimine kapılırız. "Çünkü klasik yazar anlamın tezgâhı üstüne eğilmiş

ve daha önceden oluşturmuş olduğu kavramın en iyi anlatımlarını seçen zanaatçıya benzer." (Barthes 2002:153) Yazarın hep gösterilenden gösterene, içerikten biçime, tasarıdan metne, tutkudan anlatıma gittiği kabul edilir. Bu durumda da eleştirmen de, yolu ters yönde alarak gösterenlerden gösterilene çıkacaktır. Barthes bunu şöyle belirtir:

"Gerçek yarıtanrılık olan anlama egemen olma, bu anlamın gösterilenden gösterene taşan akış, yayılım, yayıntı olarak tanımlandığı andan başlayarak, tanrısal bir niteliktedir: Yazar bir tanrıdır (kaynak yeri gösterilendir); eleştirmene gelince, o, tanrının yazısını çözmeye çalışan rahiptir." (Barthes 2002:153)

Yazarın, metnin anlamını soracağımız tek yer, gösterdiği anlamın tartışmasız tek geçerli anlam sayılması; yani Eagleton'ın deyişiyle, "yazarın kendi anlamlarının 'köken'i olması, onlar üzerinde 'otorite'ye sahip olması" (Eagleton, 2004:151) tanrı-yazar miti'nin kaynağıdır.

Okunabilir Metin

Yazarın metni, onun sahipliği altında, yazarın bir "yapıt"ı, "yaratı"sı olarak, çözülmeyi, gizli anlamının açığa çıkartılmasını, yani "okunmayı" vaadeder. Barthes bu okunabilir metinleri üretim olarak değil, birer ürün olarak görür. Barthes'a göre yazının kocaman bir kütlesini oluşturur bu metinler. (Barthes 2002:17) Kütüphanelerde, kitapçılarda hemen her yerde karşımıza çıkan bu ürünler, okurlar olarak bizden, belli tür adımları atmamızı ve böylece yazarlarının bize söylemek istediklerini anlamamızı beklerler. Okunabilir metni okumak, onu bir çözme işlemine uğratmak demektir. Okur, böyle bir metinde adlandırmalar, kavramsallaştırmalar; anlamlandırmalar yapar. Okuma addan ada kaymaktır. Barthes bu okuma etkinliğini, adlar arayan okuma oyunu ya da sanatı diye nitelendirir. Böyle bir sanatın tüm amacı, görünümlerden adlara ulaşmak ve son anlamı ele geçirmektir. Bu da okumanın, Buddha felsefesinde olduğu gibi bu bir maya etkinliği olarak görülebileceği anlamına gelir. (Barthes 2002:80)

Okunabilir metnin bu kapalı, örülü yapısı, her şeyin birbirini desteklediği bütünlüklü bir yapıdır. Barthes okunabilir metnin klasik düzeninde, anlamsal sürecin mantıksal süreçten ayrılamayacağını vurgular. Metinde aynı anda hem gösterenden gösterilene çıkmak hem de örnekten onun varmayı sağladığı genelliğe inmek söz konusudur. Gösteren ile gösterilen arasında ve sunulan örneği gerektiren öncül ile bu öncülden kestirme yoldan ulaşılan sonucu arasında aynı uzaklık vardır. Anlamsal uzam yorumsal uzama yapıştırılmıştır. Barthes'a göre klasik metnin arkasına derin ya da son bir gerçeği yerleştirmek söz konusudur. Çünkü derin olgu her zaman en sonda bulunan şeydir. (Barthes 2002:152)

Sona yerleştirilmiş bir saklı gerçeğe doğru gelişen metnin bütünlüğü sanki saplantısal bir korkuya kapılmışcasına okunabilirliğin temel zorunluluğuyla oluşturulur. Anlatıda önce yola çıkılır, sonra yolculuk yapılır, daha sonra gidilecek yere varılır ve de orada konaklanır. Metin herhangi bir şeyi atlamaktan korkar gibidir. Metinde eylemlerin temellendirildiği bir mantığın görünümünü üreten, bu unutma korkusudur. Öğeler ve aralarındaki ilişkiler, birbirlerine ulaşabilecek, birbirlerini katlayabilecek, bir kesintisizlik yanılsaması oluşturabilecek biçimde ortaya konmuş, uydurulmuşlardır. Okunabilir metin boşluktan korkar: varmaksızın kalındığının, yola çıkılmaksızın yolculuk yapıldığının söylenmiş olduğu; yola çıkmış olup da varıldığının ya da varılamadığının asla söylenmediği bir anlatıda okunabilirlik, ortadan kaldırılmış, anlatı artık bir daha ayağa kalkamayacağı kadar sakatlanmıştır. Bir başka deyişle

okunabilir metin, okunabilirliğinin gereği olan sıradüzenine uymazsa okunmaz hale gelir. Bu bakımdan metnin, okuru boşluğa düşme korkusundan kurtaracak bir söylem üretmesi, metnin bütünlüğün gereklerini en iyi biçimde oluşturması gereklidir. (Barthes 2002:99) (Barthes 1993: 133-144)

Bu bağlamda Barthes, metnin okunabilirliğinin dayanaklarını görmek için, anlatıdaki eylem dizilerine bakar. Çünkü eylem dizileri bir bakıma, okunabilirliğin ayrıcalıklı temsilcisidir: Anlatı bize, kendi eylem dizilerindeki sözde-mantıksallık sayesinde "normal", okunabilir görünür. Bu mantıksallık deneyimsel (empirik) bir mantıktır ve burada söz konusu olan şey, anlatılan olaylar dizisi içinde mantıksal ve zamansal açıdan geri döndürülemez bir sıranın sağlamasıdır: Klasik anlatının okunabilirliğini yaratan da bu geri döndürülemezliktir. (Barthes 1993:144)

Barthes, anlatısal eylemlerin kodunu, yapıtlara yönelik yapısal çözümlemenin babası, eylem bilimini ya da praksis'i kuran Aristoteles'in söz dağarcığına başvurarak, proairetik kod olarak adlandırır. Barthes'a göre praksis'i kuran Aristoteles, bunun önüne ek bir bilim dalı olarak proairesis'i koymuştur. Proairesis, bir eylemin sonucunu önceden tartışmak, seçeneğin iki öğesi arasından, gerçekleştirilecek olanı seçmek (köken anlamıdır bu) konusundaki insan yeteneğidir. Eylem dizilerinin her düğüm noktasında, anlatının kendisi de birçok olasılık arasında bir "seçme yapar". Barthes, burada anlatının başarısına değil de bir anlatı dil'ine başvurduğu için yazar yerine anlatıdan söz eder. (Barthes 1993:137) Her eylemde bir seçeneğin karşısında kalan, eylemi şu ya da bu doğrultuda geliştiren anlatı, Barthes'ın deyimiyle kendi çıkarına en uygun yolu seçer; yani okura metnin en sonunda metnin anlamına dair söyletilecek söz ne ise, anlatı okurun karşısına buna göre gerilimler, düğümler, gelişim basamakları çıkarır. Anlatı her zaman öyküyü bitirecek, kısa kesecek yolu değil, dile getirilen eylemin içerdiği olası iki sonuçtan öyküyü "yeniden alevlendirecek" olanı seçer. Barthes buna, anlatının kendine saklama içgüdüsü der. Anlatının bu sıkı düzeni, Barthes'a göre para düzeni kadar zorlayıcıdır. Barthes, proairetizm terimini bu anlamda belirleyerek, onu tutarlı ve türdeş bir dizi içine karışmış her anlatı eylemine uygulamayı önerir. (Barthes 1993:138)

Buna göre Barthes, klasik anlatının usçul işleyişi konusunda bir fikir edinilebilmek için, bütün eylem mantığını kucaklama ve hatta bu mantığın tek olduğunu ileri sürme savında bulunmadan, anlatının proairetik kesitlerini; ardışık, vargısal, isteksel, tepkisel, süresel, eş öğeli bağıntı adı altında, birkaç yalın bağıntıya indirger.

Barthes'ın ardışık olarak adlandırdığı bağıntı türü, metinde katışıksız bir art arda gelişin olmamasını ifade eder. Zamansal olan hemen mantıksal olanla dolar; anlatıda sonra gelen, önce gelen tarafından üretilmiş havasını taşır. Katışıksızlığın derecesi değişse de zamansal olandan mantıksal olan hiçbir zaman pek de uzak değildir. Kimi zaman bir içerme bağıntısıyla kendini gösterir: Farketmek için önce görmek gerekir, bir odaya girmek için önce binaya girmek gerekir. Bu bağıntının işlevini görebilmek için, birbiri peşi sıra gelmek zorunda olan ögelerden birinin belirtilmemiş olduğunu düşünmek yeterli olur: Böyle bir şey anlatının okunabilirliğini sakatlayacaktır. Anlatıda mantıksal-zamansal gelişme, anlatının ilerlemesini, kendi sonuna ya da sonucuna doğru gelişen bir organizma olmasını sağlar. (Barthes 1993:140)

Bir diğer bağıntı vargısaldır. Birinin öbürünü belirlediği iki eylem arasındaki klasik bağıntıdır bu. Burada da nedensel bağ zamansallıkla dolar. Vargısal eklemleme kuşkusuz en zengin bağıntılardan biridir, çünkü neredeyse anlatının "özgürlüğü"nü yüklenir: Bir vargının olumlu ya da olumsuz olması, öykünün bütün yazgısını değiştirir. (Barthes 1993:140)

İsteksel bağıntı ise, anlatıda bir eylemin gerçekleşmesinden hemen önce bu eylemle ilgili bir niyet ya da istek açıklamasında bulunulmasıdır. Örneğin, giyinmek istemek, giyinmeye karar vermek. Eğer bir sonraki kesitte ortaya çıkan bir olay önceki kesitin mantıksal oluşumunu sarsarsa, bağıntı burada da yolundan sapabilir, istek gerçekleşme aşamasına ulaşmayabilir, diyelim giyinmek istenildiği halde bu yapılamaz. Ancak burada önemli olan, klasik anlatının, istek ve de isteğin gerçekleşmesindeki engel konusunda, bize her zaman için bir açıklama yapmasıdır. (Barthes 1993:141)

Tepkisel bağıntı ise, vargısal bağıntı taslağının bir çeşididir, ancak belirgin biçimde dirimbilimseldir. Sözgelimi, dokunmak eyleminin ardından yarattığı tepki olarak bağırmak gelir. (Barthes 1993:141)

Söylemde, bir eylemin ya da durumun başladığını ya da sürdüğünü açıkladıktan sonra, kesintiye uğradığını ya da durduğunu süresel bağıntı belirtir. Sözgelimi, gülmekten patlamak/gülmeyi kesmek, gizlenmek/gizlendiği yerden çıkmak, derin düşünceye dalmak/derin düşünceden uyanmak gibi. Burada da anlamlı olan şey, yine, dizilerin sıradanlığıdır; çünkü, eğer anlatı bir durumun ya da eylemin sonunu belirtmeyecek olursa, anlatı açısından bu bir sakatlanma demek olur: Kesintinin belirtilmesi, anlatı dilinin gerçek bir zorunluluğu olarak belirir. (Barthes 1993:141)

Eş öğeli bağıntı ise, sözlükte varolan kaşıtlıkların yerine getirilmesini, iki öğenin birbirine basit mantıksal içerme bağıntısıyla bağlı olmasını belirtir. Örneğin yanıt verilir, çünkü önce soru sorulmuştur. Bu yapı, basit mantıksal içerme bağıntısına sahip olmasına karşın, karşıt sözcük çiftlerinde görülen biçimsel bir bütünleyicidir. (Barthes 1993:141)

Yazarın metninin, yani okunabilir metnin okunabilirliğini sağlayan bu sıra düzen içinde oluşturulmuş bütünlüktür. Anlatıda, hiçbir öğe tek başına anlam yaratamaz. Bu bakımdan yazarın metnini Barthes, kendisinde yitirilmiş hiçbir birimin bulunmadığı katışıksız bir dizge olarak görür: Bu metinde, her bir ayrıntı, bütünün işaret ettiği anlam için bir işlev yerine getirir. (Barthes 1993:90-93) Her ayrıntı ya da öğenin bir anlam taşıdığı böyle bir yapı, mantıksal süremsel bir düzen uyarınca gelişir. Anlatının bu sıkı gelişim düzeni, bir "son söz"le kapatılır. Bununla birlikte anlatıda, görünüşte çok önemsiz görünen edimler bile kesilmiş gibi bırakılmaz, bir sona vardırılırlar. "Son" kelimesini duymak bile bize mantıksal ve ardışık olarak ilerleyen olay ve olgular dizisini düşündürür; bu da bilmecenin doğal olarak çözülebileceği, ortaya çıkan sonucun zaten gidişattan çıkarsanabileceği anlamına gelir. Her eylemin oluşturucusunu, gerçekleşmesini ve sonunu, sonucunu dile getirme zorunluluğuyla kendini gösteren, ne olursa olsun bir "son"a varma çabası, anlatının öyküselliğini oluşturur. Bir bilmecenin ortaya atılması, anlatıda bir düğümün yaratılması ve sonra da okurun bir çözüm olduğundan emin, sona doğru götürülmesi Barthes'a göre tipik bir Batı düşünce biçimidir: Bir gerilim sonucu ortaya konulmuş bunalım düşüncesi, Batı kültüründe; Hippokrat'tan, Aristoteles'in tasım ve katharsis kavramlarına ve çok daha yeni olmak üzere toplumsal ve ekonomik düzene kadar pek çok yerde karşımıza çıkar. Okunabilir metinde anlatı da, aynı tip bir bunalım biçimi kullanır. Gerilim, bizi anlatının sonuna, öykünün düğüm

noktasına götürür. Düğümün çözülmesi, girişilmiş eylemi kapatacak, sonlandıracak şeydir; bu, son sözü söylemek, noktayı koymak ve bildirinin altına imzayı atmak gibi bir şeydir. (Barthes 2002:55-56) Anlatıda düğümü ancak, dünyanın bir biçimde nitelemesi, doğruluğun ortaya çıkartılması çözer. Çünkü okunabilir metinde anlam doğrulukla karışmıştır, anlamlama doğruya giden yoldur. Öykünün düğümüyle karşı karşıya bırakıldığımız, son sözün geciktirildiği tüm o süre boyunca, nitelenmemiş olmasından çok korkmuş olsak da; sonunda bunalım giderilir, metin kapatılır ve son söz söylenir: dünya artık nitelenmiş, doğru gösterilmiş ve ileti bize ulaştırılmıştır. (Barthes 2002:63)

Batı düşüncesinin tipik bir unsuru olarak gördüğünden, Barthes'ın klasik anlatının yapısını doğal bulmadığı görülebilir. Yazarın yapıtı kendini ne kadar "doğal" gösterse de, bunun altında gücül olarak anlatının bir "karşı-doğası"nın varolduğu farkedilebilir. Yapıtın karşısında oluşturulan çağdaş metinler bu karşı-doğanın yeni bir deneyimini oluşturmaktadırlar. Artık anlatının "sınırlar"ına yaklaşılmıştır; bu sınırların ötesinde yeni bir sanat, anlatının kurallarını çiğnemenin sanatı başlar Barthes'a göre. (Barthes 1993:144)

Bununla birlikte okutan metnin bu doğallık yanılsaması, okunabilirliği olanaklı kıldığı ölçüde, bu tür okumanın bir alışkanlığını da getirir. Barthes, yazarın metnini klasik müzik partisyonuna benzetir. Okunabilir metin "tonal" bir metindir. Bu tür bir metin için alışkanlık, işitme kadar koşullu bir okuma sağlar. Tonaliteye uygun bir kulak olduğu gibi okumaya yönelik bir göz olduğu söylenebilir. Öyle ki Barthes'a göre okumayı unutmak, tonaliteyi unutmakla aynı türdendir. (Barthes 2002:37)

Tanrı-yazardan yazar-yazana

Yazarın imparotorluğu ne kadar sarsılmaz gözükse de, "yazar"a karşı bir "yazan" (scripteur) tipi; yazarın okunabilir bir metin olan "yapıt"ına karşı, yazanın "yazdıran" metni oluşur. Barthes'a göre tüm klasik kapitalist dönem boyunca sözü kimseye bırakmayan yazar, kendi sözünü yazın olarak kurumsallaştırmıştır da aynı zamanda. Öyle ki, asıl malzemesi söz olan bu yazınsal kurum, birçok bakımdan yazınsal işlevlerden üstündür. Yazın bir kurum olarak gösterişli yerini korumayı sürdürse de, Devrim ile birlikte, yazarlar bu kurumlaşmış sözü bir eylem aracı haline getirmeye başlarlar. Bundan böyle, Fransa'da tek konuşan yazar değildir artık. Çünkü yazarların yanı sıra, yazın kurumunu araçsallaştırarak bu kurumun işlevlerini değiştiren, halk dilini kullanan yeni bir yazar tipi oluşmuştur. Barthes, bu kimseler için kafa karıştırıcı anlamlara gelebilecek "aydın" kelimesini kullanmak yerine onlara "yazan" der. (Barthes 1964:148)

Yazarlar ve yazanlar, dünya ve dil arasında ayrı tür ilişkiler kuran iki karşıt tiptirler. Yazar bir işlevi yerine getirir. Yaptığı işte dili araç olarak kullanır ama daha çok dilin üstüne kapanır ve "söze çalışır"; kendi sözü üzerinde çalışır, böylece dünyanın "niçin"ini, "nasıl yazılır"ın içine gömer. Yine de, yazarın bu kendini sevici nitelikli etkinliği her zaman dünyanın sorgulanışına yol açar: "Nasıl yazılır" sorusu, "neden dünya", "şeylerin anlamı nedir" sorularına gider. Ancak çabası eninde sonunda yazarı düşkırıklığına uğratır: çünkü o, dünyayı anlamada ancak bir araç olabilecek yazını amaç olarak görmüş ve yalnızca sorular sorabilen bu araçtan yanıt beklemiştir. Bundan ötürü Barthes yazarı, kendi yapısıyla dünyanın yapısını sözün yapısı içinde kaybeden kişi olarak tanımlar. Yazarın yalnızca sözün üstüne çalışması, yazını amaç olarak düşünmesi; onun yaptığı işin geçişsiz, gerçeğin onun için sadece bir bahane olması

demektir. Demek ki yazar hiçbir zaman dünyayı açıklayamaz, ya da en azından, onu açıklıyor gibi yaptığı zaman, bu hiçbir zaman dünyanın belirsizliğini daha çok azaltmak için değildir. Yazın her zaman gerçek dışıdır; onun dünyaya sık sık iyi sorular sormasına olanak veren şey de, bu gerçek dışılığıdır. (Barthes 1964:149) Yazar, karşılığında herhangi bir bedel ödemeksizin, bir yaptırıma maruz kalmaksızın, dünyayı sarsma gücüne sahiptir; yine de ondan yapıtının sorumluluğunu üstlenmesi beklenemez. Çünkü o, girişiminin mantıklılığı ya da içtenliliği ne olursa olsun, varoluşsal olarak iki söz biçimini kendine yasaklamıştır: Yazar, bir "esin"le, kendiliğinden ya da aslında "kendisine rağmen" diyebileceğimiz bir biçimde yazdığı için tüm açıklamalarını bulanık bir manzaraya dönüştürür. Bu bakımdan öncelikle öğretisel söylemden uzak durur. Bunun yanı sıra söylemi "tanıklık" yapamaz. Çünkü yazar kendini dile vermiş, kendini dil ile özdeşleştirmiştir; böylelikle doğruluk üzerinde oynamalar, düzeltmeler yapma hakkını kaybetmiştir. Dil, gerçekliğe değil de kendi kendine dönen geçişsiz bir etkinliğe ait olduğunda, doğru ile yanlışı birbirinden ayırma aracıdır. Bu durumda yazar, bu dilin doğru ve yanlışlarından gerçekliğe, dünyaya çıkmaz. Çünkü ancak yazarınkini hesaba katmadığımız sürece dil, herhangi bir bakış açısından yoksun bir betimlemedir. Söyleminde öğreti ve tanıklıktan uzak durarak yazar sorumluluk altına girmekten kurtulmuş olur. Bu bakımdan, Barthes'a göre yazarın sorumluluğu; yapıtındaki fikirleri ya da yapıtının ideolojik sonuçlarını az ya da çok zekice üstlenmesi değildir. Yazar için gerçek sorumluluk, gerçeğin vaadedilmiş toprağına yöneltilen Musa'ca bir bakış olarak yazının; her zaman doğruluğu, yanıtı ele geçirmede insanı düşkırıklığına uğratacak, başarısız olmaya yazgılı bir vaad olarak yazının sorumluluğunu üstlenmektir. (Barthes 1964:150)

Kuşkusuz yazarın, insanı sözle sergilemeye, yani bir biçimde özünü ortaya koymaya ilişkin bir niyeti vardır. Kaldı ki bunu isteyen kimseye yazar denir. Ancak yazarı kullanan toplum, niyeti eğilime, dil çalışmasını yazı yazma yeteneğine ve tekniği de sanata dönüştürür. Barthes'a göre güzel-yazmak efsanesi böyle doğmuştur. Yazın böylelikle kutsallaştırılır, yazar da aylıklı bir papaza dönüşüverir. Yazının kutsallaştırılması, yazar "iyi" toplumu huzursuz ettiği anda bile onun koruma altına alınmasına olanak verir. Yazınsal kurum, yazara ancak, yazar kendi varlığını sözün varlığına karıştırdığı için tahammül eder. Yazar kurumsallaşmış, kutsallaştırılmış sözün arkasına saklanmıştır. Yazmayı bırakamaz (ya da pek az yazar yazmayı bırakabilir), zira bu gerçek anlamda kendini öldürmek demektir. (Barthes 1964:151) Yazar kutsal sözünün arkasından çıkıp bir "yazan" olmaya girişirse, doğrudan işaret edeceği bir dünyayla karşılaşacak demektir. Bu durumda yine de bir yazar olarak kalamaz, çünkü elinde öncekilerden devralınmış söz artık yok demektir.

Barthes, yazarı papaza benzettiği gibi, yazanı da papaz adayına benzetir. Yazarın sözü geçişsiz bir eylem; demek ki bir hareket, yazanınki bir etkinliktir. (Barthes 1964:152) Yazanlar, sözün yalnızca bir araç olduğu göstermek, açıklamak, öğretmek gibi bir amaç ortaya koyarlar. Onlara göre söz, bir eyleme dayanır ama eylemi oluşturmaz. Bu bir iletişim aracı olan dilin, bir "düşünme" aygıtı olarak yeniden kurulmasıdır. (Barthes 1964:151) Yazan, yazarın yaptığı gibi "yazışına" odaklanmaz. Göstermek, açıklamak, öğretmek istediği şey konusunda yazısında çok daha safça bir tavır takınmıştır: Yazar her zaman kapalı perdenin ardını işaret ederken ve doğası gereği sözü gerçeklikle hesaplaşamazken; yazan, kendi sözünün dünyanın herhangi bir belirsizliğine son verdiğini, yerinde bir açıklama ve tartışılmaz bir bilgi getirdiğine safça inanır. Dünyaya işaret eden yazana karşılık, yazarın sözün kendisine işaret eden sözü, yüzyıllar boyunca devralınıp sonrakilere bırakılan bir

maldır. Böyle bir söz, yalnızca yazın kurumu için üretilmiş ve yalnızca bu kuruma ait bir nesnedir. Buna karşın yazanın sözü, dilin değerini ortaya koymaya adanmış böyle bir işlevden ayrı olarak, bu tür bir işleve yabancı Üniversite, Araştırma ya da Siyaset gibi pek çok başka kurumun gölgesi altında üretilip kullanılır. Bununla birlikte yazan, yazardan çok daha özgür bir yapıya sahiptir; çünkü yazan dünyada gördüğünü her fırsatta ve hiç gecikmeden söylerken, kendi sözünü arındırılmış ve en sonunda sanatın o uygulanamayan, kristalize doğruları olarak ortaya koymaz. (Barthes 1964:152)

Çağımız ise Barthes'a göre, yazar ve yazan olarak karşıtlaştırılan bu iki tipin bir tür melezi sayılabilecek yeni bir tipe gebedir. Bu, yazarların geleneksel bir yazı yazma sanatı için hünerlerini sergilemektense, yazdıkları şeyi açığa çıkartmaya yönelik sabırsızlıkta ya da yazanların kimi zaman dil sahnesine kadar çıkıp bu tarz ustalıklarını sergilemek hevesinde görülebilir. Yazan kimi zaman "bir şey yazmak" ister ama sadece yazar ya da yazar dilin dışına çıkıp yazdığı şeye bakar. Barthes bu yeni tipe "yazar-yazan" der. Yazar-yazan hem kışkırtır hem yalvarır; sözü biçimsel olarak özgürce olmakla, yazın kurumuna bağlı olmakla birlikte, bu özgürlüğün içinde sıkışıp kalır, kendi kuralını yazının ortak bir biçimi olarak işletir. Edebiyat kulübünden çıkmış, bir başka kulübe, aydınlar kulübüne girmiştir. Böylelikle aydının yazısı, dil yokluğunun bir göstergesi ve toplumun dizgeden yoksun, kurumsuz bir iletişim düşünü kurma olanağı; yani yazmadan yazmak, arı düşünceyi yalnızca kendisi için iletmek olarak kendini gösterir. (Barthes 1964:154)

Okunabilir Metnin Kırılışı

Yazarın kendi yerini yavaş yavaş yazana bırakmasıyla, yazın da başka bir noktaya doğru sürüklenir. Yazarın yapıtı, kendini yazın olarak benimsetecek bir şeye sahiptir: kendi kapanımı. Tahsin Yücel, Barthes'ın Yazının Sıfır Derecesi kitabının çevirisinde kapanımı, Fransızca clôture sözcüğünün karşılığı olarak kullandığını, dipnotunda belirtir. Buna göre sözcük, yazın alanında, bir yapıtın ya da bu yapıtın içindeki evrenin eksiksizliğini, kendi kendine yeterliğini imler.1 (Barthes, 2003:77) Yapıtın kapalı, kendi kendine yeter bu göstergeler düzeni ve bu düzenin kutsal niteliği, Yazın'ı bir kurum olarak sunar. Böylelikle yazın, büründüğü bu kutsallıkla ve kapanımıyla tarihin yıkıcılığından korunur. Çünkü yazını kapanımıyla, kendi kendine yeterliliğiyle tanımlamak, onu tarihten kopartılmışlıkla, bir süreklilik düşüncesiyle temellendirerek mümkün olur ancak. "Tarihin ölümü"nden sözedilip, tarihin yadsınmaya başlandığı bir zamanda ise yazının kurumsallığı ve de kapanımı tartışma konusu olur. Bundan sonra yazına özel bir alan atfedip, ona "nevi şahsına münhasır" bir biçimde yaklaşılmaz. Yazın tarihle barıştırılır ve artık göstergelerin tarihi, göstergeler düzeninin değişimlerinin tarihi olarak ele alınır. (Barthes 1953:7) Bu yüzden Barthes, Fransız Devrimi'yle birlikte, yazarın sözüne karışan bir yazanlar topluluğuyla yazının uğradığı değişikliği ilişkilendirir. Parçalanmamış bir bilincin, kentsoyluluğun ürettiği parçalanmamış klasik yazı, 1850'lere doğru parçalanır ve Barthes'a göre Flaubert'den günümüze, bütün yazın bir dil sorunsalı haline gelir. Oysa klasik sanat kendini bir dil gibi duyumsayamaz; çünkü kendini her zaman dilin kendisi olarak sunar. Klasik yazı tarihten ve sorumluluktan soyutlanmış, saydamlaşmıştır. Buna karşın bu dilin kapanımı kendi doğasının bir sonucu değil, toplumsaldır. Nitekim, on sekizinci yüzyılın sonuna doğru bu saydamlığın bulandığı görülür. Yazınsal biçim kendi sıkı göstergeler düzeninden ayrı bir ikincil güç geliştirir; büyüler, şaşırtır. Hem düş, hem bir tehdit olarak verilmiş yoğun, derin, gizlerle dolu bir dile

dönüşmüştür. Yazının toplumsal olarak ayrıcalıklı yeri artık duyumsanmaz olmuştur. (Barthes 1953:8)

Klasik yazında, nesne ve bu nesneye uygun biçim ayrılmaz bir bütünlük oluşturur. Ancak yazar artık, her zaman yolunun üstünde bulduğu şu nesne-biçim bütünlüğünü kırmak zorunluluğunu duymaya başlar: Yazını bir nesne olarak kurabilirse, yazının içinden gelişen bu ikincil güç ile nesnenin içine gömülmüş varoluşsal duyguları yaratabilir. Böyle bir şeyi yazar ancak, kendini yokederek başarabilir. Yazarın kendini yoketmesiyle de yazın kesin bir biçimde nesne olarak kurulur. Bu da biçimin, bir çömlek ya da bir mücevherden sözediliyormuş gibi, "yapım" terimine dönüştüğünü, yani yapımın gösterilen olarak görüldüğü ve benimsendiği anlamına gelir. Bu andan itibaren yazınsal biçimin kendisi nesneleştirilmiştir. (Barthes 1953:9) Barthes, Flaubert'le gelişen bu sürecin en sonunda Mallarmé'de ölümle sonuçlandığını belirtir:

"Mallarmé, Nesne-Yazın'ın kuruluşunu bütün nesnelleştirmelerinin sonuncusu olan edimle, öldürmeyle taçlandırdı: Mallarmé'nin tüm çabasının bu dili yıkmak olduğu bilinir, Yazın bir bakıma bu dilin cesedi sayılır." (Barthes 2003:13)

Barthes'a göre Mallarmé, dilin sadece kendi kendisinin vekili olduğunu ilk görenlerden biri olmuştur. Çünkü Barthes gibi Mallarmé de, metinde konuşanın yazar değil de dil olduğunu düşünür. (Barthes, 1989:50)

Eagleton'a göre, işte bu anlayış, yazını bir nesne olarak kavramak ve "yazının sıfır derecesi" arayışına girmekle sonuçlanmıştır. Bu, gerçek dünyadaki nesne ve olayların cansız ve yabancılaşmış olarak yaşandığı, tarihin yolunu şaşırdığı ve bir kaosa düşmüş gibi göründüğü bir zaman diliminde, tüm bunları her zaman "paranteze almak", "göndergeyi askıya almak" ve bunun yerine nesne olarak kelimeleri almak mümkündür demektir. Yazı derin bir özseverlikle kendine döner, ama kendi yararsızlığından duyduğu toplumsal suçluluk hissi onu hep gölgeleyecek, rahatsız edecektir. Barthes'ın sözünü ettiği bu suçluluk hissi, yazın kurumunun kendi suçluluk hissidir. Bu tarihten dile kaçmayı gerektirir. Ancak Barthes'a göre, tarih bir kenara bırakılırken aynı zamanda insanların yaşamalarını sağlayan göstergelerin "yapay" oldukları hissi korunmaya çalışılır. Böylelikle de göstergelerin tarihsel olarak değişebilirliklerine dair köklü bir farkındalık yaratılmış olur. Ancak bu şekilde en başta terk edilmiş tarihle buluşulabilir. (Eagleton, 2004:176)

Yazılabilir Metin

Barthes, klasik metnin saydamlığını kaybetmesi ve parçalanması sonucu, yazarın okunabilir bir metin olan "yapıt"ı karşısında, yazanın ürettiği bir metin anlayışının oluştuğunu vurgular. Bu metin okunabilir değil, "yazılabilir" (scriptible) dir. Barthes yazılabilir metni, bir tanım vermekten ve böylece "gösterilenin içine düşmekten" kaçınarak betimler. Her şeyden önce yazılabilir metin, okunabilirliğin mantıksallığı, döngüselliğini ve kapalılığından, kurumsallaşmış bir dilin katılığınından ve de yazarının anlam buyurganlığından sıyrılmıştır. Yani bir yapıt olmaktan çıkmıştır, bir metin'dir ancak bu metin estetik ya da anlam aktarıcı bir ürün, bir yapıya da bir nesne değildir. Yazılabilir metin, bir yapılanma, bir etkinlik, bir çalışma ve bir oyundur. Burada söz konusu olan bir anlamla yüklü kapalı bir göstergeler bütünü değil, hareket halindeki izlerden oluşmuş bir oyun alanıdır: Anlam(lama) değil, terimin göstergebilimsel Gösteren'dir. Metin, eski yazınsal yapıt kavramının sınırlarını aşar.

(Barthes 1993:15) Ancak metinleri maddî olarak yapıtlardan ayırmaya çalışmak boşuna olur. Yapıt kavramının eski, metin kavramının ise çağdaş bir kavram olduğunu sanmak da yanlış olacaktır. Pekâlâ antik bir yapıtta 'metin' bulunabilirken, günümüz yazınının pek çok ürünü hiçbir şekilde metin değildir. Fark, yapıtın kitapların işgal ettiği alanın (bir kütüphanede mesela) bir parçasını kaplayan madde parçası, metnin ise metodolojik bir alan olmasıdır. Biri sergilenir, diğeri kanıtlanır. Yapıt kitabevlerinde, kataloglarda, sınav soru kağıtlarında görülebilir, metin ise belli kurallara göre ya da belli kurallara karşı konuşan bir kanıtlama sürecidir. Yani yapıt maddîdir, elde tutulabilir, metin ise dilde tutulur; yalnızca bir söylemin harekentinde varolur ve bir üretim etkinliğinde yaşantılanır. Metin kendini metin olarak bilmesi nedeniyle metindir.

Eagleton, yapıttan metne geçişi, bir anlamda yapısalcılıktan yapıbozumculuğa geçiş olarak değerlendirir. (Eagleton, 2004:173) Yapıt bir yapı, kapalı bir bütün olarak, okura kendini "okutturur"; kendisini çözmesini talep eder. Okur ise, yaratıcı yazar ve onun ürünü olan yapıt karşısında, edilgen bir biçimde kendisine yüklenilen bu "okuma görevi"ni yerine getirir ve yapıtta işaret edilen anlamı görüp, onaylamakla yetinir. Ancak metin anlayışının değişmesi ve yapıtlardan çok metinlerin çoğalmasıyla okur, yazarın kendisine benimsettiği anlamın merkezinden uzaklaşıp yapının bütünlüğünü bozabilir ve bu parçaladığı bu bütünlüğün her parçasından yola çıkabilir. Karşısına aldığı metin, bir yapıt gibi kapalı, tamamlanmış bir şey değildir. Metin başka metinlere açılır, kendisinde başka metinleri barındırır: Her metin bir metinler örgüsü , alıntılar ağıdır. Okur artık, gösterenlerin sonsuz oyunu içinde hiç bitmeyecek bir anlamlandırma süreci içindedir.

Metinler Örgüsü

Barthes'ın metinselliği metinler örgüsü olarak düşünmesi O'nu, yapıtların kapalı dünyasında bile açık kapıların bulunduğunu göstermeye iter. Barthes S/Z'de Balzac'ın Sarrasine adlı öyküsünü bu amaçla inceler. Böylelikle Barthes, metnin "açıklık" niteliğinden söz ederek, "açık metin" kavramına işaret eder.

Barthes S/Z'de, metnin tek anlamının olduğunu ileri sürerek ikincil anlamları görmezden gelen anlayışa olduğu kadar, düzanlam ile yananlamlar arasındaki öncelikli sıralamayı yadsıyan göstergebilimcileri de haksız bulur. Barthes, düzanlamı gerçeklik, nesnellik ve bir yasa olarak oluşturmamızı, bugüne değin dili tümce ile sözlüksel ve sözdizimsel oluşturucularına indirgemiş olan dilbiliminin saygınlığına hâlâ boyun eğiyor olmamıza bağlar. Ancak Barthes'a göre, bu öncelikli sıralamanın kazandırmak istediği ciddi bir şey vardır: Bilimsel, felsefî, eleştirel Batı söyleminin kapalılığına, onun merkezden düzenlenmesine dönmek, bir metnin tüm anlamlarını düzanlam odağının, yani gerçeğin merkezi, bekçisi, sığınağı, ışığı gibi anlamlara gelebilecek bu odağın çevresine halkalar biçiminde yerleştirmek. Bununla beraber Barthes'a göre evrensel olan düzanlam-yananlam sıradüzenini yadsımak demek, metinlerin ayırıcı değerini yoketmek, okunabilir metinlerin kendine özgü düzenini tanımlamaktan kaçınmak, sınırlı klasik metni bir uç metin olan çağdaş metinle denk saymak, bu iki metini tiplemede kullanabileceğimiz bir araçtan kendimizi yoksun bırakmak demektir. Batı düşüncesine özgü dizgenin ereklerine göre üretilmiş, gösterilenin yasasına adanmış olan okunabilir metinlerin özel bir anlam düzeninin olması gerekir. Barthes'a göre bu düzen de yananlam üzerine kurulur. Yananlam, anlamların metnin içinde dağılmasını sağlar. Yananlam çift anlam üreterek bildirişimin saflığını bozar.

Yazar ile okur arasındaki düşsel söyleşinin içine sokulmuş bir "gürültü"dür, kısacası, bir karşı-bildirişimdir. Düzanlamla yananlamın varlığı, metnin bir oyun gibi işlemesini sağlar. (Barthes 2002:18-20) Barthes'a göre yananlam gösterileni, bir işaret parmağı gibidir; ucuyla gösterir ama söylemez. Gösterdiği addır, o hem adlandırmaya can atma hem de adlandırma güçsüzlüğüdür. Nitekim anlamı yaratmada çıkarsama belirtmeden daha etkilidir. Yananlam adın, gerçeğin oradan düşeceği dilin ucudur. Böylece, belirtici ve sessiz devinimleriyle, bir parmak sürekli olarak klasik metne eşlik eder. (Barthes 2002:64)

Demek ki, klasik metinin çok anlamlılığına, bir karşı-bildirişim olan yananlamlardan ulaşılabilir. Barthes'ın romantik bir yapıt olan Balzac'ın Sarrasine adlı öyküsü incelemesinden görülebileceği gibi klasik anlatı, tüm kapalılığı ve sıradüzenindeki geri döndürülemezliğe karşın, kendi kendisini yeniden yazdıran bir çok anlamlılığa açılabilir. Bu, yapıtların da birer metin olarak üretimselliği doğurabildikleri anlamına gelir. Demek ki, her metni bir metinler örgüsü olarak görmek gerekir. Bu da, her metinde farklı düzeylerde az ya da çok tanınabilecek biçimler altında öteki metinlerin yer alması demektir: Daha önce edinilen kültürlerden gelen metinler ile içinde bulunduğumuzi kültürden gelen metinler. Bu yüzden her metin eski alıntıların yeni bir örgüsüdür. Metinler, bütünüyle alıntılar, göndergeler, yansılarla örülmüştür. Bir yapıtın 'kaynaklar'ını, 'etkiler'ini araştırmak köken söylemini doyurmaya yöneliktır. Oysa metni oluşturan alıntılar adsız (anonim), saptanamaz ama yine de daha önce okunmuş ayraçsız alıntılardır. (Aktulum 2000:56)

Kaldı ki, artık okunabilir metinlerin yarattığı giz çözücü, edilgen okuma alışkanlığı değişmiştir. Okur ya da eleştirmen metnin bir alıcısı, tüketicisi olmak durumundan çıkmışlardır. Böyle bir okur artık, metni bir yapı olarak kabul edemez, onda her kapıyı açar ve buradan başka metinlere, kendisine ısrarla sunulan tek anlamdan başka anlamlara çıkar. Böylelikle metin okur tarafından yeniden yazılır, yeniden üretilir. Yazılabilir metinler, yalnızca yapıtlar karşısında başka bir tür metinler değildirler. Metinlerin okurlarına kendilerini "yeniden yazdırma"ları, yazınsallığın bir ölçütü olmuştur. Bu durumda "okuma"dan artık tek bir şey anlaşılır: Okumak, alıntılar ağı içinde bir gösterenden diğerine atlamaktır. Bu ağ içine düşmüş bir okur, başa ya da bir sona ulaşmaya çalışmaz. Nitekim, anlamlandırma hiçbir zaman sonlanmaz ya da hiçbir biçimde göstergeler zincirinde gerileyip ilk göstergeye, ilk metne ulaşmak söz konusu olmaz. Bu alıntılar ağı içinde nasıl tek, ayrı bir metin bulup çıkarmak mümkün değilse, insan bu metinler örgüsü dışında da metinden bir şey bulup çıkaramaz; tüm dünya tek parça bir metin olmuştur. Burada hiçbiri ötekilerin üstünde olmaksızın, kendi aralarında işleyen pek çok ağ vardır. Metin gösterilenlerden oluşmuş bir galaksidir; başlangıcı yoktur; tersine çevrilebilir; hiçbirinin kesinlikle en önemlisi olduğunu söyleyemeyeceğimiz bir çok girişi vardır. "Burada anlam, zar atılması hariç, hiçbir zaman bir karar ilkesine uymaz" (Barthes 2002:17) Metnin dışında varolan hiçbir şey olmadığı gibi, metnin de asla bir bütünü yoktur

Metinsellik, metinler ağı olarak görülünce, metnin yazarı ile alıcısı arasındaki ilişki değil, bir metin ile başka bir metin arasındaki ilişki temele alınmış olur. Bu anlayış, "yazarın ölümü" söyleminin temel dayanağıdır. Bununla birlikte Eagleton'ın da belirttiği gibi, yazarın yaşamöyküsü özel bir ayrıcalık atfedilmemesi gereken bir başka metin oluvermiştir. (Eagleton, 2004:172) Bu durumda yazar anlamın sahipliğine el uzatamaz ancak, bir metin olarak ortaya çıktığına göre yine de, okur tarafından tümüyle koşulsuz olarak bertaraf edileceği de düşünülemez. Ancak kuşkusuz yazar iktidar koltuğunu, anlamın üreticisi olan

okura bırakmıştır. Bu durumda okur, metne bir anlam yüklemek yerine anlam çoğulluğunun ayırdına varır. Metnin anlamı, şu ya da bu "yorumunda" değil de, okumaların bütünündedir: Barthes'a göre anlam çoğulluğun ta kendisidir. Okur, okuma etkinliğinde durmacasına bir gösterenden diğerine geçtiğine ve bu anlamlandırma süreci hiç bitmediğine göre, okumak da hiç tamamlanmayacak bir süreçtir. Barthes'a göre metnin ikinci bir okuması, "bir yenisini satın almak için kitabı harcamaya, bir kez kullanıldı mı tüketilmiş olduğu bahanesiyle onu atmaya zorlayan toplumumuzun tecimsel buyruklarıyla haksız yere yasaklanmış"tır. (Barthes 2002:146) Metni yeniden okumak, düşünsel bir yarar sağlamak; daha iyi anlamak, bilinçli olarak çözümlemek için değil, tersine her zaman oyunsal bir çıkar için, gösterenleri çoğaltmak içindir; yoksa son bir gösterilene ulaşmak için değildir. (Barthes 2002:146) Bu bakımdan Barthes yeniden okumayı salık verir: "çünkü bir tek o, betiği [metni] yinelemeden kurtarabilir (yeniden okumayı savsaklayanlar her yerde aynı öyküyü okumak zorunda kalırlar), yine yalnızca o, betiği [metni] kendi çeşitliliği ve çoğulluğu içinde çoğaltır". (Barthes 2002:25) Yeniden okuma, metni "bu şundan önce ya da sonra geçer" diyen iç süredizimінin dışına çeker ve yeniden öncesiz ve sonrasız söylensel bir zaman oluşturur. Yeniden okuma ilk okumanın, saf, olguları yakalayan okuma olduğuna ve onu ancak daha sonra "açıklayabileceğimize", düşünselleştirebileceğimize dair geliştirilen sava karşı çıkmaktır: "sanki okumanın bir başlangıcı varmış, sanki her şey çoktan okunmamış gibi: İlk okuma diye bir şey yoktur." (Barthes 2002:25)

Okumak ne başı ne de sonu olan bir etkinlik olduğuna ve okur bu etkinlik içinde her zaman adlandırmalar yapıp anlamlar bulduğuna; anlamdan anlama geçtiğine göre, bu zincirde kimi anlamlar atlanabilecektir. Ancak Barthes'a göre, "anlamların unutulması, bir bakıma okumanın bir parçasıdır". (Barthes 1993:149) Anlamları unutmak bir hata olarak değerlendirilmez. Çünkü okuma göstergelerin hareketini sınırlamak, bir yasalılık oluşturarak dizgelere çeki düzen vermek demek değildir. Okuma metinde çoğulluğu harekete geçirmektir. Çoğulluk ise, bir "hesap özeti" değil, bir "varoluş"tur. Bu yüzden okumada takip edilmesi gereken bir yön, gözardı edilmemesi gereken belirli dizgeler yoktur: Okumada anlamların üstünden atlanabilir, anlamlar unutulabilir ya da unutulanlardan tekrar başlanabilir. Barthes'a göre anlamların unutulması özür dilenmesini gerektiren bir konu değildir. Çünkü okurun yetersizliğiyle bir ilgisi yoktur. Unutma, metnin sorumsuzluğunu, dizgelerin çoğulluğu dile getirmenin bir biçimi olarak olumlu bir değerdir. Eğer dizgelerin çoğulluğu göz ardı edilirse ister istemez tek, ilahî bir anlam oluşturulmuş olunur. Bu yüzden okur, "unuttuğu için okur". (Barthes 2002:21)

Metnin sınırsızlığı, okumanın çoğulluğu ve bununla birlikte anlamların unutulmasını okuma etkinliğinin bir parçası olarak görme; tek, yetkesi mutlak bir anlamın bertaraf edildiğinin, şimdiye kadar hep kendisi konuşmuş olan yazarın artık susturulduğunun ve buna karşın okurun "söz hakkı" kazandığının göstergesi olur. "Yazarın ölümü"yle, metinlerinde "giz"lerine ulaşmaya çalıştığımız tanrı-yazar, tek bir anlamın egemenliğini de beraberinde götürerek silinip gitmiştir. Böylece son bir anlamı, bir 'giz'i metne ve metin olarak dünyaya yüklemeyi yadsıyarak yazın (bundan böyle yazı demek daha doğru olur), sonunda Tanrı'yı, onun aklını, bilimini, yasasını, ona atfedilen nitelikleri yadsımak demek olan anlamı durdurmayı yadsımak için tanrıbilimselliğin karşısında, tümüyle devrimci diyebileceğimiz bir etkinliğin önünü açar. (Barthes, 1989:53)

Dilin Tiranlığında Okur Hakkı

Barthes'ın yaklaşımının ezici güce sahip, tanrısallık yüklenmiş bir tür akılsallığa karşı girişilen bir başkaldırı olduğu açıktır. Yazıdan, tanrısal bir akılsallığın temsilciliğine soyunan yazarı kovmak; yazıyı yazınsal olma yükümlülüğünden kurtararak söylemi egemen güçlerin yetkesinden arındırıp bir nesne-dile (langage-objet) ulaşmaya yönelmek; kafalarda dondurulmuş ve belirli toplumsal sınıfların çıkarları için benimsetilmiş doğruları çözmek, Barthes için devrimci girişimin bir gereğidir. Bu devrimci girişim, sözün tiranlığına ve bununla birlikte, oraya sığınmış ve orada büyümüş her türlü tiranlığa karşı yürütülür. Saf, oyunsal çıkarın değil de, toplumsal-sınıfsal bir çıkarın saptırmasına uğramış dilin tiranca egemenliği, ancak onun "bize oynadığı oyunlar" çözümlenerek yıkılabilir. Barthes'ın tüm çabasında bu yıkımı gerçekleştirme arzusu görülür. Bir nesne-dile varmak; saptırılmış sözün tiranlığında süren "faşizm"den, demokrasiye geçmek gibi bir şeydir. Barthes, dilde demokratik bir yapı bulur. Bu yaklaşımının çıkış noktası Saussure'dür. Barthes, Saussure'de bulduğu bu yaklaşımı, "Saussure, Gösterge, Demokrasi" adlı yazısında dile getirir. Saussure dili, kökensel bir merak içinde; soy zincirini içinde ele almaz. Nedeni ve önceliği araştıran açıklayıcı bilimsel yöntem, Saussure'de betimleyici bir yönteme dönüşmüştür. Sözcüğün uzamı artık yukarı ve öncekiler ya da aşağı ve sonrakiler biçiminde uzanan bir soy zincirinin uzamı değil, yanal ilişkilerin uzamıdır. Dilin öğeleri; Barthes'ın deyişiyle "dilin bireyleri", artık birbirlerinin çocukları, torunları değil, birbirlerinin hemşerileridir. Dil, kendi evrimi içinde bile, bir senyörlük değil bir demokrasidir: Sözcüklerin hakları ve görevleri (sözcüklerin anlamlarını da sonuçta bunlar oluşturur), eşit bireylerin birlikte var olması, birlikte yaşamasıyla sınırlanmıştır. (Barthes 1993:154)

Ancak nesne-dil'in bu "demokratikliği" her zaman için kırılgandır. Nesne-dil'i, kendisinden sözeden ikinci bir dil, bir üst-dil olarak söylen (myth) sarmalar. Söylen saptırılmış, bozulmuş bir sözdür: hiçbir şeyi silmez, yoketmez, gizlemez; sadece bozar, çarpıtır; her şeyi kendi doğasından koparır ve yabancılaştırır. Dilde saymacalık, nedensizlik söz konusuyken, söylen her zaman bir nedensellik taşır. Barthes'a göre bir söylembilimci, ideolojilerle çarpıtılmış sözün, bu yapay ve sinsi nedenselliğini ortaya çıkaran kişidir. Söylen, ideoloji'yle, yani egemen sınıfın dünya görüşünü yansıtan tasarımlar bütününe hizmet eden bir söz etkinliğine dönüştüğü ölçüde yozlaşır. Söyleni kırmayı hedefleyen söylenbilimci de, anlamların katılaşmasına, donmasına, tarihsel olarak eklemlenmiş yapay, yalancı nedenselliğinin doğal, öze ait bir şey olarak sunulmasına savaş açmakla yükümlüdür.

Ancak söylenin kırılıp bir nesne-dile ulaşılabileceği kuşkuludur. Barthes, söyleni görebilmek ve ondan sıyrılabilmek çabasındadır; ancak, umutsuzluk da her zaman bu çabaya eşlik eder. Söylenin egemen dünya görüşüyle saptırılmış bir söz olması, onun içinden kimsenin çıkamayacağı bir tiranlık olması demektir. Öyleyse ne okur, ne de çok "daha uyanık" olan söylenbilimci, söylenin dışına çıkıp sözü görebildiğini ileri süremez. Bu, Eve Tavor Bannet'ın da vardığı bir sonuçtur. Bannet, Barthes'ın söylenin ikiyüzlülüğünü açığa çıkarmasının, gerçek bir maskeyi alaşağı etme olarak kabul edilebilmesi için, Barthes'ın bunu gerçekleştirdiği savını taşıyan, Günümüzde Söylen'in de birer söylen olmadıklarının gösterilebilmiş olması gereğini dile getirir. Bannet'a göre Barthes kültür dünyamızın nesnelerinin maskelerini indirip gerçek yüzlerini bize gösterdiğini sanırken, sadece bir kentsoylu söyleninin yerine bir diğerini koymuştur. Bannet bu konuda, Barthes'ın kentsoylu toplumda emekçi sınıfa özgü bir kültürün, sanatın ya da moralin olmadığına dair düşüncesini

de dile getirir. (Bannet 1989:51) Barthes, Günümüzde Söylen'den sonraki yazılarında kentsoylu toplumun ve kentsoylu kültürün "dışından" konuşmanın olanaksız olduğunda diretir. (Bannet 1989:52) Eğer söylenbilimci, kentsoylu yaklaşımla yozlaştırılmış sözün dışına çıkamıyorsa, onun söyleni çözümleme ve kırma çabası da kuşkulu görünür. Barthes, dilin dışından değil de, her zaman ancak bir başka dilin içinden konuşabileceğimizi ve bunun da kendimize ve kendi dilimize sonsuzcasına bir eleştiri getirebileceğimiz anlamına geldiğini belirtir. (Bannet 1989:56) Bu durumda söyleni kırmaya yönelmek, devrimci olduğu kadar, Barthes'a da umutsuz bir çaba olarak görünmektedir. Bannet'a göre, söylenbilimciliğe soyunan Barthes'ın yıktığı şey yine kendi söylenleridir. Çünkü bu tarz bir söylen yıkıcılık bize şu soruları sordurur: Eğer sağın kullandığı dil kadar, solun kullandığı dil de söylenselse; yani, içinde bulunulan dilden çıkmak olanaklı değilse, okur ya da söylenbilimci çalışmalarına kendi söylemlerini yüklemek konusunda benzerlik taşıyorlarsa ve de söylenlerin anlambilimsel çözümlemelerin kendisi de yine bir söylense geriye ne kalır? Buradan en sonunda şu soruya geliriz: İnsan ve insanın gerçekliği söylenin içinde yabancılaştırılmış bir şeyse elimizde şimdi ne vardır? Barthes'ın yaklaşımı bilgimizin kurgusal yapısını onaylar. Bu da bize yine, yapı kavramına karşı oluşturulmuş bir oyun düşüncesinin varlığı sezdirir. (Bannet 1989:56).

Barthes'ın tasarımında dilin üzerimizdeki gücünü görmek kaçınılmazdır. Bannet gibi Antoine Compagnon da Barthes'ın dili tiranca bir egemenliğe sahip gören bu anlayışını değerlendirir. Compagnon, Barthes'ın tüm bu faşisizm karşıtı söylemiyle çelişki içinde bulunan bir dil anlayışı geliştirdiğine işaret eder. Compagnon'a göre, "faşist" sözcüğüne yüklediği tüm olumsuz anlama karşın Barthes, Collège du France'taki dersinin açılış konuşmasında bu sıfatının kullanışındaki yasağı hiçe sayarak dili, konuşma üzerindeki bağlayıcılığından ötürü "faşist" olarak nitelendirir. Compagnon'a göre Barthes, Saussure'ün en temel üç kavramını ilginç bir biçimde değiştirmiştir: Barthes, Saussure'ün "kod" terimini bir yasalaştırma; tüm dilin bir sınıflama ve bu sınıflamaların baskıcı gücü olarak düşünür. Barthes'a göre konuşmak, iletişimde bulunmak değil de, olsa olsa "nutuk atmak", sıklıkla söylendiği gibi tahakküm altına almak demek olur. Bir diğer kavram olan "değer" de Saussure'de farklı göstergelerin birbirleriyle olan ilişkilerininden kaynaklansa da Barthes'ta bu, ideolojik ve aynı zamanda politik bir biçime dönüşür. Barthes'a göre tüm dil, bir değer dizgesi olarak baskıcı bir düşüngü kurar. Barthes için, dil ile ideoloji arasında bir ayrım yoktur. Bireyler, dilin kendilerini biçimlendirmesinden sakınamazlar. O halde dil faşisttir. Saussure'ün üçüncü terimi bu düşünceyi doğrulamada çok önemlidir: Bu terim nedensizliktir. Saussure açık bir biçimde dilsel göstergelerin gerekçelendirilmemiş olduğunu vurgular. Buna karşın Barthes için nedensizlik, "totoliter" olmakla eş anlamlıdır. (Compagnon, 1993: 26-28)

Barthes'ın yaklaşımında bulduğumuz şey, dilin ezici gücü karşısında; erk odakları kabul edilen önce yazar sonra da metinde yapı düşüncesini yadsımak ve metni bir oyun alanı olarak görüp metinler örgüsünde sonsuz çeşitlilikte ilerleyen bir yol boyunca dolaşma hakkını okura tanımaktır. Bu durumda okur, yazarın elinden metin aracılığıyla kendisine tek bir anlamı benimsetme yetkesini almıştır. Ancak, okurun böyle bir hakka sahip olduğu yer dilin tiranlığıdır. Burada bir söz ancak bir başka dilin içinden okunabilir ya da "yeniden yazılabilir". Eğer herhangi bir dünya görüşü söyleme yapışıksa, okuma etkinliğinde gösterenleri "oyunsal bir çıkar"la sonsuzca çoğaltıp durmak, hiçbir biçimde anlam çoğulluğunu güvencelemez: Çünkü okur, bir başka dile bir eleştiri getirdiğinde bile, kendi dilini, kendini okuyacaktır.

Tasarımlanan bu okumada söz konusu olacak olan, eninde sonunda bir ideolojiye boyun eğmek; okurun erki de aslında söylene umutsuz bir tür kölelik olacaktır.

Barthes'ın devrimci olarak gördüğü, kuşkusuz bir yıkma etkinliğidir ancak, daha çok "oyunsal bir çıkar" için gerçekleştirilmiş, bir oyun olarak karşımıza çıkar. Dünyaya, tüm anlamlamalarımıza peşin hükümlülükle boyun eğmek, onay vermek yerine; onların üstünü kazımak ve altlarından çıkacak şeyi görmeye yönelmek, devrimci bir çaba olarak tanımlanmakta haklı olabileceği gibi; bu, Barthes'ın eleştirilerine hedef olan bir perdeyi indirme ve arkasını görme isteği olarak, Batı düşüncesinin özcü anlayışlarına da hiç yabancı durmamaktadır. Böylelikle burada Barthes, haklı çıkar: Nasıl herhangi bir dilin dışından konuşmak olanaklı değilse, Barthes'ın eleştirip çıkmak istediği o Batı düşüncesinden çıkması da, onun dışından konuşması da olanaklı görünmemektedir. Üstelik Batı geleneğinden çıkamamış olması bir yana, aydınlanma karşıtı anlayışların taşkın yıkıcılığını kullanarak Barthes, bu geleneği sürdürmüştür. Barthes'ın düşüncesi tüm donmuş anlamlarımıza karşı dolu dizgin bir yıkım girişimidir. Ancak bu yıkımın oyunsal niteliği düşünüldüğünde bu, yıkım için yıkım anlamına gelir. Doğal olanı yapaylaştırıp yozlaştıran söylemden sözeden Barthes'ın yıkımı yapaylaştırmasıdır bu. Yıkım için yıkım demek, kentsoyluluğun üretim için üretim diyen anamalcı yaklaşımından kurtulamamış olmak demektir. Tüm okur odaklı yaklaşımlarda olduğu gibi; sorunu devredilecek bir yetke sorunu olarak gören ve bu yetkeyi yazardan okura kaydıran, böyle yaparak da okura bir oyun içinde düzmece bir yıkıcılık hakkı tanıyan Barthes'ın metin anlayışında da, metin ile okur arasında korunması gereken ilişki eksik kalmıştır.

Kaynakça

BANNET, Eve Tavor. Structuralism and the Logic of Dissent, Chicago: University of Illinois Press,1989

BARTHES, Roland. Essais Critiques, Paris: Editions du Seuil, 1964

Le Degré zéro de l'écriture, Paris: Editions du Seuil, 1953

Critical Essays, çev. Richard Howard, Evanston: Northwestern Uni. Press, 1972

Yazı Nedir?, ed. Enis Batur, İstanbul: Hil Yay., 1987

"The Death of the Author", The Rustle of Language. çev. Richard Howard, Berkeley: Uni. of California Pres., 49-55,1989

Çağdaş Söylenler, çev. Tahsin Yücel, İstanbul: Hürriyet Vakfı Yay., 1990

S/Z, çev. Richard Miller, New York: Hill and Wang Press, 1991

Göstergebilimsel Serüven, çev. Mehmet Rifat-Sema Rifat, İst: Y.K.Y., 1993

Yazarlar ve Yazanlar: Eleştirel Deneme, çev. Erol Kayra Ekin Yay., 1995

Yazı ve Yorum, çev. Tahsin Yücel, İstanbul: Metis Yay., 1999

Yazının Sıfır Derecesi, çev. Tahsin Yücel, İstanbul: Metis Yay., 2003

S/Z, çev. Sündüz Öztürk Kasar, İstanbul: Y.K.Y., 2002

COMPAGNON, Antoine. "Lequel est le Vrai?", Magazine Littéraire, sayı 314, s. 26-28, Octobre, 1993

EAGLETON, Terry. Edebiyat Kuramı, çev. Tuncay Birkan, İst.: Ayrıntı Yay., 2004

"Postmodernistler Nereden Gelirler?", Marksizm ve Postmodern Gündem, Ankara: Ütopya Yayınları, 2000

EGE, Ragıp. "Roland Barthes'ın 'Söylen' Kavramı Üzerine", Yazı Nedir?, ed. Enis Batur, İstanbul: Hil Yay., 1987

LUCY, Niall. Postmodern Edebiyat Kuramı, çev. Aslıhan Aksoy, İst.: Ayrıntı Yay., 2003

EDEBİYAT ve ÖLÜM HAKKI

Maurice Blanchot

Özgün adı "La litterature et le droit â la mort" olan 1947 tarihli bu yazı, Blanchot'nun De Kafka â Kafka (1981; "Kafka'dan Kafka'ya") adlı kitabındandır.

İnsan neden yazdığını kendi kendine sormadan da yazabilir elbette. Kaleminin harfler çiziktirdiğini gören bir yazar kalemini bir süre için bırakıp ona şunları söyleme hakkına da sahiptir:

Dur!

Kendi hakkında ne biliyorsun?

Hangi amaçla ilerliyorsun?

Mürekkebinin iz bırakmadığını neden görmüyorsun?

Serbestçe önden gidiyorsun, ama boşlukta gittiğini, hiçbir engelle karşılaşmıyorsan eğer bunun başlangıç noktandan hiç ayrılmamış olmandan kaynaklandığını neden görmüyorsun?

Yine de yazıyorsun: Ara vermeksizin yazıyorsun, sana yazdırdığım şeyi bana gösterip, bildiğim şeyi de bana açıklayarak yazıyorsun; başkaları, okurken, senden aldıkları şeyle seni zenginleştiriyor, onlara öğrettiğin şeyi de sana veriyorlar. Artık yapmadığın şeyi yaptın; yazmadığın şey yazıldı: Silinmezliğe mahkûm oldun.

Farzedelim ki edebiyat, edebiyatın bir soruya dönüştüğü anda başlar. Bu soruyu yazarın kuşkulan veya kaygılarıyla karıştırmamak gerekir. Yazar yazarken kendini sorguluyorsa eğer bu onu ilgilendirir; ister yazdığı şeye kendini kaptırıp onu yazmanın olabilirliğine kayıtsız kalsın, isterse hiçbir şey düşünmesin, bu onun hakkı ve mutluluğudur. Ne ki şu var: Sayfa yazılır yazılmaz bu sayfada, yazdığı sırada belki de ondan habersiz yazarı sorgulayıp duran soru mevcuttur; bundan böyle aynı soru, dile yönelik olan soru, eserin içinde, bir okurun -derin veya boş herhangi bir okurunyaklaşmasını bekleyerek, edebiyata dönüşen dil vasıtasıyla yazan ve okuyan kişinin arkasında ses çıkarmadan durur.

Edebiyatın kendisi hakkında beslediği bu kaygı kendini beğenmişlik olarak kınanabilir. Bu kaygı edebiyata onun hiçliğinden, ciddiyetsizliğinden, kötü niyetinden istediği kadar söz etsin boşuna; onda eleştirilen şey de bu istismardır zaten. Edebiyat kendini kuşku nesnesi sanarak kendini önemliymiş gibi gösterir. Kendini küçümseyerek kendini doğrular. Kendini arar: gereğinden fazla. Çünkü o belki de aranmayı değil bulunmayı hak eden şeylerdendir.

Belki de edebiyatın kendini gayri meşru saymaya hakkı yoktur. Fakat içinde barındırdığı soru, doğrusu, onun değeriyle veya hakkıyla ilgili değildir. Bu sorunun anlamını bulmanın bu denli güç olmasının nedeni, onun bir sanat davasına, yetkilerinin, amaçlarının davasına dönüşme eğiliminde olmasındandır. Edebiyat kendi yıkıntıları üzerinde yükselir: Bu paradoks hepimizin bildiği bir şeydir. Fakat yine de, sanatın en tanınmış bölümünün otuz yıldır temsil ettiği bu sanat tartışmasının, eserlerin en gizli yerinde çalışan -bu çalışma edebi etkinliğin veya edebi Nesne'nin değerini düşürmekten esas itibarıyla çok farklıdır-ve gün ışığına çıkmaktan nefret eden bir gücün kayması, yer değiştirmesi anlamına gelip gelmediğini araştırmak gerekir.

Edebiyat, kendi kendinin yadsıması olarak, hiçbir zaman sanatın veya sanatçının göz boyama ve aldatmaca olarak ifşa edilmesi anlamına gelmemiştir. Edebiyatın gayri meşru

oluşuna, temelinde sahtekârlık bulunuşuna gelince, evet, öyle kuşkusuz. Ama bazıları daha da fazlasını ortaya çıkarmışlardır: Edebiyat sadece gayri meşru değil, aynı zamanda hiçtir de ve bu hiçlik, saf halde soyutlanmış olması koşuluyla olağanüstü, harikulade bir kuvvet oluşturabilir. Edebiyatın bu boş iç'in ortaya çıkarılmış hali olmasını, kendi hiçlik payına olduğu gibi açılmasını, kendi gerçekdışılığını gerçekleştirmesini sağlamak, bu gerçeküstücülüğün sürdürdüğü görevlerden biridir, öyle ki onu yadsıyıcı güçlü bir akım olarak kabul etmek doğru olur, ama en büyük yaratıcı tutkuyu ona atfetmek de yanlış olmaz, zira edebiyat bir an hiçbir şeyle çakışsa da anında her şey olur, bütün varolmaya başlar: büyük mucize.

Söz konusu olan edebiyatı hırpalamak değil, onu anlamaya çalışmak ve neden onu sadece küçümsediğimiz zaman anladığımızı kavramaktır. "Edebiyat nedir?" sorusuna daima anlamsız cevaplar verildiğini şaşkınlıkla görmüşüzdür. Ama daha da tuhafı, böyle bir sorunun biçiminde, onun bütün ciddiyetini çekip alan bir şey belirir:

Şiir nedir?

Sanat nedir?

Hatta, roman nedir, diye sormak; bu yapılabilir, yapıldı da. Ne var ki hem şiir hem roman olan edebiyat, bütün bu ciddi şeylerde mevcut olan boşluğun unsuru gibidir, onun üzerinde ise dile getirilen düşünce, kendi ağırlığıyla, ciddiyetini yitirmeden dönemez. Dile getirilen etkileyici düşünce edebiyata yaklaşırsa edebiyat dağlayıcı bir kuvvete dönüşür, kendinde ve dile getirilen düşüncede etki yapabilecek şeyi yıkacak güçte bir kuvvete. Dile getirilen düşünce uzaklaşırsa, nitekim o zaman edebiyat yeniden önemli, asal bir şeye dönüşür; felsefeden de, dinden de ve kucakladığı dünyanın hayatından da önemli bir şeye. Ama dile getirilen düşünce bu güçlü etkiye şaşıp da yeniden bu güce geri döner ve ona ne olduğunu sorarsa, anında içine yıkıcı, uçucu bir unsur nüfuz ettiğinden, tek yapabildiği şey bu denli boş, bu denli müphem ve katışıksız olmaktan bu denli uzak bir Nesne'yi hor görmek, ardından da kendini bu horgörüde ve bu kibirde tüketip yok etmektir. Monsieur Teste'in öyküsünün de göstermiş olduğu gibi.

Çağımızdaki yadsıyıcı güçlü akımları, edebiyata dönüşmüş gibi görünen bu uçuculaştırıcı ve uçucu kuvvetten sorumlu tutarsak yanılırız. Yaklaşık yüz elli yıl önce, sanat hakkında tasarlanabilecek en yüksek fikre sahip olan bir adam vardı -sanatın dine, dinin de sanata nasıl dönüşebileceğini görmüştü çünkü-, bu adam (adı Hegel'di) bütün hareketleri, edebiyatçı olmayı seçen kişinin onlar vasıtasıyla kendini **"ruhun hayvanlar âlemi"**ne ait olmaya mahkûm ettiği bütün hareketleri betimlemişti. Daha ilk adımını atar atmaz, der aşağı yukarı Hegel, [Bu açıklamada Hegel insan eserini genel olarak ele alır. Sonraki saptamaların La Phenomenologie metniyle ilgili olmadığı ve onu aydınlığa kavuşturmaya çalışmadığı açıktır.] yazmak isteyen insanı bir çelişki durdurur: Yazmak için yazma yeteneğine sahip olmalıdır. Fakat yetenekler kendi başlarına bir işe yaramazlar. Masaya oturmadıkça, bir eser yazmadıkça yazar yazar değildir ve yazar olmak için de kapasitesi olup olmadığını bilemez. Ancak yazdıktan sonra yeteneği olur, ama yazabilmek için de yeteneği olması gereklidir.

Bu güçlük, daha en başından, edebi etkinliğin özü olan ve yazarın hem üstesinden gelmek hem gelmemek zorunda olduğu anomaliyi gözler önüne serer. Yazar idealist bir hayalperest değildir, güzel ruhunun derinliğinde hayranlıkla kendini seyretmez, yeteneklerinin içsel doğruluğuna dalıp gitmez. Yeteneklerini uygulamaya koyar, yani

yeteneklerinin ve kendi kendinin bilincine varabilmesi için ürettiği esere ihtiyacı vardır. Yazar kendini ancak eseri vasıtasıyla bulur, gerçekleştirir; eserinden önce sadece kim olduğunu bilmemekle kalmaz, aynı zamanda hiçbir şeydir de. Ancak eserden hareketle var olur, peki ama o zaman eser nasıl var olabilir?

"İnsan," der Hegel, **"yapacağı işten yola çıkarak fiili gerçekliğe yönelmedikçe ne olduğunu bilemez; o zaman da yapmadan önce ediminin amacını belirleyemez; halbuki, bilinç olduğundan, eylemi bütünüyle kendine ait olarak, yani amaç olarak önceden karşısında görmelidir."** Ne ki her yeni eser için aynı şey geçerlidir, zira her şey hiçbir şeyden hareketle başlar. Eseri bölüm bölüm gerçekleştirdiğinde de yine aynı şey geçerlidir: Eğer çalışmasını önceden bütünüyle tasarlanmış halde karşısında görmüyorsa, onu bilinçli hareketlerinin bilinçli amacı olarak nasıl görebilir?

Ama eser zihninde önceden bütünüyle mevcutsa ve bu mevcudiyet eserin esasını teşkil ediyorsa (sözcükler burada esas olmayan olarak kabul edilmiştir), onu daha fazla neden gerçekleştirsin ki?

Veyahut eser, içsel tasarı olarak, ileride olacağı her şey ise, yazar da o andan itibaren onun hakkında ondan öğrenebileceği her şeyi biliyorsa, o halde onu sözcüklere aktarmadan, onu yazmadan alacakaranlığında dinlenmeye bırakacak, ama o zaman da yazmayacak, yazar olmayacaktır. Veyahut da eserin tasarlanamayacağının, ancak gerçekleştirilebileceğinin bilincine varıp, ancak onu zamana yayan ve mekâna yerleştiren sözcüklerle değer, hakikat ve gerçeklik kazandığının bilincine varıp yazmaya başlayacaktır, ama hiçten hareket ederek ve hiçbir şey amacıyla Hegel'in ifadesiyle, hiçlikte çalışan bir hiçlik gibi.

Gerçekte bu sorun hiçbir zaman aşılamaz, eğer yazan kişi bu sorunun çözümünden yazmaya koyulma hakkını bekliyorsa. "Zaten bu yüzden," diye belirtir Hegel, **"yazan kişi derhal başlamalı ve derhal harekete geçmelidir, koşullar ne olursa olsun, ve de başlangıcını, ortasını ve sonunu daha fazla düşünmeden."** Böylece çemberi kırar, zira yazmaya koyulduğu koşullar kendi gözünde yeteneğiyle aynı şey haline gelir, ve onlarda kendisi için gördüğü yarar, onu ileri götüren hareket, onu bu koşullan kendininkiler olarak kabul etmeye, onlarda kendi amacını görmeye yöneltir. Valery en iyi eserlerinin kişisel bir talep sonucu değil, beklenmedik bir sipariş sonucu doğduklarını bize sık sık hatırlatmıştır.

Peki ama bunda kayda değer ne buluyordu?

Eupalinos'u kendiliğinden yazmaya koyulmuş olsaydı, bunu hangi sebeplerden yapardı?

Elinde bir denizkabuğu parçası tutmuş olduğundan mı?

Yoksa bir sabah bir sözlüğü açıp da, Büyük Ansiklopedi'de Eupalinos'un adını okumuş olduğundan mı?

Yoksa diyalog biçimini denemeyi isteyip de elinde tesadüfen bu biçime uygun bir kâğıt olduğundan mı?

En büyük eserin hareket noktasında en uyduruk koşulun olduğu varsayılabilir; bu uydurukluk hiçbir şeyin saygınlığını zedelemez: Yazarın bu uyduruk koşulu kesin bir koşula dönüştüren hareketi bu koşulu onun dehasıyla ve onun eseriyle tek vücut haline getirmeye yeter. Bu anlamda, ona Eupalinos'u ısmarlayan Architectures yayını, Valery'nin ilkten onu yazma yeteneği gösterdiği biçimin aynıdır: Bu sipariş bu yeteneğin başlangıcı idi, bu

yeteneğin ta kendisi idi, ama şunu da eklemek gerekir ki sipariş ancak ve ancak Valery'nin varoluşuyla, onun yeteneğiyle, sanat çevresindeki konuşmalarıyla ve böyle bir konuya daha önceden göstermiş olduğu ilgiyle gerçek bir biçim kazanmış, sahici bir tasarıya dönüşmüştür. Her eser durum ve koşulların eseridir: Bu demektir ki bu eserin bir başlangıcı vardır, zaman içinde başlamıştır ve zamanın o ânı eserin bir parçasıdır, çünkü o olmasaydı eser aşılmaz bir sorundan, yazmanın olanaksızlığından başka bir şey olmazdı.

Eserin yazılmış olduğunu varsayalım: Eserle birlikte yazar doğmuştur. Önce onu yazmak için kimse yoktu; kitapla birlikte, kitabıyla birbirlerine karışan bir yazar var olur. Kafka rasgele **"Pencereden bakıyordu"** cümlesini yazdığında, bu cümlenin zaten mükemmel olduğu yolunda bir tür esinlenme içinde bulunduğunu söyler. Bu cümlenin yazarı odur çünkü, veya daha doğrusu onun sayesinde yazar olmuştur: Varoluşunu bu cümleye borçludur, o cümleyi meydana getirmiştir, cümle de onu meydana getirir, cümle yazarın kendisidir, yazar da cümlenin olduğu şeydir bütünüyle. Sevinci de bundan kaynaklanır, katışıksız, kusursuz sevinci. Ne yazarsa yazsın, **"cümle zaten mükemmeldir".** Sanatın kendine amaç edindiği derin ve garip inanç budur işte. Yazılan şey ne iyi ne de kötü yazılmıştır, ne önemli ne de önemsizdir, ne unutulmaz ne de unutulmaya layıktır: İçeride bir hiç olan şeyi dışarının muhteşem gerçekliğine çıkaran mükemmel harekettir o; mutlak surette doğru bir şey olarak, mutlak surette sadık bir çeviri olarak çıkaran, çünkü dile getirdiği kişi ancak onun vasıtasıyla ve ancak onda var olur. Bu inancın âdeta yazarın iç cenneti olduğu, otomatik yazının da bu altın çağı gerçek kılacak bir yol olduğu söylenebilir. Hegel bunu olabilirliğin gecesinden mevcudiyetin gününe geçmenin saf mutluluğu olarak adlandırır, veyahut ışıkta ortaya çıkanın karanlıkta uyuyandan başka bir şey olmadığı inancı.

Peki bundan ne sonuç çıkar?

Kendini bütünüyle **"Pencereden bakıyordu"** cümlesi içinde toplayan ve kapatan yazardan bu cümleyle ilgili olarak görünüşte hiçbir açıklama istenmez, çünkü onun için o cümleden başka bir şey yoktur. Ama en azından o cümle vardır ve onu yazan kişiyi bir yazar yapacak derecede hakikaten var ise sadece onun cümlesi olmasından değil, onu okumaya muktedir başka insanların da cümlesi, evrensel bir cümle olmasındandır.

Tam bu sırada sarsıcı bir sınama başlar. Yazar başkalarının eseriyle ilgilendiklerini görür, fakat esere gösterdikleri ilgi, eseri kendisinin katışıksız aktarımı haline getireninkinden farklı bir ilgidir ve bu farklı ilgi eseri değiştirir, onu başka bir şeye dönüştürür, yazarın onda o ilk mükemmelliği görmediği bir şeye. Eser onun için yok olmuştur, başkalarının eseri haline gelmiştir, onların olduğu, onun ise olmadığı bir eser haline, değerini başka kitaplardan alan bir kitap, onlara benzemediği zaman özgün olan, onların yansıması olduğu için anlaşılan bir kitap. Ne ki bu yeni safhayı yazar önemsemezlik edemez. Daha önce görmüştük, o ancak kendi eserinde var olur, eser ise ancak bu kamu gerçekliğine, gerçekliklerin tepkimesiyle oluşan ve bozulan bu yabancı gerçekliğe dönüştüğü zaman var olur. Böylece yazar eserin içindedir, ama eserin kendisi yok olmuştur. Deneyimin bu ânı özellikle kritik bir andır. Onun üstesinden gelebilmek için her çeşit yorum girer devreye. Örneğin yazar yazılan Nesne'nin mükemmelliğini korumak ister, bunun için de onu mümkün olduğunca dışarıdaki hayattan uzak tutmaya çalışır. Eser onun meydana getirdiği şeydir, satın alman, okunan, öğütülen, dünyanın seyrine göre yüceltilen veya ezilen o kitap değildir. Peki ama o zaman eser nerede başlar, nerede biter?

Hangi anda var olur?

Neden yayınlanır?

Onda katışıksız ben'in ihtişamını koruyup sürdürmek gerekiyorsa eğer ne diye dış dünyaya çıkarılsın, herkesin kullandığı sözcüklerle gerçekleştirilsin?

Neden boş bir nesneden ve sönen bir yankıdan başka bir şey üretmeyerek kapalı ve gizli bir iç dünyaya çekilinmesin?

Bir diğer çözüm de yazarın kendi kendini ortadan kaldırmayı kabul etmesidir: Eserde önemli olan tek şey onu okuyandır. Kitabı okur meydana getirir; onu okuyarak onu yaratır; onun hakiki yazarı odur, yazılan Nesne'nin bilinci ve yaşayan özüdür; böylece yazarın tek amacı bu okur için yazmak ve onunla bir olmaktır. Umutsuz bir girişim. Zira okur kendisi için yazılmış bir eseri istemez, o içinde bilinmeyen bir şey, farklı bir gerçeklik, onu dönüştürebilecek ve onun da kendi içinde dönüştürebileceği ayrı bir ruh bulacağı yabancı bir eser ister. **Bir okur kitlesi için yazan yazar aslında yazmaz: Yazarı o kitledir ve bu nedenle de bu kitle okur olamaz artık; okuma görünüşten başka bir şey değildir, gerçekte bir hiçtir. Okunmak için meydana getirilen eserlerin anlamsızlığı buradan kaynaklanır, kimse onları okumaz. Başkaları için yazmanın, başkalarının sözünü meydana çıkarmak ve onları kendilerine keşfettirmek için yazmanın tehlikesi buradan doğar: Çünkü başkaları kendi seslerini değil, bir başkasının sesini, gerçek, derin, hakikat kadar rahatsız edici bir ses duymak isterler.**

Yazar kendi içine çekilemez, yoksa yazmaktan vazgeçmesi gerekir. Yazarken kendi olanaklarının katışıksız gecesini feda edemez, zira eser, bu gece -başka hiçbiri-güne dönüştüğü takdirde yaşar ancak, ondaki yazardaki en ayrıksı ve daha önceden ortaya konmuş varoluşla uzaktan yakından ilgisi olmayan şey ortak varoluşta ortaya çıktığı takdirde yaşar. Aslında yazar, sonuçlarından bağımsız olarak kendi kendinin bilincine vardırılmış salt yazma edimini yazmayı kendine görev edinerek kendini haklı çıkarmayı deneyebilir. Hatırlanacağı gibi, Valery'nin kurtuluş yolu da budur. Böyle olduğunu farzedelim. Farzedelim ki yazar sanatla salt bir teknik olarak ilgilenir, teknikle de, o güne kadar yazılmamış olan şeyin yazılmasını sağlayan yolların arayışı olarak ilgilenir sadece. Ama deneyim eğer sahici olmak istiyorsa edimi sonuçlarından ayıramaz, sonuçlar ise hiçbir zaman değişmez veya kesin değildirler, aksine sonsuz çeşitlilikte olup ele geçirilmez bir gelecekte iç içe geçmişlerdir. Sadece eserin ne şekilde meydana getirildiğiyle ilgilendiğini iddia eden yazar, ilgisinin dünyada batağa saplandığını, bütün tarihin içinde yitip gittiğini görür; zira eser onun dışında da meydana gelir, ve bilinçli olarak tasarlanmış edimlerine ve düşünülmüş retoriğine vermiş olduğu şaşmaz kesinlik, çok geçmeden, ne zaptetmeye ne de gözlemeye gücü yettiği yaşayan bir olabilirliğin oyunu içinde eriyip gider. Böyle olmakla birlikte deneyimi bir hiç değildir: Yazarken, çalışan bir hiçlik gibi kendini sınamıştır, yazdıktan sonra da, yok olan bir şey gibi kendi eserini sınar. Eser yok olur, fakat yok olma olgusu ayakta kalır, esas olarak gözükür, eserin tarihin akışına girerek gerçekleşmesini, yok olarak gerçekleşmesini sağlayan hareket olarak gözükür. Bu deneyimde yazarın amacı kısa ömürlü eser değildir artık, eserin ötesinde, yazan insan -yaratıcı yadsımanın gücü-ile hareket halindeki eserin -bu yadsıma ve aşma gücünün kendini onunla ortaya koyduğu eserin-birleştiği bu eserin hakikatidir.

Bu yeni kavram, ki Hegel buna Nesne'nin kendisi der, edebi çalışmada temel bir rol oynar. Çok çeşitli anlamlar taşıması önemli değildir. Bu kavram eserin üzerinde olan sanattır, eserin

temsil etmek istediği idealdir, orada yavaş yavaş biçimlenen Dünya'dır, yaratma çabasında devreye giren değerlerdir, bu çabanın özgünlüğüdür; şeylerin içinde mütemadiyen eriyip yok olan eserin üzerinde, bu eserin modelini, özünü ve manevi hakikatini ayakta tutan her şeydir, tıpkı yazarın özgürlüğünün onu göstermek istediği ve onu kendinin olarak kabul edebildiği şekilde. Amaç yazarın meydana getirdiği şey değil, meydana getirdiği şeyin hakikatidir. Bu açıdan, dürüst, çıkar gütmeyen vicdan olarak, dürüst insan olarak adlandırılmayı hak eder. Ama şu var:

Edebiyatta dürüstlük devreye girer girmez sahtekârlık da oradadır. Burada hakikat kötü niyettir, ahlak ve ciddiyet iddiası ne denli fazlaysa, göz boyama ve aldatmaca da o denli kesin olarak üstün gelirler. Kuşkusuz edebiyat değerler dünyasıdır, çünkü meydana getirilen eserlerin vasatlığı üzerinde, bu eserlerde olmayan ne varsa, onların hakikati gibi durmadan yükselir.

Peki bundan ne sonuç çıkar?

Sürüp giden bir kandırmaca, görülmemiş bir saklambaç oyunu; yazar, amaçladığı şeyin kısa ömürlü eser değil, bu eserin ve bütün eserlerin ruhu olduğunu bahane ederek, bir şeyler yapsa da yapmasa da bu oyuna razı olur, dürüst vicdanı da bundan ders alır ve şan sağlar. Bu dürüst vicdana kulak verelim: Onu tanıyoruz, hepimizin içinde uyanık bekler. Eser başarısız olunca üzülmez: Tam olarak tamamlandı işte, der kendi kendine, zira başarısızlık onun özüdür, ortadan yok oluşu eserin gerçekleşmesini sağlar, o da bundan mutlu olur, başarısızlık onu hoşnut eder. Peki ya kitap doğamazsa, salt bir hiçlik olarak kalırsa?

Daha iyi ya: Sessizlik, hiçlik, edebiyatın özü budur işte, "Nesne'nin kendisi". Doğrudur, yazar en büyük önemi eserinin sadece kendisi için taşıdığı anlama verir. Eserin iyi ya da kötü, tanınmış ya da unutulmuş olması önemli değildir. Koşullar eserine gereken ilgiyi göstermediğinde bundan mutlu olur, çünkü o koşullan yadsımak için yazmıştır onu, başka bir şey için değil. Ama tesadüfen doğmuş, bir kendini bırakmışlık ve bıkkınlık ânının ürünü olan, değersiz ve anlamsız bir kitabı olaylar birden bir şaheser haline getirirse hangi yazar, zihninde, bunun şanını kendine mal etmeyecek, bu şanda kendi değerini görmeyecek, kaderin bu armağanında kendi eserini, çağıyla mucizevi bir uyum gösteren zihninin çalışmasını görmeyecektir?

Yazar kendini ilk kandırandır, başkalarını aldattığı anda kendini de aldatır. Ona kulak verelim yine: Şimdi de işlevinin başkaları için yazmak olduğunu, yazarken tek amacının okurun ilgisi olduğunu ileri sürüyor. Bunu ileri sürer ve buna inanır. Ne var ki o bu konuda bir hiçtir. Zira öncelikle yaptığı şeye dikkat etmeseydi, edebiyatla kendi işi gibi ilgilenmeseydi, yazamazdı bile: Yazarı o olmazdı, hiç kimse olurdu. Bu yüzden istediği kadar bir idealin ciddiyetini kefil olarak görsün, istediği kadar değişmez değerlere başvursun, bu ciddiyet onun ciddiyeti değildir, olduğunu sandığı yere ise hiçbir zaman kesin olarak yerleşemez. Örneğin: Romanlar yazar, bu romanlar kimi siyasi savlar içerir, öyle ki bu Davayla çıkar ortaklığı varmış gibi gözükür. Diğerleri, bu Davayla doğrudan çıkar ortaklığı içinde olanlar, böylece onu kendilerinden biri olarak görmeye, eserini, Davanın gerçekten onun davası olduğunun kanıtı olarak görmeye kalkışırlar, ama bu davada hak talep eder etmez, bu etkinliğe katılmak ve ona sahip çıkmak ister istemez, yazarın çıkar ortaklığı olmadığını, oyunu sadece kendi kendisiyle oynadığını, Davada onu ilgilendiren şeyin kendi işi olduğunu görürler, böylece de aldatılmış olurlar. Bir görüş etrafında toplanmış, tarafını

seçmiş insanlarda, onların görüşlerini paylaşan yazarların uyandırdığı kuşku ve güvensizlik anlaşılır bir şeydir, zira yazarlar aynı zamanda edebiyatın da tarafını tutarlar, edebiyat ise, hareketiyle, temsil ettiği şeyin özünü netice itibariyle yadsır. Onun yasası ve hakikati budur. Kesin olarak bir dış hakikate bağlanmak için kendi hakikatine sırt dönerse o zaman edebiyat olmaktan çıkar ve hâlâ yazar olduğunu iddia eden yazar ise kötü niyetin bir başka yüzünü gösterir. O halde herhangi bir şeye ilgi duymaktan vazgeçip yüzünü duvara mı dönmek gerek?

Ama öyle yapılsa bile anlam belirsizliği ortadan kalkmaz. Her şeyden önce duvara bakmak da dünyaya doğru dönmek, duvarı dünya yapmak demektir. Bir yazar sadece kendisini ilgilendiren bir eserin katışıksız mahremiyetine daldığında, başkaları -başka yazarlar ve başka bir etkinlik sürdüren insanlar-kendi Nesne'lerinde ve kendi işlerinde en azından artık rahata ereceklerini sanabilirler. Ama hiç de öyle değildir. Yalnız adam tarafından yaratılan ve yalnızlığa hapsolunan eser kendi içinde herkesi ilgilendiren bir görüş barındırır, öteki eserlerle, zamanın sorunlarıyla ilgili zımni bir karar taşır, önemsemediği şeyin suç ortağı, terk ettiği şeyin düşmanı olur, kayıtsızlığı ise, ikiyüzlülükle, herkesin tutkusuna karışır.

Çarpıcı olan şey, edebiyatta aldatmaca ile göz boyamanın sadece kaçınılmaz olmaları değil, aynı zamanda yazarın dürüstlüğünü, onda bulunan umut ve hakikat payını oluşturmalarıdır. **Bu günlerde sık sık sözcüklerin hastalığından söz ediliyor, hatta bundan söz edenlere kızılıyor, onların bu konuda konuşabilmek için sözcükleri hastalandırdıklarından şüpheleniliyor.** Olabilir, işin kötüsü, bu hastalığın aynı zamanda sözcüklerin sağlığı da olması. Anlam belirsizliği mi parçalıyor onları?

Bu anlam belirsizliği iyi ki var, o olmazsa diyalog da olmazdı. Yanlış anlama mı çarpıtıyor onları?

Ama bu yanlış anlama anlaşmamıza olanak sağlıyor. Boşluk mu giriyor içlerine?

Bu boşluk onların anlamının ta kendisi. Doğal olarak bir yazar kediye kedi demeyi ideali olarak görebilir. Böylece kendisinin iyileşme ve içtenlik yolunda olduğunu sanması ise olmayacak şeydir. Aksine hiç olmadığı kadar göz boyayıcıdır, zira kedi kedi değildir, bunun böyle olduğunu ileri süren kişinin ise tek amacı şu ikiyüzlü şiddettir: Rolet bir düzenbazdır.

Sahtekârlığın pek çok nedeni vardır. Birincisini az önce görmüş bulunuyoruz: Edebiyat, birbirinden ayrılan ve birbiriyle çatışan farklı anlardan meydana gelmiştir. Bu anları, her şeyi açıkça görmek istediği için çözümsel olan dürüstlük ayırır. Gözünün önünden art arda yazar, eser, okur; art arda yazma sanatı, yazılan şey, bu şeyin hakikati veya Nesne'nin kendisi; yine art arda isimsiz yazar, kendi kendinin salt yokluğu, salt aylaklık olan yazar; daha sonra kendisi çalışma olan, gerçekleştirdiği şeye kayıtsız kalan bir gerçekleşmenin hareketi olan yazar; daha sonra bu çalışmanın sonucu olan ve bu çalışmayla değil bu sonuçla değer kazanan, meydana getirilen şey gerçek olduğu oranda gerçek olan yazar; daha sonra bu sonuç tarafından olumlanan değil yadsınan ve kısa ömürlü eseri ondaki ideali, eserin hakikatini kurtararak kurtaran yazar geçer, vs. Yazar sadece diğer anların dışındaki bu anlar değildir, onların kayıtsızca art arda birbirini izleyişinde ortaya çıkan bütünlükleri de değildir, onları bir araya getiren ve birleştiren harekettir. Bunun sonucu olarak da, dürüst vicdan yazarı bu biçimlerden birinin içinde hareketsizleştirerek yargıladığında, örneğin eseri başansız olduğu için mahkûm ettiğini iddia ettiğinde, yazarın öteki dürüstlüğü diğer anlar

adına, sanatın saflığı adına buna karşı çıkar, bu dürüstlük başarısızlıkta kendi zaferini görür, yine aynı şekilde yazar da, çeşitli yönlerinden biriyle her tartışma konusu edilişinde kendini hep bir başkası olarak görür; kendisine güzel bir eserin yazan olduğu söylendiğinde bu eseri yadsır; ilham ve deha olarak kendisine hayran olunduğunda kendini alıştırmadan ve çalışmadan ibaret görür; herkes tarafından okunduğunda ise şöyle der:

Kim beni okuyabilir?

Ben bir şey yazmadım ki. Bu tutum değişikliği yazan daimi olarak olmayan biri ve bilinçsiz bir sorumsuz haline getirir, ama aynı zamanda bu değişiklik onun mevcudiyetinin, risklerinin ve sorumluluğunun geniş alanını da oluşturur.

Güçlük, yazarın tek bir kişide birçok kişi olması değil, onun her ânının diğerlerini yadsıması, her şeyi sadece kendisi için isteyip, hiçbir uzlaşmaya ve anlaşmaya yanaşmamasındadır. Yazar aynı anda pek çok mutlak ve mutlak surette birbirinden farklı buyruğa cevap vermek durumundadır, ahlak anlayışı da birbirinin amansız düşmanı olan kuralların karşılaşmasından ve çatışmasından meydana gelmiştir.

Bu kurallardan biri ona şöyle der:

Yazmayacaksın, hiçlik olarak kalacak, sessiz olacak, sözcükleri bilmeyeceksin.

Diğeri ise:

— Sözcüklerden başkasını tanıma.

— **Hiçbir şey söylememek için yaz.**

— **Bir şey söylemek için yaz.**

— **Eser verme, önemli olan kendi deneyimin, senin için bilinmez olanı öğrenmektir.**

— **Bir eser!**

— **Gerçek, başkaları tarafından kabul edilen ve başkaları için önem taşıyan bir eser.**

— **Okuru sil.**

— **Okurun karşısında silin.**

— **Doğru olmak için yaz.**

— **Hakikat için yaz.**

— **Öyleyse yalan ol, zira hakikat amacıyla yazmak henüz doğru olmayan ve belki de hiç olmayacak şeyi yazmaktır.**

— **Fark etmez, bir şey yapmış olmak için yaz.**

— **Yaz, sen ki bir şey yapmaktan korkarsın.**

— **Bırak da içinde özgürlük dile gelsin.**

— **Ah!**

— **Özgürlüğün senin içinde bir sözcüğe dönüşmesine izin verme.**

— **Hangi yasayı izlemeli?**

— **Hangi sese kulak vermeli?**

Ama o hepsini de izlemek zorunda. Her şey karışmaz mı o zaman da?

Onun yasası açık seçiklik değil miydi?

Evet, açık seçiklikti de. O halde kendi kendine ters düşmek, kendini olumlayarak kendini yadsımak, günün kolaylığında gecenin derinliğini, hiç başlamayan karanlıkta bitmeyen kesin ışığı bulmak zorunda. Dünyayı kurtarmak ve dipsiz derinlik olmak, varoluşu doğrulamak ve sözü varolmayana vermek zorunda; zamanların sonunda, evrensel bütünlükte olmak zorunda, ve o doğmaktan başka bir şey yapmayan şeyin doğuşu, kaynağıdır. Bunların hepsi o mudur?

Edebiyat onda bunların hepsidir. Ama edebiyat daha ziyade olmak istediği, gerçekte ise olmadığı şey değil midir?

Öyleyse edebiyat hiçbir şeydir. Ama hiçbir şey midir?

Edebiyat hiçbir şey değildir. Onu hor görenler, onu hiç olarak görüp mahkûm ettiklerini sanmakla yanılıyorlar. **"Bütün bunlar edebiyattan başka bir şey değil."** Böylelikle, dünyaya somut bir müdahale olan eylem ile dünya yüzeyinde pasif bir gösteri olacak yazılı söz karşı karşıya getirilir; eylemden yana olanlar harekete geçmeyen edebiyatı reddederler, tutkuyu arayanlar ise harekete geçmemek için yazar olurlar. Ama burada aşırı bir kınama ve sevgi söz konusudur. Çalışmada tarihin gücü, dünyayı değiştirerek insanı değiştiren güç görülüyorsa eğer, yazarın etkinliğinde de çalışmanın en üstün biçimini görmek gerekir. Çalışan insan ne yapar?

Bir nesne üretir.

Bu nesne o güne kadar gerçekdışı olan bir tasarının gerçekleşmesidir; meydana geldiği unsurlardan farklı bir gerçekliğin doğrulanışı ve başka nesneler imal edebilecek güçte bir araca dönüştüğü ölçüde yeni nesnelerin geleceğidir. Örneğin, kendimi ısıtmayı tasarlıyorum. Bu tasarı bir istek olarak kaldıkça, onu bütün yönleriyle ne kadar incelersem inceleyeyim beni ısıtmaz. Ama bir soba imal ettiğimde, soba boş bir ideal olan isteğimi hakikate dönüştürür; dünyada olmayan bir şeyin mevcudiyetini doğrular ve bu doğrulamayı orada daha önce bulunan şeyi yadsıyarak yapar; önceden önümde taşlar, dökme demir vardı; şimdi ise ne taş var ne de dökme demir, biçim değiştirmiş bu unsurların, yani çalışma vasıtasıyla yadsınan ve ortadan kaldırılan unsurların sonucu var. Bu nesneyle dünya değişmiştir artık. Bu soba bana başka nesneler imal etme olanağını vereceği için daha da çok değişmiştir, ve bu başka neşeler de dünyanın geçmiş halini yadsıyacak ve dünyanın geleceğini hazırlayacaklardır. Şeylerin durumunu değiştirerek ürettiğim bu nesneler de beni değiştireceklerdir. Sıcaklık düşüncesi bir hiçtir, ama gerçek sıcaklık benim varoluşumu başka bir varoluş haline getirecek, ve bu sıcaklık sayesinde bundan böyle yeniden yapabileceğim her şey de beni bir kez daha başka biri haline getirecektir. Tarih böyle oluşur, der Hegel ve Marx, varlığı onu yadsıyarak gerçekleştiren ve yadsımanın son bulduğu yerde onu açığa vuran çalışma vasıtasıyla. [Bu Hegel yorumu Alexandre Kojeve tarafından Introduction â la lecture de Hegel'de açıklanmıştır.]

Peki ama yazan yazar ne yapar?

Çalışan insanın yaptığını, ama daha yüksek bir düzeyde. O da bir şey üretir: Bu, örnek yapıttır. Bu yapıtı doğal ve insani gerçeklikleri değiştirerek üretir. Dilin belli bir durumundan, kültürün belli bir biçiminden, bazı kitaplardan hareketle, aynı zamanda da mürekkep, kâğıt, matbaa gibi nesnel unsurlardan hareketle yazar. Yazmak için dili -olduğu şekliyle-yıkması ve

onu başka bir biçim altında gerçekleştirmesi gerekir, kitapları yadsıyıp onların olmadıkları şeyle bir kitap meydana getirmesi gerekir. Bu yeni kitap kesinlikle bir gerçekliktir: görülür, dokunulur, hatta okunabilir. Her halükârda bir hiç değildir. Onu yazmadan önce ona dair bir düşüncem vardı, en azından onu yazmayı tasarlıyordum, ama bu düşünce ve bu düşüncenin gerçekleştiği kitap arasında, sıcaklık isteğiyle beni ısıtan soba arasındaki aynı farkı buluyorum. Yazılan kitap benim için olağanüstü, önceden kestirilemez bir yeniliktir ve onu yazmadan, onun ne olabileceğini zihnimde canlandırmam mümkün değildir. İşte bu yüzden ben onu bir deneyim olarak görüyorum, ve bu deneyimin sonuçları, ne denli bilinçli bir şekilde meydana getirilmiş olurlarsa olsunlar gözümden kaçarlar, onun karşısında aynı kalamam, şu nedenle ki: Başka bir şeyin mevcudiyeti karşısında ben de başka biri olurum, ama daha belirleyici olan şu neden de var ki: Onunla ilgili sadece bir düşünceye sahip olduğum ve hiçbir şeyin onu önceden tanımamı sağlamadığı bu başka şey -kitap-bir başkası olan benim.

Kitap, yazılan şey, dünyaya girip orada dönüştürme ve yadsıma işini yerine getirir. O da pek çok başka şeyin geleceğidir, hem sadece kitapların değil, aynı zamanda, ondan doğabilecek tasanlar, desteklediği girişimler, değişmiş yansıması olduğu dünyanın bütünü sayesinde yeni gerçekliklerin sonsuz kaynağıdır, onun vasıtasıyla varoluş daha önce olmadığı şey olacaktır.

O halde kitap hiçbir şey midir?

Öyleyse neden soba imal etme eylemi tarihi meydana getiren ve sürükleyip götüren çalışma olarak görülebiliyor da, neden yazma eylemi tarihin kıyısında kalan ve tarihin kendine rağmen sürükleyip götürdüğü salt bir edilgenlik gibi görülüyor?

Soru saçma gibi görünse de yazarın üzerine bütün ağırlığıyla çöker, ilk ağızda, yazılı eserleri oluşturan gücün eşi benzeri olmadığı söylenir; yazarın da başka hiç kimsenin olmadığı kadar eylem kapasitesine sahip olduğu söylenir, zira o ölçüsüz, sınırsız bir şekilde hareket eder: Biliyoruz ki (yahut da öyle olduğunu sanmaktan hoşlanıyoruz) tek bir eser dünyanın gidişini değiştirebilir. Ama bizi düşündüren de budur zaten. Yazarların etkisi çok büyüktür, eylemlerini alabildiğine aşar, o derece aşar ki bu eylemde gerçek olan şey bu etkiye geçmez ve bu etki bu gerçeklik kırıntısında kendi yayılma alanına gerekli olacak hakiki özü bulamaz.

Bir yazar ne yapabilir?

Her şeyi, öncelikle her şeyi: Zincire vurulmuştur, köleliğin baskısı altındadır, ama yazmak için özgür bir an bulur bulmaz kölesiz bir dünya yaratmakta özgür oluverir, bir dünya ki orada köle, efendi olarak yeni yasayı koyar; zincire vurulmuş insan, yazarak, böylece dolaysız olarak hem kendini hem de dünyayı özgürlüğe kavuşturur; olduğu her şeyi, olmadığı her şeye dönüşmek için yadsır. Bu anlamda eseri olağanüstü bir eylemdir, olabilecek en büyük ve en önemli eylem. Fakat ona bir de daha yakından bakalım. Sahip olmadığı özgürlüğü dolaysız olarak kendine vermekle birlikte, özgürleşmesinin asıl koşullarını savsaklar, soyut özgürlük düşüncesi gerçekleşsin diye gerçekle kurulması gereken şeyi savsaklar. Onun yadsıması toptandır. Bu yadsıma sadece onun duvarla çevrilmiş insan olma durumunu yadsımaz, aynı zamanda bu duvarda gedik açacak olan zamanın üzerinden aşar, zamanın yadsınmasını yadsır, sınırların yadsınmasını yadsır. Bu yüzden de netice itibariyle hiçbir şeyi yadsımaz, ayrıca içinde kendini gerçekleştirdiği eserin kendisi de gerçekten olumsuz, yıkıcı

ve dönüştürücü bir eylem değildir, o daha ziyade yadsıma güçsüzlüğünü, dünyaya müdahale etmeyi reddedişi gerçekleştirir ve zamanın yollarına uygun olarak şeylerde cisimleştirilmesi gereken özgürlüğü zamanın üzerinde olan, boş ve erişilmez bir ideale dönüştürür.

Yazarın etkisi her şeyin efendisi olma ayrıcalığına bağlıdır. Ama o sadece her şeyin efendisidir, sadece sonsuza sahiptir, onda eksik olan sonluluktur, sının ele geçiremez. Ne ki sonsuzda bir şey yapılamaz, sınırsızda hiçbir şey meydana getirilemez, öyle ki yazar kitap denen bu gerçek şeyi üretirken gerçekten bir şey yapıyorsa da, aynı zamanda bu eylemiyle, her eylemi değersizleştirir belirlenmiş şeylerin ve tanımlanmış çalışmanın dünyası yerine, her şeyin hemen verildiği ve okuma yoluyla bunun tadını çıkarmaktan başka yapılacak bir şeyin olmadığı bir dünyayı koyarak.

Yazar düşselin efendisi olduğu için, genelde eylemsizliğe tabiymiş gibi görünür, onun arkasından düşsele girenler de asıl hayatlarının sorunlarını gözden kaçırırlar. Ama oluşturduğu tehlike çok daha ciddidir. Hakikat şu ki o eylemi yıkıma uğratır, gerçekdışını elinde bulundurduğu için değil, tüm gerçekliği bizim elimizin altına verdiği için. Gerçekdışılık her şey ile başlar. Düşsel, dünyanın ötesinde yer alan garip bir bölge değildir, dünyanın kendisidir, ama bütünlük olarak, her şey olarak dünya. Dünya olduğu için de dünyanın içinde değildir, orada bulunan bütün özel gerçekliklerin toptan yadsınmasıyla, bu gerçekliklerin oyun dışı bırakılmasıyla, onların yokluğuyla, bu yokluğun gerçekleşmesiyle bütünlüğü içinde kavranıp gerçekleştirilen dünyadır. Edebi yaratım ise bu yoklukla birlikte başlar, her şeyi ve her varlığı tekrar tekrar ele alıp incelediğinde onları yarattığı yanılsamasına kapılır, çünkü artık onları görmekte ve onları her şeyden hareketle, her şeyin yokluğundan hareketle, yani hiçten hareketle adlandırmaktadır.

Salt imgelem olduğu söylenen edebiyatın da kuşkusuz tehlikeleri vardır. Her şeyden önce salt imgelem değildir. Kendini gündelik gerçekliklerin ve güncel olayların uzağında sanır, ama işin doğrusu onlardan uzaklaşmıştır, o bu uzaklıktır, gündelik olanın karşısındaki bu geri çekilmedir, gündelik olan da bunu zorunlu olarak hesaba katar ve onu uzaklaşma olarak, tam bir olağandışılık olarak tanımlar. Üstelik edebiyat bu uzakta kalışı mutlak bir değer haline getirir, o zaman da bu uzaklaşma genel anlama yetisinin kaynağı gibi görünür; hem kendi hayatlarının -sınırlı bir anlama yetisinden başka bir şey olmayan hayatlarının-hem de dar bir bakış açısı olan zamanın dışına çıkacak denli onun büyüleyiciliğine kapılan insanlar için her şeyi kavrama ve her şeye dolaysız olarak ulaşma gücü gibi görünür. Bütün bunlar bir düş ürününün yalanıdır. Ama sonuçta bu tür bir edebiyat bizi kandırmaz: Kendini düşsel sanır, sadece uyumak isteyenleri uyutur.

Eylem edebiyatı çok daha göz boyayıcıdır. Bu edebiyat insanları bir ş6y yapmaya çağırır. Ama bir de asıl edebiyat savında olduğunda, böyle bir eylemin soyut ve mutlak bir değerin gerçekdışılığına gönderme yaptığı bir dünyadan hareketle, onlara bu yapılacak şeyi, bu belirlenmiş ve somut hedefi gösterir. Bir edebiyat eserinde dile getirilebildiği şekliyle bu "yapılacak şey", sonuçta bir "her şey yapılmalıdır" dan başka bir şey değildir ister kendini bu her şey olarak, yani mutlak değer olarak göstersin, ister kendini doğrulamak ve değerini ortaya koymak için içinde yok olduğu bu her şeye ihtiyacı olsun. Yazarın dili, devrimci bir dil de olsa komut dili değildir. Buyurmaz, sergiler ve gösterdiği şeyi mevcut kılarak değil, onu her şeyin arkasında, bu her şeyin anlamı ve yokluğu olarak göstererek sergiler. Bundan da ya yazarın okura yaptığı çağrının boş bir çağn olduğu, dünyadan yoksun bir adamın gizlice dünyanın kenarında durarak dünyaya yeniden girmek için harcadığı çabayı ifade eden boş bir

çağn olduğu sonucu çıkar, ya da "yapılacak şey"in, ancak mutlak değerlerden hareketle ele geçirilebileceğinden, okura tam da yapılamayacak şey olarak veya yapılması için ne çalışma ne de eylem gerektiren bir şey olarak göründüğü sonucu çıkar.

Yazarın belli başlı eğilimlerinin stoacılık, septisizm, mutsuz bilinç olarak adlandırıldıkları bilinir. Bunlar yazarın üzerinde düşünülmüş olduğunu sandığı nedenlerden ötürü benimsediği düşünce tutumlarıdır, oysa ki onda düşünen tek şey sadece edebiyattır. Stoacıdır: Evren insanıdır, bu evrense sadece kâğıt üzerinde vardır, ve ister tutsak olsun ister acınacak durumda, durumuna bir stoacı gibi katlanır, çünkü yazabilmektedir ve yazdığı o özgürlük ânı onu güçlü ve özgür kılmaya, ona o umursamadığı kendi özgürlüğünü değil, evrensel özgürlüğü vermeye yeter.

Nihilisttir, zira her şeyi usul usul dönüştüren metodik çalışma vasıtasıyla sadece filanca veya falanca şeyi yadsımakla kalmaz, her şeyi birden yadsır ve her şeyi yadsımaktan başka bir şey de yapamaz, çünkü derdi her şeyledir. Mutsuz bilinç!

Gereğinden fazla görülür, bu mutsuzluk onun en derin yeteneğidir, uzlaşmaz anların parçalanmış bilinci sayesinde yazardır, bu anlar: ilham her türlü çalışmayı yadsır; çalışma dehanın hiçliğini yadsır; kısa ömürlü eser orada kendini yadsıyarak kendini gerçekleştirir; dört dörtlük eser oraya çekilir ve başkalarından, görünüşte kendine ve onlara verdiği şeyi geri alır. Ama bir başka eğilim daha vardır.

Yazardaki bu hareketi, durmaksızın ve neredeyse doğrudan doğruya hiçten her şeye giden hareketi görüp tanıyalım. Onda bu yadsımayı, içinde hareket ettiği gerçekdışılıkla yetinmeyen bu yadsımayı görelim; bununla yetinmez zira kendini gerçekleştirmek ister, bunu da ancak gerçek bir şeyi, sözcüklerden daha gerçek, sahibi olduğu soyutlanmış kişiden daha hakiki bir şeyi yadsıyarak yapabilir; aynı zamanda bu kişiyi dünyadaki hayata ve genel varoluşa itmekten de geri durmaz, o bir yandan yazarken bir yandan da bu varoluşa nasıl dönüşebileceğini tasarlasın diye. İşte o zaman kişi, tarihte, her şeyin sorgulanır gibi gözüktüğü o nihai anlarla karşılaşır; yasanın, inancın, devletin, yukarıdaki dünyanın, dünün dünyasının, her şeyin çaba sarfetmeden, çalışmadan hiçliğe gömüldüğü anlarla. İnsan tarihi terk etmemiş olduğunu bilir, ama tarih artık boşluktur, kendini gerçekleştiren boşluktur, olaya dönüşen mutlak özgürlüktür. **Bu dönemlere Devrim adı verilir.** Böyle bir anda özgürlük, kendini, her şey mümkündürün, her şey yapılabilirin doğrudan biçimi altında gerçekleştirdiğini iddia eder. Bu efsanevi bir andır, bu ânı yaşayan kişi tam olarak ondan kurtulamaz, zira tarihi kendi tarihi gibi, kendi özgürlüğünü de evrensel özgürlük gibi yaşamıştır. Gerçekten de efsanevi anlardır bunlar: Bu anlarda efsane dile gelir, bu anlarda efsanenin sözü eyleme dönüşür. Yazarı ayartmış olsalar da bundan daha haklı görülecek bir şey olamaz. Devrimci eylem, her açıdan, edebiyatın cisimleştirdiği eyleme benzer: hiçten her şeye geçiş, mutlakın olay olarak, her olayın da mutlak olarak doğrulanması. Devrimci eylem, tıpkı yazarın dünyayı değiştirmek için birkaç sözcüğü yan yana getirmekten başka bir şeye ihtiyacı olmaması gibi, aynı güçle ve aynı kolaylıkla zincirlerinden boşanır. Onda da aynı katışıksızlık istemi ve yaptığı her şeyin mutlak surette değdiğine dair, yaptığı her şeyin arzu edilen ve saygın bir amaçla ilgili herhangi bir eylem değil, son amaç, Son Edim olduğuna dair inanç vardır. Bu son edim özgürlüktür, yapılacak tek tercih de özgürlükle hiç arasındakidir. Bu yüzden o durumda kabul edilebilir tek söz şudur:

Ya özgürlük ya ölüm.

Böylece Terör ortaya çıkar. Her insan belirli bir görevde çalışan bir birey olmaktan çıkıp, burada ve sadece şimdi harekete geçen biri olur: O ne başka yer ne yarın, ne çalışma ne de eser tanıyan evrensel özgürlüktür. Böyle anlarda artık kimsenin yapacak bir şeyi yoktur, zira her şey yapılmıştır. Artık kimsenin özel bir hayata hakkı yoktur, her şey herkese aittir, en suçlu insan da şüpheli görülendir, bir sırrı olandır, bir düşünceyi, bir mahremiyeti sadece kendine saklayandır. Son olarak da kimsenin kendi hayatına, fiili olarak ayrı ve fiziki olarak farklı olan kendi varoluşuna hakkı yoktur. **Terörün anlamı budur. Bir bakıma her yurttaş ölüm hakkına sahiptir**: Ölüm onun mahkûmiyeti değil, hakkının özüdür; suçlu olarak ortadan kaldırılmaz, ama yurttaş olduğunu göstermek için ölüme ihtiyacı vardır ve ölümün yok oluşunda özgürlük onun doğmasını sağlar. Bu bağlamda Fransız Devrimi bütün diğerlerinden daha belirgin bir anlama sahiptir. Devrim muhaliflerinin tek cezası Terör ölümü değildir; kaçınılmaz olarak gelip çatan, herkesçe istenen sona dönüştüğünden, özgür insanlardaki özgürlüğün işleyişi gibidir âdeta. Bıçak, Saint Just ile Robespierre'in boynuna düştüğünde, bir bakıma kimseye isabet etmez. Robespierre'in erdemi, Saint-Just'ün sertliği onların çoktan ortadan kalkmış varoluşlarından, ölümlerinin peşin olarak mevcudiyetinden, özgürlüğün içlerinde bütün bütüne ortaya çıkmasına ve evrensel niteliğiyle hayatlarının gerçekliğini yadsımasına izin verme kararından başka bir şey değildir. Terörün hüküm sürmesini sağlamış olabilirler. Fakat canlı simgesi oldukları **Terör, başkalarının ölümünü hazırlamalarından değil, kendi ölümlerini hazırlamalarından kaynaklanır.** Yüzlerinde ölümün çizgilerini taşırlar, omuzlarının üzerindeki ölümle düşünür ve karar verirler, düşüncelerinin soğuk, acımasız olması, kesik bir başın özgürlüğüne sahip olması da bu yüzdendir. Teröristler mutlak özgürlüğü isterken, aslında bu şekilde kendi ölümlerini istediklerini bilen, kesin olarak ortaya koydukları bu özgürlüğün gerçekleştirdikleri kendi ölümleri gibi bilincinde olan kişilerdir, bunun sonucunda da, daha yaşarken, yaşayan insanlar arasındaki yaşayan insanlar gibi değil, varlıktan yoksun varlıklar olarak, evrensel düşünceler olarak, tarihin ötesinde bütün tarih adına yargılayan ve karar veren salt soyutlamalar olarak hareket ederler.

Ölüm olayının dahi hiçbir önemi yoktur. Terörde bireyler ölür ve bu hiçbir anlam ifade etmez. "Bu," der Hegel, ünlü bir cümlesinde, "en soğuk, en özelliksiz ölümdür, bir lahananın başını kesmekten veya bir yudum su içmekten daha fazla anlam taşımaz."

Neden?

Ölüm özgürlüğün gerçekleşmesi, yani anlam bakımından en zengin an değil midir?

Ama aynı zamanda bu özgürlüğün boş noktasından başka bir şey değildir, bundan dolayı da böylesi bir özgürlüğün henüz soyut, ideal (edebi), yetersiz ve yavan olduğu ortaya çıkar. Tek tek bireyler ölür ama herkes yaşar, aslında bu aynı zamanda herkesin ölü olduğu anlamına gelir. Ama "ölü olmak" dünya haline getirilen özgürlüğün olumlu yanıdır: Varlık orada mutlak olarak ortaya çıkar. "Ölmek" ise, aksine, salt anlamsızlık, somut gerçekliği olmayan, bütün kişisel ve içsel dram değerini yitirmiş olan olaydır, zira içsellik kalmamıştır. Bu, Ben ölüyorum'un ölen benim için önem verilmemesi gereken bir bayağılık ifade ettiği andır: Özgür dünyada ve özgürlüğün mutlak görüntü olduğu o anlarda ölmek önemsizdir, ölümün de derinliği yoktur. Bunu bize Terör ve devrim öğretmiştir, savaş değil.

Yazar Devrimde kendini görür. Onun çekiciliğine kapılır, çünkü devrim edebiyatın tarihe dönüştüğü dönemdir. Onun hakikatidir. Yazarken: Ben devrimim, benim yazmamı sağlayan

tek şey özgürlüktür, diye düşünmeyen bir yazar gerçekte yazmaz. 1793'te devrimle ve Terörle mükemmel bir şekilde özdeşleşen bir adam vardı. Bir aristokrattı; Ortaçağ'dan kalma şatosunun mazgallarında zincire vurulmuş, hoşgörülü, daha ziyade sıkılgan ve nezaketi aşırıya vardıran bir adamdı. Ama yazdı, yazmaktan başka bir şey yapmadı, ve özgürlük onu çekip çıkarmış olduğu Bastille'e geri tıksa da o bu özgürlüğü en iyi anlayandı, çünkü en sıradışı tutkuların bile siyasi gerçekliğe dönüşebildikleri ânın, gün ışığına çıkmaya haklan olduğu, yasa oldukları ânın özgürlük olduğunu anlamıştı. Aynı zamanda o, ölümü en büyük tutku ve bayağılıkların sonuncusu olarak gören, başlan bir lahananın başını keser gibi kesen kişiydi, bunu öyle büyük bir kayıtsızlıkla yapardı ki hiçbir şey sebep olduğu ölümden daha gerçekdışı değildi, bununla birlikte egemenliğin ölümde olduğunu, özgürlüğün ölüm olduğunu kimse bu kadar derinden hissetmemiştir. Sade örnek yazardır, tüm çelişkileri bir araya toplamıştır. Yalnızdır: İnsanların en yalnızıdır, bununla birlikte herkesin tanıdığı bir kişilik ve önemli bir siyaset adamıdır. Sürekli olarak içeri kapatılır ve mutlak surette özgürdür, mutlak özgürlüğün teorisyeni ve simgesidir. Muazzam bir eser yazar ama bu eser kimsenin gözünde değer taşımaz. Tanınmamış biridir, ama temsil ettiği şeyin herkes için dolaysız bir anlamı vardır. Bir yazardan başka bir şey değildir, tutku derecesine varmış hayatı, vahşet ve çılgınlığa dönüşmüş tutkuyu betimler. En ayrıksı, en gizli ve en akıldışı duyguyu evrensel bir doğrulama haline getirir; tarihin ellerine teslim edildiğinde genel olarak insanın durumunun meşru açıklamasına dönüşen kabul görmüş bir sözün gerçekliği haline. Son olarak ise o yadsımanın ta kendisidir:

Eseri, yadsımanın çalışmasıdır; deneyimi, kudurmuş, kıyıcı bir yadsımanın, başkalarını yadsıyan, Tanrı'yı yadsıyan, doğayı yadsıyan ve mütemadiyen dönüp durduğu bu çemberin içinde kendinden mutlak egemenlik olarak haz alan yadsımanın hareketidir.

Edebiyat devrimde kendini seyreder, onda kendini haklı çıkarır, ona Terör denmesinin nedeni ise idealinin, ölümden sözün olabilirliğini ve hakikatini elde edebilmek için **"hayatın ölümü taşıdığı ve ölümde varlığını sürdürdüğü"** o tarihsel an oluşundandır. Edebiyatta gerçekleşmeye çalışan ve onun varlığı olan "soru" budur. Edebiyat dile bağlıdır. Dil hem güven hem de endişe verir. Konuştuğumuz zaman kolaylıkla şeylerin efendisi oluveririz, bu kolaylık bizi hoşnut eder. Bu kadın, derim ve der demez o benim olur, onu uzaklaştırır, yaklaştırırım, onun ne olmasını istiyorsam o olur, en şaşırtıcı dönüşümlerin ve eylemlerin vuku bulduğu yer olur: Söz hayatın kolaylığı ve güvenliğidir. Adı olmayan bir nesneyi ne yapacağımızı bilemeyiz. tikel varlık sözcüklere sahip olmakla şeylerin efendisi olacağını bilir, ama onun gözünde sözcüklerle dünya arasındaki ilişkiler öyle tamdır ki, dili kullanmak varlıklarla temas etmek kadar zor ve tehlikeli bir şey olarak görünür: Ad şey'den gelmez, ad şey'in tehlikeli bir şekilde gün ışığına çıkarılmış, bununla birlikte şey'in gizli iç dünyası olarak kalan içidir; o halde bu şey henüz adlandırılmamıştır. İnsan bir uygarlığın insanı oldukça, sözcükleri de daha masumca ve soğukkanlılıkla kullanır. Bunun nedeni sözcüklerin adı oldukları şeyle tüm ilişkilerini yitirmiş olmaları mıdır?

Ama bu bağlantı yokluğu bir kusur değildir, bir kusur olsa bile dil değerini sadece ondan alır, öyle ki bütün diller arasında en mükemmel olanı matematik dilidir, tam bir kesinlikle konuşulan ve hiçbir varlığın ona tekabül etmediği matematik dili.

Bu kadın, diyorum..Hölderlin, Mallarme ve genelde, şiirin izleğinin şiirin özü olduğunu düşünen bütün diğerleri, adlandırma olgusunda endişe verici bir olağanüstülük görmüşlerdir. Sözcük neyi ifade ediyorsa onu verir bana, ama önce onu ortadan kaldırır. Bu kadın,

diyebilmem için, şu ya da bu şekilde onun etten kemikten gerçekliğini ondan çekip almam, onu namevcut kılmam ve yok etmem gerekir. Sözcük bana varlığı verir, ama onu bana varlıktan yoksun olarak verir. Sözcük bu varlığın yokluğudur, hiçliğidir, varlığını yitirdiği zaman ondan geriye kalan şeydir, yani var olmadığı gerçeğidir. Bu bakış açısına göre, konuşmak garip bir haktır. Bu bağlamda Hölderlin'in dostu ve yakını olan Hegel, La Phenomenologie'den önceki bir metninde şunları yazmıştır: **"Adem'in hayvanların efendisi olmasını sağlayan ilk edimi onlara bir ad vermesi olmuştur, yani onları varoluşları içinde (canlı varlıklar olarak) yok etmiştir. "** [Systeme de 1803-1804 adı altında toplanan denemeler. Introduction â la lecture de Hegelde A. Kojfcve, La Phenomenologie'nın bir bölümünü yorumlarken, anlama yetisinin Hegel için bir cinayetle nasıl eşdeğer olduğunu son derece iyi bir şekilde gözler önüne serer.]

Hegel'in demek istediği, o andan itibaren kedinin salt gerçek bir kedi olmaktan çıkıp, aynı zamanda bir düşünce de olmasıdır. O halde sözün anlamı, bütün sözlerin önsözü olarak, bir tür büyük kıyımı, yaratılmış her şeyi eksiksiz bir denizin dibine gömen bir ön tufanı gerektirir. **Tanrı varlıkları yaratmıştı, insan ise onları yok etmek durumunda kaldı. Ancak o zaman onun gözünde bir anlam taşıdılar, o da onları yok oldukları bu ölümden yola çıkarak yeniden yarattı; ne var ki artık varlıklar yerine, ve denildiği gibi canlı varlıklar yerine, sadece varlık vardı, insan da oluşturması gereken anlam olmaksızın hiçbir şeye yaklaşamamaya ve hiçbir şey yaşayamamaya mahkûm oldu.** Günün içine hapsolduğunu gördü ve bu günün bitemeyeceğini anladı, zira sonun kendisi de ışıktı, varlıkların anlamı varlıkların sonundan geliyordu, ve bu anlam da varlıktı.

Kuşkusuz yarattığım dil kimseyi öldürmez. Yine de "bu kadın" dediğim zaman, gerçek ölümün gelişi duyurulmuş ve dilimde çoktan yerini almış olur; dilimin demek istediği, orada olan bu kişinin artık kendinden ayrılabileceği, varoluşundan ve mevcudiyetinden kopartabileceği ve ansızın bir varoluş ve mevcudiyet hiçliğine gömülebileceğidir; dilim esas olarak bu yok edişin olabilirliğini ifade eder; dilim, her an, böyle bir olayı kararlı bir şekilde anıştırır. Dilim kimseyi öldürmez. Ama bu kadın eğer gerçekten ölemeseydi, eğer hayatının her anında ölümle tehdit edilmeseydi, eğer ölüme özü bakımından bağlı olmasaydı ve bu bağla onunla birleşmiş olmasaydı, bu ideal yadsımayı, yarattığım dil olan bu gecikmiş cinayeti gerçekleştiremezdim.

O halde şöyle demek doğru olur:

Konuştuğum zaman benim içimde ölüm konuşur. Sözüm, ölümün tam şu anda dünyaya salıverildiğine, konuşan ben ile seslendiğim varlık arasında ansızın meydana çıktığına dair bir uyandır: Bizi ayıran mesafe gibi aramızdadır o, ama bu mesafe aynı zamanda bizim ayrılmamızı da engeller zira her türlü anlaşma koşulunu içinde barındırır. Ulaşmak istediğim şeyi ele geçirme olanağını bana sadece ölüm tanır; sözcüklerde, onların anlamının tek olasılığıdır. Ölüm olmasaydı her şey anlamsızlığa ve hiçliğe yuvarlanırdı.

Bu durumdan çeşitli sonuçlar çıkar. Bende bulunan konuşma erkinin aynı zamanda benim varlığımın mevcudiyetsizliğine de bağlı olduğu açıktır. Kendimi adlandırmakla sanki kendi cenaze marşımı söylemiş gibi olurum: **Kendimi kendimden ayırırım, artık kendi mevcudiyetim değilimdir, kendi gerçekliğim de; nesnel, kişisel özelliği olmayan bir mevcudiyet, adımın beni aşan mevcudiyetiyimdir, onun taşlaşmış kıpırtısızlığı ise benim için, boşluğun üzerine tüm ağırlığıyla çöken bir mezar taşının görevini görür.** Konuştuğum zaman söylediğim şeyin varoluşunu yadsırım, ama aynı zamanda bunu söyleyen kişinin de

varoluşunu yadsırım: Sözüm, varlığı onun yokluğu içinde ortaya çıkardığında, bu açığa vuruşla, onu yapan kişinin yokluğundan, kendinden uzaklaşma erkinden, kendi varlığından başkası olmaktan hareketle oluştuğunu doğrulamış olur. Bu yüzden de hakiki dilin başlayabilmesi için, bu dili taşıyacak hayatın kendi hiçliğini denemiş olması, **"derinliklerde titremiş olması ve onda sabit ve değişmez ne varsa hepsinin yerinden oynamış olması"** gerekir. Dil ancak boşlukla birlikte başlar; hiçbir tamlık, hiçbir kesinlik konuşmaz; konuşan kişi için temel bir şey eksiktir. Yadsıma dile bağlıdır. Başlarken bir şey söylemek için konuşmam ben, konuşmayı isteyen hiçtir, hiç konuşmaz, hiç varlığını sözde bulur, sözün varlığıysa hiçtir. Bu formül edebiyatın idealinin neden hiçbir şey söylememek, hiçbir şey söylememek için konuşmak olabildiğini açıklar. Bu gereksiz bir nihilizmin hülyası değildir. Dil anlamını varolana değil, varoluşun karşısında geri çekilmesine borçlu olduğunu fark eder ve bu geri çekilmeyle yetinmenin, yadsımaya kendi içinde ulaşmanın ve hiçten her şey yapmanın çekiciliğine kapılır. Eğer şeylerle ilgili olarak onların olmadıktan şey söylenerek onlardan söz ediliyorsa, o halde onlarla ilgili her şeyi söylemenin tek umudu hiçbir şey söylememektir.

Gerçekleşmesi güç bir umut bu doğal olarak, gündelik dil bir kediye kedi der, sanki yaşayan kedi ile adı özdeşmişler gibi, sanki onu adlandırma olgusu sırf onun yokluğunu, onun olmadığı şeyi dikkate almaktan ibaret değilmiş gibi. Bununla birlikte dilin bir an için haklı olduğu bir nokta vardır ki bu da sözcüğün, işaret ettiği şeyin varoluşunu dışlaşa da bu şeyin özüne dönüşmüş yokluğu vasıtasıyla yine onunla ilgili olmasıdır. Kediyi adlandırmak, denebilir ki, onu kedi-olmayan yapmaktır, var olmaktan çıkan, yaşayan kedi olmaktan çıkan bir kedi, ama bu onu bir köpek yapmak, hatta köpek-olmayan yapmak demek değildir. Gündelik dil ile edebi dil arasındaki ilk fark budur. Birincisi -gündelik dil-, kedinin var olmayışı sözcüğe geçer geçmez kedinin kendisinin de kendi düşüncesi (varlığı) ve kendi anlamı olarak tam ve kesin bir şekilde dirildiğini varsayar: Sözcük onun varoluş düzleminde sahip olduğu tüm kesinliği varlık (düşünce) düzleminde ona geri verir. Hatta bu kesinlik çok daha büyüktür: Gerektiğinde şeyler dönüşebilir, oldukları şey olmaktan çıkabilirler, düşmanca bir tutum içinde, kullanılmaz, erişilmez olurlar; fakat bu şeylerin varlığı, düşüncesi değişmez: Düşünce kesindir, doğrudur, hatta sonsuzdur. O halde sözcüklere şeyleri bir yana bırakarak sahip çıkalım, onları bırakmayalım, onların hasta olduklarını düşünmeyelim. O zaman rahat ederiz.

Gündelik dilin hakkı vardır kuşkusuz, rahat olmanın bedeli budur. Edebi dil ise tedirginlikten oluşur, aynı zamanda da çelişkilerden. Pek istikrarlı ve pek sağlam bir konumda değildir. Bir yandan bir şeyde sadece onun anlamıyla, onun yokluğuyla ilgilenir ve anlama yetisinin sınırsız hareketine geneli içinde ulaşmayı isteyerek, bu yokluğa da mutlak surette bu yoklukta ve bu yokluk için ulaşmayı ister. Üstelik kedi sözcüğünün sadece kedinin varolmayışı değil, aynı zamanda sözcüğe dönüşmüş varolmayış olduğunu, yani son derece belirli ve nesnel bir gerçeklik olduğunu saptar. Bunda anlaşılması güç bir şey, hatta bir yalan olduğunu görür. Şey'in gerçekdışılığını dilin gerçekliğine oturttuğu için, görevini yerine getirmiş olduğunu nasıl umabilir?

Anlama yetisinin sonsuz yokluğu, tek bir sözcüğün sınırlı ve kısıtlı varlığıyla bir bütün oluşturmayı nasıl kabul edebilir?

Peki ya bizi buna ikna etmeye çalışan gündelik dil yanılmış olamaz mı?

Nitekim yanılır, bizi de yanıltır. Söz, içinde barındırdığı hakikatin altından kalkamaz. Bir sözcüğü dinleme zahmetine katlanalım:

Sözcüğün içinde hiçlik mücadele eder ve çalışır, dur durak bilmeden kazıp çabalayarak bir çıkış arar, onu içine hapseden şeyi hiç kılar sonsuz tedirginlik, biçimi ve adı olmayan uyanıklıktır o. Bu hiçliği sözcüğün sınırlan içinde ve onun çeşitli anlamları altında tutan mühür kopmuştur artık; giriş başka adlara açılmıştır, daha az sabit, henüz belirsiz adlara, olumsuz özün vahşi özgürlüğüyle daha fazla uzlaşacak güçte adlara; değişken bütünlükler, cümlenin öğeleri değil de onların hareketi, hiçbir yere varmayan "sözcük oyunları "nın bitmek bilmeyen anlam kayması. Böylece doğrudan şey'i değil, şey'in olmadığı şeyi gösteren imge, kedi yerine köpekten söz eden imge doğar. Böylece, hareket halindeki bütün dili, varlıktan yoksun tek bir şey'in tedirgin istemini yerine getirmeye çağıran bu kovalamaca başlar, o şey ise her sözcük arasında gidip geldikten sonra, hepsini birden kavramaya çalışır, hepsini birden yadsıyabilsin diye, sözcükler ne doldurabildikleri ne temsil edebildikleri boşluğun içinde boğulurken o boşluğu ifade edebilsinler diye.

Eğer edebiyat bu kadarla kalsaydı garip ve içinden çıkılması güç bir görevi olurdu. Fakat bu kadarla kalmaz. Hegel'in sözünü ettiği o cinayet olacak ilk adı hatırlar. "Yaşayan varlık", sözcük tarafından varoluşunun dışına çağırılmış ve varlık olmuştur. Lazar, veniforas, karanlık ceset gerçekliğini asıl özünden çıkarmış, karşılığında ise ona ruhun hayatını vermiştir sadece. Dil, krallığının, açığa vurulmamışın mahremiyeti değil, gün ışığı olduğunu bilir; günün başlayabilmesi için, Hölderlin'in sezinlediği o Doğu olabilmesi için, öğle tatiline dönüşmüş ışık değil, onun sayesinde varlıkların dünyaya geldiği ve aydınlandığı o korkunç kuvvet olabilmesi için bir şeyin dışlanması gerektiğini bilir. Yadsıma, yadsıdığı şeyin gerçekliğiyle kendini gerçekleştirebilir ancak; dil, bu yadsımanın gerçekleşmesi olmaktan gurur duyar ve değer kazanır; peki ama başlangıçta yiten nedir?

Dilin kaygısı, onun eksik olduğu yerde zorunlu olarak eksik olan şeydir. Onu adlandıramaz bile.

Tanrı'yı gören ölür.

Sözün içinde söze hayat veren şey ölür; söz bu ölümün hayatıdır, söz "ölümü taşıyan ve ölümde varlığını sürdüren hayat"tır.

Hayran olunacak bir güç. Ama orada bir şey vardı, artık yok. Bir şey yok oldu. Onu nasıl bulabilirim, önce olan şeye nasıl geri dönebilirim, tek yapabildiğim önce olan bu şeyi sonraki şey haline getirmekten ibaretse eğer?

Edebiyat dili kendinden önceki bu anın arayışıdır. Genelde ona varoluş adını verir; kediyi var olduğu haliyle ister, kaygan çakıl taşını karar verilmiş şekliyle, insanı değil onu, ve onda da insanın söylemek için reddettiği şeyi, sözün temeli olan ve sözün konuşmak için dışladığı şeyi, dipsiz derinliği, gün ışığına kavuşturulmuş Lazar'ı değil, mezardaki Lazar'ı, şimdiden kötü kokanı, Kötü olanı, kurtarılmış ve diriltilmiş Lazar'ı değil, yitmiş Lazar'ı. Bir çiçek, diyorum!

Ama onun adını andığım yoklukta, onun bana verdiği imgeyi uzaklaştırdığım unutuş vasıtasıyla, bilinmeyen bir şey gibi kendi kendine ortaya çıkan bu ağır sözcüğün dibinde, ısrarla bu çiçeğin karanlığını çağırıyorum, içimden geçen ve içime çekmediğim bu kokuyu, içime işleyen ama görmediğim bu tozu, ışık değil iz olan bu rengi. Geri çevirdiğim şeye

ulaşma umudum nerede bulunuyor o halde?

Dilin maddiyatında, sözcüklerin de şeyler olduğu, bir doğa olduğu olgusunda, bana verilmiş olan ve anladığımdan daha fazlasını bana veren şeyde. Az önce sözcüklerin gerçekliği bir engel oluşturuyordu. Şimdi ise bu gerçeklik benim tek şansım. Ad varolmayışın geçici geçişi olmaktan çıkıp somut, yuvarlak bir cisim, yoğun bir varoluş kitlesi haline gelir; dil ondan başkası olmak istemediği o anlamı bırakarak kendini anlamsız kılmaya çalışır. Fiziksel olan her şey başrolü oynar: ritm, ağırlık, kütle, biçim, sonra üzerine yazılan kâğıt, mürekkebin izi, kitap. Evet, neyse ki dil bir şey'dir: yazılan şey'dir, bir ağaç kabuğu parçası, kayadan kopmuş bir kırıntı, toprağın gerçekliğinin varlığını sürdürdüğü bir kil topakçığı. Sözcük ideal bir kuvvet olarak değil, karanlık bir güç olarak hareket eder; şeyleri zorlayan, onları kendi dışlarında gerçekten mevcut kılan büyülü bir söz olarak. O yeraltı ortamının bir unsuru, oradan henüz kopmuş bir parçadır: Artık bir ad değil, evrensel adsızlığın bir ânıdır; işlenmemiş, ham bir doğrulama, karanlığın dibinde karşı karşıya olmanın şaşkınlığıdır. Bundan dolayı da dil, oyununu, onu biçimlendiren insan olmaksızın kendi başına oynamak ister. Edebiyat artık yazara aldırmaz: Tıkır tıkır çalışan o ilham değildir artık, kendini doğrulayan yadsıma, dünyanın bütününün mutlak geleceği gibi dünyanın içinde yer alan o ideal değildir. Dünyanın ötesinde değildir, ama dünya da değildir. Şeylerin dünya var olmadan önceki mevcudiyeti, dünya yok olduktan sonra da kalmakta diretmeleridir, her şey silinip gittiğinde varlığını sürdüren şeyin inatçılığı ve hiçbir şey olmadığında da meydana çıkan şeyin sersemliğidir. Bu yüzden de aydınlatan ve karar veren bilinçle bir değildir; o benim ben'siz bilincimdir, mineral maddelerin ışın saçan edilgenliği, uyuşukluğun dibindeki bilinçliliktir. O, gece değildir; gecenin saplantısıdır; gece değil, gecenin bilincidir, kendini yakalamak için hep uyanık kalan ve bu yüzden de durmadan dağılıp yok olan bilinci. Gün değildir, günün ışığa dönüşmek için reddetmiş olduğu tarafıdır. Ölüm de değildir, zira onda varlıksız varoluş kendini gösterir, varoluşun altında acımasız bir doğrulama gibi duran, başsız ve sonsuz varoluş, ölmenin olanaksızlığı olarak ölüm.

Edebiyat kendini bir şeyi açığa vurmanın güçsüzlüğü haline getirerek, açığa vuruşun ortadan kaldırdığı şeyin açığa vuruluşu olmak ister. Trajik bir çaba. Şöyle der: Artık bir şeyi temsil etmiyorum, o şeyim; artık bir şey anlamına gelmiyorum, gösteriyorum. Fakat bir şey olma isteği, taş kesilmiş sözcüklerin içine gömülmek demek olan bu reddediş, bu kader, ve nihayet, kimsenin kullanmadığı dile, hiçbir yazarın yazmadığı yazıya, ben'den yoksun bir bilincin ışığına dönüşerek, kendi içine kaçmak için, göründüğü gerçeğin ardına saklanmak için harcadığı bu anlamsız çaba haline gelmesi, bütün bunlar ortaya koyduğu ve gösterdiği şeydir artık. **Taş kadar dilsiz, bu taşın gerisine kapatılmış ceset kadar edilgen olacağı zaman, tek söz etmeme karan hâlâ taşın üzerinde okunabilecek ve bu sahte ölüyü uyandırmaya yetecektir.**

Edebiyat kendi sonuna varmak için kendi kendini aşamayacağını öğrenir. Kaçıp gider, kendine ihanet etmez. Kendisinin, yok olan şeyi sürekli olarak ortaya çıkaran o hareket olduğunu bilir. Adlandırdığı zaman, belirttiği şey ortadan kalkar; ama ortadan kalkan şey varlığını sürdürür, şey ise (sözcük olan varlıkta) bir tehditten ziyade bir sığınak bulur. Adlandırmayı reddettiği zaman, adı anlamı kapalı bir şey, anlamı olmayan bir şey, temel anlaşılmazlığın tanığı haline getirdiği zaman, yok olan şey -adın anlamıiyiden iyiye ortadan kalkar, ama onun yerine ortaya genel anlam çıkar; sözcüğün içine varoluşun kapalılığının ifadesi olarak yerleşmiş anlamsızlığın anlamı; öyle ki sözcüklerin kesin anlamı yitip gitmiş

olsa da, bir anlam ifade etmenin olasılığı, bir anlam vermenin boş erki ancak o zaman ortaya çıkar kişisel özelliği olmayan olağandışı ışık.

Edebiyat günü yadsıyarak, günü kaçınılmazlık olarak yeniden kurar: geceyi olumlayarak, geceyi gecenin olanaksızlığı olarak görür. Keşfi budur. Gün, dünyanın ışığı olduğu zaman, bize gösterdiği şeyi bizim için anlaşılır kılar: O kavrama, yaşama gücüdür, her sorunun "içinde bulunan" cevaptır. Ama günden bir açıklama isteyecek olursak, günden önce, günün altında ne olduğunu öğrenmek için onu itip uzaklaştıracak noktaya varırsak, o zaman onun zaten mevcut olduğunu, günden önce olan şeyin yine gün olduğunu görürüz, ama ortaya çıkarma gücü olarak değil de yok olma güçsüzlüğü olarak, aydınlatıcı özgürlük olarak değil de karanlık zorunluluk olarak. O halde günden önce olan şeyin, gün öncesi varoluşun niteliği günün karanlık yüzüdür, bu karanlık yüz ise onun başlangıcının ortaya çıkmamış gizi değil, onun kaçınılmaz mevcudiyetidir, "Gün yoktur" ile "Gün zaten vardıran birbirine karışmasıdır, henüz ortaya çıkmamış olduğu anla çakışan ortaya çıkışıdır. Gün, günün akışı içinde, bizim şeylerden kaçmamıza olanak verir, bizim onları anlamamızı sağlar ve onları anlamamızı sağlarken de onları saydam ve âdeta hiç kılar ama günden kaçılamaz: Orada özgürüzdür, ne var ki o kaçınılmaz olandır, kaçınılmazlık olarak gün ise günden önce olan şeyin varlığı, konuşmak ve anlamak için ona sırt çevirmemiz gereken varoluştur.

Belli bir bakış açısına göre edebiyat yüzünü iki ayrı yöne dönmüştür. Edebiyatın bir yüzü, şeyleri kendilerinden ayıran ve tanınmaları, tabi olmaları, iletilmeleri için ortadan kaldıran yadsıma hareketine dönüktür. Bu yadsıma hareketini bölük pörçük ve birbirini izleyen neticeleriyle kabul etmekle yetinmez: Onu kendi içinde ele geçirmek ister, neticelerine ise bütünlükleri içinde ulaşmak ister. Yadsımanın her şeyin üstesinden gelmiş olduğu varsayılırsa, gerçek şeyler, tek tek ele alındıklarında, hepsi de birlikte oluşturduktan o gerçekdışı bütüne, bir bütün olarak onların anlamı olan dünyaya atıfta bulunurlar. Edebiyatın benimsediği bakış açısı da budur; şeylere, henüz düşsel olan o bütün açısından, eğer yadsıma gerçekleşebilseydi onların gerçekten oluşturacaktan o bütün açısından bakar. Bunun sonucunda gerçekdışılık doğar, onun avı olan gölge. Sözcüklerden sakınmasının, yadsıma hareketini dilin kendisine uygulama ve dili bütün halinde, her bir dil öğesinin hiç olacağı bir bütün halinde gerçekleştirerek onu da tüketme ihtiyacı duymasının nedeni budur.

Ama bir de ikinci yüzü vardır. Bu açıdan edebiyat, şeylerin gerçekliğinin, onların bilinmeyen, özgür ve sessiz varoluşlarının kaygısıdır; onların masumiyeti ve engellenmiş mevcudiyetidir, açığa vuruşa başkaldıran varlık, dışarıda vuku bulmak istemeyen şeyin meydan okumasıdır. Bu şekliyle karanlığa, amaçsız tutkuya, haksız şiddete, dünyadaki, dünyaya gelmeyi reddedişi sürdüren her şeye yakınlık duyar. Yine bu şekliyle dilin gerçekliğiyle birlik olur, onu sınırlan olmayan bir madde, biçimi olmayan bir içerik, hiçbir şey söylemeyen, hiçbir şeyi açığa vurmayan ve bir şey demeyi reddetmekle, bu yolla, geceden geldiğini ve geceye döndüğünü haber vermekle yetinen kaprisli ve kişisel özelliği olmayan bir kuvvet haline getirir. Bu başkalaşım kendi içinde başarısızlığa uğramış değildir. <u>Sözcüklerin dönüştüğü doğrudur. Artık gölge, toprak anlamına gelmezler, artık gölgenin ve toprağın yokluğunu; gölgenin anlamı, açıklığı, toprağın saydamlığı olan yokluğu temsil etmezler:</u>

Cevapları ışık geçirmezliktir; sözleri kendi üzerlerine kapanan kanatların sürtünmesidir; maddesel ağırlık kendisini onlarda, bütün anlamını yitiren hecesel bir yığının boğucu yoğunluğuyla gösterir. Başkalaşım gerçekleşmiştir. Ancak bu başkalaşımda, sözcükleri sağlamlaştıran, taşlaştıran ve uyuşturan değişikliğin ötesinde, onları aydınlatan bu

başkalaşımın anlamı ile kendilerinin şey olarak ortaya çıkışlarından, veyahut da, eğer ortaya çıkarlarsa, müphem, belirsiz, kavranılmaz, hiçbir şeyin görünmediği varoluş –görünmeyen derinliğin içi–olarak ortaya çıkışlarından edindikleri anlam belirir. Edebiyat sözcüklerin anlamının üstesinden gelmiştir, ama anlamlan dışında ele alınan sözcüklerde bulduğu şey, şey'e dönüşmüş anlam olmuştur. Bu, koşullarından kopmuş, anlarından ayrılmış, boş bir erk gibi başıboş dolaşan, bir işe yaramayan, erksiz erk, var olmaktan çıkmanın salt güçsüzlüğü olan, ama bu yüzden de belirsiz ve anlamdan yoksun varoluşun belirlenişi olarak ortaya çıkan anlamdır. Bu çabasında edebiyat, dışarıda bırakmak istediği şeyi içeride bulmakla yetinmez. Zira içerisi olarak bulduğu şey, bir zamanlar çıkışken artık çıkmanın olanaksızlığına dönüşmüş dışarısıdır; ve varoluşun karanlığı olarak bulduğu şey ise, anlamın açıklayıcı ve yaratıcı ışığıyken, anlamamazlık edilemeyen şeyin yaratıcılığına ve ilkesi, başlangıcı olmayan, açıklaması yapılamayan bir temel nedenin boğucu saplantısına dönüşmüş olan günün varlığıdır. Edebiyat, bilincin bilincini yitirme güçsüzlüğünde; bilincin yok olarak, bir ben'in şaşmazlığından koparak, bilinçsizliğin ötesinde, kişisel özelliği olmayan bir kendiliğindenlik içinde kendini yeniden oluşturduğu o harekette, bilince kendi varlığını keşfettiren bu deneyimdir, gözü dönmüş, bir şey bilmeyen, kimsenin bilmediği ve bilgisizliğin onu bakışa dönüşmüş kendi gölgesi olarak hep arkasında bulduğu bir bilginin hırsıdır.

Bu durumda dil, ulaşmayı hedeflediği sessizlik yerine, sözlerin bitmez tükenmez yinelenişi haline gelmekle suçlanabilir. Ayrıca, varoluşta yitip gitmek istediği halde, edebiyatın genelgeçer kalıplarına saplandığı için eleştirilebilir. Doğrudur. Ne var ki içeriksiz sözcüklerin sonu gelmeyen bu yinelenişi, sözün muazzam bir sözcük talanı arasındaki bu sürekliliği sessizliğin asıl niteliğidir; dilsizliğe varana dek konuşan, sözlerden yoksun söz, sessizliğin ortasında mütemadiyen konuşan yankı olan sessizliğin. Aynı şekilde edebiyat da, kör bir gözü açıklık olup, kendinden kaçmak isterken kendi saplantısına gittikçe daha fazla saplanan edebiyat da, varoluş saplantısının tek ifadesidir eğer varoluş varoluştan çıkmanın olanaksızlığı ise, daima varlığa fırlatılan varlık, dipsiz derinliğin dibinde olan şey, uçurumun temeli olan uçurum, çaresi olmayan şeyin çaresi ise. [De l'existence â l'existant adlı kitabında Emmanuel Levinas, her varlıktan önce gelen varlığın, yokoluşun içinde önceden mevcut olan varlığın, yokluğun dibindeyken varlığın kaçınılmazlığı olarak yine varlığa dönen varlığın, varoluş olarak hiçliğin bu adsız ve kişisel özelliği olmayan akışını var adı altında "gün ışığına" çıkarmıştır: Bir şey olmadığında varlık vardır. Deucalion I 'e de bakınız.]

Edebiyat bu iki taraf arasında gidip gelir. Zorluk şuradadır ki, bu taraflar uzlaşmaz gibi görünseler de, sonuçta ne farklı eserlere ne de farklı hedeflere varırlar, bir tarafı izlediğini iddia eden sanat da çoktan diğer taraftadır. Birinci taraf anlamlı düzyazının bulunduğu taraftır. Amaç şeyleri, onları anlamlarıyla belirten bir dille ifade etmektir. Herkes böyle konuşur; birçoğu konuşulduğu gibi yazar. Ama öyle bir an gelir ki sanat, dilin bu yanını terk etmeden, gündelik sözün dürüst olmadığını fark edip ondan uzaklaşır. Onda eleştirdiği nedir?

Anlamdan yoksun oluşu, der; her sözcükte bir şey'in onu belirleyen yokluk vasıtasıyla mükemmel surette mevcut olduğuna inanmak ona çılgınlık gibi gelir, bunun üzerine o da bu yokluğun kavranıldığı ve anlama yetisinin kendi sonsuz hareketi içinde temsil edildiği bir dil arayışına koyulur. Bu tutumu yeniden ele almayalım, daha önce uzun uzun betimlemiştik. Fakat böyle bir sanat hakkında ne denebilir?

Katışıksız bir biçim arayışı, boş sözcüklerin nafile kaygısı olduğu mu?

Tam tersine: Tek amacı hakiki anlama ulaşmaktır; bu anlamı hakikate dönüştüren hareketi sürdürmekten başka bir şeyle ilgilenmez. Doğrusu, onu sadece sahte anlamla ayakta duran herhangi bir gündelik düzyazıdan daha anlamlı olarak görmek gerekir: O bize dünyayı gösterir, orada eksiksiz varlığı keşfetmeyi bize öğretir, dünyada ve dünya için çalışan olumsuzluktur. Etkin, yaşayan ve örnek bir açıklık sergileyen sanat olarak ona hayran olmamak mümkün mü?

Kuşkusuz değil. Ama o zaman bunun ustası olan Mallarme'yi de o şekilde değerlendirmek gerekir.

Mallarme aynı zamanda diğer taraftadır da. Genel olarak orada şair olarak adlandırılanlar bir arada bulunur. Neden?

Çünkü onlar dilin gerçekliğiyle ilgilenirler, çünkü dünyayla değil, dünya olmasaydı şeylerle varlıkların ne olacaklarıyla ilgilenirler; çünkü kendilerini edebiyata teslim ederler, kişisel özelliği olmayan, tek isteği kendi içine gömülüp orada boğulmak olan bir güce teslim olur gibi. Eğer şiir buysa, en azından onun neden tarihten -dış çizgisinde durup garip bir böcek sesi çıkardığı tarihten-el ayak çekmek zorunda olduğunu öğrenmiş oluruz; ayrıca edebiyatın bu yanından aşağı kendini uçuruma bırakan hiçbir eserin düzyazı olarak adlandırılamayacağını da öğrenmiş oluruz.

Peki ama nedir?

Herkes edebiyatın bölünemeyeceğini ve orada kendine kesin bir yer seçmenin, tam da olunmak istenen yerde olunduğuna kendini inandırmanın, kendini karmaşaların en büyüğüyle karşı karşıya bırakmak olduğunu düşünür, zira edebiyat, sinsice, çoktan sizi bir taraftan diğerine geçirmiş, sizi olmadığınız şeye dönüştürmüştür. Hainliği burada yatar, hilekâr hakikati de öyle. Bir romancı en saydam, en açık düzyazıyla yazar, karşılaşabileceğimiz türden insanları ve bizim yaptığımız hareketleri betimler; amacının, insani bir dünyanın gerçekliğini Flaubert tarzında dile getirmek olduğunu söyler. Ne ki, sonuçta, eserinin tek konusu nedir?

Dünyadan yoksun varoluşun dehşeti; var olmaktan çıkan şeyin onun sayesinde var olmayı sürdürdüğü, unutulan şeyin hâlâ bellekle hesabını kapatmadığı, ölen şeyin ölmenin olanaksızlığıyla karşılaştığı, öteye ulaşmak isteyen şeyin daima beride olduğu süreç. Bu süreç kaçınılmazlığa dönüşmüş gündür, ışığı uyanıklığın bilinçliliği değil, uyku yokluğunun uyuşukluğu olan bilinçtir, varlıksız varoluştur tıpkı şiirin, onu reddeden sözcüklerin anlamının ardında yakalamayı istediği varoluş gibi.

Yazmaktan çok gözlemleyen bir adamı ele alalım: Bir çam ormanında gezinir, bir yabanarısını seyreder, yerden bir taş alır. O bir tür bilgedir, ancak bilge bildiği şey karşısında, bazen de bilmek istediği şey karşısında silinir, o insanların hesabına öğrenen adamdır: O nesnelerin tarafına geçmiştir, kâh sudur, kâh kaygan bir çakıl taşı, bir ağaçtır; gözlemlediği zaman da şeylerin hesabına gözlemler, betimlediğinde şeyin kendisidir betimlenen. Ne ki bu dönüşümün şaşırtıcı özelliği budur işte, zira bir ağaç olmak, kuşkusuz böyle bir şey olabilir, ve onu konuşturmak, bunu başaramayacak yazar var mıdır?

Ama Francis Ponge'un ağacı Francis Ponge'u gözlemlemiş olan ve kendini Ponge'un onu betimleyebileceğini düşündüğü gibi betimleyen bir ağaçtır. Garip betimlemeler. Bazı nitelikleriyle son derece insani gözükürler: Çünkü ağaç sadece bildikleri şeyden söz eden

insanların zaafını bilir; fakat renkli insan dünyasından ödünç alınmış bütün bu metaforlar, imge oluşturan bu imgeler, gerçekte, şeylerin insanı nasıl gördüklerini, kozmik hayatla ve tohumların gücüyle canlanmış insani bir sözün ayrıksılığını gösterirler; o yüzden de bu imgelerin, kimi nesnel kavramların yanına -zira ağaç, bilimin iki dünya arasında bir anlaşma zemini olduğunu bilir-, toprağın dibinden gelmiş anılar, başkalaşım yolundaki ifadeler, açık anlamlarının altına bitkisel büyümenin yoğun akışkanlığının sızdığı sözcükler kayıverirler. Son derece anlamlı bir düzyazının eseri olan bu betimlemeleri anladığına inanmayan var mıdır?

Onları edebiyatın anlaşılır ve insani yanından saymayan var mıdır?

Oysa ki onlar dünyaya değil, dünyanın alt tarafına aittirler; biçimin değil, biçimsizliğin belirtisidirler ve sadece onların anlamını kavramayan kişi için açık seçiktirler; Dodona ağacının -bu da bir ağaçtır-kapalı olan ama bir anlam gizleyen kehanet yüklü sözlerinin aksine: bunlarsa anlam yokluklarını gizledikleri için açık seçiktirler. Aslında Ponge'un betimlemeleri dünya tamamlandıktan, tarih sona erdirildikten, doğa neredeyse insanileştirildikten sonra sözün şey'in karşısına çıktığı ve şey'in konuşmayı öğrendiği varsayılan anda başlar. Ponge henüz dilsiz olan varoluşla, varoluşu öldürdüğü bilinen sözün dünyanın bittiği yerde karşı karşıya geldikleri o dokunaklı ânı yakalar. Dilsizliğin derinliğinde, tufan öncesinden gelen bir dilin çabasını işitir, kavramın anlaşılır sözünde ise unsurların derin çalışmasını görür. Böylece, usul usul söze doğru yükselen şeyle, günden önceki varoluşu değil, günden sonraki varoluşu, dünyanın sonunun dünyasını dile getirerek usul usul yere doğru inen sözün arasını bulan iradeye dönüşür.

Bir eserde sözcüklerin anlamlarından daha kuvvetli oldukları ve anlamın da sözcükten daha somut olduğu an nerede başlar?

Lautreamont'un düzyazısı düzyazı olarak adlandırılmaktan ne zaman çıkar?

Her cümle anlaşılır değil midir?

Her cümle dizisi mantıklı değil midir?

Ya sözcükler söylemek istedikleri şeyi söylemiyorlar mıdır?

Bu düzen karmaşasında, bu anlaşılırlık labirentinde anlam hangi anda yolunu yitirir, usavurma hangi dönemeçte artık "izleyemez" olduğunu, tıpkı kendine benzeyen, onda kendini gördüğünü sandığı bir şeyin kendi yerine devam ettiğini, ilerlediğini, sonuca vardığını fark eder, ta ki uyanıp da, kendi yerini alan o başkasını keşfedinceye kadar?

Ama davetsiz misafiri ele vermek için geri döner dönmez yanılsama dağılır, bulduğu kendisidir, düzyazı yine düzyazı olur, öyle ki o da daha uzağa gider ve yine kaybolur, böylece kendi yerine tiksindirici bir maddi tözün geçmesine seyirci kalır; tıpkı yürüyen bir merdivene, kendine açılan bir koridora benzer bir şey, yanılmazlığı akıl yürüten herkesi dışlayan akıl, "şeylerin mantığı"na dönüşmüş mantık.

O halde eser nerededir?

Tek tek her an, konuşulan güzel bir dilin anlaşılırlığına sahiptir, ama bütünü ise yenen ve yiyen, yutan, kendi içine gömülen ve hiçbir şeye dönüşmek için nafile bir çabayla kendini yeniden oluşturan bir şeyin ışık geçirmez anlamına sahiptir.

Lautreamont hakiki bir düzyazıcı değil midir?

Ya Sade'ın tarzı, düzyazı değilse nedir?

Peki kim ondan daha açık seçik bir şekilde yazar?

Kim, şiirden nasibini almamış bir yüzyılda yetişmiş olup da, kapalılık peşinde olan bir edebiyatın kaygılarını daha çok görmezden gelir?

Bununla birlikte hangi eserde bu denli kişisellikten uzak, bu denli insani olmayan bir ses, "muazzam ve akıldan çıkmayan mırıltı" (der Jean Paulhan) işitilir?

Ama bu küçük bir kusurdur!

Kısa ve özlü yazamayan bir yazarın zaafı!

Kuşkusuz vahim bir kusur: Bunu onun yüzüne ilk vuran da edebiyat olur. Fakat bir yanıyla kınadığı şey, başka bir yanıyla değer kazanır; eser adına suçladığı şeye, deneyim olarak hayranlık duyar; okunmaz gibi görünen şey, yazılmayı hak eden tek şey gibi görünür. Bunun sonunda ise şan vardır; daha uzakta ise unutuluş; daha uzakta ise ölü bir kültürün bağrında anonim olarak, yaşayakalma; daha uzakta ise temel sonsuzlukta varlığını sürdürme. Son nerededir?

Dilin umudu olan o ölüm nerededir?

Ne var ki dil ölümü taşıyan ve ölümde varlığını sürdüren hayattır.

Edebiyat, onun bütün muğlaklıklarını anlaşılır kılan harekete indirgenmek istenirse, dil oradadır: Edebiyat, ortak söz gibi, anlamayı sağlayan tek şey olan son ile başlar. Konuşabilmek için ölümü görmemiz, onun arkamızda olduğunu görmemiz gerekir. **Konuştuğumuz zaman bir mezara yaslanmış oluruz, bu mezarın boşluğu ise dilin hakikatini oluşturur, ama aynı zamanda boşluk gerçekliktir ve ölüm de varlık olur.** Varlık vardır -yani mantıklı ve dile getirilebilir bir hakikat-ve bir dünya vardır, çünkü şeyleri ortadan kaldırabilir ve varoluşu askıya alabiliriz. Varlık vardır çünkü hiçlik vardır, diyebilmemizin nedeni de budur: **Ölüm insanın olanağıdır, onun şansıdır, tamamlanmış bir dünyanın geleceği onun vasıtasıyla bize kalır; ölüm insanların en büyük umududur, onların insan olmalarının tek umududur.** Onları asıl kaygılandıran şeyin varoluş olması bu yüzdendir, Emmanuel Levinas'ın göstermiş olduğu gibi; ["Varlık karşısında duyulan kaygı", diye yazar, "-varlığın uyandırdığı dehşet-ölüm karşısında duyulan kaygı kadar köklü değil midir? Var olma korkusu varlıktan duyulan korku kadar köklü değil midir? Hatta daha köklüdür, zira İkincisinin farkına birincisi vasıtasıyla varılabilir." (De l'existence â l'existant)]

varoluş onları korkutur, ona bir son verebilecek ölüm yüzünden değil, ölümü dışladığı için, ölümün altında bile hâlâ orada olduğu için, yokluğun dibindeki mevcudiyet, üzerinde bütün günlerin doğup battığı merhametsiz gün olduğu için. Ya ölmek, tasamız budur kuşkusuz.

Ama neden?

Biz ölünce hem dünyayı hem ölümü terk ederiz de ondan. Son saatin paradoksu budur. Ölüm bizimle birlikte dünyada çalışır; doğayı insanlaştıran, varoluşu varlık mertebesine yükselten güç olarak ölüm içimizdedir, en insani parçamız gibi; ölüm sadece dünyada ölümdür, insan onu insan olduğu için tanır sadece, insan olması da ileride ölüm olacağındandır. Ama ölmek dünyayı parçalamaktır; insanı yitirmektir, varlığı yok etmektir; o

halde ölümü de yitirmektir, ondaki onu ölüm yapan şeyi ve onu benim için ölüm yapan şeyi yitirmektir. Yaşadığım sürece ölümlü bir insanımdır, ama öldüğüm zaman bir insan olmaktan çıkacağımdan, ölümlü olmaktan da çıkarım, artık ölemem, gelişini haber veren ölüm bende nefret uyandırır, çünkü onu olduğu haliyle görürüm: Ölüm olarak değil, ölmenin olanaksızlığı olarak.

Kimi dinler ölümün olanaksızlığını ölümsüzlüğe dönüştürmüşlerdir. Yani "Bir insan olmaktan çıkıyorum" anlamına gelen olguyu "insanileştirmeyi" denemişlerdir. Oysa ki ölümü olanaksız kılan bunun tam aksi hareketidir: Ölüm vasıtasıyla ben ölümlü olmanın avantajını yitiririm, çünkü insan olmanın olanağını yitiririm; ölümün ötesinde insan olmanın ancak şöyle garip bir anlamı olabilir: Ölüme rağmen daima ölmeye muktedir olmak, onunla birlikte hiçbir şey olmamış gibi devam etmek, ufuk çizgisi ve aynı umut olarak, "hiçbir şey olmamış gibi devam edin"den başka çıkış yolu olmayan ölüm olarak, vs.

Diğer dinler bunu yeniden doğuşun laneti olarak adlandırmışlardır: İnsan ölür, ama tam, iyi yaşamadığı için tam olarak ölmez, yeniden yaşamaya mahkûm edilir, ve tam olarak insan olana kadar yeniden yaşar, ölürken de mutlu bir insan olur: hakikaten ölmüş bir insan.

Bu izlek [patika] Kafka'ya Kabala ve doğu geleneklerinden miras kalmıştır. İnsan gecenin içine girer, ama gecenin sonu uyanışa varır, o da birden böceğe dönüşür. Yahut da insan ölür, ama gerçekte yaşamaktadır; şehirden şehre gider, nehirler tarafından sürüklenir, kimileri tanır onu, kimseler yardım etmez, eski ölümün hatası başucunda sırıtır; garip bir durumdur bu, ölmeyi unutmuştur. Bir başkası ise yaşadığını sanır, çünkü ölümünü unutmuştur, bir diğeri ise ölü olduğunu bildiği halde ölmek için nafile çabalar; ölüm ulaşılamayan o büyük şatodur, hayat ise yanlış bir çağrı üzerine terk edilen doğum yeriydi; artık mücadele etmekten, yani tam olarak ölmeye çalışmaktan başka yapılacak bir şey yoktur, ama mücadele etmek de yaşamaktır yine; ve hedefe yaklaştıran her şey hedefi erişilmez kılar.

Kafka bu izleği öteki dünya dramının dile getirilişi olarak işlememiştir, onun vasıtasıyla durumumuzun şimdiki gerçeğini kavramaya çalışmıştır. Edebiyatı sadece bu durumu betimlemek için değil, aynı zamanda bu duruma bir çıkış yolu bulmayı denemek için en iyi yol olarak görmüştür. Bu güzel bir övgüdür, ama hak edilmiş midir?

Edebiyatta güçlü bir düzenbazlık olduğu, onun devamlı iki yanlı oynamasını sağlayarak böylece en dürüstlere kaybetmenin artık aynı zamanda da kazanmış olmanın aptalca umudunu veren gizemli bir kötü niyet olduğu doğrudur. Öncelikle edebiyat da dünyanın egemenliği için çalışır; uygarlık ve kültürdür. Bu niteliğiyle iki karşıt hareketi birleştirmiş olur. **Yadsımadır, zira şeylerin insani olmayan, belirlenmiş olmayan yanını hiçliğe iter, onları tanımlar, onları tamamlar ve bu anlamda o hakikaten de dünyada ölümün eseridir.** Ama aynı zamanda, şeyleri kendi varoluşları içinde yadsıdıktan sonra onları kendi varlıktan içinde korur: Şeylerin bir anlamı olmasını sağlar, işbaşındaki ölüm olan yadsıma aynı zamanda da anlamın egemenliği, eyleme geçirilmiş anlama yetisidir. Üstelik edebiyatın bir ayrıcalığı vardır: Gündelik zamanla mekânı aşıp dünyanın dış çizgisine ve âdeta zamanın sonuna yerleşir, ve bulunduğu yerden şeylerden söz edip insanlarla meşgul olur. Bu yeni güçle yüksek bir yetki kazanmış gibidir. Her âna parçası olduğu bütünü göstererek, onun, olmadığı bu bütünün bilincine varmasına ve bir başka bütünün ânı olacak âna dönüşmesine yardım eder: Bu böyle sürüp gider, bu bakımdan edebiyatın tarihi oluşturan büyük bir etken olduğu söylenebilir. Ama bunda bir sakınca vardır: Temsil ettiği bu bütün salt bir düşünce değildir,

çünkü soyut olarak tasarlanmamış, gerçekleştirilmiştir, fakat nesnel bir şekilde gerçekleştirilmemiştir, zira onda gerçek olan şey bütün değil, kendisi de tarihe gömülmüş özel bir eserin özel dilidir; üstelik bütün, kendini gerçek olarak değil düş ürünü olarak gösterir, yani tam da bütün olarak: Dünyanın görüngesi, dünyanın bütünlüğü içinde görülebileceği o düşsel noktanın ele geçirilmesidir; demek ki, dilin kendi gerçekliğinden hareketle gerçekdışı bir şekilde gerçekleşen bir dünyanın görünüşü söz konusudur.

Peki bundan ne sonuç çıkar?

Dünyanın yapılması gereken bir iş olması bakımından, artık edebiyata ciddi bir yardım olarak değil, daha ziyade rahatsız edici bir şey olarak bakılmaktadır; gerçeklik olmadığına göre, hakiki bir çalışmanın neticesi değil, gerçekdışı kalan bir bakış açısının gerçekleşmesidir; hakiki her kültüre yabancıdır, zira kültür zaman içinde yavaş yavaş dönüşüme uğrayan insanın çalışmasıdır, hem zamanı hem de çalışmayı kapı dışan eden düş ürünü bir dönüşümün dolaysız hazzı değil.

Tarihe kabul edilmeyen edebiyat, oyununu bir başka yerde oynar. Dünyada, dünyayı meydana getirmeye çalışarak gerçek anlamda olmayışının nedeni, varlıktan (anlaşılır gerçeklikten) yoksun oluşu yüzünden, henüz insani olmayan varoluşa ait olmasındandır. Evet, doğasında olmak ile olmamak, mevcudiyet ile yokluk, gerçeklik ile gerçekdışılık arasında garip bir kayma olduğunu kabul eder.

Bir eser nedir?

Gerçek sözcükler ve düşsel bir öykü, bir dünya ki orada olup biten her şey gerçeklikten ödünç alınmıştır ve bu dünya ulaşılmazdır; kendilerini canlı sanan kişiler, ama biz biliyoruz ki onların hayatı yaşamak değildir (bir düş ürünü olarak kalmaktır); öyleyse salt bir hiçlik mi?

Ama kitap oradadır, dokunulabilir, sözcükler okunur, değiştirilemez; bir düşüncenin, ancak anlaşıldığı zaman var olan bir şeyin hiçliği mi?

Ama düş ürünü yaratı anlaşılmaz, sayelerinde gerçekleştiği sözcüklerde yaşar ve onu okuyan veya yazan benim için o pek çok gerçek olaydan daha gerçektir, zira dilin tüm gerçekliği içine işlemiştir ve var olmayı sürdürmesiyle de hayatımın yerine geçer. Edebiyat bir şey yapmaz: Çünkü ne varlık ne de hiçlik olan ve orada hiçbir şey yapmama umudunun kökten ortadan kalktığı bu varoluşun dibine dalmıştır. Ne açıklamadır ne de salt anlama yetisi, zira onda, açıklanamaz olan kendini gösterir. Dile getirmeden dile getirir, sözün yokluğunda mırıldanan şeye dilini sunarak. Böyle edebiyatın, varlığın reddettiği ve hiçbir kategoriye girmeyen varoluşun olağandışılığına bağlı olduğu görülür.

Yazar ne yaşamasına ne de ölmesine izin veren kişisel özellikten uzak bir gücün kurbanı gibi hisseder kendini: Üstesinden gelemediği sorumsuzluk, onu hiçliğin kıyısında bekleyen bu ölüsüz ölümün ifadesine dönüşür; edebi ölümsüzlük, yaşayakalma olmayan bir yaşayakalmanın bulantısının, hiçbir şeye son vermeyen bir ölümün bulantısının, dünyanın – işlenmemiş varoluşun yıprattığı bir dünyanın-içine işlemesine neden olan hareketin kendisidir. Bir eser yazan yazar bu eserde kendini ortadan kaldırır ve kendini ortaya koyar. Eğer onu kendinden kurtulmak için yazdıysa, bu eserle kendine bağımlı olduğu ve kendini hatırladığı görülür, eğer onu kendini ortaya koymak ve onda yaşamak için yazıyorsa, yaptığı şeyin bir hiç olduğunu, en büyük eserin en anlamsız edim kadar değeri olmadığını ve bu eserin onu kendinin olmayan bir varoluşa ve hayat olmayan bir hayata mahkûm ettiğini

görür. Veyahut da dilin derinliğinde, varlıkları adlarının hakikatine hazırlayan ölümün işleyişini duyduğu için yazmıştır: Bu hiçlik için çalışmış ve kendisi de çalışan bir hiçlik olmuştur. Ne ki eser boşluğu gerçekleştirince yaratılır, ölüme olan sadakatten doğan eser ise artık ölemez ve kendine öyküsü olmayan bir ölüm hazırlamak isteyen kişiye de ölümsüzlüğün gülünçlüğünden başka bir şey vermez.

O halde edebiyatın gücü neredFor?

Dünyada çalışır gibi yapar, dünya ise onun çalışmasını değersiz veya tehlikeli bir oyun gibi görür. Varoluşun karanlığına doğru kendine bir yol açar, laneti kaldıracak "Bir daha asla"yı ise söylemeyi başaramaz.

O halde kuvveti nerededir?

Neden Kafka gibi bir insan, eğer yazgısını ıskalaması gerekiyor idiyse, kendisi için onu hakikaten ıskalamanın tek yolunun yazar olmak olduğunu düşünmüştü?

Bu belki de çözülmesi olanaksız bir muammadır, ama eğer öyleyse o zaman giz, edebiyatın ayrım gözetmeden her bir ânına ve her bir neticesine eksi işareti veya artı işareti koyup onların niteliğini değiştirme hakkına sahip oluşundan kaynaklanır. Bu genel olarak muğlaklık sorununa bağlı olan garip bir haktır.

Dünyada neden muğlaklık vardır?

Muğlaklık kendi kendinin cevabıdır. Buna ancak, cevabı cevabın muğlaklığında bularak cevap verilir, muğlak cevap ise muğlaklık hakkında sorulan bir sorudur. Muğlaklığın baştan çıkarma yollarından biri de, kendisini açığa kavuşturmamız için bizde uyandırdığı arzudur, bu mücadele Kafka'nın sözünü ettiği kötülüğe karşı verilen ve sonu kötülükte biten mücadeleye benzer, "tıpkı, sonu yatakta biten kadınlarla olan mücadele gibi".

Edebiyat kendini muğlaklığa dönüştüren dildir. Gündelik dil ille de anlaşılır olmaz, söylediği şeyi söylemez her zaman, başvurduğu yollardan biri de yanlış anlamadır. Bu kaçınılmazdır, sözcüğü iki yüzlü bir ucube haline getirerek konuşuruz ancak, maddi mevcudiyet olan gerçeklik ile ideal yokluk olan anlam haline. Ne var ki gündelik dil iki anlamlılığı sınırlar. Yokluğu sıkıca bir mevcudiyetin içine hapseder, anlamaya, anlama yetisinin sonsuz hareketine bir son verir; anlama sınırlıdır, ama yanlış anlama da sınırlıdır. Edebiyatta muğlaklık, orada bulduğu kolaylıklarla kendi aşırılıklarına âdeta teslim olmuş gibidir, istismarlarının çokluğuyla da tükenmiştir. Onun kendi tuzaklarını ortaya çıkarması için gizli bir tuzak vardır sanki, edebiyat ise çekinmeden kendini ona teslim ederek onu dünyanın bakışının dışında ve dünyanın düşüncesinin dışında, hiçbir şeyi tehlikeye atmadan kendi kendini gerçekleştirdiği bir alanda tutmaya çalışır. Muğlaklık orada kendi kendisiyle boğuşur. Muğlak olabilen ve söylediğinden başka bir şeyi söyleyebilen sadece dilin her ânı değildir, dilin genel anlamı da belirsizdir, ifade mi ettiği yoksa temsil mi ettiği, bir şey mi olduğu yoksa o şey anlamına mı geldiği bilinmez; unutulmak için mi orada olduğu yoksa sadece kendisini görmeleri için mi kendisini unutturduğu; söylediği şeyin pek bir anlamı olmadığı için mi saydam olduğu yoksa bu şeyi doğru bir şekilde söylediği için mi açık olduğu, gereğinden fazla söylediği için mi kapalı olduğu, hiçbir şey söylemediği için mi ışık geçirmez olduğu bilinmez. Muğlaklık her yerdedir: Uyduruk görünüştedir ama en havai olan şey bile ciddiyetin maskesi olabilir; onun ilgisizliğindedir ama bu ilgisizliğin arkasında bulunan dünya güçleriyle onları tanımadan işbirliği yapar yahut da değerlerin mutlak

niteliğini bu ilgisizlikte korur, ve bu değerler olmasaydı eylem dururdu veya ölümcül olurdu; o halde gerçekdışılığı, hem eylem ilkesi hem de bir şey yapma gücünden yoksunluktur: Tıpkı düş ürünü yaratının onda hem hakikat hem de hakikate aldırışsızlık olması gibi; tıpkı ahlaka bağlandığı takdirde ahlakının bozulması, ahlakı reddettiğinde daha da soysuzlaşması gibi; tıpkı hiçbir şey olmaması gibi, kendi sonu değilse eğer, ama kendi sonunu kendi içinde taşıyamaz, zira onun sonu yoktur, o kendi dışında sona erer, tarihte, vs.

Bütün bu lehteyken aleyhe dönmeler -ve bu sayfalarda değinilenler-çok çeşitli nedenlerle açıklanabilir kuşkusuz. Edebiyatın birbiriyle bağdaşmayan görevler edindiğini görmüştük. Yazardan okura, çalışmadan esere, birbirine karşıt anlardan geçtiğini ve kendini ancak çatışan bütün anların olumlanmasında tanıdığını görmüştük. Fakat tüm bu çelişkiler, bu düşmanca talepler, bu bölünmeler ve bu zıtlıklar, köken, tür ve anlam olarak birbirinden ne kadar farklı olurlarsa olsunlar, hepsi de nihai bir muğlaklığa atıfta bulunurlar, bu muğlaklığın ise edebiyatı, ayrım gözetmeden hem anlam hem de ifade değiştirebileceği oynak bir noktaya çekmek gibi garip bir etkisi vardır.

Bu nihai değişim eseri havada bırakır, öyle ki eser isterse olumlu veya olumsuz bir değer alabilir ve sanki, görünmez bir eksenin çevresinde görünmez bir şekilde dönüyormuşçasına, isterse olumlamaların ışığına veya yadsımaların ters ışığına girebilir, tarzı, türü, konusu bu köktenci biçim değişikliğinin farkına varmadan. Söz konusu olan ne sözcüklerin içeriği ne de biçimleridir. Kapalı, anlaşılır, şiirsel, düzyazısal, anlamsız, önemli, kaygan çakıl taşından söz eden, Tanrı'dan söz eden bir şey mevcuttur eserde, kendi niteliklerine bağımlı olmayan ve kendi içinde eseri baştan aşağı değiştirmekte olan bir şey. Her şey sanki edebiyatın ve dilin içinde, onları dönüştüren görünür kuvvetlerin ötesinde, hiçbir şeyi değiştirmeden her şeyi değiştirebilecek güçte olan bir değişkenlik noktası, özdeksel bir başkalaşım gücü saklıymış gibi gelişir. Bu değişkenlik, birliği çökertici bir kuvvetin yaptığı etki olarak görülebilir, zira en kuvvetli ve en kuvvet yüklü eser onun yüzünden talihsiz ve mahvolmuş bir eser haline gelebilir, fakat bu çökertme aynı zamanda kurmadır, onun sayesinde felaket ansızın umuda, yıkım da yıkılamaz olanın unsuruna dönüşür. Dilin derinliğinde, dili etkileyen anlamın ve bu dilin gerçekliğinin dışında, her an ortaya çıkması mümkün böylesi bir değişiklik nasıl olur da aynı zamanda bu anlamın ve bu gerçekliğin içinde olabilir?

Sözcüğün anlamı, kendisiyle birlikte sözcüğün içine, sözcüğün kesin olarak ifade ettiği anlamı güvence altına alarak ve bu anlama zarar vermeden, sözcüğü bütünüyle değiştirebilecek ve sözcüğün maddi değerini değiştirebilecek güçte bir şey sokmuş olabilir mi?

Sözün ta içinde hem dost hem düşman bir kuvvet, hem kurmak hem yıkmak için yapılmış bir silah, etkisini ifade edilen anlamın üzerinde değil arkasından gösteren bir silah gizlenmiş olabilir mi?

Sözcüklerin anlamının bir anlamı olduğunu, bir yandan sözcüklerin anlamını belirlerken bir yandan da bu belirlemeyi evetle hayır arasında gidip gelen muğlak bir belirsizlikle kuşatan bir anlamı olduğunu mu varsaymalı?

Ne ki bir şey varsaymamız gerekmiyor: Sözcüklerin anlamının bu anlamını, sözcüğün kendi hakikatine yönelişi olduğu kadar, sözcüğün dilin gerçekliği vasıtasıyla varoluşun karanlık dibine geri dönüşü de olan bu anlamı, şey varlığa ve düşünceye dönüşebilsin diye onu yok eden, ortadan kaldıran bu yokluğu uzun uzun sorgulamıştık. **O ölümü taşıyan ve**

ölümde Varlığını sürdüren bu hayattır, ölümdür, olumsuzun olağanüstü gücüdür, dahası özgürlüktür, varoluşun kendinden kopmasını ve anlamlı olmasını sağlayan özgürlük. Ne ki bu gücün, şeylerin anlaşılması için çalıştığı anda ve dilde de sözcüklerin kesin olarak tanımlanması için çalıştığında, kendini yine hep farklı bir olasılık olarak ortaya koymasını ve indirgenemez bir çift anlamı, bir seçeneği sürdürmesini hiçbir şey engelleyemez, bu seçeneğin öğeleri ise onları karşıt kılarak özdeş kılan bir muğlaklıkta örtüşürler.

Bu gücü yadsıma veya gerçekdışılık veya ölüm olarak adlandırdığımızda, dilin derinlerinde çalışan ölüm, yadsıma, gerçekdışılık kimi kez dünyada hakikatin egemen olmasını, kendini meydana getiren kavranabilir varlığı, kendini oluşturan anlamı ifade ederler. Ama bunun hemen ardından gösterdikleri değişir: Anlam, anlamanın olağanüstülüğünü artık temsil etmez olur, aksine bizi ölümün hiçliğine yollar, kavranabilir varlık da varoluşun reddinden başka bir şey ifade etmez, mutlak hakikat kaygısı ise hakikaten bir şey yapmanın güçsüzlüğünü dile getirir. Veyahut ölüm, varlığı anlama yetisine varan uygarlaştırıcı güç olarak kendini gösterir. Ama sonu varlığa varan ölüm aynı zamanda anlamsız deliliği, kendinde ölümü ve varlığı bir araya getiren ve ne varlık ne de ölüm olan varoluşun lanetini simgeler. <u>Ölüm varlığa varır: İnsanın umudu ve görevi budur, zira hiçlik bile dünyayı meydana getirmeye yardım eder, hiçlik çalışan ve anlayan insanda dünyanın yaratıcısıdır.</u>

Ölüm varlığa varır:

İnsanı manevi olarak yaralayan şey, mutsuz yazgısının kökeni budur, zira ölüm insan vasıtasıyla varlığa ulaşır ve anlam insan vasıtasıyla hiçliğe dayanır; kendimizi var olmaktan yoksun bırakarak, ölümü olanaklı kılarak, ölümün hiçliğinden anladığımız şeyi çarpıtarak anlarız biz, öyle ki varlıktan çıktığımız takdirde ölüm olasılığının dışına düşeriz, çıkış yolu da her türlü çıkış yolunun yokoluşu haline gelir.

Henüz bilinmeyen bir mahkûmiyet ve henüz görünmeyen bir mutluluk gibi her sözün içinde bulunan bu başlangıçtaki çift anlamda edebiyat kökenini bulur, zira bu çift anlamın sözcüklerin anlamının ve değerinin ardından görünmek için seçtiği biçim edebiyattır ve sorduğu soru da edebiyatın sorduğu sorudur.

Çeviren: Sosi Dolanoğlu
Defter, sh:124-156

POSTİA PAPPİ JAAKOBİLLE/ Peder Jaakob'a Mektuplar (2009)

"Ölmeden önce seyredilmesi gereken filmlerden"

Onlar gerçekten iyi niyetli idiler.
Görevleri bitince de gittiler.

74 dk

Yönetmen: Klaus Härö

Senaryo: Klaus Härö, Jaana Makkonen

Ülke: Finlandiya

Tür: Dram

Vizyon Tarihi:29 Ocak 2009 (İsveç)

Dil: Fince

Kelimeler: mektup, kör, intihar düşüncesi, özür, kilise, devamı...

Nam-ı Diğer: Letters to Father Jaakob | Letters to Father Jacob

Oyuncular: Kaarina Hazard, Heikki Nousiainen, Jukka Keinonen, Esko Roine, Kaija Pakarinen

Özet

Hapishaneden salıverildiğinde, Leila'ya tenha bir papaz evinde iş teklif edilir ve Leila da istemediği halde oraya gider. Sadece kendine bakmaya alışık olan Leila papaz evinde yaşayan kör rahibe asistanlık yapmaya başlayınca çelişkili duygular hisseder. Postacı her gün rahipten yardım isteyen insanların mektuplarını getirir. Leila her ne kadar gereksiz bulsa da bu mektuplara cevap vermek Jaakob için hayati bir görevdir. Mektuplar birdenbire kesildiğinde Leila evi terk etmeye çoktan karar vermiştir. Jaakob'un hayatı temelinden sarsılır. İki tamamıyla farklı hayat beklenmedik bir şekilde iç içe geçer ve yardım edenle yardım edilenin rolleri tersyüz olur.

FİLM İZLE

Filmden

Tahliyesiz yirmi beş yıl. Çıkmak için basit bir uygulama değil.

Hoşuma gitmedi. Aileden ziyaretçi yok, ya da başka kişiler.

Hoşuma gitmedi.

Buradan çıkınca nereye gideceğin hakkında bir fikrin var mı?

– Ömür boyu hapis cezası almam gerekiyordu.

– Sen affedildin.

Dinle, Leila.

Bir mektup aldık. Bay Jacob Ljube kendisinin kişisel asistanı olmanı istiyor. Hemen işe başlayabilecek birisini arıyormuş. Sakin bir yer, iş de çok basit. Başını sokacak bir çatı olacak.

– Senden yardım isteyen oldu mu?

Yarın sabaha, Leila. Nereye gideceksin?

Ablanın yanına mı?

**

. Bugünkü dertleri nelermiş, çok merak ediyorum. Şunu al ve bana oku, lütfen. Hadi başla. "Sevgili Peder Jacob."

"Torunum yakında askerden gelecek."

"Dönünce iş bulup, yuva kurabilecek mi?

acaba diye çok dert ediyorum."

"Onun için sürekli endişeliyim, lütfen ona dua okur musunuz?

” Adres ve ismini yazmış mı?

Evet. Sinikka Aaltonen, Helsinki. Zarfın üzerine bayanın ismini ve adresini yaz.

Aziz Paul'un Filipin Kilisesine yolladığı ayet. Bölüm dört, altıncı ve yedinci kıta. İçindekilere bak. Yeni İnançların Açıklanması kısmında.

> "Hiçbir şey için kaygılanma "
> - "Kaygılanma."
> "Hiçbir şey için kaygılanmayın ama her şey dua etmekle, şükretmekle ve yalvarmakla olur. Tanrı isteyen kulunu görür."
> "Tanrının huzuru, ancak Hz. İsa'yı hep aklınızda ve kalbinizde tutmakla anlaşılınabilinir."

" Ya da buna benzer bir şey yaz Tamam. Yaz: Sevgi ve saygılarımla, Peder Jacob ve Leila Sten.

Tanrı aşkına.

İyi peki, sadece Peder Jacob yaz.

Lütfen sıradakini oku.

Yatağın altına koy, lütfen.

Onların hepsi şefaat mektupları. Ne anlama geliyor biliyor musun, Leila?

Hayır.

İnsanlar, onların adına dua etmemi ister, ve ben de onları Tanrıya yakınlaştırırım. İnsanların, birisi tarafından izlenildiklerini bilmeleri ve hissetmeleri çok önemlidir.
Tanrının çocuklarından hiçbirisi unutulmuş ve işe yaramaz değildir.

Anladım.

Bütün bu mektuplar çok önemli ve değerli. Bu mektuplar kalple yazılıyor.

– Senin gibi.

Ben ne?

– Sen de kalplerini okuyorsun.

Evet. Ben de kalplerini okuyup, Tanrıya onları affetmesi için soruyorum.

O sendin.

Affedilmemi sen istedin.

Ben

Ben sadece Tanrının şefkatinin bir aracıyım.

**

Peder Jacob'a mektup var! Peder Jacob'a mektup var! Jacob nerede?
Peder nerede?

Neden sordun?

Ona ne yaptın?

Dileklerini duy, yerine getir, duaları kabul et. Baba, oğul ve kutsal ruh adına. Âmin.

**

"Size yazıyorum, Jacob, derslerimle hâlâ sorunlarım var."

"Hep doğru yolu seçtiğimi sanıyorum, fakat öğretmenim beni gerçekten zorluyor."

"Beni sürekli olarak tersliyor ve sınıfta küçük düşürüyor."

"Okumaya devam edip etmeyeceğimi bilmiyorum."

"Bana uygun bir dua, lütfen."

İsim veya adres yazmamış.

Kutsal Baba'mız. Pekka'yı kutsa ve koru. Ve Pekka'nın öğretmenini de kutsa. Gözü ve gönlünü açmasında ona yardım eyle. Pekka'yı aşağılayacağına, cesaretlendirmesi için ona bilgelik aşıla Tanrım. Baba, oğul ve kutsal ruh adına. Âmin.

Pekka Korpela, Lahti'den. Eski bir dost.

Bazı insanlar bir kere yazarken, bazıları tekrar tekrar yazarlar. İşte bu da yazmayı hiç kesmeyenlerden biri.

**

Dinle, Leila Lütfen sıradakini oku.

Bu sonuncusu.

– Bu kadarcık mı?

– Üzgünüm. Bugün çok fazla insanın derdi yokmuş.

**

Bu da ne?

– Zarfın içinden para çıktı. Minna Salminen mi?

Evet. Yazı yok mu?

"Sevgili Peder Jacob, kazasız belasız kuzeye vardım."

"Ben bu mektubu yazarken, çocuğum ananesiyle oyun oynuyor."

"İkisi de artık tekrar gülüyor."

"Bütün bu şeyleri korkmadan düşünme fırsatım oldu. Anladım ki kocam bunca sene bizi yönetmek şiddet uygulamış."

"Bana ancak karnımızı doyuracak kadar para verdi."

"Bunlar bana yardım ettiğin için."

"Bana taşınmam için borç para verdiğin için sana minnettarım."

"İhtiyacım olandan daha fazla yollamıştın."

"Ben istemeden benim için dua ettiğinden de eminim."

"Minnetlerimle, Minna Salminen"

**

Köşede. Üst çekmecede. Kaç para var burada?

– Nasıl?

Ona kaç para yolladın?

– Hepsini. Kutunun içindeki bütün parayı mı?

– Evet. Tüm birikimimi. Geri geleceğini nereden biliyordun?

Öyle şey yapmaz o. Nasıl olsa benim parayla işim olmaz. Onun ise çok ihtiyacı vardı.

**

Leila! Ne oldu?

Ben banyo yapmaya gidiyorum. Anladım. Işık düğmesi kapının yanında. Çalışması lâzım. Sus, sesini çıkarma! Sus dedim.

– Beni neredeyse öldürüyordun.

– Jacob'un parasını çalmaya geldin.

– Yaşıyor mu diye kontrole gelmiştim.

– Neden yaşamasın ki?

Jacob iyi biri. Geldiğin yere geri dön, ve o yaşlı adamı rahat bırak.

Sen

Postacı mı geliyor?

– Hayır, gelmiyor. Geri döndü.

Anlıyorum

Neyse, sanırım her gün postaları almayı kabul edemiyorsun.

**

Nasıl dayanabiliyorsun?

Eminim bugün bize posta vardı. Ben lânet çatıdan bahsediyorum Ne postası?

Su içeri giriyor. Oh. Bildim bileli çatı akar.

Yaşlı bir adama daha doğru dürüst bir yer bulamazlar mı?

Başka bir yer teklif ettiler ama ben orada yapamadım. Nasıl bilebilirdim ki mektuplarım gelir mi, gelmez mi?

Sana yazanlar ölmeyecek, di mi?

**

Masayı en kaliteli porselenlerimle hazırladım. Lütfen bana yardım et, şu gümüş takımları dizelim. Misafirlerin gelmesi eli kulağında.

Jacob!

Bir rahip geç kalamaz.

– Ne için geç kalamaz?

– Çok önemli bir hizmetim var.

– Umarım uzun süredir beklemiyorlardır.

– Nereye gidiyorsun?

– Burada kimse yok.

– Güzel. Ya düğün çiftini bekletseydim insanlar benim hakkımda ne düşünürdü?

Düğün çifti?

Hazırlanmalıyım. Ve dua etmeliyim.

– Okuman gereken ayeti bulayım mı?

– Yok, yok. O ezberimde. Bundan önce çok nikâh kıydım. Ve son da olmayacak Neden kapıda durmuyorsun. Misafirler gelince bana seslenirsin.

" eğer bedenimi ateşe atarsam âşık olamam, hiçbir şey kazanamam."

"Aşk, sabırlı ve inayetli olmaktır. Aşkta kıskançlığa ve bencilliğe yer yoktur. Kibirlilik ve kabalık affedilemez."

"Aşk, kendi yolunda direnmez Direnmez ve gücüne gitmez. Yanlışa sevinmez, fakat doğru şeylere memnun olur."

"Aşk her şeyi sineye çekmektir, her şeye inanmaktır umut etmek, dayanmaktır."

– Gelen giden yok. Düğün falan olmayacak.

Oh. Belki vaftiz töreniydi, tüm bunlardan sonra. Vaftiz töreni için çok insana gerek yok. Sadece vaftiz akrabası gerek. Eğer çok acilse ona da gerek yok.

– Kimse yok mu?

– Hiç kimse.

Anlıyorum. Kim kör, yaşlı bir rahibe ihtiyaç duyar ki. Hiç kimse. Bunu çocukluğumdan beri üzerimde taşırım. İnsanlara bana okumaları için sordum durdum.

Sürekli aynı bölüm, ayet ya da paragraf.

Hepsini yürekten öğrendim ve insanlara faydalı oldum. Düşünüyorum da Bu benim insanlar için dua etme görevimdi.

Ne hissediyorum, biliyor musun?

Artık mektup da alamayacağım. Yani tüm bunlar bu yüzden mi?

Eğer insanlar yardım istemezlerse, bu demek oluyor ki Tanrı..

Olamaz Ben artık işe yaramazım. Belki böyle daha iyidir. Az önce dua etmeyi denedim bir türlü bulamadım. Kelimeler çıkmadı.

Eğer dua ettiğini hissedemiyorsan, o zaman etme, boş ver. Affedilmem için dilekçe yazdın, birisini kurtarıp zaten sevaba girdin. Senin sadaka verdiğin birisi olmayacağım.

Beni evime götürür müsün?

**

Evin?

Evet. Eve dönmeme yardım eder misin?

Hayır!

Leila. Leila!

Papaz lojmanına bir taksi yollar mısınız?

Evet. Nereye?

Leila. Gitmemişsin.

- Postaları ver!

- Sen delirmişsin! Haftalardır posta getirmiyorsun, lânet olası. Jacob'un mektuplarını çalıyorsun.

Hey!

Size posta yollanmıyorsa söylesene nasıl getirebilirim?

Kimsenin yollamadığı mektupları mı?

söyle bana. Yarın bize geleceksin ve her zamanki gibi sesleneceksin. Anlıyorum.

Peki ya mektup?

Mektubu nereden bulacağım?

Ne demek istiyorsun?

Posta falan yok.

Sen seslen. Yarın. Bahçede.

**

Sana çay getirdim. Buraya koyuyorum.

"Eğer her şeyimi feda etseydim ve bedenimin yanmasına izin verseydim lâkin aşk hariç hiçbir şey kazanamazdım."
Tüm bu mektuplar, Leila hep Tanrı adına yaptığımı düşündüm belki de hayata tutunmak içindi. Belki sadece benim içindi.
Belki Tanrım bana böyle yardım etti. Yaşamama yardım etti.

Jacob! Mektuplar

Peder Jacob'a mektup var!

Arkaya gidelim mi?

Bugün dertleri nelermiş?

Sevgili Peder Jacob. Bana dua eder misiniz?

Köpeğim kayboldu. Geri dönmesini istiyorum. Teşekkürler. Sevgilerimle, Anu.

– Adres yazmış mı?

– Hayır. Bir tane daha var.

Sevgili Peder Jacob. Her zaman Tanrıdan ve onun bağışlayıcı özelliğinden bahsedersin. Annem beni çok döverdi. Beni hep ablam korudu. Ben bebekken ablam annem ile beşik arasında gidip gelmiş. Annem öfkeden deliye dönmüş hâlde saldırırken, ablam önüne geçip beni korurmuş. "Bebeğe vurma!" diye anneme bağırırmış. Yürekli ablam benim. Yumrukları benim yerime yermiş. Ablamın iki katı oldum, ama o beni yine de korudu. Gelişiyordum, Hep erkek işlerini yaptım. Kuvvetlendikçe kuvvetlendim. Kendi başımın çaresine bakmayı öğrendim. Ablam yeni bir manyak buldu. Dayakçı bir kocayla evlendi. Her fırsatta çok kötü döverdi. Ama ablam ona hep geri döndü. Bir keresinde ablamın evine ziyarete gitmiştim, onu nasıl itip kaktığına şahit oldum. Ablamı dövdü. Bir mola verdi. Sonra daha fazla dövdü. Dinlendi. Sonra tekrar dövdü. Dışarı saklandım. Ağacın arkasından önü izledim. Sonra öfkeyle ona uçtum. İçeri girdim. Sonra kalbine soktum Bıçakladım onu. Öldürdüm onu. Ablamın hayatını, zulmeden o adamdan kurtarmak istedim. Benim gibi birisini kim bağışlayabilir?

Sormak istediğim tek şey bu.

Üzerinde isim var mı?

Evet.

Leila Sten mi?

"Tanrıyla mümkün olan fakat kullarla mümkün olmayan şey nedir?
" Görmeni istediğim bir şey var. Bana "Affedilmemi isteyen sen misin?"

diye sormuştun.

"Sevgili Peder Jacob."
"Size tekrar aynı şeyleri yazdığım için beni bağışlayın ama kız kardeşimi düşünmeden edemiyorum."

Sana bazı insanlar devamlı yazarlar demiştim, hatırlıyor musun?

Ablan Liisa yazmayı hiç kesmedi. Acele etme. Gidip ikimize çay demleyeceğim. Ve kahve.

Size tekrar aynı şeyleri yazdığım için beni bağışlayın ama kız kardeşimi düşünmeden edemiyorum.
O acımı gören tek insandı.
Hapishanede onunla iletişim kurmak istedim, ama o beni dinlemek istemedi.
Bütün mektuplarım açılmamış hâlde geri geldi
Birbirimizi tekrar görebilecekmiyiz, onu dâhi bilemiyorum.
Kardeşimden haber almadan yaşamak çok zoruma gidiyor.
O benim sadece küçük kardeşim değil. o olmadan, ben bir hiçim.
Bu yüzden size danışıyorum.
Belki bana yardımınız dokunur.
İyi olduğunu bilsem belki biraz rahatlardım.
Kalbimde yinede biraz umut var. Sevgilerimle,
Liisa Sten

ÂŞIK ÖMER (17. YY) HAYATI VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

Hzl: Şahamettin Kuzucular

Âşık Ömer'in hayatı hakkında kesin bilgiler yoktur. Araştırmacılar onun bir şiirindeki "Kendim Gözleveli, Ömer'dir ismim" mısrasına dayanarak Konyalı, Aydınlı veya Kırımlı olabileceğini söylemektedirler. Âşık Ömer'in doğum ve ölüm tarihleri kesin olarak bilinmez. Doğumu hususunda araştırıcıların ileri sürdüğü tarih 1619, 1621, 1651 yıllarıdır. A. Kadir Karahan doğum tarihinin 1651 yılı olduğunda ısrar etmektedir.

Ölüm tarihi üzerinde ise birleşilen yıl 1707'dir S.Nüzhet Ergun, onun Kırımlı Şerifi'den ders aldığını söyler. 1707'de İstanbul'da vefat etmiştir.

İlk şiirlerinde "Adlî" mahlasını kullanmışsa da, sonradan aldığı "Ömer" mahlasıyla tanınmıştır. Hem Divan , hem de Âşık Edebiyatı tarzında yazılmış ÂŞIK ŞİİRrlerinden meydana gelen bir divanı vardır. Divan'ı yayımlanmıştır. Bazı şiirleri GEVHERİ'ninkilerle karıştırılmıştır.

Doğum yeri ve tarihi hakkında çeşitli rivayetler vardır; bunların içinde doğruya en yakın görüneni, onun Konya'nın Hadim ilçesinin Gezleve köyünde 1651 yılında doğmuş olduğu yolundaki rivayettir.

Şairin Kırım Gezlevede doğduğu iddialarına karşın şairin Konya, Hadim ilçesi Gezleve köyünde doğduğu şu dörtlüğünden anlaşılır.

Kendim Gezlevili Ömer'dir ismim

Tâ levh u kalemden yazılı resmim

Bir katre meniden var oldu cismim

Cennetü'l-me'vâya uğradım geldim

Şeklindeki dörtlüğü zikrederek Âşık Ömer'in Konya iline bağlı Hadim ilçesinin Gezlevi köyünden olduğu hususunu dile getirmiştir.

Fuad Köprülü ise, şâirin:

Kendim Gözleveli Ömer'dir ismim

ve

Vatan-ı aslîmiz Aydın ilidir

Mısralarından hareketle Aydın' da doğmuş ve daha sonra Gözleve'ye yerleşmiş veya Gözleve'de doğmuş olabileceğini ifade etmektedir.

Düzenli bir medrese tahsili görmediği devrin kültür muhitleri içinde bulunmak suretiyle kendi kendini yetiştirmiş ve aynı devrin diğer Halk Ozanları göre daha seçkin bir yer kazanmış olduğu görüşlerine karşın aksine şairin iyi bir eğitim gördüğü, Arapça ve Farscayı iyi düzeyde bildiği, Divan Edebiyatı Nazım Türleri hakkında bir hayli bilgi sahibi olduğu alaşılmaktadır.

Şerifî adlı bir şairden ders aldığı, başta FUZULİ olmak üzereDivan Edebiyatı'nın belli başlı büyük şahsiyetleri yanında Hâfız'ın divanı ile SA'Dİ ŞİRAZİnin GÜLİSTAN'ını okuyacak kadar Farsça öğrendiği anlaşılmaktadır.

Edebiyatımızda ün yapmış, başta FUZULİ olmak üzere birçok Divan Şairlerinin ve Hâfız'ın dîvânını okumuş, SA'Dİ ŞİRAZİ'nin Gülistan'ını okuyup anlayacak kadar Farsça da öğrenmiştir.

İçmişim aşkın kitâbın kendi gönlüm eğlerim

Söylerim Arabî, Fürsü kem kelâmı n'eylerim

Sana bir nasîhatim var tutarısan söylerim

Bildiğin bilmediğin insana karşı söyleme

şeklindeki dörtlüğünden, onun iyi bir medrese tahsili gördüğü, bunun yanında Arapça ve Farsça'yı da çok iyi bir şekilde öğrendiği, bu dillerle konuştuğu ve yazdığı da anlaşılmaktadır.[9]Âşık Ömer'in dîvân edebiyatı tarzında, aruzla ve gazel, dîvanî, kalenderî, semaî... Türlerinde de şiirleri bulunmaktadır ve bunlar sayı olarak da hece ile yazdıklarından oldukça fazladır[10]

Yazdıklarına ve rivayetlere bakılarak orduya girdiği, sınır kalelerinde bulunduğu, hatta bazı savaşlara katıldığı tahmin edilmektedir. IV. Mehmet'in 1678'de Cehrin Kalesi'ni fethi münasebetiyle bir manzume yazdığı gibi, II. Ahmet'in saltanat yıllarındaki Rus, Venedik ve Avusturya seferleri ve II. Mustafa'nın bir gazasıyla ilgili bazı manzumeler de yazmıştır. Şiirlerinden İstanbul, Bursa, Yama, Sakız, Sinop ve Bağdat gibi yerleri dolaştığı anlaşılmaktadır. Başlangıçta divan şairlerini taklide özenerek Adlî mahlasını kullanmış, Ömer mahlasını daha sonra benimsemiştir. Şiirlerinde Bağdat'tan Tuna'ya kadar uzanan geniş bir coğrafya yer almakla beraber bazı şiirlerinin hayal mahsulü olduğu tahmin edilmektedir. 1707'de İstanbul'da öldüğü ve Yemiş İskelesi'nde bir türbesinin bulunduğu da yine rivayetler arasındadır.

XVII. yüzyılda GEVHER ve Karacaoğlan 'la birlikte TÜRK HALK ŞİİRİnin önde gelen isimleri arasında yer alan Âşık Ömer, geniş halk kitleleri tarafından benimsenme açısından da müstesna bir yere sahiptir. Kendisinden sonra gelen Halk Ozanlarından birçoğu ona nazireler yazmış, bestelenmiş şiirleri çeşitli meclislerde çalınıp okunmuştur. Âşıkane ve sûfıyâne

mahiyetteki bazı manzumeleri ise bir tür ilahi gibi uzun zaman Tekke ve zaviyelerde terennüm edilmiştir. Asker ocağında bulunması dolayısıyla hem serhat boylarının biraz serbest ve maceralı hayatını yaşayarak dile getirmiş,hem halk şiirinin, hem de Divan Şiirinin ÖLÇÜ , KAFİYE ve Söz Sanatlarını, hatta biraz da dilini kullanarak o çevrelerin havasını yansıtmıştır.

Âşık Ömer'in iki binin üzerinde şiiri bulunmaktadır. Bu özelliğiyle Âşık Edebiyatının en çok yazan Halk Ozanlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Âşık Ömer'in 17. asırda Aydın'a gelmesi ve orada uzun müddet kalması ihtimal dâhilindedir.

Kendisinden önce gelen saz şairlerinden farklı olarak klasik Türk edebiyatından büyük ölçüde etkilenen Âşık Ömer, bilhassa aruz vezniyle yazdığı divan'larda divan şiirinin kalıplaşmış mazmun ve hayal dünyasına büyük ölçüde yer vermiştir. [12]Daha sağlığında üstat kabul edildiği için kendisinden sonraki ozan Geleneği arasında onun gibi yazmak bir moda haline gelmiş, bu da Âşık Edebiyatının kendi içinde tabii bir şekilde gelişmesini engellemiştir. Onun açmış olduğu divan şiirini taklit cereyanı yüzünden saz şiirinin eski saflığı ve dili fark edilir şekilde bozulmuştur. Geriye bırakmış olduğu 2000'den fazla şiirle Türk edebiyatının en çok yazan şairlerinden biri olarak tanınan Âşık Ömer hece vezniyle söylediği şiirlerde daha başarılıdır.

Âşık Ömer divanının en önemli iki yazmasından biri Konya MEVLANA MÜZESİ Müzelik Eserler bölümünde bulunan, Hüseyin Ayvansarayânîn istinsah ettiği nüsha ile (Envanter nr. 99) şimdi Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan (Hacı Mahmud Ef. nr. 5097) İstanbul Yahya Efendi Dergâhı nüshasıdır.

Ayrıca cönklerde de pek çok şiirine rastlanmaktadır. Şiirleri, hayatı hakkında geniş bir incelemeyle birlikte S. Nüzhet Ergun tarafından yeni harflerle de yayımlanmıştır (İstanbul 1936).

SONUÇ VE ÖZET

Aşık Ömer 16 yy ın çok ve Tüm Türk Halk Edebiyatının en değerli halk ozanlarından biridir. 1620 li yıllarda doğmuş olduğu sanılmaktadır. Ölüm tarihi üzerinde birle şilen husus 1707 dir. Kırım Gezleveli değil Konya Hadım ilçesi Gezleve köyündendir. Medres eğitimi almamış olsa bile Arapça ve Farsçayı bildiği şiirlerinden anlaşılır. Divan şiirine vakıf olduğu yazdığı çok sayıdaki divan şiiri türlerinden belli olmaktadır. İki binden fazal şiri vardır. Hakkında yazılmış çok sayıda çönk ve nüshalar bulunmaktadır. Şiirlerindeki asıl başarıyı halk şiiri tarzında yazdığı koşma, güzelleme ve semailere göstermiştir. Yalın ve halk diliyle yazdığı şiirleri ile pek çok halk ozanının etkilemiştir. Etkisi uzun süren ve çok sayıda halk ozanını

tesir altında bırakan birkaç önemli ozanlarımızdan biridir. Şiirlerinde özgün imgeler, deyişler, benzetmeler ve tablolar çizen şairin kendine has bir üslubu vardır.

İçli, duygulu ve gerçekçilik kokan lirik şiirleri vardır. Ahenk konusunda son derece başarılı olan şairin, Anadolu halkının zevkine uygun söylemesi, düşünmesi, benzetmesi, çok zor olan deyişleri çok kolaymış gibi dile getirmeyi bilen usta bir söz ustasıdır.

GÖNÜL DÜŞÜRDÜM.

Şunda bir dilbere gönül düşürdüm
Aldı beni kaşlarının arası
Hûb-cemâlin gördüm aklum şaşırdum
Yaradan Mevlâ'ya kaldı çâresi

Benüm sevdiceğüm gülden nâzikdür
Çekmişüm aşkını bağrum ezikdür
Yeter cevreyledin bana yazıkdur
Güle güle gel hey canum paresi

Telli turnam gelür şunda Hak deyü
Yerde gökde düşmanlarum çok deyü
Ne kaçarsın senden gayrı yok deyü
Beyaz gerdanında dişler yarası

Aşık Ömer der ki aşka yanarum
İçüp aşkın şarabını kanarum
Kıblem Hak'dur yönüm sana dönerüm
Mihrâbumdur iki kaşın arası

ELA GÖZLERİNE KURBAN OLDUĞUM

https://youtu.be/yiGEXzbsgh0
Elâ gözlerine kurbân olduğum
Yüzüne bakmağa doyamadum ben
İbret için gelmiş derler cihâna
Noktadur benlerün sayamadum ben

Aşkın ateşidür sinemi yakan
Lutfuna erer mi çevrini çeken
Kolların boynuma dolanmış iken
Seni öpmelere kıyamadum ben

Terk eyledüm ağalarum beylerüm
Boz bulanık seller gibi çağlarum
Anın içün ben âh idüp ağlarum
Ayrılık oduna döyemedüm ben

Kaldı deli gönül kaldı hep yasda
Mevlâm erdür beni murada kasda
Âşık Ömer eydür sevgili dosta
Allah'ısmarladık diyemedüm ben

ŞU KARŞIDAN GELEN DİLBER

https://youtu.be/oIH0DBnNjbo
Şu karşıdan gelen dilber
Gelir amma neden sonra
Bir selâma kail oldum
Verür amma neden sonra

Bahçede açılan güller
Dalında öten bülbüller
Bizi zemmeyleyen diller
Çürür amma neden sonra

Gördüm yârümün yüzüni
Öpdüm dostumun gözüni
Aradum buldum izini
Buldum amma neden sonra

Kolumdan uçurdum bâzı
Yeter etdin bana nâzı
Âşık Ömer'in niyazı
Geçer amma neden sonra

BU GÜN BEN BİR GÜZEL GÖRDÜM

Bu gün ben bir güzel gördüm
Yeşiller giymiş ağ üzre
Aklumı başumdan aldı
Durabilmem ayağ üzre

Beni mest eden câmıdur
Gonca-gülün eyyâmıdur
Her biri bir harâmidür
Kirpikleri kapağ üzre

Meh-cemâline bakılur
Ben kulun yanup yakılur
Söyledükçe bal dökülür
Leblerinden dudağ üzre

Cemâli hüsnü âlişan
Ol Yûsuf dan almış nişan
Siyah zülüfler perişan
Dökülmüş al yanağ üzre

Âşık Ömer geldi ise
Hak inayet kıldı ise
Ferhad dağı deldi ise
Ben koyam dağı dağ üzre

İÇERİ

Kadir Mevla'm senin hikmetin çoktur
Bir kuş gördüm taş mermerden içeri
Ömrüm tamam olup vadem bitende
Defnederler taze yerden içeri

Şükür olsun ol gani-ül Süphana
İtikadım vardır benim Kurana
Şimdi erişmişiz ahir zamana
Haram girdi helal serden içeri

Yoktan var eyledi ol gani bizi
Müminler beş vakit kılar namazı
Hak yakında kara eyleme yüzü
İblisi sürdüler nardan içeri

Âşık Ömer bunu yalan söylemez
Nasihat eder de kimse dinlemez
Kendi kusuruynan düşen inlemez
Ecel o ki girdi serden içeri

EY ÇARH-I SİTEM-GER DİL-İ NALÂNA DOKUNMA

https://youtu.be/kMV4Y3hk4eY
Mef'ûlüMefâîlüMefâîlüFeûlün

Ey çarh-ı sitem-ger dil-i nalâna dokunma
Hecr âlemidür etdiğüm efgâna dokunma
Ey bâd-ı sabâ uğrar isen yâre selâm et
Tel kırma fakat zülf-i perişana dokunma

Ey bade eğer yârüm içerse seni bensiz
Ver neş'e fakat nergis-i mestâna dokunma
Vermem sana çek benden elin ey melekü'l-mevt
Cânânuma nezr eylediğüm cana dokunma

KÜSTÜN BANA

Ne sebebden bilmezem ey mehlikâ küstün bana
Suçumu bildir de öldür dilberâ küstün bana
Gayrı cürmüm bilmezem ben severem Mevlâ bilir
İtmek içün bendene cevr ü cefa küstün bana

Böyle istignâlara şâhım nedir âyâ sebep
Bî-vefâlık semtidir itdiklerin fi'l-cümle hep
Dil-rübâlar içre bilmem böyle mi âdet acep
Olmuş iken tâ ezelden âşina küstün bana

Ey ÖMER bir söz yeter âlemde insan olana
Minnet etmez ehl-i dil beyhûde nâlân olana
Barışalım ey cânânım düşmez müselmân olana
Söyle lutf it ben güzel n'itdim sana küstün bana

HABERİN VAR MI (ELA GÖZLÜ)

Ela gözlü nazlı dilber
Halimden haberin var mı
Seni benden ayırdılar
Zulümden haberin var mı

Bugün dersin yarın dersin
Ağyara yardım edersin
Ayrılığı zulüm dersin
Ölümden haberin var mı

Ela gözlerin süzülmüş
Lebinden şeker ezilmiş
İbrişim kuşak çözülmüş
Belinden haberin var mı

Ömer eder gülüşmüşler
Aşıkların yanılmışlar
Bahçende gülün dermişler
Bağından haberin var mı

PERİŞAN (ÇIKTIM YÜCESİNE)

Çıktım yücesine seyran eyledim
Yar ile gezdiğim yollar perişan
Firkat geldi bir ah çektim ağladım

Bir ben değil cümle eller perişan

Aşkın zahmetinden yurt oldu dağlar
Gurbet elde kalan ah çeker ağlar
Döküldü yapraklar bozuldu bağlar
Viran olan bağda güller perişan

Fenadır dünyanın ötesi fena
Biz de eremiyok ezelki güne
Avcının elinden uçtu bir suna
Sunamı sarmıyan kollar perişan

İndim gittim nazlı yarın iline
Bülbül konmaz bahçesine gülüne
Bayram gelsin kına yakam eline
Kınası olmadık eller perişan

Ömer eder böyle imiş yazımız
Şu illerden gitmez oldu gözümüz
Ulu meclislerde ötmez sazımız
Almaz perdeleri teller perişan

BAHAR OLDU DÜŞTÜN DİLE SENDE FİGAN ETME BÜLBÜL

https://youtu.be/WyudgpNIQYs
Bahar Oldu Düştün Dile Sende Figan Etme Bülbül
Yâr Elinden Gonca Güle Şikayetin Söyle Bülbül
Su Akar Güldür Güldür, Mendilim Dolu Güldür
Yeri Göğü Yaratan Bir Gün Beni de Güldür
*
Gönül Ayrılmaz Yârinden, Zevki Var Aşkın Tadından
Ömer Bilir Kuş Dilinden, Ne Söylersen Söyle Bülbül
Su Akar Güldür Güldür, Mendilim Dolu Güldür
Yeri Göğü Yaratan Bir Gün Beni de Güldür.

GÖNÜL DÜŞÜRDÜM.

Şunda bir dilbere gönül düşürdüm
Aldı beni kaşlarının arası
Hûb-cemâlin gördüm aklum şaşırdum
Yaradan Mevlâ'ya kaldı çâresi

Benüm sevdiceğüm gülden nâzikdür
Çekmişüm aşkını bağrum ezikdür
Yeter cevreyledin bana yazıkdur
Güle güle gel hey canum paresi

Telli turnam gelür şunda Hak deyü
Yerde gökde düşmanlarum çok deyü

Ne kaçarsın senden gayrı yok deyü
Beyaz gerdanında dişler yarası

Aşık Ömer der ki aşka yanarum
İçüp aşkın şarabını kanarum
Kıblem Hak'dur yönüm sana dönerüm
Mihrâbumdur iki kaşın arası

BAHAR OLDU DÜŞTÜK DİLE

https://youtu.be/Y8W2Z6LRKk0

Bahar oldu düştük dile
Sen de efgan eyle bülbül
Har elinden gonca güle
Şikayetin söyle bülbül

Kar kalmadı yüce dağda
Fırsatı fevtetme çağda
Seyranda bahçede bağda
Gönlümüzü eğle bülbül

Nazlı dilber benden kaçar
Adulara göğsün açar
Günümüz zar ile geçer
Hep aşıklar böyle bülbül

Gönül ayrılmaz yarinden
Zevki var aşkın elinden
Ömer bilür kuş dilinden
Her ne dersen söyle bülbül

Erişim:
http://www.edebiyatvesanatakademisi.com/asik-edebiyati-asiklar/asik-omer-17-yy-hayati-ve-edebi-kisiligi-260.aspx
[slideshare id=64302852&doc=akmer-160723065634&type=d]

EY ÇARH-I SİTEMGER, DİL-İ NÂLÂNA DOKUNMA

Kalenderi

Ey çarh-ı sitemger, dil-i nâlâna dokunma;

Hecr âlemidir, ettiğim efgana dokunma.

Ey bâd-ı sabâ, uğrar isen yâre selâm et;

Tel kırma fakat, zülf-i perişana dokunma.

*

Ey bade, eğer yârim içerse seni bensiz,

Ver neş'e, fakat nergis-i mestâne dokunma.

Vermem sana, çek benden elin, ey melekülmevt,

Cananıma nezreylediğim câna dokunma!

(ÂŞIK ÖMER)

https://youtu.be/PAfwKDeEl28

HERKESİN KONUŞTUĞU ZAMANDA SUSMAKTA OLMUYOR

Mülkün sahibi vardır deriz. Mülkü sahipleniriz. Ölümü biliriz, ölümsüz gezeriz. Sonra bir şey olduğunda "neden oldu?" diye soruveririz. **"Olmuş olan, olmuştur. Olacak olan da olmuştur"**

Sorun nerede başlıyor ve bitiyor da kalamıyoruz.

Çaresizliğimizi öğrenmek için daha kaç kere deneme yapacağız ki?

Dersini almayan insanın dünyayı kaosa sürüklerken, şeytan denilene ihtiyaç kalmadığı zamanlarda yaşamak zor oluyor. Hırsların savaşı, harslara dönüştürülüşü, doğrular aracı kendilerine göre yolcu almaya başladığında, yol üstünde kalanlarda ezilenler olacaktır. Sonrada bu ezilenlere paye vererek onurlandırmak güzeldir. Ancak olmasaydı diyenin çıkmaması garip değil mi?

İnançların kendilerini sorguladığı zamanlar olur, birde savaştığı. Ancak Habil ve Kabil sünneti çıktığında Ebuzer'in çöldeki yalnızlığına acınacak mı, acınmayacak kadar değersiz mi kalacak? Evinin bir köşesinde gözleri kan çanağı olan Ali'nin dert ortağı toprak altında olunca teselli vereni de olmaz biliriz. Fitne kar be kar olarak yağarken beyazlığını göstermek, çözüm üretmek değildir. Fitne rahmet yağmuru yağdırmaz. Seller gönderir. Seller ise iyi kötü ayrımından uzaktır.

Sahip olduğumuz şeyler sahip olmadığımız gibiyse, emekler ve gayretlerin sevindiriciliği aldatıcı mıdır?

Akıl cümleyi mantıksızlık ile kurmayı adet ediniyorsa, silahını kendine çevirmiş intihar ediyor demektir. İnsanlar olaylarda güne bakmak yerine yıllar öncesine bakmak cesaretini göstermiyorsa çözümleri, ortaoyununda sadece pişekarda kalır.

Dünyanın suya ihtiyacı mı vardı, ağlayanların gözyaşına muhtaç olduk. İsa'yı Barabbas'a tercih etmek için dizilen halk neyin farkını tercih etti ki?

Halk bu su misali akarya, bir yanda ne öbür yanda angarya, der gibi akıp gidiyoruz. Sonuç ezilenler, ezenler ve geçinenler arasında bulunduğumuz yeri bulmak için karanlıkta biraz eğlenip, gözümüz alışıncada, az bir ışıkla işte kurtuluş burada diye mağaradan çıkmak mı gerekiyor.

Kader sonu, kıyamet senaryolarıyla sonlandırılır. Nostradamus kehanetleri gibi günü elimize alırız, öngörmez görüleri sayar dökeriz. Sonuç ölümler ve acılar ve geçmiş vakitleri payelerle onurlandırırız.

Hannah Arendt'in "Kötülüğün Sıradanlığı" ile gerçeğin acı yüzünü ifşa ederken Yahudiler tarafından itilmişlikle cezalandırılışında, ağlayanlar ve kahkaha atanlar, suçlar/suçlular,

tarihi geçmişi değiştirmedi, Sadece üzülmüşler ve düzülmüşler sayısında yapılmış ihanetlerin düşüncesizlik gölgesinde kullanıldık ve doğru olan biz değil miydik, haklı olan kazanır ninnisiyle dört duvara çevrilmiş, dünya hayatımız ve insanları yorulmuştur.

Allah Teâlâ doğruların yardımcısıdır. Ancak hangi doğruların?

Doğrunun çoğaldığı zamanda doğruluk aramayınız. Çünkü o kadar çok, yalan ve yanlış yok gibi. Şimdi unutulan ne var diye düne dönüp bakmamız gerekirken, ne olacağına bakıyoruz. Düşüncelerimizi zehirleyen olaylar selinde bindiğimiz gemi tufandan çıkamazsa, işte o kötü diyeceğimiz zamanlar.

Reçete nedir?

Yalan söylemeyi bırakma zamanıdır. Bizler başkalarına değil kendimize yalan söylüyoruz. İnsan kendine yalan söylemeyi bıraksın diye, günde beş vakitte takliden sözler söylettiriliyor. Taklid faydalıdır. Bir gün gerçek olur belki.

Biricik ömrümüzü sevdiklerimizin ağlayışlarını duymakla kederlendirmemek için duruşumuzu Hakk'ın yönüne çevirip huzurla durmayı adet edinmeliyiz. Katil ve maktül, ikiside huzuru ilahide suçlu olarak çıkar. Bunun hangisini tercih etmemek için "uzak dur" dan gayri ne vardır.

İhramcızâde İsmail Hakkı

HÄXAN/ CADILAR (1922)

91 dk

Yönetmen: Benjamin Christensen

Senaryo: Benjamin Christensen

Ülke: İsveç

Tür: Belgesel, Korku

Rating:7.7

Vizyon Tarihi:18 Eylül 1922 (İsveç)

Dil: İsveççe, Danimarkaca

Müzik: Matti Bye, Launy Grøndahl, Daniel Humair

Çekim Yeri: Copenhagen, Denmark

Oyuncular: Maren Pedersen, Clara Pontoppidan, Elith Pio, Oscar Stribolt, Tora Teje

Özet

Danimarka-İsveç ortak yapımı anlamı Cadılar olan Häxan, çağlar boyunca cadılığı anlatan ilgi çekici bir belgesel.

Yapıldığı yıla kadar yaşanmış olan büyücülük ve cadılık hikâyelerini zaman zaman slaytlarla zaman zamansa yaşanmış olayları canlandırarak anlatıyor.

Filmden

CADI 1. Bölüm

Cadılık ve büyücülüğe olan inancın tarihi muhtemelen insanlık tarihi kadar eskidir. İlkel insan kavrayamadığı bir şeyle karşılaştığında açıklaması hep büyücülük ve kötü ruhlar olmuştur. İzleyen resimde İran'da hastalıkların nedeni olduğuna inanılan hayali yaratıklar tasvir edilmektedir.

İngiliz bilim adamı Rawlinson ve Fransız bilim adamı Maspero bize, ilk uygarlıklarda var olduğuna inanılan kötü ruhların resimlerini gösteriyor. Kötü ruhlar, büyücülük ve cadılığa olan inanç evrenin gizemi ile ilgili saf fikirlerin bir sonucudur. Burada Maspero'ya göre Mısırlıların dünyanın şeklini nasıl algıladıklarını görüyoruz. Eski Mısırlılar toprak ve suyun her yönden yüksek dağlarla çevrildiğine inanıyorlardı. Gökyüzü çelikten yapılmıştı ve yüksek dağların üstünde duran güçlü sütunlarla desteklenmekteydi. Yıldızlar, lamba gibi, gökyüzüne iple asılmıştı. Diğer eski uygarlıkların inançlarına göre gökyüzü kubbeliydi ve yeryüzü teraslar şeklindeydi. Eski çağlardaki kötü ruhlar Orta Çağ'da etrafta sinsice dolaşıp çocukları kandıran şeytanlara dönüştü. Şeytan, Dünya'nın çekirdeğinde yaşamaktaydı. Orta Çağ'ın son bölümlerinde dünya evrenin ortasında sabit bir küre olarak düşünülmüştü. Yerkürenin ve sularının üzerinde Orta Çağ insanı ilk olarak bir hava katmanı hayal etti. Sonra bir ateş katmanı ve ateşin dışarısında gezegenler, hareket eden ilahi bedenler. Her gezegen şeffaf ve hareket edebilen kürelerine bağlanmıştı ve gezegensel kürelerin dışında sabitlenmiş kendi başlarına duran yıldızlar vardı. **Hepsinin üstünde onuncu kristal kürede dokuz melek tarafından kuşatılmış yüce Tanrı oturuyordu ve kürelerin dönmesini sağlayan da oydu.**

Yerküre çekirdeğinin derinlerinde Şeytan tarafından kandırılanların sonsuza kadar acı çekeceği cehennem yer alıyordu. Fransız tarihçi Lacroix'den alınan İzleyen resmin üst tarafında şeytanlar lanetlenenleri büyük kaplara istifliyorlar. Bir günahkâr doğruca kazanlardan birinin altında yanmakta olan ateşe atılıyor. Bir şeytan bir borudan süzülen korkunç sülfürü bir adamın boğazından aşağı döküyor. İki canavar lanetlenenlerden bazılarına keskin dişleriyle eziyet ediyorlar. Orta Çağ'daki inanışlarla ilgili iyi bir anlayış vaat eden garip eski mekanik bir cehennem tasviri buldum. Şeytanların kazanların altındaki ateşe karşı olan istekliliklerini inceleyin! Orta Çağ boyunca şeytanlar ve cehennem gerçek kabul edilmişler ve sürekli bir korku kaynağı olmuşlardır. Cadıların Şeytan ile hukuki olmayan bir anlaşma imzaladıklarına inanılırdı ve bu nedenle kazığa bağlanıp yakılırlardı. Hareketli figür; bir cadıyı, onu havaya kaldırarak almaya gelen bir şeytan. Bu ölüleri yakmaya mahsus odun yığını resmi, devamındaki resim gibi "Resimlerde Geçmişte Alman Yaşantısı"dan. Bu resimde bir cadı bir baltanın sapını sağıyor. İzleyen resimde bir cadı bir adamın ayakkabısına büyü yapıyor. Cadılar genellikle konseylerde buluşurlardı ve toplantılarından sonra, örneğin, bir ağıla sinsice girip bir ineği büyüleyebilirlerdi. Çizimin altında fark edilen köşeli sembol ağılların kapısına cadılara karşı koruma amaçlı kazınırdı. Bu eski naif çizimde bir büyücü ve bir cadı bir kasabayı ateşe veren büyüler yapıyorlar. Cadıların insanları büyücülerin tozları ve sihirli iksirlerinin de yardımıyla hastalıklarla lanetlediklerine inanılırdı. Hasta kişinin yatakta nasıl çıplak yattığına dikkat edin. Geçmişte bu alışılmış bir şeydi. Cadıların geceleri, cadı ayini olarak anılan şeytanlarla dans etmeleri sırasında çıplak oldukları genel bir inançtı. "Ayin"de yer almak isteyen kadınlar sırtlarına "Cadı merhemi" sürebilecek olan büyücüye giderlerdi. Cadılık merhemi onların havalanmasını sağlardı. Fransız doktorlar Bourneville ve Teinturier bana cadı ayiniyle ilgili resimleri verdiler. Bunlar binlerce kadının katılımlarını açıkladıkları gizli şeytani bir törenin resimleriydi. Ayin sırasında büyücüler ve cadılar öncelikle kutsal kilise haçının kutsallığını bozarlardı. Daha sonra Şeytan, katılımcılara şeytanların isimlerinden verir ve törensel ziyafet verilirdi. Şeytan'ın yemeği genellikle darağacındaki cesetlerden hazırlanırdı. Tüm cadılar Şeytan'a olan saygılarını, onun arka tarafını öperek göstermek zorundaydılar. Şeytanlarla yapılan evlilik dansından sonra ilk horoz ötüşüyle cadılar evlerine uçarlardı. Bu görüntüler çoğunlukla Orta Çağ ve Rönesans'ın ünlü cadı ayinleri resimlerinde bulunur.

CADI 2. Bölüm

Şimdi büyücülerin yeraltı evlerine gidiyoruz, Tanrı'nın 1488 yılına.

"Bu gece yıldızlar darağacı tepelerinde lütufkâr parlayacak."

"Ah! Ne pis koku."

"Hırsızın bedeni, darağacında çok uzun zamandır asılı duruyordu."

"Böyle bir hırsızın parmağı fazlasıyla kuruduğunda, artık karışımın iyileşme gücü vermesine katkıda bulunamaz."

"Çabuk ol, aç Karna, böylece gelip geçen beni görmez."

"Karna, bana kilisenin dindar bir adamı üzerinde etkili olabilecek bir aşk iksiri bulabilir misin?"

"İşte, genç bakire, kedi dışkıları ve güvercin kalplerinden hazırlanmış bir iksir. Alın."

"Bir adamın içkisine damlatacağınız bir damla onun kalbini hemen yumuşatacaktır."

"Karna, daha güçlü bir iksir alabilir miyim?"

"Bakire, eğer adamı aşka dair sağlam fikirlerinden ayırmak istiyorsa Mayıs ayında, genç ve oyuncu bir erkek serçeden yapılmış bir iksirim var."

"Paranı tut, bakire! Önce merhemimi kokla!"

"Eğer bir gecede Brocken'a seyahat etmeyi istiyorsan bu macun iyidir."

"Gizlice bu macunu sürdüğünde dindar rahip doğrudan odana gelecek."

"Gece birlikte yükseklere uçacaksınız ve sana bir sürü aç öpücük sunacak."

"Dinle kardeşim, merak ediyorum böyle cesur bir girişimde bulunmadan önce dua etmemiz gerekmez mi?"

"Oh, Kutsal Meryem, bizi bir insanın ölü bedenini bir bıçakla kesip açtığımız için affet! Böyle kötü bir günah işlememizin nedeni zamansız bir merak değil..."

"...ancak böylece pek çok korkunç hastalığın nedeni ortaya çıkabilir"

"Yardım et! Çabuk!"

"Mezarlığın huzuru iki cadı tarafından bozuldu." Cadılığın ve Şeytan'ın işinin her yerde görüldüğü Orta Çağ'da durum böyleydi ve bu nedenle olağan dışı şeylerin gerçek olduğuna inanılırdı. "Lanet kadın! Sen burada yatamazsın ve dürüst insanların bacaklarını büyüleyemezsin."

"Dikkat et!"

"Artık ahlâksız ağzın sonsuza kadar açık kalacak."

Şeytan'la olan cadılıkta da oldu. İnsanların ona olan inancı o kadar güçlüydü ki gerçek oldu. Şeytan her yerdedir ve her şekle girer. Kendini bir kabus, öfkeli bir iblis, baştan çıkarıcı biri, bir aşık ve bir şövalye şeklinde gösterir. Şeytana eşlik eden, genç ve güzel olabilir ancak genelde fakir ve mutsuzdur. Her gece sarhoş olmanızın nedeni Yanan kütüklerin verdiği sonsuz korku mu siz Orta Çağ'ın yaşlı ve fakir kadınları?

Gece olup akşam çanı çaldığında ve şehirdeki tüm ateşler küllerle kaplandığında Şeytan, kendi maceraları için Apelone'i alır. Apelone'nin rüya kalesi havada asılı durur ve orada Şeytan onun tüm gizli arzularını yerine getirecektir.

CADI 3. Bölüm

"Franz Heinemann'ın "Almanya'nın Geçmişinde Ayinler ve Haklar" kitabından engizisyon yargıçlarının iş üzerindeki fotoğraflarını inceleyebiliriz. Cadılıkla suçlanan bir kadın şüpheli, suçlu olup olmadığının anlaşılması için suya atılmış. "Gelenekler Tarihi" kitabında Edward Fuchs bize sanığın nasıl bağlandığını gösteriyor. Cellatlar, sanıkları suyun içinde bir destek bulamayacakları noktalara doğru kaydırmak için kürekler kullanır. Eğer sanık batmazsa sudan çıkarılıp yakılır. Eğer boğulursa, yargıçlar sanık masum olduğu için Tanrı'ya şükrederler. Şimdi cadılık için kurulan bir mahkemeyi başından sonuna kadar canlandıracağım. Olay Papa'nın gezici engizisyon rahiplerini Almanya'nın dışına yolladığı bir zamanda geçiyor. "Ah, benim kocam bir büyücü onu büyülemediği sürece baş dönmesiyle aniden yıkılmış olamaz. "Rahatlayın matbaacının karısı Anna, bu çok yakında kurşunun

gücüyle açığa çıkacak. "Ah, sen güçlü Satürn, matbaacı Jesper'a eğer büyü yapıldıysa bu kurşunun bunu göstermesine izin ver."

"Baş dönmesinin sebebinin korkunç bir büyü olduğu, kurşunun şekline yazılmış."

"Ah Peter, kötü büyücü nerede?"

"Bu cadıyı görmeyi sen benden daha çok istersen belki görebilirsin."

"İsa ve Kutsal Haç adına!" Geldiğini duymadım, dokumacı Maria!"

"Ah bakire, lütfen acıyın bana, benim gibi kapı kapı dilenen fakir bir kadına!"

"Aç mısın Maria?

Açsan otur."

"Al, İsa adına ye şimdi, eğer yiyebilirsen."

"Dikkat et küçük kardeş, dikkat et. Bu kadının kötü gözleri var. "Engizisyonun en genç hizmetkârı, yabancı bir bakirenin söyledikleriyle değişmez."

"Ne harika!" Genç bakire kolumu tuttuğunda yandığımı hissettim."

"Genç bakire, sizin de bildiğiniz gibi yaptığınız bu suçlama kadının hayatını tehlikeye sokar."

"Onun can düşmanı olmadığına bu haç üzerine yemin et!"

"Hadi genç adam, hepimizi fareye çevirmemesi için cadının ayakları yerden kesilmeli." Şimdi hak ettiğin gibi yanarak ölebilirsin, seni Şeytan'ın lanet metresi."

CADI 4. bölüm.

Taşıdığı cadı tozunu saklayamaması için iki "dürüst" kadın, sanığı hapishaneye götürdü. "Cadılıkla suçlanan dokumacı Maria buraya getirildi."

"Efendim, dikkatlice bakın, saçlarının arasına cadı tozu saklamış olabilir." Engizisyon mahkemesi, suçunu kabul etmesi için gecelerce uğraştı. İki onurlu adam, güzellikle itiraf etmesi için onu ikna etmeye çalıştı. Eğer suçlamaları inatla yalanlamaya devam ederse onlar da bir çeşit ruhsal işkence yöntemi uygulayacaklar. "Kadın, bu kutsal parşömende yazılı olan İsa'nın yedi kutsal kelimesine bak."

"Şeytan sessiz kalmasına daha fazla yardım etmesin diye onları boynuna asacağım."

"İsa'nın bedeniyle kutsanmış bu balmumunun uzunluğunu görüyor musun?"

Sanık, yargıç içeri girerken büyü yapamasın diye arka taraftaki işkence odasına götürüldü. "Son kez soruyorum: Büyücülüğünü ve suçlarını itiraf etmek istiyor musun?"

"Çilesi başlasın çünkü onun kalbinin acımasızlığına belki biz bir son verebiliriz."

"Ah, sen bilge adam! Doğru olmayan bir şeyi itiraf etmemi benden nasıl beklersin?"

"Cellat Rasmus! Cadının uğursuz bedenine işkence yapmaya başla."

"Cellat Rasmus, günahlarını itiraf etmesi için ipi biraz gevşet de nefes alsın."

"Ah, bilge adam! İtiraf ediyorum: "Ben Şeytan'ın bir çok çocuğunu doğurdum."

"Ve doğururken, Karna ile diğerleri bana yardım etti."

"Eğer çilem sona erecekse Trina'nın bana cadı merhemi sürdüğünü itiraf ediyorum."

"Ah evet, bilge adam. Zavallı ben Trina'nın süpürgesine binip gecenin içinde havalanarak Brocken'a gittim."

"Ve Şeytan'ın büyükannesi de diğer tüm cadılarla beraber oradaydı."

"Ve şeytani amelleri yeterince tamamlayamamış olan o kadınlardan biri, Şeytan'dan çok kötü muamele gördü."

"Ve topluluk kutsallığın üzerinde tepindi."

"Ve Karna kara kurbağa ve vaftiz edilmemiş bir bebekten bir yemek pişirdi."

"Dinle dokumacı Maria, Şeytan'ın işaretini cadıların alınlarına nasıl koyduğunu da gördün mü?"

"Ah, bilge adam, ben cadıların Şeytan'ın arkasını nasıl öptüklerini gördüm."

"Ve Anna'nın annesi, matbaacının karısı benim yanarak ölmemi istiyordu."

"Zaten o lanet kadının Şeytan'ı ne kadar şefkatli öptüğünü gördüm. Ve onun aptal, yaşlı hizmetçisi Sissel de oradaydı."

"Ve bir süre önce beni döven Elsa da, kazığa bağlanıp yanmalı."

" O ve kız kardeşi bir gece yazar Martin'in kapısının önüne geldi.."

"Ve yazar Martin'i büyülemek için suyu kapısına doğru döktüler."

"Ve aynı gece ölüm yazar Martin'i aldı."

"Ve yaşadığım sokakta arkamdan bağıran cadılar hakkındaki her şeyi size anlattım.."

CADI 5. Bölüm.

İşte bu şekilde cadılık çağı boyunca çarkların sonsuz dönüşü başlamış oldu. Her sanık peşinden 10 yeni sanık daha getirdi. Şehrin muhafızları üstlerine düşen görevle meşguldüler. Eğer bir cadının yakalanmasına karşıysanız, sizin de bir cadı olduğunuz düşünülürdü. Matbaacının genç karısı Anna'nın kaderi mühürlenmişti. Ve böylece matbaacı Jesper'ın tekin olmayan evinde yalnızca iki kişi kalmıştı. Cadılık çağı boyunca çirkin ve yaşlı olmak çok tehlikeliydi ama genç ve güzel olmak da pek güvenli sayılmazdı.

"Kardeşim, bana yardım et. Günahkâr düşüncelerim var."

"Üzerini çıkar, kardeşim!"

"Günahkâr vücudunla, zavallı ruhuna kırbaç ve duayla şifa vereceğim."

"Ah kardeşim, kamçılamayı neden bıraktın?

Şimdi eminim ki ruhum lanetlenecek."

"Peder Henrik, Kardeş John büyülenmiş."

"Onu cezbetmek için bir cadı hücrelerine kadar işlemiş."

"Ve onu bileklerinden yakalamış."

"Kalk kardeşim, Peder Henrik geliyor."

"Kardeşim, bakirliğini bir cadı için vermedin, değil mi?"

"Bir cadıya karşı şahitlik etmeyi reddedersen cezalandırılacağını biliyorsun." Ve böylece güvenilir testlerini genç bakireye uyguladılar. "Kutsal Üçleme adına, eğer sen bir cadı değilsen gözyaşların şimdi dökülsün!"

"Gözyaşı dökemediğini kendin de görüyorsun çünkü Şeytan'la iş birliği içindesin." Şimdi biz genç kadının direnmeden, acı ve tehdit olmadan itiraf etmeye ikna edildiğini farz edelim. Üstün engizisyon mahkemesinin bu durumda nasıl davrandığını bulmaya çalıştım. Ve gördüğüm bazı tasvirler beyaz perde için o kadar tehditkârdı ki filme nasıl aktaracağımı bulamadım. "Uyan, genç bakire! Sana iyi bir haberim var."

"Bak, genç bakire, sana özgürlüğünü vereceğim. Tabi eğer karşılığında bana küçük bir iyilik yaparsan."

"Neden benimle dalga geçiyorsunuz, rahip?

Benim gibi zavallı bir yaratık size nasıl bir iyilik yapabilir ki?"

"Bu suyla gök gürültüsü yaratma sanatını bana öğret!" Genç bakire, eğer sözümü geri almamı istemiyorsan, ayağa kalk ve hapishane avlusuna bak."

"Gardiyanlar gitti mi?"

"Evet, çok uzağa gittiler, bakire. Anahtarlar artık benim elimde ve seni bu gece şehrin çıkışına gizlice ulaştırabilirim."

"Sana yemin ederim ki, bana cadıların nasıl gök gürültüsü yarattıklarını gösterdiğini sonsuza kadar sır olarak saklayacağım."

"Matbaacı Jesper'ın oğlunun bu dünyada senden başka akrabası olmadığı için yapayalnız kalacağını da düşün, bakire?"

"Ah, Peder Henrik, genç bakirenin göz yaşlarına bakın. Bakın, ağlıyor. Bu yüzden o büyücü olamaz."

"Sersem çocuk! Bilmez misin ki cadılar, bizim inanmamız için, o gözyaşlarını tükürükleriyle yaparlar?"

"Bak bakire, eğer sen olmazsan bu çocuk, bir cadının reddedilmiş dölü olarak onursuz ve sefil bir şekilde yok olacak."

"Burada durun ve bakirenin söylediklerini dinleyin, böylece sonrasında onun aleyhinde şahitlik edebilirsiniz."

"Eğer konuşursam çocuk ve benim için zindanın kapısını gizlice açacak mısınız?"

"İlk başta size gezgin bir taşçının bana söylediklerini anlatacağım."

"Cadılar gök gürültüsünü çağırmak için ellerini suyun üzerine koyarlarmış..."

"Seni adi cadı! Yarın güneş batmadan, kazığa bağlanıp yakılacaksın."

"Herkese ibret olsun diye seni yakacaklar, bakire "ve Tanrı için hoş bir koku ortalığı saracak." Ve şehir meydanındaki odun yığınında bir infaz daha gerçekleştikten sonra yargıçlar başka bir şehrin yolunu tutarlar. Cadıların cinneti ruhsal bir vebaya benzer, yargıçların gittiği her

yeri harap eder. Birkaç yüzyıl boyunca sekiz milyonun üzerinde kadın, erkek ve çocuk cadı oldukları gerekçesiyle yakılmıştır.

CADI 6. Bölüm.

Tamamiyle anlamsız olan cadı itirafları vardır. Örneğin, birçok kadın kediye dönüştüklerini itiraf ederler. Hayvan görünümlü iki şeytan kilisenin kapısında nöbet tutarken onlar gece boyunca sunağa pisler. Ama insanların batıl inançlarla yönetildiği zamanlarda gerçeğe çok yakın gelen, itiraflar da vardı. **Birçok kadın evlilerin yatağına bağlama büyüsü yaptıklarını itiraf ettikleri için yakıldı. Her bir düğüm hamileliği yok etmek için atılırdı.** Evin tüm mutluluğu cadı saçı ve metal haçlarla altüst edilebilirdi. Birçok kadın bazı sihir hilelerine baş vurur ve onların yıkıcı etkisi olduğuna inanırdı. Ama eğer bizler itiraflarını yargılayacaksak işkence odasındaki aletlere daha yakından bakmalıyız. Bu aletlerin zorla itiraf ettirmekte başarılı olduğunu kabul etmeliyiz, sizce de öyle değil mi?

Fransız doktor Paul Regnard burada tasmanın nasıl kullanıldığını göstermiş. Tasma dört gergin ip yardımıyla gerilmiş. Sanığın el ve ayak bilekleri iki demir çubukla bağlanarak yere vidalanmış. Zavallı kurbanın altına bir ateş çukuru konulmuş. Kurban şiddetli bir hareket yaptığında tasmanın keskin uçlu çivileri boynuna saplanacak. Doktor Regnard'ın diğer resimde gösterdiği yeterli bir kanıt. Bu resim "Sorgulamanın ardından" olarak adlandırılmış. Tercihen "Eziyetli sorgulama"ya daha hafif bir işkence yöntemi ile, örneğin baş parmak sıkacağıyla başlanır. Aktrislerimden biri bu görüntüleri çekerken baş parmak sıkacağını denemek için ısrar etti. Bu genç bayandan bir dakikadan daha kısa bir sürede zorla aldığım korkunç itirafları göstermeyeceğim. Orta Çağ boyunca Şeytan korkusu manastırlarda cinnet boyutuna vardı. Dindarlar kendilerine çeşitli cezalar verdiler. Sık sık bir rahibe aklını oynatır ve akabinde aniden tüm manastır cinnetin esiri olurdu. Esrarengiz ve bulaşıcı bir cinnet. O günlerden kalma yazılarda Şeytan'ın manastıra nasıl girip de bu mutsuz kadınları acınacak hale soktuğu yazılmıştır.

"Benden uzak dur, İblis!"

"Tüm iyi azizeler beni korusun! Cecilia kardeş, Şeytan'la iş birliği yapıyor."

Bu rahibeler sinir bozukluğu ve cinnet baş göstermeden önce ne kadar ceza çekmeliler?

Onların hayat hikayelerinde daima aynı umutsuz haykırış vardır: Şeytan bunları yapmamız için bizi zorladı!

"Ah, Kutsal Meryem, Şeytan korkunç bir güce sahip!"

"Bak, şimdi de beni yapmayı hiç istemeyeceğim bir şeye zorluyor."

"Kazığa bağlayıp yakın beni, merhametli rahipler! Şeytan'ın bana zorla ne yaptırdığını görmüyor musunuz?"

"Götürün beni! Onu görmüyor musunuz?

Şeytan oradan beni izliyor ve tehdit ediyor."

CADI 7. Bölüm.

Şeytan'ın bilmediğimiz ifade biçimlerinde ve çırpınışlarda yaşattığı gerçek cinneti bir kenara bırakıyoruz ve şimdiki zamana geliyoruz. Eski günlerde cadılar çoğunlukla zavallı kadınlardı. Onlar dini örgütlerce alınırlar ve şimdinin bakım evlerine götürülürlerdi. Cadılık çağında yaşlı bir kadının bariz bir şekilde fark edilebilen bir veya daha fazla özelliğinin olması onu

mahkemeye sevk etmek için yeterliydi. Şeytan'ın sadece geçmişe ait olduğunu sanmayalım. Bir defasında çekim arasında filmimde dokumacı Maria rolünü oynayan sevimli yaşlı kadın yorgun yüzünü kaldırıp bana "Şeytan gerçek, onu yatağımın baş ucunda otururken gördüm" dedi. Yaşlı kadının izniyle burada, Şeytan'ı yakınında gördüğünü anlatan bir kadından bahseden 1921 yılında yazılmış bir dua kitabı göstereceğim. Cadılık cinneti sinir yorgunluğu olarak açıklanabilir ki ben de burada bunu örneklerle açıklamaya çalışacağım. Filmin izleyen bölümünde sinir bozukluğu olan farklı farklı hastaların canlandırmasını aynı aktrise yaptırdım. Seyircilerimden bu durumu anlamalarını rica ediyorum. Şahsen ben de biliyorum ki çok sinirli olan genç kadınlar sık sık uykularında yürürler. Neden normalde yapmaktan çok korktuğu şeyleri yapıyor?

Bu kadın, Şeytan tarafından ele geçirilmiş bir cadı gibi yarı uyur yarı uyanık haldeyken gizemli bir arzunun fitili ateşlemesine dayanamıyor. Bu cinnetle, evinde yangın çıkmasından korkması arasında bir ilişki var mıdır?

Sanki kendisinden daha kuvvetli bilinmeyen bir güce karşı savaşıyormuş gibi hissettiğini anladı. Elindeki kibritlerle evin içinde gezen bu uyurgezerin cadıya benzer bir hali var mı?

Bize elinde bıçağıyla kilisede Şeytan tarafından dolaşmaya zorlanan rahibeyi hatırlatmıyor mu?

Sersemlemiş bir halde ortada dolaşan bu zavallı kadın da çok korktuğu şeyleri yapıyordu. Bu tür uyurgezerlik ve sersemlik gibi durumlar bugün histeri olarak adlandırdığımız sinir sistemi tahribatının yerine geçer. Ve hâlâ Orta Çağ cadısı ile modern çağın histerik insanı arasında çok fazla bağlantı vardır.

Örneğin, **gece yarısı Şeytan'ın ziyaretine maruz kalan cadıyı hatırlayalım.** Bugün ise gecenin sakinliğinde bu insanları Şeytan olmasa da ünlü bir aktör, popüler bir rahip ya da yakından tanıdıkları bir doktor rahatsız ediyor. Histerik insanlar, şüphesiz bu ünlüler bize duvardan ya da pencereden geçerek geliyorlar diyeceklerdir. Bilincini yitiren bu kadının, yatağına nasıl bilinçli bir şekilde tutunduğuna dikkat edelim. Histeri nöbeti geçiren bir kişi sürekli bazı yapmacık tavırlar sergiler. **Orta Çağ'da pazar günü boyunca Şeytan'ın cadıların vücutlarına görünmez bir işaret koyduğuna ve işaretin konulduğu yerin tüm hissini kaybettiğine inanılırdı.** Cellatlar genellikle sanığın sırtındaki hissiz bölgeyi bulurlardı. "Senin bir cadı olduğun açıkça görülüyor. Sırtına batırılan aleti hiç hissetmiyorsun." Bugün ise bu garip hissizliğin histerinin bir belirtisi olduğu düşünülüyor. "Hayır efendim, sırtımda hiçbir şey hissetmiyorum."

"Evet, benim fikrime göre kızınız histeriye tutulmuş."

"Bana anlattıklarınızdan dolayı kızınızı bir süreliğine kliniğime yatırmanızı şiddetle tavsiye ediyorum."

"Eğer kızınız polise sirayet edebilecek şeyler yapmış olmasaydı durumu belki bu kadar önemsenmeyebilirdi." Zavallı histerik cadılar! Orta Çağ'da kiliseyle problemleri vardı. Şimdiyse kanunlarla problemleri var. "Ofisime girmenizi istiyorum."

"Ya da polisi çağırmamı mı tercih edersiniz?"

"Adınız ne?

Kartınız var mı?"

"Adresiniz ne?

Evinizde telefon var mı?"

"Teşekkürler, hepsi bu kadar. Gidebilirsiniz. Sizinle daha sonra bağlantıya geçeceğim."

"Eğer ailem bunu öğrenirse beni zorla eve hapseder."

"Beni anlamanızı rica ediyorum ben mutsuz, hasta bir insanım. Bunu neden yaptığımı bilmiyorum."

"Savaş boyunca bu korkuyla baş edemedim. Ben mahvolmuş biriyim."

"Sanki bilinmeyen bir güç beni bu hırsızlığı yapmaya zorladı."

"Bakın! Bu pahalı ciltli Rusça kitabı yeni çaldım."

"Bununla ne yapabilirim ki?

Ben Rusça bile bilmiyorum."

"Kocam savaşta öldü ve o günden beri ben kendimde değilim."

"Size söz veriyorum bu işin peşini bırakacağım ama bir daha asla dükkanıma gelmenizi istemiyorum." Asırlar geçti ve Orta Çağ'ın Tanrı'sı onuncu kristal küresinde artık oturmuyor. Artık duvarları Şeytan freskleriyle süslenmiş kiliseler görmüyoruz. Cadılar artık süpürgelerine binip çatıların üzerinde uçmuyor. Ama aramızda hâlâ batıl inançları olanlar yok mu?

Büyücüler ve onların müşterileri arasında bariz bir fark var mıdır?

Biz artık yaşlı ve zavallı kadınları yakmıyoruz. Ama onlar sık sık acı çekmiyorlar mı?

Histerik diye adlandırdığımız kadınlar çok yalnız ve mutsuz. O kadınlar bizim için hâlâ bir muamma değil mi?

Günümüzde onları tımarhaneye tıkıyoruz ya da eğer zenginlerse modern kliniklere kapatıyoruz. Ve sonra Orta Çağ'daki barbar yöntemlerle kliniklerdeki ılık duşlar yer değiştirdi diye kendimizi avutuyoruz.

ANDREİ RUBLEV (1966)

"Herşey sırrın peşinde kimi neyin, kimi çanın. O cimri mi, bize cömert dediler. "

165 dk

Yönetmen:Andrey Tarkovskiy

Senaryo:Andrey Konchalovskiy, Andrey Tarkovskiy

Ülke: SSCB

Tür: Biyografi, Dram, Tarihi

Rating: 8.4

Vizyon Tarihi:07 Nisan 2009 (Türkiye)

Dil:Rusça, İtalyanca, Tatar

Müzik:Vyacheslav Ovchinnikov

Çekim Yeri: Andronnikov Monastery, Moscow, Russia

Nam-ı Diğer: Andrei Rublev | Andrei Rublev

Oyuncular:Anatoliy Solonitsyn, Ivan Lapikov,Nikolay Grinko, Nikolai Sergeyev, Irma Raush

Özet

15. yüzyılda Tatarların saldırıları altında inleyen Rusya'dayız. Andrei Rublev hem bir keşiş hem de ikona ressamıdır. Barbarlık, şiddet ve kana kontrast olarak doğanın mucizevi güzelliği ve inanç Rublev'in beslendiği kaynaktır. Ne var ki bir köylü kızını tecavüzden kurtarmak için bir adamı öldürmek zorunda kaldığında hayatı ve Tanrı inancını yeniden sorgular.

Yaratıcılık ateşinin, konuşmama ve resim yapmama yemini eden Rublev'in içinde yeniden yanmaya başlaması için toy bir delikanlının dev bir çan imal etmesini seyretmesi gerekecektir. Bu aslında sanatçı keşişin eserlerine gerçek renk ve hayatın da gelmesinin işaretidir.

Einsenstein'ın Korkunç İvan'ıyla birlikte geçen yüzyılın en önemli sinema yapıtlarından biri sayılan Andrei Rublev'in gün yüzü görmesi için uzun bir süre geçmesi gerekti. Dış dünyadaki romantiklerin sandığını aksine Sovyetler Birliği sadece resmi ideolojinin dümen suyundan çıkmayan sanatçıları baştacı ediyordu. Uzun yıllar engellenen, defalarca sansürlenen ve

montajlanan film, 70'li yıllardan itibaren yavaş yavaş kendini uluslararası arenada göstermeye başladı.

Filmden

ANDREI RUBLEV Birinci Bölüm

Arkhip, kayışı ver. Al. Yardım et. Tanrım. Lütfen her şey doğru gitsin. Hızlı olun. Çözün şimdi.

– Arkhip! Tutmaya çalış!

– Hadi, Yefim!

Buradayım Buradayım

Bekle İpi kes amca!

Üstüne meşale atın. Uçuyorum! Yefim! Ne yapıyorsun?

Uçuyorum! Arkhip, uçuyorum! Hey! Yakalayın beni! Tanrım! Nasıl bir şey bu?

SOYTARI 1400.

Tahminimce Moskova ressam doludur. Önemli değil, bir iş buluruz herhalde. Tabii. Ama ne yazıktır ki Enteresan, bu ağacı daha önce hiç fark etmemişim. Bir daha göremeyeceğini bilince Baksana, ne kadar güzel!

– Ya, on yıl oldu.

– Dokuz.

– Senin için dokuz, benim için on.

– Hayır. Benim için yedi, senin için dokuz. Yağmur başladı. Şurada bekleyelim! Devam edelim. Erimeyiz.

ŞARKI

Soytarılar yürüyorlardı.
Likörden ve şaraptan sarhoş.
Efendileri Boyar'la karşılaştılar.

Boyar: Prenslerden sonra feodal Rusya'daki en yüksek rütbe.

Tek gözlü Tatar ile karşılaştılar.
Hep beraber eğlendiler.
Onu şarkıyla onurlandırdılar.
Bizim Boyar şanslı bir şeytan.
Evinin bereketli zamanı.
Karısının muhteşem vücudu var.
Sergilemeli bu vücudu, fakat herkese değil.
Hanımım, aç kapıyı. Efendin geliyor!
Ve Boyar ne kadar da cesur.

Bizi korkutmayı başardı.
"Tüm soytarılar hırsız ve ayyaş!"
"Siz serseriler, zamparalar, biranızda boğulun!"
"Siz serseriler, zamparalar, pislik içinde öleceksiniz!"
"Yakında hepiniz kazığa oturtulacaksınız!"
Rap! Ve yakalandı. Göbeğinin ve bacaklarının arasından yakaladılar.
Boyar derin bir nefes çekti.
Bit gibi zıplar. Sakalını kestiler.
Sakalsız bir Boyar olur mu?
Her kadın onu sakallı ister.
Boyar bağırır, bit gibi zıplar.
Keçilerin bile sakalı var.
Eve gitmek en iyisi.
Eve koşar, camı tıklar.
Karısı tanıyamaz.
Kel kafası ile çıplak yüzünü görür.
Iskalar, kafasını tutacak bir sakalı olmadığından.
Elindeki tavayla vurur ona.
Bam! Yine de çıldırmaz, normal karşılar.
Utanır ve küçülür.
Pantolonunu yüzüne giyse daha iyidir.
Bak! Sakalsız. Ne kadar da tuhaf görünüyor.
Boyar koşmaya ve topallamaya başlamış.
Topallarken, kazlar peşinde
Dengesiz koşmuş topal ördek misali.
Bir rahibe rastlamış.
Rahip onu tutup çekmiş.
Rahip azgın bir geyik.
Ve rahip onu çalıların arasına çekmiş.
Bu şekilde yarım pantolon çıkarsan yola
Sonu böyle olur hikayenin.
Kadınla arasında bir fark görünmez.
Hangisi benim kirazlı pastam?
- Ya da kadınlarla oynaşmayız.

**

Tanrı rahipleri, şeytan ise soytarıları gönderdi.

Benim yaşlı kadınım da çalılarda oynuyor olabilir mi?

Oraya giden ilk sen olacaksın.

Her neyse. İlk sen olacaksın.

Hey, sen, buraya gel.

**

YUNAN THEOPHANES 1405.

Acıyın! Ben masumum! Belki gerçekten suçsuz?

Bana iftara attılar, yılanlar! Kimse var mı?

– Bakmak için mi geldin?

– Evet, bakmak için. Bak o zaman. Yakında bitireceğiz. Demek sen Yunan Theophanes'sin?

Neden bana bakıyorsun?

Oraya bak. Neredensin?

Andronnikov Manastırı'ndan. Andronnikov Manastırı mı?

Sen Andrei Rublev misin?

Hayır. Herkes bu Rublev'i övüyor. İyi bir ustadır. Ama bunu asla yapamaz. Renkler o kadar sakin ki Ah, Tanrım! Sanki Neden beni övmeyi bıraktın?

Devam et. Yapamıyorum. Kelimeler kifayetsiz kalıyor. Konstantin Kostechevsky şunu söylerken haklıydı:

"Ancak doğru anlayışla "

" özü kavrayabilirsin."

Oysa Andrei Bunu yüzüne söylemeye de hazırım. Kardeşim gibidir. Yeteneklidir, doğru. Boyayı incecik, narince, ustalıkla yapar. Ama onda bir şey eksik. Korku yok, inanç yok Kişinin kalbinin derinliklerinden gelen inanç yok. Ve sadelik yok. Epiphanius'un “Saint Sergeius'in Hayatı”nda dediği gibi:

"Gösterişsiz sadelik." Tıpkı bunun gibi. Bu kutsanmış. Gösterişsiz sadelik Daha iyi söylenemezdi. Görüyorum ki zeki birisin. Yani, bu iyi bir şey mi?

Cahil olup da başkasının kalbinin sana rehberlik etmesi daha iyi değil mi?

Bilgeliğin arttığı yerde keder de artar ve bilgisini arttıran, derdini de arttırır. Proshka! Nerede bu yağ?

Kimin kulaklarına vurmam lazım?

Sanki yer yarılmış da içine girmiş. Hızlı çalıştığını söylüyorlar. Başka türlü çalışamam, sıkılırım. Bir keresinde, bir ikon için bir hafta harcamıştım. Attın mı sonra?

Hayır, tahtayı lahanaları ezmek için kullandım. Her şey o kadar sıkıcı ki! Bir sürü öğrencim ve asistanım var, ama hiçbiri iyi değil. Okuma yazma bile bilmiyorlar. Dinle, bana yardım et. Yardımcım ol. Benimle dalga geçme. Dalga geçmiyorum. Baharda, Moskova'daki Annunciation Katedrali'ni boyamam lazım ve yardımcım yok. İskeleleri bile kuruldu. Anlıyor musun?

Anlıyorum. Ama üstesinden gelemem. Sana öğretirim. Hiç alçı taşı duvara resim yaptın mı?

Bence kesin yaparsın, sende beyin var! Benim aptallar bile yapabilirken Hayır dedim. Bu konu hakkında daha fazla konuşmayalım. Sen bilirsin ama sonra pişman olma; ben kolay affetmem. Pişman olabilirim, ama senin yaptığın günah. Tanımadığın bir rahip geliyor ve sırf onunla kitaplar hakkında konuşabiliyorsun diye onu alıp iyilik yapmaya çalışıyorsun. Aslına

bakarsan ben bir kitaba el sürmeyeli üç sene oldu. El sürmek de istemiyorum. Benim başka bir yolum var.

- Yakında öleceğim.

- Böyle söylememelisin. Geçen gece rüyamda bir melek gördüm. "Benimle gel." dedi. Ben de "Zaten yakında öleceğim." dedim. Fikrini değiştirecek misin?

Değiştireceğim, ama tek bir şartla. Ne istersen. Para?

Benim payımın yarısı, tamam mı?

Hayır. Para almadan çalışırım, ama sadece Andronnikov Manastırı'na benim için gelip insanların, piskoposun önüne çıkıp da benden yardım istersen kardeşliğin önünde ve Andrei Rublev'in önünde. İşte o zaman sana köle gibi hizmet ederim köpek gibi, ölene dek.

- Senin adın ne?

- Kirill. Ortodokslar, gerçeği arayanlar ve Hristiyanlar! Daha ne kadar bu işkence devam edecek?

Buna ne zaman son vereceksiniz?

Hepiniz büyük günahkarlarsınız; yine de onu yargılıyorsunuz. İçinizde Tanrı korkusu yok mu?

Prens size Moskova'ya gelmenizi emrediyor. Annunciation Katedrali'ni Theophanes'le birlikte boyayacaksınız. Şu adam gerçekten Andrei Rublev mi?

Evet, o Rublev Ve ben de Kirill. Yunan Theophanes diyor ki, sizi Moskova'da istiyor ve sizi orada görmeyi umuyor. Theophanes'e teşekkür ediyorum. Ona geleceğimi söyle. Başım çatlıyor! Atımı buraya getirin! İstediğin asistanı seçebilirsin. Yarın Moskova'da olmanız gerekiyor. Buralarda bir nalbant var mı?

Bulamazsam yine düşeceğim. Dışarıda küçük bir demirci var, kilisenin ötesinde. Elveda, Tanrı'nın insanları! Bugün gidelim, olmaz mı, Danila?

Hızlıca, Theophanes fikrini değiştirmeden toparlanıp çıkalım.

- Ben gitmiyorum.

- Niye gitmiyorsun?

- Sensiz nasıl yaparım?

- Bu senin problemin. Birlikte gideceğiz sanıyordum. Niye benim yerime düşünüyorsun?

Ben davet edilmedim. Sensiz yapamam. Yaparsın, bana sormadan gitmeyi kabul ettin. Theophanes sadece seni istedi. Kafana takma sen ilk değilsin, sonuncu da olmayacaksın. Sensiz de olsam, burada yapılacak bir sürü iş var benim için. Sen bilirsin o zaman. Foma! Aleksei! Gelin. Piotr! Hazırlan! Benimle geliyorsun. Sevin, genç adam.

Gençliğinde Gençliğinde kalbinin seni neşelendirmesine izin ver. Kalbinin yolunda gözlerinin gördüğüne yürü. Ama her şey için şunu bil ki Tanrı'ya hesap vereceksin. Yaratıcını şimdi hatırla, gençliğinde, şeytanın günü gelmeden, ne de son yılların yaklaşmadan. Demelisin ki: Bunlardan zevk almıyorum. Ya da gümüş zincir gevşeyip yok olur ya da altın kase kırılır. Ya da su testisi şu çeşmede kırılır. Ya da çarkıfelek sarnıçta kırılır. Sonra toz dünyaya geri döner

geçmişteki gibi ve ruh geldiği yere, Tanrı'ya geri dönmeli. Kibirliliğin kibri. Vaaz söylendi. Hepsi kibir.

Kirill! Peder Nikodim'i gördün mü?

Bu kadar erkenden nereye gitmiş olabilir?

Eldivenlerimi alıp yok olmuş bu yağmurlu havada. Yakacak odunları hallettim ve kütükler buz gibi. Neden meşale yakıyorsun?

Zaten gündüz. Köpeğimi besledin mi?

Bana söylememiştin ki. Sorun nedir?

Git Bir şey mi unuttun, Andrei?

Veda etmeye geldim. Vedalaşmıştık Veda etmeye geldim, fakat Olan haliyle zaten kötü hissediyordum. Ve yetmezmiş gibi, şeytan aramıza bir nifak soktu. Ben böyle gidemem buradan. Bir itirafta bulunmam lazım. Duymak istiyor musun?

Hiçbir şey yapamayacağım Danila yıllarca aynı hücrede beraber yaşadıktan sonra. Senden başka kimsem yok. Dünyayı senin gözlerinden görüyorum senin kulaklarınla dinliyorum senin kalbinle. Senin için mutluyum, seni aptal. Ne kadar mutluyum, bir sen bilebilirsin. Moskova'ya git. Resmet. Seninle gurur duyacağım. Şeytan benim de aklımı çeldi o gün. Sen de beni affet. Geri geleceğim, Danila. Nereye gidiyorsun?

Vespers'a ne olacak?

Sensiz de hallederim. Neyin var bugün, Kirill?

Yatmaktan sıkıldım. Dünyaya geri dönmek istiyorum. Trinity Manastırı'ndan neden ayrıldık ha?

Andrei, Danila, hiçbir şey söylemiyorsunuz. Çünkü kardeşlerim menfaatlerini imandan daha önemli saydılar. Neden bir manastıra girmek zorunda kaldıklarını unuttular. Ya şimdi?

Biz Tanrı'ya imanımızla ve çalışmamızla ibadet ettik, ama ne oldu?

Manastır pazara döndü! Sen Tanrı'nın kulu, papaz olabilmek için ne kadar verdin?

Yirmi ruh?

Ve senden kıdemli olanı takip ettin, pazarlık yaptın. İki tarlaya, şanslıysan sadece bir tarlaya sonsuz saadeti kazanmaya çalıştınız. Bunları sizler de biliyorsunuz, ama siz susmayı tercih ediyorsunuz. Hiçbir şey fark etmiyormuş gibi davranıyorsunuz. Belki tüm bu iğrençliğe ben de dayanabilirdim eğer böyle bir yeteneğim olsaydı. Ya da sadece ikonları boyama becerisi. Tanrı'ya şükür ki bana yetenek vermemiş. Yeteneksiz olduğum için mutluyum. Tanrı'nın önünde dürüst ve saf olduğum için mutluyum. Size bir şey daha söyleyeceğim kardeşlerim. Zaten bilmediğimiz ne söyleyebilirsin ki bize?

Senin gibilere ne olur, biliyor musun?

Ben sadece .....

Git buradan, seni köpek! Gözüm görmesin seni, yılan! Kendi dünyana dön, iftiracı! Şimdi gördünüz mü?

Dinle, Kirill.

Yazılmış ki:

"Ve İsa, Tanrı'nın tapınağına gitti "

" ve tapınağın içinde, satılmış ve alınmış her şeyi dışarı attı "

" sarrafların masalarını devirdi ve güvercin satanların sandalyelerini."

"Ve onlara dedi ki:"

"Benim evime Dua Evi denmeli "

" fakat siz onu hırsızlar yuvasına döndürdünüz."

**

ANDREI'NİN TUTKUSU

Bana bir ikonda güvenebilmesi için 3 yıl Danila'nın fırçalarını temizledim. Düzeltmek için değil, sadece temizlemek için o da. Bana inanıyor musun?

Hep yalan söylüyorsun, Foma. Dün giysin yapış yapıştı.

– Neredeydin?

– Kovanlıkta. Ama manastırda olduğunu söylemiştin daha önce. Kendine bir bak! Yanağına çamur sür, yoksa bir domuz gibi şişeceksin. Artık çok geç, gereksiz olur. Sürekli hikayeler uyduruyorsun. Senin hasta olduğunu bile düşündüm. Benim mi?

Ne hastalığı?

Böyle bir hastalık olmalı sürekli yalan söyleme hastalığı.

Foma, bak. Bak diyorum.

– Nereye?

– Boşver, tahta kafa. Seni neden asistanım olarak aldım, anlamıyorum. Hep böylesiniz işte. Bir öyle söylüyorsunuz bir böyle. Siz kendiniz Theophanes'e, benim idrak kabiliyeti yüksek biri olduğumu söylediniz. O zamanlar farklıydın, çalışıyordun, yalan söylemiyordun. Theophanes'in ne söylediğini biliyor musun?

"Çabuk kavraması neyi değiştirir ki?"

Ve yemek yemeye bayılıyorsun. Şişmiş bir mideyle nasıl çalışabilirsin?

Miden guruldarken aklın nasıl çalışabilir?

Mide gurultusu senin tek duyduğun ses. Sen şanslısın, Foma. Senin için her şey çok basit. Sadece duayla ruhun neslini geçebilir. Nedir bu?

Havariyi sola koymayı tercih ettin demek, Andrei. Foma, yapıştırıcıyı ateşten aldın mı?

Yapıştırıcıyı ateşten aldın mı?

Çabuk kavrar ha?

Her cumartesi köpek gibi dövülmeli bu çocuk!

Bunların hepsini nerede gördün?

Senden başka herkes kendi kıçını kurtarmayı düşünür. Moskovalı kadınlar bile kefaret olarak saçlarını Tatarlara verdi. İşkence görmektense kel kalmayı yeğlediler. Bunla bencil olmamanın ne alakası var?

Böyle söylemek doğru değil. Rus kadını her zaman eziyet çekti ve mutsuz oldu. Neyse. Ben bunu kastetmemiştim. Peki, tamam. Dürüstçe söyle. Bizim insanlarımız cahil mi, değil mi?

Seni duyamıyorum. Evet, cahiller; fakat bu kimin suçu?

Aptallıklarının. Hiç cahilliğinden dolayı günah işledin mi?

- Herkes gibi, ben de.

- Tanrım, bizi affet ve arzularımızı körelt! Kıyamet günü yaklaşıyor.

Mum gibi yanacağız.

Bu sözlerimi hatırla.

Cehennem gibi olacak! Tanrı'nın önünde herkes kendi günahlarından başkasını sorumlu tutup, kendini haklı çıkartacak.

Böyle düşüncelerle nasıl resim yapabiliyorsun, anlamıyorum.

Övgüleri nasıl kabul ediyorsun?

Münzevi olup mağaralarda yaşadım.

Ben Tanrı'ya hizmet ederim, insana değil.

Bugün överler; yarın, önceki gün övdüklerini istismar ederler.

Ve ondan sonra seni, beni, her şeyi unutacaklar! Her şey kibir! Her şey boş! İnsanlık zaten aptallığa ve alçaklığa teslim edildi ve şimdi sadece kendini tekrar ediyor.

Her şey başladığı yere geri döner ve tekrar edip durur.

Eğer İsa dünyaya tekrar gelse, bir kez daha çarmıha gerilecektir!

Sadece kötüyü hatırlarsan hiçbir zaman Tanrı önünde mutlu olamazsın.

Ne?

Belki bazı şeyler unutulmalı, ama her şeyi değil.

Nasıl söyleyebilirim, bilemiyorum.

Bilmiyorsan, o zaman sus da beni dinle.

Birisi sadece yalnızken iyidir mi diyorsun?

İyi! Yeni Ahit'i unuttun mu?

İsa insanları tapınaklarda topladı.

Onları eğitti.

Ve sonra onlar İsa'yı idam için bir araya toplandılar.

"Çarmıha gerin!" diye bağırdılar.

Ya havariler?

Yahuda onu sattı.

Peter yok saydı.

Hepsi onu terk etti! Ve onlar en iyileriydi.

Ama pişman oldular! Uzun süre sonra.

Anlamıyor musun?

İş işten geçtikten sonra.

Bu doğru, insanlar da şeytanlık yapabilir ve bu çok üzücü.

Yahuda İsa'yı sattı; ama hatırla, kim aldı onu?

İnsanlar.

Katipler ve Farisiler ne kadar uğraşsalar da tanık bulamadılar.

Masum birine karşı kim tanık olur ki?

Farisiler eğitilmiş hile ve yalan ustalarıydılar.

Hatta gücü elde etmek için, insanların cahilliğinden faydalanmak için okuma yazma bile öğrenmişlerdi.

İnsanlara insan oldukları, bütün Ruslara aynı kandan aynı memleketten oldukları daha sık hatırlatılmalı.

Kötülük her yerde.

Her zaman seni otuz gümüşe satacak birileri olacaktır.

Rus halkının başına sürekli yeni talihsizlikler geliyor.

Her mevsim üç defa Tatar yağmalıyor.

Daha sonrasında açlık ya da verem vuruyor.

Ama onlar hâlâ çalışıyorlar, çalışıyorlar ve uysalca haçlarını taşıyorlar.

Kederlenmiyor, sessizlik ve sabırla dayanıyorlar.

Sadece Tanrı'ya dua edip dayanacak güç istiyorlar.

Tanrı böyle insanların cahilliğini affedebilir mi?

Sen kendin biliyorsun.

Bir şey kötü gittiğinde bitkin ve umutsuzken, aniden bir insanla göz göze gelirsin ve işler yoluna girmeye başlar ve sanki komünyon almış gibi kalbindeki ağırlık kalkar.

Öyle değil mi?

İsa'dan bahsediyordun.

Belki de doğmasının ve çarmığa gerilmesinin tek bir nedeni vardı: Tanrı ve insanları barıştırmak.

İsa Tanrı'dan geldi.

Bu, her şeye kadir olduğunu gösterir.

Ve çarmıhta can vermesi önceden belirlenmişti.

Çarmıha gerilmesi ve ölmesi Tanrı'nın işiydi.

Amacı nefret uyandırmaktı, ama onu çarmıha gerenlerde değil onu sevip de o anda onun yanında olmadıkları için onu sadece bir insan olarak sevdikleri için.

Ama o, onları kendi özgür iradesiyle bıraktı haksızlık ya da hatta acımasızlık göstererek.

Ne dediğinin farkında mısın?

Bu lafların yüzünden seni kuzeye sürecekler, ikonları yenilemek için. Haksız mıyım?

Sen de hep kendi düşündüklerini söylersin. Ben farklıyım. **Bir keşiş değilim, özgür bir adamım.**

**

FESTİVAL

Sergey, buraya gel! Geliyorum! Ateşi yakmaya başla bu arada! Foma, hadi biraz odun getir. Piotr daha önce ne Assumption ne de Dumitry Katedrali'ni gördü. Boşver. Ormanda dolanıp resmetmeye başladığı zaman neyin doğru olduğunu görür. Assumption Katedrali'ni kış olmadan bitiremeyeceğiz. Daha şimdiden hazirandayız.

O ne?

Sus! Sen de duydun mu?

– Bülbüller mi?

– Diğerleri?

Görebiliyor musun?

– Ne oldu?

– Hadi, gidelim! Hadi! Cadılık yapıyorlar. Andrei! Nereye gidiyorsun?

– Buraya gel.

– Bekle Gördüm seni orada, kara fare. Sen, Tanrı'nın hizmetkarı, her şeyi bilmelisin. Gitmeme izin verin.

Sabah ilk işimiz gitmene izin vereceğiz boynunda "gideceğin yere daha hızlı yüz" diyen bir taşla. Cennetten bir ateş düşecek ve hepinizi küle çevirecek. Eninde sonunda kıyamet günü gelecek. Şimdi seni bu çarmıha bağlayacağız İsa gibi.

Ne yapıyorsunuz beyler?

Bana bunu yapamazsınız. Beni anlamıyor musunuz?

Bu günah. En azından beni ters asın.

Lütfen!

Kardeşlerim! Bırakın, asılı kalsın. Bu gece belki tekrar yükselir. Hiçbir yere gitmeyecek. Neden baş aşağı asılmak istiyorsun?

Senin için daha kötü. Ve neden bize lanet okuyorsun, ateşle tehdit ediyorsun?

Çünkü çıplak dolanıp böyle şeyler yapmak günahtır. Ne günahı?

Bu gece aşk gecesi. Sevmek günah mı?

Birini böyle bağlamak sevgi mi?

Bizi zorla dine döndürmek için birkaç nöbetçi veya keşiş çağır istersen. Bizim gibi korku içinde yaşamak kolay mı sanıyorsun?

Korku içinde yaşıyorsun, çünkü ya hiç sevmedin ya da edepsizce, hayvan gibi, kalbinden gelmeden sevdin. Sevgi kardeşçe olmalı. Bu farklılık yaratır mı?

Bu hâlâ sevgidir. Hadi, çöz beni. Nerede kaldınız?

Neredeydiniz?

Orman çok sık, yürümek imkansız. Her tarafım çizildi. Yerli halk seviyor ormanı. Alışmışlar. İnsanlar her şeyi alışkanlıktan yapar olmuş. Sanırım yaşlı insanlar hiçbir şey düşünmüyorlardı. Onlara göre her gün kendi kendine olup bitiyordu. Belki de bu onlar için çok rahatlatıcı oluyordu gün doğumundan gün batımına yaşayıp gidiyorlardı. Kendine bir bak. Bütün çizikler mavi ve siyah. Öğrencilerinin önüne böyle çıkmaktan utanmıyor musun?

– Daha çabuk gelemez miydin?

– Gelemezdim. İyi o zaman, bu senin günahın, senin vicdanın ve senin duaların. Yakala şunu! Tut kadını!

– Tut onu!

– Yakala kadını! Koş, Martha! Sizin sorununuz ne?

Üçünüz bir dandik adamı zaptedemiyorsunuz! Neden yapıyorlar bunu?

Neden?

Çünkü Tanrı'ya inanmıyorlar. Lanet putperestler! Bakma, Sergei. Bakmamalısın. Alışık olduğumuz gibi yaşamaya devam edeceğiz. Hadi, hadi! Sallanmayın! İmdat, Fyodor! İmdat! Sizin sorununuz ne, beyler?

Bir kadını zaptedemiyorsunuz! Nereye gidiyorsunuz?

Sizi boğuverecekti.

Martha, daha hızlı yüz!

KIYAMET

– Foma!

– Ne var?

Yüzmeye gidebilir miyim?

– Hayır, gidemezsin.

– Ama sıcak! Yalan söyleme. Sıcak değil. Bırak, gidip yüzsün. Suyun içinde oturacak sadece ne de olsa. Sıcak olduğunu hayal ediyor. Sıcak olduğunu ilk söyleyen benim, Sergei değil. Yeter! Tamam! Yüzmeye gitmek istiyorsan git yüz. Hadi! Ne oturuyorsun?

Git hadi!

– Andrei nerede?

– Çıktı. Bir şey olmuş, kötü bir şey. Peki. Piskoposun evine uğramıştım. Tam bir kargaşa vardı. Piskopos sinirden mosmor olmuş, iç çamaşırlarıyla ortalıkta koşuşturmaktaydı. "Daha fazla dayanamayacağım! Buraya kadar!" diye bağırdı. Sizi kastediyordu. "Koskoca iki ay oldu. Çalışmaları için her şey hazırdı "

" ama hiçbir şey yapmadan aylak aylak dolanıyorlar."

"Fahiş fiyat istediler, fakat hâlâ hiçbir şey yapmadılar."

– Çok para mı istediniz gerçekten?

– Nereden bileyim?

"Benim için hiçbirinin diğerinden farkı yok." dedi. "Ha Danil Chorny olmuş ha Andrei Rublev. Umurumda değil." dedi. "Neler oluyor?

" dedi. Ve böyle bir surat yaptı. "Bu ne?

Rublev mi, Andrei mi?

Niye umursayayım ki?"

"Kışa kadar katedralin boyanması lazım, o kadar!" dedi. Büyük prense şikayet için bir haberci gönderdi. Büyük prense haberci gönderdi. Aklınızda bulunsun. Ne?

Gerçekten henüz başlamadınız mı?

Biliyorsunuz, hemen başlasanız iyi olur, yoksa

– Andrei nerede?

– Yine bir yerlere gitti. Onsuz başlayamaz mısınız?

Onsuz başlayın. Neymiş bu kadar komik olan?

Sizden bir sürü var, ona göre. Eğer hâlâ karar vermediyse, sizden yeterince var zaten! İki kafa bir kafadan üstündür. Ah, Andrei, Andrei! Görüyorsun, haberci şikayet için prense ulaşmıştır. Sadece evet veya hayır de. Evet ya da hayır. Her şeye daha Moskova'da karar vermemiş miydik?

Her şey hakkında, son detaya kadar anlaşmamış mıydık?

Büyük prens bizzat onaylamıştı. Senin için açık olmayan nedir öyleyse?

İki aydır kendi aramızda neyi tartışıyoruz?

Yaşlı olabilirim, belki de aklımı kaybettim. **"Kıyamet günü." Sadece git ve resmet. Ya da belki de bu işi bıraksak daha iyi olacak. Gerçekten, hadi bırakalım. Nasıl insanların gözünün içine bakarım?**

Utanç ateşinde yanarım. Değerli vakitleri kaçırıyoruz! Hava kuru ve ılık. Lanet kubbeyi bitirebilirdik, hatta kolonları da. Ve onları çok güzel ve inandırıcı yapabilirdik! Günahkarları zift içinde kaynarken öyle bir tasvir ederdik ki görenlerin tüyleri diken diken olurdu. Şeytanı nasıl çizeceğimi biliyorum. Burnundan duman çıkan ve gözleri Sorun duman değil.

– O zaman sorun nedir?

– Bilmiyorum.

– Neden gözlerime bakamıyorsun?

– Çünkü bakamıyorum. Bunu resmedemem. Bana aykırı. Anlamıyor musun?

İnsanları korkutmak istemiyorum. Anlamaya çalış, Danila. Topla kendini! Dinle!

Kıyamet günü bu! Bunu ben uydurmadım.

Hayır, yapamam! Niye Moskova'da söylemedin bunu?

Orada konuşmalıydık bunu. Orada kabul etmemeliydin. Hiç ahlaklı değil bu. Neysem oyum. Bana ahlak öğretemezsin. Ayrılıyorum senden. Bu iş bana göre değil. Nezaketiniz ve şamarlarınız için teşekkürler; çünkü bir şeyler öğrendim. Artık kendi başıma çalışacağım. Pafnuitevo'da bir kiliseyi boyamamı istediler. Büyük bir olay değil, ama yine de iş iştir. "Kıyamet günü"nü resmedeceğim. Kim benimle geliyor?

Tamam, o zaman kalın. **Ama sonradan pişman olmayacağınıza emin olun. İnsanların ve meleklerin dilinden konuşsam ve merhametten uzak olsam, konuşmam bir bandoya veya zilin çalmasına benzer. Bana kehanet hediye edilmiş olsa ve tüm gizemleri ve bilgiyi anlasam ve dağları hareket ettirebilecek imanım olsa da ve merhametsizsem o zaman ben bir hiçim. Tüm mallarımı fakirleri doyurmak için heba etsem ve bedenimi yanması için versem, eğer merhametsizsem bu bana hiçbir şey kazandırmaz.**

Merhamet uzun süre acı çeker ve merhamet kendiyle övünmez, şişinmez.

Kendisine yakışıksız davranmaz kendisini aramaz, kolayca kışkırtılmaz, kötü düşünmez her şeye inanır, her şey için umutludur, her şeye dayanır.

Ama tersine kehanetler varsa yalan çıkacaklar.

Kaybedeceği bilgisi varsa yok olup gidecek. Kısmen bildiğimiz için Prenses, hiç nazik değilsiniz. Sütü dökmek büyük bir günahtır.

Bu ne yaramazlık. Neden büyük bir günahtır peki?

Çünkü öyle. Hadi, sil şunu. Kendi kendine kuruyacaktır. Hadi, dere kenarında yürüyelim. Bırak beni, Stepan! Bırak, yoksa seni ahıra yollarım. Ne düşünüyorsun?

Bunu sevdin mi?

Benim için daha iyisi olamazdı. Çok hafif ve güzel. Hafif Hadi, kızı götür buradan. Dadıları onu çok şımartmışlar. Merak etme, size kimse bizimkinden iyi bir malikane yapamaz. Kim böyle güzel dekore edebilir?

Oymalara bakın. Sadece Mitiai yapabilir. Çizmeden oyar. Tıpkı öten bir kuş gibi. Bak şuna! Belki kuş gibidir, ama Benim için ahırda uyumak sorun değil. Ama sen büyük prenssin. Ne?

Sevmedin mi?

Her şey tekrar boyanmalı, duvarlar ve tavan. Daha parlak, daha canlı renkler olmalı. Bu sanatla kırk yıldır uğraşıyorum. Önemli olan becerin değil, önemli olan prensi yüceltebilmek. Hiçbir şeyi yeniden yapmayacağız. Gitmemiz lazım. Başka bir işimiz var. Zvenigorod'da bizi bekliyorlar. Nerede?

Kardeşinin yerinde. Taşları şimdiden hazır. Güzel taş. Bundan daha beyaz. Kardeşin Paskalya'da geldiğinde anlaşmıştık. "Ne istersen yap." dedi. "Para önemli değil "

" bana en güzel malikaneyi yapın." dedi. O zaman Zvenigorod ise Zvenigorod olsun! Prense baktığımda, öylece duruyordu. Zvenigorod'dan bahsettiğimde mi?

Evet, felç oldu sanki. Kardeşinin, kendisini gölgede bırakacağından korkuyor.

– Bunu kim oydu?

– Ben oydum. Niye duvara sabitlemedin?

Olmuyor.

– Oldukça güzelmiş.

– Parçalandı gitti. Prensi taş konusunda cimrilik etmemesi konusunda uyarmıştım. Zvenigorod'u duyunca pişman olacaktır. Hadi! Stepan nerede?

Stepan dörtnala nereye gitti?

Sanırım Zvenigorod'a gitti. Tamam o zaman. Ellerim kirlendi. Prense en az ağabeyininki kadar güzel bir malikane yapacağız.

– Oradaki taşlar daha iyi olacak mı?

– Evet, çok daha iyi.

– Bak! Stepan!

– Burada ne yapıyor?

Dur bakalım, yaşlı adam! Ahmaklar! Yardım edin! Çalılara sakla! Kırbacım nerede benim?

– Mikola!

– Mityai! Kimse kırbacımı görmedi mi?

Kahretsin! Kırbacımı kaybetmişim. Hey, ahmak! Kırbacımı gördün mü?

Sergey, kutsal kitaptan oku.

– Hangi bölümden?

– Nereden istersen.

"Beni taklit et, benim İsa'yı taklit ettiğim gibi."

"Şimdi seni övüyorum kardeşim, çünkü beni her şeyde hatırladın "

" ve düzeni sana verdiğim şekilde koru. "

"Ama şunu bil ki, İsa her erkeğin üstü "

" ve her kadının üstü erkek ve İsa'nın üstü de Tanrı'dır."

"Kafası örtülü her erkek dua ederken "

" haysiyetsizleşir."

"Ama kafası açık her kadın dua ederken "

" haysiyetsizleşir "

" kafası kelmişçesine."

"Eğer kadın kapalı değilse, kafası tıraşlı olsun "

" ama eğer tıraşlanmış olması kadın için bir utançsa kapansın."

"Erkek kapanmamalıdır. Kendisi Tanrı'nın "

" yüzü ve şerefidir "

" fakat kadın erkeğin şerefidir."

"Erkek kadının değil, kadın erkeğindir."

"Erkek, kadın için değil; kadın, erkek için yaratılmıştır."

"Bu sebeptendir ki kadının başında güç olmalıdır."

"Melekler gibi."

"Ama kadın erkeksiz, erkek de kadınsız "

Okumaya devam et.

"Kadın erkeğindir, fakat erkek de kadındandır "

" ama her şey Tanrı'ya çıkar."

"Kendinizce yorumlayın: Bir kadın kapanmadan "

" Tanrı'ya dua edebilir mi?"

"Bunu doğal yollardan öğrenemezsin."

"Doğa size erkeğin uzun saçlı olmasının utanç verici olduğunu öğretmedi mi?"

"Ama eğer bir kadının uzun saçları varsa bu onun onurudur."

"Ve bu saçlar ona verilmişse "

Niye durdun?

Devam et.

" bu onun şerefidir. Ve bu saçlar ona verilmişse "

Danila, dinle! Danila! Bayram! Bu bir bayram, Danila! Ve sen diyorsun ki

Günahkar değiller, değil mi?

Bu kız günahkar değil, eşarp takmasa bile.

Günahkar ha?

Rahat bırak. Bırak, Tanrı'nın kulu tövbe etsin.

**

ANDREI RUBLEV İkinci Bölüm
YAĞMA

Geliyorlar! Tatarlar geliyor, prensim! Herkes ileri! Beni duyuyor musun, Kosoy?

Hey, prens! Burada ne var?

Bu, ırmağın sığ yeri mi?

Yağmur taşırmış. İleri! Bizi takip edin! Biz de tam gidiyorduk. Sizi dün bekliyorduk. Yolumun üzerinde küçük bir köy vardı. Etrafından geçmek istedim. Ama kendime engel olamadım. Özür dilerim, geciktim. Boşver. Gidelim. Sol tarafta sığ bir yer var. Solda kalın. Beni kandırmıyorsun, değil mi?

Neden böyle söyledin?

Vladimir bomboş. Büyük prens Litvanya'ya yola çıktı. Şehir şurada, ormanın arkasında. Diyorlar ki, prensin küçük oğlu büyümüş ama tacına sen talipsin. Göreceğiz. Tahtın özlemini çektiğini görebiliyorum, bunu anlayabiliyorum. Nereye gidiyorsun?

Solda kalmanı söylemiştim! Tut! Haydi prens! Görüyorum ki, senin ve kardeşin arasında kaybolmuş bir sevgi var. Bu bizim kaderimiz olmalı. Onunla en son ne zaman uzlaştınız?

Hiçbir zaman. Başpiskopos bize uyum ve barış içinde yaşamamız için Tanrı önünde yemin ettirdi. Büyük prens geliyor. Kardeşim de buradaymış. Vladimir öyle güzel ki Değil mi, prens?

Küçük bir şehir değil! Gidelim. Arkada kalmayın. Vaska, seni köpek, mahvederim seni. Prense yakın durun! Hücum! Kapılara yüklenin. Tatarlar. Kaçın! Kaçın! Tutun, Foma! Şunu yapacağım. Ne yapıyorsun kardeşim?

Biz de senin gibi Rus'uz. Göstereceğim sana, Vladimirli pislik. Yakalayın! Tutun onu! Beyinsiz. Arkama geç. Sağır mısın?

Arkama geç! Neredeyiz biz?

Burada kimse yok! Hepsi kaçmış. Senin şıllık nasıl da büyümüş. Beni unutmuş, tanıyamadı. Lütfen! Ne olur, bırakın gideyim. Bırakın gideyim! Ee, prens?

Katedral için üzgün değil misin?

Kahretsin! Hırsızlar! Adiler! Alçaklar! Dinle prensim. Şurada uzanan kadın kim?

O bir kadın değil, Bakire Meryem Ana. Bu İsa'nın doğumu. Kutudaki kim?

İsa, onun oğlu. Bir oğlu varken nasıl bakire olabilir ki?

Doğru. Sizin Rusya'nızda daha garip şeyler oluyor! Çok ilginç. Canım yanıyor! Aman Tanrım! Nasıl da acıyor. Yanıyorum! Çok acıyor. Ah, bizi üzme! Altınların yerini bilmiyorum. Çalınmış olmalı. Çalanlar sizin Tatarlarınız olmalı. Hepiniz hırsızsınız. Asıl kendi adamlarınıza sorun. Git ve sor.

– Söyledi mi?

– Henüz doğruyu söylemedi. Buraya gelin. Söyleyeceklerimi dinle. Bakın, masum ve Ortodoks Rus bir adama hırsızlar tarafından nasıl işkence yapılıyor. Bak, Yahuda, seni pis Tatar! Yalancı! Ben Rus'um. Seni tanıdım. Kardeşine benziyorsun. Sen Rusya'yı sattın! Seni

hatırlıyorum! Çok acıyor! Sana hiçbir şey söylemeyeceğim. Kulak verin dediklerime: Rusya topraklarında asla Tatarların ayağı olmayacak. Tanrı üzerine yemin ederim! Asla! Haçı öpeceğim. Bu Ortodoks adama bir haç ver. Kendi haçını kendin alacaksın. Günah işlediysem, Tanrı beni affedecektir. Tanrı merhametlidir. O affedecektir. Tanrım, beni affedecek misin?

Affedecek misin?

Ve hepiniz ziftte kaynayacaksınız. Siz bir gün gideceksiniz ve biz her şeyi yeni baştan yapacağız. Cehennem ateşinde kaynar kazanlarda yanacaksınız. O Tanrım Ne yapıyorsun?

Neden?

Yılanlar!

Theophanes?

Sen ölmemiş miydin?

Rüyamda pencereden baş aşağı sallanıyordun. İçeri baktın ve parmağını bana doğrulttun. Ve ben başımı çeviren iki Tatar adamla bir eyerin karşısında uzanıyorum. Sen bana bakıyor ve parmağınla cama vuruyordun.

- Ve ben sana bağırıyordum.

- Neye bağırıyordun?

Dinle. Ne oluyor?

Tatarlarla birlikte bizi öldürdüler tecavüz ettiler, kiliseleri yağmaladılar.

Ve bana diyordun ki: Sadece şimdi senden daha kötü hissediyorum.

Sen öldün ve ben Evet, ben de öldüm.

Yani?

Demek istediğim bu değil! Hayatımın yarısını kör olarak geçirdim! Yarısını, bu şekilde İnsanlar için gece gündüz demeden çalıştım.

Ama onlar insan değillerdi.

Öyleyse söylediklerin gerçekti.

Gerçek.

Benim ne söylediğim önemli değil.

Şu an yanılıyorsun, o zaman da ben yanılıyordum.

Aynı inancı paylaşmıyor muyuz aynı toprağı, aynı kanı?

Tatarlardan biri bize güldü bile.

Böyle! Ve bağırdı: "Biz olmasak bile, siz birbirinizin gırtlağını kesersiniz!"

Ne rezillik! Herkesi öldürdüler benim Seryoga'mı bile.

Onu öyle bir günde buldum ki

Bu kadın tek başına kaldı.

- Benim için gitme vakti.

- Bekle. Lütfen, gitme! Benimle olmaktan rahatsız mısın?

Sıkıldın mı?

Tekrar sormayacağım. Hadi, oturup konuşalım. Sana zaten her şeyi Her şeyi biliyorum zaten. Bir daha asla resim yapmayacağım.

- Neden?

- Bunun kimseye yararı yok. Sadece bir ikon yandı diye mi?

İşlerimin ne kadarının yandığını biliyor musun?

Pskov'da, Novgorod'da, Galitch'te

Bu kendi üstüne aldığın büyük bir günah.

Daha en kötüsünü söylemedim.

Birini öldürdüm bir Rus'u.

Bu kadına saldırdığını gördüm.

Bak.

Ona bir bak.

Günahlarımız yüzünden, şeytan insan formu alır.

Şeytanı öldürmeye teşebbüs, insan hayatına teşebbüs demektir.

Tanrı seni affedecektir, ama sen kendini affetmemelisin.

Onun bağışlayıcılığı ve kendi ızdırabın arasında yaşamaya devam et.

Günahlarına gelince El yazmalarında ne yazdığını hatırla.

"İyiliği öğren, adaleti ara "

" ezileni rahatlat, babasızı savun."

"Gelin ve birlikte nedenleri bulalım dedi Tanrı "

" günahlarınız kıpkırmızı da olsa "

" kar kadar beyaz olacaklardır.

" Bak, unutmamışım, hâlâ hatırlıyorum.

Belki sen de daha iyi hissedeceksin.

Biliyorum, Tanrı merhametlidir ve beni affedecektir.

Tanrı'nın huzurunda bir sessizlik yemini edeceğim.

Sonra tek kelime etmeyeceğim.

Artık insanlara söyleyecek başka bir şeyim kalmadı.

Bu iyi bir fikir mi?

Sana öğüt vermeye hakkım yok, veremem. Sen cennete gitmedin mi?

Tanrım! Tek söyleyebileceğim: Cennet, dünyada düşündüğün gibi değil.

– Rusya. Kıymetli Rusya.

– Her şeye dayanıyor. Ve dayanmaya devam edecek. Daha ne kadar böyle sürecek?

Bilmiyorum. Sanırım sonsuza dek. Hâlâ ne kadar güzeller! Kar yağıyor. Hiçbir şey bir tapınağın içine kar yağmasından daha kötü olamaz. Öyle değil mi?

**

SESSİZLİK

Elmaların hepsi çürümüş. Hayatım boyunca böyle kıtlık gördüğümü hatırlamıyorum. Yavaş yavaş ölüyoruz. Tanrı bizi affetsin. Etrafta bir kişi bile kalmadı. Bütün köyler bomboş. Khotkovo'daki herkes bir yerlere kaçtı. Semyonovka halkı da kaçtı. Semyonovka'da hiç kimse kalmadı. Bu sabah oradan geçtim. Vladimir'de üç yıldır hiç hasat yok. Bütün herkes kaçtı. Kalanlar da fareleri avlıyor. Neden fısıldıyorsun?

Tüm geceyi gölün içinde geçirdiğim için soğuk aldım. Neden ki?

Kurtlar kovaladı beni. Suya atladım. Göle atmamaları için Tanrı'ya dua ettim. Gün ağarana kadar öylece bekledim. Gölden çıktığımda, hiçbir yerimi hissetmiyordum. İyileşmem iki haftayı alacak.

– Sen Vladimir'den misin?

– Evet, orada yaşıyordum. Burada Vladimirli başka biri daha var. Vladimir'den ayrıldığından beri tek kelime etmedi. Sessizlik yemini etti. Günah işledi ve şimdi günah çıkarıyor. T

anrı'nın delisini de Viladimir'den yanında getirdi. Sağır bir kız. Şimdi ikisi birlikte sessizler. Onu da getirdi, çünkü günahları her zaman önünde olmalı utancını hissetmeliydi. Bu sizin için kutsallıktır. Peki ya Andrei'nin yapıtları?

Dağılmış. Bazıları Tatarlar tarafından öldürüldü diğerleriyse kendi yollarına gittiler. Peki ya Danila?

O yaşıyor mu?

Birçok şey söyleniyor. Ya kuzeye gitti ya da öldü. Mesleğinden tamamen vaz mı geçti?

Sen Kirill'sin, değil mi?

Kirill?

Sen misin?

Yine Mephody! Şimdi de Tatarların gelmesine izin verdi! Pis et yemek değildir! Tanrı aşkına, bana geri gönderme. Peder! Dünyada doğru diye bir şey yok. Artık her gün günah işlemeye devam edemeyeceğim. Ve bu dünyada başka türlü yaşanmıyor. Pişmanlığımı kabul et, peder! Ve senin ayaklarını öpeyim! Hep iyi bir konuşmacıydın. Hayır, beni merhamete yönlendiremeyeceksin. Bir bilseydin peder ne zorluklar çektiğimi, ne kötülüklere dayandığımı o zaman beni affederdin, ama ben kendimi affetmeyeceğim. Bana karşı suçlu değilsin, Tanrı'ya karşı suçlusun. Burada kal! Fakat günahına kefalet olarak el yazmalarını on beş kez kopyalayacaksın. Eski Peder Nikodim'in hücresini alabilirsin. Teşekkürler! Teşekkürler Tanrım! Ne kadar iyi! Teşekkürler peder! İyi bir Rus, at eti yiyor!

Birliğe bizimle gelmek ister misin?

Karım olursun. Yedi tane karım var, ama henüz hiçbiri Rus değil. Her gün at eti yer kımız içer, saçlarına altın paralar takarsın. Başını eğ!

Tatar bir kocayla Rus karısı hiç kötü değil. Kız! Bizimle gel! Haydi kız! Ver elini! Andrei! Beni tanımadın mı?

Merak etme. Onu gezdirip gitmesine izin verecekler.

Tanrı'nın delisine zarar vermeye kalkışamazlar. Bu büyük bir günah.

ÇAN

Burası Dökümcü Nikola'nın evi mi?

Evet.

– Baban mı?

– Evet, babam.

– Çağır onu.

– Burada değil. Nerede?

O öldü. Salgın annemi, ablamı, babamı, hepsini aldı. Peki, Dökümcü Gavrila'nın evi nerede?

Gavrila da öldü. Kasyan da öyle. Ivashka, Tatarlar tarafından götürüldü. Sadece Fyodor kaldı. Ona git, fakat acele etmelisin. Yatakta yatıyor, inliyor, gözlerini açamıyor. Her an ölebilir. Daha fazla dayanamayacağım. Şimdi nereye bakacağız?

– Eve dönsek iyi olacak.

– Kendine gel dedim. Eve dön Böyle yayılma! Buraya neden geldik?

Çan yapabilecek kimse yok! Beni de yanınıza alın!

Çanı ben yapacağım.

Çıldırdın mı?

Beni prense götürün. İyi iş çıkartacağım. Hiçbir şekilde bunu yapacak kimse bulamayacaksınız. Hepsi öldü. Benden daha iyisini bulamazsınız.

– Kes!

– Peki! Sizin için kötü olur!

> Çanın sırrını biliyorum. Biliyorum, fakat size söylemeyeceğim. Babam bronz çan yapımının sırrını biliyordu. Ölmeden önce bana söyledi. Başka kimse bilemez. Sadece ben biliyorum! Babam sırrı bana söylemişti.

– Onu da alalım mı?

– Sadece saçmalıyor. Prensin canlı canlı derimizi yüzmesini ister misin?

– Sır hakkında yalan söylüyor!

– O zaman, cezasını çeker. Buraya gel! Atla!

– Kulübeye ne olacak?

– Otur. İyi ikna ettin onu.

– Nereye gideceğiz?

Ne arıyoruz?

– Şurayı kazabiliriz. Burayı mı kazalım?

Burası da olur, fakat bu uzaklığa ağırlık taşımamak için çan kulesine yakın kazarsak daha iyi olacaktır. Burayı kazamaz mıyız?

Burada yapalım. Hadi, işaretle! Beraber kazalım. Biz dökümcüyüz, demir yolu işçisi değil. Neden kazmalıyız?

Babam ölmeden önce ne dedi, biliyor musunuz?

"Dökümcüler kalıp çukurunu kendileri kazmalı."

"Bunu ancak bu yaşımda anladım" dedi ve öldü. Nikolka'nın ne dediğini bilmiyorum, ama ben kazmayacağım. Bize ihtiyacın olursa çağır. Peki, bulabildin mi?

Orada ne arıyorsun?

İşte burada. Bu mu?

Hayır, bu doğru kil değil.

– Biz her zaman buradan alırız.

– O zaman siz aptalsınız.

– Bu kil iyi değil, değil mi?

– İyi değil. Gördün mü?

Hadi, gidelim. İyi kil bulana kadar aramaya devam edeceğiz. Dinle Stepan, belki de bununla yapmamalıyız. Tabii ki yapmamalıyız. Bulduğumuz kile bak. Yeni bir yer bulmadan önce o kadar çalıştık ve sen Bu değil. Anlamıyor musun?

Al yine, ağustos neredeyse bitiyor ve hâlâ kil bulamadık. Sana sadece acıyorum. Acıma! Yıllardır senin acıman olmadan yaşıyorum. Haydi gidelim, Boris. Yapamam! Bunun doğru kil olmadığını biliyorum.

– Peki hangisi "doğru"?

– Hangisi olduğunu biliyorum. Böyle çalışanlara ihtiyacım yok! Sizsiz de halledebiliriz. Sizin gibilere ihtiyacım yok! Andreika! Semyon! Buldum! Pyotr amca! Buldum! Bu kil! Seymon amca! Kili buldum, Stepan! Hepiniz neredesiniz?

– Boris!

– Efendim?

– Kazayım mı?

– Geliyorum. Geliyorum. Nikolai nerede?

Keresteler için gitti. Burada olmalıydı. Neyle güçlendireceğim şimdi?

– Sabah ilk şey olarak gitti.

– Senin Nikolai tam bir geri zekalı. Neden böyle dikiliyorsun?

İşinin başına dön.

– Tüccarlar istemeyecekler.

– Neden istemeyecekler?

Fiyatların üç katına çıkmasını istediler. Halatları ucuza verdiklerini söylüyorlar.

– Bu fiyatı ödeyecek miyiz peki?

– Git ve öde. Prens bunun için seni öldürecek. Onu iflas ettireceğiz. Artık umurumda değil. Gidin buradan, yaşlı adam; çünkü canınız yanacak. Bensiz kazmaya başlamayın. Boris! Geliyorum. Peki?

Kalıp tutmayacak. Etrafını öreceğiz. Kille kaplanma zamanı, ama sen kalıbı hâlâ yapmadın! Daha fazla güçlendirmemiz gerek, ama çok fazla dal yok. Bu işi bitir. Kili kurutmaya akşamdan itibaren başlamalıyız. Kalıp güçlendirilmezse bronza dayanamayacak ve kırılacak. Ya kardan önce kurutamazsak ne olacak?

Ben kırbaçlanacağım, siz değil. Kalıp burada tutmayacak. Kalıbı bitirin. Beni duyuyor musunuz?

Bunu yapmayacağım. İstediğini yap, ama buradan defol! Andreika, bitir onu. O da yapmayacak.

– Yapmayacak mısın?

– Kalıp tutmayacak. Daha fazla örmemiz gerek. Bana itaat edecek misiniz?

Burada sorumlu kim?

Bir kat daha lazım.

– Fyodor!

– Buradayım. Kırbaçla onu. Onu değil, şunu. Çalışmayı reddediyor, emirlerime uymuyor. Size burada kimin sorumlu olduğunu göstereceğim. Baban bize böyle davranmazdı. Öyleyse babamı hatırlıyorsun. Babamın adına kırbaçla onu. Bitirin şunu!

– Kazmaya bensiz başlayın.

– Sizi bekliyorduk. Kazmaya bensiz başlayın. Git ve biraz uyu. Neden dik dik bakıyorsun?

Dilini mi yuttun, yoksa sağır mısın?

Ne?

Onun için üzgünüm. Git ve onu teselli et. Keşişler bunun için var. Boris, uyan! Kurutmaya başladım. Neden bensiz başladın?

Beni uyandırmanı söylemiştim. Ne zaman yapmam gerektiğini biliyorum. Pyotr, prensin adamları burada. Seni soruyorlar. Ne sıcak! Sıcak mı?

Bu senin için yeterli olacak. Yeteri kadar gümüş yok. Prense bu kadar cimri olmamasını söyle. Bizim büyük prensimiz cimri değildir. Umurumda değil. On sekiz libre daha gümüşe ihtiyacımız var. Ne fark eder ki?

Kim bronz çanın sırrını biliyor, sen mi yoksa ben mi?

Prense cimri olmamasını söyleyin. On sekiz libre daha gümüş lazım. Prensten bayağı bir gümüş tırtıklayacağım. Ve çan çalmayacak. Onu tanıyorum! Vurun! Sizler, vurun onu! Keşişi vurun. Neden adama saldırıyorsunuz?

Onu başka biriyle karıştırdınız. Ona neden saldırdınız?

Hayır, karıştırmadım. Bu o, biliyorum. Bir zamanlar düzgün ve yakışıklıydı. Şimdi tamamen yıpranmış. Onun yüzünden hapishanede on yıl geçirdim. Onlar dilimin yarısını aldılar. Bırakın. Bırakın beni. Onu öldüreceğim! Onu öldüreceğim! O masum, asla kimseye ihanet etmez. Kutsal haç üzerine yemin ederim. Tanrım, neden bana bu cezayı gönderdin?

Devam et, bana vur; ama ona dokunma. Kalk! Ayağa kalk. Ayağa kalk dedim. Hadi, kalk. Ne kadar ağırsın. Prensin soytarısı ölmüş. Beni soytarısı olmam için davet ettiler. Prense neden ihtiyaç duyayım?

Ben marangoz olmayı tercih ettim. Fakat bu sefer tanıdım. Tanıdım. Bu o, beni satan adam. Hadi, bana bir içecek ver. Daha hiçbir şey görmedin. Çıkarın onu! Örnek al. Üçüncü fırına git! Üçüncüye biraz daha odun atalım mı?

Onu soğutacaksın! Hortumdan biraz su sıçratın! Ne dikiliyorsun?

İşine dön, biraz daha ekle. Hızlan! İkinci ocağa biraz daha. Hızlan! Hadi, pompala! İkinciye biraz daha.

– Boris nerede?

– Tekerleklere gitti. İkinci ve üçüncü ocaklar hazır. Birinci birazdan hazır olacak. Tamam, hepsi hazır. Aç onu! Her şey hazır. Başlayalım mı?

Haydi! Dök! Haydi! Akıyor! Boriska! Akıyor! Bak, akıyor! Ah! Tanrım, bize yardım et! İşe yarasın! Yarın o gün olacak! Umarım biraz uyuyabiliriz.

– Boris, geliyor musun?

– Geliyorum. Geliyorum. Dinle, Andrei. Üzerinde düşündüm ve sana söylemeye karar verdim. Seni kıskandım, bunu kendin de biliyorsun. Kıskançlık beni yiyip bitirdi, içimi zehirledi. Daha fazla katlanamadım, gittim. Tanrı şahidimdir ki senin yüzünden oldu. Fakat resmetmeyi bıraktığını öğrendiğimde daha iyi hissettim ve bunu unuttum. Şimdi sadece, ölmeden önce el yazmalarını bitirmek istiyorum. Peder öyle katı ki, çok ağır kefaretler dayattı. Korkarım bunu şimdi yapamayacağım. Niye sana itirafta bulunuyorum?

Bunu yapmak zorunda değilim. Sen büyük bir günahkarsın. Benden daha çok günah işledin. Ben neyim?

Sadece değersiz bir solucan. Benden ne beklenebilir?

Ama sen?

Hangi kutsal amelin için Tanrı sana yeteneğini vermiş?

Hak ettiklerin neler?

Tanrım, konu bu değil. Trinity'yi dekore etme konusunda seninle konuşmayı denemek için Nikon'un sana üç haberci gönderdiğini biliyorum. Ve sen onlarla konuşmadın bile. Bunun

ruhumda çok derin yerlerde bir mutluluk hissi ortaya çıkardığını itiraf etmeliyim. Ama şimdi hayatım sona ererken ruhum ebedi dinlenme için yalvarıyor. Nikon senin hayatını hiç umursamıyor. Seni çağırıyor, çünkü yeteneğinle kendi gücünü yüceltmeni, kuvvetlendirmeni istiyor. Peki, Tanrı bilir. Ama beni dinle. Trinity Katedrali'ne git ve boya, boya, boya!

> Tanrı'nın hediyesini reddetmek büyük bir günahtır.

Theophanes hayatta olsaydı, o da sana böyle söyleyecekti. Bana bak, yeteneksiz olanlara bak! Neden geri döneceğimi düşünüyorsun?

> Sadece bir şeyler yemek ve son günlerimi huzur içinde geçirmek için. Yakında öleceğim ve arkamda hiçbir şey kalmayacak. Sen de sonsuza dek yaşamayacaksın. Yeteneğini mezara mı götürmek istiyorsun?

Neden bir şey söylemiyorsun?

En azından bir tek kelime söyle. O soytarıya gelince O bendim. Küfret bana, ama sessiz kalma Andrei!

– Burada kırılabilir.

– Dilini ısır. Sonunu gevşek bırakın. Düğümle bağlamamalıydık. Metalle tutturulmalıydı. Boris'e söyledim. Tamamdır! Evet, tabii ki. Gel o zaman. Herkes çıksın!

– O seninle ne durumda?

– Her şey normal. Herkes açılsın, çabuk!

– Her şey hazır mı?

– Evet. İlerle! Halatları ayırın! İplerin sonunu karıştırmayın! Haydi, işaret ver. Elini salla. Hadi.

– Bak. O kim?

– Büyük prens.

– Beraberindekiler kim?

– Yabancılar. Bu o günlerden biri, Kutsal Anne! Lanet olsun! Büyük prens, yanında yabancı bir elçiyle geliyor.

– Başarabilecek miyiz?

– Başarsak iyi olur, lanet olasıca. Bu çan, üzerine kutsal su serpilerek kutsanacak ve takdis edilecek. Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına. Amin.

Bu çan, üzerine kutsal su serpilerek kutsanacak ve takdis edilecek. Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına. Amin. Bu çan, üzerine kutsal su serpilerek kutsanacak ve takdis edilecek. Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına. Amin.

Buranın başına kimi koydum, görüyor musun?

Nereye gidiyorsun?

Şuraya geç. Hadi, hadi, dangalak! Sana yardım edeyim mi?

Yoksa kendin mi sallayacaksın?

Yapma!

> Babam, yaşlı yaratık, bana sırrı vermedi. Öldü ve bana asla sır vermedi. Mezara götürdü, yaşlı cimri.

> Görüyorsun, her şey doğru işliyor. Harika! Üzme kendini. Beraber gideceğiz. Sen çanları dökeceksin, ben de ikonları çizeceğim. Trinity'ye gideceğiz, sen ve ben.

İnsanların neşelendiği bir bayram havası yarattın.

Neden ağlıyorsun?

Yeter. Yeter. Ağlamayı kes. Yeter artık. Sakin ol.

Yeter, sus, sus

HANNAH ARENDT (2012)

"Huzurunda saygıyla eğiliyoruz"

113 dk

Yönetmen: Margarethe von Trotta

Senaryo: Pam Katz, Margarethe von Trotta

Ülke: Almanya, Lüksemburg, Fransa, İsrail

Tür: Biyografi, Dram

Vizyon Tarihi:11 Eylül 2012 (Kanada)

Dil: Almanca, İngilizce, Fransızca, İbranice, Latin

Müzik: André Mergenthaler

Çekim Yeri: Israel

Oyuncular: Barbara Sukowa, Janet McTeer, Julia Jentsch, Axel Milberg, Timothy Lone

Özet

DÜŞÜNEN KADIN: HANNAH ARENDT

Hzl: KENAN TEKEŞ

Margaretge Von Trotta'nın yönetmenliğini yaptığı "Hannah Arendt" filmi, Holokost'u daha önce kimsenin yapmadığı şekilde yazma cesaretini gösteren kadın düşünürü anlatıyor.

Yıl 1962… Güneşli, güzel mart sabahlarından biridir… Bir kadın taksiye biner… Kadını taşıyan taksi Central Park'a doğru gider… Şoför arabanın hızı artırır… Ve bir süre sonra taksi çok sert bir şekilde karşıdan gelen kamyonla çarpışır… Olay yerine çok sonra bir ambulans gelir… Kadın gözlerini ambulansta açar… Önce kollarını ve bacaklarını hareket ettirir… Sonra gözlerini açar… Hafızasının yerinde olup olmadığını görmek için tarihleri, şiir mısralarını ve telefon numaralarını sayar… Hafızası yerindedir kadının.

Kadın çok sonraları yaşadığı bu olayla ilgili arkadaşı **Mary McCarthy**'ye, "Kısa bir süreliğine yaşam ya da ölüm kararının bana bağlı olduğunu düşündüm" der… Ve "hayatın epey güzel olduğunu ve onu çok sevdiğini" söyler.

Hayatın epey güzel olduğunu ve onu çok sevdiğini, söyleyen kadın yüzyılın dahi kadınlarından **Hannah Arendt**'tir.

Arendt, 1906 yılının 14 Ekim'inde Hannover'de bir Yahudi mühendisin tek çoçuğu olarak dünyaya gelir... Berlin'de büyür… 18 yaşında Marburg'da **Martin Heidegger**'den felsefe eğitimi almaya başlar... Heidegger ile düşünsel ve tutkusal bir aşka tutulur... Bu aşka tutuluş onun düşünce dünyasını alabildiğince genişletecektir. (Heidegger diz çöküp ona "aşka en büyük davet karşındakinin senden önce aşık olmasıdır" der.)

Marburg ve Freiburg'da üniversite eğitimini tamamlar ve Heidelberg'e giderek **Karl Jaspers**'in yanında doktorasını tamamlar… Doktorasını tamamladığında henüz yirmi iki yaşındadır.

1924-1929 yılları arasında dönemin ünlü düşünürleri ile tanışır, eğitim alır, etkiler, etkilenir, aşık olur, aşık ettirir.

Marburg'da Martin Heidegger ve **Rudolf Bultmann**'dan, Freiburg'da **Edmund Husserl**'den, Heidelberg'de Karl Jaspers'in öğrencisi olarak felsefe, ilahiyat ve Yunanca eğitimi görür.

1933 yılında Hitler'in iktidara gelmesi üzerine Almanya'dan ayrılarak Fransa'ya geçer. Paris'e kaçmak zorunda kalan Arendt orada **Walter Benjamin** ile tanışıp onunla dost olur.

Paris'te Yahudi göçmen hareketi içerisinde aktif olarak yer alır. Fransa'nın II. Dünya Savaşı sırasında Alman askeri kuvvetlerinin Fransa'nın bazı bölgelerini işgal etmesi sonucunda Yahudilerin toplama kamplarına gönderilmesinden ötürü Fransa'dan da kaçmak zorunda kalır.

1940 yılında Alman şair ve felsefeci **Heinrich Blücher** ile evlenir.

1941'de eşi ile birlikte ABD'ye gider, oraya yerleşir ve ABD vatandaşı olur. ABD'deki ilk yıllarında akademik bir iş bulmakta epey zorlanır.

1953'te Princeton'da **Christian Gauss** konferanslarına çağrılır. 1959'da tam kadrolu ilk kadın profesör olur.

Böylece Arendt, California, Chicago, Columbia, Northwestern, Cornell gibi üniversitelerde verdiği derslerle seçkin bir akademik kariyere sahip olur.

1975 yılında 69 yaşındayken öldüğünde New York'taki New School for Social Research'de felsefe profesörüydü.

Hannah Arendt, gerek siyasi gerekse duygusal birikime sahip olup kendine özgü düşünce çizgisi içinde, şiddet, iktidar, devrim, totalitarizm, eşitlik-eşitsizlik, özgürlük, siyaset, felsefe, insan, eylem, düşünce, hakikat, ahlak, retorik, ideoloji, kültür, demokrasi, milliyetçilik, ırkçılık, devlet, parti, rejim, insan hakları, antisemitizm, emperyalizm, sanat, kamusal alan üzerinde çalışmalar yaptı.

Arendt özellikle de şiddet ve şiddetin kaynağı üzerinde durur. Şiddeti, sayılara ya da görüşlere değil, kullanılan araçlara dayandırır. Ona göre şiddet her zaman araçlara muhtaçtır ve içerisinde her zaman bir keyfilik unsuru taşımaktadır. Ve devlet de, en güçlü şiddet araçlarını elinde bulunduran merkezi bir otoritedir.

Arendt kimi zaman şiddetin gereksiz olmadığını ve onu bir insanlık durumu olarak gördüğünü açıklar:

"Kimse meşru müdafaa amacıyla gerçekleştirildiğinde şiddeti sorgulamaz. Çünkü şiddet yalnızca açık değil, aynı zamanda mevcuttur ve aracı haklı kılan amaç hemen orada durmaktadır." Ve ekler "Bir Yahudi, Yahudi olarak şiddet görüyorsa kendini savunmalıdır."

Arendt'in bütün dünyada tartışılmasını sağlayan gelişme ise Gestapo şefi Heydrich'in emri altında Yahudi sorununu çözmekle özel olarak görevlendirilen **Adolf Eichmann**'ın yargılandığı davada kaleme aldığı düşünceleridir.

30 Mart'ta başlayan ve 14 Nisan'da sona erecek olan 32. İstanbul Film Festivali'nde feminist yönetmen **Margaretge Von Trotta**'nın yönetmenliğini yaptığı "Hannah Arendt" filmi izleyiciyle buluştu.

Film, bir düşünür, aynı zamanda sert bir kadın olan ve sigaraları uç uca içen, "kötülüğün sıradanlığı" düşüncesiyle hem kendi halkını hem dünyayı karşısına alan Hannah Arendt'in 1960-1964 yılları arasındaki zaman dilimine odaklanır.

Senaryosunun da **Von Trotta**'nın yazdığı filmde **Barbara Sukowa** (Hannah Arendt), **Axel Milberg** (Heinrich Blückher), **Ulrich Noethen** (Hans Jonas),**Michael Degen** (Kurt Blumenfeld), **Klaus Pohl** (Martin Heidegger),**Friederike Becht** (Küçük Hannah Arendt), **Victoria Trauttmansdoff**(Charlotte Beradt) oynuyor.

Film düz bir zaman çizgisinde ilerlemez. Sıçramalı zaman ile geçmişe de döner. Bu geçmişe dönüş Arendt ile hocası olan Martin Heidegger ile olan düşünsel ve tutku düzeyindeki ilişkileri anlatılır. Bu aşk Arendt'e düşünce ve tutku üzerine düşünmesini sağlayacaktır.

Film genel olarak 1960-1964 yılları arasındaki zaman dilimine odaklanır. Nazi Adolf Eichmann'ın (ya da Eichmann tiyniyetli insanların), 1960 yılında Mossad ajanları tarafından Arjantin'de yakalanıp İsrail''e götürülmesiyle başlar. Eichmann'ın yakalanması hem İsrail'de hem de dünyada yankılanır.

Çünkü Eichmann önemli bir isimdir. Gestapo şefi Heydrich'in emri altında Yahudi sorununu çözmekle özel olarak görevlendirilen kişidir.

Filmin bundan sonrasında da Hannah Arendt'in Eichmann'ın yargılandığı dava için Kudüs'e gitmesi, mahkemede Eichmann'da gördükleri (mahkeme görüntüleri gerçek görüntülerdir), düşündükleri, bu düşündükleri karşısında İsrail/Yahudi toplumunun gösterdiği tepkiler ve bu tepkiler karşısında Arendt'in yaşadıklarını ve Martin Heidegger ile olan aşkını izleriz.

Hannah Arendt, Eichman'ın yargılanacağı mahkemede görmek ve New Yorker gazetesine yazmak için 1961 yılında Kudüs'e gider. O'nun bu gidişi başlangıçta "adalet aramak" içindir. Ancak dava sırasında Eichman'ın tavırları Arendt'te faklı düşünceler yaratır. Bu düşüncelerini "Eichmann Kudüs'te: Şeytaniliğin Basitliği Üzerine Bir Rapor" adlı kitapta dile getirir. Kitapta savunduğu bu düşünceler bugün dahi tartışılmaktadır.

Hannah Arendt düşünme yetisinden yoksun olmuş bireylerin verilen eylemi sorgusuz sualsiz gerçekleştirdiğine inanır. Eichman'ın da bu düşünme eyleminin yoksunluğundan dolayı iktidarın verdiği eylemi yerine getirdiğini düşünür.

Yine Arendt Yahudi soykırımı sırasında yaşananlarda Yahudi liderlerinin rolü olduğunu da söyler. Ona göre, onların muhalefet etmeyip işbirliği yapmalarının bunda etkisi olduğunu savunur.

İşte Arendt'in bu "acı"masız sözleri soykırım yaşamış Yahudi halkının yüreğini "acı"tır. Arkadaşlarının çoğu onu şiddetle eleştirir. Yahudi Konseyleri onu Alman makamları ile işbirliği ile suçlar. Kimisi bu düşüncelerine katılırken kimisi de onu ölümle tehdit

eder. Tehdit mektupları alır. Filmde Mossad tarafından tehdit edildiğini de görürüz. Üniversitedeki işinden olur.

Ancak Arendt kendi düşüncesinden bir adım geri atmaz ve düşüncesini tutarlı bir şekilde savunmaya devam eder. O Eichman'ı ve soykırımı gerçekleştirenleri anlamanın onu ve onları affetmek anlamına gelmediğini düşünerek "anlamak asla affetmek anlamına gelmez" der.

Arendt kötülüğün temel ve kökten bir şey mi yoksa basitçe sıradan insanların diğerlerinin emirlerine uyma ve eylemlerinin ya da eylemsizliklerinin sonuçlarını düşünmeksizin çoğunluk görüşüne itaat etmelerinin bir sonucu olup olmadığı sorusuna cevap arar.

"Düşünmenin tezahür rüzgarı doğruyu yanlıştan, güzeli çirkinden ayırabilir. Yeter ki insan düşünme eylemliliği içinde olsun." Arendt hem düşünme hem de tutku açıdan gerçekleştirdiği eylem ile bilinçli insanın yüreği beyninde atar, sözünü doğrular.

Von Trotta'nın yönetmenliğini yaptığı "Hannah Arendt" filmi sinemasal olarak görmeye yetenekli gözlere pek bir şey sunmasa da Holokost'u daha önce kimsenin yapmadığı şekilde yazma cesaretini gösteren ve "ölüm ve yaşam kararının bana bağlı olduğunu" düşünen kadını bir de sinemada görmek açısından izlemek gerekir. (KT/AS)

* Hannah Arendt'in **"Eichmann in Jerusalem" ile "Şiddet Üzerine"** adlı kitaplarından yararlanılmıştır.

Erişim: http://bianet.org/biamag/siyaset/145645-dusunen-kadin-hannah-arendt

Filmden

Bugünlerde onun söylediklerine nasıl inanıyorsun anlam veremiyorum. Sen ona, 15 yıl evli kalacak kadar güvenmiştin.

Ona hiç güvenmedim.

**

Bak Mary, ya diğerleri gibi kendine birini bulacaksın ya da yalnız yaşayacaksın.

- Jim'i değiştiremezsin de.

- Jim'i değiştirmek istemiyorum. O mükemmel biri.

Mükemmel mi?

Romanlarına giren bir adam mükemmel değildir.

Neden daha iyi birisini beklemiyorsun?

**

AJANLAR KATİL NAZİ'Yİ YURT DIŞINDA YAKALAYIP İSRAİL'E GETİRDİ.

Gazeteyi okumadın mı?

Başından sonuna kadar okudum, Profesör Hanım.

– Kudüs'te yargılanmasını istiyorlar!

– Mossad başka niye kaçırsın ki zaten?

Sence bunlar doğru mu?

Buenos Aires'te hemen işini bitirmeleri gerekirdi.

– Ama öte yandan...

– Selam vermeyi unuttun. Selam.

Adolf Eichmann'ın Almanya'dan Güney Amerika'ya kaçış olayının soruşturmasında Vatikan'ın Adolf Eichmann'a Kızılhaç pasaportu verdiği ortaya çıktı.

Olamaz!

> Papa bir Nazi'nin kaçmasına asla yardım etmez.
> Hayır. Papa, Eichmann'a iyi bir Katolik olduğu için yardım etti.
> Tanrı kaçmasına izin vermedi ama işte.
> Tanrı izin vermez. Ama Almanlar verdi.

Görürsünüz. İade edilmesi için uğraşmayacaklar. Eski SS subayı casuslarca gizli hat olarak bilinen rota boyunca takip edildi. Eichmann sahte kimlik ve pasaportla ilk olarak Genoa'ya ardından da bir İtalyan gemisi ile Buenos Aires'e geçmiş. Eichmann'ın duruşmasına neden katılmak istediğimi umarım anlarsınız. Almanya'dan 1933 senesinde ayrıldım, Nuremberg burnumda tütüyor.

> Hiç Nazi görmedim.
> Bu insanları kanlı canlı hiç görmedim.

**

Frances, o Totaliterizmin Kökenleri'ni yazdı. Ne başlık ama. 20. yüzyılın en önemli kitaplarından biridir. Oku bir. Şu Avrupalı filozoflardan biri değil ya?

Batı uygarlığı kapsamında Nazi Almanyası'nı kaleme alan ilk kişi. Çok muhteşemdi, ama soyuttu da. Neden gitmek istediğini anladım. **Filozoflarda teslim tarihi diye bir şey yoktur.** Ara hemen.

Bunu gerçekten yapmak zorunda mısın?

Avrupa'dan gelen kötü haberleri duyduğumuzda nasıl şok olmuştuk hatırla. Nasıl da harap olmuştun?

Bu fırsatı kaçırırsam kendimi asla affetmem. Gurs'taki zeki ve cesurca kaçışımı millete nasıl da anlatmıştın.

**

Öyleydin, sevgilim.

Kadınların çoğu kaçarlarsa kocaları onları bulamaz diye geride kalmışlardı. Nerede olursan ol seni bulurdum. Belki de bulmazdın. Yazın sıcağı ılık ılık vururken tüm yaşananların yakında sona ermesini ümit ederdik. Sonra... Bekleyiş başladı. Kadınların hemen hemen hepsi kendini bıraktı. Saçlarını taramayı yıkanmayı bile bıraktılar. Samandan yatakların üzerlerine seriliyorlardı sadece. Onları cesaretlendirmeye çalıştım. Bazen otoriter, bazen de arkadaşça davrandım. Derken, yağmurlu bir günün akşamında tüm saman yataklar mahvolmuştu. Birden cesaretimi yitirdim. Bitap düşmüştüm.

O kadar yorulmuştum ki yaşamaktan zevk aldığım dünyadan kopmak istemiştim.

İşte tam o anda gözümün önünde belirdin. Beni deli gibi arıyordun ama bir türlü bulamıyordun.

Neden gitmeni istemediğimi şimdi anladın mı?

**

Nixon normalde uslanmaz bir köpek gibidir ama kayışı kopardı iyice. İlgi görmeyi bekleyen utangaç bir ilkokul öğrencisine döndü. Kennedy'nin onayıyla iş yapacak utanmasa. Nixon yalancının teki. Stratejisi böyle. Tek düşündüğü şey kendi kariyeri.

– Bundan dolayı kazanacak.

– Hayır, Nixon çok detaycı. Öte yandan Kennedy genç, yakışıklı ve yaratıcı biri. Gritik zamanlarda da önemli olan budur. Kritik olacak Hannah. Gritik değil.

**

Kelimeler kifayetsiz Hannah. Bizden birisin ve bu büyük duruşma için orada olacaksın.

Büyük duruşma falan değil, yasa dışı bir şey bu.

İsrail gizli servisinin adam kaçırması yasal bir şey değildir!

Yahudilere karşı suç işlemiş bir Nazi'yi yargılamak İsrail'in en mukaddes hakkı. Mukaddes mi?

Hans, aklını kaçırmışsın.

– Sağ kalan birçok insan orada yaşıyor.

– Kesinlikle. Suçluyla yüz yüze hesaplaşmak istiyorlar.

– Yüz yüze mi?

– Pardon.

– Hepsi mahkemelerde sürünecek.

– Şahit olacaklar. Duruşma yıllar sürer.

**

Milletlerarası bir mahkeme tarafından yargılanmalı o yüzden.

– Yok öyle şey.

– Aynen. Eğer dava senin tahmin ettiğin gibi ilerlerse; Berlin'deki hırslı eski komünistlerden biri işte.

– Yahudi mi?

– Hayır. Sonuna kadar Rosa Luxemburg'un ideallerini savunur ama. Doktora yapmaktan daha iyi hakikaten.

Mahkemeye geçmişi/tarihi karıştıramazsın. Tek kişinin suçunu yargılayabilirsin sadece.

Evet, işlediği cinayetler için tek kişi yargılanacak zaten.

**

Hannah! Hannah'cığım! – Kudüs, biricik aşkın.

– Kesinlikle.

– Heinrich nasıl?

Aranız iyi mi?

– Evet. Bazen aşırı iyi. Onunla tartışmayı özlüyorum.

Modern hayat labirentinin içinde yolumu göremiyorum artık.

Bu yolculuk yüzünden, bana bayağı çıkıştı. Tekrar eski kötü günlere döneceğimden korkuyor. Bu duruşma hepimiz için önem arz ediyor. Ama sen güçlü birisin Hannah. Her zaman öyleydin.

– Ayrıca cesur. Hem de çok cesur.

**

Herkes ayağa!

Yüce İsrail yargıçlarının önünde durup Adolf Eichmann hakkında suçlamalarda bulunurken tek bir kişiyi temsil etmiyorum.

Benimle aynı düşünceleri paylaşan 6 milyon kişi var. Kendileri, bu şahıs sanık sandalyesinde otururken parmaklarıyla onu gösteremezler. Buraya gelip, ağlayarak "Suçlu bu!" diyemezler. Külleri Auschwitz tepelerine, Treblinka'nın topraklarına dağıtılanlar Polonya nehirlerine dökülenler adına konuşuyorum. Şöyle dönüp bir baktığımızda, bütün Avrupa bu vatandaşlarımızın mezarı sayılacaktır. Kan ağlayan feryatları cennete ulaşsa da biz duyamayacağız.

**

Hausner ise ortada gösterişli bir şekilde dolanıp sanki Eichmann ile rol kapma yarışına girmiş gibi davranıyordu. Açılış konuşması etkileyici olmalıydı. Ben-Gurion'un gözüne girmek için mi?

Bütün bunların arkasında o var, değil mi?

İsrail, bunun bir gösteriş duruşması haline gelmemesi için çok dikkatli olmalı.

Benim tanıdığım Hannah bu işte! Biraz bekle ve gör.

Bu süre zarfında da Ben-Gurion'u anlamaya çalış. Genç insanlarımız, senin kötü günler dediğin şeyle yine yüzleşmek istemiyor. **Ya kendilerini korumayan veya onlar için savaşmayan ailelerinden utanıyorlar ya da onursuzca davrandıkları için onları suçluyorlar.** Sadece suçluların ve fahişelerin o kamplardan kurtulduğunu düşünüyorlar. Peki sen Hausner'ın, anne babaların çektiği acıların anlaşılmasını sağlayacağına inanıyor musun?

**

Evet, nakil sırasında 15 insanın öldüğünü okudum burada. Ama şunu söyleyebilirim ki bu kayıtlar 4B-4 biriminin sorumluluğunda değildi. Kendi esaslarına göre, bunu yapanlar yerel yetkililerdendir. **Burada yazılanlara göre, emir Reichsführer tarafından verilmiş.**

Şimdi söyle bana, neden nakil emrini yerine getiren sensin?

Neden Eichmann yapıyor bu işi?

Reichsführer, Eichmann'dan başka kimseye ulaşamamış mı?

Belgeler, yerel polisin veya karargahın bu hususta 4B-4 biriminden talepte bulunduğu hakkında bilgi veriyor. Ve ben de durumu sürekli bir işleyişi olduğu için orta dereceli bir mesele olarak ele aldım. Bunları yapmam emredilmişti.

Emirleri yerine getirmek zorundaydım. Ama vagonlara ne kadar insan bindirileceğine

karar veren sendin, değil mi?

Emir almıştım. Kaç kişinin ölüp ölmeyeceğine bakılmaksızın, emirler yerine getirilmek zorundaydı. Her şey idari prosedür çerçevesindeydi. Ben sadece işin küçük bir bölümünden sorumluydum.

Trenler hareket edene kadar yapılması gereken bölümler de başka birimler tarafından gerçekleştiriliyordu.

Sayın Başkan, burada ağır ağır pişirilen bir biftek gibi hissediyorum kendimi. Suçlamalar yüzünden bir şeylerin doğruluğunu kanıtlamak imkânsız.

**

Nihayet canavarı duydun.

– İyi misin?

– Evet, iyiyim. Peki o zaman. Güzel.

– Ee?

- Hayal ettiğimden çok daha farklı. SS'ten biriydi o. Gerçekten korkunç yaratıklar. Ama o değil. Bu çok açık. Camdan kafesinde bir hayalet gibi oturuyor. Soğuk almış bir hayalet hem de. Hiç de ürkütücü değil. Önemsiz birisi. Korkunç bir bürokratik dil kullanıyor. Aniden şunun gibi şeyler diyor. **"Ağır ağır pişirilen bir biftek gibi hissediyorum."** İnanılır gibi değil!

Garson! Sanırım şu an biftek istemiyorsundur. Keyfimi yerine getirmeye mi çalışıyorsun?

"Biri niyetini belli ederse rahatsız edici olur."

"Biri niyetini hissederse rahatsız edici olur."

"Memnun olduklarınız, kabul ettiklerinizdir."

– Yine Tasso'dan.

– "Size yaraşanlar, kabul ettiklerinizdir." "Birine yaraşanın ne olduğunu öğrenmek istiyorsanız yapmanız gereken tek şey, asil bir hanımefendiye sormak."

Babam, Berlin'de bir terziydi. Tıraş olurken sürekli Faust'tan alıntı yapardı. Mefisto favorisiydi.

"Kan, çok özel bir sıvıdır." Eichmann.

Eichmann, Mefisto değil.

**

Eichmann'ın kişisel olarak yaptıklarıyla hiçbir ilgisi yok. Ama ikimiz de en başından beri, yargılamanın bir adamın eylemlerinden çok tarih hakkında olacağını biliyorduk. Ama yine de tüyler ürpertici bu.

**

Eichmann: **Bir subay bağlılık yemini ediyor ve bu yemini bozuyorsa düzenbazın tekidir. Hâlâ da bu görüşten yanayım. Gerçeği söyleyeceğime dair burada da bir yemin ettim. Olaylara bakış açım hep böyleydi: Yemin, yemindir.**

Bağlılık yemini eden birinin Hitler'in ölümünden sonra yemininden azat edileceğine inanıyor musun?

Hitler'in ölümünden sonra mı?

Elbette, herkes otomatikman azat edilmiş olur.

Polis tarafından sorgulandığında demişsin ki **Führer, sana babanın hain olduğunu söylese gidip onu kendin vururmuşsun.**

– Bir hain olsaydı, evet.

– Hayır, Führer sana böyle deseydi. Kendi babanı vurur muydun?

Böyle bir olayın kanıtlandığını farz edersek ettiğim yemine bağlı kalmak zorunda olurdum.

Yahudilerin katledilmesi gerektiği sana kanıtlandı mı?

Onları ben katletmedim, emri uyguladım.

Hiç görevinle vicdanın arasında çatışmaya düştüğünü hissettin mi?

Buna bölünme durumu denebilir.

– Bölünme mi?

– Evet. Bilinçli bir bölünme durumu. Kişinin bir tarafı terk edip, diğerine geçmesi diyebiliriz.

– Vicdanını terk mi ettin?

– Pardon?

– Şahsi vicdanını terk mi ettin?

– Öyle de diyebiliriz. Daha fazla sivil direniş olsaydı, olaylar farklı olabilirdi.

– Haksız mıyım?

Cevap verin.

– Eğer sivil direniş hiyerarşik düzende organize olsaydı, kesinlikle evet. Öyleyse bu bir yazgı değildi.

Kaçınılmaz bir durum yoktu.

– İnsanların davranış seçimleriydi sebep.

– Evet, insanların davranış seçimleriydi. Ve tabii ki harp zamanı olduğundan kargaşa ortamında herkes direnmenin bir faydası olmadığını düşündü.

– Evet.

– Amaçtan, başarıdan, kayıptan ve her şeyden uzak olan sıcak bir taşta buharlaşan su **damlası gibiydi tıpkı. Zamana bağlıydı sanırım bu. Zamana, çocukların nasıl yetiştirildiğine, ideolojik eğitime sıkı disipline, bu tarz şeylere.**

**

Eichmann, bir Yahudi düşmanı değil mi?

Zırvalık bu! Onu duydun. Yasaya uyuyordu. Önüne ne yasa konsa uyardı. Hadi ya! Partideki hiç kimse SS'e aşırı Yahudi düşmanlığı yüzünden karışmadı.

Kendisi asla bir Yahudi'ye zarar vermediğine yemin ediyor. Böyle iddia ediyor yani!

Ölüm saçan bir sistemin her istediğini yapmış üstelik de işinin en ince ayrıntılarını vermekte hevesli gözüken bu adamın Yahudilere karşı kişisel bir garezi olmadığını söylemesi ilginç değil mi?

– Yalan söylüyor!

– Hayır, söylemiyor. Buna kanıyor musun?

Trenlerin nereye gittiğini bilmediğini iddia ediyor.

– Buna da mı inanıyorsun?

> - Bunu bilmenin onunla bir ilgisi yok. İnsanları ölümlerine yolcu etti ama bunun yükünü hissetmedi. Trenlerin harekete geçmesiyle birlikte onun işi bitti. Naklettiği insanların başına gelenlere rağmen suçsuz olduğunu söyleyebilir mi?

Evet, işte o böyle görüyor.

O bir bürokrat.

Gerçeği arayışın iyi güzel ama bu sefer çok uçtun!

Ama Kurt, tarif edilemez korkunç eylemlerle bir adamın sıradanlığı arasındaki devasa farkı reddedemezsin.

Merak etme, Rahel. Hannah ile hep böyle tartışırdık. **Birçok insanı kızdırmasından korkuyorum sadece.** Doğası böyle, değişemez ki.

– Ama düellolarımızı bitirdikten sonra...

– Hep barışmanın bir yolunu bulmuşuzdur.

**

– Profesör Hanım.

– Benim ofisimi de kullanabilirsin.

– Çok naziksiniz, beyefendi. Pipoluğumu masadan alman yeter. Doktorun bundan hoşlanacaktır. Tencere dibin kara demişler. **Bana sarılmadan ve öpücük vermeden nasıl gidebiliyorsun?**

Bir filozof düşünürken asla rahatsız etme demişler.

Ama öpücük olmadan düşünemiyorum. Buraya bırakabilirsin.

– Teşekkürler, Freddy.

**

Yanımda senin gibi biri olduğu için çok şanslıyım, Lotte. Kendi kızımla bile bu kadar iyi arkadaş olamazdım.

Babam her zaman, ailemizi Tanrı'nın belirlediğini söyler. Ama çok şükür ki arkadaşlarımızı kendimiz seçebiliyoruz.

Güzel, ilginç bir yaklaşımmış/teori.

– Charlotte'u da ben mi seçmişimdir sence?

– Unutmuşum.

Sabah aramıştı. Heinrich'in Bard'taki yeni numarasını istedi.

– Verdin mi?

– Maalesef, bulamadım. Dikkatli ol, Lotte. **Kendisi psikanalisttir ve zihnini okuyabilir.**

**

FELSEFE FAKÜLTESİ -PROF. DR. M. HEIDEGGER
Bayan Arendt. Size düşünmeyi öğretmemi istediğinizi mi söylüyorsunuz?
Düşünmek yalnızlık gerektiren bir iştir.

**

Ne zaman seks sahnesi yazacak olsam, aklıma sen geliyorsun kolumu çekiştirip, "Dur." diyorsun.

– Seks ile ilgili sorunum yok.

– Beni teşhirci sanacağından korkuyorum. Öylesin ama. İlk kitabını anılarından bir şey katmadan yazmıştın. Tamamen kurgusaldı, değil mi?

– Bu bir iltifat mı yoksa dosdoğru bir eleştiri mi?

– Hayır! Bence kelimeleri yerinde kullanmayı iyi beceriyorsun ve bu da bazen işe çok iyi renk katıyor. Hiç bu kadar olumlu konuşmamıştın. Diğer kitaplarımdan da nefret ediyor musun?

Mary! İltifattan anlamıyorsun.

– Hayır.

– Hannah! Kahramanımsın! Teşekkür ederim.

**

> Anlayacağınız üzere, batı gelenekleri insanlığın yaptığı en büyük kötülüklerin bencillikten doğduğunu varsayarak hataya düşerler. Ama yaşadığımız yüzyılda, sanılanın aksine kötülük daha radikal olduğunu kanıtlamıştır. Artık biliyoruz ki, gerçek kötülüğün radikal kötülüğün, bencillikle ve diğer anlaşılır günahkâr güdülerle bir alakası yoktur. Buna karşılık, temelinde daha olgusal bir şey vardır: İnsanı, insan olmaktan soğutmak. **Bütün toplama kampı sistemi tamamen mahkumlar öldürülmeden önce onları gereksiz olduklarına inandırmak üzerine tasarlanmıştı.** Toplama kampındaki insanlara verilen cezaların bir suç ile bağdaştırılamayacağı dikte ediliyordu. İstismarın kimseye fayda sağlamayacağı ve karşılığında hiçbir sonuç elde edilemeyeceği dillendiriliyordu. Toplama kamplarında insani davranışlar ve dürtüler tamamen anlamsızdı. Ve bu anlamsızlık her gün kendini tekrar ediyordu. Özetleyecek olursak: Totalitarizmin geldiği son noktada saf kötülüğün ortaya çıktığı ve bu saflığın insani güdülerle bir bağ kurulamayacak düzeyde olduğu doğruysa o zaman onsuz, yani totalitarizm olmadan kötülüğün gerçek radikal doğasını asla bilemeyeceğimiz de doğrudur.

Saat kaç oldu?

İkinci saatimiz başlamış. Bunun anlamını biliyorsunuz. Teşekkür ederim.

– Teşekkür ederim.

– Size kişisel bir soru sorabilir miyim?

Deneyebilirsin. Toplama kampında mıydınız?

Gurs adında bir Fransız toplama kampında bir süre kalma durumum oldu.

Ama Fransızlar sizin tarafınızda değil miydi?

Başlangıçta. Bizi götürdüler. Ama Almanlar 10 Mayıs 1940'da Fransa'yı işgal edince Fransız arkadaşlarımız bizleri toplama kamplarına koydular. Yeni bir insan türü haline geldik. Düşmanlarımız tarafından toplama kamplarına koyulduk ve bizi oraya koyanlar müttefiklerimizdi. Nasıl kaçtınız?

Kocamla ben şanslıydık, Amerika için vize aldık. Vize. Pasaport yoktu. 18 yıl vatansızdık.

Peki, Amerika'da ilk izleniminiz neydi?

Cennet. Anladınız mı?

**

– Evet. Eichmann'ı idam ediyorlar.

– Zaten etmeliler.

– Etmeliler. Fakat bu adalet değil.

Ceza yeterli değil mi?

Ceza, yalnızca adalet işliyormuş görüntüsü vermek için. Adamın yaptıkları için verilebilecek hakiki bir ceza yok. Bu yüzden yaşamasına izin vermek daha mertçe olurdu.

Artık karar açıklandığına göre New Yorker'dakilerden kaçmaya son verebilirsin. Sen iyileşene kadar olmaz. Hafifçe yere yığılmamdan beri tek bir satır yazmadın. Yanılıyorsun. Bazı notlar aldım. Beyin anevrizması hafifçe yere yığılma değildir. Ölebilirdin.

Fakat Eichmann bir canavar. Ve canavar derken, şeytanı kastetmiyorum. Canavarmış gibi davranmak için akıllı veya güçlü olmaya gerek yok.

Çok basit davranıyorsun.

Eichmann fenomeninin bize öğrettiği şey onun gibilerinin hiç de az olmadığı. Korkutucu şekilde normal biri. Avrupa'daki Yahudilerin soykırımı için görevlendirilen Reichi Emniyet Teşkilatının 4B-4 biriminde hiç normal insan yoktu.

Bunda haklısın. Fakat Führer'in emirlerine uyduğu için Almanya'nın itaatkâr bir hizmetkârı olarak görmüş kendini. **"Onurum sadakatimdir."** Führer'in emirleri, yasa oldu. İthamlar karşısında hiç suçluluk duymamış. Yasalara uygun davranmış.

Eichmann'ın Nihai Çözüm'ü yönettiği kanıtlandı. Himmler bunu yasakladıktan uzun zaman sonra bile devam etmiş. Peki neden mi?

İşini bitirmek istemiş. Her yasa, her emir altüst edildi, anlamıyor musun?

Bu "Öldürmeyeceksin" değil "Öldürmelisin" tarzında bir şeydi. Görevini yaparken iyiliği, işlememesi gereken bir günah olarak görüyordu.

Harika.

Demek kimse sorumlu ya da suçlu değil. Aklı başında her insan, öldürmenin yanlış olduğunu bilir.

Arkadaşlarımız da dahil çoğu Avrupalı bir gecede zıvanadan çıkmadı mı?

– Heidegger, senin arkadaşındı.

– Hans! Bizi hayal kırıklığına uğratan bir tek o değildi. New Yorker için böyle yazamazsın, Hannah.

– Yapamazsın!

– Hans, cam kapı!

Hepsi çok soyut. Ve kafa karıştırıcı. İnsanlar felsefe dersi almak istemez. Nazi Eichmann'ın neler yaptığını bilmek zorundalar. Hemingway bir ambulans şoförüydü, Thomas. Bir yazar olarak, 20. yüzyılın erken boşalmasından başka bir şey değildi. Gerçek bir erkek gibi yazdığı için ondan nefret ediyorsun.

– Onu affetmemi mi istiyorsun?

– Saçmalama. İdam edileceği için mutluyum. Heinrich'in sağlığına kadeh kaldıralım.

– Peki, haydi.

– Evet. Heinrich'e.

– Sağlığına. Sağlığına içelim.

– Buraya gel lütfen.

– Çok iyi bir fikir.

– Buyur Hans. Heinrich'e. Şerefe. Stups, sana kaldırıyoruz. Artık ben hariç kimseyle öpüşmek yok. Hans neden bana bu kadar kızgın?

Öğrencilik yıllarından beri sana âşık. Saçmalık. **Heidegger'den partiye katılmasından çok senin kalbini çaldı diye nefret ediyor.** Öyleyse senden daha çok nefret etmeli. Belki ediyordur. Sağlığımı kutlamak çok yorucuymuş. Ben yatağa gidiyorum.

Düşünmek, bilimin kattığı kadar bilgi katmaz insana. Düşünmek kullanışlı ve pratik mantığı üretmez. Düşünmek evrenin bulmacalarını çözemez. Düşünmek bize eylem gücünü bahşetmez. Yaşarız çünkü hayattayız. Ve düşünürüz çünkü düşünebiliyoruz.

Düşünmek ve hayatta olmanın aynı ve tek olduğu bir yerde mantıkla tutkuyu zıt olarak düşünmeye çok alıştık. O yüzden bu tutkulu düşünce biçimi beni dehşete düşürüyor.

– Affedersiniz.

– Hayır. Hannah.

**

Eichmann, sen normal bir emir eri olmadığını iddia ediyorsun. Yaptığın şeyler hakkında kafa yoruyordun. Bunu söylemedin mi?

– Sanmıyorum. Hayır.

– Kafa yormadın yani?

– Pardon.

– Kafa yormadın mı?

Beynin çalışıyor muydu?

– Hiç mi kafa yormadın?

– Kafa yormak mı?

Evet. – Elbette ne yaptığımı düşündüm.

– Beynin çalışıyordu o zaman.

**

"Kötülük uğursuz bir şey olmalıdır. Bunun vücut bulmuş şekli şeytandır. Ama Eichmann'ın durumunda kimse şeytani 'azamet' hakkında bir şey bulamaz. O düşünmekten yoksun biriydi, hepsi bu."

**

"Önemsiz ve boş bir hayata sahip Adolf Eichmann'ı rüzgâr, tarihin sayfalarına kattı."

Etkileyici bir seçim. Çok şairane başlıyor. Biraz aşırıya kaçmış.

"Zaman rüzgârının kopardığı bir yaprak gibi 1000 yıllık bir imparatorluğun askeri kuvvetlerinde buldu kendini."

İki kere üst üste rüzgârlı metafor mu?

Ama şunu dinle.

"Düpedüz düşüncesizlikti. Aptallıkla asla bağdaştırılamayacak bir şey onu 20. yüzyılın en büyük suçlularından biri olma yoluna soktu. Tüm bunları düşünemeyecek kadar aciz biriydi o."

Çok orijinal. Bu da oldukça orijinal. Bunun için asılabiliriz.

"Yahudiler nerede yaşadıysa orada meşhur Yahudi liderler vardı. Ve bu liderlik neredeyse istisnasız öyle veya böyle, bir sebep için ya da değil Naziler ile iş birliği yaptı. Asıl gerçek ise eğer Yahudiler önceden örgütlenmemiş ve lidersiz olsalardı ortama kaos ve ızdırap hâkim olacaktı. Ama kurbanların toplam sayısı dört buçuk ile altı milyon arasında olmayacaktı."

Yahudi liderler duruşmada tanıklık etti. Lafı geçmiş olmalı.

– Kurbanları suçluyor.

– Bu doğru değil Fran. Kurbanların güçsüzlüğü ve bazı liderlerin şüpheli seçimleri arasında bariz bir ayrım yapıyor. Bariz mi?

Abartma istersen.

**

300 sayfaya yakın bütünün, 10 sayfalık bir kısmı sadece bu. Tartışma çıkaracak cümleler bunlar, Bill. Kadının olayları düzgün anladığından emin ol. Yoksa korumalara ihtiyacımız olacak. Hem onun için hem de bizim için. Olayların üzerinde aceleci karar verecek biri gibi gelmedi bana. Ama dil bilgisine gelince; Yazdığınız şey tek kelimeyle muhteşem. Beş kısma ayırmayı öneririm.

– Beş mi?

– Beş kısma göre yer verirsem çok az değişiklik gerekecek. Editörünüzle konuştum, kitabın daha sonra yayımlanacağını söyledi.

– Tebrikler.

– Teşekkür ederim.

– Başlayalım mı?

– Tabii. Bu Yunanca, değil mi?

"Einai." "Olmak" demek, varoluş anlamında.

Ama fark etmişsinizdir, çoğu okuyucumuz Yunanca anlamıyor. Öğrenmeliler. Kafa kurcalayan tek bir bölüm var. O, şey bizi biraz endişelendiriyor.

Bugün "ben" değil "biz" mi diyorsunuz?

Ordunuzdan yardım mı istediniz, Bay Shawn?

Evet. İstemiş olabilirim. **Yahudi liderlerin betimleme kısmı bu. Eichmann'ın birimiyle ilişkileri çok önemliydi.**

– Sanırım gayet açık yazdım da.

– Evet, tabii. Ama bir tür yorumunuzu sunuyorsunuz ve bu da biraz rahatsız edici olabilir.

– Bu doğru değil. İstesem onların davranışlarını çok da güzel analiz eder veya açıklardım.

"Bir Yahudi için kendi halkının yok olmasındaki Yahudi liderlerin rolü hiç kuşkusuz tüm karanlık hikâyenin en karanlık bölümü."

Artık bu bir tür yorum olarak sayılabilir herhâlde. Gerçek olan bu ama.

**

– Alo, Stups. Bu konu için vaktimizi harcamayalım. New York'taki hayatta kalanlarla konuşmak için İsrailli bir savcı buraya geliyor. Daily News manşetini dinle:

"Savcı Hannah Arendt'in 'Eichmann'ın Tuhaf Savunması' tezine karşılık veriyor."

– Ön sayfada!

– Bunlar sadece bir kaşık suda fırtına koparma. Fırtına falan değil bildiğin kasırga bu, Hannah.

**

İğnelemelerinin onu koruyacağını sanıyor. Banaysa sadece savunmasızmış gibi geliyor. Kendisini hikâyeden ayırmaya çalışıyor ama bunu yaparken, daha da yakınlaşıyor. Yanlış, tamamen yanlış. Bu onunla ilgili değil. Peki o Nazi ve suçları hakkındaki kitabı nerede yazıyor şimdi?

Acı çekmeye ve bunu göstermeye hakkı var.

Bu edepsizlik olur. Hannah'nın karakterine de uymaz. Aklında bulunsun, bu kadar acıyı içine atıyorsa sonunda kahrolur. Ve sen de tabii.

**

Profesör Heidegger sizi görmeye geldi. Teşekkür ederim.

Zaman bir garip dönüp her şeyi değiştirebiliyor.

Orada güzel elbisenle durduğunu gördüğümde bunun bizim için yeni bir şeylerin başlangıcı olduğunu anladım.

Lütfen dur biraz.

Gelebileceğimden emin değildim. Bir kez sevmekten daha davetkâr bir şey yoktur aşka. "Nulla est enim maior ad amorem invitatio quam prevenire amando." Aziz Augustine. Son mektubun beni çok üzdü.

O iftiralara nasıl inanabiliyorsun?

İlk rektörlük konuşmanı okuduktan sonra midem bulandı. Akıl hocamın bir aptal gibi davrandığına inanamadım.

Biliyorum senin için sefalet, sıkıntı ve çaresizlik dolu üzücü yıllardı. Ama benim için de kolay değildi.

Martin, buraya geldim çünkü anlamak istiyorum.

Hannah. Hayaller kuran ve ne yaptığını bilmeyen bir delikanlı gibiyim. Siyasete dair ne bir yeteneğim ne de tecrübem var ama şimdi öğrendim ve gelecekte daha da fazla öğrenmek istiyorum.

O vakit, buna bir son verip kendini herkesin önünde anlatmamak niye?

**

Bütün şehir seni konuşuyor. Mary. Merhaba. Aman Tanrım, seni görmek ne güzel. Bunlar sana.

- Çok güzeller.

- Jim gönderdi. Sevgisini sunduğuna göre seninle tanışmak için sabırsızlanıyor.

- Onunla ne zaman tanışacağım?

- Bir şeyler ayarlarız.

- Yolculuk nasıldı?

- Harikaydı ama açlıktan ölüyorum. Konferansa gelmelisin. Onu yapamazsın.

- Kurallara uyman gerekiyor.

- Nedenmiş?

Kimsenin uyduğu yok. Neyi tartışmamı istiyorsun?

Aslen yazdığım şeyin tek bir eleştirisi bile olmadı. Nasıl tepkiler yağacağını hiç düşünmedin mi?

Hannah. Azıcık bile düşünmedin mi?

Çok belirgin bir üslup kullanmışsın, her zamanki gibi değil. Doğru değil. Bana göre üslup gayet normaldi. Sana göre öyle, ama hiç kimse olay hakkında en ufak bir alay dahi edemedi.

- Dikkatimi dağıtmaya çalışıyorsun.

- Asla. Gördün mü?

İnan bana hiçbir faydası yok. Eminim yarısı kitabı okumamıştır bile. Kesinlikle. Bu yüzden herkesin önünde konuşmalısın.

– Hayır.

– Evet. Riyakârlıklarını ortaya çıkar.

– Onları gerçek bir tartışmaya it.

- Kendimi bu budalalara anlatmayı reddediyorum. Kendimle sessiz diyalog kurarken tek başımayım.

– Çok iyi bir hafızan var.

– Evet. Aksan berbat ama. Kazanırsam, çok özel bir soruya cevap vermeye söz veriyor musun?

Sana bir söz vermesem kazanmazsın zaten. Evet. Hayatının en büyük aşkı o muydu?

– Kim?

– Biliyorsun işte. Senin gizli fikir kralın. Hayır. Değildi. En büyük aşkım Heinrich. Tamam, o zaman. Boşluğu doldur. **"Heidegger tüm hayatımdaki en harika nokta nokta idi."** Hadi ama. Kimseye söylemeyeceğim. Bazı şeyler vardır ki tek bir insandan daha güçlüdür.

**

– Kitabı okudun mı?

– Sen okudun mu?

– İnanamıyorum. Eminim gelmeyecektir.

– En fena hatası soykırımcının teki sanık sandalyesinde otururken Yahudileri eleştirmekti.

Evet, ve de bu katili bir soytarı olarak tarif etmesi yok mu. Kendine ait bir beyni olmayan Hitler'in küçük aptal uşağı. Yine de onun normal biri olduğunu söylüyor.

Hannah Arendt bu işte. Müthiş zekâ ve sıfır his. Makalendeki o satırı çok beğendim, Norman. Umarım hepiniz Norman'ın usta işi reddiyesini okumuşsunuzdur.

– Adı neydi?

– "Mükemmelliğin Sapıklığı". "Mükemmeliğin Sapıklığı".

Senden daha fazla insaf beklemeye hakkı olamazdı. Şu anda, tabii ki şoktadır. Saçma. Bu gibi entelektüel sansasyonlar için yaşıyor. Ve Yahudi liderlerine saldırmakla çıkaracağı skandalı fark edecek kadar zeki biri.

- Kesinlikle. En son buluşmamızda, senin bölümünde ders vermesi için ona yalvarıyordun. Bu hataya tekrar düşmeyeceğim.

Hannah Arendt'e saygın bir siyasi düşünür değil de mahkemedeki bir şüpheliymiş gibi davranıyorsunuz.

Lütfen, Bill. Kimse Hannah Eichmann'ın karakterine laf etmedi. Hannah'nın kitabına yaptığın inceleme, tek bir tutarlı cümle yazamayacak kadar histerik olduğunu gösteriyor. Ve o sevimli dil sürçmesi, Lionel'in konuşma yeteneğini kaybettiğini de gösteriyor. Arendt'in Avrupa tarzı savlarından çok etkilenmişsin.

Himmler'in şahsına savunma yapsa ona da laf etmezdin herhâlde.

Ağzını kapat, Norman. Salyaların akıyor. Neredeyse buradaki hiç kimse makaleleri okumadı bile. Bazılarımız denedi ama devam etmeye katlanamadı. Tabii ki katlanamazsınız. Hannah, pembe dizi yazmıyor. Sayın Arendt'ten Eichmann'ın duruşması hakkında gerçekçi bir rapor hazırlamasını beklemek fazla olurdu tabii. Bundan daha ilginç bir şey bulması gerekirdi. Onun kim olduğu sanıyor acaba?

Aristo mu?

Hepinizin aksine, Hannah basbayağı sürgüne zorlandı. Vahşi bir toplama kampında tutuldu. Böyle bir konuyu dövünmeden tartışabilen tek kişinin o olması takdire değer değil mi?

Neden öyle olduğunu düşünüyorsun?

Hisleri olan insanlardan daha zeki biri olduğu için mi?

Sana göre Norman, herkesten zeki olmak çok kolay. Ama o senden daha cesaretli.

**

Sayın Arendt?

Siegfried!

- Beni hatırladınız mı?

- Tabii ki. Berlin'de Kurt Blumenfeld'in siyonist grubundaydın. Bir zamanlar siyonist olmanıza inanmak çok güç. İsrail gizli servisi seni gençlik budalalığımı tartışmak için göndermemiştir.

Adolf Eichmann hakkındaki kitabın basımını durdurmanızı rica etmek için geldim.

İsrail bunu söylettirmek için dört uçak bileti mi aldı?

Galiba böyle şeylere çarçur etmeye çok paranız var. Bir Yahudi olarak halkınıza böyle yalanlar söylemenizi anlamak mümkün değil. Hayatımda yazmadığım bir kitabı tarif ediyorsun.

İsrail'de asla izin verilmeyecek bir kitap. Birazcık ahlak duygunuz kaldıysa başka yerlerde de yayımlanmaz.

Kitap yasaklıyorsunuz ve kalkmış bir de bana ahlak dersi veriyorsun!

- Sizi uyarıyorum.

- Hayır, tehdit ediyorsun. Kurt Blumenfeld'den sizi ikna etmesini rica edecektik ama doktoru ölmek üzere olduğu söyledi. Ve o kadar acımasız olmak istemedik. Bildiğinizi sanıyordum.

**

Rivka, neden bana daha erken haber vermedin?

Kurt istemedi. Kurt.

Neden böyle davranıyorsun canım.
Bu sefer çok ileri gittin.
Bugün tartışmayalım.
Bu yaptığın acımasızlık ve zalimlik.
Okuduğun zaman böyle düşünmeyeceksin. Denedim.
Ne zamandan beri başkalarının hakkımda söylediklerini dikkate alıyorsun?
İsrail'e karşı hiç mi sevgin yok?
Kendi halkına karşı hiç mi sevgin yok?
Artık seninle gülemiyorum. Ama Kurt, beni tanıyorsun.
Ben hiçbir zaman bir halkı sevemedim. Yahudileri neden seveyim ki?
Ben yalnızca arkadaşlarımı severim. Besleyebildiğim tek sevgi bu. Kurt.
Seni seviyorum.

**

Bunlar makalelerinizin olağanüstü olduğunu düşünüyor.

Bunlar kesinlikle yanlış olduğunu ve tek bir kelime yazmamanız gerektiğini düşünüyor. Tanıdığım birileri var mı?

Evet. Birkaç arkadaşınız var.

Ve bunlar ölmenizi istiyor.

**

Mektup

"Fotoğraftaki yüzünüz sert bir kayaya ve Kuzey Kutbu'ndaki soğuk bir buzula benziyor. Dudaklarda aşağılama hazır bekliyor ve gözlerde güçlü bir vahşilik görülüyor. Resminizin basılı olduğu sayfanın inceleme yazısını tamamen kirlettiğini hissettim. O sayfaya çıplak elimi sürmemin tiksindirici olduğunu düşündüğümden eldiven taktım. İnceleme yazısından resmi yırtıp yakma şerefine de nail ettirmek istemediğim için çöp kutusuna attım. Ben kalbimde nefret taşımam intikamdan haz da almam ama şunu bilirim: Saygısızlık ettiğin altı milyon şehidimizin ruhu gece gündüz başına üşüşecek. Sana hiç huzur vermeyecekler. Aksi hali de olamaz zaten."

**

– Mektupları ne yapacaksın?

– Cevap yazacağım.

Hayır, yapmayacaksın. Bunu başlatırsan sonu hiç gelmez. Bu insanları çok fena incittim. Olayı ciddiye almam gerekiyor. 20 yıl burada durduktan sonra tekrar valizimi toplayacak değilim. Birkaç makale yüzünden seni kapı dışarı etmezler.

Bundan o kadar emin misin?

10. kattaki ihtiyar beyefendi bunu hemen size vermemi söyledi. Teşekkür ederim, Freddy. **CEHENNEME GİT, NAZİ FAHİŞESİ**

**

Uzun uzadıya tartıştık ve bir mutabakata vardık. Ders verme yükümlülüklerinizi bırakmanızı tavsiye ediyoruz.

Her ne koşulda olursa olsun derslerimi bırakmayacağım.

Sizden ders almaya istekli yeteri kadar öğrenci çıkmayabilir. Kendi öğrencilerinizle iletişiminiz kopuk olabilir ama şu anda benim öğrenci kotam tamamen dolmuş vaziyette. Öğrencilerin olağanüstü desteği sebebiyle isteklerini kabul etmeye karar verdim ve yazıma gelen histerik tepkiler hakkında herkesin önünde konuşacağım.

İşte Hannah Arendt bu, kibir dolu ve tamamen duygusuz.

**

SAVUNMA

Sadece bugünlük hemen sigara içmeye başlamama izniniz vardır herhâlde. New Yorker Adolf Eichmann'ın duruşmasıyla ilgili rapor hazırlamak için beni gönderdiğinde sandım ki mahkeme salonunun ilgilendiği tek bir şey vardı. **Adaletin taleplerini yerine getirmek.** Bu basit bir görev değildi zira Eichmann'ı yargılayan mahkeme hukuk kitaplarında bulunamayacak bir suçla karşılaştı. Ve suçlu da Nuremberg yargılamalarından önce hiçbir mahkemede benzerine rastlanmamış biriydi. Ne var ki, mahkeme Eichmann'ı eylemleri yüzünden yargılanan bir adam olarak tanımlamak zorundaydı. **Duruşmada bir sistem yoktu. Geçmiş de yoktu, herhangi bir akım da. Anti semitizm bile yoktu. Ortada tek bir kişi vardı sadece.** Eichmann gibi bir Nazi suçlusuyla alakalı sorun cezalandırılacak veya affedilecek hiç kimse kalmamışçasına tüm özlük haklarından feragat etme konusunda ısrar etmesiydi. Defalarca karşı çıktığı şey iddia makamının savlarının aksine kendi inisiyatifiyle hiçbir şey yapmadığıydı. Tek yaptığı, iyi veya kötü niyet barındırmaksızın verilen emirlere harfiyen itaat etmekti. Bu tipik Nazi mazereti dünyada işlenmiş en büyük kötülüklerin önemsiz insanlar tarafından gerçekleştirildiğini açıkça ortaya koyuyor. Herhangi bir gayesi bulunmayan fikirden yoksun, ruhsuz kalpleri veya şeytani iradeleri olmayan insanlar. Birey olmayı reddeden insanlar. Ve ben bu olguya kötülüğün sıradanlığı diyorum.

<u>Bayan Arendt. Tartışmanın en önemli kısmını görmezden geliyorsunuz. Liderlerin iş birliği olmasaydı daha az insan ölürdü demiştiniz.</u>

Bu mesele duruşmada gündeme geldi. Bunu rapor etmiştim ve Eichmann'ın faaliyetlerine doğrudan katılan Yahudi liderlerinin rolünü açıklığa kavuşturmak zorundaydım.

<u>Başlarına gelen felaket için Yahudi halkını suçluyorsunuz.</u>

Ben Yahudi halkını asla suçlamam! Direniş imkansızdı. Ama belki de direnç ve iş birliği arasında bir şey vardır. Ve bu doğrultuda söyleyebileceğim tek şey belki de Yahudi liderlerin bazıları farklı davranmış olabilir. Bu soruları sormak çok büyük bir önem arz ediyor. Çünkü Yahudi liderlerin rolü saygın Avrupa toplumunda Nazilerin neden olduğu ahlaki çöküşün bütününe dair en çarpıcı fikirleri veriyor bize. Sadece Almanya'da da değil, hemen hemen tüm ülkelerde. Yalnızca zalimler arasında değil aynı zamanda kurbanlar arasında da.

<u>Evet?</u>

<u>Edilen zulümler Yahudiler için amaçlanmıştı. Neden Eichmann'ın hareketlerini insanlık suçu olarak tanımlıyorsunuz?</u>

Çünkü Yahudiler de insandır. Naziler onları ne kadar inkâr etmeye çalıştıysa da öyle. Onlara karşı işlenmiş bir suç da insanlığa karşı işlenmiş sayılır. Elbette, bildiğiniz gibi ben de Yahudi'yim. Yahudiliğinden utanan ve Nazileri savunup kendi insanlarını küçümseyen biri olduğum düşünüldüğünden hakarete uğradım. Bu bir argüman olamaz ama. Bu düpedüz bir

karakter suikastidir. **Eichmann'ı savunan hiçbir şey yazmadım. Ama adamın şaşırtıcı sıradanlığıyla sarsıcı eylemleri arasında bir bağ kurmayı denedim. Anlamaya çalışmak bağışlamakla aynı şey değildir.** Onu anlamayı bir sorumluluk olarak görüyorum. Bu konu hakkında bir şeyler yazan herkesin sorumluğudur bu. Sokrates ve Platon'dan bu yana genellikle düşünmeye **"Benlikle olan sessiz diyaloğa kendini kaptırmak"** diyoruz. **Bir birey olmayı reddederek, Eichmann o tek ve en belirleyici insani özellikten vazgeçmişti. Düşünebilme yetisinden yani.** Sonuç olarak da ahlaki kararlar alma yeteneğine sahip değildi. Bu düşünme yetersizliği bir sürü sıradan adamın dev bir ölçekte ve daha önce görülmemiş bir biçimde kötülükler işlemeleri için imkân yarattı. Doğrudur. Bu meseleleri felsefi bir şekilde düşündüm. Düşünce rüzgârının tezahürü gerçeklik değil doğruyu yanlıştan ayırma becerisidir. Güzeli çirkinden ayırt etmektir. Ve umuyorum ki düşünmek insanlara o bir anlık beliren kritik zamanlarda felaketleri önleme gücü verir.

Teşekkür ederim.

**

Bayan Arendt. Müsaitseniz;

Hans, burada olduğunu bilseydim...

Delice bir umutla aklını başına toplamışsındır belki diye geldim. Ama asla değişmeyeceksin. Hannah, kibrinin ve cehaletinin arasında kalan Yahudi iç işleri hakkındaki umutsuz takıntın bir felsefe dersini bir duruşmaya çevirdi.

Hans, şimdi olmaz. Çok yoruldum.

Biz Yahudileri küçük gören asil Alman entelektüelleri gibi davranıyorsun. Ve bizleri soykırımın suç ortakları olmakla suçluyorsun. Almanların sana utanç verici biçimde ihanet ettiğini hiç kabul edemedin. Seni kovdular ve fırsatını bulsalar öldürürlerdi de. Gurs'tan gelen nakliyelerin sorumlusu dostun Eichmann'dı. Zamanında kaçacak kadar şanslı olmasaydın kalan kadınlarla aynı kaderi paylaşırdın.

Dur!

Hepsi sürgün edildi. Hepsinin gittiği yer;

Kes şunu, Hans.

Bugün itibarıyla Heidegger'in en sevdiği öğrencisi benim için bitmiştir.

**

Ama hiç kimse gerçek hatamı fark etmedi.
Kötülük hem sıradan hem de radikal olamaz.
Kötülük sadece aşırı olabilir.
Asla radikal olamaz.
Sadece iyilik içten ve radikal olabilir.

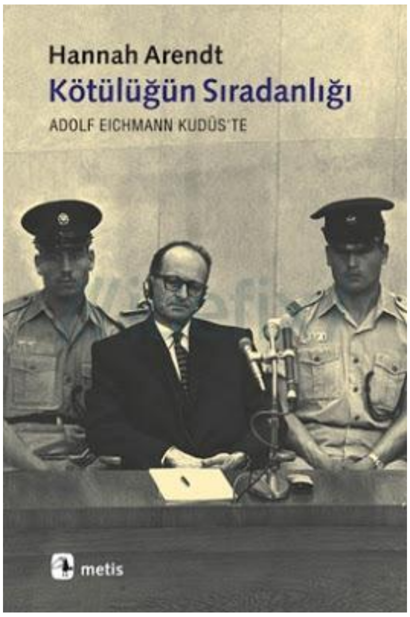
Ne olacağını bilseydin duruşma hakkında yazar mıydın?

Evet. Yazardım.

Belki de gerçek dostlarımın kim olduklarını anlamalıydım. Kurt senin dostundu. Hâlâ da öyle. Kurt benim ailemdi.

Kötülüğün sorunu Hannah Arendt'in temel konusu olmuştu.
Ölümün pençesindeyken bile tekrar tekrar başladığı noktaya dönüyordu.

HANNAH ARENDT - KÖTÜLÜĞÜN SIRADANLIĞI A.EİCHMAN KUDÜSTE.PDF İNDİR

HANNAH ARENDT YAZILARI

İLKESİZ DEHA- FELSEFEYİ SİYASETE ALET EDENLER
TOTALİTARİZMİN KAYNAKLARI- ANTİSEMİTİZM 1.BÖLÜM
TOTALİTARİZMİN KAYNAKLARI- ANTİSEMİTİZM 2.BÖLÜM

TOTALİTARİZMİN KAYNAKLARI- ANTİSEMİTİZM 3.BÖLÜM

TOTALİTARİZMİN KAYNAKLARI- ANTİSEMİTİZM 4.BÖLÜM

ÖLÜMSÜZLÜĞE KARŞI EBEDİYET

HAKİKAT/DOĞRULUK VE SİYASET

ÖZGÜRLÜK NEDİR?

HANNAH ARENDT: ŞİDDET'TEN SÖZ ETTİ – YONCA GÜNEŞ YÜCEL

Tarih: 09 Şubat 2009

Giriş

Şiddet üzerine yürütülecek tartışmanın tarafları, sürekli yer değiştiren, bağlamsal olarak tutarlılık yakalama kaygısı ile bedensel ve tinsel ayrımlara giden ve işin içinden hiç çıkılamayacak olan bir tartışma sürecinin "kurbanları" olabilmektedirler. Şiddete yönelik savların ya da savsaklamaların merkezinde yer alan iktidar olma, erk, güç, gibi eril kavramların, toplumsal cinsiyet bağlamındaki "kadına yönelik şiddet"in yaygın, yerleşik ve köklü geleneğini politik alandan almasını söylemek yeni bir şey değildir. Makalede şiddetin hangi dayanaklar ya da dayanıksızlıklar üzerinden ele alınacağına yer verilecektir.

Arendt'in siyaset kuramına yönelişi 1930'lar Almanya'sında Nazi rejiminin iktidara gelişi ve Yahudi düşmanlığının Almanya ve Avrupa'da yükselişine rastlamaktadır. O zamana değin siyasal herhangi bir düşünce veya örgütle bağlantısı olmadığına, Yahudi kökeninden ziyade Alman kimliği ile kendisini tanımlayan genç bir felsefeci olan Hannah Arendt'in kısa süre içinde Almanya'dan ayrılmak zorunda kalması hayatındaki dönüşümleri de getirecektir. Önce Fransa'da Nazi rejiminden kaçmaya çalışan diğer Yahudilere yardım edeceği organizasyonlarda çalışır. Daha sonra on sekiz yıl mülteci olarak yaşadığı Amerika'da çeşitli gazetelerde İkinci Dünya Savaşı, Nazi Almanya'sı gibi konularda yazılar yazmaya başlar. Bu döneme ait deneyimleri, düşünceleri, felsefe geleneğini siyasal kurama yakınlaştırması ile siyasal düşünce alanına birçok tartışma taşımasına neden olmuştur.

Makalede ele alınacak sorunsallardan biri şiddet kavramın eril argümanlarla işlenme biçiminin uzun yıllar göçmen olarak yaşamak zorunda kalan bir kadın olarak Hannah Arendt'in dilinden tahayyülünden, kaygılarından birikimsel olarak oluşan, yapılanan bir inşanın, söylemin, eleştirisini anlamaya çalışmaktır. Diğeri ise Hannah Arendt'in, şiddet üzerine kaleme aldığı kitabında iktidar-şiddet ilişkilerinin sınıf, etnisite, cinsiyet gibi değişkenlerden bağımsız bir çerçevede ele alma gayretinin feminist literatür ya da pratik açısından nasıl açılımlar yaratabileceğidir?

Önceden söz vardı; ya şimdi?

Politikanın ilk tanımlandığı yerde antik Yunan'da site şiddete değil, iknaya, diyaloga dayanır. Şiddet ve savaş meşrulaştırma alanın dışında kalmaktadır. Antik Yunan'ın felsefe ile olan bağını Arendt, sözün etkinliğinde kuracaktır. Şiddet felsefenin temel konularından biri olmayı hiçbir koşulda hak etmemiştir. Felsefe ile hakikat arasındaki ilişkinin doğası "söz"le ifade edilebilecektir. Dolayısı ile hakikatte sözle anlaşılır olacaktır. Felsefenin, Batı kültür sahnesine çıkmasında şiddete göre "alternatif bir etkinlik" olarak diyalog, ikna belirleyici ve bildiricidir. Sokrates'le birlikte şiddetin nadiren konu edilmesi söz dışında olan bir şeye mesafedir. Şiddetin, savaşın söz dışı alanlar olması; hakikatten uzaklaşmak kadar, politik alanın dışına çıkmak da demektir.

Arendt, 20.yy'ın bir devrimler ve savaşlar yüzyılı olduğuna ve bunların her ikisinin de ortak böleni şiddet olduğu için bu yüzyılın aynı zamanda bir şiddet yüzyılı olduğuna işaret ederek, yüzyılımıza damgasını vuran olgu olduğu için şiddeti konu edindiğini söyler.

Arendt'e göre şiddet savaşın bir öğesi olması ve politik alanın dışında olmasına rağmen politik bir fenomen olarak kendini dayatmasının koşullarını savaş ve devrim ilişkisinde görmektedir. Fransız Devrimi ile birlikte politik alanın içine çekilen şiddetin, iki farklı fenomenin birlikteliği ile –politika ve şiddet– başka farklı iki fenomenin bir aradalığı ortaya çıkmıştır. Devrimlerin hedefinin her zaman "özgürlük olmasına karşın; savaşların hedefinin nadiren olan özgürlüğünün birlikteliği Arendt için siyaset–şiddet(savaş)–devrim üçlemesine dikkati çekmektedir.

Şiddet, meşruluk arayışlarını politik süreçlerde gerçekleştirmektedir. Arendt'in şiddeti politik alan dışında tuttuğu uzamın 20.yy'ın dünyası olmasının nedenleri önem taşımaktadır. Arendt, şiddetin anlaşılmasını sağlamak için tanımlayıcı tartışmalar yapmanın dışında şiddetin reddini teorik kınama düzeyine getirerek, şiddetin insani olayların fenomeni olamayacağını belirtmektedir. Arendt'e göre, şiddetin keyfiliğindeki kayıtsızlık ve körlük, yer aldığı mücadelede önceden belirlenemez bir esnekliğin geleceği olarak olumsuzlanmalıdır.

Arendt göre şiddetin ilk temellendiği yerin Roma İmparatorluğu olması, iktidarın insanların üzerinde yönetme aygıtı olarak kullanılması ile tanımlanabilir. Arendt, devletsiz bir toplum ve iktidarsız yaşama biçimi önermez. Ancak yönetme anlayışındaki iktidar olma hali, birinin halkın geri kalanını yönetmediği, halk kendi kendisini yönettiği için iktidar ve şiddet ilişkisi söz konusu değildir. Arendt'in iktidarın insanların rasyonel rızaları ya da iradeleri üzerinden birlikte oluşturulmasına yönelik kanaati kamusal bir bağlam taşımaktadır. Arendt'in kamusal alanı tarif etmeye çalıştığı tahayyülü iktidarı site cumhuriyetleri, anayasal cumhuriyetlerden kalma "yönetme kapasitesine" karşılık gelen Habermas'a göre, onun iktidarı bir başkasının iradesinin araçsallaşması olarak değil, anlaşmaya götüren bir iletişimdeki ortak iradenin biçimlenişi olarak görmesidir. Ortak irade; uzlaşım, diyalog ve iletişimsel bir etkinlik içinde hem politikayı hem de yönetme kapasitesi oluşturulacaktır.

Arendt'e göre, iktidarın sadece yönetmek olmayan işlevi kolektif irade ya da iletişimsellik ile meşruiyetini edinecektir. Şiddetin politik dışılığı tam da bu meşruiyeti hiç üretemeyecek olacağındandır. Kolektif, ortak bir rızadan geçemeyecek, üzerinden herkesin uzlaşımsal ve iletişimsel bir etkinliğinin olamayacağı "şiddet" dışarıda kalmak durumundadır.

Şiddet, araçsal olarak kullanılması ile Arendt'in politik, kamusal tahayyülünü oluşturan hiçbir bileşen araçsal olmadığı için ancak iktidarın yerini aldığında; iktidarı yerinden ettiğinde varlık kazanabilecektir. Şiddetin araçsallığı, kişiselleştirilebilir doğası Arendt'in iktidar anlayışının kişiselleşemez, araçsallaşamaz "çokluk" anlayışı ile uyuşmazlığını göstermektedir.

Arendt'e göre, politik bir sorunsal olarak kendini dayatan şiddet, insansal bir tepkinin sonucu olan bireysel şiddet değil, iktidarın kullandığı ya da iktidara ulaşmak için kullanılan örgütlü şiddettir. İnsansal tepki üzerine ne bir olumsuzlama ne de bir olumlama vardır. Sadece politik eylemin içinde taşıdığı değerin olumlaması söz konusudur. Politik eyleme içkin olan değerin ne kadar şiddet kullanma "zorunluluğu", "haklılığı" gibi meşruluk arayışları olsa da Arendt için bu kabul edilemezdir. Politik değer taşıyan eylem, amacına ulaşmadan önce şiddetin meşruluğunu kabul etmemesiyle "değer"lidir.

Arendt şiddeti ne irrasyonel ne de hayvansal bulmaktadır. Şiddetin insanca bir tepki olmasının, onun insanca bir yaşamın temel karakteristiği olarak tanımlanması anlamını taşımayacağını belirtmektedir. Uygar durumda şiddetin yerine hukukun geçtiğini, bu nedenle şiddetin politika öncesi dolayısı ile politika dışı bir kavram olduğunu düşünür. .Uygarlık ve "uygar durum" arasındaki fark yine Arendt'in tahayyülünü biçimlendiren öğelerin farklı bağlamlarını ortaya koymaktadır.

Arendt'in kamusal alan "eylem"i

Arendt, kamusal alanı iletişim, diyalog, söz ve eylem alanı olarak anlamlandırmaktadır. İnsanın kamusal alandaki konumunu politik kılan şeyin "eyleme yetisi" olduğunu ve eyleyic

iliğin kurucu, oluşturucu gücünü ve değerini politik kılanın da insan olduğunu belirtmektedir. Siyasal düşünce geleneğinin ve siyasal eylemin krizini Arendt, politik kılan eyleme yetisinin yerini savaş ve devrimin birlikteliğinin aracı olan şiddetin aldığını dolayısı ile politikayı konuşmanın ve şiddeti dışlamanın kuruculuğunu yapmayı amaçlamaktadır.

Arendt'in kamusal alanda, politik bir eyleyicilik olarak şiddeti tartıştığı eseri, tarih boyunca şiddetin –antik dönemlerden; yirminci yüzyıla– siyasal ideolojiler tarafından reddedilme, benimsenme problematiği üzerinden ele alınmaktadır. Arendt, kamusal alanın "iyiliği", "erdemi" gibi bir ahlakçılık üzerinden olmasa da kamusal alanın neyi "politik eylem" olarak değerli ve anlamlı göreceğini kamusal alanda yer alacak, rıza gösterecek, kolektif düşünme sürecine katılacak insanlardan alacağı üzerinde önemle durmaktadır.

Arendt'e göre eylem sırasında bireyler sözleri ve davranışları ile bireyselliklerini sergiler ve farklılıklarını ortaya koyarlar. Böylece farklı görüşler ve eylemler kamusal alanda çarpışır ve paylaşılır. Arendt'e göre eylemi araçsal kategori içinde ele almak söz konusu değildir. Çünkü eylem, hedefi dahi olsa buna ulaşamama olasılığını içinde barındırır. Arendt, eylemi araçsal kılmadığı gibi, varılacak son nokta olarak tabir ettiği bir yere de işaret etmemektedir. Ulaşamama olasılığının hep var olması, iktidarın siyasal kurumlar üzerinden maddileşmesini de engellemektedir. Arendt, eylemde bulunmayı, felsefi açıdan bir başlangıcı ifade eden "doğumluluk hali" ile tanımlamaktadır. Doğum, Arendt için sadece bir metafor olmanın dışında, insan ve eylem yetisinin kamusal-politik alanda "oluşturan," "katan," niteliği ile siyasal üst yapıların dışında bir ilişkisellikten, bağdan bahsetmektedir.

Arendt, "vita activa" terimiyle nitelediği üç temel ve asli insani etkinliği–emek (labor), iş (work) ve eylem (action)– Emek hayati zorunluluklara bağlı, insan bedeninin yaşam sürecine karşılık gelen bir etkinliktir. İnsanın çalışma, emek harcama durumu hayatın kendisidir. İş etkinlği, "insani varoluşun türün sürekli yinelenen hayat döngüsüne takılmamış, ölümlülüğü bu döngüyle telafi edilemeyen doğa dışı oluşuna karşılık gelen bir etkinliktir." Eylem ise, "şeylerin ve maddenin aracılığı olmadan doğrudan insanlar arasında geçen yegâne etkinliktir. İnsanın çoğulluk durumuna karşılık gelir." şeklinde ele alır. İnsanı, sosyal teoride modernizmin, liberal demokrasinin zaaf ve krizlerinin tartışıldığı bir zeminde ele almaktadır. Arendt, toplumsalın yükselişi ve kolektif kamu alanının çöküşü ile siyaset, kolektif bir eylem alanı olmaktan çıkarak çıkar çatışmaları ve emek ve iş etkinliklerinden doğan çatışmaların giderilmesine odaklanan bir etkinlik haline geldiğini belirtmektedir. İçinde özgürleşmenin gerçekleşeceği bir kamusal tahayyül olarak siyaseti ve siyasal anlayışı insanın sosyal doğası olarak değil; varlığını daha anlamlı kıldığını düşündüğü kamusal doğası ile ilişkilendirmektedir.

Arendt'e göre siyaset, farklı ilgi ve çıkarların uzlaştırılması, toplumsal düzenin sağlanması için bir araç değildir. Siyaset raison d'etre'si insana zevkli, mutlu, anlamlı barış dolu anlar ve hisler sağlamak olan bir yaşam biçimidir. Siyaset insanın var oluşsal olarak ihtiyaç duyduğu bu hislerin karşılanması için gereklidir.

Konuşma ve örgütlenme özgürlüğünün verildiği çağdaş müreffeh toplumlarda bürokratik mekanizmanın getirdiği kıskaç, Pareto'nun "özgür ve demokratik denen ülkelerde özgürlük yani eylemde bulunma kudreti, suçlular hariç herkes için günden güne azalıyor" ifadesiyle de daralmaktadır. Hükmetmenin idarileşmesi, cumhuriyetin bürokratikleşmesi ile beklenen demokrasi anlayışı oluşamamaktadır.

Siyasal düşünce geleneklerimizde yer alan mutlak, monarşik, oligarşik yönetim biçimlerinin yerini alan bürokrasinin; yetkin olan ancak sorumluluk alma bilincinden yoksunluğu, Arendt'in bürokrasiyi "hiç kimsenin tiranlığı" olarak nitelemesi ile açıklık kazanmaktadır.

Tüm bunların ışığında Arendt'in ısrarla sorumlu gördüğü teknolojik ilerlemenin ideolojilerin temel normlarından uzaklaşmalarını sağlarken "Atom bombasının gölgesinde büyüyen ilk kuşakların" askeri–sınaî–emek kompleksi ile kıstırılmış hayatlarına barışı getirmeleri siyasal özgürlükle kamunun yaratılması ve korunmasından geçmektedir. Arendt'e göre, politikanın varlık nedeni özgürlüktür, deneyim alanı da eylemdir ve insanlar eylemde bulunduğu sürece özgürdür.

Hannah Arendt'in kimlikler üstü kadınlığı

Ayrımcılık, dengesiz iktidar ve yasa ilişkileriyle örülmüş toplumsal alanda ayrımlarla; siyasi alanda eşitlikle görülebilecek ancak toplumsal konumlanmalarla ortaya çıkabilecek belirsiz bir kavramdır. Arendt "çoğulluk" terimini temel bir durumu belirtmek üzere kullanır. Onun görüşüne göre insanlar ancak çoğulluk içinde var olabilirler. Scott'un ifade ettiği gibi

farklılık, eşitliğe alternatif bir şey değildir. Tarih, farklı olarak sonsuz çeşitlemeler sunan ilişkiler ve bağlamlar sunmaktadır. Farklılıkların değişmez, normatif tanımlanması ile oluşabilecek eşitsiz ilişki ve uygulamalar ayrımcılığı harekete geçirebilecektir. Arendt'in, kimliklerin, farklılıklarının sabit, değişmez apriori olarak kabulü söz konusu değildir. Kişilerin etnik dini, cinsel kimlikleri Arendt'e göre siyasal örgütlenmeye temel teşkil etmemektedir. Dolayısı ile kişisel olan Arendt için siyasal değildir.

Arendt tüm örgütlenmelerde grupların kendi güvenliği adına "her bireyin geri dönüşü olamayan bir eyleme girişmesini ister." İfadesiyle grup bağının bencilliğini ileri sürmektedir. Politik alanda iletişimselliği, diyalogu gölgeleyecek yapılanmaların, değerler sistemini dönüştüren, vicdanın herkeste farklı olan özgün gücünü etkisizleştiren bir mekanizmalar olduğunu ileri sürmektedir. Arendt, suçun kendisi ile politik olarak yüzleşmek ile kişisel olarak yüzleşmek arasındaki farkı derinleştiren bir tartışma ile kimlik, benlik tartışmalarını ilerletmektedir. Kolektif suç diye bir şey olmadığı gibi, kolektif suçsuzluğun da olmadığını; suç kavramı sadece kişilere indirgendiği zaman anlam kazanacağını belirterek; "Ahlaki olarak bakıldığında somut bir şeyler yapmadan kendimizi suçlu hissetmek, gerçekten bir cürümün sorumlusu olduğumuz halde suçluluk duymamak gibi yanlıştır." demektedir. Olayların gelişme biçiminden bağımsız, kendi benliğimizle birlikte yaşamak zorunda olmanın bilinci ile tavır alabilmenin önemi üzerinde durmaktadır.

P.J. Proudhon'un ifadesiyle "mükemmelleşebilir canlılar olarak doğduk ve asla mükemmel olamayacağız" Hannah Arendt'in, kamusal–politik alanda eyleyici olmanın bireysel çıkarların dışında kamusal çıkarların harekete geçirildiği dolayısı ile çıkar çatışmalarının, rekabetin hiçbir anlam ifade etmeyeceği bir politik alanda gerçekleşmesi, "sorumlu olma ve sorumluluk duyma" ile gerçekleşecektir. Herkesin suçluluğunun hiç kimsenin suçluluğuna denk düşmesi Arendt'in politik tahayyülünü karşılamamaktadır. Arendt için söylediklerimiz, tartıştıklarımız, yargılarımız bizim kim olduğumuzu açıklamaktadır. Kimlik, bizim kamu alanında başkalarıyla ilişki/diyalog içindeyken edindiğimiz şeydir. Özel alanda yapıp edilenler kamu alanına taşınarak kimliğimizi oluşturmazlar.

Hannah Arendt Üzerine Feminist Bakışlar

Feministler Arendt'i okuduklarında birbirinden farklı açılımlarla tartışma noktaları belirleyebilmişle

rdir. Arendt üzerinde birçok feminist yazar, tarihçi kamusal alan, emek ve eylem ilişkisindeki kadının konumu ve toplumsal cinsiyet bağlamında Arendt'i anlamaya değer yüklemişlerdir. Julia Kristeva, Arendt'in yaşam deneyimlerine yaşadığı toplumsal ve siyasal olaylara öncelikle bir "kadın" olarak tepki vermiştir; yani O'nun öncelikle bir kadın olduğunu ileri sürerek Arendt'i yaşadıkları ve etkilendiği gerçeklikler üzerinden anlamaya çalışmıştır. Arendt, kadındır ve hiç doğum yapmamıştır. Oysaki yazılarında "yeni başlangıç", "doğum", "yaşam" kavramlarını sıkça kullanmakta, eylem teorisini oluştururken "doğum" metaforuna başvurmaktadır. Arendt, insana yönelik "kendisi bir başlangıç olduğu için, insan başlangıç

yapabilir; insan olmak ve özgür olmak bir ve aynı şeydir." İfadesine yer vermiştir. Kristeva, Arendt'in kimliği politika dışı olarak konumlandırmasına neden olan görüşlerinin kendisinin bir Yahudi olarak yaşadığı dönemde gündemde olan anti-semitizm hareketleriyle ilgili olduğunu belirtmektedir. Heidegger, Jaspers, Kant, St. Augustine, Platon ve Aristoteles'in Arendt üzerindeki etkilerini Kristeva yeri geldikçe tartışmaktadır. Arendt'in emek, iş ve eylem ayrımı geliştirmesinde Aristoteles'in üretim ve eylem aktivitesi ayrımının etkili olabileceğini; aynı zamanda Aristo gibi Arendt de siyasetin dışında yaşam olmadığını ileri sürmesi gibi özdeşlikler, devamlılıklar görülebilmektedir.

Adrianna Rich ve Mary O'Brien'ın Hannah Arendt'e eleştirel yaklaşımlarıyla karşılaşırız. Arendt'in hayranlık duyduğu ve daha değerli gördüğü eylem etkinliğinin en iyi gösterimde olduğu yer Klasik Yunan polisindeki kamu alanıdır. Bu alanda kadına yer yoktur. Gündelik yaşamın gerekleriyle ilgilenmek zorunda kalmayan az sayıdaki erkek kişinin politika yapmak için zaman bulmasını ileri sürerek; erkeklerin etkinliklerine hayranlık duyan, özel alanda kadınların yaptığı üretici emeğin değerini gör(e)meyen, kadınlara özgü deneyimlerin – anneliği, yeniden üretimin- özgürleştirici potansiyelini kavrayamayan dolayısıyla erkek egemenliğinin normalliğini hatta gerekliliğini kabul eden kadın felsefeci olduğunu ileri sürerler. Bir başka eleştirel yaklaşan feminist Hanna Fenichel Pitkin'dir. Arendt'in neyin toplumsalı oluşturduğu konusunu eksik bıraktığını söyler ve kendisi ekler; Arendt'in "toplumsal" dediği alan pek çok durumda kadınların etkinliklerinin egemen olduğu bir alandır. Bu alanda yaşama dair değerler üretilir, yeniden üretilir ve ilişkilerin temelini oluşturur. Pitkin sadece Arendt'e bir kişisel olan ya da ev ile ilgili olana adanmış yaşamın fakirleşmiş bir yaşam olduğu yaklaşımını kabul eder. Fakat her iki alanında birbiri ile ilişkili olduğunu, birindeki oluşumların diğeri üzerinde etkili olduğunu tartışır. Toplumsalı değersizleştirerek değil fakat toplumu da anlayarak ve çözümleyerek yola koyulmanın Arendt'in bahsettiği anlamda özgürleştirici bir kamu modeli yaratımında önemli olduğunu hatırlatmaktadır. Arendt, özgürlük terimini, politik özgürlük anlamında kullanır ve bu terim için İngilizce de seçtiği sözcük 'freedom'dır. O'na göre serbestlik (liberty) ve özgürlük (freedom) farklı şeylerdir. Serbestlik her şey için kullanılabilir ama özgürlüğün içeriği, kamusal olaylara katılımla belirlenir, doğrudan politik bir yaşam biçimine gönderir. Pitkin'e göre bu iki terimi ayıran tek düşünür olan Arendt'in bu ısrarı önemlidir. Çünkü onun politika öğretisi tam da bu ayrımda temellenir.

Susan M.Okin kadınlar ve erkekler arasındaki cinsiyete bağlı rol dağılımının ve bunu yansımasıyla kurulan cinsiyet ilişkilerinin çözülüp yerine cinsiyetin önemli olmadığı ilişki ağlarının kurulmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Arendt, kendi iktidar tanımında power ower'dan değil "bir şeyi yapabilme gücü" power to anlamında iktidardan hareket eder. Örneğin bazı feminist kuramlarda aynı tanımı temel alır. Lukes, bu iktidar tanımının bir ilişkiye değil, bir kapasiteye işaret ettiğini belirterek, buradan hareketle iktidar ilişkilerinin açıklanamayacağı gerekçesiyle Arendt'i eleştirir. Ancak Arendt için önemli olan belki de iktidarın bir kapasiteye işaret etmesidir. Arendt'in iktidar kapasitesini oluşturacak olanın

ilişkisellikle kurulacak olması mümkündür. Çünkü politik alan insanın kapasitelerinin gerçekleştiği alandır. İnsanın en önemli politik kapasitesi, iktidarı kurma kapasitesidir. Feminist kuramlarda bu kapasitede yeni bir iktidar ilişkisinin imkânını bulurlar. İktidarın bir arada eylemde bulunma ile oluşturulacak olması olumlu ve yapıcı bir iktidar tanımı ile kapasite de, kabiliyet de olumsaldır.

Mary Dietz öz eleştirel bir yaklaşımla feministler cinsiyetçi bakış açısını eleştirseler de zaman zaman kendileri de bu bakış açısının tuzağına düşebildiklerini ileri sürer. Arendt'in cinsiyete tabi olan iki alanı, kamusal – özel alan ayrımı değil; animal laborans (feminen) ve homo faber (maskulin) ayrımıdır. Arendt'in feminist literatürde algılandığı biçimiyle kamusal

(erkeklerin alanı, özgürlük, siyasetin alanı) özel alan (kadınların alanı, döngüsel işlerin, mahremiyetin hâkim olduğu alan) ayrımını yapmadığını belirtir. Dietz'e göre emek animal laborans; iş homo faberin etkinliği eylem ise cinsiyetler üstü bir etkinlik alanıdır. Feministlerin ikili karşıtlıklardan vazgeçerek, cinsiyetsizleştirilmiş kavramlarla tahlil yapmalarını önermektedir. Dietz, eylem alanın cinsiyetler üstü olduğuna dikkati çekerken; emek ve iş ayrımının tahlili Arendt'de olduğu gibi Dietz içinde ikincil bırakılmıştır.

Bonnie Honig, Arendt'i dekonstrüktif feminizm uğrağından okumaktadır. Honig, kimliklerin sabit, değişmez değil, etnisiteye, cinsel tercihe, mezhebe sürekli inşa edilen edinimler oldukları üzerinde durur. Sabitlenmiş kimlikler üzeriden siyaset anlayışını eleştirir. Arendt'de sabitlenmiş kimliklere referansla yürütülen bir siyaset anlayışı öngörmez. Honig, Arendt'in kamusal alanını "agonistik kamusal alan" olarak değerlendirir. Farklı olanların bir arada eylemde bulunmaları söz konusudur. Uzlaşma değil, farklılıkların sergilenmesi Honig'in önerdiği kamu modelinin temelini oluşturmaktadır. Benzer bir değerlendirmeyi Amy Allen feminist dayanışma üzerinden yapmaktadır. Allen, feminist dayanışmanın kimlik siyasetine başvurmadan oluşturulmasında Arendt'in olanak sunduğunu ileri sürmektedir. Farklılık feminizminin, kadınları kimlik siyasetine başvurarak sabitlenmiş kategorilere hapsederek birleştirmeye çalışmasını eleştirir. Arendt'e göre farklılığın korunmasının önemliliği aşırı kimlik vurgusu için değil, insanlık durumunun korunması içindir. Allen, Arendt'i kimlik siyaseti ya da kimliksizlik penceresinden değil onun siyaset tartışmalarındaki dayanışma ekseninden okumamızı salık vermektedir. Hannah Arendt için kimlik, performatif bir olgu olarak dolayısı ile gerek iktidarın gerekse iktidarla ilişkilenme biçiminin şiddetten bağımsız işleyen edimselliği ile sürekli oluşmakta ya da yerini başka bir şeye bırakmaktadır.

Sonuç yerine

Bu makalede iktidar ile şiddet arasındaki ilişkinin doğrudan erkek iktidarına gönderme yapması ile Arendt'in bir dizi şeye cevap üretememesi üzerinden bir yazı kaleme alınabilirdi. Ancak Arendt'in, kimliklerden bağımsız bir politik alana çağrısını, olumsuzlamadığı iktidarı paylaşmayı, performatif bir şekilde iletişimsel bir alan açma çabasını anlamak Arendt üzerinde düşünüyorsak daha anlamlı gibi görünmektedir.

Arendt, 20.yy'ın savaşlar, devrimler yüzyılı olmasında politikaya dâhil olan şiddetin, u

ygarlık kavramı olarak ortaya çıkmasına "ussal" bir eleştiri getirmiştir. Çünkü Arendt'in olumladığı iktidarla, politika dışı, söz dışı bıraktığı şiddetle yüzleşmek, şiddet üzerine yazmak; şiddeti konuşmak sorumluluğunu getirmiştir. Her şeyi mantıksal olarak açıklanmasını, bağlama yerleştirilmesinin istemek, sorumluluk duymak usun zorlayıcı mantığıyla sistem tarafından içerilmeyi getirecektir. Horkheimer ve Adorno usun karşıtlıklarını sürekli yenik duruma düşüren başarımsal mantığına vurgu yaparlar. Çünkü mitos veya din kanıtlama ihtiyacı duydukları andan itibaren usun buyruğunun altına girerler. Arendt, şiddeti anlamayı reddeden filozofların "politik doğruculuk"larından "şiddet üzerine" yazması ile yazmaya gerek duyması ile çoktan uzaklaşmıştır.

Kamusal alanı, en asli insani etkinlik olan "eylem"in gerçekleştirildiği bir yer olarak modernist söylemin sınırlarının dışına çıkabilmiştir. Kolektif kimlik ile kişisel ve politik sorumluluk, vicdan gibi moral değerleri ahlakçılık ile değil estetize edilmiş özgürleşme anlayışı ile açıklık getirmeye çalışmıştır.

Arendt, yurttaşların, yönetime katılma, belirleyici olma ve genel çıkarların işleyişindeki etik tartışmaları verebilmesine karşın; kamunun ve siyasetin yapılanmasını toplumdan (emekten); ekonomiden (işten) bağımsız nasıl konumlandıracağı belirsizdir? Politik alanda yurttaş olarak özgürleşmenin emareleri mutlu olmayı; siyaset yapmayı seven insanlar olmanın ve diyalogla, iletişimsellikle alternatif perspektifler oluşturabilmenin dışında teorik olarak açıklık getirememiştir. Akla şöyle bir soru hızlıca gelebilmektedir; Arendt'in amacı tamamlanmış bir teori mi inşa etmektir? Böyle de olabilir tersi de ya da arafta kaldığı da söylenebilir. Ancak Arendt, bir çizgiyi ciddi anlamda aşmıştır; hatta kendisi çizginin diğer tarafına geçmeden; Arendt'de 20.yy gerçekliğinde yaşayan; o yüzyılda aşık olan o yüzyılda göçmen olan o yüzyılda kadın olan o yüzyılda siyasetle özgürleşmek isteyen "biri"-Arendt böyle denilmesini isterdi herhalde- olarak şiddeti politikaya içkin olmayan; söz varsa şiddetin olamayacağına inanan ve savunucusu olan hiç kimse inanmıyorsa da kendisi buna inanan bir "kadın" olmasıdır.

Dipnot

1- Gülbanu Altunok, "Şiddetin Eleştirisi Olarak İktidar: Arendt ve Foucault," Doğu Batı, Sayı: 43, Kasım -Aralık - Ocak 2007- 08, s. 53.

2-Nilgün Toker, "Şiddete Karşı Politika: Hannah Arendt'in Şiddet Analizi," Birikim, Sayı: 41, Eylül 1992, s. 61.

3- Toker, a.g.m., s.. 66.

4- a.g.m., s. 67.

5- a.g.m., s. 68.

6-Altunok, a.g.m., s. 62.

7-Neşe Öztimur, "Hannah Arendt ve Kadınlık Durumu," Birikim, sayı: 168, Nisan 2003, s. 38.

8-Taylor Diana, "Hannah Arendt on Judgement :Thinking for Politics," International Journal of Philosophical Studies, c. 10, no. 2, 2002, pp. 151-169; akt. Öztimur, a.g.m., s. 40.

9-Hannah Arendt, Şiddet Üzerine, İstanbul: İletişim Yayınları, 2003, s. 99.

10- Hannah Arendt, a.g.e., s. 21.

11-Fatmagül Berktay, "Heidegger ve Arendt'te Özgürlük: Bir Kesişme Noktası", Tarihin Cinsiyeti, İstanbul: Metis Yayınları, 2006, s. 187.

12-Thomas Geisen, "Kimlik ve tanınma söylemi: Ayrımcılık söyleminde yeni terminolojiler", Felsefelogos, Sayı: 29, Nisan 2006, İstanbul, s. 40-1.

13-Gülbanu Altunok, a.g.e., s. 60.

Pareto'nun işçilerin burjuvalaşması olarak ifade ettiği kendi değerlerine yabancı, toplumsal ve siyasal düzene kolaylıkla entegre olunan sınıf farklılıklarının belirsizleştiği bir gidişat işçilerin görece iyileşen koşullarda kendi sınıflarına ilişkin belleklerin bulanmasına hatta proletarya olmayı reddetmeye kadar gelen başka bir şeye dönüşmüştür. Arendt'in bir diğer örneği öğrenci hareketini homojen değerlendirmez öyle ki çoğu hareketin kitleselleşebilme sorunu yaşadığını özellikle beyaz ve siyah öğrenci hareketi ile örneklendirmiştir. Batı ülkelerinde öğrenci hareketi üniversite dışında halk desteğinden yoksun kalırken siyah öğrencilerin sözlü ya da fiili şiddetini destekleyen geniş bir siyah azınlığın olmasıdır.

14-Hannah Arendt, a.g.e., s. 82.

15-Hannah Arendt, "Diktatörlük Döneminde Kişisel Sorumluluk," Birikim, Sayı: 65, Eylül, 1994, s. 53.

16-Arendt, Şiddet Üzerine, s. 37.

17-Öztimur, a.g.m., s. 39.

18-Berktay, a.g.e., s. 190.

19-Öztimur, a.g.m., s. 42.

20-Öztimur, a.g.m., s. 42.

21-Toker, a.g.m., s. 69.

22-a.g.m., s. 69-70.

23-Mary Dietz, Turning Operation, Feminism, Arendt, and Politics, New York &Londra:Rotledge, 2002; akt. Öztimur, a.g.m., s. 44.

24-Amy Allen, "Power subjectivity, and Agency:Between Arendt and Foucault,"İnternational Journal of Phlosophical Studies , c. 10, no. 2, 2002, pp. 131-149; akt., a.g.m., s. 44.

25-Alex Demirovic, "Us ve Dışlanmanın Mantığı," Felsefelogos, Sayı: 29, Nisan 2006, İstanbul, s. 18.

Kaynakça

Altunok, Gülbanu, "Şiddetin Eleştirisi Olarak İktidar: Arendt ve Foucault," Doğu Batı, İstanbul, Sayı: 43, Kasım-Aralık-Ocak 2007-8, ss. 51-74.

Arendt, Hannah, "Diktatörlük Döneminde Kişisel Sorumluluk,"Birikim, İstanbul, Sayı: 65, Eylül 1994, ss. 53-59.

Arendt, Hannah, Şiddet Üzerine, İstanbul, İletişim Yayınları, 2003.

Berktay, Fatmagül, "Heidegger ve Arendt'te Özgürlük: Bir Kesişme Noktası," Tarihin Cinsiyeti, İstanbul, Metis Yayınları 2006, ss. 178-191.

Demirovic, Alex, "Us ve Dışlanmanın Mantığı," Felsefelogos, İstanbul, Sayı: 29, Nisan 2006, ss. 17-24.

Geisen, Thomas, "Kimlik ve tanınma söylemi: Ayrımcılık söyleminde yeni terminolojiler," Felsefelogos, İstanbul, Sayı: 29, Nisan 2006, ss.39-53.

Öztimur, Neşe, "Hannah Arendt ve Kadınlık Durumu," Birikim, Sayı: 168, Nisan 2003, ss. 37-47.

Toker, Nilgün, "Şiddete Karşı Politika: Hannah Arendt'in Şiddet Analizi,"Birikim, Sayı: 41, Eylül 1992, ss. 60-70.

Erişim: http://sendika10.org/2009/02/hannah-arendt-siddetten-soz-etti-yonca-gunes-yucel/

HANNAH ARENDT: ŞİDDET'TEN SÖZ ETTİ – YONCA GÜNEŞ YÜCEL

Tarih: 09 Şubat 2009

Giriş

Şiddet üzerine yürütülecek tartışmanın tarafları, sürekli yer değiştiren, bağlamsal olarak tutarlılık yakalama kaygısı ile bedensel ve tinsel ayrımlara giden ve işin içinden hiç çıkılamayacak olan bir tartışma sürecinin "kurbanları" olabilmektedirler. Şiddete yönelik savların ya da savsaklamaların merkezinde yer alan iktidar olma, erk, güç, gibi eril kavramların, toplumsal cinsiyet bağlamındaki "kadına yönelik şiddet"in yaygın, yerleşik ve köklü geleneğini politik alandan almasını söylemek yeni bir şey değildir. Makalede şiddetin hangi dayanaklar ya da dayanıksızlıklar üzerinden ele alınacağına yer verilecektir.

Arendt'in siyaset kuramına yönelişi 1930'lar Almanya'sında Nazi rejiminin iktidara gelişi ve Yahudi düşmanlığının Almanya ve Avrupa'da yükselişine rastlamaktadır. O zamana değin siyasal herhangi bir düşünce veya örgütle bağlantısı olmadığına, Yahudi kökeninden ziyade Alman kimliği ile kendisini tanımlayan genç bir felsefeci olan Hannah Arendt'in kısa süre içinde Almanya'dan ayrılmak zorunda kalması hayatındaki dönüşümleri de getirecektir. Önce Fransa'da Nazi rejiminden kaçmaya çalışan diğer Yahudilere yardım edeceği organizasyonlarda çalışır. Daha sonra on sekiz yıl mülteci olarak yaşadığı Amerika'da çeşitli gazetelerde İkinci Dünya Savaşı, Nazi Almanya'sı gibi konularda yazılar yazmaya başlar. Bu döneme ait deneyimleri, düşünceleri, felsefe geleneğini siyasal kurama yakınlaştırması ile siyasal düşünce alanına birçok tartışma taşımasına neden olmuştur.

Makalede ele alınacak sorunsallardan biri şiddet kavramın eril argümanlarla işlenme biçiminin uzun yıllar göçmen olarak yaşamak zorunda kalan bir kadın olarak Hannah Arendt'in dilinden tahayyülünden, kaygılarından birikimsel olarak oluşan, yapılanan bir inşanın, söylemin, eleştirisini anlamaya çalışmaktır. Diğeri ise Hannah Arendt'in, şiddet üzerine kaleme aldığı kitabında iktidar-şiddet ilişkilerinin sınıf, etnisite, cinsiyet gibi değişkenlerden bağımsız bir çerçevede ele alma gayretinin feminist literatür ya da pratik açısından nasıl açılımlar yaratabileceğidir?

Önceden söz vardı; ya şimdi?

Politikanın ilk tanımlandığı yerde antik Yunan'da site şiddete değil, iknaya, diyaloga dayanır. Şiddet ve savaş meşrulaştırma alanın dışında kalmaktadır. Antik Yunan'ın felsefe ile olan bağını Arendt, sözün etkinliğinde kuracaktır. Şiddet felsefenin temel konularından biri olmayı hiçbir koşulda hak etmemiştir. Felsefe ile hakikat arasındaki ilişkinin doğası "söz"le ifade edilebilecektir. Dolayısı ile hakikatte sözle anlaşılır olacaktır. Felsefenin, Batı kültür sahnesine çıkmasında şiddete göre "alternatif bir etkinlik" olarak diyalog, ikna belirleyici ve bildiricidir. Sokrates'le birlikte şiddetin nadiren konu edilmesi söz dışında olan bir şeye mesafedir. Şiddetin, savaşın söz dışı alanlar olması; hakikatten uzaklaşmak kadar, politik alanın dışına çıkmak da demektir.

Arendt, 20.yy'ın bir devrimler ve savaşlar yüzyılı olduğuna ve bunların her ikisinin de ortak böleni şiddet olduğu için bu yüzyılın aynı zamanda bir şiddet yüzyılı olduğuna işaret ederek, yüzyılımıza damgasını vuran olgu olduğu için şiddeti konu edindiğini söyler.

Arendt'e göre şiddet savaşın bir öğesi olması ve politik alanın dışında olmasına rağmen politik bir fenomen olarak kendini dayatmasının koşullarını savaş ve devrim ilişkisinde görmektedir. Fransız Devrimi ile birlikte politik alanın içine çekilen şiddetin, iki farklı fenomenin birlikteliği ile -politika ve şiddet- başka farklı iki fenomenin bir aradalığı ortaya çıkmıştır. Devrimlerin hedefinin her zaman "özgürlük olmasına karşın; savaşların hedefinin nadiren olan özgürlüğünün birlikteliği Arendt için siyaset-şiddet(savaş)-devrim üçlemesine dikkati çekmektedir.

Şiddet, meşruluk arayışlarını politik süreçlerde gerçekleştirmektedir. Arendt'in şiddeti politik alan dışında tuttuğu uzamın 20.yy'ın dünyası olmasının nedenleri önem taşımaktadır. Arendt, şiddetin anlaşılmasını sağlamak için tanımlayıcı tartışmalar yapmanın dışında şiddetin reddini teorik kınama düzeyine getirerek, şiddetin insani olayların fenomeni olamayacağını belirtmektedir. Arendt'e göre, şiddetin keyfiliğindeki kayıtsızlık ve körlük, yer aldığı mücadelede önceden belirlenemez bir esnekliğin geleceği olarak olumsuzlanmalıdır.

Arendt göre şiddetin ilk temellendiği yerin Roma İmparatorluğu olması, iktidarın insanların üzerinde yönetme aygıtı olarak kullanılması ile tanımlanabilir. Arendt, devletsiz bir toplum ve iktidarsız yaşama biçimi önermez. Ancak yönetme anlayışındaki iktidar olma hali, birinin halkın geri kalanını yönetmediği, halk kendi kendisini yönettiği için iktidar ve şiddet ilişkisi söz konusu değildir. Arendt'in iktidarın insanların rasyonel rızaları ya da iradeleri üzerinden birlikte oluşturulmasına yönelik kanaati kamusal bir bağlam taşımaktadır. Arendt'in kamusal alanı tarif etmeye çalıştığı tahayyülü iktidarı site cumhuriyetleri, anayasal cumhuriyetlerden kalma "yönetme kapasitesine" karşılık gelen Habermas'a göre, onun iktidarı bir başkasının iradesinin araçsallaşması olarak değil, anlaşmaya götüren bir iletişimdeki ortak iradenin biçimlenişi olarak görmesidir. Ortak irade; uzlaşım, diyalog ve iletişimsel bir etkinlik içinde hem politikayı hem de yönetme kapasitesi oluşturulacaktır.

Arendt'e göre, iktidarın sadece yönetmek olmayan işlevi kolektif irade ya da iletişimsellik ile meşruiyetini edinecektir. Şiddetin politik dışılığı tam da bu meşruiyeti hiç üretemeyecek olacağındandır. Kolektif, ortak bir rızadan geçemeyecek, üzerinden herkesin uzlaşımsal ve iletişimsel bir etkinliğinin olamayacağı "şiddet" dışarıda kalmak durumundadır.

Şiddet, araçsal olarak kullanılması ile Arendt'in politik, kamusal tahayyülünü oluşturan hiçbir bileşen araçsal olmadığı için ancak iktidarın yerini aldığında; iktidarı yerinden ettiğinde varlık kazanabilecektir. Şiddetin araçsallığı, kişiselleştirilebilir doğası Arendt'in iktidar anlayışının kişiselleşemez, araçsallaşamaz "çokluk" anlayışı ile uyuşmazlığını göstermektedir.

Arendt'e göre, politik bir sorunsal olarak kendini dayatan şiddet, insansal bir tepkinin sonucu olan bireysel şiddet değil, iktidarın kullandığı ya da iktidara ulaşmak için kullanılan örgütlü şiddettir. İnsansal tepki üzerine ne bir olumsuzlama ne de bir olumlama vardır. Sadece politik eylemin içinde taşıdığı değerin olumlaması söz konusudur. Politik eyleme içkin olan değerin ne kadar şiddet kullanma "zorunluluğu", "haklılığı" gibi meşruluk arayışları olsa da Arendt için bu kabul edilemezdir. Politik değer taşıyan eylem, amacına ulaşmadan önce şiddetin meşruluğunu kabul etmemesiyle "değer"lidir.

Arendt şiddeti ne irrasyonel ne de hayvansal bulmaktadır. Şiddetin insanca bir tepki olmasının, onun insanca bir yaşamın temel karakteristiği olarak tanımlanması anlamını taşımayacağını belirtmektedir. Uygar durumda şiddetin yerine hukukun geçtiğini, bu nedenle şiddetin politika öncesi dolayısı ile politika dışı bir kavram olduğunu düşünür. .Uygarlık ve "uygar durum" arasındaki fark yine Arendt'in tahayyülünü biçimlendiren öğelerin farklı bağlamlarını ortaya koymaktadır.

Arendt'in kamusal alan "eylem"i

Arendt, kamusal alanı iletişim, diyalog, söz ve eylem alanı olarak anlamlandırmaktadır. İnsanın kamusal alandaki konumunu politik kılan şeyin "eyleme yetisi" olduğunu ve eyleyic

iliğin kurucu, oluşturucu gücünü ve değerini politik kılanın da insan olduğunu belirtmektedir. Siyasal düşünce geleneğinin ve siyasal eylemin krizini Arendt, politik kılan eyleme yetisinin yerini savaş ve devrimin birlikteliğinin aracı olan şiddetin aldığını dolayısı ile politikayı konuşmanın ve şiddeti dışlamanın kuruculuğunu yapmayı amaçlamaktadır.

Arendt'in kamusal alanda, politik bir eyleyicilik olarak şiddeti tartıştığı eseri, tarih boyunca şiddetin –antik dönemlerden; yirminci yüzyıla– siyasal ideolojiler tarafından reddedilme, benimsenme problematiği üzerinden ele alınmaktadır. Arendt, kamusal alanın "iyiliği", "erdemi" gibi bir ahlakçılık üzerinden olmasa da kamusal alanın neyi "politik eylem" olarak değerli ve anlamlı göreceğini kamusal alanda yer alacak, rıza gösterecek, kolektif düşünme sürecine katılacak insanlardan alacağı üzerinde önemle durmaktadır.

Arendt'e göre eylem sırasında bireyler sözleri ve davranışları ile bireyselliklerini sergiler ve farklılıklarını ortaya koyarlar. Böylece farklı görüşler ve eylemler kamusal alanda çarpışır ve paylaşılır. Arendt'e göre eylemi araçsal kategori içinde ele almak söz konusu değildir. Çünkü eylem, hedefi dahi olsa buna ulaşamama olasılığını içinde barındırır. Arendt, eylemi araçsal kılmadığı gibi, varılacak son nokta olarak tabir ettiği bir yere de işaret etmemektedir. Ulaşamama olasılığının hep var olması, iktidarın siyasal kurumlar üzerinden maddileşmesini de engellemektedir. Arendt, eylemde bulunmayı, felsefi açıdan bir başlangıcı ifade eden "doğumluluk hali" ile tanımlamaktadır. Doğum, Arendt için sadece bir metafor olmanın dışında, insan ve eylem yetisinin kamusal–politik alanda "oluşturan," "katan," niteliği ile siyasal üst yapıların dışında bir ilişkisellikten, bağdan bahsetmektedir.

Arendt, “vita activa” terimiyle nitelediği üç temel ve asli insani etkinliği–emek (labor), iş (work) ve eylem (action)– Emek hayati zorunluluklara bağlı, insan bedeninin yaşam sürecine karşılık gelen bir etkinliktir. İnsanın çalışma, emek harcama durumu hayatın kendisidir. İş etkinlği, “insani varoluşun türün sürekli yinelenen hayat döngüsüne takılmamış, ölümlülüğü bu döngüyle telafi edilemeyen doğa dışı oluşuna karşılık gelen bir etkinliktir.” Eylem ise, “şeylerin ve maddenin aracılığı olmadan doğrudan insanlar arasında geçen yegâne etkinliktir. İnsanın çoğulluk durumuna karşılık gelir.” şeklinde ele alır. İnsanı, sosyal teoride modernizmin, liberal demokrasinin zaaf ve krizlerinin tartışıldığı bir zeminde ele almaktadır. Arendt, toplumsalın yükselişi ve kolektif kamu alanının çöküşü ile siyaset, kolektif bir eylem alanı olmaktan çıkarak çıkar çatışmaları ve emek ve iş etkinliklerinden doğan çatışmaların giderilmesine odaklanan bir etkinlik haline geldiğini belirtmektedir. İçinde özgürleşmenin gerçekleşeceği bir kamusal tahayyül olarak siyaseti ve siyasal anlayışı insanın sosyal doğası olarak değil; varlığını daha anlamlı kıldığını düşündüğü kamusal doğası ile ilişkilendirmektedir.

Arendt’e göre siyaset, farklı ilgi ve çıkarların uzlaştırılması, toplumsal düzenin sağlanması için bir araç değildir. Siyaset raison d’etre’si insana zevkli, mutlu, anlamlı barış dolu anlar ve hisler sağlamak olan bir yaşam biçimidir. Siyaset insanın var oluşsal olarak ihtiyaç duyduğu bu hislerin karşılanması için gereklidir.

Konuşma ve örgütlenme özgürlüğünün verildiği çağdaş müreffeh toplumlarda bürokratik mekanizmanın getirdiği kıskaç, Pareto’nun “özgür ve demokratik denen ülkelerde özgürlük yani eylemde bulunma kudreti, suçlular hariç herkes için günden güne azalıyor” ifadesiyle de daralmaktadır. Hükmetmenin idarileşmesi, cumhuriyetin bürokratikleşmesi ile beklenen demokrasi anlayışı oluşamamaktadır.

Siyasal düşünce geleneklerimizde yer alan mutlak, monarşik, oligarşik yönetim biçimlerinin yerini alan bürokrasinin; yetkin olan ancak sorumluluk alma bilincinden yoksunluğu, Arendt’in bürokrasiyi “hiç kimsenin tiranlığı” olarak nitelemesi ile açıklık kazanmaktadır.

Tüm bunların ışığında Arendt’in ısrarla sorumlu gördüğü teknolojik ilerlemenin ideolojilerin temel normlarından uzaklaşmalarını sağlarken “Atom bombasının gölgesinde büyüyen ilk kuşakların” askeri–sınaî–emek kompleksi ile kıstırılmış hayatlarına barışı getirmeleri siyasal özgürlükle kamunun yaratılması ve korunmasından geçmektedir. Arendt’e göre, politikanın varlık nedeni özgürlüktür, deneyim alanı da eylemdir ve insanlar eylemde bulunduğu sürece özgürdür.

Hannah Arendt’in kimlikler üstü kadınlığı

Ayrımcılık, dengesiz iktidar ve yasa ilişkileriyle örülmüş toplumsal alanda ayrımlarla; siyasi alanda eşitlikle görülebilecek ancak toplumsal konumlanmalarla ortaya çıkabilecek belirsiz bir kavramdır. Arendt “çoğulluk” terimini temel bir durumu belirtmek üzere kullanır. Onun görüşüne göre insanlar ancak çoğulluk içinde var olabilirler. Scott’un ifade ettiği gibi

farklılık, eşitliğe alternatif bir şey değildir. Tarih, farklı olarak sonsuz çeşitlemeler sunan ilişkiler ve bağlamlar sunmaktadır. Farklılıkların değişmez, normatif tanımlanması ile oluşabilecek eşitsiz ilişki ve uygulamalar ayrımcılığı harekete geçirebilecektir. Arendt'in, kimliklerin, farklılıklarının sabit, değişmez apriori olarak kabulü söz konusu değildir. Kişilerin etnik dini, cinsel kimlikleri Arendt'e göre siyasal örgütlenmeye temel teşkil etmemektedir. Dolayısı ile kişisel olan Arendt için siyasal değildir.

Arendt tüm örgütlenmelerde grupların kendi güvenliği adına "her bireyin geri dönüşü olamayan bir eyleme girişmesini ister." İfadesiyle grup bağının bencilliğini ileri sürmektedir. Politik alanda iletişimselliği, diyalogu gölgeleyecek yapılanmaların, değerler sistemini dönüştüren, vicdanın herkeste farklı olan özgün gücünü etkisizleştiren bir mekanizmalar olduğunu ileri sürmektedir. Arendt, suçun kendisi ile politik olarak yüzleşmek ile kişisel olarak yüzleşmek arasındaki farkı derinleştiren bir tartışma ile kimlik, benlik tartışmalarını ilerletmektedir. Kolektif suç diye bir şey olmadığı gibi, kolektif suçsuzluğun da olmadığını; suç kavramı sadece kişilere indirgendiği zaman anlam kazanacağını belirterek; "Ahlaki olarak bakıldığında somut bir şeyler yapmadan kendimizi suçlu hissetmek, gerçekten bir cürümün sorumlusu olduğumuz halde suçluluk duymamak gibi yanlıştır." demektedir. Olayların gelişme biçiminden bağımsız, kendi benliğimizle birlikte yaşamak zorunda olmanın bilinci ile tavır alabilmenin önemi üzerinde durmaktadır.

P.J. Proudhon'un ifadesiyle "mükemmelleşebilir canlılar olarak doğduk ve asla mükemmel olamayacağız" Hannah Arendt'in, kamusal–politik alanda eyleyici olmanın bireysel çıkarların dışında kamusal çıkarların harekete geçirildiği dolayısı ile çıkar çatışmalarının, rekabetin hiçbir anlam ifade etmeyeceği bir politik alanda gerçekleşmesi, "sorumlu olma ve sorumluluk duyma" ile gerçekleşecektir. Herkesin suçluluğunun hiç kimsenin suçluluğuna denk düşmesi Arendt'in politik tahayyülünü karşılamamaktadır. Arendt için söylediklerimiz, tartıştıklarımız, yargılarımız bizim kim olduğumuzu açıklamaktadır. Kimlik, bizim kamu alanında başkalarıyla ilişki/diyalog içindeyken edindiğimiz şeydir. Özel alanda yapıp edilenler kamu alanına taşınarak kimliğimizi oluşturmazlar.

Hannah Arendt Üzerine Feminist Bakışlar

Feministler Arendt'i okuduklarında birbirinden farklı açılımlarla tartışma noktaları belirleyebilmişle

rdir. Arendt üzerinde birçok feminist yazar, tarihçi kamusal alan, emek ve eylem ilişkisindeki kadının konumu ve toplumsal cinsiyet bağlamında Arendt'i anlamaya değer yüklemişlerdir. Julia Kristeva, Arendt'in yaşam deneyimlerine yaşadığı toplumsal ve siyasal olaylara öncelikle bir "kadın" olarak tepki vermiştir; yani O'nun öncelikle bir kadın olduğunu ileri sürerek Arendt'i yaşadıkları ve etkilendiği gerçeklikler üzerinden anlamaya çalışmıştır. Arendt, kadındır ve hiç doğum yapmamıştır. Oysaki yazılarında "yeni başlangıç", "doğum", "yaşam" kavramlarını sıkça kullanmakta, eylem teorisini oluştururken "doğum" metaforuna başvurmaktadır. Arendt, insana yönelik "kendisi bir başlangıç olduğu için, insan başlangıç

yapabilir; insan olmak ve özgür olmak bir ve aynı şeydir." İfadesine yer vermiştir. Kristeva, Arendt'in kimliği politika dışı olarak konumlandırmasına neden olan görüşlerinin kendisinin bir Yahudi olarak yaşadığı dönemde gündemde olan anti-semitizm hareketleriyle ilgili olduğunu belirtmektedir. Heidegger, Jaspers, Kant, St. Augustine, Platon ve Aristoteles'in Arendt üzerindeki etkilerini Kristeva yeri geldikçe tartışmaktadır. Arendt'in emek, iş ve eylem ayrımı geliştirmesinde Aristoteles'in üretim ve eylem aktivitesi ayrımının etkili olabileceğini; aynı zamanda Aristo gibi Arendt de siyasetin dışında yaşam olmadığını ileri sürmesi gibi özdeşlikler, devamlılıklar görülebilmektedir.

Adrianna Rich ve Mary O'Brien'ın Hannah Arendt'e eleştirel yaklaşımlarıyla karşılaşırız. Arendt'in hayranlık duyduğu ve daha değerli gördüğü eylem etkinliğinin en iyi gösterimde olduğu yer Klasik Yunan polisindeki kamu alanıdır. Bu alanda kadına yer yoktur. Gündelik yaşamın gerekleriyle ilgilenmek zorunda kalmayan az sayıdaki erkek kişinin politika yapmak için zaman bulmasını ileri sürerek; erkeklerin etkinliklerine hayranlık duyan, özel alanda kadınların yaptığı üretici emeğin değerini gör(e)meyen, kadınlara özgü deneyimlerin -anneliği, yeniden üretimin- özgürleştirici potansiyelini kavrayamayan dolayısıyla erkek egemenliğinin normalliğini hatta gerekliliğini kabul eden kadın felsefeci olduğunu ileri sürerler. Bir başka eleştirel yaklaşan feminist Hanna Fenichel Pitkin'dir. Arendt'in neyin toplumsalı oluşturduğu konusunu eksik bıraktığını söyler ve kendisi ekler; Arendt'in "toplumsal" dediği alan pek çok durumda kadınların etkinliklerinin egemen olduğu bir alandır. Bu alanda yaşama dair değerler üretilir, yeniden üretilir ve ilişkilerin temelini oluşturur. Pitkin sadece Arendt'e bir kişisel olan ya da ev ile ilgili olana adanmış yaşamın fakirleşmiş bir yaşam olduğu yaklaşımını kabul eder. Fakat her iki alanında birbiri ile ilişkili olduğunu, birindeki oluşumların diğeri üzerinde etkili olduğunu tartışır. Toplumsalı değersizleştirerek değil fakat toplumu da anlayarak ve çözümleyerek yola koyulmanın Arendt'in bahsettiği anlamda özgürleştirici bir kamu modeli yaratımında önemli olduğunu hatırlatmaktadır. Arendt, özgürlük terimini, politik özgürlük anlamında kullanır ve bu terim için İngilizce de seçtiği sözcük 'freedom'dır. O'na göre serbestlik (liberty) ve özgürlük (freedom) farklı şeylerdir. Serbestlik her şey için kullanılabilir ama özgürlüğün içeriği, kamusal olaylara katılımla belirlenir, doğrudan politik bir yaşam biçimine gönderir. Pitkin'e göre bu iki terimi ayıran tek düşünür olan Arendt'in bu ısrarı önemlidir. Çünkü onun politika öğretisi tam da bu ayrımda temellenir.

Susan M.Okin kadınlar ve erkekler arasındaki cinsiyete bağlı rol dağılımının ve bunu yansımasıyla kurulan cinsiyet ilişkilerinin çözülüp yerine cinsiyetin önemli olmadığı ilişki ağlarının kurulmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Arendt, kendi iktidar tanımında power ower'dan değil "bir şeyi yapabilme gücü" power to anlamında iktidardan hareket eder. Örneğin bazı feminist kuramlarda aynı tanımı temel alır. Lukes, bu iktidar tanımının bir ilişkiye değil, bir kapasiteye işaret ettiğini belirterek, buradan hareketle iktidar ilişkilerinin açıklanamayacağı gerekçesiyle Arendt'i eleştirir. Ancak Arendt için önemli olan belki de iktidarın bir kapasiteye işaret etmesidir. Arendt'in iktidar kapasitesini oluşturacak olanın

ilişkisellikle kurulacak olması mümkündür. Çünkü politik alan insanın kapasitelerinin gerçekleştiği alandır. İnsanın en önemli politik kapasitesi, iktidarı kurma kapasitesidir. Feminist kuramlarda bu kapasitede yeni bir iktidar ilişkisinin imkânını bulurlar. İktidarın bir arada eylemde bulunma ile oluşturulacak olması olumlu ve yapıcı bir iktidar tanımı ile kapasite de, kabiliyet de olumsaldır.

Mary Dietz öz eleştirel bir yaklaşımla feministler cinsiyetçi bakış açısını eleştirseler de zaman zaman kendileri de bu bakış açısının tuzağına düşebildiklerini ileri sürer. Arendt'in cinsiyete tabi olan iki alanı, kamusal – özel alan ayrımı değil; animal laborans (feminen) ve homo faber (maskulin) ayrımıdır. Arendt'in feminist literatürde algılandığı biçimiyle kamusal

(erkeklerin alanı, özgürlük, siyasetin alanı) özel alan (kadınların alanı, döngüsel işlerin, mahremiyetin hâkim olduğu alan) ayrımını yapmadığını belirtir. Dietz'e göre emek animal laborans; iş homo faberin etkinliği eylem ise cinsiyetler üstü bir etkinlik alanıdır. Feministlerin ikili karşıtlıklardan vazgeçerek, cinsiyetsizleştirilmiş kavramlarla tahlil yapmalarını önermektedir. Dietz, eylem alanın cinsiyetler üstü olduğuna dikkati çekerken; emek ve iş ayrımının tahlili Arendt'de olduğu gibi Dietz içinde ikincil bırakılmıştır.

Bonnie Honig, Arendt'i dekonstrüktif feminizm uğrağından okumaktadır. Honig, kimliklerin sabit, değişmez değil, etnisiteye, cinsel tercihe, mezhebe sürekli inşa edilen edinimler oldukları üzerinde durur. Sabitlenmiş kimlikler üzeriden siyaset anlayışını eleştirir. Arendt'de sabitlenmiş kimliklere referansla yürütülen bir siyaset anlayışı öngörmez. Honig, Arendt'in kamusal alanını "agonistik kamusal alan" olarak değerlendirir. Farklı olanların bir arada eylemde bulunmaları söz konusudur. Uzlaşma değil, farklılıkların sergilenmesi Honig'in önerdiği kamu modelinin temelini oluşturmaktadır. Benzer bir değerlendirmeyi Amy Allen feminist dayanışma üzerinden yapmaktadır. Allen, feminist dayanışmanın kimlik siyasetine başvurmadan oluşturulmasında Arendt'in olanak sunduğunu ileri sürmektedir. Farklılık feminizminin, kadınları kimlik siyasetine başvurarak sabitlenmiş kategorilere hapsederek birleştirmeye çalışmasını eleştirir. Arendt'e göre farklılığın korunmasının önemliliği aşırı kimlik vurgusu için değil, insanlık durumunun korunması içindir. Allen, Arendt'i kimlik siyaseti ya da kimliksizlik penceresinden değil onun siyaset tartışmalarındaki dayanışma ekseninden okumamızı salık vermektedir. Hannah Arendt için kimlik, performatif bir olgu olarak dolayısı ile gerek iktidarın gerekse iktidarla ilişkilenme biçiminin şiddetten bağımsız işleyen edimselliği ile sürekli oluşmakta ya da yerini başka bir şeye bırakmaktadır.

Sonuç yerine

Bu makalede iktidar ile şiddet arasındaki ilişkinin doğrudan erkek iktidarına gönderme yapması ile Arendt'in bir dizi şeye cevap üretememesi üzerinden bir yazı kaleme alınabilirdi. Ancak Arendt'in, kimliklerden bağımsız bir politik alana çağrısını, olumsuzlamadığı iktidarı paylaşmayı, performatif bir şekilde iletişimsel bir alan açma çabasını anlamak Arendt üzerinde düşünüyorsak daha anlamlı gibi görünmektedir.

Arendt, 20.yy'ın savaşlar, devrimler yüzyılı olmasında politikaya dâhil olan şiddetin, u

ygarlık kavramı olarak ortaya çıkmasına "ussal" bir eleştiri getirmiştir. Çünkü Arendt'in olumladığı iktidarla, politika dışı, söz dışı bıraktığı şiddetle yüzleşmek, şiddet üzerine yazmak; şiddeti konuşmak sorumluluğunu getirmiştir. Her şeyi mantıksal olarak açıklanmasını, bağlama yerleştirilmesinin istemek, sorumluluk duymak usun zorlayıcı mantığıyla sistem tarafından içerilmeyi getirecektir. Horkheimer ve Adorno usun karşıtlıklarını sürekli yenik duruma düşüren başarımsal mantığına vurgu yaparlar. Çünkü mitos veya din kanıtlama ihtiyacı duydukları andan itibaren usun buyruğunun altına girerler. Arendt, şiddeti anlamayı reddeden filozofların "politik doğruculuk"larından "şiddet üzerine" yazması ile yazmaya gerek duyması ile çoktan uzaklaşmıştır.

Kamusal alanı, en asli insani etkinlik olan "eylem"in gerçekleştirildiği bir yer olarak modernist söylemin sınırlarının dışına çıkabilmiştir. Kolektif kimlik ile kişisel ve politik sorumluluk, vicdan gibi moral değerleri ahlakçılık ile değil estetize edilmiş özgürleşme anlayışı ile açıklık getirmeye çalışmıştır.

Arendt, yurttaşların, yönetime katılma, belirleyici olma ve genel çıkarların işleyişindeki etik tartışmaları verebilmesine karşın; kamunun ve siyasetin yapılanmasını toplumdan (emekten); ekonomiden (işten) bağımsız nasıl konumlandıracağı belirsizdir? Politik alanda yurttaş olarak özgürleşmenin emareleri mutlu olmayı; siyaset yapmayı seven insanlar olmanın ve diyalogla, iletişimsellikle alternatif perspektifler oluşturabilmenin dışında teorik olarak açıklık getirememiştir. Akla şöyle bir soru hızlıca gelebilmektedir; Arendt'in amacı tamamlanmış bir teori mi inşa etmektir? Böyle de olabilir tersi de ya da arafta kaldığı da söylenebilir. Ancak Arendt, bir çizgiyi ciddi anlamda aşmıştır; hatta kendisi çizginin diğer tarafına geçmeden; Arendt'de 20.yy gerçekliğinde yaşayan; o yüzyılda aşık olan o yüzyılda göçmen olan o yüzyılda kadın olan o yüzyılda siyasetle özgürleşmek isteyen "biri"-Arendt böyle denilmesini isterdi herhalde- olarak şiddeti politikaya içkin olmayan; söz varsa şiddetin olamayacağına inanan ve savunucusu olan hiç kimse inanmıyorsa da kendisi buna inanan bir "kadın" olmasıdır.

Dipnot

1- Gülbanu Altunok, "Şiddetin Eleştirisi Olarak İktidar: Arendt ve Foucault," Doğu Batı, Sayı: 43, Kasım -Aralık - Ocak 2007- 08, s. 53.

2-Nilgün Toker, "Şiddete Karşı Politika: Hannah Arendt'in Şiddet Analizi," Birikim, Sayı: 41, Eylül 1992, s. 61.

3- Toker, a.g.m., s.. 66.

4- a.g.m., s. 67.

5- a.g.m., s. 68.

6-Altunok, a.g.m., s. 62.

7-Neşe Öztimur, “Hannah Arendt ve Kadınlık Durumu,” Birikim, sayı: 168, Nisan 2003, s. 38.

8-Taylor Diana, “Hannah Arendt on Judgement :Thinking for Politics,” International Journal of Philosophical Studies, c. 10, no. 2, 2002, pp. 151-169; akt. Öztimur, a.g.m., s. 40.

9-Hannah Arendt, Şiddet Üzerine, İstanbul: İletişim Yayınları, 2003, s. 99.

10- Hannah Arendt, a.g.e., s. 21.

11-Fatmagül Berktay, “Heidegger ve Arendt’te Özgürlük: Bir Kesişme Noktası”, Tarihin Cinsiyeti, İstanbul: Metis Yayınları, 2006, s. 187.

12-Thomas Geisen, “Kimlik ve tanınma söylemi: Ayrımcılık söyleminde yeni terminolojiler”, Felsefelogos, Sayı: 29, Nisan 2006, İstanbul, s. 40-1.

13-Gülbanu Altunok, a.g.e., s. 60.

Pareto’nun işçilerin burjuvalaşması olarak ifade ettiği kendi değerlerine yabancı, toplumsal ve siyasal düzene kolaylıkla entegre olunan sınıf farklılıklarının belirsizleştiği bir gidişat işçilerin görece iyileşen koşullarda kendi sınıflarına ilişkin belleklerin bulanmasına hatta proletarya olmayı reddetmeye kadar gelen başka bir şeye dönüşmüştür. Arendt’in bir diğer örneği öğrenci hareketini homojen değerlendirmez öyle ki çoğu hareketin kitleselleşebilme sorunu yaşadığını özellikle beyaz ve siyah öğrenci hareketi ile örneklendirmiştir. Batı ülkelerinde öğrenci hareketi üniversite dışında halk desteğinden yoksun kalırken siyah öğrencilerin sözlü ya da fiili şiddetini destekleyen geniş bir siyah azınlığın olmasıdır.

14-Hannah Arendt, a.g.e., s. 82.

15-Hannah Arendt, “Diktatörlük Döneminde Kişisel Sorumluluk,” Birikim, Sayı: 65, Eylül, 1994, s. 53.

16-Arendt, Şiddet Üzerine, s. 37.

17-Öztimur, a.g.m., s. 39.

18-Berktay, a.g.e., s. 190.

19-Öztimur, a.g.m., s. 42.

20–Öztimur, a.g.m., s. 42.

21–Toker, a.g.m., s. 69.

22–a.g.m., s. 69–70.

23–Mary Dietz, Turning Operation, Feminism, Arendt, and Politics, New York &Londra:Rotledge, 2002; akt. Öztimur, a.g.m., s. 44.

24–Amy Allen, "Power subjectivity, and Agency:Between Arendt and Foucault,"İnternational Journal of Phlosophical Studies , c. 10, no. 2, 2002, pp. 131–149; akt., a.g.m., s. 44.

25–Alex Demirovic, "Us ve Dışlanmanın Mantığı," Felsefelogos, Sayı: 29, Nisan 2006, İstanbul, s. 18.

Kaynakça

Altunok, Gülbanu, "Şiddetin Eleştirisi Olarak İktidar: Arendt ve Foucault," Doğu Batı, İstanbul, Sayı: 43, Kasım–Aralık–Ocak 2007–8, ss. 51–74.

Arendt, Hannah, "Diktatörlük Döneminde Kişisel Sorumluluk,"Birikim, İstanbul, Sayı: 65, Eylül 1994, ss. 53–59.

Arendt, Hannah, Şiddet Üzerine, İstanbul, İletişim Yayınları, 2003.

Berktay, Fatmagül, "Heidegger ve Arendt'te Özgürlük: Bir Kesişme Noktası," Tarihin Cinsiyeti, İstanbul, Metis Yayınları 2006, ss. 178–191.

Demirovic, Alex, "Us ve Dışlanmanın Mantığı," Felsefelogos, İstanbul, Sayı: 29, Nisan 2006, ss. 17–24.

Geisen, Thomas, "Kimlik ve tanınma söylemi: Ayrımcılık söyleminde yeni terminolojiler," Felsefelogos, İstanbul, Sayı: 29, Nisan 2006, ss.39–53.

Öztimur, Neşe, "Hannah Arendt ve Kadınlık Durumu," Birikim, Sayı: 168, Nisan 2003, ss. 37–47.

Toker, Nilgün, "Şiddete Karşı Politika: Hannah Arendt'in Şiddet Analizi,"Birikim, Sayı: 41, Eylül 1992, ss. 60–70.

Erişim: http://sendika10.org/2009/02/hannah-arendt-siddetten-soz-etti-yonca-gunes-yucel/

OLMUŞ OLAN, OLMUŞTUR"

Ters çevrilmiş bardağa ne boca etseniz yere dökülür, herkese idraki ebâdında seslenebiliriz.

"Dostumun Nasihati"

Olmayanı oldurmak, değil

Olanı da bulmak.

Bazen nane molla ve aptal

Çaresiz kalmak,

*

Şerbetçiye şerbet satma

Bardağın tersini uzatma

Acıma suya, değil şeker

Dökersin, kendine kızma

*

Her başla sonra biten

Deme dön gel

“Olmuş olan, olmuştur.

Olacak olan da olmuştur” *

Kader denilen şey

Olmuşsa, olmuştur.

Demenin derdi

Git geldir yoluna

*

Deren Gül

Durdu diken.

Gülü soldurup, dikeni durduran

Dikenin dikeninden

Uzak dur.

İhramcızâde İsmail Hakkı

(*Ahmed Amiş kuddise sırruhu'l-âlî Efendi)

GÖKTE YILDIZ OLABİLİRİZ FAKAT AHLAK BAŞKA

AHLÂK; İnsanlığın Alâmet-i Fârikası
Cavit SUNAR

İbn Miskeveyh özellikle, İbn Sînâ'nın ilim ve Felsefe alanındaki şöhretinden ötürü de, onunla aralan daima açık kalmıştır. Nitekim bu yolda şöyle bir fıkra anlatılmaktadır:

İbn Miskeveyh, bir gün, sarayda pek seçkin bir öğrencisine ders verirken içeriye İbn Sînâ girmiş ve İbn Miskeveyh'in Matematikteki bilgisizliğine işaret kasdı ile önüne bir ceviz atarak: **“Bu cevizin alanını arpalar ile ölç!"** demiş. Bunun üzerine İbn Miskeveyh te İbn Sina'nın ahlâkça olan zayıflığına işaret kastı ile onun önüne hemen Ahlâk kitabından bir parça atarak: **“Sen ahlâkını düzelt ki ben de sana cevizin alanım ölçeyim"** diye cevap vermiş.

Sh:11

“ Tek başına yaşayan bir insanda da bir hayal, bir hedef vardır"

Fârâbi

**

**

İbn Miskeveyh, (Vasiyyetnâme) sinde de şöyle diyor:

"Kalbi, ancak, Hikmet için temizle; kafayı, ancak, Hikmet için boşalt; himmeti, ancak, Hikmetle sarf et; Şeriat-ı [hukuku] da elden bırakma!

**

Her nefs, müstahak olduğu hâle kavuşur

Fârâbî; Fusûs; Fas: 30; ayrıca bk. Fas: 29, 53.

PİSAGOR, SOKRAT VE EFLÂTUNA GÖRE MUTLULUK

Arito’dan önce gelen Pisagor, Sokrat, Eflâtun ve bunlar gibi bazı filozoflara göre de faziletler ve (Mutluluk) ruhtadır. Bunlar, bunun için mutluluğu, yalnız, Hikmet, İffet, Şecaat ve Adalet gibi ahlâkî faziletlerden ibaret saymışlardır. Bunlarca, ruhta ahlâkî faziletler bulundukça o ruh mutludur ve başka bir şeye muhtaç olmaz. Zira, ruh, bu faziletlere mâlik olunca, meselâ, bedence, servetçe ve diğer bazı hususlardaki marazlar ve noksanlar bu kimselerin ruhsal mutluluğunu bozamaz. Yalnız, akıl bozukluğu, insanın cisimce faziletli hareket etmesini engeller, Fakirlik, düşkünlük gibi maddî hayata ait gelip geçici şeyler bu Filozoflara göre insanın mutluluğunu bozamaz.

Kevâkilere Göre Mutluluk:

Revâkîler ile Natüralist (Tabiiyyûn)ler nazarında ise beden, insanın maddî parçası olduğu için duyu organlarına ve organlara ait noksanlıklar gibi, bedene ait noksanlıklar ruhsal mutluluğu da engeller ve onu kemâlde bulundurmaz. Bu sebeple (Bedene Ait Mutluluk) ta ruhsal mutluluk için önemlidir.

Eski Tahkikçi Filozoflara Göre Mutluluk:

Bu filozoflara göre insan, beşerî hayatının akışına ve ona bağlı ve onunla ilgili olan bütün şeylere önem vermemelidir. Ruh ve cesede nisbet edilen hallerin hiç birisi Mutluluk değildir. Zira, Mutluluk, başkalaşmayan, kaybolmayan, sabit ve bâki bir şeydir ki o bütün şeylerin ve hususların en yükseğidir. D e irişi p başkalaşan ve sabit olmayan güzel bir şey bile (Mutluluk) değildir.

İşte bu fikre göre eski Filozoflar, (En Büyük Mutluluk) hususunda anlaşmazlığa düşmüşlerdir,

Bunlardan bazıları, insan ruhu bedenden ve tabiî şeylerden ayrılmadıkça, yani insan ölmedikçe ve sırf ruh kalmadıkça (En Büyük Mutluluk) a erişemeyeceğini sanmışlardır. Bu filozoflar, insan namını, yalnız bu sırf ruha vermişler ve ruh bedende bulundukça cisme ve onun kederlerine ve bedenin pisliklerine ve zorunluluklarına katlanmak gerekeceğine ve daha bir çok şeylere de ihtiyacı olacağına binâen:

"İnsan hayatta iken hiç bir zaman Mutlu sayılamaz" iddiasında bulunmuşlardır.

Hâlbuki, Aristo'ya ve taraftarlarına göre mutluluk, insan için dünyada hâsıl olur. Çünkü, insan, nefs ve bedenden mürekkeptir. Mutluluğun belirli bir şekli de yoktur. Meselâ (En Büyük Mutluluk)u, fakirler, mal ve para çokluğunda; hastalar, sıhhat ve selâmette; zeliller, makam ve saltanatta; reziller, çeşitli şevhetlerde; âşıklar, maşuklarına kavuşmada; âlimler ve fâdıllar, ilim ve fazileti müstahak olanlara yaymada görürler. Filozoflar ise bunların hepsini değişik mutluluk şekilleri olarak kabullenirler; yeter ki bunlar akim gerekliliklerine göre tertiplenip düzenlenmiş olsunlar; yani en doğru bir zamanda ve en doğru yol (i'tidâl) ile ele alınsınlar. Bu hallerin hepsi de, onlara iştiyak gösterenler için birer çeşit Mutluluk sayılır.

Bu konuda biz de Aristo, Fârâbî ve İhvânus- safâ'nın görüşlerini kısaca açıklayalım:

Aristo'da Hayr ve Mutluluk

Aristo şöyle diyor: Eler san'attan, her ilimden ve bütün işlerimiz ve maksatlarımızdan görülüyor ki' gâye, bir (Hayr)a, bir (İyilik)e ulaşmaktır. Gerçekten, insanların hareketlerindeki gâye çeşitlidir, hiçbiri öbürüne benzemez. Bununla beraber bunların hepsine birden (Hayr) veya (Mutluluk) diyebiliriz.

Bir de (En Yüksek Hayr) adını alan bir gaye vardır ki o da bütün sanatların, ilimlerin ve bilgilerin gayesi olan (İnsanî Hayatın Hayrı veya, Mutluluğu)dur. Şu hâlde, hayr ve mutluluk gerçekten nedir ve bize bunu hangi san'at, hangi ilim öğretir?

İlk bakışta bütün ilimler ve sanatlardan üstün görünen bu ilim, **Siyaset İlmi'dir. Zira, o, bir memleketin hayatını ve mutluluğunu sağlar;** Ekonomi ilmi, Harb ilmi gibi diğer bazı ilimler hep ona bağlıdır. Siyasetin esası da hayır ve adâlet olduğuna göre demek ki ahlâk ilmi de siyaset ilminin bir kısmıdır, siyasette tamamlanmaktadır.

İstisnasız, herkes için mutluluk, iyi yaşamaktır; ve mutluluk İnsanî olan bütün şeylerin gayesidir. Ancak, bunu, kimi parada ve malda, kimi sıhhatta, kimi şerefte, kimi şunda, kimi de bunda bulmuşlardır.

Hayır, bizzat kendisini arzuladığımız şeydir, însan hayatının gayesi de bazı ruhsal hayırlar işlemektir. Şu hâlde, gerçek mutluluk, hayr için yaşamak ve hayr işlemektir ve gerçekten mutlu bir adam da hayr için yaşayan ve hayr işleyen bir adamdır. Şu hâlde, mutluluk, dünyada en iyi, en yüksek ve en hoşa giden ve en asîl olan bir şeydir. Lâkin, o, dışa ait maddî hayırların yardımına muhtaçtır; dışa ait maddî yardımlar olmaksızın insanın işlerinde âlicenablık aramak boştur3. O, en son ve en yüksek hayrdır.

Şimdi, Mutluluk, Allah'ın bir lutfumudur yoksa öğretilebilir bir şey midir?

İnsanın, varlıkların en üstünü olması bakımından, mutluluğun Allah'ın insana bir lutfu olduğu düşünülebilir. Lâkin, her şeyin bu en iyisi nasıl olur da tesadüfe bırakılır?

Eğer, o bir ilim veya usûl ile öğretilebilir bir şey ise,, kendi varlığında o, her zaman İlâhîdir.

Şu hâlde, ahlâkça bozuk olanlar bir tarafa, mutluluk, bütün insanlarca elde edilebilir bir şeydir. Ve yine, mutluluğun bu suretle tanımı her zaman açıklanan siyaset ilminin gayesi ile de uygunluk gösterir. Zira, siyaset ilminin gayesi de Şehirler arasında bir hayırlılık karakteri meydana getirmektir.

İlkel hayvanlar, faziletli işlemlerde bulunmağa muktedir olmadıkları için mutluluğa ermeğe dc muktedir değildirler. Çocuklar da öğretim ve eğitim görmeden mutluluğu elde etmezler. Zira, mutluluk, tam bir fazilet ve kemâl üzre bir hayat ister.

Ve yine, mutluluğu devranın gidişine, tâlie bırakmak onun tamamlılığım kemâl ve kararlılığını yok etmek demektir. Fakat:, hiç bir İnsanî bir iş faziletin gerektirdiği bir işlem kadar değişmez ve sürekli değildir. Kısaca, mutluluk, bakaa cevherine mâliktir. Mutluluk, bir çok belâ ve ıstıraplarla engellenebilir ise de o hiç bir zaman ârizı ve cüz'î iyi veya kötü tâli'den etkilenmez ve yok olmaz.

Mutluluğu faziletli işlemlerle ta'yin ve sınırlamakla mutlu bir insanın hiç bir zaman kederli ve sefil olmayacağını söylemiş oluyoruz. Çünkü, o, hiç bir zaman ancak bir vasıta olan âdi işler ve hareketlerle uğraşmayacaktır.

Şu hâlde, mutlu insan, zamanın, sebebe dayanan bir vakfesinde değil, takat, bütün hayatı boyunca faaliyeti tam bir faziletle tanzim edilmiş ve ebedî hayırlarla yeterli derecede desteklenmiş olan insandır.

Acaba bir adama yaşadığı müddetçe mutludur diyebilir miyiz?

Bu hususta Solon'un güzel bir Atasözü vardır, o, der ki:

"Her şeyin sonuna bakmamız zorunludur. Bir kimseye ölmeden önce şudur, budur veya mutludur demek doğru değildir",

Fakat, mutluluk, eğer bir çeşit aktivıte ise nasıl olur da bir insan hayatta değil de öldükten sonra mutlu olabilir?

Hayâtın bütün safhalarından ve fırsatlarından muaf kılman yani, ölen bir insanın öldükten sonra mutlu olduğunu kabul etmek te doğru değildir. Bir insanı öldükten sonra mutludur diye anmak o insanın, yalnız, mutluluğun mevcut olduğu zaman değil, fakat, mevcut olmadığı zamanda da mutlu olduğuna hükmetmektir ki bu mutluluğun mevcut olmadığı bir zamanda mutlu olmak gibi bir çelişme gösterir.

Kısaca, hayr, bir aktivitedir, ahlâkî bir hâldir ve Mutlak ve İzâfî diye de başlıca ikiye ayrılır.

Ve yine, Mutluluk ta ahlâkî bir hâl değil bir aktivitedir ve bizzat istenen bir aktivitedir; ruhun tam ve mükemmel bir faziletle uygunluk hâlinde olduğu bir aktivitedir; en üstün fazilet aktivitesidir; yani, mahiyetimizin en üstün tarafının aktivitesidir. Bu sebepten de o, bir çeşit, spekülâsyon olmak zorundadır.

Aklın iyi, güzel ve İlâhî, şeyleri kavraması - ve kendisinin de ilâhı olduğunu kavraması: tam ve mükemmel mutluluk işte bunlardır. Mutluluk, engellenmemiş bir aktivite ve mutlak bir haz olduğuna göre demek ki en yüksek mutluluğu veren akıl fazileti ve Felsefî mülâhazalar, en yüksek hazzı da verecektir.

Yalnız Ak'la göre ayarlanmış bir hayattır ki İlâhî Bir Hayattır, Zira, insanın gerçek benliği, İlâhî kısmı, yalnız Akıldır.

Sh:75-81

ALLAH TEÂLÂ'YA KULLUK

Filozoflarca insanın Allah Teâlâ'ya kulluğu üç türlüdür :

1- Beden ile yapılan ibâdetler ki bunlar da (namaz, oruç, kutsal yerleri ziyaret ve dua) gibi şeylerdir.

2- Ruha ait olan ibâdetler ki bunlar da (Allah'ı bilmek, Allah'ı birlemek, Allah hakkında doğru inançta bulunmak ve O'na şükretmek, ve O'nu medh ve senâ etmek ve bütün Kâinatta O'nun kutsal feyzinin sirayetini görmek) gibi şeylerdir.

3- İnsanların birbirleriyle ortaklaşma hâlinde bulunmaları, yani her türlü faziletlerle fazîletlenmek ve her türlü hayatî meselelerde birbirleriyle yardımlaşmak ve birbirlerini korumak gibi Medenîlik hâli.

İşte, bu üç türlü ibâdet, her ne kadar burada sınırlı bir surette gösterilmiş ise de bu her üç kısmın altında da daha birçok çeşitler ve kısımlar vardır ki bunları saymak mümkün değildir.

Yakîn Erbâbı Makamı

Bu bakımdan her bir insanın da kendi ahlâkî hareketlerine göre Allah indinde, yüksek veya aşağı, dereceleri ve makamları vardır ve en yüksek makam da Yakîn Erbâbı Makamıdır ki bu Makam Filozoflar ve Gerçek Âlimler mertebesidir.

İkinci Makam da Muhsinler Makamıdır.

Bu da, her hususta, birinci makamdakilere uygun hareket eden ve şimdiye kadar saydığımız faziletleri yerine getirenlerin mertebesidir ki bunların dereceleri de pek yüksektir.

Üçüncü Makam, Ebrâr Makamıdır

ki bu makam, Sâlihler mertebesidir. Bu makamda olanlar, Allah'ın Gerçek Halîfeleri olup bunlar, Ülkeleri ve İnsanları iyileştirmeğe çalışan fazilet erbâbıdır.

Dördüncü Makam da Fâizler makamıdır

ki bu da Muhabbette Muhlisler mertebesidir ve bu mertebe îttihad mertebesi ile tamamlanır ki bundan sonra insan için Menzil ve Makam yoktur.

İnsanların bu makam ve mertebelere ulaşabilmeleri için de kendilerinde dört çeşit hasletin bulunması zorunludur:

1- Faziletlere haris olmak ve onları yerine getirmekten lezzet duymak.

2- İlâhî ve Yakînî bilgilere mâlik olmak.

3- Câhillikten, insanlığa aykırı hallerden çekinmek.

4- Yukarıda sayılan bu üç hâlde mümkün olabildiği kadar yükselmek.

İşte, bu faziletler ve bu hasletler yüzünden elde edilecek yüksek makam ve dereceler, insanı, doğrudan doğruya Allah'a kavuşturur. Ancak, bu hasletler karşısında, bunlara tamamıyla ters düşen ve dolayısıyla insanı Allah'ın İlâhî feyzinden yoksun bırakan bîr takım haller de vardır ki onlar da özellikle şunlardır:

1- İhânet.

2- Hayâsızlık.

3- İnsanlar arasında kovulmuş olmak.

4- İnsanlara kin ve düşmanlık beslemek.

İşte, yukarıda sayılan bu kötü huy da kimlerde varsa onlar da hem insanlar hem de Allah nazarında ahlâksızdırlar ve mutsuzdurlar.

Bunlardan başka, insanda hayatta mutsuzluğa sebep olan dört kötü huy daha vardır ki onlar da şunlardır:

1- Tenbellİk ve usanç ve vaktini faydasız yere geçirmek.

2- Kalın kafalılık ve cahillik.

3- Şehvete boyun eğmek.

4- Fena işlere durmadan devam etmek,

İşte bunlar da dalâletten sayılırlar.

Sh: 94-96

(ŞECAAT VEYA CESARET)

Şecâat veya Cesaret te ruhun irrasyonel kısmına ait olup (Nefs)e güvenme ile korkaklık İlişlerinin Tam Ortasıdır ve bir fazilettir.

Cesur bir insan, gerçekten korkulacak şeylerden, gerçekten korkulacak surette, gerçekten korkulacak zamanda korkan ve daima rasyonel bir ruh taşıyan ve kendinden emîn, daima soğukkanlı, daima nikbin olan basiretli bir insandır. Gerçekten cesur bir insan için, cesaret, asâlettir, şereftir. Şeref ve Asâlet, cesaret faziletinin gâyesîdir.

Vukuu zorunlu ve giderilmesi mümkün olmayan hallerde, korku, doğru değildir. Vukuu ve sakınılması mümkün olan tehlikelerden de korkulmaz. Zira, mümkün, vukundan önce, evhamdan ibarettir; evhamdan ise akıllı korkmaz.

Aşırı korkusuzluğun adı yoktur. Fakat, korkulu şeylerle yüzyüze gelmekte nefse güvenmenin fazlalalığına da budalaca cesaret, delice cesaret denir. Delice cesaret, gerçek olmayan, cesaret olmakla, bir çeşit sahte cesarettir. **Bir çok delice cesaret gösteren adamlar, gerçekten ve yürekten, korkak kimselerdir,**

Nefse güvenmenin noksanlığı veya korkaklığın fazlası da yüreksizliktir, alçaklıktır ki bu da korkulmayacak şeylerden, korkulmayacak şekilde ve korkulmayacak bir zamanda korkmak demektir. Her şeyden korkan adamlar, daima kederli ve ümitsizdirler, bedbindirler, hareketsizdirler". İşte, böyle pek korkak ve alçak insanlardır ki fıkaralık gibi, aşk gibi veya her hangi ıztıraplı haller karşısında intihar ederler ve bu hallerden ancak bu suretle kurtulmak isterler.

Bir de bir fenâ hâli, bir kötü olayı, hakikatta mevcut değil iken, sâdece, zihnen, tasavvurdan ötürü, (ve meselâ, aceba bir zelzele olurmu? bîr fırtına çıkarmı? gibi düşüncelerden ötürü) bir korku vardır ki böyle hayalî korkulara kapılanlara da Deli denir.

Korkulacak şeylerden pek fazla veya pek az korkmak yahut ta aslında korkulmayacak şeylerden korkmaklığın sebebi de, neden korkulacağını, nasıl korkulacağını ve ne zaman korkulacağını akıl ile doğru olarak belirleyememektir. Bütün bunları, akıl ile belirlemek te insanın nefsine güven verir.

Fakat, asîl ve şerefli bir insanın daima korkması gereken bir şey vardır ki o da: Zillet ve Alçaklıktır.

Kısaca, Cesâret, Tam orta bir haldir ve bir fazilettir. Cesâretin aşırısı delice cesâret; noksanlığı da korkaklık ve alçaklıktır ki bu iki hâl de birer rezîlettir,

Şüphesiz, korkuların en büyüğü de Ölüm korkusudur.

Aristo, cesâreti beşe ayırır:

1- Siyasal cesâret.

2- Özel .şeyleri deneme cesareti.

3- İhtiraslı ruhun cesâreti.

4- Kanlı mizaçlı kimselerin mizaçlarından ötürü olan cesâretleri

5- Câhillikten ötürü olan cesâret.

Aristo, bu cesaret, şekillerinden Tam ve Doğru Cesâret'e en yakın olarak ta Siyasal Cesâreti gösterir.

Sh:108-106

DOSTLUK VEYA SADÂKAT

Güvence ile hatırsayarlık arasında bir orta durum vardır ki bunun adı yoktur; fakat, bu durum, genellikle (Dostluk)a benzer. Ancak, bu şekil dostluk, sırf bir karakter işi olup heyecan ve etkiden yoksundur ve bunlardan Ötürü de gerçek dostluktan ayrılır. Bu orta durumda bulunan bir kimse hem Tanıdıklarına hem de tanımadıklarına ayni muameleyi yapar; herkese samimî davranır; daima tatlı bulunur; herkesi açıdan kurtarmak ve herkese haz vermek ister ve bütün bunları daima asîl bir şekilde yapar. Bu çeşit dostluk, genellikle, hayat açısından önemlidir ve bir çeşit letâfettir.

Bir kimse, bir ard maksat olmaksızın insanlara sâdece haz vermek dilerse, o kimse **Hatırsayar** bir kimsedir.

Fakat, bir kimse bu haz vermede çok ileri gider, bizim her yaptığımızı över, bize hiç bir zaman karşı gelmez ve bu suretle her zaman gönlümüzü alma yoluna giderse o kimse **Zelil** bir kimsedir.

Bir kimse de daima bize karşı koyar ve daima letâfet ve tatlılıktan uzaklaşırsa o kimse de **Kavgacı ve Aksi** bir kimsedir. Şu var ki bu Aksi insanların çoğu, insanda bir acıya sebeb olacakları fikrini uyandırmazlar ve bu yüzden de bu gibi insanlar **Emin insanlar** sayılırlar.

Şuna önemle işaret edilmelidir ki yüksek ruhlu ve kültürlü insanlarla âdî ruhlu ve kültürsüz insanlar ve birbirlerini iyi tanıyan insanlarla birbirlerini iyi tanımayan insanlar ayni ruh hâleti içinde birbirleriyle dost olamazlar.

Sh:115

MUHABBET

Muhabbetin dört çeşidi vardır:

1- Muhabbetin bir çeşidi çabuk meydana gelir ve çabuk bozulur.

2- Muhabbetin bir çeşidi de çabuk meydana gelir, fakat, yavaş yavaş boluzlur.

3- Muhabbetin bir çeşidi de yavaş yavaş meydana gelir fakat, çabuk boluzlur.

4- Muhabbetin bir çeşidi de yavaş yavaş meydana gelir ve yine yavaş yavaş bozulur.

İşte, muhabbet bu kısımlara ayrılmıştır. Zira, insanların istek ve hareketlerinde üç maksat vardır:

1- Lezzet.

2- Hayr.

3- Fayda.

Bu üç maksattan sonra dördüncü bir maksat daha vardır ki o da bu üç maksadın bir arada bulunması hâlidir.

İşte, insanların bu dört isteği, İnsanî hayatın gayesidir. İnsanlar arasındaki muhabbetin esası da bunlardır. Kim bunların hâsıl olmasına yardım ederse ve bunlara ulaşmağa kim sebep olursa ona muhabbet etmek tabiîdir. Muhabbet şekilleri, sebepleriyle şöyledır:

Sebebi Lezzet Olan Muhabbet:

Bu, hemen hâsıl olan ve hemen bozulan muhabbettir. Zira, lezzet denen şey çabuk değişir.

Sebebi Hayr Olan Muhabbet:

Bu, hemen hâsıl olan, fakat, yavaş yavaş bozulan muhabbettir .

Sebebi Fayda Olan Muhabbet:

Bu, yavaş yavaş hâsıl olan, fakat, çabuk bozulan muhabbettir .

Bu üçünün birleşmesinden meydana gelen muhabbetin içinde hayr bulunduğu takdirde de o muhabbet yavaş yavaş hâsıl olur ve yavaş yavaş bozulur .

İşte, bu muhabbetlerin hepsi, özellikle, insanlar arasında mevcuttur. Çünkü, bunlar, irâdeye ve muhakemeye dayanırlar ve bunlar üzerine mükâfat ve mücâzat vardır. Aldı olmayan hayvanlar arasında da muhabbete benzeyen iştirâklar varsa da, bunlar, ancak, ülfetten ibarettir. Hayvani nefse sahib olmayan madenler, taşlar arasındaki benzerlikler, iştiraklar de, ancak, tabiî meyilden ve ilişkilden ibarettir.

Sh:141-143

EPİKTET'TE [Epictetus]ÜZÜNTÜ VE İLÂCI

Aslında âzad edilmiş bir köle olan ve Milâdın birinci yüz yılında (60-110) yaşamış bulunan Epiktet (Epictetus), Eski Yunan'ın Stoik Felsefesinin en karakteristik bir sîmâsı olup (Sohbetler)ini ve (Nasîhatlar)ını ihtiva eden iki ahlâk kitabı ile ün salmıştır.

Epiktet'in, öğrencisi Flavius Arrianus tarafından kaleme alman, bu iki ahlâk kitabındaki en belli başlı fikirlerini, ya olduğu gibi, ya da kısmen, yahut ta özetleyip kısaltarak aşağıya aldık ve onları kendi tensibimize göre sıraladık:

Epiktet, Sohbetlerinin birinde şöyle diyor:

Allah, insanları akıllarına uygun olarak yaşamak ve mutlu olmak için yaratmıştır. Bu gaye için de insanlara birçok güçler ve kaynaklar bahşetmiştir. Şu kadar ki bu kaynakların bazıları (ve meselâ:-hüriyyet, itmi'nan casâret, sebat ve hatta adâlet ve kanun, nefs muhasebesi gibi şeyler insanların irâdeleri ve fiilleri dahilindedir. Fakat, bazıları da insanların irâdelerinin ve fiillerinin dışında ve üstündedir (Bu sebepten, biz, Allah'ın irâdesine boyun eğmeli; irâdemiz ve kudretimiz dahilinde olan şeylere sıkı sıkı sarılmalı, fakat, irâdemizin dışında olan şeylere de hükm etmeğe kalkışmamalıyız; dünya düzenini değiştirme hevesine kapılmamalıyız).

Eğer, insanlar, bu mutlu olma gâyesini ele geçiremiyorlarsa, bu, ancak, onların kendi hatalarından ötürüdür.

Meselâ, insan, daima beraber yaşayıp seviştiği kimselerin ölüp giderek birer birer yanından ayrıldıklarını gördüğünde döğünmeye ve ağlayıp sızlamağa başlar ki böyle bir hareket akıl kârı değildir. Zira, var olan bir şeyin yok olmamasını, istemek insanın irâdesinin dışındadır. Şu halde, insanın sevdiği şeylerin yok olup gitmesine veya ölüp gitmesine üzülmek kadar boş bir şey olamaz".

Epiktet, (Nasihatlar)ına da aşağıdaki şekilde başlamakta ve düşüncelerini pek veciz bir surette ifâde etmektedir:

1— Kâinatta mevcut şeylerin bazıları bizim irâde ve kudretimiz dahilindedir, fakat, bazıları da değildir. Kudretimiz dâhilinde olan şeyler, fikirlerimiz, temayüllerimiz, arzularımız, nefretlerimiz, yani kısaca, bütün bizzat yaptıklarımızda1. Kudretimiz ve irâdemiz dışında olan şeyler de vücud, servet, şöhret, makam gibi şeyler, yani kısaca bizim kudretimizin ve fiillerimizin dışında olan şeylerdir.

Eğer sen, sana bağlı olmayan şeylerin sana bağlı olduklarım sanırsan ve onları ele geçirmek istersen bir takım engellerle elin kolun bağlanacak, aklın karmakarışık olacak, kederlere ve üzüntülere boğulacak ve bütün bunlardan da ilâhları ve insanları suçlu tutacaksın, Fakat, sen, her şeyin sana bağlı ve senin elinde olmadığını bilir de bu şeyleri ele geçirme peşinde koşmaz ve yalnız sana bağlı olan şeylerle yetinirsen o zaman da sen, sana bağlı olmayan şeyler hakkında hiç kimseyi sorumlu tutmayacak ve kendi irâdenin ve kudretinin dışına çıkmayacaksın. Ve o zaman da hiç bir şey, hiç bir kimse seni üzmeyecek, sen de hiç bir şeye ve hiç bir kimseye düşman olmayacaksın. Çünkü, artık, sen, üzüntü denen şeyden tamamıyla kurtulmuş olacaksın.

2- İsteğini ele geçirmeyen kişi bahtsız bir kişidir ve arzularından ve isteklerinden kaçıp kurtulamayan kişi tamamıyla muztarib, üzüntüye boğulmuş bir kişidir.

Eğer sen, hastalıktan, fukaralıktan veya ölümden kaçıp kurtulmak istersen, acı çekecek, pek perişan olacaksın.

Emellerinin gerçekleşmesinin engellenmemesini j istiyorsan-ki bu pek mümkündür-ancak, irâden altında bulunan şeylere emel bağla!

3- Alelâde şeylerin üstünde olup seni eğlendiren, sana haz veren şeylerin, gerçekte ne olduklarını daima düşün! Eğer bir toprak desti seviyorsan, kendi kendine de ki: **"Benim sevdiğim, topraktan yapılmış bir destiden başka değildir"**; ancak bu sebepledir ki o kırıldığı vakit huzursuz olup üzülmezsin. Çocuğunu veya karını muhabbetle öpüb sevdiğinde, kendi kendine de ki: **"Benim öpüp sevdiklerim fânî insanlardan başka birer şey değillerdir"**; çünkü bu fikir zihnine yerleşirse, ölüm onları yok ettiği zaman manevî acılara boğulup kahr olmazsın !

21 - Her günden her güne, her şeyden önce, gözlerini ölümden ve Vatanından sürülmekten ve bütün kötü görünen şeylerden ayırma! Fakat, bunların en kötüsü ölümdür. Bundan ötürü, sen, düşüncelerini aşağı ve bayağı olan şey üzerine asla kuramazsın ve asla, ölçünün üstünde, her hangi bir şey isteyemezsin!

14- **Çocuklarının, karının, dostlarının daima yaşamalarını ve ölmemelerini istemek delilikten başka bir şey değildir. Çünkü bu, senin kudretinde olmayan bir şeyi kudretinin içine almak, sana ait olmayanı kendine bağlamak, arzusunda bulunmak demektir.**

11- **Hiç bir şey hakkında, asla: 'Ben onu kaybettim demeyin; ancak: "Ben onu geri verdim" deyin. Çoçuğunmu öldü, o, geri verilmiştir. Karın mı Öldü, o, geri verilmiştir. Servet ve devletin mi elinden alınmıştır, bu da bir geri verilme değil midir?**

Bunları kim mi geri almıştır? Onları sana veren! Bundan ötürü, onun sana bir şey verdiği müddetçe, o şeye iyi bak, iyi davran; fakat, o şeyin bizzat senin olduğunu sanma! O, şeyi, çocuklarım, karım ve dostlarım, gelip geçici otel yolcuları olarak telâkki et ve onlara öylece muamele et!

14- Hür olmak isteyen, biç bir şeye istek beslememeli; yahut, başkalarına bağlı şeylerden sakınıp kaçınmalıdır. Eğer böyle yapmazsa, bir esir olarak tutuklanır.

28- Eğer birisi senin vücudunu rastgele birine teslim etseydi, derhâl, nefretle isyan ederdin!.. Hâlbuki, sen, ruhunu rastgele şuna buna teslim ediyorsun; o, daima huzurda olmak gerekirken, dıştaki maddî eşyanın en ufak bir etkisi ile acı duyuyorsun. Bu hâlinden utanmaz mısın?

44- **Ben senden daha zenginim, bundan ötürü, ben senden üstünüm veya ben senden daha iyi konuşuyorum, bundan ötürü, ben senden üstünüm, demek, akıl için mantıksızlıktır.** Akıl için mantıkî olan: Ben senden daha zenginim bundan ötürü, benim varlığım seninkinden üstündür veya ben senden -daha iyi konuşuyorum, bundan ötürü de benim sözlerim seninkinden daha üstündür, demektir.

5- İnsanların kafalarını ve ruhlarım mahv ve perişan eden maddî vakıalar değil, fakat, insanların o vâkıalar hakkındaki düşünce ve kararlarıdır. Meselâ, Sokrata göre, ölüm, korkulacak bir şey değildir. Hayır, öyle değil! Gerçi, ölüm, korkulacak bir şey değildir ama, insanın, ölümü, korkulacak bir şey olarak düşünmesi ve böyle hükmetmesi gerçekten korkulacak şeydir. Bundan ötürü, her hangi bir hususta engellendiğimiz veya altüst edildiğimiz yahut ta acılara boğulduğumuz zaman suçu başkalarına yüklemeyelim; onu, sâdece, kendimizde, kendi düşüncelerimizde ve hükümlerimizde görelim. Bir kimsenin kendi talihsizliği yüzünden başkalarını suçlaması, onun, öğretim ve eğitimden yoksun olduğunun başlıca alâmetidir; suçu kendinde görmesi, o kimsenin öğretim ve eğitim görmekte

olduğunun alâmetidir; bu kimsenin kendim de başkalarını da suçlu görmemesi de onun öğretim ve eğitimini tamamlayarak kemâle geldiğini gösterir.

30- **Sen rızâ göstermedikçe kimse seni incitemez. Sen, ancak, incitilmiş olduğunu düşündüğün zaman incitilmiş olabilirsin.**

34- Arzuladığınız hazlar karşısında daima şu iki noktayı düşünün:

O haz, sizi ne kadar müddet avutabilecek tir?

Daha sonra siz, ne kadar müddet pişmanlık duyacaksınız ve kendinizi sövüp sayacaksınız?

6- Sahib olduğunuz iyi hayvanlarla veya eşyalarla gururlanıp böbürlenmeyiniz. Zira, bu gibi şeyler, bizzat size ait şeyler değildirler. İnsanlar, ancak, bizzat kendilerinin olan iyilikler ve güzelliklerle öğünmelidirler.

24- İyi olmayan bazı şeyleri belki kazanırım diye, eğer, sen beni bizzat benim olan iyi şeyleri elimden çıkarmağa çağırıyorsan, bak, sen, ne kadar kötü ve budala bir insansın! Sen, gerçekten, hangi şeyi üstün tutuyorsun? Parayımı yoksa vefâkâr ve namuslu arkadaşımı? O halde, bana, daha ziyade bu iyi nitelikleri korumak için yardım et ve benden bıı iyi şeyleri elden çıkartacak işlerde bulunacağımı asla umma!..

19- Eğer, iyinin realitesi bizzat bizim kendi kudretimiz dahilinde bulunuyorsa, kıskançlık ve hased, pek anlamsız bir şey olur. Ve siz ne bir Vâlî veya ne bir Senatör, fakat, hür olmak isteyebilirsiniz; ve hüriyyete de ancak bir tek yol vardır; o da, kudretimiz dahilinde olmayan şeye özenmemek.

42- Bir kimse için iyi ve kötü, senin için iyi ve kötü olan değil, ancak, kendisi için iyi ve kötü görünendir. Ve herkes, kendi görüşüne göre hareket eder.

31- Sen, iyilik ve kötülük kavramım, ancak, senin kudretinin dahilinde olan şeylere uygulayabilirsin, fakat, kudretinin dışında ve üstünde olan şeylere değil!....Bundan ötürü, çocuğunu veya karını kaybettiğinde Tanrı'lara söğüp sayma!...Zira, bizim kontrolümüz dahilinde olmayan vakıalar, ne iyi ve ne de kötü olabilirler.

53- Kim doğru ve haklı olarak zorunlulukla uygunluk içinde olursa Îlâhî şeyler hususunda, biz o kimseyi Akıllı ve Bilgili bir kimse sayarız.

— Pek a'lâ! Grito, eğer bu, Allahsın irâdesi ise, öyle olsun!

Anytus ve Meletus beni öldürme gücüne sahiptirler; fakat, bana asla, zarar vermezler!

17- **Unutmayın ki sizler, bir oyundaki Aktörler gibisiniz ve bu oyunun nasıl oynanacağını oyunu yazan seçer: eğer o, oyunu kısa sürdürmek isterse, oyun kısa olur; eğer, uzun sürdürmek isterse, oyun uzun olur. Eğer, o, sizi fakir bir adam karakterinde ve rolünde oynatmak isterse, siz, bu rolünüzü bütün gücünüzle oynamak zorundasınızdır. Size verilecek diğer her hangi başka bir rolü de, yine, bütün gücünüzle oynamak zorundasınızdır. Zira, sizin göreviniz size verilmiş olan karakteri ve rolü oynamak, ve iyi şekilde oynamaktır; oyunun tertib ve düzeni ise başkalarına aittir.**

Epiktet, yine şöyle demektedir:

29- Bir işe başlamadan önce o işte ilk olarak yapılması gereken şeylerle onlardan sonra sıra ile yapılması gereken şeylerin neler olduğunu iyice düşün ve o işe ondan sonra başla ki sonunda, pişman olmayasın!

Ancak, yapabileceğin bir işe giriş ve ona bütün ruhunla bağlan ki başarasın!...

37- Gücünün üstünde bir şey yapmağa kalkışırsan, sen, kendini, sâdece bundan ötürü rezil etmekle kalmaz, fakat, tam bir başarı ile yapabileceğin şeyden de haberin olmaz!...

35- Bir şeyin muhakkak yapılması gerektiğine kesin karar verdiğiniz şeyi yapın. Eğer, yaptığınız yanlış ise, onu bir daha hiç yapmayın. Fakat, eğer, yaptığınız iş doğru ise, yanlış yere eleştirenlerden ne diye korkacaksınız?....

39- Herkesin bedeni, kendisinin özellikleri ve niteliklerinin bir ölçüsüdür; nasıl ki herkesin ayağı, pabucunun ölçüsüdür. Bir kere ölçüyü aştınız mı, artık, bir daha kendinizi kurtaramazsınız!.

33- Bedenin bir çok haz verici şeye ihtiyacı vardır ama, özellikle, ayyaşlıktan, ve dışınıza ait gösterişten sakınınız!,,.

Sen kendini nefs hazlarına pek kaptırma ve ahlâkî ve kanunî yoldan şaşma! Fakat, kendilerini nefs hazlarına kaptıranları da ayıplamağa ve horlamağa kalkma; ve hep kendi iffetinden ve ismetinden dem vurma!.. Birisi, senin de bazı kötülüklerinden söz ederse, yalanlayıp hemen kendini savunmağa kalkışma!... •

41- Özellikle maddî bedene önem vermek, budala bir kafaya işarettir. Yemek, içmek... gibi bedene ait işlemler âdet gereği yapılagelmekte olan işlemlerdir; siz, bütün dikkat ve öneminizi ruhunuza vermelisiniz!.,.

48— Câhil kimselerin pozisyonları ve kerakterleri şudur: onlar, fayda ve zarar açısından asla kendilerine değil, kendilerinin dışındaki âleme önem verirler. Filozofların pozisyonları ve karakterleri ise, fayda ve zarar açısından, daima bizzat kendilerine dikkat etmeleri ve önem vermeleridir.

51- Ruhunu, aklım, bilgi ve kemâl sahibi bir kimse olarak yaşamak zamanı geçmeden geliştir ve sana en güzel görünen bütün diğer şeyleri, sınırını aşmağa gücün yetmeyecek bir kanun olarak gör!..

Sokrat, kemâli, görüp tanıdığı bütün şeyler arasında, sâdece, aklını dinlenmekle elde etti.

33- Yüksek sesle konuşmalardan, gülüşmelerden veya herhangi bir şekilde gürültü çıkarmaktan sakınınız ki komşularınızın saygı ve sevgilerini kaybetmeyesiniz!...

> 26- Komşuna da kendin gibi davranmalısın...
> Kendi ailemizden olmayan birinin çocuğu veya karısı öldüğünde “Bu insanın kaderidir, herkesin başına gelecektir der" geçeriz. Ama bizim kendi ailemizden biri öldüğünde: “Allahım bu ne ıztırab!. Yandım!. Mahv oldum diye feryad ederiz. Fakat, başkalarının bu gibi feryadları karşısındaki duygularımızı ve tavrımızı asla unutmamalıyız!

33- Yabancıların ve halkın ziyafetlerine gitmekten çekinin!. Gitmek zorunda kalırsanız, sinirlerinize hâkim olup bir hata etmekten sakının!.

33- Hoşunuza gitmeyen olaylar ve sözler karşısında ağzınızı bozup söğüp saymağa başlamayın! Kızgınlığınızı ve kırgınlığınızı sükût ederek, utanç göstererek yahut ta kaş çatarak belli edin!.

33- Olur olmaz yere yemin etmekten ve her zaman yemin etmekten sakın!.

33- Konuşmalarında, hep, kendi yaptıklarından ve maceralarından söz etme! Zira, senin zevk duyduğun hâtıralarını dinlemek, başkalarının hiç te hoşuna gitmeyebilir.

33- Çok gülme; ve çok şeye gülme; ve luzûm etmedikçe gülme!.

33- Çoğu zaman sus, ve özellikle, yabancılar arasında sus; eğer konuşursan, sâdece, önemli olan şeyi söyle ve sâdece bir iki kelime ile söyle. Konuş, fakat, az konuş, öz konuş; özellikle, insanları kötülemekten veya övmekten ya da onlar arasında karşılaştırmalar yapmaktan çekin!.

48- Bir kimsenin kendini yetiştirdiğinin işaretleri şunlardır: kimseyi kötülememek; kimseyi övmemek; kimseden şikâyet etmemek; kimseyi suçlamamak; bir başkasından söz ediyormuş gibi veya bilgiçlik taslamak için, kendinden asla söz etmemek ve bu gibi şeyler kendisine yapıldığında da bütün bunlara gülüp geçmektir.

52- Yalan söyleme!

Yalan söylemenin büyük bir hata, büyük bir yanlış olduğunu birçok mantıkî delillerle ispatlayabiliriz.

Doğru'yu veya Yanlış'ı da bize, ancak, Felsefe öğretir.

Ve yine Epiktet, özellikle şöyle diyor:

8- Olayların, senin arzuna uygun olarak meydana gelmesini bekleme; olayları oldukları gibi kabûl et ve huzûra kavuş!

10- Güzel şeylerden ve güzel insanlardan memnun ol ve haz duy; acılara dayan; rezilliklere sabr et!

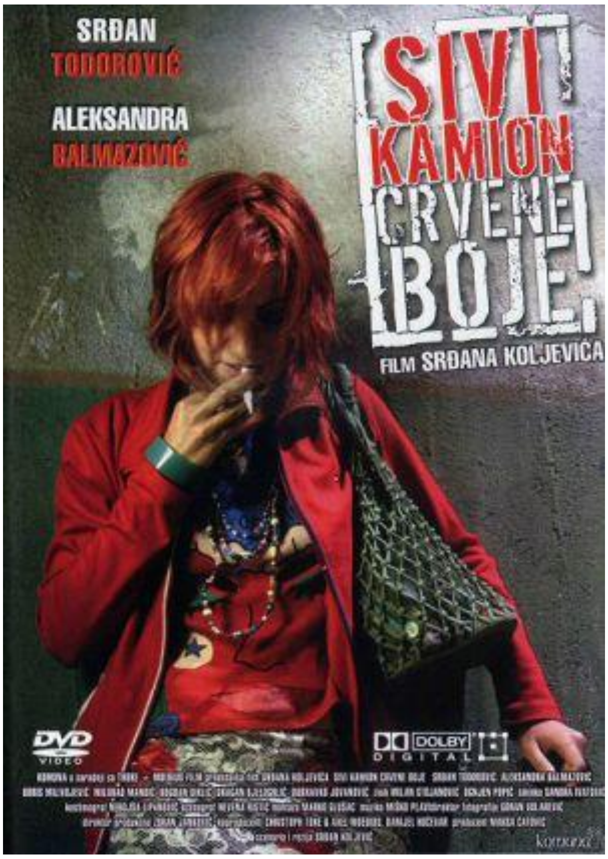
40- **İyi bilmeliyiz ki bütün acılarımız, Namuslu ve Şerefli bir hayat açısından başka, hiç bir suretle söze değmezler.**

Sh:187-196

Kaynak: Prof. Dr. CAVİT SUNAR, İbn Miskeveyh Ve Yunan'da Ve İslâm'da Ahlâk Görüşleri, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Yayınları No. 147,1980, Ankara

SİVİ KAMİON CRVENE BOJE / Kırmızı Renkli Gri Kamyon (2004)

"Bu film dünyayı farklı algılayanlara adanmıştır"

95 dk

Yönetmen: Srdjan Koljevic

Senaryo: Srdjan Koljevic

Ülke:, Almanya, Slovenia

Tür: Macera, Komedi, Romantik

Rating: 7.4

Vizyon Tarihi:11 Ağustos 2004(Serbia and Montenegro)

Dil: Serbian, Almanca, Arapça, İtalyanca, Slovenian

Müzik: Misko Plavi

Çekim Yeri:Yugoslavia

Nam-ı Diğer: The Red Colored Grey Truck

Oyuncular:

Srdjan Todorovic, Aleksandra Balmazovic, Srdjan Todorovic, Dragan Bjelogrlic, Bogdan Diklic, Boris Milivojevic

Özet

Belgrad, 91 yazı. Yugoslavya'nın parçalanmaya başladığı dönemler. Gavran, renk körü olduğu için ehliyet alamamış ve kamyonlara saplantılı şekilde düşkün, bir Boşnak köylüsüdür. Yakın zamanda hapisten çıktığı halde, sırf eğlence olsun diye bir kamyon aşırabilecek kadar da çılgındır.Suzanna ise, hamile olduğunu öğrenmiş, eğlenceye düşkün, uçarı bir şehir kızıdır. Kürtaj için Dubrovnik şehrine gitmeye karar verir. Ancak beş parasızdır. Yolda otostop yaparken, Gavran'ın sürdüğü araç kızı altına alır. Neyse ki, Suzanna kazadan yara almadan kurtulabilmiştir. Bu arada Suzanna'nın aklına bir fikir gelir, Gavran'a kendisini Dubrovnik'e götürmesi için şantaj yapacaktır.

Kaderin karşılaştırdığı birbirinden tamamen farklı bu iki insan, zoraki de olsa bir yolculuğa başlamışlardır. Gavran için Suzanna hayatı boyunca konuşma fırsatı yakaladığı ilk kadın, Suzanna içinse Gavran; ömrüne dolmuş binlerce gerizekalıdan sadece biridir. Ancak yol boyunca, ikili aradıkları şeylerin o kadar da farklı olmadığını göreceklerdir...

Yorumlar

Bu ne güzel filmdi yahu. Yüzümde çok tatlı bir gülümseme bıraktı gerçekten. Bu Cuma günümün sinema gecesini mükemmel sonlandırmama neden olan bu filmi yapanların ellerinden öpmek gerekiyor. Büyük bir keyifle izledim. Bazen hüzünlendim bazen güldüm. Yugoslavya'nın o halini kara mizah olarak göstermeyi çok başarılı bir şekilde üstlenmiş olan bu çok başarılı filmi herkese bizzat ve şahsen tavsiye ediyorum. 'Savaş' kardeşime emeği için teşekkür ediyorum. Altyazıda çok atlanmış yer vardı yalnız. Ama olsun. Her şekilde filmi izlenebilir hale getirmiş. Sağolsun var olsun.

Yugoslavya parçalanırken bir kamyonda yolculuk yapan iki farklı insanın hikayesi. Tüm bu yolculuk boyunca biraz da mizahi bir dille savaş başlarken toplumun içinde bulunduğu durum aktarılmış. Fakat film tam anlamıyla bir yol hikayesi. Sürükleyici ve Balkanlara özgü sinemanın özelliklerini barındırıyor. Müzikler, mizah, karakterler... Bir iki müstehcen sahne var. Balkan sinemasından hoşlananlar beğenecektir.

Erişim: http://www.turkcealtyazi.org/mov/0365089/sivi-kamion-crvene-boje.html

Filmden

"Odam çok küçük."

"Yalanlara yer yok."

"Önemli her şey içimde."

"Burası bize uygun değil..."

**

Renk körüyüm. Renkleri ayırt edemiyorum. Hepsi siyah ve beyaz. Dalga geçme! Ne dalgası?

Renk körü?

Tito'nun üzerine yemin ederim. Şarkıdaki gibi: "O siyah beyaz dünya."

**

Her köpeğin kazanacağı bir gün vardır. "Her kedinin" demek istedin. Senin ifaden o. Biz "her köpeğin" deriz.

**

Bana göre hepimiz aynıyız. Adam adamdır, penis penisdir. Pekala, penislerimiz hariç hepimiz aynıyız.

**

Esrarkeş olmayacağım?

Olmazsın. Tam tersine ot içmezsen, keş olursun. Anlamadım. Marijuana ve alkol hafif uyuşturucudur. Diğerlerinin hepsi ağır ilaçlardır. **Siyaset, haberler, savaş tacirleri, kokain eroin, demokrasi, komünizm... Bütün bu pislikler ağır uyuşturucudur. Onlarla kıyasladığında bu çocuk oyuncağı.** Normal kalmanın bir yolu bu. Anladın mı?

Alim gibisin! Dur! Bu o değil mi! Renkler?

**

Çocuklar, ne yapıyorsunuz?

Kavga etmemelisiniz.

- "Tanrı inananları sever".

- Ve mayası sağlam olanları. Dinsiz çocuğum, dünyanın güzellikleri burada, ve henüz büyük felaketle karşılaşılmadı. Talihsizlikleri önlemek için uzak durmalısın...

- Nedenini biliyor musun?

- Tanrı bile buraya veda öpcüğü verdi.

- Öyle bir şey. Fakat neden?

- Nasıl bilebilirim ki?

Jülyen takvimi nedeniyle tanrı bizi duyamaz. Biz ve Ruslar bu takvime bağlıyız. Yunanlılar, Ortodokslar yeni takvimi izlerler. Tanrı onları duyuyor. Onların yaptığı daha doğru. St. Elijah gününde dua ettiğimde... o orada değil. İki hafta önce oradaydı. Kötü bir iletişim. Haksız mıyız?

Bizim eski takvimimizle?

Eski telefon rehberi gibisin. Yanlış numaraları arıyorsun. **Söyledim size. Dualarımız oraya ulaşmıyor. Tanrının seni duyabileceği yere gideceksin!**

İşte bu. Yazıtın olduğu meşe ağacı. Onu kesmek lanet getirir. Onları durdurmalıyım.

- Nasıl yapacaksın?

- Tanrı adına.

- Çarptığım için affedin.

- Hiç önemi yok. İşte burada. Daha iyi duyman için.

- Alman mı?

- Hayır, Rus. Peki, tamam. Uzaklaşın buradan çocuklar! Tanrım eğer oradaysan mümkünse anla... Ağaç bizim bölgemizde! Sınır burası! Hayır, Sınır ağaçdır! Eğer bizim olmayacaksa keseriz!

Hey ahali, dinleyin beni! Olacaklara göre bu hiç bir şey değil daha. Şeytanı uyandırmayın! Aksi halde hepimizi oyar!

İsa'ya karşı mısınız?

Bu ne, barış işareti mi bu da?

**

Harika... Birbirimizi yok edeceğiz.

**

Ben renkleri ayırdedemem. Mesele değil. İç savaşın rengi yoktur. İşin güzelliği orada, kim kimdir bilmiyorsun!

**

- Senin iddian. **İnsanların mutlu olmaları için gerekenleri ben sağlarım. Atlı karınca, elma şekeri ya da makinalı tüfek.**

- Mutlu yüzler görmek istiyorum. Benim tarzım bu.

**

- Ben gitsem iyi olur.

- Dur! Sınıra nasıl gideceksin?

O haritayı getir. Bütün yollarda bariyerler var. Silahlarla ödeme yaparsın. Şurada, Ayı Pençesi'nde, Simo'nun gönderdiğini söyle ve 100 yumurta, 5-6 piliç, 10 tavuk ver. Neden bahsediyorsun, ne yumurtası?

Yumurta mermi, piliç tabanca, tavuk tüfektir.

**

Kırmızı Mersedes kullanan birini öldüremem. Peki, ben hallederim. Eğer onu öldürürsen, ben de seni öldürürüm.

**

- Bu ne?

- Aşk, balım... Aşk.

- O ses ne?

Kahretsin! Savaş! Gidelim buradan!

**

Kadınım benim! Çok üzgünüm, sana çarptım. Boşver, **"Eğer birbirlerini öldürmüyorlarsa o gerçek aşk değildir"** deriz.

**

Bu nasıl mümkün olabilir?

Çünkü bu aşk. Soru sorma. Sana bir şey söylemeliyim. Küçük Ratko esmer renkli.

Benim için fark etmiyor.

Renkler benim için anlamsız.

"BUGÜNÜN YAHUDİSİ" KİTABINDAN SEÇTİKLERİM

"Sen Yahudi'sin. Görevin Yahudi olarak kalmak. Gerisi Tanrı'ya bağlı."

Didye Feig
1944 Baharı

SÖZCÜKLER VE ANILAR YAHUDİ OLMAK

Evvel zaman içinde, etrafı dağlarla çevrili uzak bir kasabada kötülüklerde bile iyilikleri görebildiğine inanan küçük bir Yahudi çocuğu yaşıyordu. O, alacakaranlıkta şafağı görebildiğine ve genelde kaderin kendisine bağışladığı belirli ve gizli simgeleri çözebildiğine inanıyordu.

Ona göre tüm olaylar basit ve mucizeviydi: Yaşam ve ölüm, sevgi ve nefret. Bir yanda dürüstler, öbür yanda kötüler vardı. Dürüstler daima yakışıklı ve cömerttiler. İmansızlar da daima çirkin ve haindiler. Ve Tanrı, Cennetinde sadece kendisinin baktığı bir kitapta hesapları tutuyordu. Bu kitapta herkesin kendi sayfası vardı ve en güzel sayfa da Yahudilere aitti.

Doğal olarak o küçük çocuk sadece kendi insanlarının arasında, kendi yerinde rahat edebiliyordu. Yabancı olan her şey onu korkutuyordu. Ve yabancı sayılan Müslüman ya da Hindu değil, Hıristiyan'dı. Siyahlara bürünmüş rahip, oduncu ve baltası, öğretmen ve cetveli, kocaları küfürleri sıralarken haç çıkartan yaşlı köylü kadınlar, sert görünen veya dalgın duran jandarmalar... Tümünde doğal saydığım ve anlayabileceğim bir düşmanlık fark ediliyordu. Dolayısıyla da bunun bir çaresi yoktu.

Genç ve yaşlı, zengin ve yoksul, güçlü ve ezilen, kullanan ve kullanılanlar; bütün bu insanların mahvolmamı ve hatta ölümümü istediklerini anlıyordum. Evet, hepimiz aynı yerde yaşıyorduk ama bu da benden nefret etmeleri için bir başka nedendi. İnsanın doğası böyleydi. O, kendisini rahatsız eden ve anlaşılmayandan nefret ederdi. Biz, şu veya bu şekilde 'Başkalarının' bencillikten uzak diyebileceğim hoşgörüsüne tabiydik. Yine de, yaşamımız onlardan ayrı, bağımsız devam etmekteydi. Buna da sinirlenirlerdi. Ayrı tarihimizi ve toplumumuzu zenginleştirip korumak isteyişimizdeki kararlılık, onları olduğu kadar, tarihi de şaşırtıyordu. Yaşayan bir Yahudi, inancıyla gururlanan, inançlı bir Yahudi onlar için bir çelişki, bir inkâr, bir sapıklıktı. Onların hesaplarına göre bu seçilmiş ve lanetli insanlar, kurtuluşları kanlanmış bir haç simgesine bağlı insanlığı rahatsız etmekten çok uzun süre önce vazgeçmeliydiler. Onlar bir Yahudi'nin, bayramları, tıpkı kendileri gibi şarkıyla kutlamasını kabul edemiyorlardı. Bu kabul edilemez, mantıksız ve hatta adaletsiz bir olguydu. Onlar bizi ne kadar az anladılarsa ben onlan daha fazla anlamaktaydım.

Bir düşmanlık duymuyordum. Hatta çekingen cemaatimize Noel veya Paskalya zamanında terör havası estirdiklerinde bile onlardan nefret etmedim. Kendi kendime "**Bize gıpta ediyorlar,"** dedim. **"Bu yüzden bize zulüm ediyorlar. Gıpta etmekte de haklılar. Aslında acınması gereken onlar. Bizlere eziyet etmeleri zayıflıklarını, özgüvensizliklerini kabullenmeleriydi. Tanrı'nın gerçekleri, dünyada ölümlülerin kalbinde yer alıyorsa bunun nedeni biziz. Tanrı bizim vasıtamızla iradesini ortaya koydu, planını belirtti. Adını kutsamamız için bizi seçti. Ben de onların yerinde olsaydım kendimi dışlanmış hissederdim."** Bize gıpta etmemelerine olanak var mıydı?

Onlar bana acı çektirdikçe tuhaf bir şekilde davranışlarının mantıklı olduğunu anlamaktaydım. Bugün o duygularımın ne olduğunu anlıyorum. Hissettiklerim gurur, güvensizlik ve acıma karışımıydı.

Bununla birlikte merak etmiyordum. Hiçbir zaman herhangi bir merak duymadım. Onların kafasını kurcalar gibiydik ama ben onlara karşı kayıtsızdım. Dini kuralları hakkında hiçbir fikrim yoktu ve bu umurumda değildi. Onların dininin yasa ve ayinlerini anlamak gayretini de göstermedim. Onların ayinleri beni ilgilendirmiyordu. Tam aksine onlara arkamı döndüm. Bir rahibe rastladığımda gözlerimi kaçırır ve başka şeyler düşünürdüm. İnsanı tehdit eden sipsivri kuleli bir kilisenin önünden geçmektense yolumu değiştirirdim. Görmek de görülmek kadar korku vericidir. Aramızda bu yüzden fiziksel bir bağ olmasından çekindim. Onların dünyası konusunda öyle cahildim ki Yahudilikle Hıristiyanlığın aynı kökten geldikleri konusundaki iddialardan bile haberim yoktu. İsa'nın kutsallığı ve ölümsüzlüğüne inanan Hıristiyanların aynı zamanda Tanrı'ya, bizim Tanrı'mıza inandıklarını da bilmiyordum. Evrenlerimiz yan yanaydı ama ben onlarınkine girmekten kaçındım; oysa onlar bizimkini zorla yönetmeye kalktılar. Haçlı Seferleri, kıyımlar hakkında yeterli hikâye duymuştum ve bunların kurbanlarına yeterince dua okumuştum. Bu konuda kesin fikirlerim vardı. Katolik krallıklardaki Yahudilere büyük ve küçük engizisyoncuların neler yaptıklarını tekrar tekrar okumuştum. Onları çarmıha götürürken bile Tanrı sevgisiyle ilgili vaazlar verdiklerini biliyordum. Hıristiyanlık hakkında bütün bildiğim benim insanlarıma olan nefretiydi. Hıristiyanlar yaşamımdan çok hayalimde yer almaktaydılar. Bir Hıristiyan yalnız kaldığında ne yapardı?

Onun düşlerinde neler vardı?

Bizi ezmek için planlar yapmadığı zamanlarını nasıl değerlendirmekteydi?

Fakat bütün bunlar beni hiç de üzmüyordu. Onlarla ani temaslar, ulusal ve kalıtsal karşılaşmalar dışında, benim için yoktular.

Buna karşılık Yahudilerle ilgili bilgilerim tükenmez bir kaynaktan geliyordu. Öğrendikçe daha fazlasını bilmeyi istiyordum. İçimde bilgi için bir susamışlık vardı. Bu adeta beni saran, ısrarlı, bir tür saplantıydı.

Günlük yaşamda olduğu kadar mutlakta da Yahudiliğin ne demek olduğunu biliyordum. Bize gereken, kanunlara itaat etmekti. Böylece insan önce öğrenecek ve sonra anımsayacaktı. Gereken, Tanrı'yı ve O'nun Mührü olan yaratıklarını sevmekti. Böylece Tanrı'nın iradesi yerine gelecekti.

Abraham'm Ahdi, İshak'm vazgeçilen kurbanlığı, Yaakov'un ateşli rüyaları, Sina'daki vahiyler, çöldeki uzun yürüyüş, Musa'nın kutsamaları, Kenaan'ın fethi, Kudüs'teki Tapmağa yapılan kutsal ziyaretler, İşaya ve Habbakuk'un güzel fakat sert sözleri, Yeremya'nın kederi, Talmud efsanesi... Kafam eski anılar, tartışmalar, krallar ve_ peygamberlerle dolu hikâyeler, trajediler ve mucizelerle dolmuştu. Her öykü kurbanları, hep kurbanları ve hayatta kalmayı başaranları, hep hayatta kalabilenleri içerirdi. Yahudi olmak anılarla yaşamak demekti.

Hiçbir şey daha kolay olamazdı. İnsanın töreleri izlemesi, kuşaktan kuşağa geçen hareket ve sesleri tekrar ortaya koyması yeterliydi. Ben de bu kuşakların eseriydim. Şavuot sabahında Musa'yla Yasa'yı kabul ediyordum. Tişa Be-Av gecesi yere oturmuş, başım küllerle kaplı, Haham Yohannan Ben-Zakkai'yle mahvedilemez sanılan kentin yok edilmesine ağlıyordum. Hanuka haftasında Makabi'lerin yardımına koşup Purim'de de gülüyordum. Aman'a karşı zaferini kutlayan Mordehay'la hem de nasıl gülüyordum. Ve her hafta Şabat yemeklerimizde şarabı kutsarken Mısır'dan çıkan Yahudilere eşlik ediyordum. Evet sonsuza kadar Mısır'dan

ayrılıyor ve kendimi esaretten kurtarıyordum. Yahudi olmak halkalar yaratarak devamlılık ağını sürdürmek demekti.

Yıllar geçerken daha bilgiç, daha çağdaş bir dil öğrendim. Bana Yahudi olmanın, hem fiili hem de ismi aynı zamanda ve aynı şekilde vurgulamak olduğu söylendi. Bunu hem dünyevi hem sonsuz yaşamda yaparak birinin diğerini dışlamasına veya birinin diğerini yok ederek başarıya erişmesine engel olmak için yapacaktım. Yani Tanrı'ya hizmet için insanın gayesini benimseyecek, insanın Tanrı'ya olan gereksinimini bilerek onun için yalvaracaktım. Tanrı'yı ve Tanrı'nın yarattıklarını ayırarak bunları birbirine karşı kullanmayacaktım.

Tabii insan Tanrı'yı, tıpkı Abraham gibi sorgulamalı, Musa gibi öfkesini dile getirmeli, Eyüp gibi kederini haykırmalıdır. Fakat sadece bir Yahudi hem soru soran Abraham'ı hem de sorgulanan Tanrı'yı seçebilir. O her rolü üstlenip her kaderi kabul eder. O hem toplam hem de sentezdir.

Uzun süre, belki de sonsuza kadar, sarımsı sakallı Öğretmenimin sözlerini anımsayacağım. Bana, **"Sadece bir Yahudi, Tanrı'nın yaratıklarını koruduğu sürece O'na karşı çıkabileceğini bilir,"** demişti. Başka bir sefer de **"Tanrı Yasa'yı verdi fakat bunu yorumlamak insana kalmıştır,"** dediydi. **"Onun yorumu Tanrı'yı bağlar ve kendisini zorunlu kılar."**

Tabii ki bu Yahudi'nin idealleştirilmiş bir tanımlanmasıdır. Ve her insan için de öyledir. Ancak bu her gün, her an, her koşulda sınanan bir durumdur.

Okulda Talmud'u okudum.

> Tanrı neden bir tek insan yarattı?
> **Cevap:**
> Bütün insanların atası aynıdır. Böylece daha sonra hiçbir insan başkasından üstün olduğunu iddia edemez.

Ve ayrıca: Dünyanın en kutsal, en saygıdeğer yapısı olan, Tapınağı, ateşe veren kimse, otuz dokuz kırbaç darbesiyle cezalandırılır. Fakat aynı adamı bir fanatik öldürürse onun cezası da ölümdür. Zira bütün tapınaklar ve kutsal yerler bir tek insanın yaşamı kadar değerli değildir. O, yangın çıkartan, küfürbaz, Tanrı'nın düşmanı ve Tanrı'nın utancı da olsa böyledir.

Acı veren bir ikilem. Bir ülkeden diğerine kovulduk. Yeşivalarımız yakıldı. Bilgelerimiz öldürüldü. Öğrenci çocuklar katliama kurban gitti ve biz hâlâ yaşamın erişilmez kutsallığını bütün gücümüzle ve yorulmadan övmekte, insana, herhangi bir insana inanmak gerektiğini söylemekteyiz.

Bu olağanüstü bir çelişki midir?

Belki. Fakat Yahudi olabilmek insanın kendi çelişkileri içinde yine kendisini açıklaması ve durumu kabul etmesi demektir. İnsanlık geleceği ele geçirmeye çalışırken, geçmişi de koruyabilmek demektir. Başkalarının resmi tatil günü Pazar veya Cumayken Şabat'ı uygulayabilmek demektir. Eskimiş gibi gözüken, Tora'nın ilkelerini içeren Talmud'u heyecanla izlemek demektir. Oysa aynı anda heder veya Yeşiva'dan iki adım ötede insanın dostları ve ailesi tutuklanabilir ya da bir pogromda toplanıp dövülebilir. Bu, ruhsallığı inkâr eden bir dünyada ruhsallık hakkını korumaktır. Etrafta olanlar dünyanın sonunu, insanlığın sonunu haber verirken şarkı söylemek, gitgide daha yüksek sesle, tekrar tekrar şarkı söylemek demektir.

Olaylar gerçekten de böyleydi. O küçük Yahudi çocuğu sadece uzun süre önce gördüklerini, duyduklarını ve yaşadıklarını anlatıyor. Bunların doğru olduğuna da yemin ediyor.

Evet, uzun zaman önce o uzak yerlerde yaşananlar bana çok basit, çok gerçek, çok doğru gözüktü. Tanrı gibi ben de dünyaya baktım ve bunu iyi, verimli, anlam dolu buldum. Sürgündeyken bile her yaratık yerli yerindeydi ve her karşılaşma vaat doluydu. Ve Şabat'ın gelmesiyle kasaba bir krallığa dönüştü, deliler ve dilenciler de Şabat'ın prensleri oldular.

Kasabamdaki Şabat'ı asla unutmayacağım. Her şeyi unuttuğumda bile belleğimde o bayram atmosferi, en yoksul evleri bile kaplayan o huzur kalacaktır. Beyaz sofra örtüleri, şamdanlar, saçları dikkatle taranmış küçük kızlar, sinagoga gitmekte olan erkekler. Kasabam zaman içinde kaybolduğunda da Şabat'ta ondan yayılan ışık ve sıcaklığı anımsamaya devam edeceğim. İnsanı yücelten duaları, Hasidim'in sözsüz şarkıları, onların Ustalarının ateş ve pırıltısını da.

O günler, geçmiş ve gelecekteki acılar, ıstıraplar uzakta kayboldu. Teskin olmuş insan, minnetini açıklamak için kutsal varlığa seslendi.

Komşular arasındaki küçük kıskançlıklar, anlaşmazlıklar bekleyebilir. Tıpkı borçlar, üzüntüler ve tehlikeler gibi. Her şey bekleyebilir. Şabat, evreni sararken buna barışın bir boyutunu ve bir sevgi rengini sundu.

Aç olanlar gelip karınlarını doyurdular. Terk edildiklerini hissedenler uzatılan eli yakaladılar. Üzgün olanlar, yabancılar, göçmenler, serseriler, sinagogdan ayrılınca evlerdeki yemekleri paylaşmaya çağrıldılar. Kederlilere gözyaşlarını tutmaları ve Şabat'ın ortak neşesinden yararlanmaları söylendi.

Bizimle diğerleri arasındaki fark mı?

Diğerleri... Onlara nasıl da acırdım. Onlar neyi kaçırdıklarının farkında bile değildiler. Onlar Şabat'ın güzelliğinden, sonsuz ihtişamından etkilenmiyorlardı.

Sonra soykırım oldu ve boyutlarıyla, amaçlarıyla bir uygarlığın sonunu belirledi. Esir kamplarındaki insan, kurtarıcının zıttı olanı tanıdı.

Biz çok büyük bir basitleştirmeye tanık olduk. Bir yanda cellatlar, öbür yanda da kurbanlar vardı. Ya seyirciler, tarafsız kalanlar, duruma karışmamakla cellatlara yardım edenlere ne demeli?

O zaman Yahudi olmak hem tarafsızların gönül rahatlığıyla hem katillerin nefretiyle savaşmak demekti. Ve her şekilde, her olanakla karşı koymak da gerekiyordu. Ölümü reddeden, ölüme inanmayı reddeden Yahudi gettoda evlenmeyi, oğlunu sünnet ettirmeyi, ona kutsal dili öğretmeyi, onu tehdit edilen ve zayıflayan Yahudi soyuna bağlamayı seçti. Yahudi böyle karşı koydu. Gerçeklere ve ihtarlara aldırmayarak hayallere sarılı, insanların bu kadar alçalacağını itirafa yanaşmayan profesör veya satıcı da direnmekteydi. Varşova'daki getto savaşçılarıyla Treblinka'da trenden inen yaşlı adamlar arasında önemli bir fark yoktu. Çünkü onlar Yahudiydiler. Hepsi de nefret ve ölüme mahkûmdular.

O günlerde, Yahudi olmak, her zamankinden daha da fazla güçle reddetmek anlamına geliyordu. En önemlisi de bu gerçeği ve yaşamı düşmanın gözleriyle görmek, ona benzemeyi reddetmek ve ona bu zaferi vermemekti.

Evet düşmanın zaferi başlangıçta kesin görünüyordu. Yerlerinden sökülen bütün toplumlar, mahvedilerek dumanlar içinde kayboldular. Polonya topraklarında gidip gelen o trenler, bütün o erkekler, o kadınlar, dillerinden oldular. Adlarını, yüzlerini kaybederek düşman kanunlarına göre karanlıkta ve bilinmeyende yok oldular. Herkesin birbirine benzediği dikenli tellerden oluşan krallıklarda bütün sözler aynı önemi taşıyordu. Günler günleri, saatler saatleri izlerken karanlık düşüncelere dalan ve uyuşan insanlar, cesetler, kanlar arasında sendeleyerek kendilerine yol bulmaya çalıştılar.

Ve benim içimdeki çocuk inanç arzusuyla sordu: Bütün bunlar olurken Tanrı neredeydi?

Bu başka bir sınav mıydı?

Bir sınav, bir cezalandırma mıydı?

Öyleyse hangi suçlar içindi?

Hangi suçlar cezalandırılıyordu?

Bunca uçsuz bucaksız mezarı gerektiren bir suç mu vardı?

Bir milyon Yahudi çocuğunun öldürülmesinden sonra adaletten, doğrulardan, hayırseverliğin kutsallığından söz etmek mümkün olabilecek miydi?

Anlayamadım. Anlamaktan korkuyordum. Bu Yahudilerin sonu muydu yoksa insanlık macerasının sonu muydu?

Bir devrin, bir dünyanın sonu olduğu kesindi. Bunu biliyordum. Bütün bildiğim buydu.

Geri kalanlara gelince, kesinlik kazanmayanları bir araya getirmekteydim. Bazılarının inancı ve bazılarının inançsızlığı şaşkınlığımı arttırdı. İnsan, küllerden oluşan o dağlara bakarken **Tanrı'ya nasıl inanır, nasıl inanmayabilirdi?**

Esir kampı deneyimini kim simgeleyecekti?

Katil mi kurban mı?

Onların karşılaşması çok çarpıcı, çok güçlüydü. Bu durumda bunun bir metafizik, bir ontolojik yanı olmalıydı. Acaba esrarını çözebilecek miydik?

> Sorular, kuşkular. Sis içinde bir uyurgezer gibi dolaşıyordum. Neden Yahudilerin Tanrısı, Yahudi soyundan gelenlere böyle düşmanlık göstermişti?

Bilemiyordum. Neden özgür insanlar, liberaller, hümanistler Yahudilerin çektikleri karşısında etkilenmeden kalabilmişlerdi?

Bilemiyordum.

Birkenau'ya gece yarısı varışı anımsıyorum. Haykırmalar. Havlayan köpekler. Parçalanmak üzere olan ailelerin son kez bir arada olması. Genç bir Yahudi çocuğu babasının yanında erkekler konvoyunda ilerliyor. Onlar yürürken gece de kendileriyle birlikte dev alevlerin gökyüzünü yutmak ister gibi yükseldiği yere doğru yürüyor. Birden esir kampından biri yürüyenlere yaklaşıp gördüklerini, gecenin gerçeğini açıklıyor: Geleceği, geleceğin yokluğunu, sırrın anahtarını, kötünün gücünü. O konuşurken küçük erkek çocuk güven vermek ister gibi babasının koluna dokunarak, "Bu olanaksız değil mi?" diye fısıldıyor. "Onun sözlerini dinleme. Sadece bizi korkutmak istiyor. Söyledikleri imkânsız, akıl almaz.

Anlattıkları bambaşka bir çağa, Ortaçağa ait. Yirminci yüzyılda, çağımızda bunlar olamaz. Dünya, Baba, uygar dünya böyle olayların gerçekleşmesine izin veremez."

Ancak uygar dünya bunları bilmesine karşın sessiz kaldı. Dünyadaki insanlar o zaman neredeydiler?

Ve dünya kültürü nasıl böyle en aşağı noktaya inebildi?

Bütün o ruhani liderler, o düşünürler, gerçeğe aşık olan filozoflar, adaletle sarhoş olan ahlakçılar öğretilerini Auschwitz'in büyük usta seçicisi Joseph Mengele'yle nasıl bağdaştırabildiler?

Bir yerde ciddi, korkunç bir yanlışlık yapıldığını kendi kendime söyledim. Fakat bunun ne doğasını ne de failini biliyordum. Tarih ne zaman ve nerede böyle korkunç bir döneme girmişti?

Yüzü yaşlı bir adamınkinden farksız olan genç bir Talmudcunun sözlerini anımsıyorum. Onunla birlikte çalışıp ikimizden daha ağır olan kayaları kaldırmıştık.

"Şöyle varsayalım," diye fısıldadı. **"İnsanlarımızın Tora'yı diğer milletlere yaymadığını varsayalım. Abraham'la onun örneğini, Musa ve adaletini, peygamberler ve onların mesajlarını unutalım. Felsefe, bilim ve edebiyata katkılarımızın pek az veya yok olduğunu varsayalım. Maimonides, Nahmanides, Rashi yok. Spinoza, Bergson, Einstein, Freud yok. İlerlemeye hiçbir şekilde katkıda bulunmadığımızı kabul edelim. İnsanlık için bir şey yapmadığımızı varsayalım. Bu durumda bile bir tek şey tartışılamaz. Dünyanın büyük katilleri, tarihin en büyük cellatları, Firavun, Neron, Chmelnitzky, Hitler... hiçbiri aramızdan çıkmadı..."**

Bu da bizi başladığımız yere getiriyor. Yahudiler ve Hıristiyanlar arasındaki ilişkiler. Biz bunlarda değişiklikler yapmak zorunda kaldık. Çünkü acı bir gerçekle karşılaştık. Auschwitz de bütün kurbanlar Yahudi, ve bütün katiller Hıristiyandı.

Bunu burada puan kazanmak veya birilerini utandırmak için söylemiyorum. Ben hiçbir din, insan veya milletin birbirinden üstün veya aşağı olduğuna inanmıyorum. Kolay zaferlerden nefret ederim. Bu bizim için de başkaları için de böyledir. İnsanların kendilerini daima haklı bulmalarından da hoşlanmam. Bazı Hıristiyanlar —din değiştirmemi istememeleri koşuluyla— bana bazı Yahudilerden daha yalandırlar. XXIII. John ve François Mauriac'a, kendinden nefret eden bazı Yahudilerden çok daha yakınım. Gerçek ve hoşgörü sahibi bir Hıristiyan'la ortak noktalarım olduğuna inanıyorum. Oysa çağdaş olmayan hoşgörüsüz Yahudi'yle anlaşmam olanaksız. Bu durumu kesinlikle belirtiyorum çünkü şimdi söyleyeceklerim Hıristiyan dostlarımı gerçekten üzecektir. Fakat bunları saklamaya da hakkım yok.

> Hitler veya Himmler'in kilisece aforoz edilmemiş olması nasıl açıklanabilir?
> XII. Pius, Auschwitz ve Treblinka'yı lanetlemeyi neden hiç gerekli görmedi?

Nasıl oldu da SS'lerin büyük bir bölümü inanç sahibi sayıldı ve sonuna kadar Hıristiyanlığa bağlı kalabildi?

Bu katiller katliamlardan sonra kilisede günah mı çıkartıyorlardı?

Onların Hıristiyan ailelerden gelmeleri ve Hıristiyan eğitimi almış olmaları nasıl açıklanabilir?

Hıristiyanlığın kalelerinden biri sayılan Polonya'da gettolardan kaçan Yahudiler dış dünyayı inanılmayacak kadar düşmanca bularak yine duvarların gerisine döndüler. Onlar Almanlar

kadar Polonyalılardan da korktular. Aynı olay Litvanya, Ukrayna ve Macaristan için de geçerlidir. Yahudilerin böyle öldürülmeleri karşısında Hıristiyanların pasifliği nasıl açıklanabilir?

Katillerin acımasızlığı nasıl açıklanabilir?

Çocuklara ateş ederken veya dövülen, çıplak kurbanları ölüm fabrikalarına sokarken, içlerindeki Hıristiyanlığın, ellerini titretmediğini nasıl açıklayabilirler?

Tabii orada burada bazı cesur Hıristiyanlar, Yahudilerin yardımına geldiler. Fakat sayıları çok azdı. Bütün Avrupa'dan birkaç düzine piskopos, rahip, birkaç yüz erkek ve kadın.

Bu acı verici bir saptamadır ama görmezlikten gelemeyiz. Nasıl kurbanlar Yahudiler için bir sorunsa, katiller de Hıristiyanlar için bir sorundur.

Kurbanlar bizim için ciddi ve üzücü bir sorundur. Bunu örtbas etmenin yararı yoktur. Yahudi'nin çabucak ve kolaylıkla bir kurban durumuna getirilmesine yol açan nedir?

Bütün cevaplan, izahları okudum. Hepsi de yetersiz. Sessiz sürülerin çukurlara doğru gittiğini düşlemek çok güç. Toplumların kandırılmaya izin vermeleri de öyle. Ve ölüme mahkûm olan bazılarının mühürlenmiş vagonlarda ve hatta Birkenau'daki rampada gerçeği görmemeye devam etmeleri de öyle. Anlayamıyorum. Ne katilleri ne de kurbanları anlayabiliyorum.

Soykırım sırasında bir Yahudi olmak belki de anlamamak anlamına geliyor. Cinayeti yaşamaya devam ve ölümü bir çare olarak görmeyi reddeden kadın ve erkekler anlamadan yaşamaya ve ölmeye karar vermiş olabilirler.

Geriye kalanlar için değişik bir soru ortaya çıktı. **Yahudi olarak kalmak mı, kalmamak mı?**

Kurtuluştan sonra Fransa'daki gürültülü, acı veren tartışmalarımızı anımsıyorum. Filistin'e gidilip Yahudi milliyetçiliği adına mı savaşılmalıydı, yoksa Komünist hareketine katılarak Enternasyonalizmi yaymaya mı çalışılmalıydı?

İnsan ananelerine daha da gömülmeli miydi, yoksa törelere arkasını mı dönmeliydi?

Seçenekler aşın uçluydu. Tam anlamıyla sadakat veya tam anlamıyla yabancılaşmak. Kayıtsız şartsız sadakat veya inkâr. Eski koşullara, prensiplere geri dönmeye olanak yoktu. Yahudi, "Azap çektim," diyebilirdi. "Bana azap çektirdiler. Bu durumda tek yapabileceğim kendi insanlarıma yaklaşmaktır." Bu da akla yakındı. Veya, "Çok fazla azap çektim," derdi. "Hiç gücüm kalmadı. Ben geri çekiliyorum. Çocuklarıma miras olarak bu acıların kalmasını istemiyorum." Bu da akla yakındı.

Ancak geçmişte olduğu gibi bu felaket bir gerilemeye değil Yahudi tarihinin canlanmasına, Yahudi bilincinin yenilenmesine neden oldu. Yahudi, bağlarını kopartacak yerde güçlendirdi. Auschwitz onu daha güçlü kılmıştı. Hatta kendi toplumu dışındaki evrensel denilen nedenleri kabullenenler bile, içindeki Yahudi tarafından yönlendirildi. İnsanlıktan umudunu kesmesine karşın insanı geliştirmeye çalıştı. Başka biri olma fırsatı bulunmasına karşın Yahudi yine Yahudi olarak kaldı.

Dünyada her dili konuşan, her sınıftan genç Yahudi, bu Yahudilik macerasına katılmaktadır. Bu İsrail ve Sovyet Rusya'da doruğa erişen bir olgudur. Ayrı yollan izleyen bu hacılar aynı projede görev almakta ve aynı şekilde meydan okumaktadırlar. **"Bizim sürünmemizi**

istiyorlar. Fakat biz neşemizle coşacağız. Bizlerin sertleşmesini, dayanışmaya ve sevgiye kapalı olmamızı istiyorlar. Biz de inatçı fakat merhamet dolu olacağız." Bu meydan okuma Yahudi'nin, Yahudilikle ilgili umutlarını haklı çıkarmakta ve kaderinde bıraktığı güçlü izleri açıklamaktadır.

Yahudi'nin durumunu kabullenmesi için birden fazla yol olduğu düşünülebilir. İnsanın kendisini sorgulama zamanı ve harekete geçme zamanı. Hikâyeler anlatma zamanı ve dua etme zamanı. İnşa etme ve yeniden yapma zamanı. Yahudi neyi seçerse seçsin, ölmüş, daha doğmamış, yaşayan bütün Yahudilerin sözcüsü olacaktır. Onun vasıtasıyla ve onun içinde yaşayanların da öyle.

Onun görevi dünyayı Yahudileştirmek değil, daha insancıl kılmaktır.

SOLZHENİTSYN BENİ NEDEN ENDİŞELENDİRİYOR

Bu kişisel bir yorum ve üzülerek yazıyorum; çağımız gerçek kahramanlar açısından çok fakir ve Aleksandr Solzhenitsyn bir kahraman. Yazıları, Stalinist bir esir kampı deneyimlerine dayanan ilk ses getiren romanından beri, cesaretini de yeteneğini de kanıtlamıştır. Onun romanlarını da hikâyelerini de beğendim ve hür bir insan olarak anlattıklarına hayran oldum.

Onda adalet ve doğrunun saplantı haline gelmiş bir vicdan, işini ciddiye alan bir misyoner, celladın sonsuza kadar sesini kestiği sayısız kurban adına konuşan bir sözcü gördüm. Ve bütün bunlar için minnettar oldum.

Alçakgönüllülükle "Edebi bir soruşturma" dediği Gülag Takım Adaları adlı eseri için de minnettarım. Aslında bu kitap bir soruşturmadan çok fazla ve gerçekten bambaşka bir şey.

Bu bir dehşet çığlığı. Utanç ve umutsuzluk deneyimi yaşayan ve duyulmayı isteyen güçsüz tanığın bir çığlığı.

Solzhenitsyn'in sesi kaçınılamayacak kadar güçlü. Ahlakı hor görmenin hüküm sürdüğü bu lanetli evrende, inanamayarak onu izliyoruz. Gulag'da her şey bozulmuş ve lekelenmiş. Burada liderler ve Tanrı kendilerinde büyüklük olmadığını ortaya koyuyorlar. Kanunun, tarihi sarsması gereken umut peygamberleri de sadece kuklalar. Cellatlar, sadece kendi yaşamlarını korumaya çalışan, kendi korkularının mahkûmu olmuş tembel, kötü, küçük yaratıklar. Onur mu?

Sadece bir sözcük. İdealler ise sadece bir şaka. Büyük Bukharin, insanları değiştirmeye veya kurtarmaya çalışacak yerde tirana hoş görünmek için bir köpek gibi yaltaklanıyor ve başkalarına da kendisine de ihanet etmek üzere hazır bekliyor.

İki yüzden fazla eski kamp sakininin anıları ve verdiği bilgiler sayesinde Solzhenitsyn başlangıçtan beri toplama kamplarının sefil dünyasını açıklıyor. Bu kitabı derinden derine sarsılmadan okuyamazsınız. Kamplardakiler tüm insanlığı temsil ettiği için daha da fazla etkileniyorsunuz çünkü burada aydınlar, işçiler, subaylar, öğrenciler, idealistler, genç militanlar ve çocuklar var. Onları "çalışma kamplarıyla rehabilitasyonda buluyoruz. Hepsi orada kalıyor, yıllar ve yıllarca, nesiller boyu orada çürüyorlar. Ve genelde nedensiz yere. Sadece rastlantı sonucu oradalar. Ekonomik veya siyasi konularda düşüncelerinizi beğenmeyen bir gizli polis şefinin kaprisi üzerine veya oturduğunuz dairenin kendisine daha uygun olduğunu düşündüğünden yahut karınızı veya nişanlınızı arzu ettiğinden ötürü de

olabilir. Bütün güç onun elindedir. Dikkatsizce söylenen, düşünmeden seçilmiş bir sözcük veya hatalı bir dostluk sizi ailenizden, yaşamınızdan kopartmak için yeterlidir. Tutuklanırsınız, suçlu bulunursunuz, işkence görürsünüz, mahkûm edilir, bitkin halde kampa yollanır ve sosyal bir süprüntü haline gelirsiniz.

Kitap, Stalin'in çılgınlıklarını gerçekleştirmek için ustaca idare ettiği kötü polisin yaptığı olaylar, fıkralar ve bölümlerle dolu. Büyük yankılar uyandıran davalar, gizli soruşturmalar, suçlamalar, intiharlar, cinayetler. Pek az kimse bu insanlık dışı mekanizmaya karşı gelebildi. Yazar zaman zaman kendi deneyimlerinden söz ediyor. Aslında bunlar en büyüleyici olanları ve biz onunla birlikte öfkemizi haykırıyoruz.

Bazı olaylar burada ilk kez açıklanıyor; bazıları da yorumlarıyla bizi şaşırtıyor. Özellikle biri bana çok dokundu. Sessizliğin Yahudileri adlı kitabımda, Stalin'in ölümünden kısa süre önce, bütün Yahudileri Sibirya'ya sürmeye karar verdiği hakkındaki söylentilerden söz etmiştim. Solzhenitsyn, bu söylentileri doğruluyor ve ayrıntıları da açıklıyor: Diktatör, "Hain Yahudi Doktorların Kızıl Meydan'da herkesin gözleri önünde asılmasını planlamıştı. Bunu "öfkelenen halkın" da katılacağı bir katliam izleyecekti. Sonra da Yahudiler "güvenliklerinin temini için" sürüleceklerdi...

Uzun ve zaman zaman ağır olmasına karşın bu yapıtı büyük bir ilgiyle okumamız doğaldır. Orada neler olduğunu bilmek istiyoruz. İnsanların yeni bir Kurtarıcının açıkladığı yasaları kabul etmişe benzediği bu Devrim Ülkesinde neler olduğunu bilmeyi istiyoruz.

Ancak bu kitabı siyasi ve yasal olayları karıştırdığından değil, yazarından ötürü rahatsız edici buluyorum. Diğer bir ifadeyle, kitap beni ne kadar heveslendiriyorsa yazarı da beni o kadar endişelendiriyor.

Açıklamama izin verin ve bunu üzülerek yaptığımı da bilmenizi isterim.

Yıllar önce orada burada Solzhenitsyn'in hümanist yönünü aşağılamak isteyen söylentiler duydum. Bazı kimseler onun Yahudilerden hoşlanmadığını söylediler. Veya en azından Yahudilerin kaderinin onu ilgilendirmediğini belirttiler. Bu söylentilere inanmadım. Şimdi olduğu gibi, o zaman da, kendi kendime **"Büyük bir yazar Yahudi düşmanı olamaz,"** dedim. **"Tarihte en inatçı nefretin kurbanları olan insanlardan merhamet ve yardımını esirgeyemezdi."** Şimdi olduğu gibi, o zaman da, vicdan ve gereksinmeleri adına konuşan büyük bir yazarın Yahudilerin çektiği azabı görmezlikten gelmesine imkân olmadığını söyledim; olaylar karşısında etkilenmeli veya en azından ilgilenmelidir.

Beni endişelendiren ve alınmama da neden olan, Stalin ve Hitler'in Yahudilere reva gördüğü kötülükler karşısında, tepkisi ya da tepkisizliğiydi.

İlk olarak Stalin'in Yahudi kurbanlarına hiç aldırmıyor. Onlardan söz etmesi gerektiğinde kısa kesiyor veya bunları dipnotlarla geçiştiriyor. Oysa biz Stalin'in Yahudilere ve Yahudiliğe adeta patolojik denilecek bir nefret beslediğini çok iyi biliyoruz. Solzhenitsyn, bu nefretin nedenini ve anlamım bile merak etmiyor. Şaşırmamaya olanak var mı?

Yazar uzun uzun rahiplere yapılan zulümleri anlatıyor ama Yeşiva'ların başlıca dayanağı olan bilginlere, Talmudistlere, hahamlara yapılan eziyetlerden hiç söz etmiyor. Kilise aleyhine olan kararlan anlatırken sinagoglara yapılanlara hiç değinmiyor. Çoğu zaman inançlı Hıristiyanların işkenceye kahramanca dayanmalarım anlatırken, inançlı Yahudilerin direncine ve acısına hiç değinmiyor.

Daha da şaşılacak olam, Yahudi kültürü ve sözcülerine işlenen suçlar karşısında sessiz kalışı. Yahudilerin kaybolmaları konusunda da hemen hemen hiçbir şey söylemiyor. Yine Yahudi sanatçıların tutuklanması ve NKVD'nin bodrumlarında idam edilmeleri hakkında da pek bir şey demiyor. Mikhoels, Bergelson, Derister veya Markish'in öldürülmesinden de hiç söz edilmiyor. Evet, Solzhenitsyn onları hiç tanımamış olabilir, ama kitabında yakından tanımadığı pek çok insanın hikâyesi yer alıyor. Kitap otobiyografi değil biyografilerin bir toplamı sayılabilir. Öyleyse neden Yahudi kurbanların biyografileri böyle önemsiz kalmış?

Eğer öğrenmek isteseydi, ona gizli bilgi verenler arasında, bunu yapabilecek kimse yok muydu?

Böyle bir şeye olanak var mı?

Çarlığa duyduğu abartılı sevgi de beni rahatsız ediyor. Çara karşı sonsuz bir ilgisi olduğu izlenimini veriyor. Belki de Komünistlerden nefret ettiği için elinde olmayarak ondan önceki rejimi övmüştür.

İki çağı, iki sistemi kıyaslıyor ve hangisini seçtiği de açıkça belli: Çarların zamanında daha az insan hapse atılmış. Hapis süreleri daha kısaymış. Ayrıca o zamanki koşullar da bu kadar iğrenç değilmiş. Solzhenitsyn, aynı noktalara tekrar tekrar dönerken o devirdeki Yahudi aleyhtarı yasaları, Yahudi katliamlarım, sadece Yahudilerin kurban oldukları kıyımları hiç anımsamıyor. Ve bu da bizi bir kez daha üzebilecek bir ihmalkârlık.

Kalemiyle yaptığı diğer kıyaslamalar da bizi üzüyor. Kasıtlı veya değil, bilinçli ya da bilinçsiz, tümü bize yönelik.

Stalin'in cinayetlerini vurgularken bunları Hitler'in vahşetiyle kıyaslıyor. Ve bir kez daha Hitler'in Stalin'den daha ılımlı, daha rasyonel ve daha merhametli olduğu ortaya çıkıyor. Örneğin, Solzhenitsyn bize NKVD'nin Gestapo'dan daha zalim olduğunu söylüyor. Neden?

Çünkü Gestapo, sadece gerçekleri itiraf ettirmek istediği zaman mahkûmlara işkence yaparmış... Başka yerde —yoksa aynı eserde mi?

yazar Hitler'in suçlarının Stalin'in yaptıkları yanında önemsiz kaldığını söylüyor: **"Hitler sadece altı milyon Yahudiyi öldürdü, oysa Stalin yirmi milyon insanı katletti."**

Amerikalı eleştirmen George Steiner, geçenlerde Solzhenitsyn'in Yahudilere karşı olan acayip tutumunu yererek kıyaslamalarının acıklı olduğunu belirtti. Steiner'in itirazlarına katılıyorum.

Solzhenitsyn'in Stalin karşısında dehşete kapılmamızı istemesine bir diyeceğim yok. Rus Diktatörünün karşısmda tam anlamıyla çok güçlü bir dehşet hissettim. Fakat neden onu Hitler'le kıyaslayalım?

Neden Korkunç İvan veya Cengiz Han'la kıyaslamıyoruz?

Hem neden onların kurbanlarını kıyaslıyoruz?

Hangi hakla?

Ve ne amaçla?

Neden Solzhenitsyn felaketimizi önemsiz kılmak için bu denli hevesli görünüyor?

Kendisi belirli bir ıstırap düzeyinde iki kere ikinin dört etmediğini bilemiyor mu?

Kötülükte de bir sınır olduğunu ve gerisindeki kıyaslamaların değer taşımadığının farkında değil mi?

Yineliyorum: Bunlardan söz etmek beni üzüyor. Fakat susmak durumu kabul etmek, ihanet etmek demek olurdu. Soykırım konusunun edebiyattaki yeri, bir nevi insandan arındırılmış bir bölge gibi. İnsanlar bu konuda düşünmeden, dikkatsizce yazıyorlar. Harlem'i bir Varşova Getto'suyla ve Vietnam'ı da Auschwitz'le kıyaslamaya kalkıyorlar. Tanımlanamaz olanı tanımlamaya, hayal edilemeyeni hayal etmeye çalışıyorlar. Hayatta kalanların bile gizlediği konularda romanlar yazmaya kalkışıyorlar.

Solzhenitsyn'in bu tutumu kendisine yakışmamakta ve bizi de kederlendirmektedir. Sadece bir gün bütün bunları düzelteceğini veya hiç olmazsa açıklayacağını umabilirim. Başka neden olmasa bile kuşkulara kapılmadan kendisini daima sevmek ve saygı göstermek isteyen Yahudi hayranlarına güven vermek için bunu yapacağını umarım.

(1975)

Sh: 55-60

GENÇ BİR FİLİSTİNLİ ARAP'A

Bir Yahudi'nin, sizler hakkında kendisini neyin üzdüğünü söylemesine izin verin. Aramızda olanları, huzurunuzda, yüksek sesle düşünmesine izin verin. Dökülen bunca kana karşın, kendisi iyi niyetle, güvensizliği aşabilecek bir bağ olup olamayacağını araştırmak istemektedir.

Biliyorum: Sadece azap çeken biri insanların azabından söz edebilir. Birinin acısını, başka birinin acısını soyutlaştırmak bir propaganda malzemesi haline getirmek kadar çirkindir. Bu asla bir varsayım veya karikatür değildir. Bu sadece kendi özünde yine kendisine karşı bir ölçüdür.

Bunun farkındayım ama yine de arkanı dönmeni istemiyorum. Amacım seni üzmek değil. Tam aksine, seni anlama arzuma inanmam ve böylece beni anlamanı isterim. Aramızdaki değiş tokuş olasılığı inan benim için çok önemli. Bunun gerçeğe dönüşmesini ve gelişmesini arzu ediyorum. Belki bir şekilde, bir yerde örnek oluşturabilir.

Bizi ayıran senin ıstırabın olduğundan önce bununla yüzleşelim. İçeriğinden ne kaçınmayı, ne de önemsizleştirmeyi istiyorum; inceleyelim. Ve seninle, bu acıyla yüzleşirken kendimi de yargılamayı düşünüyorum, çünkü daima başkasının çektikleriyle sınanırız.
Durumum veya çıkarttığım sonuç ne olursa olsun açık ve dürüst davranacağım. Seninle ve karşıtların olan, kardeşlerimle. Bu siyasi bir girişim değil ahlaki bir yükümlülük. Buna baştan dikkatini çekiyorum çünkü siyasetten anlamam ve çekinirim. Belki de ortada anlayacak bir şey yok. Anlaşılması zor bir bilim olan siyaset, açıklık getirmesi gereken olaylan karmaşık hale koyar. Bu anlaşmazlıkları önler mi yoksa körükler mi? siyasetin genelde muhalif olduğunu, geçici sürelerle uzlaştırıcı olduğunu varsayalım.

Dolayısıyla siyaseti bir yana bırakalım, aksi halde bu işin sonu gelmez. Siyaset savaş gibidir: Başlaması kolay ancak sona erdirmesi zor. İki tarafın iddiaları da geçerlidir. Sen Filistin'in Müslüman geçmişini istiyorsun. Ben de ondan önceki Yahudi geçmişinden söz edeceğim. 1948'de Arap mültecilerin karşılaştıkları haksızlıklardan dolayı suçluyor musun?

Ben de aynını yapacağım fakat olaydan kimlerin sorumlu olduğunu da açıklayacağım: Alevli konuşmaları ve zehir saçan tutuculuklarıyla, kendi öz liderleriniz yaptılar bunu. Eğer sadece Filistin'in paylaşılması konusunda Birleşmiş Milletler'in kararını kabul etselerdi; Eğer sadece, Arapları, galip olarak dönmek için toplu kaçışa kışkırtmasalardı; Eğer sadece, Yahudi milletini kanla boğmaya yeltenmeselerdi; eğer sadece, Yahudilerin de acı çektiğini hesaba katsalardı, Yahudilerin de ata topraklarında egemen olmak istediklerini hesaba katsalardı... Otuz yıldan beri İsrail'in barış girişimleri görmezlikten geliniyor; İsrail'in karşılıklı tanınma çağrılarından kaçınılıyor; İsrail'in uzlaştırıcı girişimleri reddediliyor.

Sözler mi?

Konuşma sanatı mı?

Ortak sorunumuz bu doğrultuda olsaydı, kabullenebilirdim, o zaman, nasıl başa çıkacağımı bilirdim. Bu bölgede güçlü niteliklere sahipsiniz: Para, petrol, Üçüncü Dünyadan müttefikler. Bugün istediğiniz her şeyi satın almak size kolay: Silahlar veya oylar. Bunları sağlayanları, petrol tanrısı önünde diz çöken, kendilerine lütufta bulunmanız için yerlerde sürünen müşterileri, o diplomatları kimbilir ne kadar hor görüyorsunuz. Benim insanlarım onlara ne önerebilir ki?

Ne para, ne anlaşmalar, ne blok halinde müttefikler... sadece bir tarih duyusu, adalet özlemi ve aynı zamanda bir onur duyusu... Sadece siyasi veya ekonomi alanında bir ilerleme olsaydı, kendimi böyle olması gerektiğine inandırırdım.

Fakat aramızdaki tehlike başka, hem de bambaşka. İlişkilerimize insani bir açıdan bakmanı istiyorum. Bir Yahudi olarak, Arap davasını savunduğunu anlayabiliyorum. Sen de, bir Arap olarak, benim Yahudi davasını savunduğumu lütfen anla. Tarafsız olmanı bekleyemem: Benim de olmamı bekleyemezsin; bu ikimizin de doğasına aykırı olur. Fakat zaman zaman kendini benim yerime koymanı diliyorum, tıpkı zaman zaman kendimi senin yerine koyacağım gibi.

Bana gelince, o yönde bir gayret gösteriyorum. Sorununuzun İnsanî yönünün bana büyük acı verdiğini de söylemeliyim. Diyalektik yönüne aldırmıyorum; beni endişelendiren ahlaki yanı. Tehditlerine sinirleniyor, fakat çektiğin acıyla sarsılıyorum; bu konuda sandığından çok daha duyarlıyım. Benim kuşağımdaki insanlar başka türlü olamazlar; başkalarının kederine arkalarını dönemezler, çünkü onlar işkence edilen pek çok insan, yerlerinden edilen sayısız kimseyi gördüler. Bu bizi ilgilendiriyor ve de etkiliyor.

Acı çekmenin, en küçük belirtilerini seçmesini biliriz. Bunu söylerken biraz gurur da duyuyorum. Mantıksal, psikolojik, sosyolojik açıdan açıklanamayacak bir olgu. Aslında kendi yakın çevremiz dışında kalan haksızlık ve kederlerden etkilenmememiz gerekir. Ancak, benim kuşağımın Yahudileri, benim yaşadıklarımı yaşamış olanlar pek de normal sayılamazlar. Onlar başka bir çağdan gelen yakıcı hayaller ve zaptedilmeye çalışılan hıçkırıkların kurbanlarıdır. Biz hiç ara vermeden ve devamlı olarak felaketimizin boyutlarım ve sonuçlarım her an tekrar tekrar keşfediyoruz. Yahudi ruhu yaralı ve belleklerimiz de yara izleriyle doludur. Çok fazla çocuk ve çok fazla hayal yitirdik. Bu söylenmesi ve tekrarlanması zorunlu bir gerçektir: Halkıma olan sadakatim kusursuz ve sonsuz olmazsa, kendimi tam anlamıyla Yahudi yaşantısının sürekliliğine, yani her yerdeki Yahudilerin sürekliliğine adamazsam, o zaman kendi kendime ihanet etmiş sayılırım. Kendimi dağıtırsam aynı

zamanda küçültmüş de olurum. Her yere birden bakmaya kalkarsam doğru dürüst göremez olurum.

Bununla birlikte yine gözlerim sana dönük. Seni görmeye çalışıyorum. Ve anlamaya çalışıyorum. Yafa'da doğduğunu, Hayfa'da oyun oynadığını, Kudüs'te eğitim gördüğünü, Nasıra'da yaşadığını söylüyorsun. Kökünden koparılmanın senin için ne anlama geldiğini tahmin edebiliyorum. Deniyorum, gerçekten deniyorum. Ve öfkeni de anlıyorum. Evet, örgütlenmiş bir topluma ait olmamak, eve gidememek utanç vericidir. İnsanın kendi hareketlerinin, seçimlerinin sahibi olamaması cesaret kırıcıdır. Evet, tarihin karanlık devirlerinde, uçlarda yaşamak, günlük olayların savurduğu bir nesne olmak, sadece güven ve adalete gereksinmesi varken, ebedi yabancı konumunda acıma duygusu uyandırmak üzücü ve aşağılayıcıdır.

> Senin tutumuna Arapların ıstırabı ve benimkine de Yahudi azabı yön vermiştir. Bu iki acı birleştirici olmalıydı ama tam aksine bölücü oldu. Acaba ikimizin ıstırap fikri birbirinden farklı mı?

Gençsin, benden daha genç, ve beni, senin yaşındayken hayal etmeni istiyorum. Savaş yeni bitmişti ve dünya zaferi kutluyordu. Ama ben değil. Arkadaşlarımla sessiz sedasız ölülerimiz için yas tutuyorduk. O çılgın kitlenin içinde dilenciler gibi iki büklüm olmuş, kendi hayaletlerimizi sürükleyerek ilerliyorduk.

Bir bakıma senden çok daha güçlüydük; eşi, emsali olmayan bir gücü temsil etmekteydik: Ölülerimizden ve umutsuzluğumuzdan oluşan bir güç. Hiç kimseye borcumuz yoktu. Her şeyi yapabilir, ayrıcalıklı her şeyi yüklenebilirdik. Her şeyi mahkûm edebilir ve mahvedebilirdik.

Biz tarihin en karanlık girintisinden, insan ve Tanrı idrakinin en gizli bataklığından çıkmıştık; kimse bize ne yapmamız veya yapmamamız gerektiğini söyleyemezdi. Ayrıcalıklı insanlardık ve ona göre davranabilirdik. Bizleri katillere teslim edenlere de tükürebilirdik. Bizleri unutan tarafsız seyircileri de hor görebilirdik. Bizim sürekli endişemizi paylaşmayan herkesle de alay edebilirdik. Ve hiç kimse buna engel olmaya cesaret edemezdi.

Fakat bize dışarıdan baskı yapıldığı için, bu yolun fazlaca kolay olduğuna karar verdik. Olaylarla. Düşmanlar. Bizler insan olmayı seçtik. Bütün olasılık kurallarına göre kanunları çiğneyebilecek, şiddeti ve suçu seçebilecek gençler birbirlerine yardım etme isteği ve ihtiyacı duydular. Kentleri ateşe verebilecek gençler bunları tekrar inşa etmeye başladılar. Kaderin cinayetlere, öç almaya yönelttiği gençler kendilerini aşarak dünyayı şaşırttılar; İnsanlık dışı bir toplumda insan olarak kaldılar. Onları erkek ve kadınların soylu ve verimli amaçlar için savaştıkları yerlerde bulabilirsin.

Bazıları Kutsal Topraklara gitti... Sizleri yerinizden etmek için değil. Sadece birlikte... evet birlikte eski bir rüyayı yaşamamızı sağlamak için. Bir diğerleri başka düşlere daldılar: Komünizm, Sosyalizm, toplum hizmeti... Onlar etraflarına duvar örecek yerde sınırları yıkmak için harekete geçtiler. Acı çekmenin son sınırını aştıkları için başkalarının azabına aldırmayabilirlerdi. Ancak tam aksi oldu.

Öyleyse, bizi ayıran nedir?

Acıya karşı olan tutumumuz. Sizin için bu her şeyi haklı çıkarır gibidir; benim için öyle değil. Acı çekmek insana ayrıcalık veya bazı haklar getirmez. Bu insanın acıyı nasıl kullandığına bağlıdır. Acıyı başkalarının ıstırabını arttırmak için kullanırsanız, aşağılarsınız ve hatta ihanet edersiniz.

Bu konuda ısrarcı gözüküyorsam affet, fakat çok önemli: Biz Yahudiler kendi çektiklerimizi başkalarının aleyhine kullanmadık. Kendi yaşlılarına ve benimkilere sor: Sana savaş sonrası yıllarda Avrupa'da Almanya, Macaristan, Polonya ve daha birçok yerde korkmak için sayısız nedeni olan pek çok işbirlikçi olduğunu söyleyeceklerdir. Fakat onlara zarar verilmedi —biz vermedik. Ve bizim çektiğimiz ıstıraba tanık olan, bazen gözlerimizin önünde evlerimizi yağmalayan komşularımız sanki bir şey olmamış gibi yaşamaya, içmeye, uyumaya devam ettiler. Onlara saldırabilirdik. Bunu yapmadık. Devamlı olarak çektiklerimizi aklımıza getirerek insanlara cezalandırma hakkım değil insan olması gerçeğini anımsatmaya çalıştık. Bizler ölüler namına intikam değil, teselli aradık.

Aslında, savaştan geriye kalabilenlerin şiddetten kaçınması, incelenmesi gereken bir durumdur. Neden inkâr edelim?

Pek çok kurban ölmeden önce, sağ kalan kadın veya erkeklere intikam almalarını emretti. İntikam: Bu kelime her hapishanenin her duvarına kazılmıştı. Bu sözcük hepsinin paylaştığı heyecan ve umudu belirtiyordu. İntikam: Bir prensip, bir vasiyet, herkesi biraraya toplayan sesleniş. O ölüm kamplarında, yeraltı sığınaklarında, darağacı karşısında bütün kahraman ve kurbanların gelecek kuşaklara bıraktığı mirastı bu sözcük. Bununla birlikte... ender birkaç istisna dışında yaşayabilenler kendilerini zorlayarak bu emirden arındılar.

Buna karşılık sen...

Lütfen beni suçlama, fakat bu kıyaslamadan kaçınmak elimde değil. Acını ölçmeye kalkışmayacağım veya sana bizimkinin daha büyük olduğunu da söylemeyeceğim. Bu tür hesaplaşmalar hem yersiz hem de iğrençtir. Fakat şunu söyleyeceğim: Sana olanlardan dolayı kendimi sorumlu hissediyorum, ama yapmayı seçtiklerin yüzünden başına gelenler için değil. Acıların için kendimi sorumlu hissediyorum, fakat kullanış tarzın için değil, çünkü sen bu ıstırabın adına masum insanları katlettin, çocukları öldürdün. Münih'ten Maalot'a, Lod'dan Entebbe'ye kadar uçak kaçırmadan uçak kaçırmaya, pusuya düşürmeden pusuya düşürmeye kadar türlü eylemle silahsız siviller arasında terörü yaydın. **Zaten ölümün çok kez ziyaret etmiş olduğu aileleri yine yasa boğdun. Bana bütün bu hareketlerin aşırı uçtaki arkadaşlarınca yapıldığını ve seninle ilgisi olmadığını söyleyeceksin; ama onlar da senin onayınla, senin namına, hareket ettiler çünkü sen doğru yolu göstermek için sesini yükseltmedin. Bana senin felaketinin onları cinayete ittiğini söyleyeceksin. Onlar cinayet işleyerek senin trajedini alçalttılar, buna ihanet ettiler. Acı çekmek genellikle haksızlıktır ama cinayeti de haklı kılmaz.**

Bununla birlikte o gün gelecektir —umarım çok yakında—. O zaman hepimiz acıların insanı yüceltebileceği gibi alçaltabileceğim de anlayacağız. Ne sonuç ne başvurulan usuller kişiyi gerçeklerine ve insanlığına yaklaştırabilir. Sonuç olarak, acı çekmeye son vermek genellikle elimizde değildir ama bunu insani bir hale dönüştürebiliriz. Bunu kılıç yerine diyaloga çevirmek de sadece bize, size bağlıdır. Başarabilecek miyiz?

Tüm kalbimle arzuluyorum. Sana yardım edebilmemiz için bize yardım et. Ve böylece senin geleceğin, mutluluk hakkın da bizim için en acil, en öncelikli konulardan biri olsun. Hakkınızda ümitsizliğe kapılmamamız için bize yardım et. Ya da insanlıktan. Ve ancak o zaman belki uzlaşmamızdan ötürü büyük bir umut doğabilir.

Sh:116-123

İSRAİL'DE BİR KARDEŞE

Bir Hasidik hikâye: Vaktiyle Varşova ve Lublin arasında iyiliği ve merhametiyle ünlü bir adam yaşarmış. Adı da Kozhenitzli İsrael'miş. O insanları sever ve insanlar da onu severlermiş. Onu görmeye gelenler, cennette şefaatini de dilerlermiş çünkü kendisi orada hiçbir konuda reddedilmezmiş.

Bir gün yoksul, mutsuz bir kadın onu görmeye gelmiş. **"Bana yardım edin,"** diye ağlamış, **"Benim için dua edin... Kocamla ben çok yalnızız; bir oğlumuz olmasını istiyoruz; bizim için aracı olun. Tanrı, bizim dualarımıza kulaklarını kapatsa bile sizinkileri duyar."**

Kozhenitz'in Rabi, **"Ağlamaman gerekir,"** demiş. "Ruhu şad olsun, annemin de aynı sorunu varmış. O da yıllarca bir erkek çocuk istemiş ve Tanrı bunu reddetmiş. Her gün mezmurları okumuş, babam da öyle, hatta o annemden daha fazla okurmuş. Birlikte hahamları ve mucize yaratanları görmeye gitmişler. Ama boşuna. Sonra annem Rabi İsrael Baal Shem Tov'un köyüne geleceğini öğrenmiş; Onun bu derde çare bulacağına inanarak cesaretlenmiş. Rabi'nin geldiği gün koşarak ona yaklaşmış ve ağlayarak derdini anlatmış. O iyi Nam Sahibi Usta da ona, **'Ağlama,'** demiş. **'Gözyaşlarını istemiyorum. Ama bana bir kaftan armağan etmeni çok isterim...'** Annem terziye koşup bir kaftan satın almış ve Rabi'ye götürmüş. Bir yıl sonra da bir oğlu olmuş. Yani ben."

Kadın birden sevinerek, "Hepsi bu kadar mı?" demiş. **"Teşekkür ederim, Rabim. Bu çare için çok teşekkür ederim. Köyüme gidip sana en güzel kaftanı, en pahalı olanını alacağım..."**

Kozhenitzli Rabi İsrael onun sözünü gülerek kesmiş. "Yok. Bunun sana bir yaran olmaz. Bu çare herkes için geçerli değildir. Anlayacağın, annem, bu hikâyeyi bilmiyormuş."

Biz bu hikâyeyi biliyor muyuz?

Senin için ve bizim için aynı mı?

Ya merkez ve çevresi için?

Aynı amaçla ve aynı geçerliliğe sahip olduğunu düşünebilir miyiz?

Bu soruları zaman zaman kendimize sormalıyız. Bunu da gönül rahatlığıyla yapmamalıyız. Sizi tedirgin edebilir; kendinizi sansür etmeyi mi yeğlersiniz?

Puşkin, güzel bir yalanın aşağılatıcı bir gerçekten üstün olduğunu iddia eder. Aynı fikirde değilim: Acı verdiği zaman bile insanı yücelten, gerçektir. Bir yazarın görevi de yatıştırmak, övmek değil kendi kendini sorgulayarak rahatsız etmek, uyarmaktır.

Bütün bunlar da tahmin ettiğin gibi birkaç eleştirinin girişidir. Bunları belirtmek hoşuma gitmiyor; bana uymayan bir rol bu. Fakat Diaspora'da yaşamamın bedeli bu. İsrail'i hiçbir zaman İsrail dışında eleştirmem.

Sen ve ben, Yahudiyiz. Sen İsraillisin, ben değilim. Sen bir devleti, bir grubu, bir milleti bütün yapısı ve kuruluşlarıyla temsil etmektesin; Ben yarattığım veya beni yaratan karakterler dışında kimseyi temsil etmiyorum. Sen buldun, ben hâlâ arıyorum. Sen kopmayı başarmışsın, ben yapamadım. Yahudiliğini kabullenen bir Yahudi olarak neden atalarımızın toprağına yerleşmedim?

Bu soruyu bana sık sık sordun. Buna sinirleniyorsun ve nedenini de anlıyorum. Diaspora seni endişelendiriyor. Nasıl İsrail bunun doğruluğuna meydan okuyorsa o da İsrail için bir iddia oluşturuyor. Biz geçmişle birleşmiş ve günümüzde ayrılmışız. Bunda suç kimin?

Biz kimseyi suçlamıyoruz. Her ikimizin de çelişkileri var. Her birimiz bunu hallediyor veya kendi yöntemlerimizle bunlara sahip çıkıyoruz. Bununla birlikte sen kriz devrelerinde hoşnutsuzluğunu gösteriyorsun. Buna karşılık biz sana sakin devrelerde endişemizi açıklıyoruz.

Bütün bunların sebebi nedir?

Tartışmalarımız iyi biliniyor. Önce seninkiyle başlayalım.

Sen tarihi açıdan da felsefi açıdan da Diaspora'ya karşı çıkıyorsun. Yahudilerin kompleksler, çelişkiler ve saplantılarla dolu olduğunu söylüyorsun. Yüzyıllardır pek çok ülkede personae non gratae —istenmeyen kişi— olmasına karşın hâlâ oralarda yaşamayı yeğliyorlar... Oralarda neye sarılıyorlar?

On yedi ve on sekizinci yüzyıllarda Rabl Gershon Kitiver veya Vitebskli Rabi Mendel'in peşinden Kutsal Topraklara gitmemizi engelleyen neydi?

Bizler bir pogromdan diğerine, bir katliamdan bir sonrakine geçerken vatanımıza dönmektense Sürgünün her kapısını çalmayı uygun bulduk.

Daha sonra özgürlüğe kavuştuğumuz zaman yeni elde edilen vatandaşlık haklarıyla amaçlarımıza erişecek yerde Yahudiliği hafifletmeye ve hatta bundan tamamen vazgeçmeye kalkıştık. Tarihçi Simon Dubrow ilişkilerin doğurduğu bireysel özgürlükler sonucunda Yahudiliğin zayıfladığını vurgulamaktadır. Yahudi, Hıristiyan ortamına kabul edildiğinde genellikle Yahudiliğini bir kusur, bir engel olarak görmektedir. Özgürlüğe kavuşmak bizi milliyetçiliğe değil asimilasyona yöneltti; Tinselliğimizin yeniden doğmasını sağlayacak yerde engel oluşturdu. Kimliğimizi güçlendireceğimize, özünü boşalttık. Kendi tarihimizde devrim yapacak yerde başkalarınınkini değiştirmeye koyulduk. Her kültürü sindirip her dilde başarılı olduk, her çarpışmada yer aldık ve her işareti yorumladık. Başka hiçbir millet mecbur kaldığı için veya kendi isteğiyle bizim kadar evrensel veya evrenselci olamamıştır. Bizim mahvımıza çalışan insanlığı kurtaracağımızı umduk. Biz bütün milletler için, kesin kurtuluştan daha azım kabul etmemeye kararlıydık. Bu yüzden de kendimizden çok başkaları için uğraştık.

İsraillilerle yüzyüze geldiğimizde kendimizi hatalı ve huzursuz hissetmemiz doğaldır. Her geçen gün dualarımızda Tanrı'dan 'bizi Sion'a geri götürmesini' dilerken, fırsat verildiğinde nasıl oraya gitmeyiz?

İsrail'in tarihine bağlıyız ama deneyimlerinde yer almıyoruz. Bu devletin kuruluşunu iki bin yıl bekledikten sonra Diaspora'nın çağrıya aldırış etmemesi nasıl açıklanabilir?

İki olasılık var: Ya İsrail bütün Yahudilere aittir ya da Diaspora'nın bununla bir ilgisi yoktur. Bizler için sadece ilk varsayım geçerlidir. İsrail nedir?

Yüzyıllar süren çabalar, arzular, çalışmaların toplamıdır. Askeri hüner ve edebi yaratıcılığın dini inanç ve metafizik düşünce kadar önemli sayılabileceği bir yer. Haham Yohannan Ben-Zakkai ve Bar Kochba, Yehuda Halevy ve Isaac Luria, buna Theodor Herzl ve Vladimir Jabotinsky kadar katkıda bulunmuşlardır. İsrail'in yeniden doğuşunu sadece vatandaşları sağlasaydı, etkisi sınırları dışında pek duyulmazdı.

İsrail'in tekrar ortaya çıkabilmesi için uzun bir oluşumun başlaması gerekliydi. İsrail, Ortaçağ İspanyasındaki mistikler, Polonya'nın Tsadikleri, Slobodka'nın Bilgeleri, Fas'ın önsezili insanları Yahudi efsanelerinin bilinen ve bilinmeyen kahramanları sayesinde yaşamakta ve tekrar yaşamaktadır. İsrail, sadece gözle görülen güçler tarafından değil, başka uzak topraklarda ve uzak zamanlarda savaşan gizli savunucular tarafından da korunmaktadır.

İsrail, bütün Yahudilere aittir. Fakat tersi gerçek olabilir mi?

Öyleyse size katılmaktan sürekli olarak çekinmemizi nasıl açıklayabiliriz?

Bizi mahkûm ediyorsunuz. En kötü şartlarda bizi ikiyüzlü olarak kabul ediyorsunuz; en iyisinde de zayıf olduğumuza karar veriyorsunuz. Bizler de sizin tam anlamıyla yanılmadığınızı kabul ediyoruz. İsrail var ve biz başka yerlerde yaşıyoruz; burada bir gariplik var. Tabii türlü delil, mazeret ve haklı çıkaracak koşullar ileri sürülebilir: Size yardım ediyoruz, harekete geçiyoruz, gücümüzü sizin için kullanıyoruz. İsrail, Diaspora olmadan ne yapabilir, ne olabilirdi?

Bununla birlikte yine de ortada bir gerçek var: Böyle türlü yere dağılmış olan Yahudiler devamlı bir kuşatma tehdidi altında yaşamıyorlar. Oysa siz İsrail'de evlerinizi sınırlarda yaptınız; bizim değil sizin çocuklarınız her gün tehlikeyle karşı karşıya geliyorlar; bizler değil siz, o çocukların anne ve babaları, her gece endişeler yaşamaktasınız.

Bize kusur ve zayıflıklarımızdan dolayı sitem ediyorsanız, haklısınız. Bunları inkâr etmiyoruz. Karşınızda dururken kendimizi yetersiz hissediyoruz.

Bize gelince, size niçin sitem etmekteyiz?

Bu size saçma ve kesinlikle haksız gelebilir: İsrail'i çok geç var olduğu için suçluyoruz. Korunmaya gereksinimi olan milyonlarca, milyonlarca Yahudi'nin kurtarılmasında çok geç kalındı. Biliyorum İsrail'in suçu değil. Ancak yine de, acı veriyor.

Mantığa aykın düşse de, yine çok erken var olduğu için de haksızca suçluyoruz. Öfkelenme, açıklamama izin ver. Soykırımdan sonra, bütün dünya bizimle ilgilendi. Kısa bir süre insanlık soluğunu tutmuş, merak eder gibiydi: Bu Yahudiler, ne yapacaklar?

Neler isteyecekler?

O istisnai anda her şeyi isteyecek durumdaydık. Ne olursa isteyebilirdik. Çünkü tarihte benzeri görülmeyen bir karışıklık sonrasında konuşmaktaydık biz. Son çırpınmalar ve değişimler içinde, insanlığın kaderini simgelemekteydik. Barışı ve kardeşçe birleşmeyi kabul ettirme hakkı ve gücüne sahip birileri varsa kuşkusuz, bizdik. O nedenle bu korkunç soru akla geliyor: Fırsatı kaçırdık mı?

İsrail'i evrensel kurtarıcı bir ödülden ziyade bir bağış olarak mı kabul ettik?

Tabii ki, yanıt olumsuz; benim için olduğu kadar senin için de, İsrail uzlaşmayı değil zaferi temsil etmektedir. Bununla birlikte soru da haksız ve acı veriyor. Kimsenin aklına İsrail'in diğer ülkelerle kıyaslanmaması gerektiği gelmemektedir. Oysa —sorunumuzun esası budur. İsrail başkalarına benzemeyen bir devlet, başkalarına hiç benzemeyen bir millettir; tıpkı Diaspora'dakilerin, İsrail halkının, başkalarına benzemediği gibi. Şovenizm mi?

Milliyetçilik mi?

Hayır. Bana göre, halkımız başkalarından ne üstün ne de aşağıdır. Sadece farklıdır. Her insanın da bu kadarını söylemeye hakkı vardır. Fakat aramızdaki ayrıcalıklı ilişkiler gözönüne alındığında İsrail benden diğer milletlerden çok daha fazlasını isteyebilir ve ben de aynı şekilde, İsrail'den, başka milletlerden isteyebileceğimden çok daha fazlasını bekleyebilirim.

Sadece İsrail'i sevmeyi arzu etmiyorum, ona hayranlık duymayı, bir örnek olarak göstermeyi, başka yerde bulunamayanı orada bulmak istiyorum: O belirli bir doğruluk, belirli bir asalet duygusu. Ben orada dürüstlük, doğruluk ve sevecenlikle yönetilen bir toplum görüntüsü bulmak istiyorum.

Mantığa aykırı gibi gözükse de anlaşılabilir bir istek. Biz Diaspora'dakiler materyalizmin pençesine düştükçe, İsrail'de idealizmin gelişmesini görmek için daha büyük istek duyuyoruz; biz giderek pasifleştikçe, İsrail'in daha da yaratıcı olmasını arzuluyoruz; Biz ne kadar dünyeviysek, İsrail'in de o kadar yükseklerde ve bağımsız olmasını bekliyoruz. Kısacası, biz İsrail'in, olamadığımızı olmasını istiyoruz. Zaman zaman sesimizi hoşnutsuzlukla yükseltiyorsak, nedeni İsrail gerçeğinin tehlikeli şekilde bizimkine benzemesidir. Belki Kafka haklıydı: İnsanın zayıflığı zaferler kazanamamasından değil, bunları kullanamamasından kaynaklanır.

Güncel olaylarınızı izliyor ve çoğunlukla anlayamıyoruz. Tartışmalarınızın tonu, suçlamalar, düşmanlıklar bize başka toplumları, başka toprakları anımsatıyor. İsrail'den bu kadar fazlasını beklememiz hata mı?

Çok yükseklerde idealize etmek hatalı bir tutum mu?

Sizi anlamaya çalıştığımız gibi, bizi de anlamaya gayret edin. Yalanlar ve açgözlülüklerle beslenen çılgın bir dünyada, biz İsrail'e ahlâkı hor gören çarkın ve nihilizmin yok edildiği bir sığmak gözüyle bakmaktayız. İtibardan yoksun ve dağılan bir toplumda yaşayan bizler, İsrail'i insanın kendi içindeki savaşları yendiği ve yenmesini bilen bir kanıt olarak görüyoruz. Bana romantik veya saf diyebilirsiniz, ama ben İsrail'i, nefretin kuşattığı ve çevrelediği, yenileyici değişimlerin, insanlık zararına değil yararına çalıştığı eski bir laboratuvar gibi görüyorum. İsrail'i düşmanı yenmenin mutlak bir zafer sayılmadığı, ancak gerçek zaferin insanın kendisi üzerindeki zaferi kazanması olduğunu gösteren bir ülke olarak görüyorum. Burada dostluk mümkün ve geri dönülmezdir. Ve burada bayağılık, adilikle lekelenmiş her şey yasa dışıdır.

Sizi bu kadar yücelterek, İsrail'in örnek bir ulus olmasını istemekle yanılıyor muyuz?

Toplumsal mesianizmi ya da mesianik humanizmayı belirten izler aramakla hatalı mıyız?

Her ne kadar, içişlerinize karışmaktan hoşlanmıyorsak da, daha az ve daha gürültüsüz tartışmanızı isteyebilir miyiz?

Ve yeni göçmenlere daha dostça bir karşılama hazırlamanızı bekleyebilir miyiz?

Rus Yahudiler yolda fikirlerini değiştirip, Amerika'ya yerleşmeye karar verseler de, onlara kardeş gibi davranmanızı isteyebilir miyiz?

Filistinli Araplara ve özellikle İsrailli Araplara daha Yahudice bir tutum sergilemenizi istemekle yanılıyor muyuz?

Daha az uzlaşmazlık ve daha fazla kabullenmeyi bekleyebilir miyiz?

Biz İsrail'den olanaklarından ne fazlasını ne de daha azını bekliyoruz.

Geçmiş, bize bir olayı yaşamanın yeterli olmadığını öğretiyor; kişi olayın bir parçası olmalı. Deneyim kazanmak da yeterli değil; kişi bunu hak etmesini bilmeli.

Tarihi olayları, etkilenmeden sadece seyirci olarak yaşamak kadar kötüsü veya zararlısı olamaz. Sina'da neden gök gürültüsü ve şimşek vardı. "Çünkü," der Midraş, "o zaman da uyuyan Yahudiler vardı ve gözlerini açmak için onları silkelemek gerekiyordu."

Biz de gözlerimizi açalım, İsrailli kardeşim. Bir Diaspora Yahudisi olarak, Kudüs'ün yaşamını ve kaderini yaşıyorum. Ve bizleri anlamanı istiyorum. Birbirimizden sorumluyuz; Bunu inkâr etme. Diaspora'nın başlıca amacı İsrail'i korumaksa, senin görevin de Diaspora için yeni bir yaşam kaynağı olmaktır. Özel konumdaki Yahudiliğimizi ve Yahudi oluştan kaynaklanan özelliğimize bir mantık tartışması düşünelim: Bizler aynı zamanda iki düzeyde yaşıyoruz ve ikimiz de çift yaşam sürüyoruz. Bu yüzden birbirimizin kalbi ve vicdanı olmalı, kendimizi sürekli sorgulamalı ve zenginleştirmeliyiz. Diaspora olmasaydı İsrail kimseyi sorgulayamayacak ve hiç kimse tarafından da sorgulanamayacaktı. İsrail olmasaydı, Diaspora, zaferi değil, yalnız önceki ıstırabı bilecekti.

Bu olağanüstü zamanlarda bizim kuşağımız hem en talihlisi hem de en lanetlenmişidir. Otuz yıl kadar önce Yahudi kahramanlar kuryenin her silah getirişinde ağlarlardı; oysa bugün strateji uzmanları Yahudi ordusunun askeri dehasına şaşıyorlar. Elli yıl önce kimse Rus Yahudiliğinin Komünist diktatörlüğünden sonra hâlâ yaşayabileceğini tahmin edemezdi; bugün, yeniden doğuşuna tanık oluyoruz. Bir kuşak önce dünyanın yıkıntılarını ve Tanrı'nın karanlık yönünü ortaya çıkarttık; Bugün gelecekteki Yahudi Tarihi'ni onların üstüne kuruyoruz.

Sh:124-132

GÜNÜMÜZDE BİR YAHUDİ ÇARESİZLİĞE KARŞI

Törelerimizde yaşamı kutlamak ölüler için yas tutmaktan daha önemlidir. Bir düğün alayı yolda bir cenaze alayına rastladığında yas tutanların durup, düğün alayının geçmesine izin vermesi gerekir. Ölülerimize ne kadar büyük saygı gösterdiğimizi biliyorsunuz tabii ama bir düğün yaşam ve yenilenmenin simgesidir, vaatlerin de simgesidir ve öncelik verilir.

Töremiz bize yaşamı onaylayarak daima umuda sarılmamızı söyler. Şabat, bütün yasları durdurur çünkü bu insan umudunun ve neşe kapasitesinin somutlaşmış halidir. Genel olarak söylemek gerekirse Yahudilik insana umutsuzluktan kurtulmayı öğretir.

Yahudi tarihi, Tanrı'yla sonu gelmez kavgadan başka nedir ki?

Pascal bunu başka şekilde açıklamıştı. O, **"Yahudilerin tarihi sadece Tanrı'yla olan uzun bir aşk macerasıdır,"** demişti. Ve her aşk macerasında kavgalar, barışmalar yine kavgalar ve barışmalar vardır. Fakat ne Tanrı ne de Yahudiler birbirlerinden vazgeçerler. Tanrı'nın umudunu yitirmesi için her türlü neden vardır.

İlk insanı yaratmış ve o da hemen günah işlemiş, sadece karısına uyarak yapmıştır; bu adamın iki oğlu da inanılmayacak şekilde birbirlerini kıskanmış ve sonunda şiddet ve cinayete başvurmuştur. Fakat Tanrı yine de vazgeçmemiştir. Adem'in üçüncü bir oğlu olmasına izin vermiştir. Onun çocukları ve çocuklarının çocukları öyle kötü olmuşlardır ki sonunda Tanrı çoğunu tufanlarla öldürmeye karar vermiştir. Ve sonra Sodom gelmiştir. Ve

Gemora. Fakat Tanrı yine de umutsuzluğa kapılmamıştır. Atalarımız başa çıkılması en kolay insanlar olmamakla birlikte Tanrı insanlarına inanmayı yeğlemiştir. Kızıl Deniz'i geçtikten üç gün sonra şikayete başlamışlardı bile. Sina'daki görkemli olaydan sonra koşup altın buzağıya tapınışlardır. Diğer insanlardan daha çok türlü şaşılacak olay ve pek çok mucize görmelerine karşın Tanrı'yı rahatsız etmeye de devam etmişlerdir. Tanrı neden umutsuzluğa kapılarak onlardan vazgeçmemiştir?

Tam tersine aynı şeyler insanlarımız için de doğrudur. Geçmişimizde Tanrı'ya dönüp, **"Yeter. Bu kadar zulmü, kötülüğü uygun bulduğuna göre bildiğini yap: Dünyan Yahudiler olmadan devam etsin. Sen tarihte ya bizim ortağımızsın ya da değilsin. Ortağımızsan üstüne düşenleri yap. Ortağımız değilsen biz kendimizi eski sorumluluklarımızdan kurtulmuş sayıyoruz. Sen Ahdi bozmaya karar verdiğine göre öyle olsun,"** demeye hak kazandığımız pek çok devre bulunmaktadır.

Ama bununla birlikte... bununla birlikte... Biz inanmaya, umut etmeye onun adını anmaya devam ettik. Tanrı'yla olan sonsuz anlaşmamızda ona kendisinden daha sebatlı, daha merhametli olduğumuzu kanıtladık. Kısacası biz de ondan vazgeçmedik. Zira bu Yahudi olmanın özüydü: Hiçbir zaman vazgeçmemek — hiçbir zaman çaresizliğe yenik düşmemek.

Çaresizlikle karşılaşan bir Yahudi'nin üç seçeneği vardır. Kadere boyun eğer bir kuşak önce bazılarımızın yaptığı gibi tamamen boyun eğer. Veya bazı belirli Yahudilerin yaptığı gibi kendisini aldatmaya sığınabilir. Onlar için sindirilme tıpkı dönmek gibi bir seçenektir. Evet, Yahudilik daima azap çekmeye bağlandığı için bazı Yahudiler bu sonuca varmaktadırlar. Kendilerini ve ailelerini korumak için bundan vazgeçmelidirler.

Ancak bir de üçüncü seçenek bulunmaktadır. Bu da en güç olanı ama aynı zamanda en güzelidir. İnsancıl duruma adapte olmak ve bunu da bir Yahudi olarak gerçekleştirmek.

Düşmanlarımız güçlü olabilir ama yine de onlarla savaşırız. Mahvolmamızı isteyebilirler fakat onlara Yahudilere özgü şekilde direniriz. Yani onların bize ne zaman neşeli, ne zaman yasta, ne zaman şarkı söyler ne zaman sessiz olacağımızı söylemelerine izin vermeyiz! Ben kendi hesabıma Simha Tora'yı kutlayıp kutlamayacağıma onların karar vermesine razı olamam! Bu kararlan vermek bize düşer ve biz bunları özgür ve hükümran Yahudiler olarak yaparız. Bu yüzden Simha Tora'yı kutlamamız gerekmişti zaten. Evet, kalpler keder doluyken neşelenmek kolay değildi. Bununla birlikte gözyaşlarımıza, duyduğumuz acı ve ızdıraba karşın neşelenmek zorundaydık. Dünyaya Yahudilerin acı ve azabı kontrol altına alabildiğini göstermeliydik! Ve Yahudilerin umutsuzluklarından umut için yeni nedenler bulabildiklerini anlatmalıydık. Bunu çaresizliğimizin nedeni çok büyükken bir kuşak önce yapabildik. Bu felaketten kurtulanlar bu yüzden daha da güçlenmişlerdi. Onlar tarihin en güçlü Yahudileriydiler ve mantığa aykırı gözükse de onların gücünün kaynağı Soykırımdı.

Yahudilik bize her deneyimi dinamik bir güce dönüştürmeyi öğretir. Düşmanın kendi yasalarım zorla kabul ettirmesine izin vermemeliyiz. Gücümüz özgürlüğümüzdedir. Bu yüzden de ne yapmamız, ne olmamız konusunda sadece biz karar vermeliyiz. Düşman sahip olduğumuz imajı çarpıtmak için bizi öfkelendirmeye kalktığında da bunu başarmasına izin vermemeliyiz. Düşman nefret ve umutsuzluğa kendimizi bırakmamızı istediğinde de onu dinlememeliyiz.

Sonuç olarak, tam anlamıyla neye inandığımı belirteyim: Umutsuzluğa kapılmamız için çok neden varken umutsuzluğa kapılmamamız için de pek çok neden vardır. Evet pek çok millet bizi terk etmiş, bize ihanet etmiştir. Fakat bizim insanlarımız kendilerinden olanları terk etmemiş, onlara ihanet etmemiştir. Yahudiler daha güçlenerek ve kararlı olarak ortaya çıkmışlardır.

Medya size Yom Kipur Savaşı'nın pek çok efsaneyi yok ettiğini söyleyebilir. Ama durum öyle değildir. Yahudi birliği "efsanesi" olduğu gibi kaldı. Gençlerimizin kendilerini feda etme "efsanesi" gibi bu da kaldı. İsrail gençliği hiç bu kadar kendisini adamamış ve hiçbir zaman bu kadar çok yaşama malolmamıştı. İnsan olarak hiç bu kadar birleşmemiştik. Biz bu savaştan görevlerimizi daha iyi anlayarak ve Ahavat Yisrael'i yani diğer Yahudilere olan sevgiyi daha da iyi idrak ederek çıktık.

Voltaire, **"Bütün umutlar gittiğinde ölüm bir görev olur,"** demiştir. Ama Yahudiler için öyle değil. Bütün umutlar gittiğinde Yahudiler yeni umutlar icat ederler. Biz çaresizlik içinde bile umuda kapılmamızı haklı çıkarmaya çalışırız.

Ve böylece yine başlangıca döndük. Sona sakladığım Hasidik hikâyeye geldi sıra.

Bir gün Hasidler, Bratzlavlı büyük Rabi Nahman'a gelerek Ukrayna'da Yahudilere yapılan eziyetlerin yine başladığını haber verdiler. Üstad dinledi ve bir şey söylemedi. Ona belirli köylerdeki kıyımı anlattılar bu sefer. Üstad yine dinledi ve bir şey söylemedi. Sonra öldürülen aileleri, kirletilen mezarları ve diri diri yakılan çocukları anlattılar. Üstad dinledi ve başım salladı. "Biliyorum," diye fısıldadı. **"Ne istediğinizi biliyorum. Bunu biliyorum. Acıyla haykırmamı, çaresizlikle ağlamamı istiyorsunuz. Biliyorum, biliyorum. Fakat bunları yapmayacağım. Beni duyuyor musunuz?**

.. Bunu yapmayacağım." Sonra uzun bir sessizlikten sonra bağırmaya başladı. Sesi gitgide yükseliyordu. "Gewa.lt, Yiden zeit zich nit meyaesh! Yahudiler, Tanrı aşkına umutsuzluğa kapılmayın... Gewalt, Yiden Yahudiler umutsuzlanmaym."

Ringelblum Arşivlerinden, Varşova Gettosu'nda bir Bratzlaver shtibeVi olduğunu öğrendim. Girişteki yazı bir feryadı andırıyordu: **"Yahudiler, Tanrı aşkına umutsuzluğa kapılmayın."** Her gün binlerce Yahudi öldürülüyordu ama Rabi Nahman'ın Hasid'lerinden umutsuzluğa kapılmamaları isteniyor, hatta emrediliyordu!

Aynı sözler Kudüs'deki Bratzlavor Shtibel'inin kapısında da görülmektedir. Bu sözler eğitmenler kadar askerler tarafından da yinelenmektedir. İşin tuhaf yanı savaş halindeki İsrail'de agnostik dostlardan aldığım mektupların çoğunda Rabi Mahman'ın çaresizliğe karşı seslenişinden söz ediliyordu.

Açıkçası, bu sözlere ilk söylendiği zamandan daha fazla gereksinmemiz var şimdi. İnsanlarımız pek çok çocuğunu kaybetti. Yalnızız, korkunç şekilde yalnızız. Ve üzgünüz, hem de çok üzgünüz. Daha da güç zamanlara girmekteyiz. Önümüzdeki devre kritik olacaktır.

Ama bununla birlikte... Umudumuzu kaybetmemeyi geçmişimize borçluyuz. Ne isterseniz söyleyin ama umutsuzluk hal çaresi değildir. Bizim için değildir. Tam aksine. Çocuklarımıza her şeye karşın kendimize ve insanlığa olan inancımızı koruduğumuzu söylemeliyiz. İnsanlık böyle bir inanca layık olmasa da bunu yapmalıyız. Çocuklarımızı ve onların çocuklarını üç bin yıllık tarihin umutsuzluğumuz yüzünden sona ermesine razı olamayacağımıza ikna etmeliyiz. Şimdi umutsuzluğa kapılmak bir kutsallığı bozma, bir saygısızlıktır.

Sh:181-186

YAHUDİ VE SAVAŞ

Midraş'tan bir efsane:

Babil Kralı Nabukadnezar, adamlarıyla birlikte küstahça Kudüs'deki Tapınağı yıkıp, savaşçıları yenerek Yehuda Krallığını küçük düşürdükten sonra aniden ilham geldiğini hissetti ve Tanrı'yı öven şarkılar söylemeyi arzuladı... Melek Mikael gelerek yüzüne bir şamar attı.

Hikâye burada sona eriyor. Bizlere edebiyat eleştirmeni olarak yeni bir role bürünen Melek Mikael'in kralı susturmayı başarıp başarmadığı, başardıysa bunun ne kadar sürdüğü açıklanmıyor. Bu sert müdahalenin nedenini de öğrenemiyoruz. Açıkçası insan meleği de kralı da anlayamıyor. Tanrı'nın Tapınağından yoksun kalmasına, onun kentini yakmasına neden olan Nabukadnezar neden birden Tanrı'nın yüceliğini belirten şarkılar söylemek için böyle önüne geçilmez bir istek duydu?

Melek Mikail'e gelince:

Ona kim ölümlü kralla, ölümsüz Tanrısı arasına girme hakkını verdi?

Meleklerin bir insanın Tanrı'yı övmesini engelleme hakkına sahip olması akla sığar mı?

Bir an için bu eski efsanenin Yahudilerin savaş konusundaki ve dolayısıyla barış konusundaki bilincine derinden bağlandığını söyleyelim.

İlk bakışta bu konu basit, hem de çok basit gibi görünüyor. Yahudi ve savaş mı?

Biz savaş aleyhtarıyız. Biz savaştan nefret eder ve barışa erişmeyi umarız. Son olaylar da bu konuda çarpıcı delillere sahip olmamızı sağlamaktadır. Sedat'ın Kudüs'ü ziyaret etmesi sadece Mısır Başkanı'nın cesaretli girişimi açısından değil, İsrail'lilerce karşılanması bakımından da olağanüstüdür. Dünya Sedat'ın bu parlak bölümdeki tek kahraman olduğunu varsaydı; oysa İsrail halkı da en az onun kadar takdir edilmeli.

O sahneleri televizyonda gördünüz. Gerçek ve canlı bir neşe. Yollara toplanmış olan insanlar ziyaretçiyi alkışlarla karşılıyorlardı. O şarkılar, danslar, mutluluk ve dostluk sesleri. Bununla birlikte o kalabalıkta kocaları, babaları -dört yıl önce Sedat tarafından çıkartılan ve benimsenen savaşta ölmüş dullar ve yetimler vardı. Şimdi aynı Sedat onlarda büyük bir umudun, adeta bir minnetin ortaya çıkmasına neden oluyordu. Bu gerçek mucizeydi, hepsinin en güzeli insan mucizesi.

Hayır! Biz savaştan, hiçbir türünden hoşlanmıyoruz ve nedeni de ortada. İki millet ne zaman çarpışsa, kim kazanırsa kazansın, Yahudi daima kaybetmiştir. Bu öylesine doğrudur ki, fıkraya dönüştürülmüştür: Bir prens düşmanını tehdit eder: **"Yahudilerime vurmaya kalkarsan, ben de senin Yahudilerine vururum."** Bu bir şaka tabii, ama acı gerçeği yansıtıyor. Savaş alanlarında olduğu gibi, cephe gerisinde de büyük güçler çoğu kez bizim yüzümüzden birbirlerine karşı tedbir alırlardı. Din savaşları, bölge savaşları olduğunda daima çapraz ateşe yakalanır, daima yenilenler, kurbanlar arasında olurduk. Bu yüzden de bizim için barışın öncelik taşımasına şaşmamak gerekir.

Yahudi geleneklerinde savaş edebiyatı pek yoksuldur. Buna karşılık barış felsefesiyle ilgili edebiyatımız çok derindir. Tanrı'nın mührü gerçektir. Adı da barıştır. **Midraş, Tanrı insanlığa barışı getirmek amacıyla evreni yarattı demektedir.** Ve Tora'da yazılı olan her şeyin barışa

yardım ettiği, Tora'da sözü geçen savaşların da sadece barışı korumak için yapıldığı anlatılmaktadır. Ayrıca, barışın en önemli nimet olduğu, zira diğer hepsini içerdiği anlatılmaktadır.

Midraş, **"Tanrı'nın insana verdiği bütün meziyetler ikisi dışında kısıtlıdır,"** demektedir. "Tora ve barış. Bu ikisi sonsuzdur ve öyle olmaları gerekir." Rabi Eliezer'in Mişna'sında barışın hepsinden daha büyük bir görev olduğu vurgulanmaktadır. İnsanlara verilen diğer görevler sırası geldiğinde yapılmalıdır; kişi onları aramakla yükümlü değildir. Ancak, barış, erişilemeyecek gibi gözükse de muhakkak izlenmelidir. Mişna bu konuda kesinlik belirtir: Bütün görevlerini yerine getiren fakat barışa katkısı olmayan insan hiçbir şey yapmamış sayılır.

Talmud, belki de diplomatları düşünerek, barış için yalan söylemeye izin vermektedir. Şifrei daha da ileri gitmektedir. Barış uğruna insan putlara tapabilir ve hatta dinsizleri övebilir. Mişna'da barış için söylenenler hariç bütün yalanların yasak olduğu kesinlikle ve açıkça belirtilmektedir. Bunun da bir nedeni vardı. Kutsal Kitap bize Yakup öldüğünde Yusuf un kardeşlerinin birden korkuya kapıldıklarını yazar. Yusuf un intikam alacağından emindirler. Bu yüzden Yusuf a giderek babalarının kardeşlerin barış içinde yaşamalarını isteyen son bir vasiyette bulunduğunu söylerler. Bununla birlikte Kutsal Kitabı okuduğunuzda doğrudan doğruya böyle bir emir olmadığını görürsünüz. Talmud, **"Barış için onların yalan söylemelerine izin verildi,"** demektedir.

> Barış büyüktür anlamına gelen gadol haşalom edebiyatımızda çok sık yer alır. Ve barış her yerde ilk sıradadır: Gadol Haşalom ki hu haikar. Her şeyde esas olan barıştır. Şalom sözcüğünün kökü de, bütün anlamına gelen Şalem'le aynıdır; canlılara dünyalarına ahenk veren barıştır. Bu barışı bozmak, insanlığın yaradılıştaki üstün, sonsuz boyuttan, bu en fevkalade boyuttan yoksun kılmaktır.

> İnsanlar savaşa gittiklerinde ilk kurbanları Tanrı'dır.
> Bu yüzden peygamberler bazı kralların savaş siyasetlerine daima itiraz etmişlerdi. Bu yüzden bilgeler durmadan ihtiyat, sabır, aşırıya kaçmama, barışseverlik ve Tanrı'ya inancı önerdiler. Çünkü Yahudiler için savaş hiçbir zaman "kutsal" sayılmadı. Geleneklerimizde savaş bir sapıklık, Tanrı'nın adını inkâr sayıldı

Bazı aykırı yazılar Tanrı'yı insanın savaşlarına ortak etmeye çalışmaktadır. Savaşlar olduğuna göre neden sorumluluk Tanrı'ya yüklenilmesin?

Adoşem iş milhama, yani Tanrı bir savaşçıdır. Tanrı, kendi nedenleriyle bizleri savaşa zorladığına göre buna da katılması gerekir. Tanrı bunu tam olarak Yehezkel'in Sankherib'e karşı savaşmasında ve bir şekilde de Musa'yla yapmıştır. Yehezkel sarılmış Kudüs'te rahat rahat uyurken Tanrı Sankherib'in askerlerini yenmişti. Ve Tanrı'nın kendisi Firavun'un ordularını yenmişti. **Musa'nın tek yapması gereken dua etmekti.**

Midraş, bunu açıkça belirtmektedir: İsrail'in savaşları cennette olmuştur. Bu savaşların sonucuna orada karar verilmiştir. Veya Kudüs Talmud'unun belirttiği gibi olmuştur: İsrail'in insanları her savaşa girdiklerinde çalışmaya başlayan cennetteki yargıçlar bunun zaferle mi yenilgiyle mi sonuçlanacağına karar verirler. Savaşçıların cesareti, gücü, askeri yetenekleri kararı etkileyen faktörler değildirler. Önemli olan onların Tanrı'ya inançlarıdır.

Musa'nın kollarını havaya kaldırmış Amalekiler'e karşı olan savaşa tanık olduğunu gösteren bir şekil vardır. Bizlere cenneti işaret ettiği sürece İsrail'in kazandığım ve yeri işaret ettiğinde

de İsrail'in kaybettiği söylenmektedir. Talmud: **Yahudiler Tanrı'ya güvendikleri sürece ilerlediler; Cennete bakmayı unuttukları an geri çekilmeleri gerekti demektedir.**

Talmud'un barış yanlısı bilgelerine inanacak olursak İsrail'in asla silahlı kuvvetlere ihtiyacı yoktu. Fiziksel güç putperestler içindir. İsrail ahlaki ve ruhsal gücüne güvenmelidir. Bu ikisinin birbirinden ayrılmadığı açıkça bellidir.

Tanrı İsrailoğullarına Tora'yı verdiğinde diğer milletlerin sevindiğini yazar eski bir kitap. Şimdi, "onları yeneceğiz" diye bağırdılar. Tora sayesinde ruhsal bakımdan güçlenen İsrail'in, kaçınılmaz şekilde fiziksel açıdan güçsüz kalacağını düşündüler. Komik bir hikâye, ünlü gladyatör Reş-Lakiş'in Tora'yı inceleyip kurallarına uymaya başlayınca gücünü yitirdiğini anlatır. Reş-Lakiş'in motivasyonunun iki misli arttığı anlatılır, zira Haham Yohannan'ın güzel kız kardeşine âşık olmuştur ve Tora'yı okumasına neden olan da bu kızdır.

Yine de bu varsayıma göre Tora, Yahudi'ye ruhsal ölümsüzlük verirken, fiziksel etkisini azaltmaktadır. Yahudi tarihi doğal olarak Samson, Şaul, David, Yahuda Makabi, Bar-Kohba gibi kahramanlarla doludur.

Bize onlara hayran olmamız, onları sevmemiz öğretildi. Ancak onlarla övünmekle birlikte izlememiz gereken örnekler olmadıklarını biliyoruz. Onları biraz uzaktan sevmemiz gerekiyor. David'in mezmurlarını söylüyoruz ama onun askerce görüşünden dolayı biraz sıkılmaktayız. Onu romantik çoban rolünde görmeyi yeğliyoruz. Bu tutumumuzun nedeni de David'in Tanrı'nın kentini almasına karşılık Tapmağı oğlunun yapmasıdır. Yani Süleyman. Neden?

David, çok fazla kan döktü. Başka çaresi olmadığını kabul ediyoruz. Ona savaşması ve düşmanı öldürmesi emredilmişti. Yine de haklı bir amaç uğruna da olsa fazla kan döktü. Böyle biri de barışın barınağının mimarı olamazdı. Talmud, onu tam anlamıyla gerekmeyen savaşlar yaptığı için eleştirmekten geri kalmamaktadır. David'in girdiği on sekiz savaştan sadece on üçü kendi insanları içindi. Kalanlarını da kendi şan ve şöhreti için yaptı.

Makabiler'in cesaretine hayranız fakat Hanuka Bayramı kutsal müdahaleyle birlikte Haşmonay cesareti simgeler. Ordularımızı yöneten adamlar hiçbir zaman aziz sayılmadılar. Savaşın azizlikle bağdaşması fikri bize yabancıdır ve günah sayılır. Nedeni ve koşulları ne olursa olsun öldürmek insana yakışmayan bir harekettir. Törelerimize göre bir Aziz Louis aklımızın almayacağı bir konudur.

Milhemet Reşut veya milhemet Hova, savaş mecburi veya tartışma götürür de olsa bütün yollar denenmedikçe yapılmamalıdır. Yasa bu konuda kesindir: Savaş son çare, son seçenektir. Bu yüzden de savaşla ilgili yasalar sadece silahlı çatışmayı önlemeyi hedef almıştır. Maimonides, bir Yahudi ordusu düşman ordusunu sardığnda ona kaçabileceği bir yol bırakmalı ve onu çarpışmaya zorlamamalıdır diye belirtmektedir. Yeoşua Kenan toprağını işgal etmeden önce buranın liderlerine kan dökülmesini önlemeye yardım etmeleri için üç mektup göndermişti. Savaşı kazanmaktansa önlemek daha iyidir.

> Tarihte ilk savaş Habil ve Kain, iki kardeşin birbirine karşı gelmesiydi. Böylece tarihteki ilk ölüm bir savaş sonucu, kardeş savaşı sonucuydu. Tıpkı bütün savaşlar gibi. Tanrı buna karışmak istemedi. Kain'in Habil'i öldürmesini emretmedi. Veya Habil'e kaderini kabul etmesini emretmedi. Bu insan yapımı, insan güdüsü, iki kardeşi katil ve kurban haline getiren anlamsız, acımasız bir savaştı. Onların hikâyesi de savaş kadar çirkindir. Savaşta soğuk, hesaplanmış bir acımasızlık vardır. Çılgınlık da vardır. Savaşta, ilkel bir içgüdü her şeyi yönetir; bu mantıksızlığın zaferi, ölümün zaferidir.

İnsanlığın ilk soykırımının hikâyesini okuyun. Böylece savaşın bizim için daima kötülük ve kaosu temsil ettiğini anlarsınız. İnsan, ilkel karanlığa dönerek geleceği tehlikeye sokar. Savaş daima bütün yasaları ortadan kaldırmak, insana yalan söyleme izni vermek, utandırmak, küçük düşürmek ve öldürmek için başvurulan uygun bir bahanedir. İnsan, onun adına sosyal anlaşmalara ve ilahi emirlere karşı gelmekte serbest olduğunu hisseder. Böylece yaşamı çok basite indirger: Bir yanda yaşaması gereken iyiler ve öte yanda ölmesi gereken kötüler vardır.

Başarılı bir savaşı sürdürmek için insanın Tanrı gibi, onun maskesini takınıp, onun gibi yasa üstü olması gerekir. Yahudi töreleri böyle bir tutumu nasıl onaylar?

Tabii, Yahudiler de, bütün diğer insanlar gibi, hisselerine düşen savaşlarda çarpıştılar. Onlar için özür dilemeyi reddederim. Kendimizi savunma söz konusu olduğunda kimseye bir şey borçlu olmadığımızdan ve başkalarından öğreneceğimiz bir ders bulunmadığından eminim. Atalarımızın hepsinin kürban, aziz olduğunu iddia etmiyoruz. Bu çok saçma olurdu. Onlar insandılar ve büyüklükleri gibi zayıflıkları da insancaydı. Kitapların kitabım Adem'den başlayarak Abraham'a, Yusuf tan Yeoşua'ya kadar okuyun. Hepsi bizim gibi adamlardı. Atalarımız Yahudi tarihini ileriye götürmek için savaşmak zorunda kaldıklarında bunu yaptılar. Bir Yeoşua veya Abraham için bir kenara çekilip Tanrı'dan onların savaşlarını yapmalarını, düşmanlarım yenmelerini, zaferleri garantiye almasını istemek çok kolaydı. Fazla kolaydı. Onlar kendi insanlarını... bizim insanlarımızı etkileyen her olayla ilgilendiler. Zaman zaman çok fazla ve çok başarılı savaştıkları için döndüklerinde kendilerini suçlu hissettiler...

Abraham'ı alalım. O kendi bölgesindeki kralları henüz yenmişti ve Tanrı onunla bir ahdi yapmak üzereydi. Peki Tanrı ona ne söyledi?

Al tira Korkma Abraham, seni koruyacağım. Soru: Bu güven verici sözlere ne gerek vardı?

Zafer kazanan Abraham'm bunlara gereksinmesi var mıydı?

O kendisini güvence altına almayı bilemiyor muydu?

Kendisini kanıtlamamış mıydı?

Talmud onun buna gereksinmesi olduğunu çünkü zaferinden sonra kuşkulara kapıldığım söylüyor. O pek çok savaşçıyı öldürmüştü. Onların arasında Adil Adamlar bulunmadığından nasıl emin olabilirdi?

İşte bu yüzden Tanrı onu yatıştırmak için, "Korkma," dedi. "Benim hükümran olduğum bahçeden sadece dikenleri ayıkladın sen. Endişelenme Abraham, sen çarpıştın ama kazanmanı ben sağladım."

Aynı pişmanlık Esav'la karşılaşmaya hazırlanan Yakup'ta da görülüyor. Kitap bunu açıkça belirtiyor: Yakup korkuyor. Ve Raşi, o kibar tavrıyla Yakup'un iki nedenle korktuğunu hemen belirtiyor. O öldürmekten ve öldürülmekten korkmaktadır.

> Çünkü o, insanın, öldürdüğünde cezasını çekeceğini, insanı öldürenin aynı zamanda kendi içindeki Tanrı'yı öldürdüğünü bilmektedir.

Talihi olduğu için Esav'a saldırmadan, bir melek ona saldırmaktadır. O melek kimdir?

O bir melek midir gerçekten?

Kitapta "İş" yani bir adam denilmektedir ama Yakup Tanrı'dan söz etmektedir. Ve bu savaştan galip çıkmasına karşın bu zafer düşmanın yenilgisi anlamına gelmemektedir.

Böylece İsrail'in ilk zaferi bize gerçek zaferin düşmanın yenilgisine dayanmadığını öğretmektedir. İnsanın gerçek zaferi daima kendisinden öte kazandığıdır.

Tabii bütün bunlar güzel, ama gerçek değil. Bu tür zafer bir lükstür. Gerçek yaşamda zaferler gerçek bedel olan kan dökmeyle kazanılır. Tevrat atalarımızın sayısız ve adsız saldırganlara karşı giriştikleri sayısız savaşları anlatır. Topraklarım savunmak için savaşmışlardı. Evet, onlar kendisini ilk kez esaretten kurtaran, yeni doğmuş milletin yaşamını savunmak zorunda kalmışlardı. Hayatta kalabilmek için öldürmüşlerdi. Amelek'i öldürmeleri gerekmişti. Bu hainlik midir?

Evet, ama yasa bize katil bizi öldürmeden, onu öldürmemizi emreder. Ve yine aynı yasa, öldürmektense ölmenin daha doğru olduğunu söyler. Bu bir paradoks mudur?

Yok, hayır. Bu, duruma ve düşmana bağlıdır ve her ikisi için de sonsuz tanımlamalar vardır.

Daha kesin konuşalım. Bu dünyadaki maceramıza gerçekçi olarak başladık. Bununla birlikte hümanistliğimize karşın Şaul, Amelek'in Kralı Agag'ın hayatını bağışlamakla hata etti. Talmud bunu açıkça belirtiyor: Acımasızlara merhamet eden kimse sonunda merhamete inanan kimselere karşı acımasız olur. Şaul yanılmıştı ama biz de, töremiz de onu bu yüzden seviyoruz. Öldürmediği için, emre karşı gelip Amelek Kralının yaşamasına izin verdiği için seviyoruz. Şaul kendi insanlığının kurbanı ve dolayısıyla trajik bir kahraman oldu.

Savaş Kitab-ı Mukaddes'te çokça yer alır, ama Talmud'da değil. Bu eski bilgelerimizin fazla ilgi göstermediği bir konuydu ve anlaşılması zor değil. Çoğu, Haham Yohannan Ben-Zakkai'nin halefleri ve izleyicileri olan barış yanlısı kimselerce yazılan ve düzeltilen Talmud, savaş fikrini kesin olarak reddetmeyi uygun bulmuştur. Talmud için savaş seçenek değil, felakettir. Kimin savaş ilan etme yetkisi vardı?

Eğer, bir savunma savaşıysa, cevabı beklenmeyen fakat etkili olsun diye sorulan bir sorudur. Eğer bir saldırı savaşıysa, kralın, planlarını Sanhedrin'e sunması gerekirdi ve savaşın gerekli olup olmadığına da üyeleri karar verirlerdi.

Savunmaya yönelik yani haklı bir savaşta, milletin yaşamı tehlikedeyken tam seferberlik ilan edilir. Bu çok olağanüstü gibi gözükse de damat da gelin de hupa'dan ayrılıp cepheye giderler. Saldırıya yönelik bir savaşta sadece gönüllüler çarpışabilirler. Din adamları bunu açıkça belirtmişlerdir. Belirli kategorilerde olanlar savaştan muaf tutulmaktaydılar: Yeni evliler, bir ev yapıp da henüz içine giremeyenler, henüz şarabım tadamadıkları asmaları dikmiş olanlar ve korkanlar. Haham Yohannan Ben-Zakkai, fikrini açıkladı. **"Tora'nın cömertliğine bakın. Korkakla yeni evli aynı haklara sahipler. Neden?**

Bunun nedeni korkağı utandırmamaktır. Korkağa bile anlayış ve acımayla davranılmaktadır." Vicdan sahibi savaş aleyhtarlarına gelince, hem Maimonides hem Nahmanides, onları savaştan muaf tuttular. Başka kimleri muaf tuttular?

"Duygularına kapılabilecek olan duyarlı insanları."

Sefer Hasidirri'de şu yasayı buluyoruz: Bir Yahudi'ye tek bir düşman -saldırırsa, kendini savunmak için dövüşmelidir.

Fakat saldıranların sayısı on ise, o zaman dövüşmemelidir. Ve yine, silahlı bir düşman silahsız bir Yahudi'ye saldırırsa, Yahudi kendisini savunmamalıdır. Bu da Haçlı Seferleri sırasında pek çok Yahudi'nin neden düşmana karşı koymadığını hiç olmazsa belirli bir düzeyde açıklamaktadır. Ayrıca Maimonides'in kanunlarındaki bir yasa, ne yazık ki günümüzde de pek dikkate alınmamaktadır. Düşman cemaatinizi sarar ve içinizden birinin kendisine teslim edilmesini isterse ona itaat etmeyin; bir Yahudi'nin cemaatine olan inancına hainlik etmektense birlikte ölmek daha doğrudur.

Evet, Talmud'da savaşla ilgili hikâye ve yasalar vardır. Fakat bunların sayısı az, şaşılacak kadar azdır. Neden mi?

Hahamlık gelenekleri askerlik mesleğine karşı geldiği için mi?

Hayır. Rabi Shimon Bar-Yohai, Roma'ya karşı silahlı ayaklanma öneren asileri severmiş gibi görülüyordu. Rabi Akiva da General Bar Kohba'yı Maşiah gibi gördü. Şamay'ın izleyenleri, işgalcilere karşı koymaları için halkı ayaklandırmaya çalışan militanlardı. Maimonides'e gelince, o da, atalarımızın savaş sanatını ihmal etmeleri yüzünden sürgünde olduğumuzu belirtti.

Talmud'un bu konudaki suskunluğu başka şekilde yorumlanmalıdır: Yahudilikteki savaşa karşı tam anlamıyla olumsuz tutumun doğal olarak burada yer aldığı söylenebilir. Savaş felaket demektir. Savaş azap çekmek demektir. Acı çekmeden savaş olamaz. Bu yüzden de insan savaşacaksa bunu iyi yapmalı, bu konuda becerikli olmalıdır. Ama o zaman bile savaşı yüceltmemelidir. Buna üstün bir anlam, süsleyecek bir ruhsal boyut vermemelidir. Savaş insanı yüceltmez. Savaş bir ideal değildir ve bunu idealize etmemeliyiz.

Savaşı ve onun Romalı pratisyenlerini ilk öven Yahudi, asimile, karmaşık bir Yahudiydi: Josephus Flavius. Talmud da aynı olayları onun gibi sayıp döküyor ama bunu gururla değil sadece kederle yapıyor. Kahramanlarımız zaferde olduğu gibi yenilgide de çekilen acılan hissediyorlar. Bu yüzden Kral Solomon, "Düşmanın yenildiği zaman sevinme," demişti. Savaş zamanı kutlamalara yer yoktur. Kızıl Deniz'den geçilirken melekler Tanrı'yı öven şarkılar söylemeye başlayınca Tanrı onları azarlardı.

"Ne?

Benim yarattıklarım boğuluyor ve siz şarkı söylüyorsunuz ha?

Evet, boğulanlar sizin düşmanınızdır ama onlar da Benim yarattıklarımdır."

Savaş mı?

Başka seçenek olmadığında evet, fakat savaşı övmek mi?

Asla.

Orta Çağlarda İbranice yazılmış bütün dini eserlerin içinde askeri sorunlarla ilgili olan sadece bir tek kitap günümüze kadar gelmiştir. Ölü Deniz Parşömenlerinin birinde "Işığın Oğullarıyla karanlığın oğulları arasındaki savaş" adlı bir bölüm bulunmaktadır. Midraş, yaşlı adamlardan oluşan bir kabilenin Babil'den getirdiği "Savaş kitabı"ndan söz eder. Fakat Midraş bunun nerede olduğundan bahsetmez. Bu da tipik bir durumdur.

Edebiyatımızda savaşçıları değil, bilgeleri severiz. Daha çok Kiduş Aşem —Tanrı'nın kutsanması için öleceğimizden söz ederiz ama savaş için bunu söylemeyiz. İnsan yaşamını

bir amaç uğruna verecekse bunu Tanrı aşkına yapmalıdır. Dini zulümlerin her türü, Haçlı Seferleri, pogromlar Antiok ve Addan zamanından beri sürmektedir. Katiller öldürdü. Kesenler kesti ve o sırada birkaç adım ötede Eğitim Evlerinde çocuklar ve öğretmenleri yıkılan Tapınağın yasa ve adetlerini anımsıyorlardı. Kudüs'den çok uzak olmakla birlikte, biz Kudüs'de yaşadık. Düşler bizi gerçeklerden, şiddetten korudu. Bizim silahımız anıydı. Yaşadığımız günü etkileyemediğimiz için geçmişe sığındık. Bunu yaşayabilmek, hayatta kalabilmek için yaptık. Böylece katilleri görmemek, onlarla bir göz temasımız olmaması için kendimizi krallığımızın hâlâ hükümran olduğu eski anıya gömdük. Bu tür geçmişe dönmenin kurbanlara özgü olduğunu söyleyebilirsiniz. Doğru. Fakat biz özel kurbanlardık. **Kurbanlar genellikle gerçekten kaçarak kendilerini nişanla, onurla kaplanmış fatihler gibi görürler. Kolektif düşlerimizde genellikle ne fatih ne kurbanların bulunduğu bir dünya vardı. Bu dünyada insan kötülük ve ölüme ve hatta Tanrı'ya başkaldırıyor ama insana bunu asla yapmıyordu.**

Bu acı şekilde tartışılacak bir gerçektir. Bunu gururla onaylıyorum. Rollerin değiştiği ve Yahudilerin güce sahip olup düşmanlarının aciz kaldığı zamanlarda Yahudiler, yine Yahudi ahlakına sadık kalarak cellat olmayı reddettiler. Kral Şaul, Kral Agag'ı öldürtmedi. Bunu yapabilirdi ve belki yapması yerindeydi, ama yapmadı.

Şevet Yehuda, Even Metzula ve Emek Habakha'da yani Yahudi mazlumluğunun bu üç klasik cildinde şaşılacak bölümlere rastlıyoruz: Saldırganlara karşı koyan, onlarla kahramanca sonuna kadar çarpışan ve yine de Yahudi kalan yani İsrail ve insanlığın belirli bir görüşüne sadık kalan Yahudilerdir. Yahudilerin başlattığı, planladığı veya infaz ettiği bir din zulmü asla olmamıştır. Tarihin kötü ünlü katilleri olan Firavun, Nero, Caligula, Cengiz Han, Chmelnicki, Hitler bizim halkımız değildiler.

Yahudiler nefrete hiçbir zaman nefretle karşılık vermediler. Evet, zaman zaman kendilerini korumak için radikal çarelere başvurdular fakat düşman hiçbir zaman Yahudi kurbanları kendi düzeyine indirmeyi başaramadı. Masada günlerinde olduğu gibi günümüzdeki İsrail'de de Yahudi savaşçı insanlığını ortaya koydu. Bazı çarpışmalara tanık olanlarımız hiçbir acele infaz olmadığını bilmektedirler. İsrail askerleri hain değildi. Onlar yenilenleri gereksiz yere küçültmeye de kalkmadılar. Eski zamanlarda başka milletlerin savaşı heyecan veren, romantik veya mistik bir macera gibi görmelerine karşılık Yahudiler bunu bir bela olarak gördüler. Bar — Kohba kendi esirlerine merhamet gösterdi. Onun soyundan gelenler de öyle. Altı Gün Savaşı'ndan sonra yayınlanan Askerlerin Konuşması, zafere erişen askerler tarafından yazılmıştı. Şiddetin böyle tam anlamıyla dehşet yarattığı başka bir kitap düşünemiyorum.

İnsan kaybettiğinde savaştan nefret etmek kolaydır. Fakat Yahudiler savaşta kazandıklarında da, nefret ettiler. Bizler düşmandan hiçbir zaman nefret etmemiş gibiyiz. Nefret ettiğimiz savaştır ve onu düşman olarak görürüz. Öyle nefret ederiz ki bu yüzden yüzyıllardır düşmanlarımızın merakım uyandırırız. Onlar Yahudileri öldürmelerine karşın kendilerinden nefret etmeyi inatla reddetmelerine, karşılık vermeye yeltenecek kadar bile nefret etmemelerine şaştılar. Bizim gücümüzden çok zayıflığımız düşmanlarımızı sinirlendirdi. Amelek, yaşlıya, hastaya çocuğa saldırdı. Firavun da öyle, Haman da öyle ve Hitler de öyle! Naziler zayıflarla çocukları yok edip güçlülerin yaşamasına izin verdiler. Sanki bunu yapan Nazi katilleri çocukların bizler için neyi temsil ettiğini kesinlikle biliyorlardı.

> Törelerimize göre dünya çocuklar sayesinde var olmaktadır. Bir Yahudi çocuğu sayesinde, Tanrı, Yahudileri Mısır esaretinden planladığından daha önce kurtardı. Midraş bize Firavun'un bütün Yahudi çocuklarının canlı canlı piramitlere gömülmesini emrettiğinde Melek Mikail'in onlardan birini yakalayıp cennetteki mahkemeye çıkarttığını anlatır. **Tanrı, korkmuş çocuğu görünce öyle büyük bir acıma duydu ki sürgünü hemen orada sonuçlandırmaya karar verdi.**

Midraş'ın bu öyküsünü okumayı severim. İlgilendiği için o melekle ve harekete geçtiği için de Tanrı'yla gururlanırdım. Şimdi o hikâyeyi tekrar okuyorum ve umutsuzlukla anlamaya çalışıyorum. Bir tek Yahudi çocuğu Tanrı'yı duygulandırmayı başarabilmişti ama bir milyon Yahudi çocuğu bunu başaramadı. Anlamaya çalışıyor ve anlayamıyorum.

Belki şimdi, Yahudilerin savaşa ve düşmanlarına karşı olan tutumları hakkında savunduklarımın aksi gibi görünen bir olayı incelemek yararlı olabilir.

Varşova Getto'su olaylarını yazanlar ve tarihçiler, ilk günkü silahlı ayaklanmada savaşanların çok neşeli olduğunu belirtmektedirler. Onlar Almanların verdiği zaiyat karşısında güldüler, ağladılar ve neşeyle dans ettiler. Fakat onlar hakkında karar vermeden önce şunu düşünmelisiniz. O savaşanlar delikanlılardı ve o karanlık günlerde, uykusuz gecelerde Yahudi kaderini onlar omuzlarına yüklenmişlerdi. Onlar Yahudi töresine karşı gelmiyorlardı. Onların sevinci savaşçının intikama susamasını yansıtmıyordu. Onlar düşmanlarının ölülerinin sokakta yatmasına sevinmiyorlardı. Sadece bir tek tehditten kurtuldukları için sevinmekteydiler.

Alman subaylarıyla askerleri aylarca getto sokaklarında yenilmez, ölümsüz tanrılar gibi dolaşmışlardı. Bu izlenimi bırakmayı istemiş ve bunda başarılı olmuşlardı. Açlık ve korku yüzünden umutsuzluğa ve ölüme sürüklenen kurbanlarının Tanrı'nın düşman olduğu sonucuna varmaları kolaydı. Daha da kötüsü Tanrı onların düşmanıydı. Ve 19 Nisan 1943'de çarpışmanın ilk gününde dünün tanrılarının ölümlü ve zayıf olduğu kanıtlanmıştı. Onlar da tıpkı kurbanları gibi kanıyor ve ölüyorlardı. Bu yüzden Yahudi savaşçıları neşeden kendilerinden geçecek gibi olmuşlardı. Onlar düşmanı öldürdükleri için sevinmemişlerdi. Sadece düşman da öldürülebileceği için sevinmişlerdi.

Bütün gettolarda, kamplarda savaşçılar vardı. Onların içinde çarpışanlar kazanmak için yapmıyorlardı bunu. Çünkü kendilerinden nefret eden, onlara karşı olan bir dünyada kazanamayacaklarını biliyorlardı. Bunu tarihin tamk olması için yaptılar. Ringelblum ve diğer tarihçiler Mordecai Anielewicz'in silah arkadaşlarıydı. Onlar aynı amaca hizmet ediyor ve aynı gayeye inanıyorlardı. Her getto ve kampta silahlarla savaşan kadın ve erkekler olduğu gibi sözlerle savaşanlar da vardı.

Birkenau'daki Sonder Kommando'nun üyeleri arasında da tarihi kaydeden kimseler vardı. Onlar kurbanların en üzgünleriydiler çünkü öldürülen kız ve erkek kardeşlerinin cesetlerini gömmek zorunda bırakılmışlardı. Her gün, her gece, trenlerle getirilenleri alevlere atmak zorundaydılar. Kural olarak onların iki ay yaşamalarına izin veriliyordu. Daha sonra onlar da yakılıyordu. Bununla birlikte tanıklık yaptılar. O günlükleri tutacak güç, inanç ve cesareti nasıl bulduklarını asla bilemeyeceğim. Fakat bunu yaptılar. Ve her şeyi anlattılar. Son anları. O feryatları. O sessizliği. Her şeyi.

Şaşılacak bir güzellik ve güçle yazılmış olan günlükleri, bize dayanılmaz kanıtlar bırakmıştır. Kurbanların gaz odalarındaki son anlarını tarif ederler. Son sözlerini aksettirirler. Son korkularım bize taşırlar. O anda bağırmak istiyorsunuz. Ağlamak istiyorsunuz. Ve sonra

Zalman Grodowski adlı bir adamın sözlerini okuyorsunuz: "Acaba bir daha ağlamayı başarabilecek miyim?

" İyi dinleyin. Tekrar gülmeyin. Ama yine ağlaym. Ve böylece gözyaşlarınızı tutun. Küllerin altında bulunan bu sayfalar, bu günlükler neredeyse okunamayacak kadar acı. Fakat sonra kendi kendinize o adamlarda cesaret ve inanılmaz bir inanç olduğuna ve bu sözleri yazacak gücü bulabildiklerine göre, biz de bunları okuyabilecek gücü bulmalıyız diyorsunuz.

Zalman Gradowski'nin günlüklerinde birkaç önsöz var. Bu kâğıtları bulacakların, okuyacakların bunları nakletmelerini istiyor. Gradowski, tekrar tekrar, "Bana inanmayacağınızı biliyorum," diyor. "Bunu biliyorum ama siz inanmalısınız" Ve Auschvvitz'i, cemaatin, ailesinin, çocuklarının, karısının kaybolmasını anlatırken dayanamıyor ve "Bu dünya hakkında yazamam," diyor. Ve sonra gökyüzüne yirmi sayfalık bir şiir yazıyor.

Zalman Gradowski'nin önsözlerinden birini dinleyin.

"Sevgili okuyucu: Bu sahifelerde bizim, dünyanın en talihsiz çocuklarının ömürleri boyunca Birkenau-Auschwitz adındaki dünya cehenneminde neler çektiğimizle ilgili izlenimler bulacaksın. Bu adın artık dünyaca bilindiğinden eminim. Fakat hiç kimse burada neler olduğunu açıklayan belgelere inanmıyor. İnsanlar belki de bunu propaganda zannediyorlar. Onun için sana bildiklerinin; bildiğini sandıklarının gerçekten var olanların sadece bir kırıntısı olduğunu anlatmaya karar verdim.

"Burası düşmanların insanlarımı ve başka insanları dehşet verici usullerle yok etmek için seçtikleri yerdir. Bu yazıyı yazmamın nedeni de hiç olmazsa gerçeğin bir parçasının dünyaya erişmesi ve hayatlarımızın intikamım almak için dünyayı etkilemesidir. Yaşamımın amacı da bu zaten."

Sonder Kommando'nun başka bir üyesi olan Leib Lagnfuss, dini bir yargıçtı. O daha çok dindar Yahudileri ve çektikleri acıları yazdı. Dinleyin. "Tarz Tevrat'a uygundur. Hızı ve ritmi de öyle. Bendin ve Sosnowicz'den gelen trenleri gördük. Onların birinde yaşlı bir haham vardı. Getirilenler çevre kasabalardan oldukları için kendilerini neyin beklediğini de biliyorlardı. Biliyorlardı. Ve haham, soyunacağı odaya girince birden tek başına dans edip şarkı söylemeye başladı. Diğerleri bir şey söylemediler ve o uzun bir süre şarkı söyleyip dans etti. Sonra o KiduşAşem, Tanrı'nın adının kutsanması için öldü."

Leib Langfuss'un günlüğünden başka bir yazı "Ve trenler Macaristan'dan gelmeye başladı. İki Yahudi bizim Kommando'nun üyelerinden birine yaklaşarak, ölmeden önceki son itirafları yani Vidduy yapmanın gerekli olup olmadığını sordular. Arkadaşım, evet dedi. Bunun üzerine bir şişe konyak çıkartıp bir yandan "Lehayim"; hayata, diye bağırarak birbirlerinin onuruna neşeyle içtiler. Arkadaşımın içmesi için de ısrar ettiler ama o çok sıkılmış ve utanmıştı. Ve o hayır dedi ama onu bırakmadılar. Ona içmesi ve lehayim demesi için ısrar ettiler. Ve onlar, 'Sen yaşamalı ve bizim öcümüzü almalısın,' dediler. 'Bunu yapmalısın. Bu yüzden sana lehayim, yaşama, diyoruz' dediler. Yine 'lehayim, lehayim,' diye yinelediler. 'Birbirimizi anlıyoruz değil mi, lehayim.' Arkadaşım onlarla içti. O kadar duygulanmıştı ki, ağlamaya başladı. Sonra koşup Yahudilerin yakıldığı yere gitti ve ağlayarak birkaç saat orada kaldı. Sonunda haykırdı. 'Dostlar, iyi dostlar, sizler yeterince yandınız.' Sonunda o da aym alevler arasında yok oldu. Sadece geriye sözleri kaldı."

Bu belgeleri okuduğumdan beri Şabat'da bile, Bayramlarda bile kadehimi kaldırıp lehayim demeyi güç buluyorum. Fakat bunu yapmamak da yenilgiyi kabul etmekle aynı saydır. Onun için yaşamı övmeye devam ediyoruz. Bizden öncekilerin yaptıklarım yapmaya devam ediyoruz. Yahudi törelerinin gücü de buradadır işte: Biz yüzyıllar ötesinden gelen söz ve hareketleri tekrar ederiz. Bunu kendimiz için yapanz ama hepsi o kadar da değil. Yahudi tarihi öyle bir noktaya geldi ki şimdi bundan çıkan örneğin dünya tarihiyle açıkça paralel olduğunu görüyoruz.

Biz bunu daima hissettik ve şimdi de gerçek oldu. Soykırımdan beri bir şey değişti. Artık Yahudilere karşı savaş sadece Yahudilerle sınırlı kalmayacak. Artık bütün nefretin kendinden nefret etme olduğunu biliyoruz. Yahudüerin ortadan kaldırılması insanın kendisini mahvetmesiyle sonuçlanacak. Bu büyük topluma olan her şey, önce Yahudilere olmuştu. Dünyanın geleceği, Yahudi geçmişi ve bugünün gerçeğinde yazılıdır. Dünya bir kez daha Yahudileri yok etmek için İsrail'i yok etmeye, İsrail'in yaşam hakkını inkâra kalkarsa bu sadece İsrail'in sonu olmayacaktır.

Uri-Zvi Grinberg'in "Tanrılarını öldürdüler" adlı acıklı şiirini okudunuz mu hiç?

İsa'nın Doğu Avrupa'da küçük bir köyde ortaya çıkmasını anlatıyor. İsa kardeşlerini arıyor — Kendi insanlarını arıyor. Onları bulamayınca da oradan geçen birine soruyor, "Yahudiler nerede?

" Yoldan geçen kimse, "Öldürüldüler," diyor. "Hepsi mi?

" "Hepsi de." "Ya evleri?

" -"Yıkıldı," -"Ya sinagogları?

" -"Yakıldı." -"Ya bilgeleri?

""Öldü." —"Ya öğrencileri?

" —"Onlar da öldüler." —Ya çocukları?

Ya onların çocukları?

Onlar da öldü mü?

" Hepsi de öldü."

İsa kendi insanlarının katledilmesine ağlamaya başlıyor. Öyle şiddetle ağlıyor ki insanlar dönüp ona bakıyorlar. Birden bir köylü, bağırıyor.

"Hey, şuna bak. Orada bir Yahudi daha var. Nasıl sağ kaldı acaba?" Köylüler İsa'nın üstüne atlayıp sadece başka bir Yahudi'yi öldürdüklerini sanarak kendi Tanrılarını öldürüyorlar.

Bu şiir bize insanlığın Yahudileri yok etmekle Yahudilerden çok fazlasını yok ettiğini anlatmaktadır tabii. Soykırım, izlerini birden fazla kuşağın üstünde bırakmıştır. Bir bakıma insanlık Auschwitz'de intihara yaklaştı. Umut, şimdi dünyamızı terk etmişe benziyorsa bunun nedeni Treblinka'da soluğu kesilmiş, çarpıtılmış ve yozlaştırılmış olmasıdır.

Hasidik bir Üstad olan Zidichoivli Rabi Zvi-Hersh bir keresinde arkadaşı Spinkeli Rabi Yosseph Meir'e şunları söylemiş. "Üstadımız Lublin'in Kutsal Kahini sağken vecde erişmek çok kolaydı... Biz izleyenler, kollarımızı birbirimize dolayarak onun etrafını sarar, onunla birlikte şarkı söyleyip dans ederdik. Böylece daha yüksek düzeylere erişirdik."

Rabi Zvi-Hersh bir an durup gözlerini kapatarak devam etmiş. "Günümüzde, dostum biz korkuyoruz. Günümüzde öyle korkuyoruz ki artık düşlerimiz bile aynı değil."

Peki, ya rüyalarımız?

Bunlar karabasanlara dönüştüler. Geçmiş pişmanlığı canlandırıyor ve gelecek de acıları davet ediyor. Uygarlık çok şiddetli ve tehlikeli krizden geçiyor. Savaşlar dünyayı mahvediyor. Dünün idealleri parçalanmış; dünün asileri ara vermek istiyorlar. İki yüzlülük devri kayıtsızlık yüzünden başarılı oldu. Bu daha da kötü çünkü kayıtsızlık yozlaştırır ve yatıştırır; Bu, bedenden önce ruhu öldürür. Bu daha önce de söylenmiştir. Fakat yinelemek yararlıdır: Sevginin karşıtı nefret değil kayıtsızlıktır.

Sonuç olarak Babilli Nabukadnezar'a, bizim eski iyi kralımıza dönelim. Zavallı adam İsrail'i yenmesine karşılık Mikail tarafından yenildi Melek neden yüzüne bir tokat attı?

Kotzklu Rabi Mendel'e göre Mikail ona bir ders vermek istemişti; Başında taçla şarkı söylemek çok kolaydır. Yüzüne bir şamar ye de ondan sonra bakalım şarkı söyleyebilecek misin?.."

Biz Yahudiler birden fazla kez tokat yedik ve belki de bunu son kez yemiyoruz. Ne yapmalıyız?

Buna karşılık olarak ne yapabiliriz?

Şarkı söylemeye devam etmeliyiz. Canımız yandığı için mi?

Hayır, belki de çılgın olduğumuz için. Fakat bizimkisi değişik tür bir çılgınlıktır: Düşman, çıldırdığında mahveder; katil, çıldırdığında öldürür. Biz çıldırdığımızda şarkı söyleriz.

Sh:186-207

Kaynak: Elie WIESEL, Bugünün Yahudisi, 1996, İstanbul

REFİK FERSAN VE HATIRALARI

Hzl: Murat Bardakçı

NE YAZIK

Dudağımdan kıskanıp adını anamadım
Yalnız hasta kalbimden seni kıskanamadım

*

O siyah gözlerinle bana gülümsemenin
Rüya olmadığına hâlâ inanamadım

*

Yakuttan kadehinle dudağıma sunduğun
Busenin damla damla tadına kanamadım

*

İçime düşürdüğün aşkın sönmez koruna
Çok dayanmak istedim fakat dayanamadım

*

Bana tutuşmak değil, kül olmak yaraşırken
Gönlümün dileğince kıvranıp yanamadım

*

Nelere katlanmadım bu onmaz gönülle ben
Hasretine gelince, ona katlanamadım

*

İkimiz bir ten olup ayrılmamak emeli
O kadar yüksekte ki, yazık uzanamadım

Cenâb Muhiddin Kozanoğlu

Sh:75

MAKAMLAR, BURÇLAR, AYLAR VE SAATLER...

Arabî aylarına tesadüf eden burçlara, haftaya, günlere, gecelere ve saatlere göre herhangi bir makamın samiîn (dinleyiciler) üzerinde ne gibi te'sir bırakacağını iyi etüd eden esâtizegân-ı eslâf (geçmişin üstadları), musiki âlemlerinde evvelâ saate bakarlar ve ona göre makam intihab ederlerdi (seçerlerdi). Said veya nuhus saatlerde iyi te'sir bırakan makamat, tamamiyle hafızalarında idi.

Kazasker Mustafa izzet Efendi'nin padişah huzurunda ecnebi üstadları uyutması, güldürmesi, ağlatması o anda makamatın ona göre intihabının (seçilmesinin) neticesidir.

Buna dair misal olarak, hocalarımızdan müntakil bir vak'a hikâye edeceğim:

Üstad Kömürcü Hafız, bir ramazan akşamı merkebine râkiben (binmiş olarak) Topkapu haricindeki ikametgâhına gitmektedir.

Büyücek bir evin önünden geçerken, kulağına Arazbar makamında hazin bir ninni sesi gelir. Derhal bir çırpıda saatine bakar: iftara yarım saat var...

Hemen evin kapısını çalar. Kapıyı açan ağaya:

–"Ağam, kulağıma bir ninni sesi geliyor. Bu güzel sesli hanım kim?"

–"Koca sakalına, ihtiyar yaşına bakmadan böyle mübarek bir günde utanmadan nasıl böyle bir sual soruyorsun?"

–"Evlâdım ben hem hekimim, hem de musikişinasım. Elbette bildiğim birşey var ki, soruyorum. Hanımefendi, yavrusuna ninniyi Arazbar makamında okuyor. Bu makam, şu anda okuyana fenalık verir. Bana cevap ver, hanım kimdir?"

–"Benim gelin hanım!"

–"Şayet bu evde bir fevkalâdelik olursa, bana derhal haber ver. Ben filânca yerde oturuyorum. Unutma!"

der ve iftar vaktine kadar evine vasıl olur, iftar eder ve penceresinin önündeki sedirde oturup bir taraftan çubuğunu yakıp kahvesini içerken, diğer taraftan da alaca karanlıkta uşağın gelmesini bekler.

Diğer taraftan uşak,

"Deli midir, nedir? Bizim gelin hanımı bu yaştan sonra gözüne kestirdi... Vay moruk vay..." diye kapıyı örter, iftar topunu müteakip ev halkı bir sininin başına oturur. Arazbardan söylediği ninni ile çocuğunu uyuttuktan sonra gelin de sini başında ahz-ı mevki' eder (yerini alır). Gelin, tam bu esnada **"Aman, bana bir fenalık geliyor..."** der ve orada yığılır kalır. Bütün ev halkı başına üşüşürler, ayıltmaya çalışırlar, gittikçe zayıflayan nabzı büsbütün durur!... Ev içinde bir vaveylâdır, kopar. Civardaki hekime adam koştururlar, muayene neticesinde

"Kalp durmuş, Allah kalanlara ömür versin... Ne yapalım, Allah'ın emri... Artık yapılacak birşey yoktur" der ve gider.

O ara uşak, kapıyı çalıp gelin hanımı soran merkeb-süvâr (eşeğe binmiş) ihtiyarın söylediklerini hatırlar, merdiveni dörder dörder atlayarak efendisini görür ve vak'ayı olduğu gibi arzeder.

Efendi **"Haydi koş. O efendiyi al gel!..."** der. Uşak bir ata biner ve gidip Kömürcü Hafız'ın evini bulur. Daha kapıyı çalmadan, Hafız Efendi içeriden **"Ben de seni bekliyordum...Gidelim"** der ve merkebine binerek vak'a yerine gelir.

Hastayı muayene eder, damarlarından kan alır, ilâçların tertip eder, **"Merak etmeyin, şimdi kendine gelir.. Birçok tecrübelerle sabittir ki, bugüne tesadüf eden filânca Arabi ajanın filânca günü akşamı saat onbir buçukta (Alaturka saatle 11,5 kastediliyor. Akşam ezanından yarım saat önce demektir.) alaturka musikiye ve makamlara vukufu olmayan bir kimse Arazbar makamını terennüm ederse, o kimseyi kan tutar ve kaskatı kesilir. İcab eden müdahale-i tıbbiye vaktinde yapılmadığı takdirde, o kimse fevt olur (ölür). Bereket versin ki o saatte buradan geçmekte idim ve bu hadise-i müessifenin (üzücü hadise) zuhuru ile dakk-ı bâb edip (kapıyı vurup) uşağı ikaz ettim..."** der ve **Kömürcü Hafız Efendi**'nin sayesinde gelin hanım ikinci defa olarak dünyaya gelir...

Bu hadise, bana bir vak'ayı hatırlattı:

Sultan Mahmud her akşam yemekten sonra sedirine uzanır ve paravan arkasından Enderûn-ı Hümâyûn sazendegânı tarafından çalınıp okunan eserleri bir-iki saat kadar dinler ve uykusu gelir yatarmış.

Bir akşam yine sazlar çalmaya başlamış, aradan iki saat, üç saat geçmiş, hâlâ:

–“Devam! Bilâ fâsıla (ara vermeden) devam etsinler...”

Zavallı sanatkârlar, zebellâh gibi Arap musahiblerin nezareti altında yerlerinden bile kımıldayamayarak mütemadiyen fasıllarına devam ediyorlarmış. Aradan iki saat daha geçmiş, alaturka saat beş olmuş, padişah hâlâ uyanıkmış. Zavallı sazende ve hanendelerin kasıkları çatlıyormuş.

Fasıl nihayet bulmuş, bir ara durmuş. Padişah tekrar:

–“Devam! Fasıla vermesinler, hemen bir başka fasla başlasınlar!..” emrini vermiş.

San'atkârlar fena halde sıkışmışlar. Dellâlzade saatine bakmış:

–“Saat beş bozuk... Haydi, “Büzürg” makamına başlayalım . Padişah kızacak ve derhal bizi kovacaktır. Başka çaremiz yok!...” demiş. Tanburnüvaz Keçi Arif Ağa, Büzürg'den bir taksime başlamış. Zemini icra ederken fena halde hiddetlenen padişah:

–“Kâfi...Defolsunlar!...” demiş ve üstadlar “Oh!” diyerek huzurdan ayrılırlar ve her biri bir kademhaneye şitaban olurlar (yüznumaraya koşarlar).

Sh:115-117

ÇARGÂH MAKAMI...

Çargâh makamında ayîn-i şerif, İlâhi, teşvîh ve durak gibi eserlerden maada, şimdiye kadar hiçbir lâdinî eser bestelenmemiştir.

Harik (yangın) zuhuruna veya herhangi bir felâkete sebep olabileceği korkusuyla, zevk alemlerinde ve işret meclislerinde bu makamın esatizegân-ı eslâf (eski zamanın üstadları) tarafından men' olunduğu malumdur.

Buna rağmen bir gün, bu makamın seyri ve teşkili hakkında bir malûmat edinebilmek için hocam Cemil Bey'den ufak bir taksim rica ettim. Hatırım kırmadı, derhal kemençesini alarak kendine has bir eda ile taksime başladı ve karar verdi. Herhalde kendisinin de hoşuna gitmiş olacak ki, Tiz saba'dan meyana girdiği zaman o anda velûd ruhundan tulû eden birkaç nağme-i dilsûz (gönül yakıcı nağme) ile kemençe feryada başlar başlamaz, bende tahammül kalmadı. **Gözümden yaşlar boşanıyor, kendimi başka bir âlemde görüyordum. Fakat birdenbire ortalığa yayılan keskin bir bez kokusu, bu harikulâde nağmeyi kararsız bıraktı.** Üstad taksimine başlarken elinde yanar bir halde bulunan sigarasını minder üzerindeki sigara tablasının kenarına koymuş, sigara tablanın hizasına kadar yandıktan sonra kurtulup minderin üstüne düşmüş, evvelâ minderi yakmış ve pamuklara sirayet etmiş. Hemen biraz su dökerek ateşi söndürdük.

Bu hadise bir tesadüf eseri midir, yoksa eski üstadlarımızdan müntakil rivayete göre, makamın manevî te'sîri mi sebep olmuştur? Bana sorarsanız, gönüller yakan o muhterem eldeki kemençenin şerare-i feryâdı, bir koca mahalleyi bile yakabilirdi.

Sh:117

BİR RÜYA VE BAĞDAT...

1935 senesinde yine Münir, refikam ve Artaki ile İstanbul'dan Balıkesir yoluyla İzmir'e gittik. Orada birkaç konser verdikten sonra sırasıyla Aydın, Nazilli ve Denizli'ye; avdette Söke, Ödemiş, Tire'yi dolaşarak tekrar İzmir'e geldik.

İzmir'de şöyle bir rüya gördüm:

Etrafı gümüş parmaklıklarla çevrilmiş bir türbe. Türbenin baş ucunda bir kapı. Ben, Münir'le birlikte bu kapıdan giriyoruz. Üç köşe ve her köşede geniş pencereli birer oda. Bu odanın sağ köşesinde, yeşil örtülü bir rahlenin üzerinde büyük bir Kur'ân-ı Kerîm açık olarak duruyor. Rahleye yaklaşıyorum, “Ikra b'ism-i” (Kur'an'ın 96. suresi olan “Alak” Suresi, “Oku rabbinin adıyla ki, bütün mahlûkatı yarattı” mealindeki bu ayetle başlar.) sure- i şerîfesini okuyorum. Münir'e hitaben; **“Haydi Münirciğim, şu sureyi okuyuver, arkasından da üç ihlâs bir fatiha okuyup şu zâtın ruhuna hediye edelim”** diyorum. Münir güzel sesiyle okumaya başlıyor ve ağlayarak uyanıyorum.

Ertesi günü bu rüyayı Münir'e ve Fahire'ye anlattım. “Hayırdır inşaallah” dedik ve seyahatimize devam ettik. Sırasıyla Manisa, Akhisar, Alaşehir, Uşak, Adana, Tarsus, Mersin ve Gazian tep'e kadar gittik. Avdette tekrar Adana'ya geldik. Ramazan oğulları, Sahibinin Sesi'nin oradaki mümessilleriydi. Bize bir telgraf sıkıştırdılar. Bana hitaben, Bağdat erkânıharb reisi Taha Paşa tarafından yazılmış bir davetiye... Taha Paşa evvelâ İstanbul'a göndermiş, çocuklar da İzmir'e yollamışlar, İzmir'den de nihayet Adana'ya gönderilmiş... İraklılarla Türkler arasındaki muhadenetin takviyesi maksadıyla Irak'ta bazı müessesât-ı hayriye menfaatine birkaç konser ihzar ettiğini ve bizim kabul edip etmiyeceğimize dair cevabımızı bekliyor. Derhal muvafakat cevabını verdik ve hemen İzmir'e üçüncü defa olarak geldik. Pasaportlar yapıldı, yola çıktık.

Irak hududunda Taha Paşa'nın yaveri tarafından karşılandık. Bizi Musul tarikiyle Bağdad'a götürdüler. Fevkalâde hüsn-ü kabul gördük. Bize Bağdad'da bazı cemiyet-i hayriye menfaatlerine on konser hazırlamışlar. Bu konserler verildi.

Ankara Radyosu’mn iki sanatkârı: Refik ve Fahire Fersan... Yıl, 1946...

Bağdad'da Taha Paşa'yı ilk ziyaretimizde, herşeyden evvel Hazret-i Abdülkadir-i Geylânî'yi ziyaret etmekliğimizi rica etti. Hemen bir otomobile atladık, doğruca türbe-i şerîfenin kapısından girdik.

Etrafı gümüş parmaklıkla muhat (çevrilmiş) olan sandukayı görür görmez, rüyamın aynını görüyorum zannettim. Hemen Münir'e döndüm. Her tarafım titriyordu. Artaki de bizim ile birlikte idi. Hiç unutmam, bu muhterem adam, yani Artaki, parmaklığa yüzünü gözünü sürerek, ağlayarak dua etti. Bir de başucunda kapı gözüme ilişmesin mi? Her üçümüz de derhal kapıdan girdik, üç köşeli odadayız. Sağ tarafta bir rahle, açık Kur'ân-ı Kerîm!. Bir göz atalım, aynen rüyada gördüğüm gibi “Ikra'b'ism-i” sure-i şerîfesi değil mi? İşte o vakit içim çekildi, gözlerim bir an için kapandı, kendimden geçtim. Münir, besmele-i şerîf ile sureyi okumaya başladı. Ben ağladım, o da ağladı. Üç ihlâs bir fatiha okuduktan sonra, Hazret'in ruhaniyet-i kudsiyelerine hediye ettik ve dualarımızı eda ettikten sonra ayrıldık. Taha Paşa'ya bütün safahatı arzettim. Hayrette kaldı ve bana lâyık olmadığım teveccühlerini esirgemedi. Adeta bir mertebeye mazhar olduğumu tebşir etti (müjdeledi). İnşaallah...

Bağdad'da geçen hayatımız pek samimidir. Şimdiki naib-i kral Abdülillâh ile hemen her gün birlikte gezerdik. At pazarına, spor eğlencelerine, mesirelere, civar sayfiyelere, Kâzımiye'ye ve daha birçok yerlere giderdik. Bir ay kadar, bütün Ramazan Bağdad'da kaldık. Bayram ertesi yılbaşına, yani 1936 senesine tesadüf ediyordu. Biz o geceyi Bağdat-Basra treninde tes'îd ettik. Dört yataklı hususi bir vagon, bize mahsus idi. Bir şişe rakı aldık. Mezelerimiz de mükemmel idi. Birkaç kadeh içtik, çaldık, okuduk, ertesi sabah erkenden Basra'ya vasıl olduk.

O sırada, Kuveyt Şeyhi Musabbah, sarayında birkaç hususi konser vermemiz için bizi Kuveyt'e davet etti. Ben daveti kabul etmek istedi isem de, arkadaşlarım rıza göstermediler... ama bana uymadıkları için, sonra bir hayli nasıl pişman oldular...

Avdette tekrar Bağdad'a geldik. Paşa'yı gördük. Kuveyt'e davet olunduğumuzu fakat Şeyh Efendi'yi tanımadığımız için gitmekten sarf-ı nazar ettiğimizi arzettiğimiz zaman **"Eyvah, büyük bir fırsat kaçırmışsınız. Şeyh Musabbah hazretleri gayet münevver, Londra'da tahsil etmiş, bir tarihlerde Türkiye'yi de ziyaret etmiş, Türk muhibbidir. Refikasının biri de halis muhlis Istanbulludur"** demesin mi? "Sizi ihya ederdi. Çok yazık oldu.."yu da ilâve et ti. Artış iş işten geçmişti. O akşam davetli bulunduğumuz bizim sefirimiz Tahir Lûtfi Bey merhum da Şeyh Musabbah hazretlerini ziyaret etmediğimizden dolayı müteessir oldu.

Bir-iki gün zarfında İmâm-ı Âzam hazretlerini ve tekrar Hazret-i Abdülkadir'i ziyaret ettikten sonra, Bağdad'dan ayrıldık. Kerkük'te bir konser verdik. Kerkük kumandanı Bekir Sıdkı Paşa, bizlerden Süleymaniye'de askerî mahfilde de bir konser vermemizi rica etti. Oradan Süleynıaniye'ye hareket ettik.

Sh:159-162

Kaynak: Murat Bardakçı, Refik Fersan Ve Hatıraları, Mart 1995, İstanbul

ŞAİR ALİ İFFET BEY (1869 GİRİT-1941 İZMİR)

GAZEL

Hüseyin Avniye

Ben aşkıne dilbestei naçarım efendim
Mansur gibi zülfüne berdarım efendim

Her yerde seni1 görmedeyim hazırü nazırü
Ben cinneti sevdaya giriftarım efendim

Bin hamdüsena menzili maksuduma irdim
Miratı mücellâna nikehdarım efendim

Haki rehin olmak ne büyük payei rifat
Nurun ile bir mührü ziyadarım efendim

Hayfaki seni görmesini bilmedi Musa
Her zerrede ben naili didarım efendim

Ruhulküdüsüm mayei canım demi İsa
Rahmda senin abdi vefakârım efendim

Yoktur hevesim debdebei servet ücaha
Ben saltanatı fakrde hünkârım efendim

Pehnâyi Cedelkâhı muhabbette dilirim
Uşşakı belâhahe alemdarım efendim

Habe vararak bunca sene garda kalmam
Ben zikri demmadem ile bidarım efendim

Hemcinsimin âlâmı beni kılmada dilhun
Mahrumu huzur ü ebedi zarım efendim

Al canımı kurtar beni rabbim yaşamaktan
Pek muztarib ü hasirü bizarım efendim

Sensin bana hurşidi kemalâtı hidayet
Ey Ahmedü Mahmudi keremkârım efendim

(İffet) bana ayinei hak, tûrı kelimsin
Mensur gibi zülfüne berdarım efendim

ALİ İFFET

SÂNİHÂTÜ'L-ACEM

Prof. Dr. Mehmet Atalay

Kaynak: http://farsedebiyati.blogspot.com.tr/

Birinci Bölüm

Hâfız-ı Şîrâzî

نهان کی ماند آن رازی کز و سازند محفلها

1- Mahfiller oluşturan bir sır nasıl gizli kalır?

خود آید آنکه یاد نیاید ز نامِ ما

2- Bir gün gelecek ki adımız anılmayacak!

در عیشِ نقد کوش که چون آبخور نماند آدم بهشت روضهء دار السّلام را

3- İçinde bulunduğun andan faydalanmaya çalış. Bak! Adem bile -kısmeti kalmayınca- cenneti terk ediverdi!

دردا که رازِ پنهان خواهد شد آشکارا

4- Eyvah! Gizli sır aşikâr olacak!

گر تو نمی پسندی تغییر کن قضا را

5- Beğenmiyorsan İlâhî hükmü değiştir!

تو ازین چه سود داری که نمی کنی مدارا

6- Müdara etmemekten ne fayda görüyorsun!

بختِ بد تا بکجا می برد آبشخورِ ما

7- Talihsizlik bakalım kısmetimizi daha nerelere atacak!

کاشکی هرگز ندیدی دیدهء ماروت را

8- Keşke gözümüz yüzünü hiç görmeyeydi!

گناهِ باغ چه باشد چو این گیاه نرُست

9- İşte bu ot bitmedi! Bağın günahı nedir?

فکرِ هرکس بقدرِ همّتِ اوست

10- Herkesin fikri himmetine göre olur.

بسا سرا که درین کارخانه خاکِ سبوست

11- Bu dünyada nice başlar testi toprağı olmuştur!

زاهدان معذور دارید که اینم مذهبست

12- Sûfiler! Beni mazur tutun, mezhebim budur.

نا امید از درِ رحمت مشو ای باده پرست

13- Ey devamlı içen sarhoş! Allah'ın rahmet kapısından ümidini kesme!

ترکِ کامِ خود گرفتم تا بر آید کامِ دوست

14- Sevdiğimin muradı gerçekleşsin diye kendi muradımdan vazgeçmeyi yeğledim.

سلطانِ جهانم بچنین روز غلامست

15- Böyle bir günde cihanın sultanı benim kölemdir.

آنکس که چو ما نیست درین شهر کدامست

16- Bu şehirde bizim gibi olmayan kimdir?

با پادشه بگو که روزی مقدرست

17- Padişaha de ki herkesin rızkı taksim edilmiştir.

برو بکارِ خود ای واعظ این چه فریادست

18- Vaiz! Git işine! Bu ne bitmez safsata!

نصیحتِ همه عالم بگوشِ من بادست

19- Bütün alemin nasihati kulağıma rüzgâr gibi geliyor!

به هست و نیست مرنجان ضمیر و خوشدل باش که نیستیست سرانجامِ هر کمال که هست

20- Var ile, yok ile gönlünü incitme; gönlünü hoş tut. Her kemalin sonu zevaldir.

بس خاطر عجب لازمِ ایّامِ شبابست

21- Çılgınca davranışlar gençlik zamanına yakışır.

چه وقتِ مدرسه و بحثِ کشف و کشّافست

22- Medresenin, Keşf ve Keşşâf'tan söz etmenin sırası değil!

احباب حاضرند به أعدا چه حاجتست

23- Dostlar burada, düşmanlara ne hacet!

چراغِ مصطفوی با شرارِ بولهبیست

24- Nebevî meşaleden Ebû Lehebî kıvılcım ayrılmaz!

کس را وقوف نیست که انجامِ کار چیست

25- İşin sonunun neye varacağını kimse bilmez.

غمخوارِ خویش باش غمِ روزگار چیست

26- Kendi derdini düşün! Âlemin derdiyle uğraşmak ne oluyor?

زهی مراتبِ خوابی که بِه ز بیداریست

27- **Ne güzel rüyalar! Uyanıklıktan bin kat güzel!**

هرکسی آن دروَد عاقبتِ کار که کِشت

28- Herkes ektiğini biçer.

همه جا خانهء عشقست چه مسجد چه کنشت

29- Her yer aşk evidir, mescitle kilisenin farkı yok!

نه عارفست که نسیه خرید و نقد بهشت

30- Peşini bırakıp da veresiyeyi seçen ârif değildir.

نکته ها هست بسی محرمِ اسرار کجاست

31- Nükte çok, fakat anlayan nerede?

فکرِ معقول بفرما گلِ بیخار کجاست

32- **Güzelce düşün! Dikensiz gül var mıdır?**

ترسم این نکته بتحقیق ندانی دانست

33- Korkarım, bu nükteyi gereği gibi anlayamazsın!

آری باتّفاق جهان می توان گرفت

34- Evet! İttifakla cihanı zaptetmek mümkündür.

خرّم آن کز نازنینان بخت بر خوردار داشت

35- Talihi güzellerden istifadeye müsait olana ne mutlu!

چون صبر توان کرد که مقدور نماندست

36- Nasıl sabretmeli? Takat kalmadı!

چو مفلسی که طلبکارِ گنجِ قارونست

37- Karun'un malına talip olan müflis gibi!

در کارِ خیر حاجتِ استخاره نیست

38- Hayırlı işte istihareye gerek yoktur.

جایِ غم باد هر آن دل که نخواهد شادت

39- Senin mutlu istemeyen gönül mutsuz olsun!

ناز کم کن درین باغ بسی چون تو شکفت

40- O kadar naz yapma! Bu bahçede senin gibi pek çok çiçek açıldı!

ما با تو نداریم سخن خیر و سلامت

41- Bizim seninle bir işimiz yok, uğurlar olsun!

یا رب مباد کس را مخدوم بی عنایت

42- İlahî! Kimsenin velinimeti inayetsiz olmasın!

جانا روا نباشد خونریز را حمایت

43- Efendimiz! Zalimi himaye etmek uygun değildir.

جور از حبیب خوشتر کز مدّعی رعایت

44- **Dostun cefası yabancının himayesinden evlâdır.**

کوته نتوان کرد که این قصّه درازست

45- Kısa kesilemez, bu hikâye uzundur.

دولت آنست که بی خونِ دل آید به کنار ورنه با سعی و عمل باغِ جنان این همه نیست

46- Nimet, zahmetsiz ele geçmeli. Yoksa mesai karşılığı verilecek cennet bir şey değildir!

مباش در پی آزار و هر چه خواهی کن که در شریعتِ ما غیر ازین گناهی نیست

47- **Kimseyi incitme de ne istersen yap! Bizim şeriatımızda bundan başka günah yoktur!**

در رهگذرِ کیست که دامی ز بلا نیست

48- **Kimin yolunda bela tuzağı yok ki?**

در هیچ سَری نیست که سرّی ز خدا نیست

49- Hiçbir baş yoktur ki onda ilâhî bir sır bulunmasın.

آه ازین راه که در وی خطری نیست که نیست

50- Ah bu yoldan! Her türlü tehlike bundadır!

چو بشنوی سخنِ اهلِ دل مگو که خطاست

51- Bir arif sözü işittiğin zaman “hatadır!” deme.

تبارك الله ازین فتنه ها که بر سرِ ماست

52- Başımıza ne kadar fitne üşüşmüş! Medet Allahım!

من این نگفته ام آنکس که گفت بهتان گفت

53- Ben öyle bir söz söylemedim, söyledi diyen iftira etmiş.

مصلحت نیست که از پرده برون افتد راز ورنه در مجلسِ رندان خبری نیست که نیست

54- **Sırrın ifşa olması münasip değildir, zira ariflerin mahfilinde, olmayan bir haber yoktur.**

طالعِ بی شفقت بین که درین کار چه کرد

55- Merhametsiz talihe bak ki başımıza neler getirdi!

یارِ دیرینه ببینید که با یار چه کرد

56- Eski dosta bakınız, dostuna ne yaptı!

بطالتم بس، از امروز کار خواهم کرد

57- Artık tembellik yeter, bugünden sonra çalışacağım.

ما را خدا ز زهدِ ریا بی نیاز کرد

58- Allah bizi riyakarca zühtten müstağnî etmiştir.

غبارِ ره بنشان تا نظر توانی کرد

59- **Yoldaki tozu bastır ki görebilesin!**

خدا را با که این بازی توان کرد

60- Allah için söyleyin! Bu oyun kime yapılabilir?

توبه فرمایان چرا خود توبه کمتر می کنند

61- Tövbe etmemizi emredenler acaba kendileri niçin tövbe etmiyorlar!

در کجا این ظلم بر انسان کنند

62- İnsana bu kadar zulüm reva mıdır?

نصیبِ ما ست بهشت ای خدا شناس برو که مستحقِّ کرامت گناهکارانند

63- **Ey Allah dostu! Keyfine bak. Cennet bizim nasibimiz, zira en çok ihsana müstahak olan günahkarlardır.**

نفیِ حکمت مکن ازبهرِ دلِ عامی چند

64- Birkaç cahilin hatırı için hikmeti hükümsüz bırakma!

چشمِ انعام مدارید ز انعامی چند

65- Hayvan gibi heriflerden ihsan ümidinde bulunmayın!

زهی سجّادهء تقوی که یک ساغر نمی ارزد

66- Maşallah ne güzel takva seccadesi! Bir kadeh şarap bile etmiyor!

برو کاین وعظِ بی معنی مرا در سر نمی گیرد

67- Hadi oradan! Bu manasız vaaz benim zihnime girmiyor.

هرکس بر حسبِ فهم گمانی دارد

68- Herkesin anlayışına göre bir zannı var.

هر سخن وقتی و هر نکته مکانی دارد

69- Her sözün zamanı, her nüktenin yeri var.

کلکِ ما نیز زبانی و بیانی دارد

70- Bizim kalemimizin de dili ve konuşması var!

موسی بهشت و از پی گوساله می رود

71- Musa'yı bırakmış da buzağının arkası sıra gidiyor!

دیو چو بیرون رود فرشته در آید

72- Şeytan çıkınca melek girer.

چند نشینی که خواجه کی به در آید

73- **Efendi çıkacak diye ne zamana kadar oturacaksın?**

ویران سرایِ دل را گاهِ عمارت آمد

74- Virane gönlü abat edecek zaman geldi.

هان ای زیان کشیده گاهِ تجارت آمد

75- Ey zarara uğramış! Gözünü aç, ticaret vakti geldi!

کجاست شیر دلی کز بلا نپرهیزد

76- Nerede beladan sakınmayacak bir aslan yürekli?

بر همانیم که بودیم و همان خواهد بود

77- Önce nasıl idiysek yine öyleyiz, öyle de kalacağız.

این بسا خرقه که شایستهء آتش باشد

78- Ateşe atılacak hırka çok!

حیف باشد دلِ دانا که مشوّش باشد

79- Arifin kalbinin muzdarip olması üzüntü vericidir.

دلا بِه شود کارت اگر اکنون نخواهد شد

80- **Ey gönül! İşin şimdi yoluna girmezse daha ne zaman girecek?**

همای گو مفکن سایهء شرف هرگز بر آن دیار که طوطی کم از زغن باشد

81- Hüma kuşuna de ki papağanın çaylaktan aşağı tutulduğu bir yere şerefli gölgeni salma!

یا رب مباد آن که گدا معتبر شود

82- Ya Rab! Alçak hiçbir zaman muteber olmasın!

رو شکر کن مباد که از بد بتر شود

83- Şükret! Allah göstermesin! Vaziyet bundan daha da beter olabilir.

همچو گل بر خرقه رنگِ مَی مسلمانی بوَد

84- Hırka, gül gibi şaraba bulanmış! Böyle Müslümanlık mı olur?

بد پسندی جانِ من برهانِ نادانی بوَد

85- Azizim! Kusurları hoş görmek cehaletin göstergesidir.

ببخشا بر کسی کش زر نباشد

86- Züğürde acı!

براحتی نرسید آنکه زحمتی نکشید

87- Zahmet çekmeyen rahata eremez.

این گوش بس حکایتِ شاه و گدا شنید

88- Bu kulak çok Şâh ü Gedâ hikâyesi dinlemiştir!

نبوَد خیر در آن خانه که عصمت نبوَد

89- Haya olmayan hanede hayır olmaz.

هر کرا نیست ادب لایقِ صحبت نبوَد

90- Edebi olmayan sohbete layık değildir.

کس بمیدان در نمی آید سواران را چه شد

91- Meydana kimse çıkmıyor, atlılara ne oldu?

گر راهزن تو باشی صد کاروان توان زد

92- Eğer yol kesici sen olursan yüz kervan vurulabilir.

شاید که چو وا بینی خیرِ تو درین باشد

93- Belki hakkında hayırlısı budur.

سرِ پیاله بپوشان که خرقه پوش آمد

94- **Kadehin üstünü ört, sofu geldi!**

گدایِ شهر نگه کن که میرِ مجلس شد

95- Şehrimizin dilencisine bak, meclise reis olmuş!

کسی آن آستان بوسد که جان در آستین دارد

96- O eşiği canı ancak eteğinde olan öpebilir!

سامری کیست که دست از یدِ بیضا ببرَد

97- Samirî kimdir ki yed-i beyzaya galebe etsin!

درد دارد چه کند کز پی درمان نرود

98- Derdi var, nasıl derman aramasın?

الله الله که تلف کرد و که اندوخته بود

99- Fesüphanallah! Kim telef ediyor! Oysa kim kazanmıştı!

بهوش باش که نقدِ تو پاسبان نبرَد

100- Aklını başına topla! Paranı bekçi aşırmasın!

من از بیگانگان دیگر ننالم که با من هرچه کرد آن آشنا کرد

101- Ben artık yabancıdan şikâyet etmeyeceğim, zira bana ne yaptıysa o dost yaptı!

چه کنم بازیِ ایّام مرا غافل کرد

102- Ne yapayım? Zamanın oyunu beni gafil avladı!

من آن نگینِ سلیمان بهیچ نستانم که گاه گاه در و دستِ اهرمن باشد

103- Benim için Süleyman'ın mührünün hiç önemi yok. Zira o, bazen şeytanın eline geçiyor!

غریب را دل سر گشته با وطن باشد

104- Garibin biçare gönlü vatandan ayrılmaz.

جنگِ هفتاد و دو ملّت همه را عذر بنه چون ندیدند حقیقت درِ افسانه زدند

105- **Din hususunda cedelleşen yetmiş iki milletin bu hâlini mazur gör. Onların böyle hayallerle uğraşıp durmaları, hakikati görmediklerindendir.**

واعظان کاین جلوه در محراب و منبر می کنند چون بخلوت می روند آن کارِ دیگر می کنند

106- Mihrap ve minberde böyle cilve edip duran vaizler yalnız kaldıklarında başka işlerle meşgul olurlar!

دمی با غم بسر بردن جهان یکسر نمی ارزد

107- Bütün cihan bir anı kederle geçirmeye değmez.

بیفتد آنکه درین راه با شتاب رود

108- Bu yolda acele ile giden düşer!

در محفلی که خورشید اندر شمارِ ذرّست خود را بزرگ دیدن شرطِ ادب نیست

109- Güneşin zerre addolunduğu bir yerde kendini büyük görmek edebe uygun değildir.

شاها روا مدار که مَفْعُولٌ مَنْ اَرَاد گردد بروزگار تو فَعَّالُ مَا يُرِيد

110- Ey padişah! Bir mef'ûlün men erâd'ın senin devrinde fa'âlün li mâ yürîd olmasını reva görme!

برادر با برادر کی چنین کرد

111- **Kardeş kardeşe böyle mi muamele eder?**

دائما یکسان نباشد حالِ دوران غم مخور

112- Dünyanın hai her zaman bir olmaz, gam yeme!

هر آنچه ناصحِ مشفق بگویدت بپذیر

113- Müşfik nasihatçı sana her ne derse kabul et.

حریفِ راه نیندیشد از نشیب و فراز

114- Ciddi yolcu inişten, yokuştan sakınmaz.

بی چاره ما که پیشِ تو از خاک کمتریم

115- Zavallı biz! Senin nezdinde toprak kadar değerimiz yok!

سخن بخاک میفکن چرا که من مستم

116- Sözünü zayi etme, çünkü ben sarhoşum.

کار فرمای قدر می کند این من چه کنم

117- Bunu hükümferma kader yapıyor, ben ne yapayım?

گر لاغرم و گرنه، شکارِ غضنفرم

118- Nahif olsam da olmasam da aslana av olurum!

من لافِ عقل می زنم این کار کی کنم

119- Ben akıllıyım diyorum, öyle iş yapar mıyım?

من نه آنم که دگر گوش بتزویر کنم

120- Bundan sonra dedikoduya kulak vereceklerden değilim.

ببین که اهلِ دلی در جهان نمی بینم

121- Bak, cihanda bir gönül ehli göremiyorum!

روح را صحبتِ ناجنس عذابیست الیم

122- Alçaklarla dost olmak ruha şiddetli bir azaptır.

پدرم روضهء رضوان بدو گندم بفروخت نا خلف باشم اگر من بجُوی نفروشم

123- **Babam cenneti iki buğdaya satmış. Ben bir arpaya satmazsam zürriyetsiz olmuş olurum.**

من که بد نامِ جهانم چه صلاح اندیشم

124- Alemde adı kötüye çıkmış olan ben, niçin doğru olmayı düşüneyim?

ناکسم گر بشکایت بر بیگانه روم

125- Şikâyet için ecnebî nezdine gidersem adam değilim!

کار صعبست مبادا که خطایی بکنیم

126- İş zor, sakın bir hata yapmayalım!

خودِ غلط بود آنچه ما پنداشتیم

127- Bizim zannettiğimiz yanlış imiş!

محتاجِ جنگ نیست برادر نمی کنم

128- Ey kardeş! Kavgaya ne hacet! Yapmayacağım!

معذورم ار محالِ تو باور نمی کنم

129- Senin muhal sözüne inanmaz isem mazurum.

کارِ بد مصلحت آنست که مطلق نکنیم

130- Kesinlikle kötü işler yapmamamız, hikmete uygundur.

وعدهء فردایِ واعظ را کجا باور کنم

131- Vaizin yarına ait olan vadine itimat mı ederim?

شکایت از که کنم خانگیست غمّازم

132- Kimden şikâyet edeyim? Beni gammazlayan içeriden!

طوقِ زرّین همه در گردنِ خر می بینم

133- **Altın gerdanlığı hep eşeklerin boynunda görüyorum!**

چون ساغرت پُرست بنوشان و نوش کن

134- Mademki kadehin dolu, hem iç, hem içir.

نتوان نهفتن درد از طبیبان

135- Doktordan dert saklanmaz.

اعتبارِ سخنِ عام چه خواهد بودن

136- Avamın sözüne itibar mı edilir?

از دوستان جانی مشکل بود بریدن

137- Samimi dostlardan ayrılmak zordur.

گوشِ سخن شنو کجا دیدهء اعتبار کو

138- Söz dinler kulak nerede? İbret alır göz hani?

دورِ خوبی گذرانست نصیحت بشنو

139- Güzellik devri çabuk geçer, nasihat dinle!

معذور دارمت که تو او را ندیده ای

140- Seni mazur görürüm, çünkü onu görmemişsin.

دلم ز مدرسه و خانقاه گشت سیاه

141- Medreseden, tekkeden kalbim karardı!

در یاب ضعیفان را در وقتِ توانایی

142- Güçlü olduğun zaman zayıfların imdadına yetiş!

آنجا که بصر نیست چه خوبی و چه زشتی

143- Gözün olmadığı yerde güzellikle çirkinlik eşittir.

کار نا کرده چه امیدِ عطا می داری

144- İş görmeden niçin ihsan ümidinde bulunuyorsun?

رندی و هوسناکی در عهدِ شباب اولی

145- Her türlü arzuya uymak gençlik zamanına yakışır.

هر قبله ای باشد بهتر ز خود پرستی

146- Hangi kıble olursa olsun kendine tapmaktan daha iyidir.

تکیه بر جایِ بزرگان نتوان زد بگزاف مگر اسبابِ بزرگی همه آماده کنی

147- Laf ile büyüklerin yerine geçilemez, büyüklüğün gereğini hakkıyla yaptıysan, o başka!

آفرین بر تو که شایستهء صد چندینی

148- Aferin sana! Bunun yüz misline lâyıksın!

آن بِه کزین گریوه سبکبار بگذری

149- Bu dar yoldan yükü hafif olarak geçmek daha iyidir.

چنین شناخت فلک قدرِ خدمتِ چو منی

150- Benim gibi bir adamın hizmetinin değerini felek böyle bildi?

اینچنین عزّت صاحب نظران می داری

151- İlim ehline böyle mi değer veriyorsun?

چه توقّع ز جهانِ گذران می داری

152- **Fani dünyadan ne umuyorsun?**

عروسِ بس خوشی ای دخترِ رز ولی گه گه سزاوارِ طلاقی

153- **Ey üzümün kızı! Çok güzel gelinsin, fakat bazen boşanmaya lâyık görülüyorsun!**

ای جهاندیده ثباتِ قدم از سِفله مجوی

154- Ey tecrübeli kişi! Alçaktan sebat umma!

ز هم صحبتِ بد جدایی جدایی

155- Kötü arkadaştan uzak bulun, uzak!

عملت چیست که مزدش دو جهان می خواهی

156- Ne yaptın ki mükâfat olarak iki âlemi istiyorsun?

دل ز تنهایی بجان آمد خدایا همدمی

157- Gönül yalnızlıktan pek mustariptir. Ey Allahım! Ne olur, bir dost!

عالمی دیگر بباید ساخت و ز نو آدمی

158- Başka bir âlem, özellikle yeniden âdem icat etmeli!

مشکل بوَد نشستن در اینچنین دیاری

159- Böyle bir memlekette oturmak zordur.

اگر تو عشق نداری برو که معذوری

160- Eğer sende aşk yoksa pekâlâ, mazursun!

وه که بس بی خبر از غلغلِ چندین جرسی

161- Yazık! Bunca çanların velvelesinden haberin yok!

حیف باشد چو تو مرغی که اسیرِ قفسی

162- Senin gibi bir kuşa acınır, kafeste esir düşmüşsün!

وعظت آنگاه کند سود که قابل باشی

163- Öğüt, sana -öğüt alabilecek kişilikte biri isen- faydalı olur.

تند می روی جانا ترسمت فرو مانی

164- Azizim! Pek serkeşçe gidiyorsun, korkarım gidemez olursun!

عاقلا مکن کاری کآورَد پشیمانی

165- Ey akıllı kişi! Sonu pişmanlık olacak hiçbir işi yapma!

İkinci Bölüm

Kelîm-i Kâşânî

چرا بیهوده گیرم در بغل مینایِ خالی را

1- Boş şişeyi niçin koltuğumda tutup durayım?

ز آتش هیچ پروا نیست دور از آب، ماهی را

2- Sudan ayrı düşen balığın ateşten korkusu olmaz.

گریبان پاره شد گل را، کجا پنهان کند بو را

3- Gülün yakası yırtıldı, kokusunu nasıl saklasın!

تا توانی نا توانان را بچشمِ کم مبین یاریِ یک رشته، جمعیّت دهد گلدسته را

4- Zayıflara -mümkün olduğu kadar- kötü gözle bakma, iplik sayesinde gül demeti perişanlıktan kurtulabilir.

بُرده را پنهان کند دزد و دلیران می برند بر سرِ بازارِ شهرت معنيِ دزدیده را

5- Hırsız çaldığını saklamaya çalışır; halbuki birtakım utanmazlar -şairlerin eserlerinden- çaldıkları manaları şöhret pazarına çıkarmak isterler!

خوشه و خرمن به پیشِ چشمِ استغنا یکیست

6- Gözü tok olana göre başak ile harman birdir.

شب هم از کسبِ کمال آسوده در بستر نَیم می دهد درسِ خموشی صورتِ دیبا مرا

7- Gece yatağımda dahi olgunlaşma çabasından uzak kalmam, ipeğin sureti bana sessizlik dersi verir.

ذوقی از بالا نشستن نیست صاحب خانه را

8- Ev sahibi üst başta oturmaktan zevk almaz.

عیدِ قربان است دائم خانهء قصّاب را

9- Kasabın evinde her gün kurban bayramı vardır.

یاد می گیرند از دیوانه ها آداب را

10- Edep, divanelerden öğrenilir.

خاموش نشینم که بیمار بخوابست

11- Susalım, hasta uykuda!

پس از الفت قفس هم آشیانست

12- Alışıldıktan sonra kafes de yuva olabilir.

خانهء تاریک را شمعی بِه از صد صورتست

13- Karanlık oda için bir mum, yüz levhadan makbuldür.

خویِ دیوانه گرفت آنکه بدیوانه نشست

14- Divane ile düşüp kalkan, divane olur.

سفله چون دستش قوی گردد زبونکُش می شود

15- Alçak güçlenince, zayıflara zulmeder.

بویِ گل را قیمت ارزان کن گلستان دور نیست

16- Gül kokusunu ucuzlat, gülistan uzakta değil.

از وطن آواره گر باشد پریشان دور نیست

17- Vatanından uzak düşen perişan olursa şaşılmaz.

اکنون چه کنم رشته که وقتی گهری داشت

18- Vaktiyle özünde cevahir dizili olan ipliği şimdi ne yapayım?

آزادگی ز منّتِ احسان رمیدنست

19- Hür olmak, başkasının iyiliğine minnettar kalmaktan sakınmaktır.

گامی به غلط هم سویِ مقصود نرفتم گویی رهِ آوارگیم راهبری داشت

20- Asıl maksada doğru -yanlışlıkla da olsa- bir adım atmadım, sanki bir rehber, beni avarelik yoluna sevk eder dururdu.

زمانه، از شبِ تارم چراغ باز گرفت پس از وفاتِ من آورد و بر مزارم سوخت

21- Zamane, -hayatımda- karanlık gecemden mumu gasp etti de -vefatımda- getirdi, mezarımın üzerinde yaktı.

ز دردِ فقر، دلا غیرتی اگر داری مخواه مرگ، که خواهش بجز گدایی نیست

22- Gönül! Gayretin varsa ihtiyaçların verdiği acıdan dolayı ölüme talip olma; çünkü bu tür bir istek, dilencilikten başka bir şey değildir.

کام بخشیهایِ گردون نیست جز داد و ستد تا لبِ نانی عطا فرمود دندان را گرفت

23- Feleğin bağışları alışverişten başka bir şey değildir, bir lokma ekmek verinceye kadar insanın dişini alır.

پر دلی کاری نسازد گاهِ استیلایِ عشق شیر بگْریزد دمی کآتش نیستان را گرفت

24- Muhabbet istilâ edince şecaat bir işe yaramaz, sazlığı ateş alınca aslan kaçar.

زبان بسته به اشکِ روان گذاشت سخن چو طفلِ بسته زبان گریه ام بیانِ منست

25- Konuşmayan dilim, hâlini ifade etmeyi akan gözyaşıma bıraktı. Henüz konuşmaya başlamayan çocuk gibi, konuşmam, ağlayışımdan ibarettir.

گفت و گویِ اهلِ عالم بر سرِ دنیا بهم جمله بی اصلست جنگِ طفل هایِ مکتبست

26- İnsanların dünya için birbirleriyle yaptıkları kavgalar anlamsızdır; bunlar, okul çocuklarının birbirleriyle yaptıkları kavgalara benzer.

اثر اگر نبوَد با دعایِ من سهلست همین بسست که شرمندهء اجابت نیست

27- **Dualarım kabul edilmezse bunda beis yoktur; onların kabul edilmemesinden dolayı utanmamak bana yeter.**

دخلِ بی جا همه جا در سخنم می آید این مگس لازمِ شیرینیِ گفتارِ منست

28- Her yerde şiirime yersiz tarizlerde bulunuluyor; bu sineğin öyle konup durması, şiirimin halâvetindendir.

ما بسمل و او می طپد این را که شنیدست؟

29- Boğazlanan biziz, halbuki o çarpınıyor; bu olur şey midir?

بحریست زندگی که نهنگش حوادثست تن کشتیست و مرگ به ساحل رسیدنست

30- Hayat bir denizdir, timsahı hadiselerdir. Beden, gemidir; ölüm, sahile varmaktır.

گر کوته است دستِ امیدم عجب مدار در دعویِ گزاف زبانم دراز نیست

31- Ümidimin eli kısa ise bunda garipsenecek bir durum yoktur; çünkü batıl davalarda dilim uzun değildir.

بر اصولِ رقصِ بسمل کی کند عاقل گرفت

32- Akıllı kişi, boğazlananın hareketlerine itiraz eder mi?

صدف گشاده کف است آن زمان که گوهر نیست

33- Sedef, içinde inci bulunmadığı zaman açıktır.

خوش آنکه عاریّتی را به اختیار گذاشت

34- Borç aldığı şeyi isteyerek terk eden, müsterih olur.

ز انقلابِ سپهرِ دو رو عجب دارم که بی قرارئِ ما را بیک قرار گذاشت

35- Değişmekten uzak kalmayan iki yüzlü feleğin, bizim kararsızlığımızı bir kararda bırakışına şaşarım.

چنان ممیر که چیزی بمانَد از تو بجا بغیرِ نام نباید بیادگار گذاشت

36- Geride bir şey bırakacak şekilde ölme. İnsan isimden başka yadigar bırakmamalıdır.

دانهء بسیار در کارست بهرِ صیدِ خلق حق بدستِ زاهد ار آن سبحه را صد دانه ساخت

37- Halkı avlamak için çok tane lâzım; tespihini yüz tane yapmış ise hak yedindedir.

گر مرادت شمعِ بی دودست، در این خانه نیست

38- İstediğin dumansız mum ise, bu evde bulunmaz.

کشورِ مهر و وفا بسیار بد آب و هواست تا درین ملکی دلا لازم بوَد بیماریَت

39- Ey gönül! Sevgi ve vefa ikliminin suyu ve havası pek fenadır. Bu iklimde bulunduğun sürece hasta olman kaçınılmazdır.

جز مرگ کسی در پی آبادئِ من نیست

40- Ölümden başka hiçbir şey beni mamur edemez.

گر ببندی دیده کنجِ خانه و صحرا یکیست

41- Gözünü yumarsan evin bir köşesi ile çöl bir olur.

هیچ غوّاصی نکرد آنکس که پاسِ دم نداشت

42- Nefesini tutamayan kişi dalgıçlık yapamaz.

گمراه آنکه پیروِ اربابِ عادتست خضرِ رهِ تو ماندن ازین کاروان پسست

43- Adet erbabına uyan kişi yoldan çıkar; sana yol gösterecek Hızır, bu kervandan geri kalmandır.

بند دگر بپایِ دلت از وطن منه بیرون نرفتن از قفسِ آسمان بسست

44- Gönlünü bir de vatan bağıyla bağlama; gökyüzünün dışına çıkamamak esareti kâfidir.

چون کشورِ وجود عدم گرچه تنگ نیست آسوده تر کسیست که جا پیشتر گرفت

45- Gerçekte yokluk ülkesi, varlık ülkesi gibi dar değildir. Ama orada kim önce yer kaparsa o daha rahat olur.

خوبیِ ظاهر مخر بهیچ که دنیا دشمنِ جان آمد و گشاده جبینست

46- Dış güzelliği ciddiye alma; dünya can düşmanı olduğu halde insanın yüzüne güler.

بسکه در دنیا جفا از خوب رویان دیده ام آرزویِ جنّتم در دل ز بیمِ حور نیست

47- Dünyada güzellerden pek çok cefa gördüm. Hurilerin cefasından korktuğum için gönlümde cennet arzusu yoktur.

سربسر دلهایِ آگه دانهء یک سبحه اند آنچه ما را در دلست از یکدگر مستور نیست

48- Bütün aydın gönüller bir tespihin taneleri gibidir; bizim gönlümüzde olan şey birbirimizden gizli değildir.

بهشت حقِّ بنی آدمست دل خوش دار که مانده از پدر این باغ وقفِ اولادست

49- Cennet insanoğlunun hakkıdır, gönlünü hoş tut. Çünkü babadan miras kalan bu bağ, çocuklarına vakfedilmiştir.

گر بار به دوزخ نگشاییم چه سازیم ما را متاعی بجز از هیزمِ تر نیست

50- Yükümüzü cehenneme indirmeyelim? Metaımız yaş odundan ibarettir.

یار اگر امروز با ما دوست فردا دشمنست

51- Sevgili, bugün bizimle dost ise, yarın düşmandır.

روزم اگر سیاهست تقصیرِ آفتابست

52- Gündüzüm karanlık ise bu, güneşin kusurundandır.

وفا چه کرد که در خاطرِ تو جا نگرفت

53- Vefa ne yaptı ki senin gönlünde yer bulamıyor!

هر جا که سرچشمه بوَد قافله گاهست

54- Her neresi çeşme başı ise kervan konağı orasıdır.

تا گدا بر سرِ ره نیست دلش خرّم نیست

55- Yol üzerinde bulunmadıkça dilencinin keyfi gelmez.

ز انقلابِ زمان در پناهِ جهل گریز که آنچه مانده بیک حال، عیشِ نادانست

56- Zamanın değişimlerinden, bilgisizliğin gölgesine sığın, cahilin maişetinden başka bir şey aynı kalmadı.

جز باد بدستِ باد زن نیست

57- Yelpazenin elinde rüzgardan başka bir şey yoktur.

ما ز آغاز و ز انجامِ جهان بی خبریم اوّل و آخرِ این کهنه کتاب افتادست

58- Biz cihanın başlangıcından habersiziz; bu köhne kitabın başı ve sonu düşmüştür.

دزد دائم در پی خوابیده است

59- Hırsız daima gafilin arkasına düşer.

اینقدر فرق میانِ خطِ یک کاتب چیست سر نوشتِ همه گر از قلمِ تقدیرست

60- Mademki herkesin alın yazısını kader kalemi yazmış, öyle ise bir kâtibin yazısında bu kadar farklılık nedendir?

شمعِ محفل را گناهی نیست گر پروانه سوخت

61- Pervane yandı ise mecliste yanan mumun günahı yoktur.

آنکه بر عیبم ندوزد چشمِ بد بین سوزنست

62- **Ayıbıma göz dikmeyen biri varsa, iğnedir!**

وضعِ زمانه قابلِ دیدنِ دوباره نیست رو پس نکرده، هر که ازین خاکدان گذشت

63- Zamanın belâlarını iki kez görmeye dayanılmaz, onun için dünyadan her kim gitmiş ise bir daha yüzünü çevirip geriye bakmamıştır.

تیر از چه افکنی چو ندانی نشان کجاست

64- Mademki hedefin neresi olduğunu bilmiyorsun, niçin ok atıyorsun?

شاخِ بُریده را نظری بر بهار نیست

65- Kesilmiş dal bahara iltifat etmez.

در سنگِ دَیر و کعبه بجز یک شرار نیست

66- Manastırın da Kâbe'nin de taşındaki kıvılcım aynıdır.

اینچنین مگُذار ما را، یا رها کن یا ببند

67- Bizi böyle bırakma; ya salıver, ya da bağla!

پنهان نمی توان کرد رازی که بر مَلا شد

68- Bir kere faş olan sırrı bir daha saklamak mümkün olmaz.

بنادان کارِ دانا مهربانیست دلِ بینا به نابینا بسوزد

69- Alimin işi cahile merhamet etmektir; gözü gören kişinin yüreği âmâya acır.

بی مایه غمِ دکان ندارد

70- Sermayesiz kişinin dükkân kaygısı yoktur.

در حشر دگر ز ما چه خواهند غارت زده ارمغان ندارد

71- Mahşerde yine bizden ne isteyecekler? Sahip olduğu şeyler yağma edilen kişi, hediye götüremez.

مانندِ طبیبیست که بیمار ندارد

72- Hastasız doktora benzer.

دیوانه ز ویرانهء خود عار ندارد

73- Divane viranesinden utanmaz.

در گرمیِ تب مروّحه تأثیر ندارد

74- Hummanın verdiği hararete yelpaze etki etmez.

ز آن ابلهان نه ایم که فخر از پدر کنند

75- Atalarıyla övünen ahmaklardan değiliz.

سعادتِ ازلی را بکسب نتوان یافت که زاغ از خورشِ استخوان، هما نشود

76- Ezelî mutluluk çalışmakla elde edilemez; karga da kemik yemekle hüma olamaz.

کس مروّحه در فصلِ زمستان نفروشد

77- Kışın kimse yelpaze satmaz.

رشته را پس ندهد آنکه گهر می گیرد

78- Cevheri alan ipliğini geri vermez.

تا دام بر نیاید ماهی خبر ندارد

79- Ağ sudan çıkmayınca balığın, kendi hâlinden haberi olmaz.

از قفل بی نیازست، گر خانه در ندارد

80- Evin kapısı yok ise kilide de ihtiyacı yoktur.

در قفس بلبل صفیر از شوقِ گلشن می کشد

81- Bülbül kafeste gül bahçesi şevkiyle öter.

آنکس که مایه دار بوَد خود نمای نیست هرگز کسی گلی به سرِ باغبان ندید

82- Asaleti kendinden olan gösterişe ihtiyacı yoktur; bahçıvanın, başına gül taktığı görülmemiştir.

همچو نوروزی که واقع در محرّم می شود

83- Muharreme rastlayan nevruz gibi!

هر بد از پرتوِ نیکان نبَرد بهره که زهر می کُشد که همه از دستِ مسیحا باشد

84- Her kötü, iyilerden müstefit olamaz; zehir İsa'nın eliyle de verilse içeni öldürür.

پیاله! چشمِ تو روشن که باده پیدا شد

85- Ey kadeh! Gözün aydın olsun; nihayet şarap ortaya kondu.

چو ساقی سرگران افتاد ساغر دیر می گردد

86- Sâki sarhoş olunca kadeh süratle devredemez.

شمعِ تربت سببِ روشنیِ گور نبود

87- Türbede yakılan mum kabri aydınlatmaz.

عکس در آیینه بی صورت دمی مسکن نکرد

88- Karşısında suret olmadıkça aynanın aksi görünmez.

در کشورِ این زهد فروشان نتوان یافت یک صومعه کآن راه به بتخانه ندارد

89- Bu riyakârların memleketinde bir Nigîse* bulunamaz ki puthaneye varan yolu olmasın.

شمعی که بیفروخته پروانه ندارد

90- Yanmayan mumun pervanesi olmaz.

همیشه عقل در اصلاحِ نفس عاجز بوَد که پند گوی بدیوانه بر نمی آید

91- Akıl, nefsin ıslahından daima acizdir; öğüt veren kişi, divane ile başa çıkamaz.

پیوسته رو سیاه نگین بهرِ نام بود

92- Mührün üzeri, nam için daima kara olur.

مسکین خبر نداشت که این دانه دام بوَد

93- Zavallı, bu danenin tuzak olduğunu anlayamamış.

بشکند قیمتِ خاتم چو نگین بر خیزد

94- Taşı düşünce yüzük kıymetten düşer.

تشنه را آب محالست که از یاد رود

95- Susamışın hatırından suyun çıkması muhaldir.

نازِ شاگردِ هنرمند به استاد رود

96- Hünerli öğrencinin, üstadına nazı geçer.

چه کند دانه چو دام از کفِ صیّاد رود

97- Avcının elinden tuzak gidince daneyi ne yapsın.

کم نصیبست آنکه در آخر به یغما می رسد

98- Yağmaya sonradan yetişenin hissesi az olur.

خس نخواهد سبز گردید ار به دریا می رسد

99- **Çerçöp denize ulaşsa da yeşeremez.**

مقبولِ روزگار نگشتیم و ایمنیم ما را که بر نداشته چون بر زمین زند

100- Zamanenin makbulü olmadığımızdan dolayı emniyet içindeyiz; bizi yükseltmedi ki yere de vursun.

چون توان با تشنگی قطعِ نظر از آب کرد

101- Susuz iken sudan yüz çevirmek nasıl mümkün olur?

خاشاک سیل را نتواند عنان گرفت

102- Süprüntü, selin önünü alamaz.

مستی به پریشانیِ دستار نباشد

103- Sarhoşluk sarık dağınıklığı ile olmaz.

علاج نازِ طبیبان نمی توان کردن و گرنه، هر مرضِ مُهلکی دوا دارد

104- Her derde derman bulunur, ama zengin tabibin nazına derman bulunmaz.

قفس به دیدهء مرغِ اسیر تاریکست چه شد که بام و درِ او تمام روزن شد

105- Kafes, mahpus kuşun gözüne karanlık görünür; her tarafı pencere olmuş, ne faydası var?

سری ز خواب بر آور که صبح روشن شد

106- Artık uykudan uyan; sabah oldu.

مریض را چو عیادت کُشد دوا چه کند

107- Hasta ziyaretinden ölen hastaya, şifa ne yapsın.

رنگِ اخگر دارد آن آهن کز آتش تاب دید

108- Ateşin kızdırdığı demir, kor rengini alır.

هرکه بیند خسته را گوید شفایی می رسد

109- Hastayı her gören "yakında şifa bulursunuz" der.

می خورد خون و خیالِ مَیِ شیراز کند

110- Kan yutuyor, Şiraz şarabı hayal ediyor!

درین وحشت سرایم گوشهء امنی نشد روزی که همچون شمع هر جا می روم سر در خطر باشد

111- Bu vahşethanede bana bir sığınacak yer nasip olmadı, nereye gitsem mum gibi başım belâda.

زشت، آن بِه که به آیینه برابر نشود

112- Çirkinin, aynanın karşısında durmaması daha iyidir.

سفله از قربِ بزرگان نکند کسبِ شرف رشته پر قیمت از آمیزشِ گوهر نشود

113- Adi kişi, büyüklere yakın olmakla şeref kazanamaz; cevher ile karıştığından dolayı iplik değerli olmaz.

طفل چون رو بیش یابد، بیش بد خو می شود

114- Çocuk çok yüz bulunca çok yüzsüz olur.

بی حاصلان ز محنتِ ایّام فارغند دوران شکستِ نخلِ گران بار می دهد

115- Ürünü olmayanlar meşakkatten azadedir; rüzgâr meyveli ağacı kırar.

به کِشتِ ما گذارِ لشکر افتاد

116- Bizim ekinimizin üzerinden asker geçti.

ز سایه ذوق نکرد آنکه آفتاب نخورد

117- Güneşte kalmayan, gölgenin zevkini bilmez.

چه می آید دستش گر جرس از کاروان رنجد

118- Çan kervandan rahatsız olsa da elinden ne gelir?

چه باشد حالِ مخموری کز و ساقی بجان رنجد

119- Sâkînin şiddetli tepkisine uğrayan sarhoşun hâli nice olur?

در دلِ خود رایِ او هرگز مرا خود جا نبود حیرتی دارم که چون آنجا نشست از من غبار

120- Onun kendini beğenmiş gönlünde zaten benim yerim yoktu; benden ona nasıl toz konduğuna şaşarım.

هیچ کس دیدی بیک مضراب بنْوازد دو ساز ؟

121- Bir mızrapla iki saz çalan kişi gördün mü?

گر ممیّز در میان نبْوَد چه سود از امتیاز

122- Ortada mümeyyiz olmayınca imtiyazın ne faydası olur?

همیشه می رمد از دانه ام شکار افسوس

123- Yazık! Av, daima danemden ürküp kaçıyor!

صبحِ ما را دیدی از شبهایِ تارِ ما مپرس

124- Sabahımızı gördün, karanlık gecelerimizi sorma!

در بزمِ طرب نوحه گری را چه کند کس

125- Zevk meclisinde ağlayanı kim ne yapsın?

چیست در خانه که من قفل زنم بر درِ خویش

126- Evimde ne var ki kapısına kilit asayım?

خنده بر بخت زنم یا به وفادارِیِ دوست گریه بر خویش کنم یا به گرفتارِیِ دل

127- Bahtıma mı güleyim, sevgilinin vefasına mı? Kendime mi ağlayayım, gönlümün esaretine mi?

ترا دیدم، چرا گویم که از هجران چها دیدم

128- Şimdi seni gördüm ya! Senden ayrı iken neler gördüğümü niçin söyleyeyim?

گر به خَس آتش فتد از مهر می سوزد دلم

129- Çerçöpe bile ateş düşse merhametten yüreğim yanar.

من این دو دست را ز دو دنیا کشیده ام

130- Ben bu iki eli, her iki âlemden çekmişimdir.

بر صیدِ دیگری نظرم کی فتد که من در سر نگنجدم که گلِ چیده بو کنم

131- Koparılmış gülü bile koklamayı düşünmeyen ben, başkasının avına göz diker miyim?

زاهدانِ عهدِ ما معیارِ حق و باطلند هرچه را منکر شوند این قوم باور می کنم

132- Zamane zahitleri, hak ve batılın ölçüsüdürler; bunlar her neyi inkâr ederse ben onu ikrar ederim.

شیشهء هیچ دل از مستیِ من خود نشکست من به این دلشکنان از چه گرفتار شدم

133- Benim sarhoşluğumdan hiçbir gönül şişesi kırılmadı, ben bu gönül incitenlere neden tutuldum?

باطنش همچو پشتِ آینه بود ظاهرِ هر که صاف تر دیدم

134- Dışarıdan, saf gördüğüm insanların içi, aynanın arkası gibi idi.

گر هجو نیست در سخنِ من ز عجز نیست حیف آیدم که زهر در آبِ بقا کنم

135- Sözümde hiciv bulunmaması aczimden dolayı değildir; âb-ı hayata zehir karıştırmak elimden gelmiyor.

همچو ماهِ عید کارم غم ز خاطر بردنست تازه سازِ داغِ مردم چون محرّم نیستم

136- İşim, bayram ayı gibi gönülden gamı def etmektir. Muharrem ayı gibi halkın derdini tazelemem.

به این دماغ که از سایه اجتناب کنیم بر آن سریم که تسخیرِ آفتاب کنیم

137- Gölgeden korkacak bir yapıda olduğumuz halde, güneşi büyülemek sevdasında bulunuyoruz!

غیرِ یارانی که مضمون می برند کس نمی بینم خریدار سخن

138- Mazmun çalan dostlardan başka söz müşterisi göremiyorum!

قدرت چو نیست، مردن از زندگیست خوشتر صد بار سر بُریده، بهتر که پر بُریده

139- Kudret olmayınca ölüm hayata tercih edilir; başı kesilmiş olmak, kanadı koparılmış olmaktan yüz kat daha hayırlıdır.

چو گلچینی همان؛ کآشناىِ باغبان باشی

140- Mademki gül devşirmek istiyorsun, bahçıvan ile dostluk kurmalısın.

بِه است از عیب دانی گر تو خود را عیب دان باشی

141- Kendi ayıbını bilmen, (başkasının) ayıbını bilmekten (araştırmaktan) daha iyidir.

رواجِ جهلِ مرکّب رسیده است بجایی که کرده هر مگسی خویش را خیالِ همایی

142- Katmerli cahillik o kadar yaygınlaşmış ki sinekler, kendilerini hüma ile kıyaslıyor.

کسی را قدر مشکن گر نخواهی کم بها گردی

143- Kıymetten düşmek istemiyorsan kimseyi kıymetten düşürmeye kalkışma.

چه رَوی به شهرِ کوران به امیدِ خود نمایی

144- Ahalisi âmâlardan oluşan şehre, kendini göstermek için neden gidiyorsun?

دلا همایِ سعادت نه زیرِ این سقف است برون رو ار هوسِ سایهء هما داری

145- Ey gönül! Mutluluk hüması göklerde değildir, hümanın gölgesini arzu ediyorsan dışarı çık!

خاریدنِ گوش را یک انگشت بسست

146- Kulak kaşımak için bir parmak kâfîdir.

در نظرها، اعتبارِ کس بقدرِ نفعِ اوست عزّتِ هر نخل در بستان بمقدارِ برست

147- Herkesin itibarı hemcinsine olan faydasına göredir; bahçede her ağacın değeri, verdiği meyve ile mütenasip olur.

زر که قلب افتاده بهرِ خرجِ آن، شب بهتر است

148- Kalp akçeyi harcamak için gece, gündüze tercih edilir.

هر کرا بینی بشهرِ هستیِ خود سَرورست

149- Her gördüğün insan, kendi varlık şehrinde reistir.

کج نگردد معنيِ مصحف اگر بی مسطر ست

150- Mushafın mıstarı olmamakla, manası eğri olmaz.

زندگانی راحتش در ابتدا و انتهاست یا لحد جایِ فراغت یا کنارِ مادرست

151- Hayatın rahatı başlangıcıyla sonundadır; huzur bulunacak yer, ya ana kucağıdır, yahut mezardır.

خطِّ سکّه مصحف است آنرا که معبودش زرست

152- Mabudu para olan adamın mushafı sikke yazısıdır.

طفل را در دست حلوا بهتر از انگشتر ست

153- Çocuğa göre, elinde helva bulunması, yüzük bulunmasından daha iyidir.

کس ز هفتاد و دو ملّت این معمّا حل نکرد کآین همه مذهب چرا در دینِ یک پیغمبر ست

154- **Bir peygamberin dininde bunca mezhebin bulunması nedendir? Bu muammayı yetmiş iki milletten hiç kimse halledememiştir.**

Son

http://farsedebiyati.blogspot.com.tr/search?updated-min=2009-01-01T00:00:00-08:00&updated-max=2010-01-01T00:00:00-08:00&max-results=2

KÂSE KIRILDI

Tanrı için kırık bir kalbi onarmak kolaydır.

Yalnız insan onu bütün, parçalarıyla O'na verirse …

(Oscar Wilde)

Herşey bitti, demeye kalmadan, kasem kırıldı.

Parçalar ve un ufak mücevherler oldu.

Pırıl pırıl .

Elmas desem olurdu, yüzüğe kaş olacak kadar.

Kırıldı.

Mücevher ustası bilir, bunlardan kaşta olmaz gözde.

Derdi belki: Sil süpür at değersizin değersizi.

Niye kırıldı ki?

Eskicam olarak kalsaydı.

Kase, içine şerbet, yerine göre su dolsaydı.

Düşünüyorum, tamirsiz kaderi

demir kase mi olmalıydı?

Kırılmaz, eğilir, belki düzelirdi.

Kasem kırıldı.

Dağıldı.

Toplayansız, yapansız.

değer içinde bir değer, o değeri de bilirdi.

Değeri, değersizlik değeriyse

Kase kırılsın eliyle, diliyle,

Kıran ben, kırılan ben, sen ve o değildi.

****

Yoksul hastayı sürme tapından, hastalığı haddi aştı çünkü ne feryadı kaldı artık, ne ağlaması.

Derdinin bittiğinden susmuyor o; sabrı-takatı bitti; o yüzden çaresiz susuyor.

Acımak, esirgemek çağı; ağlayın ona; gönül alan dostlarısınız, gönül alıcı sözler söyleyin ona.

Çünkü dostların feryadıdır hastalara sakinlik veren; sizin feryadınızdan başka bir yardımcı sığmaz buraya.

Bu feryatlar, birbirine karıştı mı o derde derman olur; o peri de merhamete gelir, az incitir onu.

Ansızın lütfeder, gelir de hey der, sana konuk geldim; yoksulların çadırı, şekerler yağdıran bir neşe yeri olur-gider

Ayrılık mahmurluğu kalkar, meclisin beği gelir-oturur, içki töresince kadehi döndürmeye başlar.

Âşıkların bütün varlıkları, Zuhal yıldızına doğru oynayıp uçmaya koyulur; hepsi de havayı, ayaklarının altına alırlar; ateş küresi yarılır-gider.

O sarhoşlar, can göğüne doğru salına-saJına giderler her yanda şarap ırmakları, gelirler gibi akar.

Ne göçtür bu, ne gidiş; ne bahttır bu, ne devlet; bunu haberim olmadan söyledim; a benim eşim-dostum, haberin var mı senin?

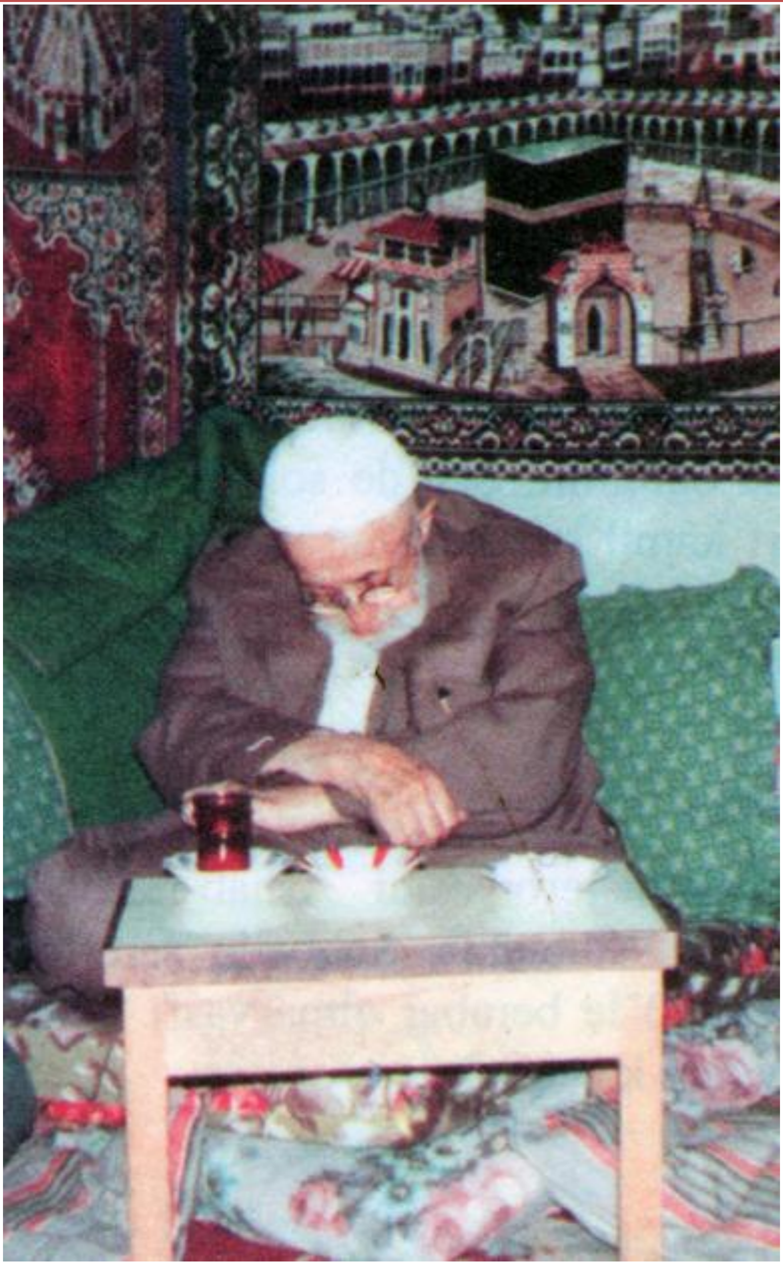
Orda zırhın işi kalmaz, silah değersiz olun padişahımızın kahrı, gaddarlığı yakıp yandırır.

Divan-ı Kebir, XXIX, c. VI, sh.45

Kaynak: Mevlânâ Celâleddîn, DİVÂN-I KEBÎR, Hazırlıyan : Abdülbâkiy GÖLPINARLI, İstanbul Remzi Kitabevî, 1957, İstanbul

Not: Hz. Mevlâna kuddise sırruhu'l-âlî efendimin şiirini sanal ortama ekleyecekken kırılan nedir, yoksa kalbim mi demeye kalmadan sehpamdaki cam kasem kırıldı. Kasem artık tamir de görmez. Parçalar gitti kalbim dahi çıplak kaldı. **İhramcızâde İsmail Hakkı**

İHRAMCIZÂDE İSMAİL HAKKI TOPRAK EFENDİMİN SOHBETİ-SESİ

SOHBETİ DİNLE

Gavs'ül-âzam İhramcızâde Hacı İsmail Hakkı Toprak Sivasî kaddese'llâhü sırrahu'l-azizin (1967-1968 yıllarında olabilir) Ankara'da Hamamcı Şaban Aydın Efendinin evine teşrif buyurduklarında o zamanın şartlarına göre çekilmiş ses kasetini dinleyenler açısından daha iyi anlaşılabilmesi için bazı kısımlarını imkânımız miktarınca yazıya aktarmaya çalıştık. Allah Teâlâ büyüklerimizden razı olsun.

Amin.

1

Tedbîrini terk eyle, takdir Hudâ'nındır.

Sen yoksun o benlikler hep vehm-ü gümânındır.

Birden bire bul aşkı bu tühfe bulanındır

Devrân olalı devrân Erbâb-ı safânındır.

Âşıkta keder neyler gam halk-ı cihânındır

Koyma kadehi elden söz Pir-i Mugân'ındır.

2

Meyhâneyi seyrettim uşşâka mutâf olmuş

Teklîfü tekellüften sükkân-ı muâf olmuş

Pür neş-e olup meclis bî-havf-ı hilâf olmuş

Gam sohbeti yâd olmaz, meşrepleri sâf olmuş

Âşıkta keder neyler gam halk-ı cihânındır

Koyma kadehi elden söz Pir-i Mugân'ındır.

3

Ey dil sen o dildâre layık mı değilsin ya

Dâvâyı muhabbette sadık mı değilsin ya

Özr-ü nedir Azrâ'nın Vamık mı değilsin ya

Bu gâm ne gezer sende âşık mı değilsin ya

Âşıkta keder neyler gam halk-ı cihânındır

Koyma kadehi elden söz Pir-i Mugân'ındır.

4

Mahzun idi bir gün dil meyhâne-i mânâ'da

İnkâra döşenmiştim efkâr düşüp yâda

Bir pir gelip nâgâh pend etti alel-âde

Al destine bir bâde derdi gamı ver yâde

Âşıkta keder neyler gam halk-ı cihânındır

Koyma kadehi elden söz Pir-i Mugân'ındır.

5

Bir bâde çek, efzûn kalıp mecliste zeber-dest ol

Atma ayağın taşra meyhânede pâ-best ol

Alçağa akarsular, pay-i hümâ düş mest ol

Pür çûş olayım dersen GÂLİB gibi ser-mest ol

Âşıkta keder neyler gam halk-ı cihânındır

Koyma kadehi elden söz Pir-i Mugân'ındır. [1]

—**Bismillahirrahmanirrahim**

—…..

—Birbirinizde mahvolun. Gardaşlarım!

—Birbirinizde mahvolun.

—Yok olun.

—Yok

—Yok olan var olur.

—Lailahe illallah.

—Nihayet, Lamevcude illallah

—Hiçbir mevcud yok Allah var

—Yok olunca Allah var olur.

—Hacı Şaban Efendi

—Doktor Ahmet Köksal'ı Sivas'a almanın kolayı

Hamamcı Şaban Aydın "İnşallah Efendim"

—Doktor Ahmet Köksal'ı Sivas'a almanın kolayı.

—Kiminen görüşeceksen görüş.

— Doktor Ahmet Köksal Sivas'taydı, görüşürdük.

—Bir hanımla geldi.

—Bu hanım kim, dedim

—"Ailem" dedi.

—Bende dedim ki

—Oruç tutar mı dedim.

—"Yok ne oruç ne namaz bir şey yok" dedi

—Orda ne olduysa o kadına oa dakikada orucada başladı, namaza da başladı.

—Şimdi Albistan'dalar, Albistanda

—Ne bileyim işte hayali hal

—O Hayali hal

—Bu ne

Hacı Berber Bekir "Şey Konuştuğunu alıyor, Efendim"

—Biz de adamakıllı konuşamıyoruz ki.

—

Bende sanırdım ayrıyem dost gayrıdır ben gayriyem

Benden görüp işiteni bildim ki ol canan imiş.

—Ben yoğmuşum o varmış.

—Ben yoğmuşum.

—..

Derman arardım derdime derdim bana derman imiş

Burhan arardım aslıma aslım bana burhan imiş

Sağım solum gözler idim dost yüzünü görsem deyu

Ben taşrada arar idim ol can içinde canan imiş

Öyle sanurdum ayrıyam dost gayridir ben gayriyam

Benden görüp işiteni bildim ki, ol canan imiş

Savm-u salât u hac ile sanma biter zâhid işin

İnsan-ı kâmil olmağa lâzım olan irfan imiş

Kanden gelir yolun senin ya kande varır menzilin

Nerden gelip gittiğini anlamayan hayvan imiş

Mürşid gerektir bildire Hakk'ı sana hakke'l-yakîn

Mürşidi olmayanların bildikleri güman imiş

Her mürşide dil verme kim, yolunu sarpa uğradır

Mürşidi kâmil olanın gayet yolu âsân imiş

Anla heman bir söz dürür yokuş değildir düzdürür

Âlem kamu bir yüzdürür gören anı hayran imiş

İşit Niyâzi'nin sözün bir nesne örtmez Hak yüzün

Hakk'tan ayan bir nesne yok gözsüzlere pünhan imiş[2]

—…….

İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi ile Mehmet Şen Veli aralarında konuşuyorlar. Ve ziyaretine gelen misafirlere

—Maşallah süphanallah, maşallah maşallah

—Çok memnun olduk,

—Çok yaşa, berhudar olun, berhudar olun.

Elini öpenlere;

—Berhudar olun, berhudar olun

—….

—Bunlarda Nevşehirliler!

—Nevzad değil mi?

—Çok memnun olduk, çok müşerref olduk.

—Eden eyleyen Allah. Vela havle vela kuvvete illa billlah.

—Eden eyleyen Allah.

Bir kişi yola çıkacaklarını söylüyor.

—Hı..

—

Hakkın kullarını bazı kul eyler

Anı kul eylemez yine ol eyler

Alan veren odur eyler içinde

Kimin bay-u kimini yoksul eyler [3]

—Bizde yarın burda kalmayı, artık borç ettik. İnşaallah!

—Yarın kalacağız.

—….. Bunlarla böyle bir geldik gece. Bunlarda Sivas'a geldiler, bizi Sivas'tan getirdiler….

—….

—Gardaşlarım!

—Şimdi,

—Hava iyi olursa, Sivas'a gelen misafirleri sahraya götürüyoruz. Hava iyi olmazsa evde, vekalemiz var, odamız var… evde…

—Pazar perşembe akşamları muhakkak evde hatim okuyoruz.

—Bugün günlerden ne Cuma değil mi?

Hacı Berber Bekir:

"Cuma"

—Yarın cumartesi, Pazar günü muhakkak yine hatmimiz var orda, orda bulunmamız lazım

—Ahh…

—Himmetin var olsun.

—Hadi Şemsi'den bir şey oku da, dinleyek.

(İlahiyi okuyan Hacı Berber Bekir'dir.)

Cânân ilinin güllerinin bağı göründü

Dost ikliminin lâlesinin dağı göründü

Envâr-ı Muhammed doğuben tuttu cihanı

Şakka'l kamerin mu'cize parmağı göründü

Kaygu gecesi gitti kamu kalmadı korku

Vuslat gülünün gül yüzünün hâli göründü

Yakub'a bugün Yusuf'unun kokusu geldi

Eyyûb'a dahi sıhhatinin çağı göründü

(Mecnun gibi sahraları ağlayı gezerken

Leylâ gülünün gülyüzünün âlı göründü.) [4]

Aşkınla bugün Şemsi yine vecde erişti

Var ise bugün dostunun otağı göründü

—Gardaşlarım!

— Cenab-ı Hakk kendini de verir bize,

— Kendini de verir.

—Nihayet şöyle söyleyim.

—Mecnun, Leyla vardır.

—Âşık, âşık

—Nihayet, Leylanın derdinden yanıyor Mecnun.

—Leyla gelmiş, Mecnunun yanına

—Mecnun; "Sen kimsin? demiş"

—Şöyle bir yoluna düş git demiş haber al…..

—Leylayım, demiş.

—Öyle deyince Mecnun

—Ya ben neyim? demiş.

—Mecnun kendi Leyla olmuş.

—Gardaşlarım!

—Allah istediğini verir insana, hadi, kendini de verir.

—Allah kendini de verir.

—Gardaşlarım.

—Hadi ..

—Çayları için, çayları için bakıyım.

—Allah'ın hikmetinden sual olunmaz ki;

—….fevkalade bir iş oldu.

Çay getirene

—Ben yorgunum.

—Daha içmeyim.. Gardaşım…

—Getirmesin.

—Bir damla ağzıma alakta,

—Bismillah.

—

Hakkın kullarını bazı kul eyler

Anı kul eylemez yine ol eyler

—Eden eyleyen Allah. Vela havle vela kuvvete illa billlah.

—Gardaşlarım!

—Nevzad büyüdü mü?

“Büyüdü Efendim”

—Hı,hı

—O..maşallah maşallah, berhudar olun, berhudar olun

—Berhudar olun, berhudar olun

— Gardaşlarım!

—Ooo maşallah maşallah

—Elhamdulillah, görüştük.

—Ooo..Elhamdulillah, görüştük

—Fî emânillah, Fî emânillah,…

—Fî emânillah, Fî emânillah,…

—Yani Allah’ın emanetinde olun.

—Fî emânillah, Fî emânillah,…

……………

—Aleykümselam

—… Sen geldin bizde geldik

—Fî emânillah, Fî emânillah,…

—Allah’ın emanetinde olun.

—Nihayet (Allah) bilmek istedi

……..

—Himmet dediğin gönüle yazmak imiş.

—Ruha yazdık.

—Alem bir hayal

—Hayali hal

—Bir hayal

—Artık çayı kaldırın Gardaşlarım

—Çayı Kaldırın

—İzin verdik

—Yarın buradayız görüşürüz inşallah

—Hepinize izin veriyorum hadi

—Hadi görüştük ya,

—De hadi,

—Fî emânillah, Fî emânillah,…

—….

—Herkese izin verdim.

—izin veriyorum hadi

…

—

Mehmet Şen Veli “yerimiz var Efendim, rahat edersiniz.”

— Gardaşlarım!

—İzin size,

—De hadin Nevşehirliler, izin verdim size

Hacı Berber Bekir “Hulusi (Ateş) Efendi”

—Ooo, ……Haber aldık, Hulusi Efendi

—Geldin mi?…..

—inşallah iyisin

—Gelin nasıl iyi inşallah

“Evet”

—…..İyi mi

—Elhamdulillah. Yarın görüşürüz İnşallah, yarın orda görerik İnşallah.[5]

—..

—Bende hatim yerini onu arıyorum. Hacı Hasan Efendi var orda. Darende’de. Bu da (Hulusi Efendi) daha çocuk. …Bende Hacı Hasan Efendi’yi arıyorum diyince, bu dedi ki “ben gösteririm” dedi. Gönlünden demiş ki “Bana para verirse almayım, himmet isteyim.”

—Himmet gönüle yazmak imiş.

—Elhamdulillah.

Mehmet Şen Veli “Sırrı Bey, Sırrı Bey geldi.”

—Haber aldık.

—Epey gezdin, dolaştın mı?

—Epey gezdirdin mi, Sırrı Efendiyi?

—Berhudar olun, berhudar olun

—(öpenlere) Etme..Canım…

—Cümleten merhaba hoş geldiniz sefa geldiniz.

—Biz yorgunuk, bize izin verin istirahat edeceğiz. Bende size izin veriyim. Hadi bakıyım

Hacı Berber Bekir “Yarın burdayık Allah nasip ederse, inşallah burdayız”

—Yarın burdayız İnşallah

“Çok konuştu.”

—De hadi, gidin.

—Burda mı?

“Kerimesi var, herhalde şey gilde (Orhan Zarifoğlu evinde”

—Hacı Ayşe mi? (Torunu)

Eşi Orhan Zarifoğlu: “Hilmi ile görüşmek istedi.”

“Gidek te Sırrı Efendi Oğlu Hilmi (Torunu Reyhan’ın eşi) ile görüşmek istiyor. Sırrı Efendi ile görüşsünler. Burda kalmasın.”

—Sırrı Efendiyi mi götürecek

—Götürsün hadi.

—Hadi …..hepiniz gidin

—Şurayı buna verseniz.

“Hanımlar da seni gözlüyorlar, ecuk onlarda görsün”

Şen Veli “Efendim buyrun, istirahat yeriniz hazır.”

—Yeni gördük

—Hanımlarıda göreyim, geliyim.

—Hacı Bekir

—Beraber

Hacı Bekir; “Berber yatacık, herhalde.

—De hadi.

—Allah Allah

“Görsün”

—Her şeyde bir hikmetin var.

—Gelin kızlar mı

—Maşallah.

—Hikmet Hanım mı? Hikmet Hanım mı

—İnşallah iyisiniz..

—Allah sayini meşkûr etsin.

—Maşallah

—

Hakkın kullarını bazı kul eyler

Anı kul eylemez yine ol eyler

—…..

—….. geldik.

—Bir Hasan var. Oraya geldi. Bir araba getirdi. ….Gezdik dolaştırdı. . Bugün buraya geldik Elhamdulillah. ….Çok kişiyle görüştük.

—Memnun olduk. Sizi gördük, muşereref olduk.

—Buyur canım.

—Yarın burdayız görüşürüz, yine görüşürüz İnşallah.

—Validem hacca gitmiş. Her makama "Dua edermiş"

—"Ya rabbi bana evlat ver" diye.

—Demişler ki; bir çocuk elbisesi yap. Çocuk istiyor ya. Peygamberim ala-s'salavatı görmüş. Onu görmüş.[6] Elbise..yi yapmını da bilirmiş, söylüyorlar Valideme. O şeyi Şeyhimin hanımına söylemiş. Validem.

—Şeyhim benden sordu. Tokada gittim.

— "Nerelisin" dedi?

—Sıvaslıyım

—Kimlerdensin

—…….., dedim

—Hacı hanımın oğlu musun? diyin

—Evet dedim.

—Bana tuhaf bir şey oldu.

—Şeyhim beni sevmiş. Elbisenin kavlinden

…

—Musa aleyhisselâm Turu Sina'da Allah'la konuşurdu.

—"Ya Musa benim için amel ettin?" Diye Cenab-ı Hakk sormuş.

—Ya Rabbi namaz kıldım, hacca gittim oruç tuttum, zekât verdim, sadaka verdim"

—Ya Musa, bunların ahirette karşılığı var, demiş

—Benim için ne amel ettin? diyence

—Ya Rabbî sen bilin, deyince

—Ya Musa, benim için bir kul sevdin mi? demiş

—Bizde hepinizi Allah için seviyoruz. Karıncayı da Allah için seviyoruz. Her şeyi Allah için seviyoruz.

—Şimdi Bakıyorum dışarı çıkıyorum. Neyi görürsem Allah görüyorum. Nereye baksam Allah görüyorum. Ne görürsem Allah görüyorum.

—Bugünde böyle Allah çağırdı, geldik.

Sizleri de de gördük, yine Allah'ı gördük.

—De hadi yiyin hadi,

—Yiyin, yiyin

—Hadi canım hadi,

—De hadi, buyur

—Hikmet hanım lütfen buyur hadi,

—Yiyin, yiyin

—

—Ben yoğum O varmış.

—Ben yoğum o vardır.

—Aşık maşuk O'dur.

—….

—Aferin çok yaşa berhudar ol, berhudar ol,

—Yiyin hadi,

—….

—Canım

—……

"Hikmet Hanım kalsın mı?"

—…….

—Canım

—…….[7]

SOHBETİ DİNLE

---

[1]— Şeyh Galip kaddese'llâhü sırrahu'l azizin ilahisini Hacı Berber Bekir okurken karışık vezinler ile okuyor. Ancak biz buraya orijinal şekli ile yazdık.

Açıklaması

PÎR–İ MUGAN: Mürşid–i kâmil

1–Tedbirini terk et; takdir Allah Teâlâ'nındır. Sen yoksun; o benlikler, hep vehmindir; zannındır. Birden bire aşkı bul, bu armağan, bulanındır. Devran, devran olalı, temiz kişilerin, ilâhî zevk sahiplerinindir.

Âşıkta keder neyler? Gam, dünya halkınındır; feyiz ve neşe kadehini elinden bırakma, söz pîr–i mugânındır.

2–Meyhaneyi seyrettim; âşıkların, çevresinde dönüp durdukları yer olmuş; orada oturanlar tekliften de affedilmişler, tekellüften de. Bir neşe gelmiş; mecliste ne korku kalmış, ne aykırılık; gama dâir sohbet yapılmıyor, gamın bulanıklığı anılmıyor; hepsinin de meşrebi tertemiz bir hâle gelmiş.

Âşıkta keder neyler? Gam, dünya halkınındır; kadehi elden bırakma; söz pîr–i mugânındır.

3–Ey gönül, sen o gönül alana lâyık mı değilsin; yoksa sevgi dâvasında gerçek mi değilsin? Azrâ'nın özrü nedir; sen Vâmık mı değilsin. Sende bu gam ne gezer; yoksa âşık mı değilsin.

Âşıkta keder neyler? Gam, dünya halkınındır; kadehi elden bırakma; söz pîr–i mugânındır.

4–Bir gün gönül, mânâ meyhanesinde mahzundu; hatıra fikirler düşmüştü de inkâra döşenmiştim. Bir pîr, ansızın geldi de alelade Öğüt verdi; eline bir şarap kadehi al, derdi de yele ver gitsin, gamı da dedi.

Âşıkta keder neyler? Gam, dünya halkınındır; kadehi elden bırakma; söz pîr–i mugânındır.

5–Bir kadeh şarap çek, içtikçe iç; mecliste yücel; sözün üstün olsun, yürüsün. Ayağını dışarıya atma; meyhanede ayak dire. Sular alçağa akar; sen de küpün ayakucuna düş; alçal. Coşup köpüreyim dersen Galib gibi sarhoş ol.

Âşıkta keder neyler? Gam, dünya halkınındır; kadehi elden bırakma; söz pîr–i mugaanındır.

[2] Niyâzi Mısrî kaddese'llâhü sırrahu'l azîz

[3]

Hakkın kullarını bazı kul eyler

Anı kul eylemez yine ol eyler

Alan veren odur bâzâr içinde

Kimin bay–u kimini yoksul eyler

Kiminin bakırını eder altın

Kiminin altununu kara pul eyler

Kimini güldürür daim cihanda

Kiminin ah–u efganın bol eyler

Kiminin sevdiğin alır elinden

Kiminin erini alır dul eyler

Kimine istemezken verir evlât

Kimi ister ana yâd oğul eyler

Kimi bulmaz giye çuldan abayı

Kiminin atına atlas çul eyler

Kiminin tatlı balın eder acı

Kiminin acısın tatlı bal eyler

Kimin bülbül ider güle kılur zâr

Kimin pervaneveş yakıp kül eyler

Eder ak güneşi geh kara balçık

Kara balçığı açar gâh gül eyler

Kimi İsa nefestir eder ihya

Kimi deccal olup sağa öl eyler

Çürüğü sağ edip sağı çürük hem

Solu sağ sağı gâhi sol eyler

Ayağı baş eder gâh ayak

Dili kulak kulağı hem dil eyler

Fili gâhi karınca kursağına

Koyup karıncayı gâhi fil eyler

Çıkarır gâhi yoldan nice yolcu

Gehi yolcuyu göstermez yol eyler

Gehi ıssız harabı şenlik edip

Gehi şenliği dağıtıp çöl eyler

Anasır ipliğin tab iğnesinden

Geçirip onu bu bunu ol eyler

Yeli gâhi letafetle eder od

Odu gâhi kesafetle yel eyler

Suyu dondurup eder taş ve toprak

Taşı toprağı akıtıp sel eyler

Huruf-ı carre gibi cümle eşya

Birbirine uzanıp el eyler

Eder âkilleri çok işte âciz

Eder öyle bir iş san âkil eyler

Bu sözün Yunusu Mısrî değildir

Lûgaz bunda muammasın ol eyler

Niyâzi Mısrî kaddese'llâhü sırrahu'l azîz

[4] Okuyuşta Niyâzi Misri kaddese'llâhü sırrahu'l azîze ait kısım ile karışık vezin kullanılmış.

Dost illerin menzili ki, âli göründü

Derd-i dile derman olan Elmalı göründü.

Tûtilere sükker bağının zevki erişti

Bülbüllere cânân gülünün dalı göründü.

Mecnun gibi sahralara ağlayı gezerken

Leylâ dağının lâlesinin âlı göründü.

Ten Yakub'unun gözleri açılsa aceb mi?

Can Yusuf'unun gül yüzünün hâli göründü.

Kal ehlinin akvalini terk eyle Niyâzi

Şimdiden geru hâl ehlinin ahvali göründü.

Niyâzi Misri kuddise sırruhu'l-azîz

[5] Seyyid Osman Hulusi Efendinin eşi Naciye Hanım rahatsız olarak Ankara'ya geliyor. İhramcızâde İsmail Hakkı Efendi kaddese'llâhü sırrahu'l azîz onun hakkında himmetini âli eylemiş şifa bulmasını sağlamıştır.

[6] Hacı Aişe Hanım, Efendi Hazretlerine hamil iken hac görevlerinden olan Safâ ve Merve'yi say ederken ilham olan aşağıdaki beyitleri çok tekrar etmiş.

İsmail'im Âzam sensin

Gül yüzlü tazem sensin

Dört kitabın hakkı için

Gönlümde gezen sensin.

Validesi Aişe Hanıma rüyasında Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin**"BİZ İSMAİL'İ KENDİ TOPRAĞIMIZDAN YOĞURDUK, EKŞİTMEDİK VE SANA DA HEDİYE ETTİK"** müjdesine mazhar olduğunu hatırlatırdı.

Bir başka sohbetlerinde

"Gardaşlarım! Anamın zürriyeti olmamış anam Hacca gitmiş Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin Ravzasında dua etmiş demiş ki, Ya Rabbî kapına geldim, bu Habibin hürmetine bir evlat ver demiş. Zaman gelmiş karnımda, hamile olduğunu can bulduğunu fark etmiş, iki rekât namaz kılmış, yatmış denilmiş ki, "İsmail'i kendi mayamızdan yoğurduk, ekşitmedik ve sana da hediye ettik" sesini Anam duymuş. İki rekât Hacet namazı kılmış. Bir gün evimizin önünde yılan yüzüme uzandı, yalamaya başladı. Anam gördü İsmail'i yılan yiyor dedi yılanı kovdu. Gardaşlarım! Şimdi anladık ki, yılan sevgisinden yüzümü yalarmış.

Gardaşlarım (ta ezelden intisabım âlemin seyyidine, düştüm aşkına bu anasır bendine, çok aradım ağladım yüz tutup Hakk'ın kendine, âlemi ervah içinde hubbu Mevlâ olmuşuz.)"(İsmail Hakkı ALTUNTAŞ Gavs-ül Âzam İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak Sivasî Nakşi Haki Tarikati İlm-i Ledün Sırları [Kitap]. - İstanbul : Gözde Matbaa, 2007.)

[7] Not: Sesleri metne aktaran **İsmail Hakkı ALTUNTAŞ**

"BOŞ GELDİK BOŞ GİDİYORUZ."

"Boş geldik boş gidiyoruz".
İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak Efendimin kelam-ı şerifi

Bilene laf etmek, susmaktan kötüdür.
Baltayı vurmuş gibi.
    Üstad, usta farklıydı.
    Yeni öğrendim
    Efendi daha farklı biriydi.
Küçücüktüm
top oynadım acıktım.
Karnı doyan çocuk
seyredermiş alemi.
    Kuşlar öter her bahçede
    Yem verense tek bir yerdi.
Ses duydum ciğerden
    ney dediler…
meylim oldu öylesine …
hurufat gördüm dizilmiş
kusursuz istifle
dedim
dizilir mi harflerim
dizilme şöyle dursun
    öldü kalemim
semada dünyayı gördüm
Döneyim bende beraber
O döner durur
ben kaldım yerimde

Kaldı kaldı,
O ve her şey kaldı.
Sonunda kitap
Düştü önüme

    Vefalı Dostum benim.

Hocanın çirkin sesli eşeği varmış
O da Timur önünde de okumuş.
Okumuşsa o
Bende tamam dedim
Eşek okudu okudu
bir "Oku" bir su

ve bir de otu kaldı

Eşek okur derler

Hâla okur yolunda.
Şey özde olmalıymış.
Okumak eşekte üvey kaldı.
    Deli Dumrul köprü başında
Yolu alan gitti,
Hadisene eşek
Olmadın
Olamadın
Bari Odun ol,
Bir kesenin gelir.
Boş geldin, boş gidiyorsun.
Üflesinler gayri

İhramcızâde İsmail Hakkı

HİÇ OLMAZSA EVDE VE GECELERİ YATARKEN KADINLAR SAÇLARINI ÖRTMELİ

İslâm'ın kadınlar için koyduğu emirlerden biride örtünmedir. Ancak Günümüz kadınında örtünme bir sorun haline gelmiştir. Ümmi boyutta [herşeyin sâfi olduğu ilim] bazı şeyler mecburiyet hasıl ettiğinden örtünmeyi gerektiren bir durumu sizlere açalım.

Bir kardeşim vardı. Çok evvel vakit bana rüyasını tabir ettirmek istemişti. Bizde "bildiğimizin ârifi olarak oluruz" dedik. Rüya başlangıcında birde beni görmüş, **"hemen saçını ört",** diye teklifimin peşinden üç ruhaninin gelişiyle vizyon devam edip bitmişti.

Ben rüyayı tabir ederken dedim ki;

"siz yatarken saçlarınız açık mı uyursunuz?". [Normal zamanda saçları kapalı bir bayan]

"Evet" dediğinde, **"ruhâniler saçı açık kadının yanına gelmezler. Ben seni ondan dolayı uyarmışım. Başka türlü olmuyor."**

Bu rüyayı destekleyen başka bir olayda bugün gerçekleşti.

Bir kardeşimizle astral seyahat uygulaması yaparken, bir veli ile karşılaşılmıştı. Fakat bu kardeşimizin, bayan olması ve o an için başı açık olduğu bir halde bulunmaktaydı.

"Nasıl o veliyi görebildiniz mi?" dediğimizde **"sırtı bana dönük duruyor",** dedi. Ben durumu anladım, acele bir başörtüsü getirttim. Başını örtünce vizyonda ruhaninin yüzünü gösterdiğini beyan etti.

Başörtüsü meselesinde Hz. Hatice aleyhisselâm annemiz ve Peygamberimiz salla'llâhu aleyhi ve sellemin ilk vahyin sıhhatli olup olmadığı tetkikatı meşhur rivayettir. [*]

Bu meyanda geri kalan sohbetimizde dedim ki, "**evde yalnız kaldığınız ve uyduğunuz zaman rahat etmek için muhakkak başınızı örtünüz"**, dedim. O evdeki örtünmeyi kabul etti. Fakat dışarıdaki için ise **"örtünmeyi başarmak benim için zor olur",** dedi.

Bizde evde örtünme psikolojik rahatlık için, dışarıdaki örtünme emir ise dini uygulamak için gereklidir. **Ancak ev içinde örtüyü hiçbir şekilde terk etmemek gerekir** dedim. Dışarıdaki örtünmeyi terkte belki günahkarlık durumu ağır olur, ancak aklın zayiliği için bir tehlike söz konusu olmaz, diye söyledik.

Ruhaniler saçı açık kadınlara yardımlarını tam yapamadıklarını anlatmış olduk. Günümüzde bilhassa soyut bilgilerin pozitivizm etkisiyle maddi deliller ile desteklenmesi için tecrübi bir hadiseden çıkardığımız sonuç bu olmuştur.

Saçı açık medyum hanımların ruhlarla konuştuğunu iddia ettiklerinde, onların gerçek ve yalan arasındaki çizgisi saçları açık celseleri varsa, gelenler süfli cinlerden başkası değildir. İspritizma deneylerinde de saçı açık kadınlarla yapılan oturumlarda gelen ruhaniler şeytani ekipten oldukları açıktır.

Ümmi bilgide dışarıda açık gezmenin ruhsat tarafını tutanlar şunu bilmelidir. İnsanların büyük bir kısmı kemal seviyede aşağı mertebelerde kalmalarından dolayı hayvanlar suretindedirler.. Bu nedenle hayvanlara karşı örtünme gerekli değildir. Ancak eğer bu hayvan koyun tipi değilde ayı, köpek cinsi şeklinde ise o zaman şerrinden emin olmak mümkün değildir. Hayvanların şerrinden emin olmakta, kadınlarda örtü arkasına gizlenmesi ile olur ki, hayvanlar, örtüsünü hakikat üzerine örttüğünde o kadın göremezler. Örtü tipinde çarşaf

en ileri seviyededir. Bunun hikmetini bilen Hristiyan âlimleri rahibelerini çarşafın benzeri ile örtmüşlerdir.

Erkelerde ki örtünme bütün ehl-i kitap ve Müslümanlarda aynıdır. Bunun bariz örneği din adamlarında görme imkanımız vardır.

Sonuç olarak, örtünmekteki kâr ve zarar ilişkisine bakmaklıyız.

İhramcızâde İsmail Hakkı

Soru

Peygamber salla'llâhu aleyhi ve sellem Efendimize ilk vahiy geldikten sonra Hz. Hatice'nin yanına gidiyor. Sakinleştikten sonra başından geçenleri Hz. Hatice'ye anlatıyor. Hz. Hatice'de onu tekrar gördüğünde kendisine haber vermesini istiyor. Hz. Peygamberimiz Cebrail'i gördüğünde Hz. Hatice'ye haber veriyor ve Hz. Hatice Peygamberimize şuraya otur vs. yönlendirdikten sonra saçını açıyor ve "Onu hala görüyor musun?" diye soruyor. "Hayır" cevabını alınca

"Ey amcamın oğlu! Sebat et! Müjdeler olsun ki, vallahi, bu sana gelen melektir; şeytan değildir!"

diyor. Bu hadisin sıhhat derecesi nedir? Bu olayı anlatarak, 'kadınların başları açık olduğunda eve melek girmez' diyorlar. Doğru mudur?

…..

Hz. Peygamber ilk vahiy aldığı zaman İslam'da örtü meselesi diye bir şey söz konusu değildir. Tesettür emri ilk vahiyden yaklaşık 17-18 sene sonra emredildi. Buna göre, Müslüman kadınlar bu dönem içerisinde başlarını istedikleri zaman açabiliyorlardı. Bu hüküm Hz. Peygamberin eşleri için de geçerlidir.

Bununla beraber, Hz. Hatice'nin peygamber efendimize gördüğünün kim olduğunu test etmek üzere başını açması ve meleğin kaybolması hadisini Taberani el-Evsat'ta rivayet etmiştir. Hafız Heysemi, bu rivayetin hasen olduğunu belirtmiştir. (bk. Mecmau'z-Zevaid, 8/256; h. no: 13935)

http://www.sorularlaislamiyet.com/soru/211154/kadinlarin-saclari-acik-oldugunda-melek-gelmez-mi.html

ÇİRKİN SESLİ EŞEK, BİR BİNEKTİR

Normalinde sesim ÇOK çirkin değil, ama çocuklarım bir şey mırıldansam "baba sus" derler. Yine bugün aynı şey zuhur etti.

"Baba susar mısın?"

Ben de sustum ve söylendim.

"Ey Rabbim! Senin mülküne irademle gelmedim. Sesimide tayin etmedim.

Sevmeseydin beni dünyaya getirmezdin. Sesimi de hoş etmedin. Yoksa beni paylaşmaktan mı kıskandın?"

Nasıl bir durum ki, Rabbim beni paylaşmaktan kıskanmış olabilir, dedim. En çirkin ses eşeklerin sesiyse, o diğerlerinden kıskanılır mı? Anlatırlar:

Sahibi, deveye, öleceği zaman helallik istemiş. O da

"hakkımı helal etmeyeceğim" demiş. Neden, dediğinde

"senelerce kervanı eşeğin peşinde sürdürdün, bize değer vermedin".

Deve sahibi de

"yol bilmezsin iz bilmezsin, çöl geçersin, yük taşırsın amma, bir bedevin güzel sesine kendini kaybedersin, sonra nerden gelip gittiğini bilmezsin."

"Eşek yol bilir, iz bilir,"

"Şimdi suçluyorsun ama hakikat budur" demiş.

Doğrusu da bu, eşek, çirkin sesiyle itilsede, yolu deveden iyi bilendi.

Eşek deveden fazla biliyordu. Bileni Allah Teâlâ kıskanır, sesine çirkin dese de.

Hz. Musa aleyhisselâmda kekeme idi, Harun kardeşi onun yerine konuşurdu. Ancak Musa bu ses ile. Tur Dağında yalnızlık vadisinde Rabbiyle başbaşa kalmış ve kekemeleşen sesiyle konuşmuştu.

Kitabın sahibi olmak Hz. Musa yazgı iken, güzel sesli Harun aleyhisselâma ancak okuması nasip oldu.

Sonuçta çocuklarım sesimi dinlemediler, fakat bildiğimin peşinden gitmeden de edemediler.

*BİNEK: f. Gözbebeği, hadeka.

HADEKA: Gözün siyahlığı, gözbebeği

İhramcızâde İsmail Hakkı

iyi bir aile, sevgili gibi kavramların çok önemli olmadığını görüyoruz. Sanatçı başka bağlarla bağlıdır yaşama... İçindeki özlemin nerede kırıldığını bilemeyiz bir türlü...

Tüm güzel duyguların sömürüldüğü, intihara ipoteklendiği bir düzende umarım, 'Ancak bir benzeri öldürür.' Cezmi Ersöz'ü, kendisi değil...

Haluk Giray, Kerime Nadir'e sorar: **«Günah bende mi?»**

Kerime Nadir'in anılarında intihar eden bir roman kahramanının apayrı bir yeri vardır kuşkusuz.

Anlattığım konuyu dikkatle dinleyen Ahmet Emin Bey:

Fakat, dedi; romanı intiharla bitiremezsiniz. Basın kanunu bunu yasaklıyor.

Oysa romanın bir intiharla sonuçlanması zorunluydu. Zira romanın kahramanı, yaşamına yön veren her düşüncede anormal duyguların baskısı göze çarpan, melez kanının kalbinde yarattığı isyan, onuruna düşkünlüğün doğurduğu bunalımlar kendisini sürekli olarak acılar içinde kıvrandıran bir gençti. Peşinde günahlar ve facialar sürükleyerek bütün ömrünü, vücudu berelenmiş tırtıl ya da kurt türünden bir varlığın ıstıraplı ve devamlı kıvranışları ile yaşayan bu gencin, ancak kendi varlığının katlini de yapmak suretiyledir ki, vicdanıyla dimağı sükuna kavuşabilecekti.